

2001-april, Velenje, biro – **scenext**

brez milosti

**ranjeni, invalidni in
bolni povojni ujetniki
na slovenskem**

uredil lovro šturm

nova revija, ljubljana 2000

CIP- Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
94(497.4)"1945"

BREZ milosti : ranjeni, invalidni in bolni povojni ujetniki
na Slovenskem / [uredil Lovro Šturm ; sodelujejo Anton Dolenc [et al.] ; arhivsko gradivo zbrala
Blaž Ivanc in Lovro Šturm]. Ljubljana : Nova revija, 2000
ISBN 961-6352-08-3
1. Dolenc, Anton, 1930- 2. Šturm, Lovro

107145984

Kazalo

- 9 Uvod (Lovro Šturm)
- 13 O namenih in ciljih ter o metodologiji in poteku raziskovanja (Lovro Šturm)
- 21 Premiki bolnikov ob koncu vojne in življenjske usode ranjencev, invalidov in bolnih povojnih ujetnikov (Blaž Ivanc in Lovro Šturm)
- 22 Vojna bolnišnica v Ljubljani (Blaž Ivanc)
- 46 Splošna bolnišnica v Ljubljani (Lovro Šturm)
- 56 Bolnišnica Golnik (Lovro Šturm)
- 57 Moška bolnišnica usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu (Blaž Ivanc)
- 62 Druge bolnišnice in zdravstveni zavodi na Slovenskem. Medico-evakuacijski transporti ranjencev, invalidov in bolnih povojnih ujetnikov (Lovro Šturm)
- 67 Življenjske usode nekaterih ve jih skupin in posameznikov iz vrst ranjenih, invalidnih in bolnih povojnih ujetnikov (Lovro Šturm)
- 78 Posebni primeri množi nih pobojev ali posami nih nasilnih usmrtitev (Lovro Šturm)
- 80 asovna preglednica dogodkov v bolnišnicah v maju in juniju 1945 (Blaž Ivanc in Lovro Šturm)
- 82 Seznam uporabljene literature, arhivskega gradiva in drugih virov (uredil Lovro Šturm)
- 87 Izvle ki iz arhivskega gradiva (zbral in uredil Lovro Šturm)
- 88 Arhiv Slovenije AS 1860, Fond Partizanska saniteta (PS)
- 93 Arhiv Slovenije AS 1902, Fond Nasprotniki NOB, zbirka Tisk, fascikel 7, Za blagor o etnjave, domobransko glasilo iz Novega mesta
- 95 Kronika župnije Ljubljana ježica-Aretacija župnika Janeza Puclja- 1945
- 97 Poimenski in strukturni sezname in preglednice raznih skupin ranjenih, invalidnih in drugih bolnih povojnih ujetnikov na obmo ju Slovenije (sestavili in uredili Blaž Ivanc, Jože Ko ar, Lovro Šturm) 98 Spisek pogrešanih povojnih ujetnikov iz vrst bolnikov, ranjencev in invalidov
- 136 Drugi pogrešani povojni ujetniki, ki so povezani z ranjenci, invalidi in bolniki
- 138 Nerešeni odprti primeri
- 143 Spisek preživelih ranjenih, invalidnih in bolnih povojnih ujetnikov
- 150 Pregled dnevnih prihodov v Centralne zapore Ozne v Ljubljani in zbiranje pripornikov za nekatere skupinske odhode v mesecih maj in junij 1945 (Preglednica št.1)

- 151 Seznam pripornikov, ki so bili dne 2. junija 1945 ob 22^h odpeljani iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani (Preglednica št. 2)
- 156 Seznam pacientov, ki so bili 8. in 9. junija 1945 iz Splošne bolnišnice odpeljani v Centralne zapore Ozne (Preglednica št. 4)
- 158 Spisek nemških ujetnikov, ki so bili iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani odpeljani 22. junija 1945 ob 2^h (Preglednica št. 3)
- 160 Spisek slovenskih pripornikov, ki so bili 24. junija 1945 ob 1^h odpeljani iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani (Preglednica št. 5)
- 162 Spisek hrvaških in srbskih pripornikov, ki so jih iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani odpeljali dne 24. junija 1945 ob 1^h (Preglednica št. 6)
- 163 Spisek pacientov Splošne bolnišnice, ki so prišli v Centralne zapore Ozne 9. junija 1945, a niso bili odpeljani 24. junija 1945 ob 1^h (Preglednica št. 7)
- 164 Spisek vojaških bolnikov Splošne bolnišnice Ljubljana (z domicilom v Jugoslaviji, toda ne v Sloveniji), ki so odšli do 8. maja 1945
- 166 Spisek vojaških bolnikov Splošne bolnišnice Ljubljana (z domicilom v Jugoslaviji, toda ne v Sloveniji) po 9. maju 1945
- 172 Spisek italijanskih povojnih bolnikov Splošne bolnišnice Ljubljana. 174 Spisek nemških povojnih bolnikov Splošne bolnišnice Ljubljana
- 179 Spisek povojnih ranjencev in bolnikov Moške bolnišnice Novo mesto (z domicilom zunaj Slovenije)
- 182 Spisek nemških povojnih ujetnikov iz vrst bolnikov Bolnišnice Golnik
- 185 Pri evanja (uredila Blaž Ivanc in Lovro Šturm) 186 Abecedni seznam pri evalcev
- 192 Splošna pri evanja o dogodkih v bolnišnicah in zaporih
- 253 Pri evanja o posami nih osebah
- 317 Zaš ita ranjencev, bolnikov in vojnih ujetnikov po predpisih mednarodnega vojnega prava, ki so bili v veljavi pred drugo svetovno vojno, med njo in po njej (Klemen Jakli)
- 318 Ranjenci in bolniki 324 Vojni ujetniki
- 328 Literatura
- 331 Množi na grobiš a v jamah v Sloveniji (Andrej Mihevc) 332 Uvod
- 334 Množi na grobiš a v jamah v literaturi
- 335 Podatki o jamah - grobiš ih, povzeti po Katastru jam Slovenije 337 Nekaj primerov brezen - grobiš
- 343 Sklep
- 343 Viri in literatura
- 344 Poro ilo 0 ogledu brezna pri Konfinu 1 in brezna pri Konfinu 2
- 351 Identifikacija pogrešanih oseb iz množi nih grobiš s preiskavo jedrne in mitohondrijske DNK (Katja Drobni)
- 352 Uvod

- 353 DNK 353 Splošno
- 353 Lastnosti jedrne DNK
- 354 Lastnosti mitohondrijske DNK 355 Mikrosateliti
- 355 Heteroplazmija
- 356 Izolacija DNK iz kosti 357 Analiza mikrosatelitov
- 359 Dokazovanje sorodstvenih povezav z analizo mikrosatelitov 360 Analize mtDNK
- 361 Dokazovanje sorodstvenih povezav z analizo mtDNK 362 Mo ujemanja
- 363 Sklep 365 Literatura
- 371 Sodnomedicinska in druga vprašanja ob odpiranju množi njih »grobiš « druge svetovne vojne (Anton Dolenc)
- 379 Sklepna razmišljanja (Lovro Šturm)

prazno - vloženo

2001-12-08, DNEVNIK, 8.december 2001

O zastaranju zlo inov proti loveštvu in o spravi

Na kritiko publicista Iva Žajdele v Družini 25. novembra letos ponavljam: »Kazenski pregon za hudodelstva na Slovenskem med vojno in ob koncu vojne je zastaran.« V tem asu je na območju Slovenije veljal kazenski zakonik Kraljevine Jugoslavije z dne 27. januarja 1929, dopolnjen 9. oktobra 1931, v katerem je v členu 6 pod točko 3 posebej določeno, da ostane v veljavi tudi zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 29. januarja 1929.

V členu 78 navedenega zakonika je določeno, da »pravica do preganjanja zastara v dvajsetih letih pri zloinstvih, za katere je predpisana smrtna kazen ali dosmrtna robija«. Ta zakon je veljal do sprejema nove ustave DFJ in ga ni mogel preklicati noben avnojski sklep ne revolucionarno »pravo« Kominterne, ki tako in tako ni priznavala nobenega »buržoavzega prava« in je bilo njeno pravo samo v moči orožja. Ne samo Ivo Žajdeli, tudi mnogim drugim se upira misel, da bi tako grozni zloinstvi mogli ostati nekaznovani.

Ko I. Žajdela navaja člene v kazenskem zakonu, ki se nanašajo na »nezastarljiva hudodelstva«, prezre, da je sedanji zakon začetel veljati šele 1. januarja 1995 in da je tudi kazenski zakon SFRJ z enakimi določbami začetel veljati 1. julija 1977, ko so ti zloinstvi že zastarali oziroma je zastaral kazenski pregon. Oblast prejšnje SFRJ je poskrbela, da je pregon proti storilcem zastaral, sedanja oblast pa si prizadeva, da odgovorni za pregon, ki so še živi, ne bi kazensko ali drugače odgovarjali.

Na vprašanje, zakaj sem svoje mnenje zdaj sporočil javnosti, povem, da zato, da bi nevedne in dobro misleče odvrnil od upanja, da bodo po očitno krivi ni sodbi za Vinka Levstika zdaj prišli na vrsto pravi odgovorni za bratomorni holokavst. Slednje je izključeno, ker je simbioza med prejšnjo totalitarno in sedanjo oblastjo še premočna, da bi se pravosodje spoprijelo z vprašanji, na katere bi moralo odgovoriti.

Na tiskovni konferenci 14. novembra letos smo naši najvišji znanstveni ustanovi, Univerzo v Ljubljani in Univerzo v Mariboru, zaprosili za odgovor na vprašanje, kateri kazenskopравни predpisi so v zadevnem asu veljali na območju Slovenije, od govora nismo dobili. Odgovor bi moral biti zanimiv za pravosodje. Če bi se odločili za nezastaranje, bi moralo upravičiti neukrepanje, če za zastaranje, bi moralo spremeniti Levstikovo obsodilno sodbo v oprostilno.

Žajdelov oitek, da s svojim stališčem branim zloinstve, ne drži. Prav zato, ker jih obsojam, mnogi iz kontinuitete odklanjajo deklaracijo o narodni spravi, katere avtor sem. Glede na polstoletno odmaknjenost kaznovanje še živeih storilcev, kljub teži dejanj, ne bi bilo več smiselno. Namesto kaznovanja - odpuščanje. Odpuščanje je bistvena sestavina sprave, ki je višja etična vrednota od vsake, še tako pravične sodbe. Sprava je najistejša in najlepša zavrnitev sovraštva in terorizma, ki ogrožata svet. Sprava je zmaga dobrega nad zlim. To spoznanje je vodilo našega gibanja za narodno spravo.

STANISLAV KLEP Bleiweisova 6, Kranj

Uvod

Lovro Šturm

Pri ujo a knjiga je nastala kot rezultat poldrugo leto trajajo ih raziskovanj, do katerih je prišlo po naklju ju. Pisec teh vrstic sem bil 13. oktobra 1998 na obisku v nekdanjem zaprtem obmo ju na Ko evskem. Tedaj sem prvi videl te kraje in slišal od doma inov veliko nenavadnih zgodb. Med drugim sem slišal tudi pripoved o tem, da je v nemirnih dneh po koncu druge svetovne vojne prišlo v nekem malo znanem breznu v ko evskih gozdovih do množi nega poboja ranjencev in invalidov iz vrst povojnih ujetnikov. Primer da je raziskovala tudi ribniška ob inska komisija za povojne množi ne poboje in zbrala nekaj pri evanj o tem dogodku. Z zadevo se je poleg mnogih drugih obrobno ukvarjala tudi Pu nikova komisija (Preiskovalna komisija Državnega zbora o raziskovanju povojnih množi nih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih tovrstnih nepravilnosti), vendar ni prišla do obsežnejših podatkov. Do poboja ranjencev naj bi prišlo sorazmerno kasno junija 1945, potem ko so bili že zaklju eni veliki transporti povojnih ujetnikov v Ko evski Rog.

Zgodba je bila svojevrsten izziv tako glede njene verodostojnosti, kakor tudi glede tega, ali je po tolikšnem asu sploh še mogo e na znanstveno preverljiv na in ugotoviti, kaj seje zgodilo in priti do imen morebitnih žrtev.

Prve poizvedbe so pokazale, da še živijo nekatere redovne sestre, ki so bile tedaj kot medicinske sestre usmiljenke zaposlene v Splošni bolnišnici v Ljubljani in da je deloma ohranjena tudi arhivska dokumentacija o bolnikih. To je bila dovolj velika motivacija za za etek resnejših raziskovanj, ki so se odvijala v okviru Pravne fakultete Univerze v Ljubljani. Postopoma se je oblikovala multidisciplinarna raziskovalna skupina iz vrst avtorjev pri ujo e knjige, ki so jo sestavljali: univ. prof. dr. Anton Dolenc, univ. doc. dr. Katja Drobni , Blaž Ivanc, dipl. pravnik, mladi raziskovalec na Pravni fakulteti v Ljubljani, Klemen Jakli , dipl. pravnik, podiplomski študent na Univerzi na Harvardu v ZDA, Jože Ko ar, dipl. ekonomist, dr. Andrej Mihevc, dipl. geograf, višji znanstveni sodelavec na Inštitutu za raziskovanje krasa pri Znanstveno raziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC-SAZU) in univ. prof. dr. Lovro Šturm, kije vodil in koordiniral potek raziskovanj.

Pri izpisovanju arhivskih podatkov, pri tolma enju medicinskih diagnoz in pri analizi zbranih podatkov so ob asno sodelovali: Milica Boljka, dr. med., Janko Ma ek, dipl. prof., Marjeta Vrevc Eleršek, dr. med., France Vrevc, dr. med. Veliko koristnih podatkov s terena so posredovali Silvo Golob, Milan Muhi , Alojz Vrta i in številni drugi krajevni poznavalci. Seznam pogrešanih bolnikov in njihovih diagnoz oziroma opise njihovih bolezenskih stanj sta pregledala Luka Pintar, dr. med. in Peter Pintar, dr. med., ki sta opredelila pogrešane osebe kot bolnike, ranjence ali invalide.

Po vsej Sloveniji je bilo potrebno opraviti veliko obiskov in razgovorov v krajih, kjer so bili doma pogrešani bolniki. Brez prevozov, ki jih je omogo il dr. Jože Bernik, vsega tega dela ne bi bilo mogo e opraviti v asu, ki nam je bil na voljo in tudi ne tako temeljito. Veliko podatkov smo dobili tudi iz številnih župnijskih uradov po Sloveniji in iz raznih župnijskih kronik.

Vsem, ki so na tak ali druga en na in sodelovali pri zbiranju, analiziranju, tolma enju ali dopolnjevanju zbranega gradiva, izrekamo iskreno zahvalo.

UVOD

Izjemno dragoceno primarno arhivsko gradivo smo vpogled ali v nekaterih zdravstvenih zavodih. Zanj se posebej zahvaljujemo predstojnikom Travmatološke klinike Kliničnega centra v Ljubljani, Bolnišnice Golnik, Splošne bolnišnice Novo mesto in Splošne bolnišnice Brežice. Prikaz razmer v Bolnišnici Slovenj Gradec je pripravil nekdanji direktor prim. Jurij Simoniti, dr. med.

V vsebinskem pogledu so bili najpomembnejši sodelavci in na nek način in tudi soavtorji sami pri evalci. Pri evalci smo dobili iz vrst ožjih družinskih članov pogrešanih oseb, njihovih sosedov, sovašnikov ali krajevnih poznavalcev. Znatno je tudi število najrazličnejših neposrednih očitkov, tudi iz vrst takratnega zdravstvenega osebja. Nekateri pri evalci so o dogodkih, o katerih smo jih spraševali, že pripovedovali, velika večina od njih je o tem spregovorila prvič. Pravo presenečenje je pomenilo slikovno gradivo, izvirne fotografije iz bolnišnic, ki so jih pri evalci po več kot pol stoletja še vedno skrbno hranili. Brez tega pridobljenega gradiva in brez prievalcev, ki prikazujejo tedanje poveljne razmere, to delo ne bi bilo takšno, kot je, predvsem pa ne tako popolno. Zato jim izrekamo posebno zahvalo.

prazno

**O namenih in ciljih
ter o metodologiji
in poteku raziskovanja**

Lovro Šturm

Omenili smo že, da je bil pglavitni namen raziskovanja ugotoviti, kakšna sta bila položaj in usoda ranjencev, invalidov in drugih bolnih vojakov v vrsta povojnih ujetnikov na Slovenskem. Zato smo najprej skušali ugotoviti, v kateri krajih v Sloveniji in v katerih zdravstvenih ustanovah bi lahko bili takratni ranjenci bolniki in invalidi, ki so po 9. maju 1945 postali vojni ujetniki oziroma priporniki. Nadaljnji cilj raziskovanja je bil, da iz brezimne množice teh povojnih ujetnikov ugotovimo posamezna konkretna imena, njihovo istovetnost in od kod so bi doma. Tako so za eli nastajati prvi sezname s konkretnimi imeni. Nato nas j zanimalo, kaj se je z njimi dogajalo po 9. maju 1945 in kakšne so bile njihov življenjske usode. To je bil naslednji cilj raziskovanj. Vzporedno so tekla prou evanja pravnih predpisov mednarodnega vojnega prava, ki so bili takrat v veljav in ki so se nanašali na zaš ito t. i. kvalificiranih vojnih ujetnikov, to je ranjencev bolnikov in invalidov. Ker so se med raziskavo pri ele pojavljati tudi omemb morebitnih krajev množi nih pobojev, v katerih bi lahko bili tudi ranjenci, bolnik in invalidi, je bil naslednji cilj raziskave ugotovitev krajev in lokacij množi ni: moriš in po potrebi raziskava nekaterih kraških brezen. Ker nas je zanimalo, al je mogo e tudi po tolikšnem asu ugotoviti istovetnost pogrešanih oseb iz množi nih moriš s sodobnimi biomedicinskimi metodami, je bil to eden od nadaljnjih ciljev raziskovanj. Nenazadnje je bil pomemben cilj raziskovanj tudi to, da pri demo do dovolj prepri ljivih podatkov, ki bi poleg identifikacije pogrešanih osel omogo ili tudi ugotovitev dejstva njihove smrti in vpis v mrliške mati ne knjige S tem pietetnim in eti nim dejanjem bi namre pogrešani iz brezimne množic~ izginulih povojnih žrtev postali konkretne osebe, tako kot vsi drugi, s pravico d~ svojega lovekovega dostojanstva.

Med delom smo po naravi stvari ve krat naleteli na ob utljive podatke, zlasti ; medicinskega podro ja. Pri obdelavi in objavljanju tovrstnih podatkov smo se odlo ili, da jih uporabljamo kot histori ne in naj zato zanje veljajo kriteriji in metode, ki so v takih primerih v veljavi v zgodovinski stroki. Uporabili smo prvenstveno tiste medicinske podatke, ki so bili v zvezi z nastankom bolezenskih pojavov kot posledic vojne (predvsem strelne rane, poškodbe zaradi eksplozij min ter splošno oslabeledost in podobno), podrejeno smo upoštevali tiste podatke, ki bi lahko nastali tudi brez vplivanja vojnih okoliš in. Glede razumevanja najbolj pogosto uporabljenega izraza »bolniki« naj povemo, da ga najve krat uporabljamo v najširšem pomenu besede. V tem smislu gledamo nanj kot na sinonim z: zdravstvene oskrbovance oziroma paciente v zdravstvenih zavodih, pa tudi m oznako za okrevajo e osebe (rekonvalescente) in sploh vse bolne osebe. V ožjem pomenu besede pa ga v asih uporabljamo za ozna evanje tistih bolnih povojnih ujetnikov, ki niso bili ranjenci ali invalidi. Priznavamo, da tega razlo ka nismo vedno izrecno omenili, je pa razviden iz konteksta.

Dogodki, ki so bili predmet raziskovanja in ki jih opisujemo, so stari ve ko pol stoletja. Vendar zaradi razli nih razlogov tedanje povojne žrtve nimajo uradno dolo enega datuma smrti in niso vpisane v državne mati ne knjige. Vpisane niso zato, ker o njih ni uradnih podatkov, podatkov pa ni tudi zato, ker teh ljudi v uradnih dokumentih ni. Da bi prekinili ta za arani krog, smo se odlo ili, da zbranE podatke, za katere lahko dobronamerno in na podlagi ve kratnih preverjanj upravi eno

O NAMENIH IN CILJIH TER O METODOLOGIJI IN POTEKU RAZISKOVANJA

domnevamo, da gre za dovolj verodostojne, v tej knjigi tudi objavimo. V tem pogleduje to delo tudi prispevek k ugotovitvi dejstva njihove smrti in s tem v pomoč tudi k vpisu v državne matične knjige. Pri tem nas je vodilo kot kriterij pri morebitnem navzkrižju vrednot, etičnih in na etičnih in pravnih norm spoznanje, da je v takih primerih smiselno dati prednost spoštovanju človekovega dostojanstva pred drugimi sicer tehtnimi razlogi, ki bi preprečevali navajanje osebnih podatkov. Vendar bi v tem zadnjem primeru raziskovanje izgubilo svoj smisel in historično prepričljivost.

Raziskovalno delo je z različno intenzivnostjo potekalo od oktobra 1998 do aprila 2000. Posamezni letni raziskovalne skupine so glede na naravo svojega dela iskali in uporabljali primarno arhivsko gradivo, strokovno literaturo, spominsko in pietetno literaturo ter pomembne predstavitve in zapise v periodičnih publikacijah, včasih tudi v dnevnem tisku. Zbrane podatke smo dopolnjevali z metodo sistematičnega intervjuja in z neposrednimi ogledi na samem kraju. Naj na kratko predstavimo nekaj podrobnosti o pridobivanju gradiva.

Temeljno primarno arhivsko gradivo je na voljo v Arhivu Slovenije. Na sedežu Arhiva Slovenije v Gruberjevi palači na Zvezdarski 1 v Ljubljani so v arhivskem Fondu javnega zdravstva AS 425 med drugim tudi matične knjige bolnikov iz Splošne bolnišnice v Ljubljani. Uporabljali smo knjige za leto 1944. in za leto 1945. Te matične knjige so prvovrsten primarni vir informacij, saj so podatki o bolnikih vodeni zelo skrbno. Posamezna knjiga vsebuje podatke za 3000 bolnikov. Bolniki so vpisani po tekočih matičnih številkah, ki so veljale za vso bolnišnico, zraven so zabeležene še njihove tekoče evidenčne številke, ki so bile bolnikom dodeljene v oddelkih in v odsekih. Tako smo lahko zaznali posebne evidenčne oddelčne številke za kirurški oddelek I, kirurški oddelek II, kirurško kliniko Medicinske fakultete, odsek za vojne poškodbe, ortopedski odsek, interni oddelek, prsni odsek, infekcijski oddelek, nevrološki oddelek, dermatološki oddelek, očni oddelek, otolološki oddelek. V matičnih knjigah ni razlikovanja med oddelki ljubljanske bolnišnice in njihovimi odseki. Tako je npr. prsni odsek sodil pod interni oddelek in ortopedski odsek pod kirurški oddelek I, urološki odsek pa pod kirurški oddelek II. Matične knjige vsebujejo navedbe o imenu in priimku bolnika, o njegovem rojstnem datumu, sledi navedba poklica oz. statusa vojaške osebe z navedbo vojaške enote in morebitnega imena, datuma in kraja rojstva ter domovinske občine, ponekod tudi naslova zadnjega prebivališča. Če je bil bolnik na več zdravljenjih v oddelkih ali odsekih v Splošni bolnišnici, je to v matični knjigi posebej vpisano in datumsko določeno. Seveda je vpisan tudi datum sprejema v bolnišnico in datum odhoda iz bolnišnice, število oskrbnih dni in diagnoza. Te centralne matične knjige so bile očitno podlaga za razpisno unovodstvo Splošne bolnišnice, zato vsebujejo tudi podatek o plačilu, razpisna unovodstva oziroma o tem, da razpisnik ni bil plačan ali morebiti odpisan s posebnim odlokom Ministrstva za ljudsko zdravstvo z dne 17. 12. 1947 št. 6461/57. V Arhivu Slovenije imajo na istem mestu poleg centralnih matičnih knjig tudi oddelčne matične knjige o esnega oddelka Splošne bolnišnice v Ljubljani. Arhivsko gradivo drugih oddelkov tedanje Splošne bolnišnice v Ljubljani še ni bilo izročeno Arhivu Slovenije in ga hrani na različnih lokacijah Klinični center v Ljubljani. To gradivo vsebuje različne vpisnike s

seznamih bolnikov, ki so v asih razvršeni po abecednem redu, oddelne matične knjige, ki so običajno manj popolne od centralnih matičnih knjig, ker ne vsebujejo tako natančnih in popolnih podatkov o posameznem bolniku, ter popisni listi vsebujejo bolj podrobne podatke o diagnozi in o poteku zdravljenja, ponekod o načinu odpuščanja iz zdravniške oskrbe.

Podobne matične knjige kakor v Splošni bolnišnici v Ljubljani so vodili tudi nekdanji Moški bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji nad Novim mestom. Tudi te knjige so bile skrbno vodene in so zelo natančne. V njih so vpisani poleg vseh podatkov, ki so jih vpisovali v ljubljanski bolnišnici, tudi podatki o imenih staršev (vključno z rojstnim priimkom matere). Hranijo jih v arhivski dokumentaciji Splošne bolnišnice v Novem mestu.

Pomembno primarno arhivsko gradivo smo pridobili tudi v arhivski dokumentaciji Bolnišnice na Golniku (naziv med vojno: Krankenhaus Gallenfels; so vpisnice s popisi boleznih posameznih bolnikov iz leta 1945. To gradivo je v predaji Arhivu Slovenije, kjer bodo za njegovo ureditev gotovo potrebovali nekaj časa in medtem ne bo dostopno. Podobno gradivo, vendar ne tako popolno, pridobili tudi v arhivski dokumentaciji Splošne bolnišnice Brežice.

Za primerjavo s podatki, ki so dostopni iz javnih arhivskih fondov, smo za potrebe raziskovalnega dela opravili vpogled tudi v arhivsko dokumentacijo nekdanjega centra v Ljubljani na Zaloški 2, kjer smo edino uporabljivo gradivo dobili v bogati arhivski dokumentaciji Travmatološke klinike.

Za primerjanje istovetnosti posameznih oseb ter za primerjavo natančnosti glede podatkov o kraju prebivanja ter o rojstnih podatkih in imenih staršev je eden temeljnih virov popis prebivalstva z dne 31. julija 1941, ki vsebuje osebnostne in družinske podatke po takratnih občinah na območju Ljubljanske krajine. Izvedel ga je Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino, Statistični urad Ljubljana, AS 205, fascikli 1-190. Ta arhivska zbirka ni popolna, vanjo vključene vse tedanje občine (tako npr. ni popisa prebivalstva mesta Ljubljane tudi ponekod pri nekaterih občinah ni bilo najti posameznih naselij. Vendar kljub temu pomeni nepogrešljivo in prvovrstno primarno arhivsko gradivo.

Pri iskanju podatkov iz popisa prebivalstva z dne 31. julija 1941 je v veliki pomoč Krajevni leksikon Dravske banovine iz leta 1937. Ta leksikon poleg podatkov o občinah in prikazuje tudi vsa naselja in zaselke ter župnije v vsaki posamezni občini. Ker je po letu 1945 prišlo do preimenovanja nekaterih krajev in naselij uporaba tega leksikona za hitro orientacijo v popisu prebivalstva iz leta 1941 toliko bolj dragocena. Arhiv Slovenije ga ima v mali priročni knjižnici v italnici v drugem nadstropju Gruberjeve palače na Zvezdarski 1, tako da ga je mogoče uporabljati hkrati ob iskanju podatkov iz popisa. V dislocirani enoti II Arhiva Slovenije na Kongresnem trgu 1 imajo podobno publikacijo Splošni pregled Dravske banovine iz leta 1939.

Naslednji pomembni arhivski fondi in zbirke se nahajajo v dislocirani enoti Arhiva Slovenije na Kongresnem trgu 1 v Ljubljani. To je nekdanji arhiv Inštituta za novejšo zgodovino (prej Inštituta za zgodovino delavskega gibanja). Med temi fondi smo uporabili predvsem tri in sicer Fond AS 1878 Slovensko domobranstvo (1943-1945), fascikli od 1-168, Fond AS 1860 Partizanska saniteta

O NAMENIH IN CILJIH TER O METODOLOGIJI IN POTEKU RAZISKOVANJA

(vključno z zbirko dr. Luna ka) in Fond AS 1902 Nasprotniki NOB, zbirka Tisk. Zelo pomembni arhivski fondi in zbirke so v dislocirani enoti III Arhiva

Slovenije v Linhartovi 3 a, Ljubljana, kjer se nahaja tudi nekdanji arhiv Ministrstva za notranje zadeve. Ključnega pomena za naša raziskovanja so bile nekatere ohranjene priporniške knjige iz Fonda AS 1932 RSNZ. To so:

1. knjiga, Baza sodišča Ljubljana, seznam pripornikov, zap. št. 1-1046 (od 12. maja 1945 do 15. maja 1945),
2. knjiga: Baza sodišča Ljubljana, seznam pripornikov, zap. št. 1047-2323 (od 15. maja 1945 do 14. junija 1945),
3. knjiga: Baza sodišča Ljubljana, seznam pripornikov, od 14. junija do 18. avgusta 1945,
4. knjiga, Seznam pripornikov v Centralnih zaporih Ozna (UDV) za Slovenijo, zap. št. 1-2640 (od 17. maja 1945 do 20. oktobra 1945).

V posameznih primerih smo za primerjavo podatkov uporabili rojstne in mrliške matice knjige. Za pomoč pri iskanju podatkov, zlasti v tistih primerih, kjer ni bilo najti popisnih polpopisa prebivalstva z dne 31. julija 1941, smo uporabili župnijske popise stanja družin ali duš, t.i. status animarum. Ponekod so bile koristne župnijske kronike. V nekaterih primerih smo podatke dobili v Slovenskem šolskem muzeju, nahaja se na Plešnikovem trgu 1 v Ljubljani, in v arhivu Univerze v Ljubljani, ki je v pritličju univerzitetne stavbe pri vhodu iz Gosposke ulice.

Omenimo naj še arhiv Železniškega muzeja iz Ljubljane, kjer obstaja izvirni zapisnik o eksploziji municije dne 8. junija 1945 na Železniški postaji v Ljubljani. Silovite detonacije so se mnogi pri evalci spominjali in je pomenila pomembno spominsko oporo pri doložitvi datumov pred samo detonacijo in po njej.

Literaturo in drugo pisno gradivo podrobno navajamo v seznamih na koncu posameznih zaokroženih prispevkov. Poleg strokovne literature navajamo tudi spominsko literaturo tako iz izseljenskih vrst, kakor tudi novejšo. Veliko je tudi novejše pietetne literature o (zamorjenih) žrtvah druge svetovne vojne na Slovenskem, ki je običajno omejena na območje ene ali več občin in ali ene in več sorodnih župnij. Podatki o pogrešanih osebah v spominski in v pietetni literaturi niso popolni, vedno tudi niso zanesljivi. Uporabljali smo jih kot izhodišče in podatke kasneje večkrat preverjali. Podobno velja tudi za navedbe iz dnevnega tiska.

Med ogledi na samem kraju naj najprej omenimo prizorišča nekaterih množičnih pobojev. To so: Brezarjevo brezno v Podutiku pri Ljubljani, Koševovo brezno na Krimu pri Zgornjem Igu, kraj množičnega poboja ranjencev v Iškem Vintgarju in dve kraški brezni pri Konfinu zraven Graric. Slednji brezni sta bili predmet posebnega speleološkega ogleda, ki je prikazan v samostojnem poglavju.

Zaradi preverjanja podatkov o datumih domnevnih smrti pogrešanih oseb smo si neposredno ogledali tudi posamezna javna spominska obeležja, t. i. farne plošče (zamorjenih) žrtev druge svetovne vojne in po njej) in nekatere nagrobne spomenike na pokopališčih.

Poseben pomen za raziskavo imajo ustna pričevanja. V obstoječem arhivskem gradivu ni bilo mogoče dobiti podatkov o eni največjih takratnih zdravstvenih

ustanov, to je o nemški Vojni bolnišnici v Mostah v Ljubljani (SS Lazarett Laibach, na vogalu Zaloške ceste z Grablovi evo ulico) z dislociranimi oddelki Bolnišnici na Studencu in v Bolnišnici za lahke ranjence (v prostorih Bežigradske gimnazije v Ljubljani). Nikjer tudi ni bilo mogoče dobiti podatkov o zased takratnega Invalidskega doma (kasneje znan kot Materinski dom) na Cesti Brdo (sedaj Primorska 8) v Ljubljani. Opravili smo poizvedbe pri Centralnem nemškem arhivu v Berlinu in v Potsdamu v Zvezni republiki Nemčiji, vendar ta teh arhivov niso našli. Morebiti so med arhivsko dokumentacijo nekdanje Jugoslovanske armade v Beogradu ali v Sarajevu. Zaradi tega so bila poleg sorazmerno skromnih navedb iz spominske in pietetne literature ustna pri evanjska edini možni vir za identifikacijo takratnih bolnikov Vojne bolnišnice v Ljubljani ter za ugotavljanje njihovih poškodb in drugih pomembnih podatkov, kaj se je zgodilo njimi. Uporabili smo metodo sistematičnega intervjuja z navzkrižnimi preverjanji. Največjo vrednost imajo seveda navedbe o vidcih kot neposrednih pri evanjskih evalcih. Poleg pri evanjskega osebja so dragocena tudi neposredna pri evanjska doma ino iz krajev, kjer je prišlo do množice njih pobojev, in iz okolij, kjer živlele pogrešane osebe (sorodniki in sosedi). Izjemno vrednost imajo izpovedi preživelih takratnih bolnikov in ranjencev. Na ta način nam je uspelo pridobiti tu zelo redke fotografske posnetke iz Vojne bolnišnice v Ljubljani, ki so nam j izro ili za objavo poleg sorodnikov pogrešanih oseb tudi preživelih bolniki bolni arji in z njihovo pomojo na mnogih od teh posnetkov tudi identificirati posamezne bolnike, ranjence in invalide. Ve ino teh fotografij kot svojevrsten materialni dokaz o njihovem zdravljenju objavljamo v knjigi.

Nasploh seje ustno pri evanjske izkazalo kot dobrodošla pomojo pri preverjanju podatkov. Konkretni ustni viri so se v največjem številu primerov izkazali sozvoju z arhivskimi dokumentarnimi ali z literarnimi viri. Med potekom raziskave smo z različno intenzivnostjo opravili več kot 250 pogovorov s posameznimi Z nekaterimi od njih smo imeli celo vrsto ponovnih pogovorov. Njihova zgodovinska vrednost se je v mnogih primerih izkazala po primerjanju z obstoječimi drugimi dokumentarnimi gradivi. Med ustnimi pri evanjski se je po več kot pol stoletni dobi seveda pojavilo tudi več pri evanjskih iz druge roke. Previdnost pri obravnavanju teh pri evanjskih seveda na mestu, zato smo si prizadevali v takih primerih pridobiti več takšnih pri evanjskih o istem dogodku. Če o dogodkih ni drugo poročilo, in če se ta ujemajo med seboj, je potrebno tudi taka pri evanjska resno upoštevati. So pa edina, s katerimi si lahko pomagamo.¹

Najpomembnejše izpovedi smo posneli tudi zvočno. Izpovedi smo zapisali jih predno ili pri evalcih v pregled in v avtorizacijo. To so v največjem številu primerov tudi storili in izjavo potrdili s svojim podpisom. V manjšem številu primerov (v kakšnih 3%) so lani raziskovalne skupine opravili zaznamek opravljenem pogovoru - promemoria. V največjem številu primerov pri evalcih navajamo z imenom in priimkom. V nekaterih primerih jih na njihovo željo navajamo samo z velikimi začetnicami. Osebne podatke vseh pri evanjskih evalcih, avtorizirane izjave in drugo gradivo hranijo avtorji raziskave.

-----
1 Prim. Okoliš, str. 38.

O NAMENIH IN CILJIH TER O METODOLOGIJI IN POTEKU RAZISKOVANJA

Gradivo, ki smo ga zbrali med raziskovanjem, je tako raznovrstno in pridobljeno iz tako raznoli nih virov, da so napake v gradivu možne, eprav smo podatke ve krat primerjali med seboj in jih skušali preveriti na ve na inov. Zato za primere, kjer bi se izkazalo, da so podatki ali navedbe v knjigi pomanjkljivi, nepopolni ali morebiti napa ni, naprošamo vsakogar, ki o tem kaj ve, da naše delo dobronamerno dopolni.

prazno

**Premiki bolnikov ob koncu
vojne in življenjske usode
ranjencev, invalidov in bolnih
povojnih ujetnikov**

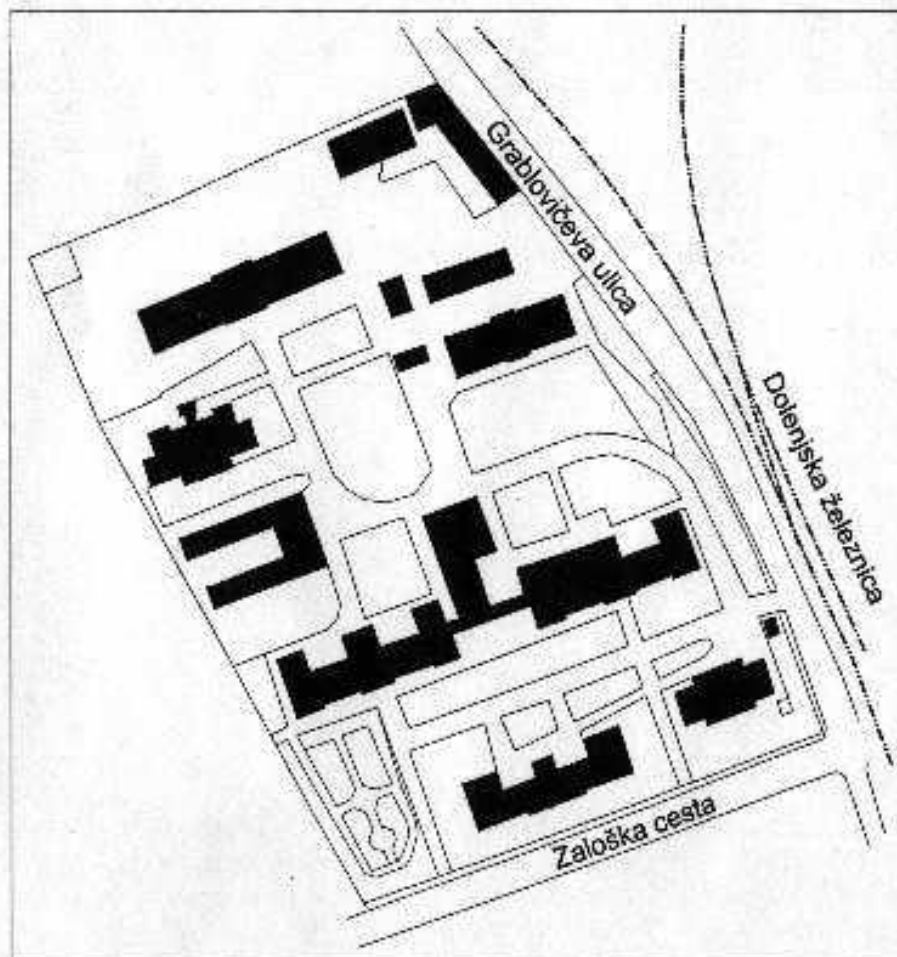
Blaž Ivanc in Lovro Šturm

Vojna bolnišnica v Ljubljani (Blaž Ivanc)

Ob koncu druge svetovne vojne je prišlo do množice splošnega umika velikega števila ranjencev, bolnikov in invalidov iz zdravstvenih ustanov v Sloveniji tik pred koncem vojne. Splošni umik bolnikov in bolniškega osebja je potekal z najrazličnejšimi transportnimi sredstvi: z vozovi, kamioni in zlasti s sanitetnimi vlaki. Okvirno sliko o usodi tedanjih bolnikov, kasnejših ujetnikov je mogoče podati samo z delno rekonstrukcijo dogodkov, povezanih z umikom z različnimi transportnimi sredstvi, med katerimi so prevladovali sanitetni vlaki. Na sanitetnih vlakih so bile največje skupine bolnikov, ki so ob zajetju postali ujetniki. To je bila ena izmed najpomembnejših okoliščin, ki so odločilno vplivale na njihovo nadaljnjo usodo. Zaradi časovne oddaljenosti navedenih dogodkov in

Skica Vojne bolnišnice v Mostah v Ljubljani

Skica Vojne bolnišnice v Mostah v Ljubljani

PREMIKI BOLNIKOV OB KONCU VOJNE IN ŽIVLJENJSKE USODE RANJENCEV

pomanjkanja pisnih virov, je bilo raziskovanje še posebej zahtevno. Iz istih razlogov velik del dogodkov ostaja nepojasnen in zahteva dodatno raziskavo.

Najštevilnejši umik ranjencev, bolnikov in invalidov je potekal iz Vojne bolnišnice v Ljubljani. Pred prvo svetovno vojno se je Vojna bolnišnica imenovala Cesarska in kraljeva garnizijska bolnišnica, med obema vojnama je bila garnizijska bolnišnica, ob koncu druge svetovne vojne se je kot nemška vojaška bolnišnica imenovala SS - Lazarett. Po 9. maju 1945 se je imenovala Centralna vojna bolnišnica v Ljubljani. Vojna bolnišnica v Ljubljani se je nahajala v Mostah. Večina objektov Vojne bolnišnice je bila in je še danes ob Zaloški cesti in Grablovi evi ulici. Ob Grablovi evi ulici poteka tudi dolenska železniška proga. Prav na kraju, kjer teče dolenska železnica tik ob bolnišnici, so se v času splošnega umika bolnikov, ranjencev in invalidov tik pred koncem druge svetovne vojne zaustavljali različni sanitetni vlaki. Vlaki so bili označeni z znakom Rdečega križa² in vanje so skupaj z zdravstvenim osebjem vstopali ne samo bolniki iz Vojne bolnišnice, temveč tudi bolniki iz drugih ljubljanskih zdravstvenih ustanov, invalidi iz Invalidskega doma in tudi številni civilisti.

V poslopju Vojne bolnišnice ob Zaloški cesti so ležali težki ranjenci. V prvem nadstropju objekta »2B« (gledano z Zaloške ceste gre za skrajno levi objekt) je kot težak ranjenec do novembra leta 1944 ležal tudi J. P. V. V novem poslopju, ki so ga med vojno sezidali Nemci, so zdravili predvsem lažje ranjence.

V Vojni bolnišnici so zdravili predvsem ranjene in bolne vojake, ki so pripadali različnim vojaškim formacijam. Prevladovali so ranjeni in bolni nemški vojaki in slovenski domobranci. Poleg teh so v bolnišnici zdravili tudi številne srbske, hrvaške, ukrajinske, italijanske, grške in druge vojake.³

Raziskavo je bistveno pogojevalo dejstvo, da arhivskega gradiva Vojne bolnišnice v Mostah nismo našli. Navedeno dejstvo ima več pomembnih posledic; neznan je točno število bolnikov, ki so se v času, ki ga obravnava raziskava, zdravili v bolnišnici, neznanost ostajajo imena in zdravstveno stanje bolnikov. Le s težavo in v omejenem obsegu je bilo mogoče ugotoviti, kdo in kdaj se je v tistem času umaknil s sanitetnim vlakom ali morebiti tudi s kakšnim drugim prevoznim sredstvom.

O številu bolnikov, kojih je lahko sprejela v zdravstveno oskrbo Vojna bolnišnica, lahko posredno sklepamo na podlagi Statističnega poročila o stanju bolnikov v bolnicah Vojne oblasti IV armade konec maja 1945, kjer je za Centralno vojno bolnico v Mostah (CVB)⁴ navedeno, da se je meseca maja tam zdravilo 936 bolnikov, medtem ko se je dne 13. junija 1945 v Centralni vojni bolnici zdravilo 1322 bolnikov. Vojna bolnišnica v Mostah je torej lahko sprejela več kot tisoč bolnikov. Pri oceni števila oseb, ki so jih v tednih in dneh pred koncem vojne zdravili v bolnišnici, se je mogoče opirati samo na približne ocene iz različnih virov. Z gotovostjo lahko rečemo, da je bila Vojna bolnišnica v tem času prezasedena

-----
² Iz številnih prievanj izhaja, da so bili sanitetni transporti označeni v skladu z zahtevami Ženevske konvencije z dne 27. julija 1929 o izboljšanju položaja ranjenih v vojskah na bojišču. Glej npr. Meršol, str. 263.

³ Grum-Pleško, str. 122.

⁴ Vojna bolnišnica se je po koncu druge svetovne vojne imenovala Centralna vojna bolnica v Mostah (skrajšano: CVB). ⁵ AS 1860, Fond PS, fascikel 409, mapa V, Statistično poročilo o stanju pacientov v bolnicah Vojne oblasti IV. Armije konec maja 1945, stanje v bolnicah Vojne oblasti IV. Armije dne 13. VI. 1945.

Anton Škulj (levo) z neznanim bolnikom pred novim traktom Vojne bolnišnice v Ljubljani spomlad leta 1945 (fotografijo izro il Franc Stražišar).

Dva neznana ranjenca z ožjega Notranjskega (okolica Begunj), spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izro ila Binijana Bavdek).

z bolniki.⁶ Iz Naredbe št. 13 poveljnika Organizacijskega štaba Slovenskega domobranstva za 7. marec 1945 je razvidno, da se je v bolnišnicah v Ljubljani v mesecu februarju zdravilo 262 slovenskih domobranskih vojakov.⁷ Ve ina od njih je bila v Vojni bolnišnici. Nemških bolnikov je bilo verjetno veliko ve kot slovenskih. V Vojni bolnišnici pa so ležali tudi številni drugi vojaki: srbski, hrvaški, vlasovci, grški, italijanski idr. Poleg tega so bolniki Vojne bolnišnice ležali tudi v objektih Vojne bolnišnice v Polju (na Studencu), kjer so zdravili

6 Glej pri evanje Petra Ga nika.

7 AS 1878, fascikel 16, mapa II, in Mlakar, stc 125.

PREMIKI BOLNIKOV OB KONCU VOJNE IN ŽIVLJENSKE USODE RANJENCEV

predvsem bolnike z internega oddelka, v sklopu katerega je bil tudi prsni oddelek.⁸ V sklopu Vojne bolnišnice v Mostah je za Bežigradom delovala tudi Bolnišnica za lažje ranjence, ki se je nahajala v prostorih tedanje etrte gimnazije oziroma današnje bežigradske gimnazije. Lažji ranjenci, med katerimi je bilo ve Slovencev kot Nemcev, so ležali v treh nadstropjih, iz esar lahko sklepamo, da je šlo za ve je število bolnikov.⁹ Na ljubljanskem gradu so se nahajali ranjenci, ki so bili na okrevanju.¹⁰ Na ljubljanskem gradu je bila namre nameš ena t. i. rekonvalescentska eta. V sklopu objektov Vojne bolnišnice je bila tudi upravna stavba v prostorih Mladike na Bleiweisovi, danes Prešernovi ulici, ki so ji rekli Licej.

28. aprila 1945 so Nemci v Vojno bolnišnico pripeljali nemške bolnike, ki so jih umaknili iz Zagreba. V tem asu je bilo ve sanitetnih transportov nemških bolnikov. Del slovenskih domobranskih bolnikov so v tistem asu zaradi prostorske stiske v Vojni bolnišnici premestili v Splošno bolnišnico v Ljubljani, v ambulanto na realki v Vegovi ulici v Ljubljani in v prehodno ambulanto na ljubljanskem gradu.¹¹ V prehodno ambulanto na ljubljanskem gradu so tako 28. aprila 1945 iz Vojne bolnišnice premestili ranjenca Petra Ga nika, ki je ležal na oddelku »2F« od 11. aprila 1945.¹² Po navedbah pomožnega bolni arja v Vojni bolnišnici Alojza Zrimška so Nemci v tistem asu umaknili ve ino svojih bolnikov in tudi medicinsko opremo.¹³

Ker je iz Ljubljane odpeljalo ve sanitetnih vlakov z bolniki iz ljubljanskih zdravstvenih ustanov, je bilo potrebno v okviru raziskave narediti tudi približno in delno rekonstrukcijo umikov z razli nimi sanitetnimi vlaki, kjer se je bilo zaradi pomanjkanja arhivskih pisnih virov mogo e v veliki meri opirati samo na pri evanja neposrednih udeležencev umika. Na ta na in nam je uspelo evidentirati štiri sanitetne vlake, ki smo jih poimenovali s kraticami N, D, S in O. Ker se je glavnina bolnikov umaknila z vlakoma N in D, za enjamo prikaz s tema dvema sanitetnima vlakoma.

Umik bolnikov, ranjencev in invalidov s sanitetnima vlakoma NN« in »D«

Naj najprej na kratko predstavimo sanitetna vlaka N in D.

Sanitetni vlak N

Sanitetni vlak N je sestavljala dolga kompozicija vagonov, med katerimi so bili verjetno tudi potniški vagoni. Sanitetni vlak N je iz Ljubljane odpeljal 5. maja 1945 popoldne. Na vlaku je bilo veliko število nemških bolnikov in nemško zdravstveno osebje in verjetno tudi nekaj slovenskih bolnikov.

Sanitetni vlak D

Sanitetni vlak D je sestavljalo ve je število zaprtih in odprtih tovornih vagonov. Izpred Vojne bolnišnice je sanitetni vlak D odpeljal v ponedeljek, 7. maja 1945

8 Glej pri evanje dc Smiljana Trobiša, ki se je v aprilu oziroma maju 1945 zaradi tuberkuloze zdravil v Polju

9 Glej pri evanje A. P., ki je kot medicinska sestra dva tedna delala v Bolnišnici za lažje ranjence za Bežigradom.

10 Glej pri evanje Milana Dularja.

11 Glej pri evanje Petra Ga nika.

12 Glej pri evanje Petra Ga nika.

13 Glej pri evanje Alojza Zrimška.

zjutraj. Odpeljal je na glavno železniško postajo. Po celodnevem akanju na ljubljanskem kolodvoru je sanitetni vlak D nekaj ez peto uro popoldan odpeljal iz Ljubljane. Na sanitetnem vlaku D je bilo najmanj dvesto slovenskih bolnikov, nedoločeno število nemških bolnikov, slovensko zdravstveno osebje in veliko civilistov.

Prehajamo na opis dogodkov v Vojni bolnišnici v prvih majskih dneh leta 1945. Nemške priprave za umik so 4. maja 1945 med bolniki v Vojni bolnišnici povzročile preplah. Po prievanju R. M. je že tega dne ob polnoči proti glavnemu kolodvoru v Ljubljani odpeljal vlak, ki ga je sestavljalo več kot trideset moderno opremljenih vagonov.¹⁴ Zelo verjetno je bil na njem del nemških bolnikov, ki so se takrat nahajali v Vojni bolnišnici v Mostah.

Nemci so s pripravami za umik začeli zgodaj zjutraj 5. maja 1945. Ob peti uri zjutraj so nemški stražarji grobo prebudili sanitetce in bolniarje ter jim zapovedali naložiti sanitetni vlak. Delali so do osme ure zjutraj in prenašali nemške bolnike. Nato so bolniarje poslali nazaj na oddelke. Ves ostali material so potem na vlak naložili nemški stražarji do 15. ure, tako da v bolnišnici ni bilo več dovolj sanitetnega materiala za oskrbo preostalih bolnikov.¹⁵ Vlak z nemškimi bolniki je popoldne odpeljal izpred Vojne bolnišnice v Mostah.¹⁶ Med slovenskimi bolniki, ki so odšli skupaj z nemškimi, je bil Jože Babi.¹⁷

Domobranski vojaki so v soboto, 5. maja proti poldnevu prinesli posteljino s Studenca in delno iz Liceja, ker so Nemci odnesli veliko bolniške opreme, tako da je primanjkovalo tudi postelj. Slovensko osebje je zasilno uredilo razmere in v Vojni bolnišnici je zaradi odhoda Nemcev zavladalo olajšanje.¹⁸ Med najbolj verodostojne zapise o dogodkih, ki so povezani z umikom ranjencev in bolnikov, sodi prispevek zdravnika dr. Valentina Meršola, ki se je skupaj z družino nahajal na enem od sanitetnih vlakov (to je bil vlak D) in je natančno opisal omenjene dogodke. Dr. Meršol potrjuje pravilnost časovnega termina umika nemških bolnikov in zdravstvenega osebja iz Vojne bolnišnice, saj navaja, da so 5. maja 1945 Nemci s sanitetnim vlakom 19 odpeljali svoje bolnike iz Vojne bolnišnice v Mostah.²⁰ Bolniar Alojz Zrimšek se tako spominja, da so tega dne večino bolnikov že umaknili iz Vojne bolnišnice in da je v bolnišnici ostalo še kakšnih 200 slovenskih domobranskih bolnikov. Najtežje bolnike, ki niso bili primerni za transport, so premestili v Splošno bolnišnico na Zaloški cesti v Ljubljani.²¹

Dr. Valentin Meršol je 6. maja 1945 na pokrajinski upravi izvedel, da je bil še za isti večer načrtovan odhod vlaka s slovenskimi domobranskimi bolniki na Koroško.²² Slovenski vojaki so 6. maja zjutraj prenesli slovenske težke ranjence:

14 F. M., str. 55. 15 F. M., str. 56.

16 Grum-Pleško, str. 122. Glej tudi prievanje Ivana Žagarja, ki se iz tistih dni spominja kar treh sanitetnih vlakov, ki so stali na glavni železniški postaji v Ljubljani. Zaveza, št. 31.

17 Glej prievanje Antona Babičarja in E. B., glej sliko v seznamu. Sanitetni transport na katerem je bil Jože Babičar, so pred mejo prestregli in Jožeta, kljub temu da se je izdajal za Nemca, vrnil v Škofjeve zavode v Šentvidu. Jože Babičar je polbratu s katerim sta se srečala v Škofjevih zavodih sredi meseca junija, pripovedoval, da je bil njihov transport zajet. Nemce so pustili na miru, medtem ko so slovenske domobranske bolnike pobili na samem kraju. Njega niso ubili, ker je bil takrat še med Nemci in imel oblečeno nemško bluzo. Jožeta Babičarja je 31. avgusta 1945 zadnjič videl njegov polbrat v Škofjevih zavodih.

18 F. M., str. 56.

19 Sanitetni vlak z nemškimi pacienti, ki je iz Vojne bolnišnice odpeljal 5. maja 1945, označujemo kot vlak »N«. (op. ur.) 20 Meršol, str. 261.

21 Glej prievanje Alojza Zrimška. Glej tudi E. M., str. 56. 22 Meršol, str. 261.

PREŽIVELI BOJNIKOV OB KONCU VOJNE IN ŽIVLJENJSKE USODE RANJENEV

Spredaj levo pomožni bolničar Alojz Zrimšek, spredaj desno glavna medicinska sestra Marija Popit, zadaj trije neugotovljeni bolniki, spomladi leta 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročil Alojz Zrimšek).

Skupinska fotografija neznanih bolnikov spomladi leta 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročil Alojz Zrimšek).

trebušne, hrbteni ne, s prsnimi streli, s težkimi zlomi in prestrelinami v Splošno bolnišnico. V skupini teh težkih ranjencev je bil med drugimi tudi Jože Gašpernik.²³ V Splošno bolnišnico na Zaloški cesti v Ljubljani so iz Vojne bolnišnice skupaj z drugimi bolniki premestili tudi Jožefa Zorka iz Župe v vasi, ki je bil nepremičen ranjenec.²⁴ Znano je tudi to, da je bilo v skupini bolnikov, ki so bili premešeni v Splošno bolnišnico, tudi pet ranjencev, ki so bili ranjeni v glavo.²⁵ Prenos ranjencev je bil končan pred poldnevom. Pravilnost navedb potrjujejo vpisi bolnikov v matično knjigo Splošne bolnišnice v Ljubljani, iz katere je razvidno, da je bilo 5. maja 1945 sprejetih šestnajst bolnikov in 6. maja 1945 dvanajst težkih bolnikov iz vrst domobranskih vojakov.²⁶

E. M. je ležal na oddelku 11A Vojne bolnišnice in spominja se joku, vzdihovanja in tarnanja bolnikov. Po kosilu je prišel na njegov oddelek dr. Iglar, ki je od sanitincev in bolnišarjev zahteval, da bi prevezali tudi ranjence na oddelku 11F. Ti so se mu uprli in dr. Iglar je iz protesta odšel iz bolnišnice. F. M. je razposlal sanitince in bolnišarje po vseh oddelkih na previjanje, razen na oddelek 11C, ki je odpotoval s sanitetnim transportom, na katerem so bili večinoma srbski bolniki. Komaj so začeli z delom, so prejeli odredbo zdravnika dr. Staneta Graparja, da naj vse pospravijo in pripravijo za sanitetni transport domobranskih bolnikov. Do 10. ure zvečer naj bi prispelo 10 vagonov. Ob 9. uri zvečer je bilo vse pripravljeno za transport. Noče osebje z ranjenci prebilo na prostem. V bolnišnici so ostali samo hrvaški bolniki, vendar E. M. ne ve, kakšna je bila njihova usoda.²⁷

Kot posebno skupino v raziskavi obravnavamo tudi invalide. Ugotovili smo, da so se s sanitetnimi vlaki organizirano umikali tudi invalidi iz Ljubljane, kot tudi iz drugih krajev Slovenije, denimo iz Novega mesta. Iz Invalidskega doma v Ljubljani so 6. maja v Vojno bolnišnico z vozovi lojtniki pripeljali skupino vojnih invalidov. Invalidski dom v Ljubljani je bil odprt v nedeljo, 15. aprila 1945, nahajal se je v hiši, ki stoji danes na Primorski ulici št. 8.²⁸

V skupini vojnih invalidov, ki so se umaknili iz Invalidskega doma, so bili: Albin Janež - Andrejcev, Anton Mihelič, Anton Vesel, M. F. in verjetno tudi France Petri. Vsi so vstopili na sanitetni transport pri Vojni bolnišnici. Po pripovedovanju enega od preživelih invalidov so sanitetni vlak sestavljali visoki tovorni vagoni brez streh in nekaj nizkih tovornih vagonov. Omenjeni sanitetni vlak, na katerem je bila ta skupina vojnih invalidov, je na Gorenjskem prehitel vlak z nemškimi ranjenci in sanitetnim osebjem. Na nemškem sanitetnem vlaku je bil zdravnik dr. Kurt Jung.²⁹

Poleg invalidov iz Invalidskega doma v Ljubljani so na sanitetne vlake vstopili tudi drugi invalidi, ki so se umikali iz različnih krajev Slovenije skozi Ljubljano. Med njimi je bil tudi Alojz Gašperič, po domače Cepčev. Ob koncu vojne je bil pod zaščito v Novem mestu. Iz Novega mesta so invalide prepeljali s kamionom v Ljubljano. Alojza Gašperiča je 6. ali 7. maja 1945 v Biški vasi na cesti čakal

-----
²³ E. M., str. 56. Glej tudi pri evanġe Anice Kovaġi. ²⁴ Glej pri evanġi Terezije Mulej in Marije Kalin. ²⁵ E. M., str. 56.

²⁶ AS 425 (SBL), Matična knjiga, leto 1945. ²⁷ F. M., str. 57.

²⁸ Slovensko domobranstvo, št. 17, april 1945. ²⁹ Glej pri evanġe M. E.

Skupina invalidov pred Invalidskim domom v Ljubljani, 15. april 1945. Pripomba: slika je slabše kvalitete, objavljamo jo, ker je edina, s katero razpolagamo. Prvzeta je po fotografiji, objavljeni v štirinajst dnevniku Slovensko domobranstvo, letnik 1, št. 17, april 1945, str. 13-15.

Stavba Invalidskega doma na Cesti na Brdo (se danj Primorska ulica 8) v Ljubljani, 15. april 1945.

Skupina invalidov pred Invalidskim domom v Ljubljani, 15. april 1945. Pripomba: slika je slabše kvalitete, objavljamo jo, ker je edina, s katero razpolagamo. Prvzeta je po fotografiji, objavljeni v štirinajst dnevniku Slovensko domobranstvo, letnik 1, št. 17, april 1945, str. 13-15.

njegov sin Jože, s katerim sta se pozdravila in kateremu je o e takrat izro il svoje bergle. Sin se spominja, da je bil o e na pokritem domobranskem kamionu, na katerem je bilo polno ranjencev.³⁰ Iz Novega mesta se je z drugimi invalidi umaknil tudi Ladislav Mirko Žagar.³¹

France Zevnik se je z vozom umaknil iz doma e vasi in vstopil na sanitetni vlak pri Vojni bolnišnici v Ljubljani.³² Poleg navedenih invalidov so na sanitetni vlak vstopili tudi: Jože Rupnik, Ignac Boben, Stanko Ponikvar,³³ Jakob Mavec in Anton Zamida.

Del nedeljskih dogodkov v Vojni bolnišnici je znan tudi iz pri evanja Andreja Lovšeta, ki je tega dne v bolnišnici obiskal svojega težko ranjenega sina Filipa. Višji narednik Kukovica je Andreja Lovšeta prosil, da bi spremljal umik ranjencev, bolnikov in invalidov v Celovec. Na sinovo prošnjo je Andrej Lovše ostal v bolnišnici in prevzel službo pomo nika intendanta. Spominja se, da so okrog 6. ure dobili nalog izprazniti skladiš e in se, namesto ob 6. uri zve er, pripraviti za transport ob 6. uri zjutraj. Ranjenci so zato celo no akali ob progi.³⁴

V ponedeljek, 7. maja 1945 je okrog pete ure zjutraj na železniški tir pred Vojno bolnišnico v Mostah v Ljubljani pripeljal sanitetni vlak D.35 Nanj so hitro naložili slovenske bolnike in preostali del nemških bolnikov. R M. ocenjuje, da je bil vlak D naložen vsaj do sedme ure zjutraj. Sanitetni vlak naj bi bil takoj odpeljal proti glavnemu ljubljanskemu kolodvoru in tam ostal ez dan. E M. in drugi bolniki so trpeli zaradi son ne pripeke, saj so bili v odprtem vagonu. Vsaj trije vagoni so bili razcefrani zaradi eksplozij minskih teles in bomb. Med akanjem na glavni železniški postaji so prejeli nekaj hrane. Vlak je odpeljal naprej popoldne, dvajset minut ez pet. Dobro pol ure je stal v Šiški in nato odpeljal do Št. Vida, kjer je kontrola izlo ala civiliste. Vlak D je nato odpeljal skozi Medno, zve er skozi Medvode, naprej proti Škofji Loki in se ustavil pred kranjskim kolodvorom okoli desete ure zve er, kjer ga niso hoteli niti sprejeti, niti pustiti skozi. Na zahtevo vodstva transporta so vlak za dobro uro porinili v Žabnico, nato pa je odpeljal v Kranj na postajo, kjer je ostal ez no .³⁶

Podobno opisuje dogodke v zvezi s sanitetnim vlakom D tudi Andrej Lovše. Ob šesti uri zjutraj so bolnike naložili na sanitetni vlak. Ob osmi uri dopoldne je sanitetni vlak odpeljal na glavni kolodvor, kjer je akal na odhod do pol šeste ure zve er. Okrog devete ure zve er je vlak pripeljal do Kranja, kjer je bila postaja zasedena, zaradi esar je vlak akal pred postajo. Nato je pripeljal vlak iz smeri Ljubljane, zaradi katerega je sanitetni vlak D vendarle moral odpeljati na postajo.³⁷

Ker na odseku dolenjske železniške proge ob Vojni bolnišnici verjetno ni bilo mogo e naenkrat prenesti bolnike v vse vagonne posamezne kompozicije, je zelo mogo e, da se je moral vlak premakniti naprej po progi, da so lahko na vlak prenašali nove bolnike. Zelo verjetno je tudi, da je prvi del kompozicije vagonov

30 Glej pri evanje Jožeta Gašperi a.

31 Glej pri evanje Marije Magdalene Žnidarši . 32 Gtej pri evanje Jožeta Zevnika.

33 Glej pri evanje Marije Mazi in sliko v seznamu. 34 Ižanec 4, stc 9.

35 Sanitetni vlak s slovenskimi domobranskimi ranjenci in delom nemških ranjencev, ki je iz Vojne bolnišnice odpeljal 6 maja 1945,ozna ujemo kot vlak »D« (op. ur.).

36 E M., str. 58. 37 Ižanec 4, stc 9.

Skupinska slika maja 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani, prva levo strežnica (neznana), drugi Franjo Mišič, v sredini medicinska sestra (neznana), na desni dva invalida, verjetno na obisku, sicer prebivajoča v Invalidskem domu (fotografijo izročila Ivanka Mladenc).

Večja skupina neznanih bolnikov, Vojna bolnišnica v Ljubljani leta 1945 (fotografijo izročil Franc Šušarič).

sanitetnega vlaka D odpeljal izpred Vojne bolnišnice na glavni ljubljanski kolodvor dopoldan, medtem ko so zadnji umikajo i se bolniki pri Vojni bolnišnici vstopili na morebitno kompozicijo vagonov, ki so jo šele popoldne odpeljali na glavno železniško postajo in jo tam po vsej verjetnosti priklju ili kompoziciji vagonov sanitetnega vlaka D, ki je ez dan stala na železniški postaji. To je lahko bil eden od glavnih razlogov za skoraj celodnevno akanje sanitetnega vlaka D na glavnem kolodvoru v Ljubljani. Bolnik Peter Ga nik je 7. maja odšel iz Splošne bolnišnice, namesto da bi šel na sanitetni transport, kamor so ga nameravali poslati. Del bolnikov je na sanitetni vlak prišel tudi iz Splošne bolnišnice.³⁸ Mogo e je, da so na vagone, ki so verjetno med zadnjimi odpeljali izpred Vojne bolnišnice, naložili prav omenjene bolnike iz Splošne bolnišnice. Iz mati ne knjige Splošne bolnišnice v Ljubljani je razvidno, da je 7. maja 1945 bolnico zapustilo 21 bolnikov iz vrst domobranskih vojakov.³⁹ Nepojasnjena ostajajo tudi vprašanja, kako in kdaj so se umaknili bolniki iz vojne ambulante na realki in iz Bolnišnice za lažje ranjence za Bežigradom. Po vsej verjetnosti se je del teh bolnikov umaknil skupaj z enotami, nekaj jih je šlo na enega od vlakov, nekateri pa so ostali v Ljubljani ali odšli proti domu.

Sanitetni vlak D je torej ves dan stal na ljubljanskem glavnem kolodvoru na slepem tiru, kjer je Angela Oražem, por. Gale na enem izmed vagonov med bolniki našla svojega brata Franca Oražma. Pri a se spominja, da je sanitetni vlak s postaje odpeljal v ve ernih urah.⁴⁰ Sanitetni vlak D je odpeljal iz Ljubljane preko Medvod, vendar se je nato vrnil v Medvode in tam ostal nekaj asa.⁴¹ Na sanitetnem vlaku D so bili poleg slovenskih domobranskih bolnikov tudi nemški bolniki, ki so ležali v vagonih na za etku kompozicije. V vagonu, kjer je bil J. P., so bili tudi dr. Valentin Meršol z družino, sestri Kristina in Jelka Mrak, Helena in Magda Dolni ar.⁴² V tem vagonu je bilo tudi okoli 20 civilnih beguncev. Bolniki so ležali na slami, nekateri so imeli tudi žimnice. V posameznem vagonu je bilo od 20 do 25 bolnikov. Na vlaku je bilo tudi ve sto civilnih slovenskih beguncev.⁴³

V torek, 8. maja 1945 zjutraj je sanitetni vlak D pripeljal na postajo v Kranj in tam ostal nekaj asa. Del civilnih beguncev je v Kranju zapustilo vlak in nadaljevalo pot proti Trži u, Ljubelju in Borovljam. V Kranju so od sanitetnega vlaka D odklopili nekaj vagonov.⁴⁴ Na enem od njih so bili starši sester Mrak. Proti Lescam so nadaljevali pot preostali vagoni. Vlak D je z 8. maja na 9. maj preno il na neki postaji pred Kranjem in se je, po mnenju dr. Meršola, mogo e premaknil celo do Medvod.⁴⁵

Zgodaj zjutraj v sredo, 9. maja 1945 je sanitetni vlak D odpeljal naprej proti Podnartu. Sanitetni vlak D je nato dohitel sanitetni vlak N, tako da sta se v sredo zjutraj na postaji v Podnartu oba sanitetna vlaka združila v en sam vlak. Sanitetni vlak ND⁴⁶ je po združitvi sestavljalo okoli 60 vagonov. Zato se je vlakovna

-----
38 Glej pri evanje Petra Ga nika.

39 AS 425 (SBL), Mati na knjiga, leto 1945. 40 Glej pri evanje Angele Oražem, por. Gale. 41 Meršol, stc 262.

42 Glej pri evanje J. P 43 Meršol, stc 260.

44 Glej pri evanje Kristine Mrak, por. Krek, ki ocenjuje, da je bilo odklopljenih 6 do 7 vagonov. 45 Meršol, stc 263.

46 Kompozicija sanitetnega vlaka, ki je nastala z združitvijo vlaka N in vlaka D v nadaljnem besedilu ozna ujemo kot vlak ND (op. ur.).

kompozicija lahko premikala le po asi. Sanitetni vlak D, ki ga je vodil dr. Stane Grapar, je v Podnartu prehitel sanitetni vlak S,⁴⁷ kije stal na postaji. Sanitetni vlak S je, po pripovedovanju Ivana Kralja, prehitel tudi sanitetni vlak z nemškim osebjem iz vojaške bolnišnice.⁴⁸ V Podnartu je sanitetni vlak ND stal kakšno uro. Nato se je sanitetni vlak ND ve krat premikal naprej in nazaj, po Meršolovi oceni mogo e celo dvakrat nazaj do Medvod. Za postajo Oto e so na sanitetni vlak ND, ki je bil ozna en z znaki Rde ega križa, streljala letala⁴⁹ Vlak je stal na visokem nasipu in tisti, ki so to lahko storili, so šli z vlaka in iskali zakloniš e v bližnji okolici. F. M. se spominja, da seje malo pred 10. uro sanitetni vlak ND pomaknil do Savskega mosta, kjer je akal približno 2 uri. Nato so sanitetni vlak ND po asi potegnili ez most in še 100 m dalje, nakar je za elo nad vlakom krožiti letalo.⁵⁰ Sanitetni vlak ND je nato še isti dan odpeljal naprej skozi Radovljico in se ustavil na radovljiškem polju pred Lescami pred rde im signalom na signalni napravi. Ustavil se je na kraju, kjer je bilo »Meršolovo polje« - približno 1000 metrov od »Tinove uvajnice«⁵¹ Sanitetni vlak ND je pred ve erom zapeljal na postajo Lesce in tam preno il.⁵²

Kakor navaja Vidic, so 9. maja zve er partizani zasedli Radovljico.⁵³ Po pri evanju Andreja Lovšeta naj bi že od pol štirih zjutraj 9. maja (verjetno 10. maja, op. ur.) potekal spopad med partizani in vlasovci, kije trajal celo dopoldne. Partizani so se bližali postaji Lesce, sanitetni vlak ND pa je odpeljal proti Jesenicam. Ker je bila postaja Žirovnica že zasedena, je vodstvo sanitetnega vlaka ukazalo umik. Andrej Lovše je prosil poro nika Ivana Korošca, da je vodil umik proti Radovljici. V vlaku so pustili vse težke ranjence, bilo jih je šestinpetdeset, med njimi je bil tudi njegov sin Filip Lovše. Vodstvo vlaka je prevzel nemški stotnik. Na sanitetnem vlaku so z ranjenci ostali: sestri Kristina in Jelka Mrak, J. Jenko, bolni arka Marija in še ena med. sestra.⁵⁴ Vidic opisuje, da je 10. maja pred Radovljico prispel tovorni vlak, na katerem je bilo »mnogo Nemcev, vlasovcev, ustašev in belogardistov«. Ustavil seje pred kratkim predorom, 150 metrov pred železniško postajo. Vlasovci in Nemci naj bi se okoli pol sedme ure zjutraj v vojaškem razporedu bližali postaji. V Radovljici so ostali kaki dve uri, nato pa je omenjeni tovorni vlak odpeljal proti Jesenicam.⁵⁵ Vidic tudi omenja, da sta na Jesenice za navedenim tovornim vlakom pripeljala še »dva vlaka, polna nemške in kvizlinške vojske«, ki naj bi bila zajeta na Jesenicah.⁵⁶

Sanitetni vlak ND je 10. maja 1945 zjutraj po asi odpeljal s postaje v Lescah proti Žirovnici. Ko je vlak zelo po asi peljal po ovinku že izven Lesc, je prišel do dr. Valentina Meršola v vagon glavni zdravnik dr. Stane Grapar in mu povedal, da je od glavnega nemškega zdravnika izvedel, da so se Nemci in partizani dogovorili,

-----
47 Glej razdelek o sanitetnem vlaku S spodaj. 48 Glej pri evanje Ivana Kralja.

49 Meršol, str. 263. 50 E M., str. 58.

51 Meršol, stc 262 . 52 Meršol, str. 263.

53 Vidic, str. 488-491. 54 Ižanec 4 stc 9-10.

55 Primerjaj izpovedi pri , ki so bile na sanitetnem vlaku S, v razdelku o sanitetnem vlaku S Pri e izpovedujejo, da je bil sanitetni vlak zajet 11. maja ob treh popoldne pred tunelom pred železniško postajo v Radovljici. Zelo nejasno je, kateri naj bi bil tovorni vlak, ki ga omenja Vidic.

56 Vidic, str. 488-491.

da bodo v Žirovnici vsi Slovenci in domobranci zajeti, medtem ko so Nemcem dovolili pot naprej proti Jesenicam in na Koroško. Dr. Meršol je z dr. Graparjem odšel do glavnega nemškega zdravnika, ki je imel in polkovnika in je bil v živinskem vagonu približno tri vagona za vagonom, kjer je bila družina dr. Meršola, bolj pri koncu kompozicije. Nemški zdravnik je dr. Meršolu potrdil, da je informacija resnična in ga prosil, da naj ne ukrepajo, ker bodo druga e partizani tudi njim preprečili ali prost prehod. Dr. Meršol je nato skočil s poasi voze v vlak, ki je že bil prevozil cesto Lesce-Bled, in tekkel proti dvema lokomotivama, ki sta vlekli kompozicijo. Približno štiri vagona pred lokomotivama je na ploskem odprtem tovornem vagonu videl dr. Janeza Janeža, ki je prevažal ranjence. Na klic dr. Meršola je tudi dr. Janež skočil z vlaka. Dr. Meršol mu je hitro orisal situacijo in skupaj sta tekla naprej in skočila na lokomotivo. Na lokomotivi so bili slovenski strojevodja in dva nemška vojaka. Ne ozirajo se na nemška vojaka je dr. Meršol zahteval od strojevodje: »Želimo, da vlak ustavite in ga vrnete v Lesce. Vemo, kaj nas čakata na Jesenicah. Nas je na vlaku veliko in želimo v Lescah iti svojo pot.«⁵⁷ Strojvodja je brez ugovorov pokimal in tudi nemška vojaka nista ugovarjala. Strojvodja je nato vlak ustavil in ga 10. maja dopoldne pripeljal nazaj v Lesce. Sanitetni vlak ND je zatem zapustila veina civilistov in tistih bolnikov, ki so mogli hoditi. V koloni so odšli v smeri Radovljice, Brezije, Ljubnega, Podbrezja, Kovorja, Tržiča, Ljubelja, Borovelj do Vetrinja.

Ocene o številu bolnikov, ki so ostali na sanitetnem vlaku ND, se razlikujejo. Dr. Meršol ocenjuje, da je na vlaku ostalo kakih 80 težkih ranjencev oziroma bolnikov in da je skupno število bolnikov, ki so ostali na vlaku, okrog 150. Podobno oceno je dal tudi bolnikar Alojz Zrimšek, ki ocenjuje, da je na vlaku ostalo okrog 150 do 160 bolnikov.⁵⁸ Jelka Dolinar, por. Mrak, ki je ostala z bolniki na vlaku, ocenjuje, da je v vagonih ostalo od 120 do 130 ranjencev oziroma bolnikov.⁵⁹ Sestro Kristino se spominjata, da so ranjence prešteli, bil jih je 120. Spremljevalcev, ki so ostali z njimi, je bilo devet.⁶⁰ Andrej Lovše, katerega sin je ostal med težkimi ranjenci oziroma bolniki na sanitetnem vlaku, navaja samo število težkih bolnikov, ki so ostali na vlaku, bilo jih je šestinpetdeset.⁶¹

R. M. opisuje, da je po tistem, ko so prejeli odredbo vodstva transporta, da naj vlak zapusti, kdor more, najprej ostal na vlaku skupaj s kuratom Jenkom, duhovnikom Feliksom Zajcem, medicinsko sestro Marijo P. (Popit, op. B. I.), Štefko Z. (Zalokar, op. B. I.) in še štirimi sestrami, ki so pomagale ranjencem. Vendar je nato zapustil transport skupaj z drugimi, ki so lahko hodili in odšli v smeri proti Brezjam in Tržiču.⁶² Na sanitetnem vlaku ND je z bolniki ostala Magda Dolnikar, por. Košuljandi. Ko so bolniki videli, da drugi odhajajo, so postali panični. Duhovnik Janez Jenko je vsem bolnikom in osebju na vlaku dal vesoljno odvezo. Med tistimi, ki so tudi ostali z ranjenci, so bili: bogoslovec Feliks Zajec,⁶³ sedem spremljevalk, bolnikar in bogoslovec Franc Mikunda,⁶⁴

57 Meršol, str. Z64-265.

58 Glej pri evanjo Alojza Zrimška.

59 Glej pri evanjo Jelke Dolinar roj. Mrak. 60 Mrak, str. 33.

61 Ižanec 4, str. 10. 62 E. M., str. 58-59.

63 Pust et. al. (ured.), str. 199, glej tudi pri evanjo Ivana Merlaka.

64 Pust et. al. (ured.), str. 326.

Prvi levo Anton Panikvar, zraven glavna medicinska sestra Marija Popit, za njima dva neznanu bolnika, spomladi leta 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročil Alojz Zrimšek).

Bolniki in bolniško osebje spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani, v zadnji vrsti desno Anton Škulj (fotografijo izročil Frane Stučičar).

Marijan br. Ksaverij Pavlo i ,65 medicinski sestri Marija Popit in A. P. ter zdravnik dr. Stane Grapar. ez nekaj asa je vlak odpeljal proti Jesenicam. V prvih vagonih so bili nemški ranjenci. Partizani so na Jesenicah pregledali vagone in odklopili vagone z domobranskimi ranjenci. Popoldne so jih prepeljali na Blejsko Dobravo.⁶⁶ Civilisti so morali na Jesenicah zapustiti vlak. Z njimi je iz vlaka izstopil tudi ranjenec Milan Dular, ki je v Ljubljani vstopil na sanitetni vlak s skupino ranjencev, ki so okrevali na ljubljanskem gradu.⁶⁷

Stražarje Milana Dularja poslal v nemški vagon, na katere ga je kasneje vstopil še neznani lažje ranjeni slovenski domobranec. Vlak z nemškimi ranjenci je odpeljal proti Italiji, Milan Dular pa se je na ta na in uspel rešiti.⁶⁸

Sanitetni vlak D je v petek, 11. maja 1945 preno il na postaji na Blejski Dobravi. Zdravniško oskrbo za ranjence je prevzela A. P, ki se spominja, da so najtežji in nepremi ni ranjenci ležali v treh ali štirih vagonih. Na postajo je prišel jeseniški zdravnik dr. eh, h kateremu je A. P potem ve krat odšla po sanitetni material.⁶⁹

Vlak D je 12. maja 1945 odpeljal s postaje na Blejski Dobravi najprej na Jesenice in nato v Škofjo Loko, kjer vojaki niso pustili, da bi ljudje ranjencem prinesli vodo in hrano. V Medvodah so bolnike prenesli na kamione, ker je bil razrušen most ez reko Savo. Bolnike so nato odpeljali v Ljubljano v Vojno bolnišnico v Moste. Verjeten prihod vrnjenih bolnikov in osebja v Vojaško bolnico Moste je nekje med 12. in 16. majem 1945. Namestili so jih v nizke lesene barake, velike okoli 10 x 20 m. Ko so v barake prišli bolniki, ki jih je spremljala A. P , so bili v barakah že drugi bolniki iz drugih vagonov in vlakov. Barake v Vojni bolnišnici so bile do konca zasedene z bolniki.⁷⁰ Bolnike s sanitetnega vlaka D, ki so bili nameš eni v barakah v Vojni bolnišnici, so po prihodu prevezali partizanski zdravniki. Magda Dolni ar, por. Košuljandi je bila kot civilna spremljevalka v prostoru ene od barak sama z ranjenimi bolniki.⁷¹

Na binkoštno soboto, 19. maja 1945 so ve ji del ranjencev, bolnikov in invalidov iz barak v Vojaški bolnišnici v Mostah odpeljali v taboriš e v Škofovih zavodih v Št. Vidu. Tisti, ki so lahko hodili, so morali iti peš. Ranjence so lo ili od spremljevalnega zdravstvenega osebja, ki so ga zaprli v veliko sobo v prvem nadstropju na desni strani, ki je bila obrnjena proti pro elju. Po oceni sester Mrak so takrat v Škofove zavode s kamionom pripeljali od 50 do 60 ranjencev.⁷² V ponedeljek, 21. maja 1945 ali naslednjega dne je Magda Dolni ar, por. Košuljandi z okna Škofovih zavodov videla, da so na dvoriš e pripeljali nove ranjence. Na dvoriš u je stal tovornjak in ranjence so kot polena metali s tovornjaka na tla. Takrat je ranjence videla zadnji .⁷³

V Škofove zavode je 8. junija pono i prispel Jože Vesel, ki je bil zajet v Borovljah. Skupina, s katero so ga vrnil, je štiri dni preživela na prostem in

65 Pust et. al. (ured.), str. 347.

66 Glej predavanje Magde Dolni ar Košuljandi in pri evanje Milana Dularja.

67 Milan Dular se spominja, da so verjetno vstopili na zadnji sanitetni vlak, ki seje umikal iz Ljubljane. Domnevamo, da je zelo verjetno šlo za sanitetni vlak D. Glej pri evanje Milana Dularja.

68 Glej pri evanje Milana Dularja. 69 Glej pri evanje A. P

70 Glej pri evanje A. P

71 Glej pri evanje Magde Dolni ar Košuljandi . 72 Mrak, str. 35.

73 Glej pri evanje Magde Dolni ar Košuljandi .

spominja se, da je takrat, verjetno tretjega dne bivanja na prostem (okoli 11. junija), videl, da je v Škofove zavode pripeljal tovornjak, na katerem je bilo kakšnih 20 bolnikov oziroma ranjencev. Noge so jim štrlele iz kamiona. Štiri do pet ranjencev je stalo na kamionu in zaradi pretepanja naj bi bili isto rni v obraz. Oficir iz Škofovih zavodov je govoril s šoferjem in spremljevalcem, potem je kamion obrnil in odpeljal.⁷⁴

9. ali 10. junija 1945 je v Škofove zavode prispela Angela Hrovat, ki je tam videla, kako naj bi iz bolnišnice pripeljali bolnike oziroma ranjence. V Št. Vidu so bili v neki dolgi sobi, levo od glavnega vhoda, kapele in na levi strani dvoriš a ranjenci iz sanitetnega vlaka že kake tri tedne ali mesec dni. Takoj, ko je prišla v Škofove zavode, je videla moža svoje sestre Franca Mikli a, ki je bil kot ranjenec na sanitetnem vlaku. Bolnike, ki so jih pripeljali iz bolnišnice, so namestili v sobo blizu straniš , kije bila na nasprotni stani dvoriš a kot soba, v kateri so bili bolniki iz sanitetnega vlaka. Potem so vse bolnike odpeljali skupaj (tiste iz bolnišnice tretji dan po njihovem prihodu) in tudi hrvaške domobrance z družinami, ki so imele veliko otrok. Govorilo se je, da jih vozijo proti Ko evskemu Rogu.⁷⁵

Dr. Smiljana Trobiša so pripeljali v Škofove zavode 11. maja popoldne in spominja se, da so po nekaj tednih tja pripeljali tudi ranjence. S kamioni so jih pripeljali do vhoda in dr. Trobiš, kije kot medicinec delal v tamkajšnji ambulanti, je pomagal nositi težke ranjence, ki so bili v izredno slabem zdravstvenem stanju. Bilo jih je ve deset. Prenesli so jih v sobo v pritli ju in položili na tla. Ranjenci so v Škofove zavode prihajali postopoma.⁷⁶

Zdravniško in pomožno osebje s sanitetnega vlaka D: zdravnik dr. Stane Grapar, zdravnik dr. Valentin Meršol, zdravnik dr. Janez Janež, medicinska sestra Marija Popit, medicinska sestra A. P., verjetno tudi sanitejec Pavle ibej.

Med ranjenci, bolniki in invalidi z vlaka D so preživeli J. P., Ivan Korošec, Milan Dular idr.

Prehajamo na prikaz sanitetnega vlaka »S«.

Umik bolnikov, ranjencev in invalidov s sanitetnim vlakom "S"

Sanitetni vlak S

V nedeljo, 6. maja 1945 popoldne je iz Vojne bolnišnice v Mostah v Ljubljani odpeljal sanitetni vlak, na katerem so bili ve inoma srbski bolniki in tudi manjši del slovenskih domobranskih bolnikov." Med njimi so bili bolniki iz oddelka 11C Vojne bolnišnice. Sanitetni vlak S je sestavljalo od 5 do 10 živinskih vagonov.

Neki srbski kapetan je R M. v nedeljo ob osmi uri povedal, da naj pripravijo vse srbske vojake za umik do desete ure. R M. in bolni ar Vilko sta zasilno prevezala srbske ranjence za umik. Do desete ure so Srbi prenesli svoje ranjence pred bolnišnico za umik. Na železniški tir na Zaloški cesti pred Vojaško bolnico je

-----
74 Glej pri evanje Jožeta Vesela. 75 Glej pri evanje Angele Hrovat.

76 Glej pri evanje dr. Smiljana Trobiša.

77 V nadaljnjem besedilo sanitetni vlak, na katerem je bila ve ina srbskih in del slovenskih bolnikov, ozna ujemo kot vlak S (op. ur.).

sanitetni vlak pripeljal ob 15. uri. Na odhod s srbskimi bolniki so se pripravljali tudi slovenski astniki, med katerimi je bil denimo poročnik Pirnovar.⁷⁸ Med ranjenci, ki so bili na sanitetnem vlaku S, je bil tudi Ivan Kralj, ki ocenjuje, da je sanitetni vlak sestavljalo od sedem do deset vagonov, medtem ko Rozalija Bajec ocenjuje, da je imel vlak okoli pet vagonov. Vlak so sestavljali izključno živinski vagoni, po tleh vagonov pa je bila samo slama.⁷⁹

Sanitetni vlak S je iz Ljubljane odpeljal pozno popoldan. Rozalija Bajec je bila na vlaku S kot spremljevalka bolnikov. Ko je vstopila na vlak pri Vojni bolnišnici, je bil vlak že naložen s samimi težkimi ranjenci. Vlak je takoj odpeljal proti Gorenjski in se ni ustavil na kolodvoru v Ljubljani, ter še isti dan odpeljal do Kranja.⁸⁰ Na sanitetnem vlaku S je bilo od 7 do 11 deklet, ki so skrbele za ranjence, in samo eden nemški zdravnik.

Nuša Kompare-Kolman je prav tako spremljala bolnike na sanitetnem vlaku S. Z vlaka se spominja slovenskih ranjencev Ivana Kralja in Iva Erznožnika, vejeja štivila srbskih ranjencev in enega ustaša. Od osebja so bili na vlaku: Jože Benina, tri sestre Šebenik (Marija, Anka in Rozi), Roža Bajec, Marica Govekar, Petja Bergant, Slavka Remškar, Albina Janar in Ela Kompare.⁸¹

Sanitetni vlak S je v ponedeljek, 7. maja 1945 odpeljal iz Kranja proti Podnartu, vendar se je vlakovna kompozicija pretrgala, zaradi česar so morali dva do tri dni istiti pot.⁸² Vlak S, kije stal v Podnartu, je 9. maja 1945 prehitel vlak D, ki gaje vodil dr. Stane Grapar. Prehitel gaje tudi sanitetni vlak N z nemškim osebjem iz Vojne bolnišnice, ki se je, po navedbah dr. Valentina Meršola, v Podnartu združil s sanitetnim vlakom D.⁸³

Sanitetni vlak S je 11. maja 1945 pripeljal do Globokega, kjer je bil zajet s strani jugoslovanskih hercegovskih vojakov. Vlak so najprej obkolili in okoli treh popoldne zajeli pred tunelom pred Radovljico.⁸⁴ Po zajetju so sanitetni vlak najprej oropali. Nato so bolniško osebje postavili v vrsto na jasi in gaje ob treh popoldne hoteli postreliti. Pri čem se spominjajo tudi surovega ravnanja z nekim nemškim zdravnikom, ki je bil tam ubit ter pokopan na jasi pri Globokem, na levi strani neke barake.⁸⁵ Vlak so nato premaknili na postajo v Radovljico. S sanitetnega vlaka S se ni nihče še pred zajetjem umaknil in odšel na Koroško, ker so bili na njem samo težki in nepremi bolniki.

Zdravstveno osebje s sanitetnega vlaka S so ločili od bolnikov in jih peš napotili v Radovljico, kjer so jih prevzeli domači terenci. Na vlaku je z bolniki ostala samo Ela Kompare. Zdravstveno osebje je moralo prvo noč prenočiti v nekem hlevu. Namestili so jih v barakah, kjer danes stojijo radovljiški t. i. »vila bloki«. Bolniki so bili najmanj eno noč v vagonu sami.⁸⁶ Nato so zdravstveno osebje premestili v sodnijske zapore, kjer so bili od pet do sedem dni.⁸⁷ Vojaški

78 F. M., str. 56.

79 Glej pri evanji Ivana Kralja, Rozalije Bajec in Nuše Kompare-Kolman.

80 Glej pri evanji Ivana Kralja in Rozalije Bajec.

81 Glej pri evanji Nuše Kompare-Kolman. 82 Glej pri evanji Ivana Kralja.

83 Glej pri evanji Ivana Kralja in Meršol, str. 261.

84 Glej pri evanji Ivana Kralja in Nuše Kompare-Kolman.

85 Glej pri evanji Nuše Kompare-Kolman in Rozalije Bajec.

86 Glej pri evanji Ivana Kralja.

87 Glej pri evanji Nuše Kompare-Kolman.

hercegovski zdravnik je zadnje dni bivanja v zaporih ustregel prošnji zaprtih deklet, da bi bolnikom, ki so bili sami in brez zdravstvene oskrbe, odnesle vodo in pivo. Odšle so do bolnikov, ki so bili še vedno v vagonih. Vsi bolniki so bili takrat še živi. Drugi dan so zdravstveno osebje razporedili na razli na dela. Nuša Kompore je delala v graš in (danes je tam tudi ebelarski muzej) v Radovljici, od koder je konec meseca junija opazovala zvezane hrvaške ujetnike z družinami (žene, otroci, dojen ki), ko so jih vodili mimo graš ine proti reki Savi. Stala je pri oknu, po zatrjevanju naj bi jih naštel šeststo.

Ranjence oziroma bolnike iz sanitetnega vlaka S so verjetno nekaj dni po 12. maju 1945 prepeljali v šolo v Lesce,⁸⁸ kamor so jih odpeljali pono i. Rozalija Bajec, ki je takrat delala v hotelu v Radovljici, jih je v asu, ko so ležali v šoli v Lescah, obiskala dvakrat. Kakih 30 slovenskih ranjencev in okoli 6 srbskih ranjencev (nedi evcev) je ležalo v šoli v Lescah brez zdravstvene oskrbe. Med njimi je razsajal trebušni tifus.⁸⁹

Pozno zve er 16. maja 1945 je bil Ivan Kralj premeš en iz šole v Lescah na Bled v Vojno bolnišnico v hotel Toplice, ker je zaradi neznosnih bole in rane na desni roki zelo vpil in tolkel ob steno.⁹⁰ Po pripovedovanju Ele Kompore so tudi nekatere druge slovenske domobranske in srbske bolnike iz Lesc z vozovi prepeljali na Bled v hotel Toplice, kjer so že bili partizanski ranjenci. Tam so se medsebojno zmerjali, zaradi esar so slovenske domobranske bolnike in srbske nedi evce morali preseliti, po vsej verjetnosti v depandanso hotela Toplice »Wolfling« (zdaj depandansa Trst).

Iz Mese nega poro ila Medico-evakuacijske Sekcije sanitetnega odseka L. V P Ljubljanskega vojaškega podro ja, Ljubljana, z dne 3. junija 1945, št. 352 je razvidno, da se je v Lescah nahajala skupna vojna bolnišnica za ujetnike. Iz vojne bolnišnice na Bledu, ki je bila v hotelu Toplice, je bila v Lesce v asu do 3. junija 1945 premeš ena skupina »bolnikov sovražne vojske«. Ker sta dva bolnika iz omenjene skupine na Bledu umrla, je bilo skupno število ranjencev in bolnikov, premeš enih v Lesce, devetnajst. Na Bledu so bolniki iz omenjene skupine po nalogu politkomisarja komande mesta Radovljice ležali v posebnem poslopju depandanse hotela Toplice »W llfling« (danes depandanse »Trst«; op. B. I.).⁹¹

Z Bleda so po dolo enem asu ne ugotovljeno število bolnikov s sanitetnega vlaka S naložili na vozove in peljali v Lesce. Do to nejših ugotovitev o tem, ali so jih prepeljali v tamkajšnjo skupno vojno bolnišnico za ujetnike, ali pa so že takoj šli na vlak in v Ljubljano, nismo uspeli priti. Gotovo je to, da so težke bolnike oziroma ranjence odpeljali v Št. Vid v Škofove zavode.⁹²

Ela Kompore je bila pozneje zaprta v Škofovih zavodih. Spominjala se je, da so bili v Škofovih zavodih zaprti tudi srbski ranjenci in da so ranjence pri eli pono i nalagati na tovarne avtomobile in jih odvažali.⁹³

Ivan Kralj je bil 6. junija 1945 iz bolnišnice na Bledu odpuš en. Peš je pod vojaškim spremstvom odšel do Lesc. Domobranskih in drugih bolnikov takrat ni

-----
88 Glej pri evanji Ivana Kralja, Rozalije Bajec.

89 Glej pri evanje Rozalije Bajec.

90 Glej pri evanje Ivana Kralja.

91 AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa III.

92 Glej pri evanje Marije Š.

93 Glej pri evanje Nuše Kompore-Kolman po pripovedovanju Ele Kompore.

bilo ve v šoli v Lescah in Kralj domneva, da so jih verjetno odpeljali okoli 26. maja 1945. Kralj je prenočil v Radovljici in 7. junija 1945 prispel z vlakom v Št. Vid v taborišče, kjer je bil najprej poslan v ambulanto. Tam so mu prevezali rano in ga potem premestili v sobo, v kateri je bilo približno 60 oseb. Našel je svoj nahrbtnik z vlakom in tudi nahrbtnike drugih ranjencev, ki so bili z njim na sanitetnem vlakom, vendar jih v Škofovih zavodih ni srečal. Tudi navedeno dejstvo govori v prid ugotovitvi, da so ranjence iz sanitetnega vlaka S iz Lesc pripeljali v zapor v Škofovih zavodih v Št. Vidu.

Zdravniško in pomožno osebje s sanitetnega vlaka S: nemški zdravnik, J. B., Marija Š., Anka Š., Rozi Š., Rozalija Bajec, Marica G., Petja B., Slavka R., Albina J., Ela Kompare in Nuša Kompare, por. Kolman.

Znani ugotovljeni ranjenci, bolniki in invalidi s sanitetnega vlaka S: Ivan Kralj, Boleslav Pirnovar, Jože Ilovar in Ivo Erznožnik.

Zaključimo s kratko predstavitvijo sanitetnega vlaka »O«.

Umik bolnikov, ranjencev in invalidov s sanitetnim vlakom »O«

Sanitetni vlak O

Poleg doslej navedenih sanitetnih vlakovnih transportov so se ranjenci nahajali tudi v delu oklopnega vlaka,⁹⁴ ki je iz Ljubljane najverjetneje odpeljal 8. maja 1945. Sanitetni vlak O je na delu sestavljal slovenski oklopni del vagonov, nato šest do osem vagonov nemškega glavnega štaba, vagon(i) s sanitetnim in štabnim materialom in na koncu vagoni z bolniki in zdravniškim osebjem. Kompozicijo so sestavljali večinoma samo osebni potniški vagoni. Na sanitetnem vlakom O je bilo večinoma nemških vojakov in neznanost število bolnikov z zdravniškim osebjem.

Na oklopnem delu vlaka O je bil tudi Stane Štrbenk, ki meni, da je vlak iz Ljubljane odpeljal 9. maja 1945.⁹⁵ Vlak O je najprej odpeljal v Domžale po nemško zalogo hrane. V Domžalah so bili že jugoslovanski vojaki. Potem je odpeljal na glavni kolodvor v Ljubljani, kjer so priključili ali nemški del kompozicije, na kateri je bil glavni štab »Ortskommando«. Iz vile, kjer je bilo poveljstvo, so na vlak znosili dokumente in tehnično opremo. Strojevodja vlakaje ušel, tako da so morali pod stražo pripeljati novega strojevodjo. Priključili so tudi kompozicijo vagonov, v katerih so bili bolniki in sanitetna oprema (povoji, posteljnina itd.). Celotno kompozicijo so sestavljali večinoma osebni vagoni. Nemški del kompozicije je štel od šest do osem vagonov, na katerih je bilo večinoma nemških vojakov, med njimi veliko visokih častnikov. Iz Ljubljane je vlak odpeljal popoldne. V Kranju je stal uro ali dve in nato odpeljal do postaje Otoče. Od Ljubljane do Otoče niso priključili ali ni bilo novih vagonov. V Otočah so izvedeli, da je most čez Savo podrt. Nemci so se odločili ali predati in so ostali tam, medtem ko so se slovenski domobranci odločili ali za umik. Vlak je stal pred postajo Otoče, tam, kjer je bil čez Savo lesen most. Vagoni, v katerih so bili bolniki, so bili isto na koncu kompozicije. Bolniki so ostali v vagonih in se niso umaknili.⁹⁶ Glede bolnikov na vlakom O ostaja

94 Kompozicijo oklopno-sanitetnega vlaka v nadaljnjem besedilu označimo kot vlak, »O« (op. uc).

95 Glej pri evanje Staneta Štrbenka, glej tudi Zaveza št. 13 str. 39.

96 Glej pri evanje Staneta Štrbenka-ustni intervju, glej tudi Zaveza št. 13, str. 39.

odprtih veliko vprašanj: kateri bolniki so bili v vagonih, kolikšno je bilo njihovo število, kje in kdaj so bili zajeti, in kakšna je bila njihova nadaljnja usoda? Prav tako ni jasno, kaj se je zgodilo z zajetimi Nemci, arhivom in opremo nemškega štaba, ki naj bi bili na vlaku.

Ranjenci in bolniki iz Vojne bolnišnice v Ljubljani, ki niso preživeli in so verjetno šli na enega od sanitetnih vlakov:

Jože Adami , Jože Babi , Janez Bauman, France Bavdek - Tišlerjev France, Janez (Ivan) Bratkovi - Arminš ev, Franc Brezec - Dehin , Janez Debevc Žogarjec, Janez (Ivo) Erznožnik, Ignac (Nace) Gerdin, Franc Golob, Anton Ho evar, Janez Hribar - Mihatov, Janez Hrovat, Franc Jamnik, Alojz Karlin, Vladislav (Stane) Kolenc, Roman Koreni , Franc Korošec - Lk ov, Anton Košmerl Jakob ev, Karol Košmrlj - Mihov, Egidij (Til e) Kova i - Kova i ev, France Kova i ml., Janez Kozina - Bur ev, Jože Lamovšek - Denarjev, Avgust Lampi - Blekarjev, Anton Levstik - Martinov, Filip Lovše - Lovšetov, Anton Lužar, Marjan Ma ek, Anton Mahni , Janez Meden, Ciril Mehle, Franc Mikli - Šimnov, Franc Miši - Šemac, Anton Modic - Komparetov, Jože Modic - Trznski, France Mole, Ludvik Muhi - Jenžakov, Jože Nahtigal - Jezikov, Janez Obreza - Mihov, Anton Pahulje - Bukov enov, Ciril Metod Pajni , Martine Penca - Pe~ ev, Alojz Petek, Boleslav Pirnovar, Anton Ponikvar, Jakob Ponikvar, Anton Povše - Markotov, Janez Primoži - Nežni, Martin Ravnikar - Antonovc, Ladislav Reholc, Alojz Saje - Stari ev, Miha Saksida, Jožef Se nik, Vinko Sedej, Anton Skarza, Ivan Skušek, Jože Starc, Alojz Sukovi - Rozalkin, Franc Šebenik, Alojzij Škofljan, Anton Štrubelj - Duven, Boris Švigelj, Janez Tavželj, Valentin Tavželj, Jože Tratnik, Anton Vesel - Hrvatov, Jože Zevnik - Zinkov, Jože Zorko, Franc Zupanc.

Ranjenci in bolniki iz Splošne bolnišnice v Ljubljani, ki niso preživeli in so verjetno šli na enega od sanitetnih vlakov:

Ivan Bartol - Banetov, Franc Boštjan i , Jožef Dežman, Andrej Gabrovšek Cenetov, Alojzij Gruden, Avgust Jeri , Viktor Kelvišar, Ivan (Janez) Klan ar, Jožef Lekan, Jožef Mencin, Andrej Lekšan, Anton Marolt, Franc Mrvar, Franc Oražem, Ivan Pirc, Vinko Pirnat, Franc Saje, Mirko Šega, Rudolf Zabukovec, Albin Zevnik.

Invalidi iz vseh transportov iz bolnic v Ljubljani, ki niso preživeli in so verjetno šli na enega od sanitetnih vlakov:

Alojz Gašperi - Cep ev, Albin Janež, Jakob Mavec, Anton Miheli , France Petri - Žagarjev, Stanko Ponikvar, Jože Rupnik, Franc Zevnik, Franc Žnidarši Lovšetov.

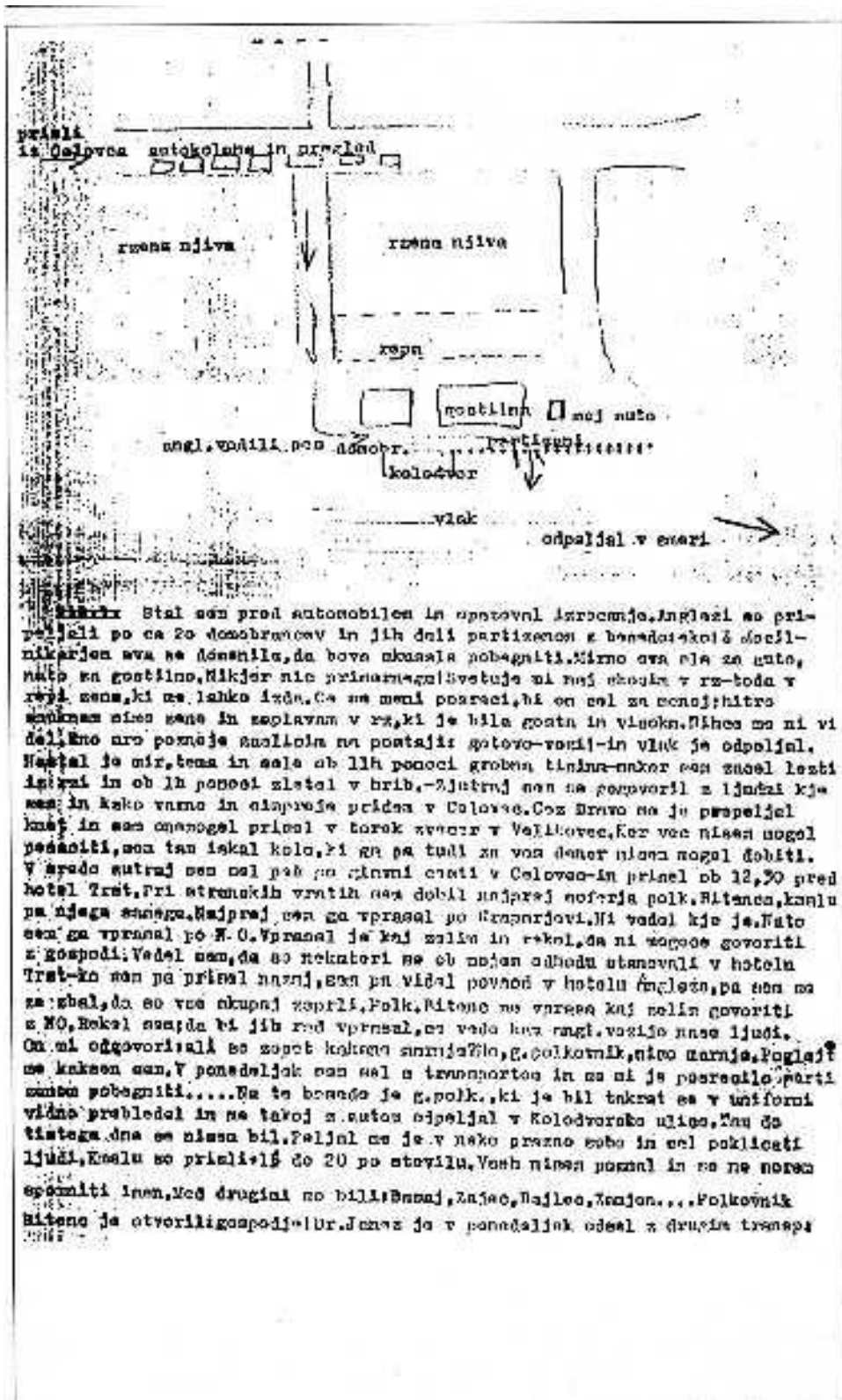
Najmanjše skupno število po vojni izginulih slovenskih ranjencev, bolnikov in invalidov s sanitetnih vlakov bi bilo 102, vendar je po naši oceni to število bistveno prenizko. Ker arhiv Vojne bolnišnice ni bil dostopen, manjkajo podatki o velikem številu bolnikov iz Vojne bolnišnice. Prav ti bolniki so sestavljali veliko ve ino vseh, ki so se takrat umikali s sanitetnimi vlaki. Prav tako ni bil najden spisek invalidov, ki so se takrat umikali skupaj z bolniki. Zato je upravi eno domnevati, da je tudi njihovo število verjetno bistveno ve je. K temu številu je potrebno pripisati še njihove spremljevalce (kurati, bolni arji), ki so bili zajeti z

Poročilo h Vetrinjskim dogodkom v maju 1945

Prinesel sem na Koroško kot civilist bežance; 15.5. dopoldne sem se od-
peljal s dr. Graparjem in kapet. Černišem v Celovec. V bolnico smo peljali
nekake umobolnega, v civilni bolnici so nam kritirali partizani, nes vodili
po mestu do svoje koozide. Tam se je semel in voharju poročilo pobegniti,
Graparja in Černiša pa so zaprli. Šel sem takoj v hotel Irst in obvestil
Graparjevo zapo. Takoj smo šli do sefa angl. policije, s katerim je bila
Graparjeva osebno znana. Skupno smo šli na IG in FGS, kjer so napravili
zapletke, katere sem jaz podpisal. Tolmačil je dr. Zmajek.

Yrnil sem se v taborišče, kjer so me dodelili v gorenski polk, ki je
bil brez ambulante in brez zdravnikov. V nedeljo 27.5. dopoldne sem po razgo-
voru med Tukoem Rupanom, prof. Ritenom in drugimi oficirji opazil zakr-
bljenost radi občinjajočih nosobrncev, ki so je tudi nena polastila. Enako
po tem razgovoru je prišel v bližino moje ambulante avstrijski policaj
z belim trakom na levem rokmu in napisom: Military Government. Pozdravil
me je v slovenskimi, rekel da so pozna kar sem ga pred 4 leti v Lj. spoznal
in di napisa, ni znal arsko pet v Italijo in vprašal po nekib litijcanih.
Na vprašanje se grčno sem v Italijo, si je to pritvil in rekel, da so to
povedali anglezi, kjer je v službi. Njegova ponovna vstrjevanja in razloganja
o našem odhodu v Italijo so se pomirile in ko so mi avceer povedali, da
moram naslednji dan na pot, sem se brez voje skrbi zampal operočilu in
nato 28.5. tudi odel na pot.

28.5. Odšla sta 2 transporte - eden dopoldne, drugi popoldne. Anglez je dovolil,
da transporti priključimo tri tovorna avtomobile, ki so bili nami. Eden od
teh je bil dolžan za transport naše ambulante. Moral bi oditi s prvim
transportom. Angleški oficir ni bil zadovoljen s našim dovoljenjem za naše
avtomobile in zahteval pisano dovoljenje. Med tem je prvi transport odšel.
Mi smo dobili od komandanta pisano dovoljenje in so priključili drugemu
transportu. Moj avtomobil je bil zadnji - za nami pa so anglezi v banko.
Takoj po odhodu iz Vetrinj sem se zagnil, da gremo drugo cesto kot jutranji
transport. Precej daleč izven Celovca se je moj avtomobil pokvaril. Ves smo
prelozili na auto pred mojim. Vozili smo na okoli Velikovec, peširali Dravo
v smeri proti Zelzemi Kaplji, nato zavili v levo proti Pilibarku. Popoldne
okrog 4h je prišla kolona na cilj. Vstopili smo se na asfaltirani cesti
Še delgi in široki razni njivi na desni strani, tam pa je bilo videti za-
lezniške postaje in vlak. Tam kjer smo se ustavili, je bilo veliko Anglecov
s strojnimi in brzostrleškimi. Pregledovali so naše ljudi. Ker smo bili
sedeli, smo morali enaki in se vsedli na travnik - najor Mehle, kap. Pirih
Milko, kap. Knapleš in so drugi. Nisi so norozni, pa se je Mehle razjezil
in rekletvni oficirji ne delajte panike. Glavno je to, da ne gremo h Fita-
ontalo pa prepustimo Anglezom. On je bil prepričan, da ne gremo v Jugoslavijo
in nas vsakoga miril. Nisi na je zdelo obznanje Anglecov zelo odna-
nomo so bili oboroženi in kradi so hoti proke. Pomembno ure naših fantov so
ja igrali. Nene sta pregledovala dva vojaka. Bil sem v civilu - na rokavu
pa sem imel trak rdečega križa. Vojak je zadelal v naključju umjen stui.
Ker na je ugejal, ga je vtaknil za svoj koki. Drugi vojak me je vprašal, če
sem zdravnik. Ke sem mu pritrdil, je drvelil svojega tovarisa in mi rekel
naj da stui nazaj. Po krajšem obotavljanju je ta tudi storil. Ker je bilo da
kolodvora pos precej daleč, sem proniclengl. oficirje, se ssmo z avtom na
kolodvor. Tolmačil je možg. Hibelčič. Oficir je to dovolil, stopil na spretnji
blatnik in nas sprejel na kolodvor. Sefivel je Košijuhar. To smo privzeli
na kolodvor, so nas ja kar vrtalo v glavi; raj smo padli v kroga partizanov.
Anglez je takoj govoril s nekimi partizanci, on povedal, da je na avtomobilu
zapisano: avtomobil avstrijske vojske. To so takoj naš avtomobil do našega sedeti na

Prosim vas g.dr. da poveste kaj ste doživeli. Povedal sem in prebil ok. 30 let, da ne preostala v Vetrinjak povedo, kaj se godi in kaj zginijo. Sem, da ne grem v taborisce in da sem onstran su svoje dolznost, da to povem predstavnikom, ki naj stvar organizirano izpeljajo, da ne bi v taboriscu nastala zmeda in bi to Anglesi opazili. Inel sem viti, da nojeuu porocilo varjansko-le dr. Bascij je izrazil mognost, da jih to morda Anglesi skori Jugoslavije poljejo v Italijo. Na to sem izjavil, da naj sam poskusi, kdor ne varjansko-sa pa da imaa sardosti in ne bon vad poskusi. -Mato se se do- neshili, kaj bodo ukrenili-saa pa sem ostal par dni pri svojam znanicu-sopnik v Celovcu, dokler nisem zvedel, da je vracanje ustavljeno-nakar sem se vrnil ssa svoje ljudi in s njimi dalil nadaljno usodo.

Radi popolnejse slike se tolasiko sem prišel do Celovca, sem se vsedel v trolleybus. Ko sem se peljal po mestu, je prišel nasproti velik transport, ka toreza so spremljali s tanki isti Anglesi. V sredini transporta sem videl avto s zastavo rdecega križa. Na vrhu avtomobila je sedel medicinar, ki je vedel, da sem sel v penedoljak na transport. V istem avtomobilu so je zmeda peljali tudi dr. Rupertova. Videl je nisem. Kupil sem se iz trolleybusa, medicinar ne je ogledal zecudeno, s rako pa sem mu dal znak za odskokjon. Je to razumel in v Velikovcu pobegnil iz transporta; stvar je povedal tudi dr. Rupertovi, ki je tudi tem uala iz transporta-in se zmeda bolna zatekla v neko bolnico.

Pa ko sem se vrnil v Vetrinje, sem zvedel, da no mojema sofarja skok v vsrpi porocil in da je pobegnil iz vlaka nekje onstran meje in se v petrtak vrnil v Vetrinje.

Moje prvo pisano porocilo v zvezi s Vetrinjskimi dogodki. Pisano tak kot je bilo, brez prepsavanja ja brez nedolgovanja. Original sem obdelal ssa.

Hi Vetrinjskim okrajm dnem in pogovorem s menoj prijavljane sledeci:

- 1) Sel sem na transport 28 maja ne 29 maja.
- 2) V Piibertku okraj Kavijonpr ni bilo partizanov. Kavijoni so stali na mest od taa pa so Angl. pes vodili partizanov na pastajo. (glej skico)
- 3) Kirocau sem bil ze partizanov in nisem pobegnil iz kavijona.
- 4) V Celovcu sem prišel 30.5 ob 12,30 popoldna-ne s legovim avtomobilom- znakom rdecega križa in po mestu s trolleybusom do hotela Trej.
- 5) tudi dr. Rupertova se ni z menoj peljala-in ona je videl sela 14 dni po dogodku.
- 5) Moja zvezanje s polk. Nitecau je sporno opirano. Cin sem pa povedal ves resnico, je varjal in se tako peljal v Zol. bolnico.

V Rimu 6. novembra 1947

njimi in so po vojni izgubili življenje. To so bili: Janez Jenko, Franc Mikunda, Marjan Pavlo i , verjetno tudi Avgust Kova .

Po do sedaj ugotovljenih podatkih, je preživel deset takratnih bolnikov s sanitetnih vlakov. To so bili: Lojze Debevc - Kranj ev, Milan Dular, Jožef Kaplan, Ivan Korošec, Ciril Kozjek, Ivan Kralj, Zdravko Kraševc - Kukec, J. P, Anton Stražiš ar - Pavlov in Ivan Žagar.

Ranjenci, bolniki in invalidi na Koroškem

Ker se je velikemu številu bolnikov uspelo umakniti na Koroško, je pomembno opozoriti tudi na dejstvo, da je bil tudi del teh bolnikov kasneje vrnjen v Jugoslavijo, medtem ko se je delu uspelo rešiti.

V Vojni bolnišnici v Ljubljani je Ana Škrli ve krat obiskala ranjenca Franca Brezca, ki se je s sanitetnim vlakom umaknil na Gorenjsko, od tam pa je odšel na Koroško v Vetrinj. Pri hoji si je pomagal s palico, saj je imel prestreljeno nogo. Med bolniki, ki so se zdravili v Vojni bolnišnici in so prišli v Vetrinj, je bil tudi Jože Lamovšek - Denarjev. V Vetrinju so bili bolniki nameš eni skupaj in sicer v objektu, ki se je nahajal blizu vode. Veliko bolnikov je bilo iz Vetrinja vrnjenih v Jugoslavijo. Ana Škrli je v Vetrinju Francetu Brezcu pomagala, da je lahko stopil na kamion, na katerem so bili samo bolniki. To je bil eden od kamionov, s katerimi so bolnike vrnili v Jugoslavijo. Omenjeni kamion, na katerem je bil Franc Brezec, je odpeljal iz Vetrinja en dan prej, preden so vrnili Rupnikov bataljon. Vra anje bolnikov iz Vetrinja v Jugoslavijo je potekalo zadnje dni meseca maja 1945. (Glej pri evanje Ane Škrli.)

Po doslej zbranih podatkih je bilo mogo e ugotoviti nekaj imen bolnikov, ki so bili v Vetrinju: Franc Brezec, Janez Debevc - Žogarjev, Jože Lamovšek Denarjev, Ivan Mehle, Ciril Mehle, Jože Modic - Trznski, Valentin Tavželj, Anton Zamida - Melk.

Na Koroškem so bili: Franc Bavdek - Tišlerjev France, Ignac Boben, Janez Božnar, France Kova i , Jože Tratnik, Pavel Založnik, Stanko Se nik. Del vrnjenih bolnikov s Koroške so prepeljali v taboriš e Teharje, del pa so jih verjetno prepeljali v Škofove zavode ali pa so kon ali neznano kje.

Na podlagi pri evanj je bilo mogo e ugotoviti imena nekaterih bolnikov, ki so bili vrnjeni v Teharje. To so bili: Janez Debevc - Žogarjev, Janez Horvat, Janez Kozina, Anton Miheli , France Mrvar, Vinko Pirnat, Anton Ponikvar, Jože Rupnik, Jože Zorko (iz Rake), Ignac Boben, Franc Boštjan i , Franc Korošec - Lk ov, Jakob Mavec.

Splošna bolnišnica v Ljubljani (Lovro Šturm)

Splošna bolnišnica (imenovana tudi Ob a državna bolnišnica) v Ljubljani je med drugo svetovno vojno in po njej opravljala svoje delo v paviljonih, ki se nahajajo med Zaloško cesto št. 2 in Ljubljanico. V njih so bili razmeš eni njeni oddelki (Jerina Lah, str. 49). Takoj pri vходу v paviljonu št. 1 je bil Kirurški oddelek. Omenili smo že njegove notranje organizacijske oz. funkcionalne enote, ki so se imenovali: kirurgija I, kirurgija II, kirurški na klinika, septika, aseptika, ortopedija in urologija. Kirurški oddelek je bil prvi, ki je med vojno skrbel za ranjence. Zaradi velikega števila mu je bil pridružen še prizidek k paviljonu št. 5, v katerem je bil sicer O esni oddelek. V pritli nih prostorih prizidka k paviljonu št. 5 se je nahajal t. i. odsek za vojne poškodbe. Bil je pod oskrbo zdravnikov Kirurški nega oddelka.⁹⁷

Desno od vhoda in nasproti paviljonu št. 1, v katerem je bil Kirurški oddelek, je paviljon št. 2, v katerem je bil Interni oddelek s prsnim odsekom. Interna klinika Medicinske fakultete je med vojno dobila prostore v novozgrajenem prizidku k paviljonu št. 1, kije bil sicer namenjen za potrebe kirurški nega oddelka in Kirurški ne klinike Medicinske fakultete.⁹⁸ V paviljonu št. 3 je bil Otološki oddelek, v paviljonu št. 4 je bil Oddelek za kožne in spolne bolezni, v paviljonu št. 5 že omenjeni O esni oddelek in v paviljonu št. 7 Nevrološki oddelek. Infekcijski oddelek je imel svoje prostore v paviljonu št. 6 in v pritli ju paviljona št. 7. Bolnike s tifusom, grižo in epidemnim meningitisom so morali sprejemati na internem oddelku.

Obseg dela v Splošni bolnišnici v Ljubljani v letih 1944 in 1945 je bil velik. Leta 1944 je imela 1060 postelj in 25.262 bolnikov, leta 1945 pa 1166 postelj in 33.727 bolnikov.⁹⁹ Pregled mati nih knjig bolnikov za leto 1945 je pokazal, da je bilo v tem letu ve kot 500 bolnikov iz vrst slovenskih domobrancev.¹⁰⁰

Prvi teden v maju 1945 je bila Splošna bolnišnica v Ljubljani prenapolnjena z bolniki. 5. in 6. maja so vanjo prepeljali ve jo skupino 28 ranjenih bolnikov iz Vojne bolnišnice v Ljubljani, ki so jih razmestili ve inoma v odsek za vojne poškodbe v paviljonu št. 5. Del teh bolnikov je skupaj z nekaterimi drugimi bolniki, ki so bili tu na zdravljenju že od prej, vseh je bilo 21, 7. maja ponovno zapustil Splošno bolnišnico. Domnevamo, da se je ve ina teh bolnikov umaknila s sanitetnim vlakom D. Naslednji dan, 8. maja je odšlo 11 bolnikov domobrancev. Na razli ne na ine (s sanitetnim vlakom ali individualno) so se umaknili proti Koroški ali zatekli k sorodnikom in znancem ali odšli v zasebno oskrbo. Zato iš e so poiskali v tedanjih zasebnih sanatorijih, to so bili Leoniš e, Šlajmerjev dom in Emona¹⁰¹ in Zavod sv. Jožefa za ostarele in oslabele, imenovan tudi Jožefinum. Ta je bil v poslopju ob križiš u Vidovdanske in Ilirske ulice v Ljubljani (danes se tam nahaja Dijaški dom Tabor). Najtežji bolniki so ostali v Splošni bolnišnici.

-----
⁹⁷ Sušterš i , str. 114 in 115.

⁹⁸ Jerina Lah, str. 49 in 84.

⁹⁹ Rijavec, str. 48.

¹⁰⁰ AS 425 (SBL), mat. knj., leto 1945, št. 1-9000.

¹⁰¹ Jerina Lah, str. 186.

Tiste dni se je Ljubljani že približevala Jugoslovanska armada in sicer Vojaška oblast IV. Armije. V njej je delovala posebna Komanda za Ljubljansko vojaško podro je (Komanda L.V. P.).

V Jugoslovanski armadi je v Glavnem štabu Slovenije deloval posebni Sanitetni oddelek. Ta je 2. maja 1945 izdal odredbo, s katero je med drugim odločil, da je takoj po zasedbi mest treba zastražiti vse sanitetne ustanove. Sanitetni referenti iz divizij in korpusov so bili dolžni sestaviti to ne spiske zastraženih ustanov in osebja in jih poslati po posebnem kurirju na Sanitetni oddelek Glavnega štaba. V spiske zdravnikov in drugega sanitetnega osebja so morali vnesti podatke o zadržanju vsakega posameznika do narodnoosvobodilne borbe.¹⁰²

Jugoslovanska armada je prišla v Ljubljano 9. maja 1945. Med drugim je v skladu z odredbo zastražila porto (vhodni in izhodni del) Splošne bolnišnice na Zaloški 2 v Ljubljani. Po doslej razpoložljivih podatkih je bila tedaj v Splošni bolnišnici ve ja skupina 88 bolnikov, pripadnikov razli nih vojaških enot in policistov, ki so tako postali vojni ujetniki. Slovenskih bolnikov je bilo v tej skupini 51.

Ve ina bolnikov iz omenjene skupine so bili ranjenci, nekateri med njimi nepremi ni, ki so se nahajali v paviljonu št. 1 (kirurgi ni oddelek) in v paviljonu št. 5 (odsek za vojne poškodbe). Drugi bolniki so bili tudi na internem, nevrološkem, infekcijskem in dermatološkem oddelku ter na kirurgi ni in interni kliniki. Nepremi ni bolniki so bili tudi med njimi. Delovanje bolnišnice v tistih dneh ni bilo enostavno. Nekateri zdravniki so bolnišnico zapustili, z njimi je odšel tudi del pomožnega zdravstvenega osebja. Kmalu so prišli novi zdravniki, ki so bili do tedaj pri partizanih. Življenje v bolnišnici je nekako teklo naprej, veliko je bilo tudi sprejemov novih bolnikov.

Slovenski domobranci, ki so ostali kot bolniki v Splošni bolnišnici, so bili izpostavljeni znatnim psihi nim pritiskom. Z bližnjega velikega množi nega zborovanja, to je bil prvi partizanski miting v nedeljo, 13. maja na Taboru, ki je bilo glasno ozvo eno, je bilo slišati pozive k maš evanju in k smrti.¹⁰³ Kmalu so bili izpostavljeni tudi neposrednim grožnjam s strani vojaških politi nih komisarjev, ki so prihajali na ogled e v bolnišnico.¹⁰⁴ V enem primeru naj bi prišlo do nasilnega obra unavanja, ki se je kon alo s smrtjo bolnika Staneta Tomši a, potem ko je 22. maja¹⁰⁵ zapustil bolnišnico.¹⁰⁶ Istega dne so vojaki odpeljali tudi Antona Mesojedca.¹⁰⁷

Na razli ne na ine je v dneh od 9. maja do 22. maja Splošno bolnišnico zapustilo 14 bolnikov iz vrst slovenskih domobrancev in dva srbska vojaka.

Do prvega dokumentiranega, po številu manjšega organiziranega odhoda bolnikov iz Splošne bolnišnice v koncentracijsko taboriš e (po vsej verjetnosti v Škofove zavode v Šentvid) je prišlo 31. maja. Takrat so bili odvedeni Drago Pivk, Anton Škulj, Ludvik Pirc, Janez Novak, sami težki ranjenci, nekdanji domobranci. Iz popisnega lista Antona Škulja je razvidno, da je bil »odveden v koncentracijsko

-----
102 AS 1860, fasc. 417 b, mapa VII.

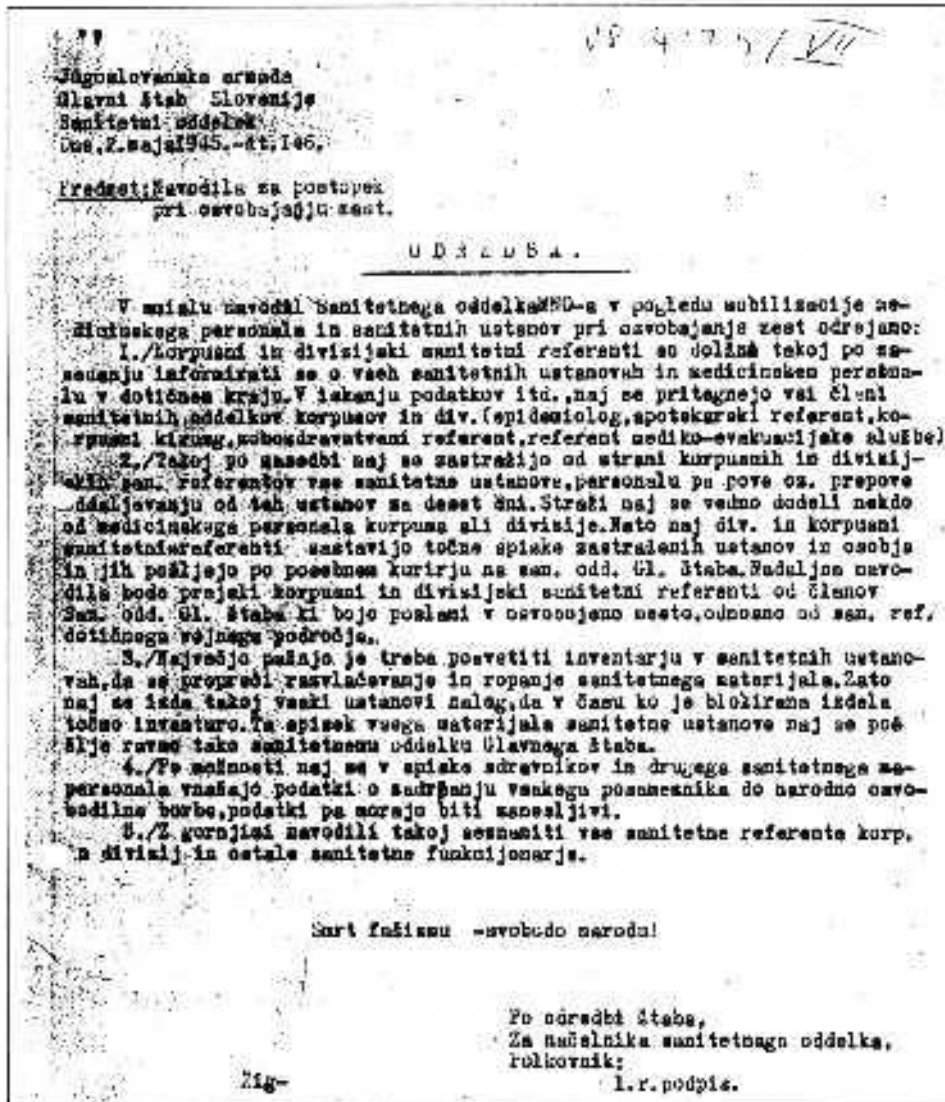
103 Glej Slovenski Poro evalec, 15. maja 1945 in pri evanje Ivana Grma.

104 Glej pri evanje Terezije Mulej.

105 AS 425 (SBL), mat. knj., leto 1945, št. 7631.

106 Glej pri evanje Alojza Tomši a.

107 Glej pri evanje Ivana Grma in AS 425 (SBL), mat. knj., leto 1945, št. 5676.

Faksimile Odredbe Sanitetnega oddelka z dne 2. maja 1945.

Faksimile Odredbe Sanitetnega oddelka z dne 2. maja 1945.

taboriš e pod vojaškim spremstvom« in da je potreben še en mesec zdravljenja. Odpeljana sta bila tudi dva srbska ranjenca - Božo Kneževi in edimir Žiti ter Rudolf Huber, hrvaški legionar.¹⁰⁸ Odpeljali oz. odnesli so jih na nosilih na tovornjak z vojaškim spremstvom.¹⁰⁹

Zelo zgodaj po 9. maju so vojaki iz Jožeimuma odpeljali bolnika Franca Lenar i a, ki mu je tam iz Vojne bolnišnice zagotovila zato iš e sestra Pavla.¹¹⁰

Iz zasebnega sanatorija Leoniš e, ki je bil na drugi strani Zaloške ceste, v neposredni bližini Splošne bolnišnice, so oboroženi vojaki nasilno odpeljali najmanj dva bolnika.¹¹¹ Nadaljnja raziskovanja so potrdila verodostojnost pri evanj.

108 AS 425 (SBL), mat. knj., leto 1945, št. 7712, 7770, 7894, 7895, 7766, 7896, 7853.

109 Glej pri evanje Terezije Hojkar.

110 Glej pri evanje Albine Lenar i .

To sta bila poročnik Jože Cerovšek in Janez Praprotnik. V sanatorij Leoniš se je več bolnikov zateklo v zasebno oskrbo, potem ko se niso hoteli (ali pa to ni bilo več mogoče zaradi njihovega slabega zdravstvenega stanja) pridružiti skupinskemu odhodu iz Vojne bolnišnice s sanitetnim vlakom.

Približno takrat so oblasti prestavile vojne ujetnike oz. pripornike iz vseh oddelkov na skupno mesto, kjer so bili pod stalno stražo.¹¹² Premestili so jih v drugo nadstropje paviljona št. 2 (tedaj Interni oddelek). Ni povsem gotovo, ali so semkaj premestili tudi ranjence iz odseka za vojne poškodbe iz prizidka pri paviljonu št. 5. Vsekakor je bil skrbno zastražen tudi ta prizidek. Skupno število zastraženih bolnikov je bilo po do sedaj ugotovljenih podatkih najmanj 80.

Vojaške oblasti so 7. junija odpeljale petnajst priprtih bolnikov ujetnikov. To sta bila Slovenca Avgust Stopar, m. k. 7846 in Alojzij Černe, m. k. 7664, oba iz odseka za vojne poškodbe.¹¹³ Oba sta preživela negotovi povojni čas. S tega odseka so bili hkrati odpeljani tudi ranjenci Salko Alilovič, m. k. 7799, Zdravko Blagovič, m. k. 7893, Ivan Marasovič, m. k. 7804, italijanski ranjenec Enricole Antonaca, m. k. 7858 in grški ranjenec Janos Jarijaš, m. k. 7856¹¹⁴. Hkrati so bili odpeljani še ranjenci Vekoslav Biškup, m. k. 8254, Mile Jelič, m. k. 7973, Milorad Cvetkovič, m. k. 7939, ki so bili evidenčno vodeni pod kirurškim oddelkom.¹¹⁵ Istega dne so bili odpeljani tudi nemški vojaki, Hrvat Josip Baziki, m. k. 7852, Gottfried Markus, m. k. 7864, Karol Chrenka, m. k. 8115, Helmut Waligora, m. k. 8121, Herman Müller, m. k. 8373,¹¹⁶ Ni znano, kam so bili odpeljani. Možno je, da so šli v Centralne zapore Ozne v Ljubljani. V zaporni knjigi njihovih imen nismo našli, vendar v knjigi od št. 1880 do št. 1899 imena niso vpisana.¹¹⁷ Prav tako je možno, da so bili odvedeni v druga taborišča, najbolj verjetno v Škofove zavode v Šentvid.

Zadnja velika prestavitev 65 priprtih težkih bolnikov ujetnikov se je zgodila 9. junija 1945, verjetno se je začela že 8. junija in bila mogoče prekinjena zaradi eksplozije na ljubljanski železniški postaji. Po pripovedovanju ovidcev so jih odpeljali oboroženi vojaki s tovornjaki. Na tovornjake jih je znosilo bolniško osebje pod nadzorom oboroženih vojakov. Vojaki so po navedbah ovidcev ovidcev z njimi ravnali surovo. Niso jim dovolili vzeti s seboj bergel in obuval, češ da jih ne bodo več potrebovali. Slovenski bolniki ujetniki so bili:

Miloš Berne, m. k. 7007,
Stanislav Blatnik, m. k. 2993,
Franc Cankar, m. k. 6426,
Martin Cvelbar, m. k. 5556,
Franc Cvet, m. k. 7377,
Anton Cvetek, m. k. 7702,

Stanislav Čepelak, m. k. 7974,
Jože Gačnik, m. k. 7695,
Anton Hočevar, m. k. 8211,
Franc Hren, m. k. 7771,
Janez Japelj, m. k. 7866,
Vinko Jerina, m. k. 7892,

-----
¹¹¹ Glej pri evanġe Ane Verbič in pri evanġe Ivice Goričar Končan.

¹¹² Glej pri evanġi Jožice Ojsteršek in Kristine Hribar.

¹¹³ AS 425 (SBL), mat. knj., leto 1945 št. 7846 in 7664. V nadaljnjem besedilu za oznako vpisnika v matično knjigo uporabljamo kratico m. k. z navedbo številke vpisa

¹¹⁴ AS 425 (SBL). ¹¹⁵ AS 425 (SBL).

¹¹⁶ AS 425 (SBL), Glej pri evanġe Jožeta Kastelica.

¹¹⁷ AS 1932 CZ.

Franc Knavs, m. k. 11680/44,
Ivan Koritnik, m. k. 7994,
Franc Krištof, m. k. 7696,
Franc Kužnik, m. k. 25040/44,
Franc Lapajne, m. k. 2058,
Franc Muhi, m. k. 7713,
Jože Pal i, m. k. 7699,
Jože Pirnar, m. k. 8195,
Anton Prelesnik, m. k. 7716,
Peter Remc, m. k. 7236,
Janez Rozman, m. k. 7842,

Jože Rugelj, m. k. 6303/44,
Anton Saje, m. k. 7693,
Peter Se nik, m. k. 6084,
Ivan Strajnar, m. k. 7721,
Viktor Sveti, m. k. 21491/44,
Anton Tratar, m. k. 7709,
Jože Utenkar, m. k. 7722,
Anton Vozelj, m. k. 7701,
Jože Zalar, m. k. 6950,
Jože Zorko, m. k. 7690,
Andrej Zupanc, m. k. 7681.

Ta skupina je štela 34 bolnikov.¹¹⁸ Vse so odpeljali v bližnje Centralne zapore Ozne na Poljanskem nasipu. Namestili so jih v kletnih prostorih stavbe na Poljanskem nasipu, v kateri se sedaj nahaja bolnišnica za psihiatrijo. Zaporji so bili tedaj poznani pod imenom prisilne delavnice.

Tedaj so oboroženi vojaki odpeljali na enak na in tudi skupino 31 bolnikov raznih narodnosti v Centralne zapore Ozna v Ljubljani. To so bili:

Salko A kar ali A ker, m. k. 7792,
Mehmed Aži ovi ali Aši evi, m. k. 7815,
Alojzij Badari ali Aver Brdari, m. k. 7847,
Roko Boljkovac, m. k. 7797,
Fede Biagi ali Biadži, m. k. 7891,
Joso Ca i, m. k. 7849,
Chemonides Charobolos, m. k. 7566,
Jakob Ciprijanovi, m. k. 8935,
Robert Don evi, m. k. 7851,
Jože Petrovi ali Joza Peterli, m. k. 7671,
Imred ali Ismet Džemidži, m. k. 7968,
Hugo Frank, m. k. 8116,
Srbislav Gaji, m. k. 5406,
Miljutin Garunovi ali Gorumovi, m. k. 5209,
Jakob Grintavalle, m. k. 7816,

Hakit Halimovi, m. k. 8205,
Milomir Jeli, m. k. 7672,
Nikola Jergovi, št. 7784,
Petar Kolanj, m. k. 7809,
Vaso Krajevi, m. k. 7514,
Nikola Kušan, m. k. 7059,
Josip Livan i, m. k. 7785,
Pascalo ali Pasquale Loreto, m. k. 7814
Ivan Luški, m. k. 7839,
Ljudevit Mravek ali Ludvik Mavrek, m. k. 7811,
Luigi Poi, m. k. 7887,
Nuraga Slimanovi ali Nurah
Sinanovi, m. k. 7848,
Peter Šebalj ali Šeban, m. k. 7796,
Božo Torbarina, m. k. 7810,
Mate Turkalj, m. k. 7794,
Luka Vrzaljko ali Versaljko, m. k. 7812,

Njihova imena in priimki so v dokumentih iz Splošne bolnišnice in iz zaporniške knjige v Centralnih zaporih Ozne vpisana v ve (med seboj podobnih) verzijah. Velikokrat je z roko vpisane zapise težko pravilno prebrati. Od tod izvirajo razlike tudi v naših seznamih, vendar gre o itno za iste osebe.¹¹⁹

-----
¹¹⁸ AS 425 (SBL), Glej pri evanje Marije Bani in pri evanje Veronike Mau.
¹¹⁹ AS 425 (SBL), mat. knj., leto 1945.

Rekonstrukcijo zadnje prestavitve bolnikov iz Splošne bolnišnice v Ljubljani v Centralne zapore Ozne v dneh 8. in 9. junija 1945 smo opravljali postopoma med raziskovanjem na podlagi pregledov mati nih knjig Splošne bolnišnice Ljubljana, seznama pripornikov v Centralnih zaporih Ozne in na podlagi pri evanj. Tako smo do marca 2000 uspeli ugotoviti imena 57 bolnikov. Na pepelni no sredo 8. marca 2000 pa nam je uspelo pridobiti izvirne listine iz tedanjega asa o tem dogodku. Prva listina je potrdilo z dne 5. junija 1945 Splošne bolnišnice v Ljubljani, oddelka za notranje bolezni, da sta za spremstvo pri prevozu težko bolnih pacientov - zapornikov potrebni dve sestri, kar potrjuje in dovoljuje podpisani delegat ministra za narodno zdravje major dr. Igor Tav ar. Druga listina je iz treh natipkanih listov sestoji i seznam pripornikov - pripadnikov tujih vojsk, ki so se zdravili na oddelkih Splošne bolnišnice v Ljubljani, datiran z dne 8. junija 1945. Ta seznam vsebuje 65 imen z mati nimi številkami. Bolniki so razporejeni po naslednjih oddelkih:

- I. Kirurgi ni oddelek, zap. št. 1-8
- II. Kirurgi ni oddelek, zap. št. 9-40,
- Kirurgi na klinika, zap. št. 41-46,
- Interni oddelek, zap. št. 47-48,
- Tuberkulozni oddelek, zap. št. 49-55,
- Dermatološki oddelek, zap. št. 56,
- Infekcijski oddelek, zap. št. 57,
- Nevrološki oddelek, zap. št. 58-64,
- Otološki oddelek, zap. št. 65.

Pri 48 bolnikih je navedena diagnoza v latinš ini. Pri sedmih bolnikih je s svin nikom pripisana povišana temperatura. To so bili Janez Rozman, 37,6, Jože Utenkar, 39,2, Ivan Strajnar, 38,4, Jože Ga nik, 38,6, Luka Vrzaljko, 38,9, Anton Vozelj, 38,5, Vinko Jerina, 39. Peter Se nik (sladkorni bolnik) ima s svin nikom pripisano številko 280, kar verjetno ozna uje povišano koncentracijo sladkorja v krvi. Trije bolniki paraplegiki Franc Krištof, Anton Cvetek in Franc Cvet so ozna eni s križcem.

Prikazano arhivsko gradivo, ki v naravi obsega tri natipkane strani na tedaj obi ajnem pisarniškem formatu, ki je ve ji od sedanjega formata A4 in eno stran na polovici takrat obi ajnega formata, bomo ob zaklju ku raziskave trajno predali Arhivu Slovenije.

Naj na kratko prikažemo še historiat dogodkov, ki so omogo ili ohranitev in pridobitev tega arhivskega gradiva. Vse štiri liste papirja je v juniju 1945 vzela iz pisarniških prostorov takratnega predstojnika Interne klinike dr. Igorja Tav arja sestra usmiljenka Jedrt, Marija Kršmanc, doma iz vasi Bevke. Sestra usmiljenka Jedrt je bila med vojno zaposlena na kirurgi nem oddelku Splošne bolnišnice v Ljubljani. Sodelovala je pri prvem organiziranem pobegu ilegalca iz bolnišnice.¹²⁰

Kmalu po tem, ko je sestra usmiljenka Jedrt prišla do seznama 65 bolnikov

-----
120 To je bil Ferdo Kravanja, viden lan organizacije TIGR, ki se je pred drugo svetovno vojno bojevala proti fašizmu na Primorskem. Kravanja je bil junija 1941 ranjen v spopadu z Italijani, ki so ga premestili v Splošno bolnišnico, kjer je bil pod stalno stražo. V dobro organiziranem pobegu 6. oktobra 1941 sta sodelovala infenir Dušan Štucin iz Inteme klinike in sestra

Marija Kršmanc, sestra Jedrt (izročila za objavo nečakinja Marinka Grom).

Marija Kršmanc, sestra Jedrt (izročila za objavo nečakinja Marinka Grom).

pripornikov, gaje izročila v hrambo sovašanu Francu Lešnjaku iz Bevk. Ta gaje najprej za nekaj časa zazidal v staro hišo v Bevkah, nato pa ga prestavil na drugo varno mesto. Ker se je po vojni sam skrival, je Franc Lešnjak listine izročil v nadaljnjo hrambo svoji ženi Mariji Lešnjak. Franc Lešnjak se je po vojni skrival do leta 1951. Tedaj je bil ujet in obsojen na pet let zapora. Umrli je leta 1970. Njegova žena Marija Lešnjak je listine ves čas skrbno hranila, ker je domnevala, da gre za pomemben zgodovinski dokument. Ob obisku na njenem domu v Bevkah jih je izročila dr. Lovru Šturmu.¹²¹

Listine v prikazujemo v njihovi izvorni obliki.

Faksimile štirih pisarniških listov

Potrnilo delegata ministra za narodno zdravje, majorja dr. Igorja Tavčarja, dne 5. junija 1945 (izročila za objavo Marija Lešnjak).

Seznam pripornikov - pripadnikov tujih vojsk, ki se zdravijo na oddelkih tukaj. bolnice v Ljubljani, dne 8. jun. 1945 (izročila za objavo Marija Lešnjak).

-----
usmiljenka Jedrt. Ferda Kravanjo sta najprej premestila v sanatorij Emona, nato pa v okrevanje v bližnji Jožefinum-zato išče za ostarele in oslabele, od koder je odšel 24. januarja 1942. Italijansko vojno sodišče je o njej imelo poseben akt št. 3163/368 pod imenom »Jedert Feminau in jo leta 1942 obtožilo zaradi pomoči pri pobegu in zaščiti Ferda Kravanje- Skalarja z II. kirurškega oddelka. Ilerina Lah, str. 69-71, 231.

¹²¹ Glej pri evanje Marije Lešnjak.

S e z n a m

priloga priporočnikov-pripadnikov tujih vojak, ki se zdravijo na oddelkih takoj.
bolnice.

I. kirurg. oddelak

Red. št.	Mat. št.	Ime in priimek	Diagnoza	Predvideno zdrave- ljenje
1	7690/45	Borko Jože	Fract. fem. dex., crur. dex. compl. et tibiae sin.	
2	7696	* Kristof Franc	Vuln. sclop. thor. Fract. vertebrae thor. IV. Paraplegia	
3	6950	Zalar Jože	Empyema thor. dex.	
4	7815	Ališević Muhamed	Vulnus sclop. thoracis dex.	
5	7826	✓ Grantavalla Jakob	Vuln. sclop. gen. dex. St. post amp.	
6	7814	✓ Loreto Pasale	Vuln. sclop. fem. cum fract. fem.	
7	7702	* Svetek Anton	Vuln. sclop. thor. Paraplegia.	
8	7681	Zapanc Andrej	" " abscessus, vuln. sclop. fem. dex. fract. fem. dex.	
II. kirurg. oddelak				
9	7642	Ruzman Janez	Vuln. sclop. reg. ment., collit. antibrachii s crur. dex. Fract. compl. humeri sin.	
10	7693	Gaje Anton	Vuln. sclop. fem. sin. Fract. fem. compl.	
11	7713	* Mahič Franc	Vulnus sclop. abdominalis	
12	7839	Lučki Ivan	Vuln. sclop. abdominalis, ang. traum. phar. dig. ill. sin. sin.	
13	7849	✓ Čušič Jose	Vuln. sclop. reg. sacralis	
14	7848	* Sinanović Kuraga	St. post vuln. sclop. pedis dex.	
15	7847	✓ Šuštarik Aleksič	Vuln. sclop. cruris dex. St. p.	
16	7792	✓ Škar Salko	" sclop. hypogastrici sin. St. p.	
17	7851	✓ Mončević Robert	" " genu sin. St. post.	
18	7784	Jurgovič Nikola	" " fem. sin. Fract. compl. fem. sin. St. p.	
19	7796	✓ Šebal Peter	Vuln. sclop. genu dex. St. p.	
20	7994	✓ Keritnik Ivan	Ruptura ligam. crociati. gen. sin.	
21	7672	✓ Jelič Miloslav	Vuln. sclop. cruris sin. St. p.	
22	7771	✓ Bren Franc	Fractura mandibulae	
23	7785	✓ Ilvašič Josip	Vuln. sclop. cruris dex. St. p.	
24	7809	✓ Kolanj Peter	Fract. fem. sin.	
25	7887	✓ Pol Duji	Amput. explos. femoris dex.	
26	7891	✓ Šingl Fede	St. post amput. cruris sin.	
27	8211	Hošvar Anton	Vuln. cruris dex. St. p. post.	
28	7716	✓ Prešernik Anton	Vuln. sclop. cruris sin.	
29	7722	Utenkar Jože	Vuln. sclop. brachii dex. Fract. compl. humeri dex. St. p.	
30	7721	✓ Stranjar Ivan	Compensatio ped. sin. St. p. amputat. cruris sin.	
31	7695	Šušnik Jože	St. post amput. crur. sin. Fractura fem. dex. St. p.	
32	7866	✓ Japelj Janez	Vuln. sclop. reg. glut. dex.	

- 2 -

33	7699/45	Palčič Jože	St.p.fract.compl.fem.sin.St.p.fract.fem st. crur. dex.
34	7812	Wrsaljko Luka	Vuln. sclop. fem. dex. Fract. fem. dex.
35	7974	Čepinač Stanislav	" " abdominis. absq. cavi Douglasi. Cystopiditis.
36	781n	✓ Borbarino Božo	St. post amput. fem. dex.
37	7671	✓ Peterlič Jozse	Vuln. sclop. crur. dex. Fract. tibiae compl.
38	7794	Turkalj Kate	" " exlica. fem. dex. Decubit. calcanei d.
39	7811	✓ ^{Novak} ~~Karad~~ / ~~Karad~~	Indvik V. sclop. abdominis. St. post. Flat.
40	8116	✓ Franks Hugo	Phlegmona fem. dex.

Kirurška klinika

41	7566	Chemoides Charaboles
42	7797	Beljkovac Roko
43	7968	Dražičič Isant
44	11680/44	Knave Franc <i>fr. ugrus</i>
45	25040/44	Kučnik Franc
46	7709/45	Tratar Anton

Interni oddelak

47	5406/45	✓ Gajlič Erbilav
48	6935	Čipričičević Anton

Tuberkulozni oddelak

49	21491/44	Svetič Viktor
50	7007/45	Berna Miloš
51	7514	✓ Krajevič Vaso
52	7059	✓ Kušan Nikola
53	5209	Gerumovič Miljutin
54	6426	Čankar Franc
55	5556	Čvalbar Martin

Dermatološki oddelak

56	7701/45	Vozelj Anton
----	---------	--------------

Infekcijski oddelak

57	7892/45	✓ Jerina Vinko	Vuln. sclop. cruris dex. St. post. crur. d. Tetanus - Meningitis st. post.
----	---------	----------------	--

Nevrološki oddelak

58	6503/44	Bugelj Jože <i>patla</i>	
59	6084/45	Isa - Sežnik Peter <i>Vinča</i>	
60	7377/45	✓ Ovet Franc <i>King II</i>	Vuln. sclop. reg. coxae sin. St. post. paraplegia.
61	7594	Blatnik Stanislav <i>meningitis</i>	

- 3 -

62	8205/45 V	Halimović Hamit	Stupor. St. post vuln. sclop. ped. dar.
63	• 7236	✓ Keno Peterč	
64	• 2058	Lapajne Franc	Otološki oddelak
65	• 8195	Firnar Jožo	

V Ljubljani dne 8. jun. 1945.

P o t r d i l o .

Za spremitvo pri prevozu težko bolnih ranjenikov-za-
pornikov naša potrditvi dve sentri, kar potrjuje in dovoljuje
podpisani.

S. L. S. S. F.

Ljubljana, 5. 6. 1945.   Delegat ministra za narodno zdravje
Splošna bolnišnica v Ljubljani   major
Oddelek za notranje bolezni
Dr. Igor Tavčar

Bolnišnica Golnik (Lovro Šturm)

Bolnišnica Golnik (med vojno Krankenhaus Gallenfels) je imela v letih 1941-1945 med drugo svetovno vojno vlogo regionalne splošne bolnišnice za Gorenjsko. Iz ohranjene dokumentacije o bolnikih v letu 1945 je razvidno, da je v oddelku I/3 - kirurgi ni oddelek in v oddelku II/3 - interni oddelek zagotavljala zdravstveno oskrbo za civilno prebivalstvo, za nemške vojake in za gorenjske domobrance.

Nemci so se iz Bolnišnice Golnik umaknili 6. maja 1945 in do takrat tudi odpeljali svoje bolnike. V Bolnišnici Golnik so ostali štirje bolniki, gorenjski domobranci, nato pa so se zatekli po zdravniško oskrbo še trije (to je bilo 7. maja, 8. maja in 12. maja 1945).

Jugoslovanska vojska je v maju 1945 nekatere na Gorenjskem zajete nemške vojake namestila v vojaško taborišče v Trži u. V to taborišče je premestila tudi bolnike iz Vojaške bolnišnice v Kamniku. Dne 17. maja 1945 ob 17. uri je prišlo zaradi neznanega razloga do eksplozije, v kateri je bilo poškodovanih osem nemških vojakov, ki so bili do 13. maja v Vojaški bolnišnici v Kamniku. Iz taborišča v Trži u so jih prepeljali v zdravstveno oskrbo v Bolnišnico Golnik. Navedene podatke je mo razbrati iz popisnih listov bolnikov, ki so prišli v Bolnišnico Golnik.

Dne 25. maja 1945 je v Bolnišnico Golnik prišla enota Jugoslovanske vojske, ki ji je po navedbah Janeza Hafnerja na elovala Jana Stritih (poročnica). Ta je odredila takojšnjo prisilno prestavitev sedmih slovenskih bolnikov in osmih nemških bolnikov v koncentracijsko taborišče v Šentvid pri Ljubljani. Po prievanju Janeza Hafnerja, kije preživel, so jih zmetali na tovornjak in odpeljali v Škofove zavode v Šentvid. Tam se je znašel skupaj z J. P in Jožetom Kaplanom. Preživeli so po sre nem naključju.¹²²

Slovenski bolniki, ki so jih odpeljali 25. maja 1945 z Golnika v Šentvid, so bili: Ciril Cankar, Janez Hafner, Feliks Jezeršek, Ivan Mo nik, Avgust Peta , Jožef Virnik in Jožef Žagar.¹²³ Podobno kot mnogi dezerterji iz nemške vojske, ki so bili kasneje v vrstah gorenjskih domobrancev, sta bila dva vpisana pod drugim imenom in sicer Ciril Cankar kot Ciril Tetzmann, Avgust Peta pa kot Valentin Petri .¹²⁴ Njuno pravo identiteto smo ugotovili s primerjavo drugih njihovih osebnih podatkov in s prievanji.¹²⁵

Nemški bolniki so bili naslednji: Erich Bauer, Alois Baumann, Kurt Budach, Karl Mielke, Walter Natzke, Willi Postmann, Robert Schuster, Franz Wendler.¹²⁶

-----
122 Glej prievanje Janeza Hafnerja, I. P. in Ivana Kaplana.

123 Popisni listi bolnikov v Bolnišnici Golnik št. I/3-633, I/3-1646, I/3-631, I/3-2193, I/3-2102, 11/3-2192, 113-2218.

124 Pojav spremenjene identitete pri gorenjskih domobrancih je v strokovni literaturi predstavila Monika Kokalj-Ko evar v svojem delu Gorenjsko domobranstvo, str. 45, 51 in 77.

125 Glej prievanji Janeza Bohinca in Vide Sim i status animarum župnije Preska, vas Žlebe.

126 Popisni listi bolnikov v Bolnišnici Golnik št. I/3-2254, I/3-2255, V3-2253, I/3-2259, I/3-2256, I/3-2252, I/3-2257, I/3-2258

Moška bolnišnica usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu (Blaž Ivanc)

Najve je število bolnikov z območja Novega mesta in širše okolice se je zdravilo v Moški bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu. Nahajala se je v rumeni stari stavbi, ki je danes še vedno v sklopu Bolnišnice Novo mesto. Tam je danes infekcijski oddelek novomeške bolnišnice.

Poleg bolnišnice usmiljenih bratov v Kandiji je v Novem mestu delovala tudi vojna ambulanta v posloplju novomeške gimnazije. Vojna ambulanta je služila kot prehodna ambulanta, kjer so nudili prvo nujno zdravstveno oskrbo. V vojni ambulanti je ležalo le manjše število bolnikov.

Iz zbranih pri evanji in pregledanega arhivskega gradiva lahko ugotovimo, da je 5. maja 1945 potekal splošni umik bolnikov iz Moške bolnišnice usmiljenih bratov in vojne ambulante. Med transportnimi sredstvi, s katerimi so evakuirali bolnike in invalide, so prevladovali kmečki vozovi, nekaj je bilo tudi kamionov. Umiku ranjencev in bolnikov so se pridružili tudi invalidi in del ranjencev in bolnikov, ki so bili odpušeni iz bolnišnice že pred 6. majem 1945. Na podlagi pri evanji je možno sklepati, da so se invalidi večinoma umaknili v Ljubljano.

Delno rekonstrukcijo umika ranjencev, bolnikov in invalidov iz Novega mesta otežujejo okoliščine, da se je del umikajočih od glavne v Krškem, ker so se v Novem Celju iz Novega mesta evakuirane osebe na sanitetnem transportu razdelile najmanj na dva vlakovna sanitetna transporta, od katerih je bil eden zajet, drugi pa je uspešno nadaljeval pot na Koroško.

Med bolniki iz Moške bolnišnice usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu je bil Srečo Šivic, ki je javno objavil svoje spomine na te dogodke. Spominja se, da je transport vodila medicinska sestra Ivanka Primožič - Irena. Od vojakov je bil na transportu ranjenec Nace Penca, ki je bil brez noge. Kamioni so bolnike odpeljali v Novo Celje, vendar ne vseh, ker so nekateri ostali v Krškem. V Krškem so bolniki vstopali na nemške kamione, ki so se umikali iz Hrvaške.¹²⁷

P. Polikarp - Anton Brolih je kot bolnik delal v vojni ambulanti v Novem mestu. Stanoval je v tamkajšnjem samostanu in hodil na delo v vojno ambulanto, kjer je stregel zdravniku, pomagal pri previjanju ranjencev itd. V vojni ambulanti so bili samo domobranski ranjenci, nemških pa se ne spominja. Pred koncem vojne je moral na operacijo zaradi vode v kolenu. Operiral ga je dr. Žakelj in tako je kot bolnik ležal v Bolnišnici usmiljenih bratov od 9. marca do 24. marca 1945 v veliki sobi, kjer so bili samo domobranski ranjenci.¹²⁸ V sobi je bilo kakih 30 ranjencev in bolnikov. Vse bolniške arke so bile prostovoljke. V Novem mestu sta bila bolnika tudi brat Marijan Avguštin Kostelec in brat Marko Janez Kostelec. Oba sta pogrešana kot povojni žrtvi. P. Polikarp-Anton Brolih se je 6. maja 1945 kot bolnik umaknil z drugimi domobranskimi ranjenci in bolniki na Koroško. Na

-----
¹²⁷ Šivic, str. 21 l.

¹²⁸ Arhiv MB NM, matična knjiga za leto 1945, št. 387.

transport so šli predvsem lažji ranjenci. Iz Novega mesta so se umaknili z vozovi lojtrniki do Krškega in nato s kamioni do Celja.

V Novem Celju so v torek 8. maja 1945 ez dan na odprt vagon na prvem vlaku¹²⁹ naložili nekaj slovenskih ranjencev, ki so jih spremljale: Anica Novinc, Marija Žargaj, Mojca, Novinova in okoli 18 let stara dekleta. Verjetno so bili v tej skupini lažji ranjenci oziroma bolniki, med njimi je bil tudi Anton Brolih.

Zve er so na dolg vlak¹³⁰ naložili tudi Sre ka Šivica z drugimi slovenskimi ranjenci. Bili so v dveh vagonih. V prvem je bila med. sestra Ivanka Primoži Irena s težkimi ranjenci, v drugem Sre o Šivic z bolni arkama Dragico in Ivanko. Med vagonoma je vzdrževal stik Lempel. Vlak je odpeljal v smeri proti Mariboru.¹³¹

Vlak M 2 je v petek, 9. maja 1945 zjutraj stal na postaji v Pragerskem. Lempel je osebje in ranjence obvestil, da so vlak zajeli partizani. Sledila je oddaja orožja. Sestra Irena je ranjencem in bolnikom zapovedala popoln molk in uni enje dokumentov, da se ne bi izdali. Nato so prispeli na kolodvor v Mariboru. Tam so na bližnjem tiru videli zastražene slovenske ranjence iz vlaka M 1, med katerimi je bil sošolec Sre a Šivica Franc Novina iz Kandije. Vlak M 2 je nato odpeljal v smeri proti Dravogradu. Pri mostu ez Dravo se je vlak ustavil. Jugoslovanski vojaki so vlak zajeli in po njem ropali. Iz nekega vagona za vagonom, kjer je bil Sre o Šivic, naj bi potegnili dva nemška asnika in ju ustrelili pred vrati.¹³² Pri vlaku so bili tudi bolgarski vojaki. Na mejnem prehodu so odklopili lokomotivo. Vlak so nato potniki sami potiskali po progi do Loebenthala. Angleži so vlak M 2 potegnili v Wolfsberg. Ivanka Primoži - Irena je popisala ranjence. Tisti, ki so lahko hodili, so peš odšli v Celovec.¹³³

P.Polikarp-Anton Brolih je bil na sanitetnem vlaku, ki je bil zajet na postaji Tezno pri Mariboru. Najbolj verjetno je bil to vlak M 1, na katerem je bila skupina ve inoma lažjih slovenskih ranjencev in bolnikov iz bolnišnice v Novem mestu. Na omenjenem vlaku so bili ve inoma Nemci in Italijani. Na Teznem je vlak stal 10 dni. Ranjenci in bolniki so se preživljali tako, da so pekli improvizirano jed, narejeno iz zdrobljenega zrnja, dobili so ga iz razbitih vagonov, ki so stali na postaji. Sestre, ki so jih spremljale, so bile na Teznem še z njimi, potem so jih lo ili. Okoli 20. maja 1945 so del zajetih bolnikov in ranjencev, od 15 do 20 po številu, ki so bili lažji ranjenci in s katerimi je bil p. Polikarp - Anton Brolih, odpeljali na delo v Slavonijo v Valpovo, kjer so se sre ali s Slovenci s Štajerske, ki so morali služiti vojaški rok v Wehrmachtu. Tam so bili pomešani z Nemci in Italijani. Vsega skupaj je bilo tam okoli 100 Slovencev. Delali so v gozdu blizu vasi Hrastovec. Tamkajšnji kmetje so jim nosili hrano v bližnjo koruzno njivo, kjer sta jo vsaki prišla iskat dva izmed njih. Tam so bili od junija do avgusta 1945. Nato so bili ob amnestiji izpuš eni. Omenjenih 15 do 20 fantov je preživelo in nekaj jih je p. Polikarp - Anton Brolih sre al kasneje, ko je bil l. 1948 mobiliziran v disciplinski bataljon.¹³⁴

-----
129 V nadaljevanju vlak > M 1 «. 130 V nadaljevanju vlak »M 2«.

131 Šivic, stc 2.11-212.

132 Tako Šivic, stc 214.

133 Šivic, str. 217.

134 Glej prii'evanje p. Polikapa-Antona Broliha.

Sanitetni vlak M 1, kije iz Novega Celja odpeljal 8. maja 1945, je sestavljalo neznano število vagonov. Na vlaku M 1 je bilo ve je število Nemcev in Italijanov, medtem ko je bilo Slovencev najmanj 20. Le-ti so bili predvsem lažji ranjenci.

Zdravniško in pomožno osebje s sanitetnega vlaka M 1: Anica Novinc, Marija Žargaj, Mojca, Novinova in druga (okoli 18 let stara) dekleta.

Ranjenci, bolniki in invalidi s sanitetnega vlaka M 1: Franc Novina, Anton Brolih idr.

Sanitetni vlak M 2, ki je iz Novega Celja odpeljal 8. maja 1945 zve er, je sestavljala zelo dolga kompozicija vagonov. Na sanitetnem vlaku M 2 je bilo zelo veliko število oseb. Slovenskih bolnikov in invalidov je bilo najmanj 20. Bili so vsaj v dveh vagonih.

Zdravniško in pomožno osebje s sanitetnega vlaka M 2: medicinska sestra Ivanka Primoži - Irena, Dragica, Ivanka idr. Medicinska sestra Ivanka Primoži - Irena, ki je vodila umik bolnikov iz Novega mesta, je sestavila tudi dva spiska bolnikov, ki ju v celoti povzemamo.¹³⁵ pregled arhivskega gradiva novomeške bolnišnice je v zelo veliki meri potrdil pravilnost zapisa Ivanke Primoži - Irene.

Ranjenci, bolniki in invalidi, ki so zapustili Novo mesto in se v Krškem lo ili od glavnine oziroma se razšli ter ve inoma niso prispeli na Koroško, kot jih navaja Ivanka Primoži - Irena:¹³⁶ Alojz Dere nik, 527,* Alojz Gradišar, 621; Ferdinand Šivic, 624, Anton Hudoklin, 543, Martin Cvelbar, 608, Janez Bašelj, 678, Karel Kocjan, 600, Janez Štrajnar, 634, Anton Sogman, Josip Tara , 511, Martin Turk, 247, Franc Lukši , 269, Martin Mežnar, Jože Mavec, Henrik Pe jak, 315, Jože Videti , 522 (ostal v Novem mestu), Franc Kostrevec, 552, Franc Klan ar, 532, Franc Novina, 665, Jože Mojstrov i , 568, Jože Gorišek, Alojz Jakli , Martin Rabzelj in Anton Brolih, 387.

Ranjenci, bolniki in invalidi, ki so pod vodstvom Ivanke Primoži - Irene prišli na Koroško, kot jih navaja Ivanka Primoži - Irena. Našteti ranjenci, bolniki in invalidi so bili na vlaku M 2: Franc Ovni ek, 613, Alojz Punger ar, 510, Sre ko Šivic, 632, Alfonz Lenar i , Anton Brulc, 497, Jožef Gorjup, Janez Lužar, 515, Anton Kos, 578, Alojz Barbo, 557, Jožef Bevc, Štefan Pakar, 506, Ludvik Ku i , 77, Ivan Bohte, Anton Miklav i (umrl), Janez Jožef, Franc Sint i , 240, Janez Murgelj, 668, Franc Smoli , 584, Janez Kolenc, 304 in Leopold Virc, 538.

Na Koroško so prišli tudi bolniki, ki jih Irena Primoži - Ivanka ne omenja: Martin Koželj, 631, Franc Staniša, 625, Jože Zamida, 368.

Ugotovitve pregleda arhivskega gradiva Bolnišnice usmiljenih bratov (moške bolnišnice) v Kandiji pri Novem mestu:¹³⁷

Naslednji bolniki, ki so bili iz bolnišnice odpuš eni pred 6. majem 1945, so po do sedaj znanih podatkih pogrešani kot žrtve: Ivan Urbanc, 612, Stanko Kenk, 614, Franc Kostrevec, 552, Franc Kotnik, 627, Anton Kos, 578, Ivan Bijek, 610, Franc Premru, 523, Jože Zalar, 626, Ivan Žagar, 630.

-----
¹³⁵ Grum - Pleško, str. 53, 54.

¹³⁶ Ve ina naštetih bolnikov je bila zelo verjetno na vlaku M 1.

* Številka, ki se nahaja za imenom in priimkom, je mati na številka bolnika iz mati ne knjige bolnikov za leto 1945 Moške bolnišnice v Kandiji pri Novem mestu, ki jih sedaj hrani Splošna bolnišnica Novo mesto. Kolikor gre za mati no knjigo iz leta 1944, je to posebej ozna eno. e za imenom in priimkom osebe ni številke, to pomeni, da oseba ni bila najdena v mati nih knjigah. Arhiv MB NM, mati ne knjige za leto 1944 in 1945.

¹³⁷ Arhiv MB NM.

Med tistimi bolniki, ki so bili iz bolnišnice odpušeni pred 6. majem 1945, so po do sedaj zbranih podatkih preživeli, denimo: P Polikarp - Anton Brolih, 387, Martin Cvelbar, 608, Franc Staniša, 625.

Odpušeni iz bolnišnice 6. maja 1945 (Slovencev: 33, Nemcev: 4, skupaj: 37): Alojz Barbo, 552, Janez Bašelj, 678, Martin Cvelbar, 608, Alojz Derežnik, 527, Alojz Gradišar, 621, Jože Hočvar, 603, Slavko Janževc, 645, Karel Kocjan, 600, Janez Kolenc, 304, Martin Koželj, 631, Ludvik Kuriš, 77, Anton Longar, 673, Vilko Makše, 648, Alojz Markovič, 671, Anton Miklavčič, Janez Murgelj, 668, Franc Novina, 665, Jože Orešnik, 633, Franc Ovniček, 613, Štefan Pakar, 506, Ignac Penca, 495, Franc Primc, 641, Alojz Pungertar, 510, Franc Radešek, 622, Franc Sinti, 240, Ivan Stariha, 652, Janez Strajnar, 634, Ferdinand Šivic, 624, Srečko Šivic, 632, Josip Tara, 511, Jože Turk, 593, Leopold Virč, 538, Jože Zamida, 368, Ivan Žagar, 630, Bernard Voaren, 658 (N), Walter Eben, 659 (N), Hubert Schmit, 657 (N), Jozef Witzorick, 463 (N).

Ranjenci, bolniki in invalidi s spiska Ivanke Primožič - Irene, ki se ne nahajajo v medicinski dokumentaciji Bolnišnice usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu in ki naj ne bi prišli na Koroško: Anton Sogman, Jože Mavec, Martin Mežnar.

O njih nismo uspeli ugotoviti dodatnih podatkov.

Ranjenci, bolniki in invalidi s spiska Ivanke Primožič - Irene, ki se ne nahajajo v medicinski dokumentaciji Bolnišnice usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu in ki so pod vodstvom Ivanke Primožič - Irene prišli na Koroško: Alfonz Lenarčič, Jožef Gorjup, Jožef Bevc, Ivan Bohte.

Našteti bolniki so lahko prišli na transport iz vojne ambulante ali so neposredno vstopili na sanitetni transport ob umiku.

Bolniki, ki so bili odpušeni iz bolnišnice 6. maja 1945, vendar jih ni na seznamih Ivanke Primožič - Irene (skupaj 19 bolnikov): J. H., 603, S. J., 645, M. K., 631, A. L., 673, V. M., 648, A. M., 671, A. M., J. O., 633, I. P., 495, F. P., 641, F. R., 622, I. S., 652, J. T., 593, J. Z., 368, I. Ž., 630, Bernard Voaren, 658, Walter Eben, 659, Hubert Schmit, 657, Jozef Witzorick, 463.

Skupno število ranjencev, bolnikov in invalidov, ki so se umikali iz Novega mesta, je ve kot 60.

Predmet raziskave o bolnih povojnih ujetnikih v novomeških zdravstvenih ustanovah poleg dogodkov, povezanih z umikom bolnikov v mesecu maju obsega tiste, ki so bili v bolnišnici tudi kasneje. Iz uradnega mesečnega poročila šefa Medico-evakuacijske sekcije za mesec junij z dne 3. julija 1945 je razvidno, da je bilo v sredini meseca junija iz civilne bolnišnice usmiljenih bratov v Novem mestu odpeljanih 12 domobrskih ujetnikov v pristojno taborišče, pri čemer ni jasno razvidno ali so mišljeni samo slovenski domobrski vojni ujetniki.³⁸ Iz pregledane medicinske dokumentacije izhaja, da je bilo v sredini meseca junija iz bolnišnice odpušeni najprej 10 bolnikov, in sicer dne 16. junija 1945. Vsi bolniki, med katerimi so tudi hrvaški in nemški vojni ujetniki, so bili odpušeni kot ne ozdravljeni (v matični knjigi označeno kot »neozdravljen«; op. B. I.).

-----
138 AS 1860, Fond PS, fascikel 409, mapa IV, mesečno poročilo šefa Medico-evakuacijske sekcije za mesec junij z dne 3. julija 1945.

Odpuš eni iz bolnišnice 16. junija 1945 (10 bolnikov): Peter Fuchs, 790 (ne ozdravljen), Krištof Grachler, 791 (N, ne ozdravljen), Stjepan Koreti , 792 (ne ozdravljen), Mato Helbrant, 793 (ne ozdravljen), Franc Rainhofer, 794 (ne ozdravljen), Pavel Bauer, 797 (N, ne ozdravljen), Franc (Jože) Blatnik, 859 (ne ozdravljen), Janez Gnidovec, 912 (ne ozdravljen), Janez Jarc, 923 (ne ozdravljen), Albin Prijatelj, 941 (ne ozdravljen).

Naslednji dan, to je 17. junija 1945, je bilo iz bolnišnice odpuš enih še šest bolnih vojakov, od tega pet Italijanov in en Nemeč.

O nadaljnji usodi nekaterih bolnikov, ki so bili odpuš eni v sredini meseca junija, je mogo e sklepati iz nekaterih pri evanj; Franc Blatnik, ki se je v tistem asu zdravil v bolnišnici (napa no vpisan kot Jože Blatnik) je po navedbah žene Vide Blatnik pogrešan. Skupaj z njim je bil v bolnišnici tudi Janez Gnidovec,¹³⁹ ki je bil operiran isti dan, kot je bil odpeljan. Vida Blatnik je izvedela, da so ranjence odpeljali iz bolnišnice, jih naložili na kamione nekega jutra ob 4. uri zjutraj.¹⁴⁰ Ivana (Janeza) Jarca je v bolnico v Novo mesto po koncu vojne pripeljala mama. Tam gaje obiskovala prijateljica O.V., ki jo je nekega dne pred pragom bolnišnice zaustavil usmiljeni brat in z rokami pokazal, naj ne vstopa. Vprašala ga je, ali je Ivan še v bolnišnici. Usmiljeni bratje odgovoril, da so ga že odpeljali. O.V. je na poti v bolnico videla mali lojtrski vozi ek z mulo, naložen s koruznico in zastražen z vojaki, ki so ga peljali proti mostu. Ivan Jarc je od takrat pogrešan.¹⁴¹ po vojnije bil pri poskusu ustrelitve v plju a ranjen Albin Prijatelj, ki je ušel. Mama in starejša sestra sta ga z vozom odpeljali v bolnišnico v Novo mesto. Sorodniki vedo, da je bil iz bolnice nekega ve era nenadoma surovo odpeljan v skupini ve bolnikov.¹⁴² Na podlagi dejstva, da so bili omenjeni bolniki: Franc Blatnik, Janez Gnidovec, Janez Jarc in Albin Prijatelj, odpuš eni iz bolnišnice isto asno, to je 16. junija 1945, kot ne ozdravljeni bolniki, in na podlagi pri evanj sorodnikov, iz katerih je razvidno, da so vsi navedeni bolniki od takrat pogrešani, lahko upravi eno sklepamo, da so navedene bolnike odpeljali iz bolnišnice po vsej verjetnosti v taboriš e Bršljin pri Novem mestu, nakar je za njimi sled izginila. Domnevamo, da so bili žrtve poboja. O kraju in natan nem asu poboja navedenih bolnikov nismo uspeli ni esar ugotoviti. Usoda bolnikov iz omenjenih dveh skupin, ki so bili iz Moške bolnišnice usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu odpeljani 16. in 17. junija 1945, zaenkrat ni v celoti pojasnjena.

-----
139 Glej pri evanje Janeza Gnidovca. 140 Glej pri evanje Vide Blatnik.

141 Glej pri evanje Lojzke Kvartuh.

142 Glej pri evanji Jožice Gomba , roj. Prijatelj in Marije Polak, roj. Prijatelj.

Druge bolnišnice in zdravstveni zavodi na Slovenskem - Medico-evakuacijski transporti ranjenih in bolnih povojnih ujetnikov (Blaž Ivanc in Lovro Šturm)

Zaradi vojnih razmer je bilo v letu 1945 poleg splošnih bolnišnic in drugih specializiranih bolnišnic, namenjenih civilnemu prebivalstvu, tudi veliko število vojaških bolnišnic in ambulant. V nadaljevanju obravnavamo le tiste od njih, o katerih nam je uspelo dobiti podatke iz arhivskih virov Arhiva Slovenije AS 1860, Fond Partizanska saniteta (PS), iz arhivske dokumentacije Splošne bolnišnice Brežice in iz maloštevilnih pri evanj.

Organizacija in personalne zasedbe najpomembnejših zdravstvenih institucij Vojne oblasti IV armade

Vojna oblast IV Armade Jugoslovanske armade, ki je delovala na slovenskem ozemlju, je imela v svojem sestavu sanitetni oddelek. Na elnik sanitetnega oddelka je bil podpolkovnik dr. Franc Novak, specialist za ginekologijo in porodništvo.

Namestnik na elnika sanitetnega oddelka je bil podpolkovnik dr. Marjan Južni , splošni zdravnik.

V okviru sanitetnega oddelka so bili personalno organizacijski odsek, medico-evakuacijski odsek, higiensko-epidemiološki odsek in historični odsek.

Šef personalno organizacijskega odseka je bila major dr.Božena Ravnihar, splošna zdravnica.

Šef medico-evakuacijskega odseka je bil podpolkovnik dr. Marjan Morelj, splošni zdravnik, namestnik šefa je bila kapetan dr. Ruža Germ Šegedin, splošna zdravnica.

Šef higiensko-epidemiološkega odseka je bil dr. Ivo Pirc (brez ina), specialist za bolezni ust in zob.

Šef historičnega odseka je bil kapetan dr. Janez Kanoni, specialist za psihiatrijo.

Glede na zapletene zdravstvene razmere, ki so bile na Slovenskem ob zaključku druge svetovne vojne, je imel sanitetni oddelek zahtevne naloge. Usklajeval je delo številnih lokalnih in regionalnih zdravstvenih formacij in ustanov. Poleg zagotavljanja zdravstvene oskrbe za potrebe Jugoslovanske armade, je imel na skrbi tudi vojne ujetnike na raznih lokacijah po Sloveniji.

V Ljubljani je deloval Štab za repatriacijo, ki je skrbel za zbirno bazo Šiška (zdravnik dr. Marjan Svetli) in za zbirno bazo Baragovo semenišče (zdravniki dr. Miro Jamšek, dr. Bogomil Roš, dr. Vinko Iglar).

Za ujetniška taborišča na Tržaškem vojaškem področju (T.VP) je skrbel sanitetni referent dr. Ivan Franko.

Ujetniška taborišča T.V.P po stanju na dan 13. junija 1945 so bila:

dr. Ivan Franko, sanit. ref. pri T.V.P, zobozdravnik, mob., prej zobozdravnik v Gorici.

Idrija:

dr. Ivan Fonzari, Italijan, zobozdravnik, mob., prej fašist. kapetan v Seminario Minore.

Vipava:

dr. Tranquilla Villa, Italijan, prej splošni zdravnik pri posadki v Sv. Luciji.

Postojna:

dr. Jurij Gospodneti, Hrvat, prej splošni zdravnik v Sežani, sedaj bolnik. Št. Vid:

dr. Ernesto Rizzo, Italijan, prej zdravnik faš. posadke v Solkanu.

Šef sanitetnega odseka mariborskega vojnega podroja je bil poro. nik dr. Jože Beniger, specialist.

Šef medico-evakuacijske sekcije je bil poro. nik dr. Julij Saje, splošni zdravnik.

Za ambulanto vojnih ujetnikov v Mariboru je skrbel zdravnik dr. Egon Zundt, Nmec, ujetnik.

Zdravniki slovenske divizije Narodne Obrambe:

maj. dr. Stanko Pirc, šef sanit. o. d. e. k. a., roj. 26. oktobra 1916, vstop v JA 25. maja 1942, prej stažist na kirurgiji.

Dr. Zlatko Voglar, brez. in. a., upravnik brig. amb., roj. 21. decembra 1911, vstop v JA 17. maja 1945, mob. nespec., prej sek. zdr. kir. od. spl. boln. v Mariboru.

Dr. Rado Debevc, brez. in. a., upravnik brigadne ambulante I. brigade NO splošni zdravnik, roj. 2. januarja 1909, v JA od 13. novembra 1944, mob., prej v Radovljici.

poro. nik dr. Bogomir Kramar, za. . na razp., roj. 1913, vstop v JA jeseni 1943 prostovoljec.

Dr. Stanko Mužolin /Muzolin/, brez. in. a., dodeljen II. brif. KNOJ-a, 2 leti spec. neurologije in psihiatrije.

Dr. Stanko Jereb, brez. in. a., zdravnik ujetniškega bat. Št. Vid, spl. zdravnik, roj. 3. aprila 1904, v JA od 21. maja 1945, mob., prej zavod za soc. zav.

OZNA

Posebno enoto je tvorila Ozna, tam so delovali zdravniki:

maj. dr. Alojz Mihelič, roj. 21. avgusta 1907, v JA od 22. junija 1941.

maj. dr. Karel Milavec, roj. 4. novembra 1910, v JA od 1. junija 1942.

Dr. Prinz - Cornelius Winkler, roj. 16. maja 1900, spec. okulist, Stabsarzt

Nmec, ujetnik - taboriš. e. voj. ujetnikov v Št. Vidu.

Dr. Helmut Weber, roj. 22. marca 1909, splošni zdravnik, Stabsarzt, Nmec ujetnik - taboriš. e. vojnih ujetnikov v Št. Vidu.

V zdravstveno oskrbo na mariborskem in ljubljanskem vojnem območju so bili pritegnjeni tudi nemški zdravniki - ujetniki:

Mariborsko vojno podroje: dr. Egon Zundt, dr. Siegfried Groth, dr. Joachim Rost, dr. Gunther Walter in dr. Lazarus.

Ljubljansko vojno podroje: dr. Hackel, dr. Rolf Loock, dr. Prinz - Kornelius Winkler - v Rimskih Toplicah in dr. Weber.¹⁴³

-----
143 Vir: AS 1860 PS, fascikel 410, mapa I in mapa V.

Javna bolnišnica Brežice

Med drugo svetovno vojno je imela Javna bolnišnica v Brežicah tri oddelke: kirurškega, medicinskega (interni) in izolirnico (infekcijski). V tistem času se je imenovala Gau - Krankenhaus Rann. Po navedbah enega od dopisov, ki so priloženi v bolniškem kartonu nekega bolnika, sklepamo, da je bil primarij bolnišnice dr. Murgel.

Raziskava se opira na arhivsko dokumentacijo sedanje Splošne bolnišnice v Brežicah, kolikor je še ohranjena. Arhivska dokumentacija obsega:

- popoln indeks imen bolnikov od leta 1941 do 1945 (indeks je urejen po abecedi in po datumu sprejema v bolnišnico)

-matično knjigo pacientov do maja 1941 in od maja 1945 -vstop 30. maj / št. 581 in dalje (gre za prepis, ker so bile verjetno izvirne knjige uničene v požaru), matična knjiga pacientov za december 1945

- bolniški listi za mesec april 1945, bolniški listi za mesec maj (zelo pomanjkljivi), bolniški listi za junij in julij 1945. Obstajajo tudi bolniški listi za zadnje mesece leta 1944.¹⁴⁴

Bolnike in ranjence iz bolnišnice v Brežicah so verjetno umikali v zadnjih tednih pred koncem vojne. Verjetno je umik potekal 27. aprila, 1. maja in 7. maja, večinoma s sanitetnim vlakom. V več bolniških listih je denimo zapisano, da je bil bolnik odpuščen na sanitetni vlak oziroma »Lazarettzug«. Pri nekaterih bolnikih je podatek o umiku in na inu umika naveden v bolniškem listu, pri drugih pa lahko o tem le sklepamo.

27. aprila 1945 so bili iz bolnišnice odpuščeni štiri bolniki: Konstantin Kušnik (Lazarettzug), Josef Steffel (Lazarettzug), Heinrich Huckfeldt (Lazarettzug), Heinrich Blumhoff (Kurswagen).

1. maja je bilo iz bolnišnice odpuščenih šestnajst bolnikov, ki so jih v večini primerov umaknili s sanitetnim vlakom: Guido Vitto, Virgilio Moretti, Jefim Muhanow, Konrad Friebe, Oskar Pfothenhausen, Willi Stier, Anton Arthur, Odino Tuzza, Franzesko Bravi, Otto Suss, Peter Muller, Herbert Klemann, Oswin Ruchenbach, Anton Halm, Hermann Langenbach, Heinrich Schelthafft (ni podatka o na inu odpusta).

7. maja je bilo iz bolnišnice odpuščenih devet bolnikov: Alexej Avkajev (sanitetni vlak), Eduardo Giodini (sanitetni vlak), Gottfried Langeder (ni podatka o na inu odpusta), Heinrich Langeder (ni podatka o na inu odpusta), Wolfgang Gruber (ni podatka o na inu odpusta), Franz Rypar (ni podatka o na inu odpusta), Heinrich Bieberstein (ni podatka o na inu odpusta), Angelo Berta (ni podatka o na inu odpusta), Klaus Brauchmann (ni podatka o na inu odpusta).

Ugotovili smo lahko, da so v mesecu juniju v bolnišnici Brežice zdravili večinoma nemških vojnih ujetnikov, ki so jih iz bolnišnice odpuščali po naslednjem vrstnem redu:

2. jun.: 2 bolnika

5. jun.: 2 bolnika

8. jun.: 1 bolnika

---

144 Arhivska dokumentacija bolnišnice Brežice.

9. jun.: 1 bolnika
10. jun.: 2 bolnika
11. jun.: 6 bolnikov
17. jun.: 8 bolnikov
18. jun.: 4 bolnike
21. jun.: 5 bolnikov
25. jun.: 4 bolnike
26. jun.: 30 bolnikov¹⁴⁵

V mesecu juliju se je v bolnišnici zdravilo približno 30 nemških vojnih ujetnikov. V raziskavi zbrani podatki zaenkrat še ne omogoajo zadostnega vpogleda v nadaljnjo usodo nemških kvalificiranih vojnih ujetnikov iz bolnišnice v Brežicah.

Medico-evakuacijski transporti bolnih vojnih ujetnikov

V maju in v juniju 1945 je prišlo do številnih in obsežnih premešanj bolnih povojnih ujetnikov iz razlikih sanitetnih ustanov po vsej Sloveniji. Te premestitve so takrat imenovali medico-evakuacijski transporti in zanje so bili v okviru sanitetnega oddelka vojne oblasti IV armade JA ustanovljeni posebni medico-evakuacijski odseki na ravni celotnega območja, ki ga je takrat nadzorovala Vojna oblast IV armade, in na posameznih regionalnih območjih.

V nadaljevanju na kratko prikazujemo tiste medico-evakuacijske Transporte in druge prestatitve bolnikov, za katere nam je uspelo dobiti podatke v arhivskem gradivu ali v prievanjih. Na tem mestu prikazujemo samo Transporte po 9. maju 1945.

Iz vojaške bolnišnice Kamnik je prišlo 13. maja do prestatitve nemških bolnikov v taborišče za vojne ujetnike v Trzinu.

V prvi polovici maja je prišlo do vrnitve bolnikov iz sanitetnih vlakov, ki so bili zajeti na Gorenjskem, v Vojno bolnišnico v Ljubljani.

Iz Vojne bolnišnice v Ljubljani je 19. maja prišlo do prestatitve 120-130 bolnikov ranjencev, ki so bili v dveh barakah na dvorišču za Vojno bolnišnico v Ljubljani, v taborišče za vojne ujetnike Škofovi zavodi v Šentvidu.

Iz taborišča v Vetrinju na Koroškem je 29. in /ali 30. maja prišlo do prestatitve ranjencev v Slovenijo v taborišče Teharje in morebiti tudi v taborišče Škofovi zavodi Šentvid.

Na štajerskem območju je prišlo 9. maja do ustavitve treh nemških lazaretov in do njihove preselitve v bolnišnico Topolšica. Tri nemške lazarete oziroma sanitetne kolone skupaj z zdravniki, ranjenci, materialom in voznim parkom je zadržal in namestil v Topolšici šef sanitetnega odseka poročnik dr. Beniger.¹⁴⁶

V Topolšici so bili do 18. in 19. junija. Takrat so bili premešani v bolnišnico v Novo Celje vsi tuji ranjenci iz Topolšice, verjetno pa tudi iz drugih štajerskih bolnišnic. O tej prestatitvi je poročal referent medico-evakuacijske sekcije poročnik dr. Julij Saje.¹⁴⁷

-----
145 V bolniškem listu enega izmed bolnikov je denimo zapisano, da je bil premešan v vojno bolnišnico za nemške ujetnike.

146 AS 1860 PS, fascikel 409, mapa III, mesečno poročilo o delu sanitetnega odseka mariborskega vojnega področja z dne 2. junija 1945.

147 AS 1860 PS, fascikel 409, mapa III, mesečno poročilo medico-evakuacijske sekcije mariborskega vojaškega področja z dne 1. junija 1945.

Lazaret v Novem Celju je bil od takrat naprej namenjen samo nemškimi ranjencem. Ustanovljena je bila jugoslovanska vojaška uprava na elu s politkomisarjem. Strokovno jo je vodilo nemško sanitetno osebje. Junija je bilo v bolnišnici v Novem Celju 847 nemških ranjencev.¹⁴⁸ Iz bolnišnic v Novem Celju, kakor tudi iz bolnišnice Maribor, bolnišnice Slovenj Gradec in bolnišnice Laško so evakuirali ranjence, ki so pripadali ustašem, etnikom in domobrancem (hrvaški in srbski ranjenci) v skupnem številu 350 oseb v Zagreb.¹⁴⁹

Na primorskem območju je Vojna oblast IV. armade JA zasedla tudi vojne bolnišnice v Trstu in Gorici. Ob koncu vojne so ležali ranjeni vojaki v tržaški vojni bolnišnici in v pomožnih bolnišnicah po šolah. V Trstu so imeli svojo bolnišnico v ulici Cologna domobranci.

Bolne in ranjene vojne ujetnike so iz vojne bolnišnice v Trstu za elu kmalu prestavljali, da bi dobili prostor ranjenci zmagovite strani. Ve inoma so jih prepeljali v pomožne bolnišnice, od koder so jih postopoma odvažali. O številu ranjencev se podatki razlikujejo. Tako navaja avtor Anton Bavec - Cene v svojem prispevku iz leta 1975, da se je na Op inah na Tržaškemjugoslovanskim vojaškim enotam vdalo približno 300 ranjencev.¹⁵⁰ Po vsej verjetnosti je šlo za ranjence iz neposrednih vojaških spopadov, ki niso bili v bolnišnicah.

Na elnik sanitetnega odseka vojaške komande mesta Trst major dr. Ivan Pintari v poro ilu z dne 3. junija 1945 poro a, da so ujetnike - ranjence evakuirali v Ilirsko Bistrico. O itno omenja evakuacijo hospitaliziranih bolnikov iz tržaških bolnišnic, predvsem iz Vojne bolnišnice v Trstu. Evakuacija je potekala dobro, zlasti evakuacija ranjencev - ujetnikov, okoli 190, delno z vlakom, delno s kamioni.¹⁵¹

To, da so bili ujetniki - ranjenci v Ilirski Bistrici, potrjuje tudi poro ilo za mesec maj 1945 sanitetnega oddelka vojne oblasti IV. armade naslovljeno na Ministrstvo ljudske obrambe. To poro ilo obravnava celotno območje vojne oblasti IV armade in navaja, da je nemških ranjencev-ujetnikov v Ilirski Bistrici 2000 in v Novem Celju 659, skupno torej 2659.¹⁵²

V Gorici je bila med vojno vojna bolnišnica v Malem semeniš u (tik ob meji pri Rde i hiši, sedaj je tam univerza). V tej bolnišnici so bili pretežno srbski etniki. Ko so se ti umikali ez So o, so nepremi ne ranjence pustili v bolnišnici, potem pa naj bi jih vojaki ali aktivisti zmetali v bližnji kanal in ga zasuli. Oktobra 1945 so gojenci Malega semeniš a urejali okolico in ob tem izkopali iz zasutega kanala vrsto trupel.¹⁵³

-----
148 Prav tam.

149 Prav tam, prim. tudi pri evanje dr. Jurija Simonitija in pri evanje sestre Genezije Rožnik. 150 Bavec, str. 25.

151 AS 1860 PS, fascikel 409, mapa III, poro ilo na elnika sanitetnega odseka komande mesta Trst za maj 1945 z dne 3. junija 1945.

152 AS 1860 PS, fascikel 409, mapa V, poro ilo št. 181 z dne 15. junija 1945, str. 2.

153 Glej pri evanji Franca Kralja in Viljema Žerjala.

Življenjske usode nekaterih ve jih skupin in posameznikov iz vrst bolnih, ranjenih in invalidnih povojnih ujetnikov (Lovro Šturm)

Ranjenci, bolniki in invalidi, ki so se po koncu druge svetovne vojne znašli v taboriš ih za vojne ujetnike, kot n. pr. na Teharjah, v Škofovih zavodih v Šentvidu pri Ljubljani, Bršljinu pri Novem mestu ali v drugih taboriš ih in v Centralnih zaporih Ozne v Ljubljani, so ne glede na svoj specifi ni položaj in svoje zdravstveno stanje delili usodo drugih priprtih povojnih ujetnikov in civilnih oseb. V najve jem številu primerov so bili žrtve povojnih množi nih pobojev. Nekateri so umrli v zaporih ali v koncentracijskih taboriš ih. Nekateri so kon ali kot žrtve posami nih nasilnih usmrtitev. Nekateri posamezniki so se na tak ali druga en na in takemu koncu izognili in so preživeli.

Ve ina ranjencev iz sanitetnih vlakov, ki so se znašli po 19. maju 1945 v Škofovih zavodih, je kon ala enako kot drugi tamkajšnji priporniki. V spominski literaturi je že zgodaj kot kraj množi nega poboja omenjeno Brezarjevo brezno v Podutiku pri Ljubljani. Verjetno pa so bile v te namene uporabljene tudi druge lokacije, o katerih ni dovolj znanih podatkov.

Kot možen kraj pobojev ranjencev, bolnikov in invalidov je potrebno navesti tudi Brezarjevo brezno nad Podutikom. Iz pri evanja brata pogrešanega bolnika Antona Bartola, ki je bil nazadnje zaprt v Šentvidu, je razvidno, da je bil brat pokon an 29. maja 1945 pri Brezarjevem breznu.¹⁵⁴ Likvidacije pri Brezarjevem breznu so se za ele že okoli 26. oziroma 27. maja 1945.¹⁵⁵ 25. maja 1945 pono i naj bi Simo Dubaji a prebudili Ivan Ma ek - Matija, Maks Ba e in Jovo Kapi i in mu povedali, da bodo vrnjene ustaše vrnili v Ko evski Rog injih tam pobili. Za izvedbo likvidacij je bil odgovoren Sime Dubaji .¹⁵⁶ Naslednje dni so pri Brezarjevem breznu pobili skupino zajetih slovenskih domobrancev, med katerimi je bil verjetno tudi del ranjencev, bolnikov in invalidov. Okolico so skrbno zastražili, štab so imeli v bližnji hiši. Gugi ocenjuje, da je bilo pripeljanih približno 40 kamionov, polnih ujetnikov. Likvidatorji so se zve er hvalili, da so pobili med 800 in 1000 ljudi.¹⁵⁷ Število pobitih potrjuje tudi Albert Svetina - Erno, ki mu je Ivan Ma ek - Matija junija 1945 ukazal sanacijo Brezarjevega brezna, saj je prišlo do okužb. Voda v potoku je bila krvava, v širši okolici brezna so je širil neznosen smrad. Svetina se spominja, da je bilo skupaj od 900 do 1000 trupel pobitih slovenskih domobrancev in hrvaških vojakov, poleg njih pa tudi civilisti, med njimi kakih 16 let star fant, in tudi ženske.¹⁵⁸ Pri a izkopavanja trupel v Podutiku je bil Ludwig Gruden, lan Knoja, ki se spominja da je trupla izkopavalo 62 nemških ujetnikov. Omenjene nemške vojne ujetnike so po opravljenem poslu odpeljali neznano kam in so pogrešani.¹⁵⁹ Svetina piše, da so jih pobili v

-----
154 Glej pri evanje Ivana Bartla.

155 Gugi , str. 126.

156 Dubaji , sa. 133.

157 Gugi .

158 Svetina, str. 21.

159 Gruden, stc 39.

Brezarjevo brezno pri Podutiku nad Ljubljano, pogled na ograjeno območje brezna, fotografija: Blaž Ivanc, 13. mar. 2000.

Brezarjevo brezno pri Podutiku nad Ljubljano, pogled v notranjost brezna, fotografija: Blaž Ivanc, 13. mar. 2000.

Ko evskem Rogu¹⁶⁰ Sanacija Brezarjevega brezna je trajala skoraj tri tedne, trupla pobitih so prenesli v Kucljo dolino in tam pokopali. Dubaji eva likvidatorska enota je po likvidacijah pri Brezarjevem breznu odšla v Ko evje.¹⁶¹

Iz Splošne bolnišnice v Ljubljani so 31. maja 1945 odpeljali skupino sedmih bolnikov. Njihovo težko zdravstveno stanje in pri evanje Terezije Hojkar o tem, kako so jih odnesli, pripeljejo do zaključka, da je do njihove usmrtnitve prišlo kmalu. Podobno velja tudi za prisilno prestavitev bolnikov iz sanatorija Leoniš e v Ljubljani, do katere je najbolj verjetno prišlo hkrati s prestavitvijo že omenjenih bolnikov iz Splošne bolnišnice v Ljubljani. O na inu in o kraju usmrtnitve teh bolnikov ni zanesljivih podatkov.

Iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani so 2. junija 1945 ob 22. uri zve er odpeljali ve jo skupino ujetnikov. V zaporniški knjigi smo identificirali 191 oseb, tri osebe pa je dodatno uvrstil na spisek dr. Ferenc,¹⁶² kar pomeni, da je bilo v skupini 194 ujetnikov. Med njimi sta bila najmanj dva ranjenca, ki sta ob koncu vojne zapustila bolnišnico in se zatekla domov. To sta bila Ferdinand Sajovic, CZ 248 in Ivan Frkalj, CZ 314.¹⁶³ Oba sta bila privedena v Centralne zapore Ozne 17. maja 1945.

Poleg sto enaindevetdesetih je v zaporniški knjigi CZ Ozne še devet imen, ki imajo opombo »izpuš en 22. junija 1945«, vendar ti ljudje niso nikoli prišli domov, pa pa so od tedaj pogrešani. Vsa imena smo primerjali s spiskom sto sedeminosemdesetih imen, ki gaje 13. junija 1991 objavil dr. Ferenc.¹⁶⁴ Njegov lanek v Delu ima zgovoren naslov: »Po 46 letih kon no potrjeno, da so mrtvi.« Imena se ujemajo. Nekaj razlik je le v posameznem prepisovanju rk, manjka pa vseh devet »izpuš enih« ter štiri osebe z opombo »22. junij ob 22. uri«. O kraju in poboju teh ujetnikov ni uradnih podatkov, niti nismo uspeli pridobiti pri evanj o tem dogodku. Tudi dr. Ferenc je svoj lanek sklenil z vprašanjem: »Bomo kdaj izvedeli, kje so njihovi grobovi?«

Iz pripovedovanj doma inov z Iga in okoliških vasi je znano, da so v tistem asu ob no nih urah skozi Ig in okoliške vasi pogosto vozili pokriti tovornjaki z ujetniki na kraje množi nih pobojev na Mokrec in h Koš evem breznu nad Zgornjim Igom na Krimu. Eden takih tovornjakov se je pono i ustavil v vasi Iška. Vojaki so trkali na okna kmetije, voznikje spraševal, kjeje pot na Krim. Gospodar jim je povedal, da so zgrešili odcep za cesto, ki pelje proti Zgornjemu Igu na Krimu in naprej proti Koš evem breznu. V trdi no i se vojaki niso želeli vra ati, zato so se odlo ili, da bodo z ujetniki opravili kar tam. Na doma iji so vzeli cepine, krampe in lopate. Tovornjak je odpeljal naprej proti Iškemu Vintgarju. Gospodar Jože Škrabaje zjutraj zgodaj vstal, bila je še rosa, in šel pogledat naprej po poti. Trupla pobitih ujetnikov, med katerimi so bili o itno tudi ranjenci, so bila zasilno zasuta v jarku na desni strani poti v soteski v Iškem Vintgarju.¹⁶⁵ V tej soteski je po pripovedovanju vaš anov že leta 1942 prišlo do poboja ve jega števila Romov, ki so jih tamkaj postrelili partizani. Na tem mestu stoji pod kamnito

-----
160 Svetina, stc 21.

161 Gugi , str. 127.

162 Glej Ferenc str. 10.

163 AS 1932 (CZ), zaporniška knjiga CZ Ozne št. 248 in 314, gl. pri evanje Valentine Gosti in pri evanje Miha Frkalja.

164 Glej Ferenc, str. 10

165 Pri evanje Jožeta Škrabe, prim. zapis Ludwiga Grudna.

Slika kraja v Esi, kjer se nahajajo pešmtrni ostanki po vojni pobitih ranjencev in bežnikov, poleg s
ceste proti delu z. suterja jarka, kjer je večjetno grobišče – spodaj levo, levo zgoraj počitniška hišica,
desno od nje stoji znamenje. Fotografija: B. I., 13. mar. 2000.

Kraj množičnega pobeja ranjencev v Iškem Vinogarju. Fotografija: Blaž Ivanc, marec 2000.

Koščevo brezno, fotografija: Blaž Ivanc, marec 2000.

Koščevo brezno, fotografija: Blaž Ivanc, marec 2000.

steno lesen križ. V romskem sprevodu, ki so ga tedaj partizani podnevi gnali skozi Iško, so bile ve inoma ženske in otroci. Neka ženska je po vzpetini ušla in se zatekla v Gornji Ig. Kasneje so jo našli, jo tam ustrelili in zakopali.¹⁶⁶ Pobjoj ujetnikov s tovornjaka v letu 1945, med katerimi so bili tudi ranjenci, se je zgodil kakih dvesto metrov pred tem. Na tem mestu v Iškem Vintgarju stoji sedaj manjša montažna po itniška hišica z zelenimi polkni, desno od nje pa lesen križ. Vendar po mnenju doma inov križ ne stoji na pravem mestu, do poboja naj bi prišlo v sedaj zasutem plitkem obcestnem jarku, desno od ceste, tik pred po itniško hišico.¹⁶⁷

Koščevo brezno leži na Krimu, kake 4 kilometre za naseljem Gornji Ig na Krimu, na levi strani dobro vzdrževane makadamske ceste proti Rakitni. Ozna eno je s spominskim znamenjem. Po pri evanjih doma inov so ga kot kraj množi nih pobojev uporabljali vse leto 1945 od maja do zime. V kasnejših letih so to brezno ob asno zasuli s smetmi. Sedaj je tam kakšne tri metre globoka jama. Obod brezna je kapljaste oblike, po dolžini šest metrov, po širini na eni strani je širok štiri metre, na drugi strani meter in pol.¹⁶⁸

Zadnji znani množi ni poboji ujetnikov, med katerimi so bili tudi ranjenci, bolniki in invalidi, so bili med 21. in 24. junijem 1945 v dveh doslej manj znanih brezni pri Konfinu. Kamen na ovinku na makadamski gozdni cesti iz Gr aric ez

-----
¹⁶⁶ Glej pri evanje Jakoba Likovi a.

¹⁶⁷ Glej pri evanje Jožeta Škrabe in pri evanje Matije Tavžlja.

¹⁶⁸ Glej pri evanji Jakoba Likovi a in Franceta Likovi a.

Glažuto proti Dragi, približno 2 km od Gr aric, označuje mejo med zasebnimi gozdovi kmetov in nekdanjim Auerspergovim veleposestvom, ki je zajemalo tako območje Ko evske Reke kot Ko evskega Roga. To mesto nosi uradni naziv Konfin in je tako označeno tudi na zemljepisni karti za Ko evsko v merilu 1 :50.000. Tuje bila tudi ena od straž, ki je po letu 1950 označevala za etek zastraženega in nedostopnega področja Ko evske Reke, s centrom v Gotenici in Borovcu. Na križišču gozdnih cest nekaj deset metrov od ceste na južni strani ležita dve brezni, ki nimata uradnih imen, domačin pa ju imenujejo brezni pri Konfinu ali brezni pri Perhaju. Brezni so 10. maja 1992 prvi raziskali in v katastru podzemskih jam registrirali jamarji iz Ribnice. Raziskavo je naročila komisija obine Ribnica za raziskovanje povojnih množic njih pobojev, ki ji je predsedoval Franc Miheli . Obe brezni je v okviru naših raziskovanj o kvalificiranih vojnih ujetnikih 16. maja 1999 natančno raziskala tudi posebna jamarska raziskovalna skupina pod vodstvom dr. Andreja Mihevc in o tem sestavila podrobno poročilo, ki ga prikazujemo v posebnem poglavju te knjige. Iz obeh poročil o ogledu brezen v letu 1992 in v letu 1999 je razvidno, da je dno ene od brezen prekrito z odpadnim materialom, dno drugega brezna, tistega, ki leži bližje cesti, pa je delno prekrito in so v njem vidni loveški ostanki.

Domačin iz Rakitnice se spominjajo transportov ujetnikov in tudi ranjencev. Iz njihovega pričevanja je mogoče tudi dokaj natančno določiti datum transportov. Prvi transport naj bi bil 21. ali 22. junija 1945. Pripeljalo je več vozil, deloma pokriti tovornjaki, deloma avtobusi. Zadnji transport je bil 24. junija 1945, zgodaj ob zori. Domačin se tega dogodka in tudi datuma tako dobro spominjajo zato, ker sta se 22. junija 1945 popoldne pri igri z najdeno mino smrtno ponesrečila dva dekleta iz Rakitnice. To sta bila Janez Levstik, po domače Žihernov, roj. 25. novembra 1932 in Franc Merhar, roj. 13. septembra 1934. Njegov stric Jože Merhar se spominja transportov pred njuno smrtjo in na dan njunega pogreba. Ko so se ljudje iz Rakitnice vračali s pogreba med 10. in 11. uro dopoldne, so spet zagledali kolono vozil, ki je vozila iz gozda. Bila sta dva avtobusa vojaške barve (siva, zelena?) in dva tovornjaka. Ustavili so se sredi vasi. Z vozil so skočili vojaki in šli k bližnjim kmetijam. Iz vodnjakov kapnic so si nato iz vode in se umivali. Nekaj jih je odšlo navzdol po bregu do reke Rakitnice do mlina pri Malnarjevih. Vojaki so imeli za pasom domobranske kape. Na zadnjih sedežih ene od avtobusov je bilo videti kup vojaških uniform. Potem so vojaki v vasi malicali. Ljudem so povedali, da so se borili s »ta belimi«. Strelav iz gozda ni bilo slišati. Kasneje so domačin videli pri Konfinu goreti ognje oz. tleče ostanke. Gorela so oblačila in sanitetni material. Ostanke obvez, mavca, protez in drugih ortopedskih pripomočkov, ki so bili ob robu tistega brezna, ki je bližje cesti, je bilo mogoče videti še leta 1947. Ni bilo pa najti ostankov nabojev. Ljudje so zato sklepali, da so bili med ujetniki na kraju množice nabojev tudi številni ranjenci in invalidi.¹⁶⁹

Iz zaporniške knjige Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani je razvidno, da so 22. junija 1945 ob 2. uri zjutraj odpeljali 38 nemških in pet slovenskih ujetnikov. Iz iste knjige je razbrati tudi, da so 24. junija 1945 ob 1. uri zjutraj odpeljali

-----
169 Glej in prim. pričevanja ložeta Merharja, Franca Vidervota, Nade Klun, A. R., Ivana Ban i a.

skupino 60 slovenskih ujetnikov, med katerimi je bilo 22 bolnikov, ki so jih 9. junija 1945 prisilno premestili v zapore iz Splošne bolnišnice v Ljubljani. To so bili:¹⁷⁰

Franc Cankar, št. 1142,	Anton Prelesnik, št. 1121,
Franc Cvet, št. 1133,	Peter Remc, št. 1104,
Anton Cvetek, št. 1100,	Anton Saje, št. 1102,
Stanislav eplak, št. 1107,	Peter Se nik, št. 1090,
Jože Ga nik, št. 1098,	Ivan Strajnar, št. 1123,
Anton Ho evar, št. 1122,	Viktor Sveti , št. 1138,
Janez Japelj, št. 1125,	Anton Tratar, št. 1113,
Vinko Jerina, št. 1086,	Jože Utenkar, št. 1117,
Franc Knavs, št. 1115,	Jože Zalar, št. 1116,
Franc Lapajne, št. 1105,	Jože Zorko, št. 1126,
Franc Muhi , št. 1106,	Andrej Zupanc, št. 1099

Na tistem transportu je bilo tudi 28 ujetnikov iz drugih delov tedanje Jugoslavije, med njimi 19 bolnikov Splošne bolnišnice v Ljubljani, ki so prišli v Centralne zapore Ozne 9. junija 1945. Zapisi imen in priimkov se v dokumentih pojavljajo v več verzijah, ki so si podobne.

To so bili:¹⁷¹

Salko A kar; št. 1082,	Josip Livan i , št. 1080,
Mehmed Aži ovi , št. 1110,	Ivan Luški, št. 1134,
Alojzij Badari , št. 1081,	Ljudevit Mravek, št. 1127,
Roko Boljkovac, št. 1119,	Joso Petrovi , št. 1131,
Jovo Caci , št. 1087,	Nuraga Slimanovi , št. 1112,
Ismet Džemidži , št. 1118,	Peter Šebalj, št. 1084,
Srbislav Gaji , št. 1091,	Božo Torbarina, št. 1083,
Milomir Jelic, št. 1120,	Mate Turkalj, št. 1130,
Nikola Jergovi , št. 1137,	Luka Vrzaljko, št. 1135,
Petar Kolanj, št. 1103	

Med priporniki v kletnih prostorih Centralnih zaporov Ozne sta bila skupaj z bolniki, ki so jih pripeljali iz Splošne bolnišnice v Ljubljani, brata Franc in Filip Lovšin, doma iz Gori e vasi pri Ribnici. Bila sta na obisku pri svojem stricu župniku Janezu Puclju in sta bila oba hudo ranjena ob oznovskem teroristi nem vpadu na župniš e v Ježici pri Ljubljani zve er 16. junija 1945. O dogodku se je ohranil zapis v župnijski kroniki, ki ga objavljamo tudi v knjigi. Po streljanju soju odpeljali v Centralne zapore Ozne. Tam je Fililp dne 20. junija umrl zaradi posledic strelnih ran, ki jih je dobil ob napadu, mladoletni Franc Lovšin pa je z velikimi težavami preživel hude poškodbe.¹⁷²

-----
170 AS 1932 (CZ), zaporniška knjiga CZ Ozne.

171 AS 1932 (CZ), zaporniška knjiga CZ Ozne.

172 AS 1932 (CZ), zaporniška knjiga CZ Ozne 5t. 1659 (Filip), šr. 1660 (France), pri evanje Angele Klun in zapis iz župnijske kronike o aretaciji župnika Janeza Puclja.

Franc Lovšin je bil pri a razmeram v zaporu in odhodu težkih bolnikov 24. junija 1945 v zgodnjih jutranjih urah. Iz zapora so ga izpustili 30. junija 1945. Po vrnitvi domov je zvedel od doma inov o poboju ranjencev v brezni pri Konfmu. Oba dogodka je povezal v celoto, vendar o svojih doživetjih dolgo ni govoril. Najprej se je zaupal svoji sestri Angeli, po političnem preobratu po letu 1990 je o tem pripovedoval ve , med drugim tudi sorodnikom pogrešanega bolnika Splošne bolnišnice Jožefa Zalarja, doma iz Brež pri Ribnici. Zalarjevi so pogovore z Lovšinom posneli z zvono in video kamero poleti 1994 ob samem breznu pri Konfinu in tako trajno ohranili njegovo avtentično izvirno podobo in njegovo pripoved. Dvojni videokasete so Zalarjevi novembra 1999 izročili dr. Lovru Šturmu v hrambo in uporabo. Franc Lovšin je na lastno pobudo 8. novembra 1990 v obini Ribnica podal o tem dogodku svojo izjavo. Ob in Ribnica jo je posredovala Pu nikovi komisiji (komisija skupšine Republike Slovenije za raziskavo poveljnih množičnih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih nepravilnosti). Pu nikova komisija se je s pobojem ranjencev iz bolnišnic ukvarjala na svoji 16. seji 9. junija 1994, ko je o tem pričal Dušan Bravničar, tedanji načelnik Ozne v mestu Ljubljana. Bravničar je povedal, da je konec junija 1945 Ivan Matija od njega zahteval, naj »po isti« sovražne ranjence iz ljubljanskih bolnišnic. Bravničar se je tej direktivi uprl in se skliceval na mednarodne konvencije. Pričakovano je, da bo zaradi tega disciplinsko odgovarjal, a se to ni zgodilo. Vendar je bil kmalu nato poslan kot sekretar veleposlaništva v Albanijo. Tam je ostal do konca leta 1947.¹⁷³ Po Bravničarjevi oceni je bilo število domobranskih ranjencev, ki naj bi jih odstranili iz bolnic, približno od 100 do 150, v Vojni bolnišnici Moste pa naj bi bilo odstranjenih okoli 100 nemških in drugih ranjencev z osebjem. Kje so bile likvidacije ranjencev izvršene, Bravničar ne ve.⁷⁴ V osebnem razgovoru dne 28. junija 1999 je Dušan Bravničar potrdil navedbe iz Vmesnega poročila Pu nikove komisije. Izročil nam je tudi avtorizirani zapis, objavljen v dnevniku Slovenec z dne 18. junija 1994.¹⁷⁵

osovno sovpadanje datumov, ki se nanašajo na odhode iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani in na pričevanja o množičnih poveljih ujetnikov, med katerimi so bili tudi ranjenci in invalidi, napeljuje na sklep, da je šlo v tem primeru za ene in iste osebe. Vendar ne moremo biti o tem popolnoma prepričani. Kajti med raziskovanjem smo naleteli tudi na pričevanja, ki se nanašajo na odhode večjih skupin ranjencev iz taborišča v Škofovih zavodih v Šentvidu. Ohranjeno je pričevanje enega od šentvidskih ujetnikov, to je bil Jože Tomažič, ki je v Škofovih zavodih nalagal na tovornjak ranjene in onemogle domobrance in se nato s tem tovornjakom tudi peljal v koševske gozdove, kjer so končali ujetniki. Sam se je rešil in preživel po sretnem naključju.¹⁷⁶ Verodostojna so tudi pričevanja o majhni skupini štirih ranjencev, ki se je po sretnem naključju izognila transportu večje skupine ujetnikov iz Škofovih zavodov, med katerimi so bili zanesljivo tudi ranjenci in invalidi. Do odhoda te skupine, ki bi lahko štela najmanj 70 oseb, je prišlo »nekaj

-----
173 Pu nik, str. 38. 174 Pu nik, str. 39.

175 Glej pričevanje Dušana Bravničarja, prim. tudi zapis Vilka Mavsarja ml.

176 Glej pričevanje Alojza Kalinška.

Je v Gr aricah grob nasprotnikov partizanov?

KO EVJE. RIBNICA 12.novemhra - Kotevska komisija za grobiš je dobila podatek, da naj bi bil v Gr aricah nad Ribnico množičen grob nasprotnikov partizanov. Te naj bi bili pobili leta 1945 že po koncu vojne, šlo pa naj bi za bolnike, ki so jih nabrali na ljubljanskih bolnišnicah. Ko evci so z omenjenim podatkom seznanili tudi republiško komisijo za raziskavo povojnih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih nepravilnosti. Informacija govori o tem da naj bi bili po ljubljanskih bolnišnicah takrat nabrali od 220 do 250 ljudi. V Gr arice naj bi jih bili pripeljali s štirimi avtobusi in sicer 24. julija 1945. Kot je Ko evcem povedal informator, naj hi bili

vse pripeljane pobili, natan neje poklali, ker okoli ani niso slišali streljanja, videli pa so bojda izvrševalce pobojev s krvavimi rokami in to do komolcev. Ker je navedba kraja poboja - kot je stvar opisal informator - zelo natan no, bo stvar mogo e raziskati. Datum pa je zbudil nekaj pomislekov, saj iz doslej znanih zgodovinskih dokumentov 24. julija 1945 ni bilo nikakršnih odvozov, to pa bi bilo mogo e mesec prej, torej 24. junija. (M. D.)

**KOMISIJA SKUPŠTINE REPUBLIKE
SLOVENIJE ZA RAZISKAVO POVOJNIH
MNOŽIČNIH POBOJEV, PRENOVO
DVOMLJIVIH PROCESOV IN DRUGIH
NEPRAVILNOSTI
61000 LJUBLJANA**

ZADEVA: Izpoved pri evce

Dne 8.11.1990 se je v Sekretariatu Skupštine obine Ribnica zglasil LOVŠIN FRANCE, 1928, iz Gori ev vasi 78 in na zapisnik podal slede o izjavo:

Dne 16.6.45 sem bil na Ježici pri Ljubljani ranjen. Partizani so me od tam prepeljali v "Škofove zavode" v Šentvidu skupaj z bratom, ki je bil tudi ranjen. Po treh dneh sem bil prepeljan v prisilno delavnico na Povšetovi, kjer sem ostal do 28.junija 1945. V no i od 27. na 28. junij je prišla v sobo skupina partizanov, od katerih nisem poznal nobenega. Iz te sobe je odpeljala skupino okrog 60-70, koliko je bilo odpeljanih iz ostalih sob, ne vem. Za usodo te skupine vem le po pripovedovanju, po katerem naj bi bila skupina pripeljana k kratki jami nad Gr aricami, katere lokacija mi je znana, in tam pokon ana.

Prilagamo kopijo lanka iz Dela 13.11.1990, ker menimo, da gre za isti dogodek.

SEKRETARKA:
Dragica Abrahamsberg

P.S. (scentext) Faksimile uradnega dopisa obine Ribnica Pu nikovi komisiji.

asa, mogoče dva ali tri tedne« po veliki detonaciji 8. junija 1945 v Ljubljani, ki jo je bilo mogoče slišati tudi v taborišču v Škofovih zavodih.¹⁷⁷

Po do sedaj ugotovljenih podatkih je možno veščati zaključiti o tem, kateri ranjenci so bili med žrtvami množičnega poboja pri brezniški v Konfinu med 21. in 24. junijem 1945. Možno je, da so to bili ujetniki iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani, skupaj 131 oseb; možno je, da gre za skupino iz taborišča v Škofovih zavodih, po naših ocenah od 70 do 100 oseb. Ne izključujemo možnosti, da so v brezniški pri Konfinu končali tako ujetniki iz Centralnih zaporov Ozne, kakor tudi tisti iz Škofovih zavodov. V tem primeru bi se skupno število žrtev povzpelo na več kot 200 oseb. Ob pregledovanju zaporniške knjige Centralnih zaporov Ozne smo postali pozorni tudi na skupino 38 nemških in petih slovenskih ujetnikov (skupaj 43 oseb), ki so bili odpeljani 22. junija 1945 ob 2. uri ponoči. Možnost, da so tudi te odpeljali k brezniški pri Konfinu, je treba vzeti v obzir kot verjetno.

S potrebno previdnostjo bi bilo potrebno upoštevati tudi možnost, da se posmrtni ostanki posameznih oseb, ki so bili predmet teh raziskovanj, ali pa drugih pogrešanih oseb, ki so bile priprte v tedanjih Centralnih zaporih Ozne na Poljanskem nasipu, morebiti še vedno nahajajo na tem mestu, to je v kletnih prostorih poslopja na Poljanskem nasipu 58 v Ljubljani. Ko so v 70. letih obnavljali kletne prostore za potrebe takrat ustanovljenega Centra za mentalno zdravje, so po pripovedovanju delavcev, ki so prebili enega od zidov, ki zapirajo dohode v druge kletne prostore, naleteli na loveške posmrtne ostanke. Zid je bil ponovno zazidan. Preureditev je zajela le manjši del kletnih prostorov pod celotno površino stavbe. O tem, kaj se nahaja v preostalem delu kletne etaže, kjer so bili zapori tako med drugo svetovno vojno, kakor tudi po njej, ni podatkov.¹⁷⁸

Do bolj zanesljivih podatkov o številu žrtev in o njihovi istovetnosti bi bilo mogoče priti šele po ekshumaciji loveških posmrtnih ostankov in po njihovi analizi s sodobnimi forenzimi raziskovalnimi metodami, ki omogočajo ugotavljanje istovetnosti na podlagi primerjave z vzorcem tkiva bližnjih sorodnikov. Taka raziskovanja bi bila sicer zelo zahtevna, vendar bi jih bilo mogoče opraviti, ker v tem primeru razpolagamo z dokaj natančnimi podatki o znatnem delu žrtev. V drugih znanih primerih množičnih povojnih pobojev na Slovenskem ni namreč zaslediti podatkov o imenih žrtev v povezavi s kraji množičnih pobojev.

---

177 Glej pri evanđe Ivana Kaplana J. P. laneza Hafnerja.

178 Glej pri evanđe B. R., prim. tudi pri evanđe Anice Kovačič .

Posebni primeri množi njih pobojev ali posami njih nasilnih usmrtitev (Lovro Šturm)

Na tem mestu obravnavamo netipi ne primere množi njih pobojev in posami njih nasilnih usmrtitev. Nejasni so bili tudi motivi za takšno ravnanje: v nekaterih primerih bi lahko šlo za osebne obraune, v drugih za likvidacijo s strani Ozne, v nekaterih pa za agresivne reakcije posameznikov ali oboroženih formacij lokalnih poveljnih oblasti.

Alojz Hegler, ki je bil sprva kot ranjenec bolnik v nemški Vojni bolnišnici v Mostah, se je junija 1945 nahajal v bolnišnici na Studencu v Polju pri Ljubljani. Ni zanesljivih podatkov, ali je bil morebiti na sanitetnem transportu in nato vrnjen ali pa je bil tam ves čas od splošnega umika bolnikov iz Vojne bolnišnice v Mostah. Vsekakor je tedaj v bolnišnico vdrlo nekaj oboroženih vojakov, ki so Alojza Heglerja 15. junija 1945 ustrelili v postelji. Izkrvavel je in umrl. Njegov sin Jože Heglerje o tem pridobil leta 1971 mrliški list pri župnijskem uradu Device Marije v Polju. Iz tega dokumenta je razvidno, da gre pri Alojzu Heglerju za posami no nasilno dejanje. Nepojasnjene so ostale navedbe takratnega župnika Dobovška, kije Jožetu Heglerju povedal, da naj bi takrat šlo za množi ni poboj 15 ranjencev, bolnikov Vojne bolnišnice, do katerega naj bi prišlo 15. junija 1945.¹⁷⁹

Omenili smo že domnevne nasilne usmrtitve bolnikov Splošne bolnišnice v Ljubljani, Staneta Tomši a in Antona Mesojedca, do katerih je po pri evanjih prišlo po 22. maju 1945, ko sta bila odvedena iz prostorov dermatološkega oddelka Splošne bolnišnice na Zaloški ulici.¹⁸⁰

Posamezni, v asih zelo grobi primeri nasilnih usmrtitev so bili po pripovedovanju tudi ob povratku nekaterih okrevajo ih bolnikov, potem ko so jih poveljne oblasti izpustile. Tako naj bi po navedbah pri evalcev izgubili življenje Franc Šuštarši iz Preserij.¹⁸¹

Primer zase je Emil Hans Attems. Maturiral je v Mariboru, nato je v Zagrebu študiral tehniko. Med drugo svetovno vojno je bil kot tankist v Normandiji težko ranjen in je izgubil nogo. Kot ujetnika ZDA so ga na za etku leta 1945 preko Rde ega križa zamenjali in poslali domov. Po vojni je bil v zaporih in taboriš ih Ozne, dokler ga niso konec leta 1945 skupaj z drugimi umorili v »Zgornjebistriškem bunkerju«.¹⁸²

Poseben primerje gotovo tudi Alojz Cekuta, na katerega so uradne oborožene osebe streljale pri poljedelskem delu jeseni leta 1946, ga ranile in ga ob begu domov s 23 zadetki usmrtile na hišnem pragu.¹⁸³

Primer zase so smrti ranjencev ali bolnikov v zaporih. V Centralnih zaporih Ozne v Ljubljani je 20. junija 1945 umrl Filip Lovšin iz Gori e vasi, ki je bil

-----
179 Glej pri evanje Jožeta Heglerja.

180 Glej pri evanji Alojza Tomši a in Ivana Grma.

181 Glej pri evanje Rafaela Šuštarši a, Petra Kluna iz Ribnice, Glej pri evanje F K. in Jožeta Zalarja iz Begunj pri Cerknici, Okoliš, str. 83.

182 Navedbe povzemamo po dveh razpravah - Ulrika Frank in Ferdo Šerbelj; Kratka zgodovina grofov Attems, str. 157 in Lojze Peni : Žrtve druge svetovne vojne v ob ini Slovenska Bistrica, str 281 objavljenih v Zborniku ob ine Slovenska Bistrica II Glej tudi zapis Iva Žajdele v knjigi Komunisti ni zlo ini na Slovenskem, 2. del, str. 15.

183 Glej pri evanje Vekoslave Jereb.

ranjen 16. junija 1945 ob brutalnem napadu oboroženih oseb na župniš e na Ježici v Ljubljani.¹⁸⁴ Težek nepremi ni bolnik, ujetnik Franc Krištof, je prav tako umrl v istem zaporu 2. julija 1945.¹⁸⁵ V taboriš u v Škofovih zavodih v Šentvidu je zaradi tifusa v naro ju brata Martina 13. julija 1945 umrl Rajko Ali iz Planine pri Šentjoštu.¹⁸⁶ Tam naj bi umrl tudi Martin Ravnikar.¹⁸⁷

Iz poro ıla Komisije mariborskega vojnega podro ja za repatriacijo vojnih ujetnikov v Mariboru z dne 7. junija 1945 je mo razbrati, da je v maju 1945 3000 Nemcev iz Ko evja stalo ob meji tri dni na prostem. Zaradi slabe prehrane in slabega vremena je bilo sedem smrtnih primerov (plju nica, griža, starostna oslabelost). Ujetniki so bili nato izro eni na avstrijski meji ruskim vojaškim oblastem.¹⁸⁸

Svojevrstni so zapisi in pri evanje nekdanjega mariborskega oznovca Zdenka Zavavlava. Po njegovih navedbah upravnik taboriš a Šterntal in taboriš ni zdravnik nista hotela predati zahtevanih ujetnikov, predvidenih za množi ne poboje, ker so bili ti zboleli za tifusom. Vendar so knojevci to izsilili in tako kot druge ujetnike tudi bolnike odpeljali na zadnjo pot na Pohorje.¹⁸⁹

Enote Jugoslovanske armade (pripadniki 15. divizije 7. korpusa JA) so med 10. in 15. majem 1945 na glavnem trgu v Kamniku prevzeli dva tovornjaka s hrvaškimi ranjenci. Teh ranjencev je bilo med 40 in 50, bili so krvavi in v povojih, nekateri nepremi ni. Odpeljali so jih do strmega brega pred Kopiš ami. V navzo nosti komandirja ete in komisarja bataljona so po navedbah udeleženca in o ividca ranjene ujetnike spravili v plitko kotanjo, približno 200 m jugovzhodno od sedanje spodnje postaje ži nice na Veliko planino, nakar so jih postrelili.¹⁹⁰

O podobnem primeru, kjer naj bi šlo za poboj skupine nemških ranjencev in ki naj bi se zgodil maja 1945 v vasi Trnje v okolici Pivke, so nam 24. maja 1999 med raziskovanjem na terenu pripovedovali doma ini iz bližnje vasi Klenik.

-----
184 Glej AS 1932) zapomiško knjigo (CZ) Ozne št. 1659. Zapis iz kronike župnije Ljubljana Ježica za leto 1945, Pucelj, str. 25 in pri evanje Angele Klun

185 Glej AS 1932, zapomiško knjigo (CZ) Ozne, št. 1128 in pri evanje Pavle Bužan.

186 Glej pri evanje Bemarda Ali a.

187 Glej pri evanje Frančiške Koderman. 188 AS 1860 PS, fascikel 409, mapa III.

189 Zavavlav, str. 91 in 92 in osebna pri evanja.

190 Kamnik, str. 111 in pri evanje Franca Kosija.

asovna preglednica dogodkov v bolnišnicah v maju in juniju 1945 (Blaž Ivanc in Lovro Šturm)

Vojna bolnišnica v Mostah v Ljubljani

5. maj, organiziran umik nemških bolnikov s sanitetnim vlakom N.
6. maj, organiziran umik srbskih in slovenskih težkih bolnikov s sanitetnim vlakom S.
7. maj, organiziran umik ve ine slovenskih bolnikov s sanitetnim vlakom D.
8. maj, umik manjše skupine bolnikov z železniške postaje s sanitetnim vlakom O.
- 10.- 11. maj, ustavitev in zajetje sanitetnih vlakov.
- 12.- 16. maj, vrnitev bolnikov iz vlaka D v Vojno bolnišnico v Ljubljani.
19. maj, prestavitev bolnikov iz Vojne bolnišnice v Ljubljani v Šentvid (Škofovi zavodi).
- 20.- 25. maj, prestavitev težkih bolnikov z vlaka S iz Radovljice v Škofove zavode.

Splošna bolnišnica v Ljubljani

1. maj, odhod dveh bolnikov.
2. maj, odhod dveh bolnikov.
3. maj, odhod treh bolnikov.
4. maj, odhod štirih bolnikov.
5. maj, odhod petih bolnikov; 5. in 6. maja prihod ve je skupine 28 bolnikov iz Vojne bolnišnice v Mostah.
6. maj, organiziran umik in individualni odhodi desetih bolnikov.
7. maj, organiziran umik in individualni odhodi 21 bolnikov.
8. maj, odhodi 11 bolnikov.
9. maj, odhodi 7 bolnikov.
11. maj, odhod treh bolnikov.
12. maj, odhod enega bolnika.
17. maj, odhod enega bolnika.
18. maj, odhod treh bolnikov.
21. maj, odhod dveh bolnikov.
22. maj, prisilna odstranitev dveh bolnikov.
31. maj, odstranitev sedmih bolnikov (štirje slovenski, dva srbska, en hrvaški); junija nova lokacija taboriš e Škofovi zavodi v Šentvidu.
Vojaške oblasti prisilno prestavijo 14 bolnikov (dva Slovenca, 12 razli nih narodnosti); lokacija neznana.
8. in 9. junij, vojaki prisilno prestavijo 65 pacientov (31 slovenskih, 26 raznih drugih narodnosti); lokacija znana-Centralni zapori OZNA v Ljubljani.

Vojaška bolnišnica Kamnik

13. maj, prestavitev bolnikov v taboriš e za ujetnike v Trži u.

Bolnišnica Golnik

6. maj, organiziran umik nemških bolnikov.

17. maj, prihod osmih nemških ranjencev (prej bolnikov Vojne bolnišnice Kamnik) iz taboriš a Trži .

25. maj, prisilna prestavitev sedmih slovenskih in osmih nemških bolnikov v taboriš e Škofovi zavodi v Šentvidu.

Moška bolnišnica usmiljenih bratov v Kandiji nad Novim mesto

6. maj, organiziran umik bolnikov.

16. in 17. junij, prisilna prestavitev.

17. junij, prisilna prestavitev bolnikov v taboriš e ujetnikov, verjetno v Bršljinu pri Novem mestu.

Vetrinj (Koroška)

28.-30. maj, vrnitev ranjencev v Slovenijo v taboriš e Škofovi zavodi Šentvid in taboriš e Teharje.

Štajersko obmo je

9. maj, ustavitev treh nemških lazaretov in njivova nastanitev v Topolš ici.

18. do 19. junija prestavitev 350 nemških ranjencev iz Topolšice v Bolnišnico Novo Celje.

Bolnišnica Novo Celje

Junij, 647 ranjencev - ujetnikov.

Bolnišnica Slovenj Gradec, Bolnišnica Maribor, Bolnišnica Novo Celje

Junij, prestavitev 350 hrvaških in srbskih ranjencev v Zagreb.

Obmo je Primorsko

Vojaška bolnišnica Trst.

Maj, 190 ranjencev - ujetnikov v bolnišnici.

Junij, transport 190 ranjencev - ujetnikov v Ilirsko Bistrico.

Bolnišnica Ilirska Bistrica

Junij, stanje: 2000 ranjencev, povojnih ujetnikov.

Množi ni poboji bolnikov (in drugih ujetnikov).

Konec maja, poboji bolnikov iz Škofovih zavodov.

2. junij, 191 pripornikov iz Centralnih zaporov Ozne (najmanj dva ranjenca).

22.-24. junij, 28 in 60 pripornikov iz Centralnih zaporov Ozne (najmanj 22 slovenskih, 19 drugih bolnikov).

Seznam uporabljene literature, arhivskega gradiva in drugih virov (z navedbo kratic)

AS 1878: Arhiv Slovenije, 1878, Fond Slovensko domobranstvo, 1943-1945 Dislocirana enota II, nekdanji arhiv Inštituta za novejšo zgodovino (INZ), prej Inštitut za zgodovino delavskega gibanja (IZDG)

AS 1932 (CZ): Arhiv Slovenije, 1932, Fond RSNZ, Zaporniške knjige, seznam pripornikov v Centralnih zaporih Ozne za Slovenijo, zap. št. 1-2640 (od 17. 5. 1945 do 20. 10. 1945), Dislocirana enota III, nekdanji arhiv Ministrstva za notranje zadeve.

AS 425 (SBL): Arhiv Slovenije, 425, Fond javno zdravstvo, Splošna bolnišnica v Ljubljani, 1941-1945, mati ne knjige za leto 1944 in 1945.

AS 1860: Arhiv Slovenije, 1860, Fond Partizanska saniteta, Dislocirana enota II, nekdanji arhiv Inštituta za novejšo zgodovino (INZ), prej Inštitut za zgodovino delavskega gibanja (IZDG).

AS 205: Arhiv Slovenije, 205, Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino, Statisti ni urad v Ljubljani, popis prebivalstva z dne 31. 7. 1941.

Arhiv MB Novo mesto: Arhivski fond Moške bolnišnice usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu, sedaj hrani Splošna bolnišnica Novo mesto, mati ne knjige za leto 1944 in 1945.

Arhiv Bolnišnice Golnik: Arhivski fond Bolnišnice Golnik za leto 1945, do leta 1999 v hrambi Bolnišnice Golnik, v postopku izro itve Arhivu Slovenije. Arhiv Bolnišnice Brežice: Arhivska dokumentacija Splošne bolnišnice Brežice za leto 1945.

Arhiv KC: Arhivski fond Klini nega centra v Ljubljani za leto 1945, Kirurgi ni oddelek hrani Travmatološka klinika.

AŽM - Zapisnik z dne 9. junija 1945: Arhiv Železniškega muzeja, Ljubljana, Direkcija državnih železnic v Ljubljani, spis št. 104289-II-45, Zapisnik sestavljen dne 9. junija 1945 v Direkciji državnih železnic v Ljubljani, povod: eksplozija municije v Postaji Ljubljana, dne 8. junija 1945.

Bavec: Anton Bavec - Cene, Naš neposredni cilj je bil Trst, Naša obramba, april 1975, št. 4, str. 22-25.

Bela knjiga: Bela knjiga slovenskega proti komunisti nega upora 1941-1945. Dubaji : Sime Dubaji , Pogovor med Tolstojem in Dubaji em, Duga, 26. maja 1990, str. 133.

FSP I: Farne spominske ploš e, knjiga I, Branko Rozman, urednik, založba Družina, Ljubljana 1995.

FSP Ljubljana: Farne spominske ploš e za mesto Ljubljana, Družina, 1. 12. 1996, str. 18 in 19.

Ferenc: Tone Ferenc, Po 46 letih kon no potrjeno, da so mrtvi, Delo, 13. 6. 1991, str. 10.

R M: F. M., Pred tridesetimi leti se je godilo, Tabor 1976, št. 3, str. 55-59.

Gemeinde- und Ortschaftsverzeichnis ... Gebiete Oberkrains und Unterkrains, Verlag der Publikationsstelle Wien, Wien 1942.

Gestrin: Ferdo Gestrin, Svet pod Krimom, Ljubljana, 1993.

Gruden: Ludwig Gruden, Hanau, Še o žrtvah totalitarizma, Delo, Sobotna priloga, 7. 8. 2000, str. 39.

Grum - Pleško: France Grum - Stane Pleško, Vetrinjska tragedija, izšlo v ZDA 1960, ponatis Magnolija d.o.o., Ljubljana 1991, str. 18, Ranjenci, str. 122131.

Gugi : Ivan Gugic, O pokolju hrvatskih zarobljenika kod Ljubljane i Ko evskog Roga, pred pri ami dana izjava Ivana Gugica, vojaka XI. Partizanske dalmatinske brigade, Rim, 14. oktobra, 1953, Bleiburg 1945-1995, Mednarodni znanstveni skup, 1995, str. 126-129.

Hronika o radu sanitetske službe u NOR: Hronika o radu sanitetske službe u narodno oslobodila kom ratu 1941-1945, Vojno medicinska akademija, Odjelenje za istoriju vojne sanitete, Slovenija XI. svezak, Beograd 1967, str. 603.

Ižanec 1: Franc Ižanec, Odprti grobovi, 1. zvezek, Buenos Aires 1965, dokument št. 17, Pri evanje šestih domobrancev o množi nem pokolu domobrantskih ranjencev, domobrancev in etnikov nad Brezarjevim breznom na Glinici pri Ljubljani, str. 21 do 26.

Ižanec 4: Franc Ižanec, Odprti grobovi, 4. zvezek, Buenos Aires 1971, dokument št. 1, pri evanje civilnega begunca, nekdanjega poštnega uradnika iz Bizovika pri Ljubljani.

Jerina Lah: Pavla Jerina Lah, Ob a državna bolnica v Ljubljani, imenovana tudi Splošna bolnica in Kliniki Medicinske fakultete, Borec, 1996, št. 548-550, II., str. 49-113.

Kamnik: Zbornik žrtev 2. svetovne vojne v ob ini Kamnik, uredil Milan Šuštar, izdala ob ina Kamnik, Kamnik 1998

Kav i - Kerši : Marta Kav i - Kerši , Prva vaška straža v Sloveniji, Šentjošt 1941 do 1943, Šentjošt 1995.

Kokalj-Ko evar: Monika Kokalj-Ko evar, Gorenjsko domobranstvo, magistrska naloga, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana 1998, str. 45, 51, 77.

Kostanjevica na Krki: Ne pozabimo jih, Kostanjevica na Krki 1993.

Krajevni leksikon Dravske banovine, Ljubljana 1937.

Kurnjek et al.: Branko Kurnjek, Marjan Mau ec, Iztok Mozeti , Dnevno asopisje v duhovniških procesih na Slovenskem 1945-1953, Acta ecclesiastica Sloveniae 21, Ljubljana 1999.

Limbarska gora: Revolucija okoli Limbarske gore, Buenos Aires 1979. Ložar: France Ložar, Bizovik, Ti vas doma a, le kdo je tebe ljubil, Bizovik 1994.

Ma ek: Janko Ma ek, Križev pot od Ljubljanske bolnišnice do Brezarjevega brezna, Zaveza, letnik VIII, št. 4, (dec. 1998); št. 31, str. 48-53.

Matica mrtvih: Matica mrtvih, podatki o Slovencih pomorjenih po zlo inski osvobodilni fronti 1941-1945, Cleveland, Ohio, USA, 1970, izdal in založil Zgodovinski odsek Zveze DSPB Tabor.

Meršol: Dr. Valentin Meršol, Domobranski sanitetni vlak in Lesce maja leta 1945, Tabor, št. 10, 1969, str. 260-266.

Mlakar: Boris Mlakar, Slovenski domobranci, prostovoljci ali mobiliziranci, Borec, Revija za zgodovino, literaturo in antropologijo, 1994, januar, št. 1, str. 104-126.

Mokropolj ani: Mokropolj ani žrtve I. in II. svetovne vojne z Dolenjega Mokrega Polja, Brane Penca, april 1995.

Mole: Izidor Mole, Zakaj so morali pasti, Zaveza, letnik IV, št. 2 (jun. 1994) št. 13, str. 17-21.

Mrak: Jelka in Krista Mrak, Ko jastrebi prekrijejo nebo, Zaveza, letnik X, št. 1, (marec 2000) št. 36, str. 31-44.

Muhi -1998: Milan Muhi , Ambruška župnija 1941-1945, Grosuplje 1998.

Muhi - 1999: Milan Muhi , Zamol ane žrtve druge svetovne vojne 1941-1945 v župnijah Krka, Šmihel in Zagradec, Grosuplje 1999.

N. N. - 1980: N. N., Letos obhajajo trije iz Št. Ruperta na Dolenjskem svojo 70-letnico, Tabor 1980, št. 5-6, str. 133-134.

N. N. - 1985: N. N., Ivanka Primoži -Irena - 75 let, Tabor 1985, št. 11-12, str. 236-237.

Nu i : France Nu i , Dobreboljska dolina med okupacijo, revolucijo in državljansko vojno v asu 1941-1945, Videm-Dobrepolje, januar 1995.

Okoliš: Stane Okoliš, Žrtve druge svetovne vojne na ožjem Notranjskem, gradivo Komisije za raziskavo povojnih množih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih nepravilnosti ob ine Cerknica, Ljubljana 1996.

Pucelj: Janez Pucelj, župnik, Iz župnijskih kronik, Zapis iz kronike župnije Ljubljana-Ježica 1945, (1), Družina, 9. 1. 2000, str. 25, (2), Družina, 16. 1. 2000, str. 25.

Pu nik: Jože Pu nik, Poro evalec Državnega zbora Republike Slovenije, letnik 22, št. 42, Ljubljana 17. oktober 1996, Preiskovalna komisija o raziskovanju povojnih množih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih tovrstnih nepravilnosti, EPA 1630, Vmesno poro ilo o povojnih množih pobojev, predložil predsednik dr. Jože Pu nik, str. 4-75.

Pust et al. (ured.): uredili Anton Pust, Zdravko Reven, Božidar Slapšak, Palme mu eništa, Ubiti in pomorjeni slovenski duhovniki, redovniki in nekateri verni laiki, Mohorjeva družba v Celju, 1994.

Pust: Anton Pust, Da bi se jih spominjali, Žrtve II. svetovne vojne, Mirna Pe v letih 1941 do 1946, Mirna Pe , v decembru 1999.

Raka: Žrtve vojne in revolucije 1941 do 1945 iz župnije Raka, uredil Anton Metelko, Raka, december 1995.

Rijavec: Leopold Rijavec, Ljubljanske bolnišnice, prispevek k njihovi zgodovini, Ljubljana 1960.

Savinjc: Stojan Savinjc, V domu naših prvih borcev, Slovensko domobranstvo, 14-dnevnik, leto I, št. 17, april 1945, str. 13-15.

Savo: Savo, ibej Pavle - 60-letnik, Tabor 1968, št. 12, str. 345.

S. B.: S. B., Soborec - narednik Lovše Andrej – 80 - letnik, Tabor 1900 št. 10-11, str. 276-277.

Splošni pregled Dravske banovine, glavni statisti ni podatki, Upravna, sodna in cerkvena razdelitev ter imenik krajev po stanju 1. julija 1939, Ljubljana 1993.

Službeni list za Ljubljansko pokrajino, leto 1941.

Struge: Struge, Zamol ani zlo ini, uredil France Nu i , Struge 1996.

Sv. Mihael - 1993: Da bi se jih spominjali, Žrtve vojne 1941-1945 župnije Sv. Mihaela, (uredil Ivan Kralj), 1993.

Sv. Mihael - 1994: Da bi se jih spominjali, Žrtve vojne 1941-1945 župnije Sv. Mihaela, dopolnjen seznam do leta 1994, (uredil Ivan Kralj).

Svetina: Alber Svetina - Erno, Streljaj in ubij!, intervju, Mladina, št. 11, leto 1991, str. 20-22.

Šentjernej: Žrtve II. svetovne vojne iz župnije Šentjernej, izdal župnijski urad Šentjernej 1995, Šentjernej, avgust 1995.

Šentjošt: Nikoli premagani, zapisi o pobojih in žrtvah komunisti nega nasilja ter drugih žrtvah druge svetovne vojne v fari Šentjošt s podružnicami: Butajnovno, Planino, Smre jem in delom Samotorice, uredil Matija Kav i , Šentjošt, julij 1995.

Šivic: Sre o Šivic, Zadnji vlak, Tabor 1985, št. 11-12, str. 210-217.

Škocjan - Bu ka: Leta velikega dozorevanja, župniji Škocjan in Bu ka v peklju druge svetovne vojne, uredil Ladislav Ho evar, Škocjan 1998.

Škrjanc: Fr. Škrjanc, Iz pisem, Tabor, 270. št. 12, str. 349.

Šušterši : Zvonimir Šušterši , Odsek za vojne poškodbe, Borec, 1996, št. 548-550, II., str. 114-115.

Šumrada et al. (ured.): Janez Šumrada, Damijan Guštin, ured., Žrtve druge svetovne vojne na Slovenskem, okrogla miza, grad Snežnik, 21. maja 1966, Ljubljana, Inštitut za novejšo zgodovino, P o.: Prispevki za novejšo zgodovino, 36, št. 1-2, 1996.

Tomši : Ivan Tomši , Vojno nevtralnostno pravo, Nova založba, Ljubljana 1942.

Velikonja: Tine Velikonja, Vse poti peljejo ez Ljubelj, Zaveza, letnik IV, št. 2 (junij 1994), št. 13, str. 32-43.

Velike Laš e in Škocjan: Zamol ane žrtve komunizma v župnijah Velike Laš e in Škocjan pri Turjaku med drugo svetovno vojno in po njej 1941 do 1947, uredil France Nu i , Velike Laš e, maj 1999.

Vidic: Jože Vidic, Zlo in pri Lenartu, Zavod Borec v Ljubljani, 1973.

Vidovski zvon, št. 9, 1992, druga izdaja, Župnijski urad Sv. Vid.

Vodušek-Stari : Jera Vodušek-Stari , Prevzem oblasti, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1992.

Za blagor o etnjave, Glasilo novomeške bojne skupine, leto 1945, Novo mesto.

Zaveza, glasilo Nove slovenske Zaveze, letnik 4, 1994, št. 13, str. 32-43.

Zajec: Alfonz Zajec Vse žrtve druge svetovne vojne med Žirovci, Žirovski ob asnik, revija za vsa vprašanja na Žirovskem, letnik 11, št. 17, str. 9-10 in 12-30.

Zavadlav: Zdenko Zavadlav, Iz dnevnških zapiskov Mariborskega OZN-ovca (Izbrani listi), 1. del: leto 1945, Založba za alternativno teorijo, Maribor 1990.

Zbornik ob ine Slovenska Bistrica II, uredil Ferdo Šerbelj, izdala ob ina Slovenska Bistrica.

Žajdela: Ivo Žajdela, Komunisti ni zlo ini na Slovenskem, 2. del: Novo jutro, 1991.

Izvele ki iz arhivskega gradiva

Arhiv Slovenije AS I 860, Fond Partizanska saniteta (PS)

Na tem mestu prikazujemo dele izvirnih dokumentov v hrabi Arhiva Slovenije, ki so neposredno povezani z vsebino raziskovanja o bolnih vojaških ujetnikih. Da bi ohranili njihovo avtentičnost, niso lektorirani. Prikazani so z vsemi strojepisnimi napakami in drugimi naključji nima pomotami, tako kot so zabeleženi v izvirnih listinah.

AS 1860 PS, Fascikel 417 b, (zbirka dr. Luna ka), mapa VII

Jugoslovanska armada, Glavni štab Slovenije, Sanitetni oddelek dne 2. maja 1945 - številka 146, predmet: Navodilo za postopek pri osvobajanju mest, ODRÉDBA:

»V smislu navodil Sanitetnega oddelka MNO-a v pogledu mobilizaciji medicinskega personala in sanitetnih ustanov pri osvobajanju mest odredimo: /.../

2./ Takoj po zasedbi naj se zastražijo od strani korpusnih in divizijskih san. referentov vse sanitetne ustanove, personalu pa pove oz. prepove oddaljevanju od teh ustanov za deset dni. Straži naj se vedno dodeli nekdo od medicinskega personala korpusa ali divizije. Nato naj div. in korpusni sanitetni - referenti zastavijo to ne spiske zastraženih ustanov in osebja in jih pošljejo po posebnem kurirju na san. odd. Gl. štaba. Nadaljnja navodila bodo prejeli korpusni in divizijski referenti od članov San. odd. Gl. štaba ki bodo poslani v osvobojeno mesto, odnosno od san. ref. dotičnega vojnega področja /.../

4./ Po možnosti naj se v spiske zdravnikov in drugega sanitetnega personala vnašajo podatki o zadržanju vsakega posameznika do narodno osvobodilne borbe, podatki pa morajo biti zanesljivi.

Po odredbi štaba, Za namestnika sanitetnega oddelka, Polkovnik: l.r. podpis«

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa III

Šef sanitetnega odseka poročnik dr. Benigar v poročilu o delu sanitetnega odseka Mariborskega vojnega področja, Maribor, dne 2. junija 1945 poroča:

»Osvoboditev naše države me je zatekla na mestu šefa sanitetnega oddelka IV operativne zone. Ker nisem imel nobenih predhodnih direktiv, sem samoiniciativno zadržal tri nemške lazarete odn. sanitetne kolone kompletno z zdravniki, ranjenci, materialom in voznim parkom. Dva sem združil ter jih namestil v bivšem zdravilišču Topolšica, kjer sem jim dal nalogo, da se takoj uredi bolnica in ambulanta, kar se je tudi izvršilo, kot nadzorstvo pa postavil naše ljudi.« /.../

»V tem je prišel delegat sanitetnega oddelka Glavnega štaba major tov. dr. Ravnihar - Nataša, ki nam je prinesla direktive za osnovanje sanitetnega odseka, po katerih smo takoj pristopili k organizaciji« /.../

»Za politkomisarja smo postavili tov. Kopino Jožeta, ki pa je bil odpoklican drugam. Ravno danes pa smo dobili novega politkomisarja iz vašega odseka«...

»Vse za transport sposobne ranjence vseh vrst smo sortirali in jih klasificirali v armijske, odro ne in tujerodne bolnice na našem podro ju.«/.../

»Naj vestnejše naloge za bodo nost smatramo v najkrajšem asu ... izpraznitev Topolšice, ki naj bi služila svojim nekdanjim namenom«/.../

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa III

Referent Medico-evakuacijske Sekcije poro nik dr. Saje Jule v mese nem poro ilu Medico-evakuacijske Sekcije mariborskega vojaškega podro ja, Maribor 1. junija 1945 poro a: /.../

» 10) razvoj naših sanitetnih ustanov je bil zelo oviran v prvih dneh zaradi velikega navala sovražne vojske, ter velike množine sovražnih ranjencev, kakor tudi ranjencev v JA, ki so bili razmetani po civilnih bolnicah in po zdraviliš ih. V prvem momentu je bila organizirana vojna bolnica v Novem Celju. Glavno staro poslopje je bilo za nemške ranjence. /.../ Iz civilne bolnice v Celju, so bili evakuirani partizanski in tuji ranjenci. Zdraviliš e Topolšica je bilo zasedeno od nemških ranjencev. Ker je bilo potrebno, da se ranjenci lo ijo, so se iz tega razloga evakuirali vsi tuji ranjenci iz Topolšice v Novo Celje, partizanske ranjence pa v Topolšico. Lazaret v Novem Celju je sedaj namenjen samo za nemške ranjence. Postavljena je naša vojaška uprava s polit komisarjem na elu, strokovno jo vodi nemško sanitetno osebje. Trenutno je tam 659 ranjencev; od teh je 12 partizanov, ki niso bili sposobni za transport. Lazaret je razdeljen v tiste oddelke, kakor ostale bolnice.

Ranjenci, ki so pripadali Ustašem, etnikom, Domobrancem, so se evakuirali iz Slovenj Gradca, Maribora, Novega Celja in Laškega v Zagreb v skupnem številu 350«/.../

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa III

Komanda mesta Maribor, poro ilo o gibanju ranjencev in bolnikov v bolnici v asu od 14. maja do 31. maja 1945.

/.../ Iz statisti nega pregleda je razvidno, da je bilo v ambulanti za ujetnike pri I. mariborski brigadi 9 oseb z ne nalezljivimi boleznimi. /.../

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa III

Komisija mariborskega voj. podro ja za repatriacijo vojnih ujetnikov in intervenirancev v Mariboru, Rotovški trg 9/I, poro ilo, Maribor, dne 2. junija 1945.

/.../ »V bazi (v Studencih) so bivali 3 dni tudi Nemci iz Ko evja (3000), ki so bili po nalogu OZN-e prepeljani v Pesnico, od tam na avstr. mejo. V Pesnici so stali 3 dni na prostem. Zaradi slabe prehrane in pa slabega vremena (bivanje na prostem, in na 1 skednju), je bilo 7 smrtnih slu ajev in sicer: štirje otroci

s plju nico, dva otroka z grižo?/enteritis in 88-letna zaradi starostne oslabelosti). /.../

»Skedenj (šupa), v katerem so bivali, je razkužen, nesnaga na travniku pograbljena in požgana. V asu njihovega bivanja v Pesnici so jim bila poslana zdravila, v glavnem Carbo animalis« /.../

Na dokumentu podpis sanitetnega referenta ne itljiv, podpis komandanta ne itljiv in podpis »za komisarja« ne itljiv.

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa III

Mese no poro ilo Medico-evakuacijske Sekcije sanitetnega odseka L.V P (Ljubljanskega vojaškega podro ja, Ljubljana, 3. junija 1945, št. 352. /.../

»B. referat za bolniške ustanove.

I. Bolnice: na teritoriju tukajšnjega podro ja so za ele s poslovanjem tri vojne bolnice in ena ujetniško-vojna bolnica. To so: vojna bolnica Bled, katera se nahaja v hotelu Toplice, vojna bolnica v Kamniku in vojna bolnica Golnik. Vojno-ujetniška bolnica pa je na Jesenicah. /.../

»Poleg zgoraj navedenih ambulant in bolnic vrši svoje posle tudi ambulanta vojnih ujetnikov v Št. Vidu nad Ljubljano. Mese ni raport te ambulante prilagamo« /.../

Vojna bolnica na Bledu, od katere smo prejeli vsaj delno poro ilo, je nastanjena v bivšem hotelu Toplice. V bolnico je bilo sprejetih 105 bolnikov in ranjencev. Od teh je bilo 21 bolnikov sovražne vojske nameš enih v posebnem posloju WULFLING (po nalogu polit komisarja komande mesta Radovljice), dokler niso bili prenešeni v skupno bolnico za ujetnike v Lesce. Izmed teh sta tukaj dva umrla. /.../

Šef sanit. odseka - kapitan: dr. podpis ne itljiv.

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa III

Komanda mesta Trst, sanitetni odsek, dne 3. junija 1945, poro ilo Na elnika odseka za maj 1945. Poro a na elnik major dr. Pintari Ivan:

»/.../ Bolnicaje danes organizirana, sedaj dobiva še potrebne strokovne mo i. /.../ Težave so bile na dnevnem redu ter so se sproti reševale. Ujetnike - ranjence smo evakuirali v Ilirsko Bistrico /.../ Evakuacija je potekala dobro, zlasti evakuacija ranjencev - ujetnikov cca 190, delno z vlakom, delno s kamioni. /.../

Tabelarni prikaz personalnega sestava bolnice v Trstu:

Upravnik dr. Žumar Milan, politkom. Klanšek Maks, pom. politkom. Grajš Ivan. Bolnicaje imela 10 zdravstvenih oddelkov oz. enot. Posebni polit komisarji so bili dodeljeni k vodjem kirurškega, internega in infekcijskega oddelka. To so bili Vadnav Henrik, Šramelj Franc in Kveder Sašo.

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa IV

Pisni dokument na devetih straneh (po vsebini poro ilo) Sanitetnega oddelka iz Maribora z dne 29. maja 1945, naslovljen na Ministrstvo za narodno zdravje, med drugim navaja: /.../

»III Mediko-evakuacijski referat: /.../ nemški ranjenci iz Topolšice (po številu 350) smo premestili v Novo Celje, kjer smo napravili bolnico za ranjene in nem. ujetnike (stran 3) ... Kar je bilo nem. ranjencev v civilnih bolnicah, smo jih premestili v Novo Celje, kjer se nahaja sedaj cca 400 nem. ranjencev. Ta bolnica je pod našo upravo. V ta namen smo postavili komandanta in komisarja bolnice (stran 4) /.../«

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa V

Kratko poro ilo za mesec maj 1945 (v srbohrvaš in) Sanitetnega oddelka Vojne oblasti etrte armije, št. 181 z dne 15. junija 1945, Ministarstvu Narodne Odbrane, navaja:

»/.../ ima švabskih ranjenika-zarobljenika i to 2000 u Ilirskoj Bistrici i 659 u Novom Celju (kod Celja), dakle ukupno 2659 (stran 2) /.../«

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa V

Higiensko epidemiološka sekcija Mariborskega vojaškega podro ja, dne 10. junija 1945 v dekadnem poro ilu o kretanju nalezljivih bolezni za prvo dekada junija 1945 navaja:

»/.../ primer pegavca Hartman Jožef, nemški ujetnik, poslan v bolnico v Brežice.« /.../

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa IV

Šef Sanitetnega referata poro nik dr. Šeber Dušan v mese nem poro ilu za junij 1945 z dne 1. julija 1945 Komandi Mariborskega vojnega podro ja, Sanitetnem odseku v Mariboru poro a:

»/.../ v toku preteklega meseca sem pregledal ujetniško taboriš e na Tezнем, bolnico kijo vodi tov. dr. Lovrec in ki ima kapaciteto povpre no ca. 300 ujetnikov. Nalezljivih bolezni v tej bolnici ni. Vsi slu aji sumljivega pegavca so se pojavili v ujetniškem taboriš u Tezno na aerodromu, ki pripada letalski bazi ekonomsko; osiguranje in sanitetsko službo v tem taboriš u pa vodi sanitetni referent I. mariborske brigade dr. Ludvig. Higienske prilike v tem taboriš u so škandalozne; ujetniki hrvatski domobranci stanujejo pod šatori iz lepenke in je vsaka higijenska služba nemogo a, dokler se higijenske prilike ne uredе.« /.../

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa IV

Šef Medico-evakuacijske sekcije poro nik dr.Žemva Miha v mese nem poro ilu za mesec junij z dne 3. julija 1945 kot del sanitetnega odseka Komande Ljubljanskega vojnega podro ja pod B.), I.), C.) navaja /.../: »sredi meseca smo evakuirali bolne in ranjene tovariše iz civilne bolnice us. bratov Novo mesto ... Iz iste us. ustanove smo evakuirali tudi 12 ujetnikov - Bega in jih napotili v pristojno taboriš e /.../«

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa IV

Mese no poro ilo sanitetnega referenta Komande mesta Ptuj sanitetnemu odseku Mariborskemu vojnemu podro ju za mesec junij 1945 navaja: /.../

»V Ptuj u imamo okoli šest do sedem tiso ujetnikov. Namestitev teh predstavlja veliko težave, uspelo nam pa je v zadnjem asu ustvariti v tem nekoliko ve reda in so izgledi da se nam bo posre ilo to vprašanje urediti to je da jih bo razporejal po taboriš ih samo eden in isti. Uredili smo jim zdaj njihovo glavno taboriš e v primernih barakah 4 km izven Ptuja na Hajdini.« /.../

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa IV

Mese no poro ilo sanitetnega referenta Komande mesta Maribor okolica za mesec junij 1945 z dne 2. julija 1945 navaja: /.../

»Ekipa pod vodstvom higieni arke je izvršila asanacijo slabo zaprtih množi nih grobov na Pohorju. Ponovno smo izvršili depedikulacijo vojnih ujetnikov v tukajšnjem ujetniškem taboriš u ter vršimo isto po potrebi pri našem moštvu.« /.../

AS 1860 PS, Fascikel 409, mapa IV

Mese no poro ilo Uprave vojne bolnice Topolšica za mesec junij 1945 z dne 30. junija 1945 navaja: /.../

»18. in 19. t. m. se je izvršila evakuacija ranjencev v Maribor, Dobrno delno v Celje (civilni) in Novo Celje (sovražniki).« /.../

Arhiv Slovenije AS I 902, Fond Nasprotniki NOB, zbirka Tisk, fascikel 7 Za blagor o etnjave, domobransko glasilo iz Novega mesta

Glasilo je izhajalo v letih 1943 (št. 1-54, prve tri številke imajo naslov »Naprej zastave slave«), 1944 (št. 35-346) in 1945 (I. letnik, št. 347-353, 2. do 10. januar 1945; II. letnik, št. 1~, 1 1. januar do 6. maj 1945). Po številki 353 je glasilo po 11. januarju 1945 do 4. maja 1945 izhajalo ob asno tudi v obliki letakov. To so bili obojestransko ciklostirani listi. Letake najdemo v mapi VI. V njih je najti tudi poro ıla o padlih in ranjenih domobrancih in o njihovem zdravljenju v bolnišnicah.

Navajamo pregled zapisov o ranjenih domobrancih. Letaki so ozna eni po datumih izdaje.

Omembe ranjenih domobrancev v letakih Za blagor o etnjave:

20. januar 1945

Metod Bra ko in Jože Tomažin, 39. eta; podnarednik Janez Oražem, 31. eta, ranjeni na Op inah.

24.januar 1945

Podnarednik Jože Erjavec, 34. eta, Slavko Jordan iz propagande, Lenar i , 52. eta (slednja dva laže ranjena v roke), ranjeni v borbah pri Toplicah.

25.januar 1945

V bojih v Suhi krajini ranjeni stotnik Cof, kurat Jaka Mavec (»podlegel ranam«), Ivan Rabzelj, Gregori , poro nik Peter Poga ar, vsi iz 31. ete. Alojz Turk in Franc Habjan iz 39. ete.

2. februar 1945

Jože Burkat, 53. eta, Alojzij Gunde, 34. eta, Rudolf Rus, 53. eta.

6. februar 1945

Janez Grabnar, 51. eta.

8.februar 1945

Kurat Jaka Mavec s pismom glasilu osebno zanika vest z dne 25. januarja 1945, da je podlegel ranam.

9. februar 1945

Janez Bobnar, Anton Barle, Franc Hrouat, Maks Rental, Matija Slak, Ivan Zupan, Viljem Zupan i , vsi iz 39. ete; Jože Novak, Anton Cujnik, Franc Modic, vsi iz 32. ete; Franc Vrta i , Janez Jurši , Janez Fortuna, Janez Ho evar, Anton Radkovi , Janez Golob, Anton Malnar, Feliks Kralj, vsi iz 4. težke ete.

20. marec 1945

Pri bombardiranju Prestranka na Primorskem ranjenih 27 srbskih dobrovoljcev.

28. marec 1945

Martin Rabzelj, 34. eta.

12. april 1945

Na minskem polju v Suhi krajini pri Sv. Primožu ranjeni: poro nik Jože Cerovšek (težje), poro nik Niko Šivic, Anton Virant, Franc Petri, Ga nik, Regina, Izidor Luzek, vsi 52. eta; prav tam ranjeni iz 34. ete: poro nik Alojz Karlin, Franc Kostrevec, Jože Rank.

13. april 1945

Janez Mavsar, 52. eta, Franc Novak, 31. eta.

13. april 1945

Večna izdaja - »poro nik Cerovšek je v ljubljanski bolnišnici ranam podlegel«.

14. april 1945

Jože Mencin, 52. eta, podnarednik Jože Žgajnar, Martin Mrvi, Martin Penca, 32. eta, vsi ranjeni pri Sv. Primožu.

17. april april 1945

Jože Mojstrov, 18. aprila 1945 glasilo poro a, da »gre poro niku Cerovšku bolje in da poro nik Karlin ne bo ob oko«.

20. april 1945, str. 4

Ob bombardiranju v Bršljinu lažje ranjen Franc Smoli, 37. eta.

26. april 1945, II. izdaja

Poro a o obisku generala Rupnika v Novomeški bolnišnici Usmiljenih bratov. Prior usmiljenih bratov gospod Golob, komisar bolnišnice Rupnik.

28. april 1945

Poro a, da se je poro niku Cerovšku stanje poslabšalo.

Kronika župnije Ljubljana Ježica za leto 1945 Aretacija župnika Janeza Puclja - 1945

Dne 16. junija - torej ko je že »izbruhnila svoboda« - sta sedela ob 3/4 na devet zve er, ko je bil še somrak, v župnijski kuhinji Filip in Franc Lovšin, oba ne aka župnikove sestri ne in gosposdinje Rozalije Drobni . Dalje Ludvik Drobni , prav tako ne ak Rozalije. Župnik je kake etrt ure prej odšel v sosednjo sobo - spalnico; Rozalija je odšla trenutek prej. Filip je bil z obrazom obrnjen proti kuhinjskim oknom, nasproti njega je ležal na zofi France, z glavo naslonjen na Ludvikovo koleno. Ravno so bili pove erjali (mle ni riž) in se pogovarjali. Okna so bila ne zagrnjena, lu v kuhinji prižgana, vežna vrata in vrata na vrt odklenjena. Nenadoma so za eli neznani ljudje - vojaki narodnoosvobodilne vojske, ki jih je pripeljal N. N. (ime in poklic sta v kroniki navedena), z njimi je bil tudi N. N. z Ježice, neko dekcle in morda še kdo iz fare, mo no streljati skozi obe kuhinjski okni. Filip, ki je takoj opazil ogenj iz avtomatskega orožja (dve angleški brzostrelki), je hitro sko il od mize, da bi se umaknil v vežo. Ta trenutek se je pojavil na vratih s hodnika lovek in spustil rafal Filipu v hrbet, da je s prestreljeno hrbtenico takoj obležal v veži kak meter od kuhinjskih vrat. Njegov brat France je medtem pri streljanju skozi okno dobil strele v roke, noge in glavo - vseh skupaj 21 - najhujše v glavo: krogla mu je prestrelila lice, mo no poškodovala spodnjo eljust in izstopila na vratu.

Medtem je stopil župnik, preplašen, iz sosednje sobe. Filip ga je zaprosil: »Stric, spovejte me; jaz bom umrl.« Župnik gaje v veži spovedal in mu podelil sv. maziljenje. Prosil je napadalce, e sme po sv. popotnico, pa mu niso dovolili. Nor evali so se iz Filipa. Ludviku je krogla raztrgala hla e ter nalahno posnela kožo. Ko se je pojavil eden od napadalcev v kuhinjskih vratih iz veže, je streljanje prenehalo. Vse se je izvršilo z bliskovito naglico.

Filip je bil mestni stražnik, dober stražnik, ki so ga na Vi u, kjer je najve krat imel službo, imeli vsi radi in jim je ve krat pomagal zoper okupatorje.

Vprašal je napadalce: »Fantje, kaj sem vam storil, da bom moral tako umreti?« Filipov brat France je ležal na zofi: kri mu je tekla curkoma iz ust, ker je imel tudi jezik prestreljen, mu je ta visel iz ust. Zidni omet in prah, kije odletel pri streljanju od sten, sta se mu lepila na obraz zaradi mo ne krvavitve. Ludvik je po ukazu napadalcev moral stati pri oknu z rokami kvišku.

Tedaj so stopili iz njih »višji« z A. K. na elu. Dolžili so nas, da smo oboroženi, da imamo protidržavni sestanek, da smo ranili nekega njihovega tovariša (verjetno in tudi druga e ni mogo e, da so ga v tej zmešnjavi ranili, e e bil res kak tovariš ranjen, sami), dolžili so nas, da imamo bunker. Z nabitim orožjem so preiskali vsak koti ek v župniš u: »Kje je bunker?« in grozili, da bodo podminirali župniš e. Medtem je prispel njihov rešilni avto in oba ranjena odpeljal v zapor, taka, kakršna sta bila. Filip je ez nekaj dni umrl, France se je zlizal, seveda s posledicami. Po temeljiti preiskavi, kije trajala skoraj do polno i, so župnika, Rozalijo in Ludvika Drobni a odgnali v zapor: najprej v Stožice, od tam v neko vilo v klet nasproti klasi ne gimnazije v Tivoliju v stražnico Ozne (politi ne policije).

prazno

Poimenski in strukturni
seznami in preglednice raznih
skupin ranjencev, invalidnih
in drugih bolnih povojnih
ujetnikov na območju Slovenije

Blaž Ivanc, Jože Kožar, Lovro Šturm

Spisek pogrešanih povojnih ujetnikov iz vrst bolnikov, ranjencev in invalidov

Pojasnilo kratic, uporabljenih v spisku

SB Ljubljana: AS 425 (SBL), Arhiv Slovenije, 425, Fond javno zdravstvo, Splošna bolnišnica v Ljubljani, 1941-1945, mati ne knjige za leto 1944 in 1945.

MB Novo mesto: Arhivski fond Moške bolnišnice usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu, sedaj hrani Splošna bolnišnica Novo mesto, mati ne knjige za leto 1944 in 1945.

Bolnišnica Golnik: Arhivski fond Bolnišnice Golnik za leto 1945, do leta 1999 v hrabri Bolnišnice Golnik, v postopku izročitve Arhivu Slovenije.

CZ Ozna: AS 1932, Arhiv Slovenije, 1932, Fond RSNZ, Zaporniške knjige, seznam pripornikov v Centralnih zaporih Ozna za Slovenijo, zap. št. 1-2640 (od 17. maja 1945 do 20. oktobra 1945), Dislocirana enota III, nekdanji arhiv Ministrstva za notranje zadeve.

Bela knjiga: Bela knjiga slovenskega protikomunističnega upora 1941-1945.

FSP I: Farne spominske plošče, knjiga I, urednik Branko Rozman, založba Družina, Ljubljana 1995.

FSP Ljubljana: Farne spominske plošče za mesto Ljubljana, Družina, 1. decembra 1996, str. 18 in 19.

Ferenc: Tone Ferenc, Po 46 letih končno potrjeno, da so mrtvi, Delo, 13. junija 1991, str. 10.

Gestrin: Ferdo Gestrin, Svet pod Krimom, Ljubljana 1993.

Ižanec I: Franc Ižanec, Odprti grobovi, 1. zvezek, Buenos Aires 1965, dokument št. 17, Pri evanđe šestih domobrancev o množičnem pokolu domobrantskih ranjencev, domobrancev in etnikov nad Brezarjevim breznom na Glincah pri Ljubljani, str. 21 do 26.

Ižanec 4: Franc Ižanec, Odprti grobovi, 1. zvezek, Buenos Aires 1965, dokument št. 1, Pri evanđe civilnega begunca, nekdanjega poštnega uradnika iz Bizovika pri Ljubljani.

Kamnik: Zbornik žrtev 2. svetovne vojne v občini Kamnik, uredil Milan Šuštar, izdala občina Kamnik, Kamnik 1998.

Kavčič-Keršič: Marta Kavčič-Keršič, Prva vaška straža v Sloveniji, Šentjošt 1941 do 1943, Šentjošt 1995.

Kostanjevica na Krki: Ne pozabimo jih, Kostanjevica na Krki 1993.

Kurnjek: Branko Kurnjek, Marjan Maušec, Iztok Mozeti, Dnevno časopisje o duhovniških procesih na Slovenskem 1945-1953, Acta ecclesiastica Sloveniae 21, Ljubljana 1999.

Limbarska gora: Revolucija okoli Limbarske gore, Buenos Aires 1979. Ložar: France Ložar, Bizovik, Ti vas domača, le kdo je tebe ljubil, Bizovik 1994.

Maček: Janko Maček, Križev pot od ljubljanske bolnišnice do Brezarjevega brezna, Zaveza, letnik VIII, št. 4 (dec. 1998), št. 31, str. 48-53.

Mokropoljani: Mokropoljani žrtve I. in II. svetovne vojne iz Dolenjega Mokrega Polja, Brane Penca, april 1995.

Mole: Izidor Mole, Zakaj so morali pasti, Zaveza letnik IV, št. 2 (jun. 1994, št. 13, str. 17-21.

Muhi - 1998: Milan Muhi , Ambruška župnija 1941-1945, Grosuplje 1998.

Muhi - 1999: Milan Muhi , Zamol ane žrtve druge svetovne vojne 1941-1945 v župnijah Krka, Šmihel in Zagradec, Grosuplje 1999.

Nu i : France Nu i , Dobropoljska dolina med okupacijo, revolucijo in državljansko vojno v asu 1941-1945, Videm-Dobropolje, januar 1995.

Okoliš: Stane Okoliš, Žrtve druge svetovne vojne na ožjem Notranjskem, gradivo Komisije za raziskavo povojnih množih pobojev, pravno dvomljivih procesov in drugih nepravilnosti ob ine Cerknica, Ljubljana 1996.

Pucelj: Janez Pucelj, župnik, Iz župnijskih kronik, Zapis iz kronike župnije Ljubljana Ježica 1945, (1), Družina, 9. januarja 2000, str. 25, (2), Družina, 16. januarja 2000, str. 25.

Pust et al. (ured): uredili Anton Pust, Zdravko Reven, Božidar Slapšak, Palme mu eništa, Ubiti in pomorjeni slovenski duhovniki, redovniki in nekateri verni laiki (uredniki), Mohorjeva družba v Celju, 1994.

Pust: Anton Pust, Da bi se jih spominjali, Žrtve II. svetovne vojne, Mirna Pe v letih 1941 do 1946, Mirna pe , december 1999.

Raka: Žrtve vojne in revolucije 1941 do 1945 iz župnije Raka, uredil Anton Metelko, Raka, december 1995.

Struge: Struge, Zamol ani zlo ini, uredil France Nu i , Struge 1996.

Sv. Mihael-1993: Da bi se jih spominjali, Žrtve vojne 1941-1945 župnije Sv. Mihaela, uredil Ivan Kralj, 1993.

SV. Mihael - 1994: Da bi se jih spominjali, Žrtve vojne 1941-1945 župnije Sv. Mihaela, dopolnjen seznam do leta 1994, uredil Ivan Kralj.

Šentjernej: Žrtve II. svetovne vojne iz župnije Šentjernej, izdal župnijski urad Šentjernej 1995, Šentjernej, avgust 1995.

Šentjošt: Nikoli premagani, Zapisi o pobojih in žrtvah komunisti nega nasilja ter drugih žrtvah druge svetovne vojne v fari Šentjošt s podružnicami: Butajново, Planino, Smre jem in delom Samotorice, uredil Matija Kav i , Šentjošt, julij 1995.

Škocjan-Bu ka: Leta velikega dozorevanja, župniji Škocjan in Bu ka v peklu druge svetovne vojne, uredil Ladislav Ho evar, Škocjan 1998.

Velike Laš e in Škocjan: Zamol ane žrtve komunizma v župnijah Velike Laš e in Škocjan pri Turjaku med drugo svetovno vojno in po njej, 1941 do 1947, uredil France Nu i , Velike Laš e, maj 1999.

Vidovski zvon, št. 9, 1992, druga izdaja, Župnijski urad Sv. Vid.

Za blagor o etnjave, Glasilo novomeške bojne skupine, leto 1945, Novo mesto. Zajec: Alfonz Zajec, Vse žrtve druge svetovne vojne med Žirovci, Žirovski ob asnik, revija za vsa vprašanja na Žirovskem, letnik 11, št. 17, str. 9, 10 in 12-30.

Zbornik ob ine Slovenska Bistrica 11, uredil Ferdo Šerbelj, izdala ob ina Slovenska Bistrica.

Žajdela: Ivo Žajdela, Komunisti ni zlo ini na Slovenskem, 2. del: Novo jutro, 1991.

Jože Adami ,

rojen 30. decembra 1910, Zadolje 8, Ribnica, mati Marjeta, o e Anton. Kova , domobranec, kaplar I. bataljona.

Imel je akutno vnetje slepi a, v Splošni bolnišnici Ljubljana, inter. odd. 1050, od 11. aprila 1945 do 7. maja 1945. Šel je na sanitetni vlak, kije bil zajet pri Jesenicah. Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 1945: 6265, pri evanje brata Antona Adami a, Zadolje, Ribnica.

Rajko Ali - Maršonov,

rojen 18. avgusta 1922, mati Neža roj. Kav i , o e Martin. Kme ki sin, domobranec, stanujo Planina 8, Šentjošt. Imel je tifus.

Hudo bolan je 13. julija 1945 v zaporih v Šentvidu umrl v naro ju brata Martina Ali a.

Vir: Šentjošt 1995, str. 58, Kav i - Kerši , str. 129, pri evanje brata Bernarda Ali a, Lavrovec, Rovte.

Janez Ambroži - Ruparjev,

rojen 12. marca 1912, mati Fran iška, o e Janez. Domobranec, stanujo v Dolenji vasi pri Ribnici. Živ no razrvan, duševno moten.

Bilje v bolnišnici v Ljubljani, odkoder je izginil.

Vir: FSP I, str. 56, pri evanje sestre J. L., Ribnica, pri evanje Ane Ben ina, Hrova a.

Alojzij Arko,

rojen 24. marca 1922, Zapotok, Sodražica, mati Marija roj. Klun, o e Janez. Domobranec, samski.

Imel je vnetje desnega kolena, v Splošni bolnišnici Ljubljana, odd. ortop.1711, od 2. maja 1945 do 6. maja 1945.

Nogo si je prehladil v internaciji v Padovi. Po umiku na Koroško vrnjen. Nazadnje so ga videli na Teharjah.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 1944: 20967, mat. knjiga 1945: 7463, FSP I, str. 160, pri evanje sestre Anice Tanko, Gori a vas.

Emil Hans Attems,

rojen leta 1921, Graz, Avstrija, mati Eleonora Nostitz, o e Ferdinand. Študent tehnike v Zagrebu.

Invalid, brez noge.

Izginil konec leta 1945, zelo verjetno v »Zgornje bistriškem bunkerju«.

Vir: Zbornik ob ine Slovenska Bistrica II, str. 281 in 157, Žajdela, str. 13 in 15.

Anton Avbar - Žnedarjev,

rojen 3. junija (ali maja) 1910, Gor. Globodol 1, Mirna Pe , mati Marija roj. Smrke, o e Janez.

Kmet, poročen, domobranec, 40. leta, Novo mesto.

V Splošni bolnišnici Ljubljana, odd. urol. 429, od 19. februarja 1945 do 10. marca 1945.

Ostal je doma, ob prijetu julija 1945 so ga ranili v nogo, ranjen je ležal v novomeških zaporih. Od takrat je pogrešan.

Vir: SB Ljubljana; mat. knjiga 3228, Pust, str. 150, pri evanđe sina Martina Avbarja, pri evanđe sovaša ana iz Gor. Globodola Franca Bobnarja.

Jože Babi ,

rojen 3. septembra 1917, Potiskovec, Struge, mati Frančiška roj. Pugelj, oče Jože.

Ranjen v glavo, hrom po levi strani (verjetno poškodba živca).

Zdravil se je v Vojni bolnišnici v Ljubljani.

Brat France Babi ga je zadnji videl 31. avgusta 1945 v zaporu v Šentvidu.

Vir: FSP I, str. 174, pri evanđe bratov Antona Babi a in F. B. ter sestre Mihele Šuštarši , Ljubljana, pri evanđe Jožeta Puglja, slika iz bolnišnice.

Anton Bartol - Banetov,

rojen 29. junija 1921, Hrib 17, zdaj 37, Loški Potok, mati Marjeta roj. Krnc, oče Alojz.

Imel je jetiko.

Do 1. maja 1945 je bil v bolnišnici v Ljubljani, potem zaprt v Šentvidu. S prvo skupino naj bi bil 29. maja 1945 odpeljan na morišče Brezarjevo brezno.

Vir: pri evanđe brata Ivana Bartola, Hrib, Loški Potok, pri evanđe Danile in Antona Lavri .

Janez (Ivan) Bauman,

rojen 4. maja 1923, Rakek 106, Unec, mati Marija roj. Švigelj, oče Franc.

Hišni delavec, domobranec.

Prestreljena roka, brez prstov. Odšel je iz Ljubelja in bil vrnjen.

Vir: FSP I, str. 145, Okoliš str. 124, Status animarum župnije Unec za vas Unec, »Pogrešan junija 1945«, pri evanđe J. P., Marija Ilerši , Rakek.

France Bavdek - Tišlerjev,

Rojen 16. novembra 1926, Sv. Vid, Jeršiče, mati Justina, oče Franc.

Študent, domobranec.

Ranjen v pljuča in desno roko aprila 1945 v Beli krajini.

Bil je v Vojni bolnišnici, odpeljan s sanitetnim vlakom na Koroško, vrnjen.

Vir: FSP I, str. 187, slika iz bolnišnice, Okoliš, str. 149, Vidovski zvon, št. 9/92, str. 8, Bela knjiga, str. 212, pri evanđe brata Mira Bavdka, Begunje.

Ivan Berus,

rojen 15. maja 1906, Daljni Vrh pri Novem mestu, Kamenice, mati Jera roj. Kos, oče Franc.

Trgovec, poročen, oče treh otrok, stanuje Florjanov trg, Šmihel-Grm-Regra vas.

Invalid, brez treh prstov na roki.

Bil je kuhar pri domobrancih, 23. maja 1945 odpeljan v Šentvid.

Vir: FSP I, str. 120, Sv. Mihael, 1994, str. 13, pri evanji h erke Anice Šuštarši , Novo mesto.

Ivan Bijek - Tadolejev,

rojen 28. septembra 1920 (1922), Prapre e, Žužemberk, mati Ana roj. Papež, o e Janez.

Kme ki sin, domobranec, 5. eta, Grosuplje.

Kompliciran zlom in strelna rana desne nadlehti.

Ranjen pri cerkvi sv. Antona pri Dol. Toplicah.

Zdravil se je v MB Novo mesto od 22. aprila 1945 do 4. maja 1945. Šel je na Koroško, vrnjen, pogrešan.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 610, pri evanji brata Rafaela Bijeka, Prapre e.

Franc Blatnik - Štalarjev,

rojen 10. (20.) marca 1904, Kle et 12, zdaj 16, Žužemberk, mati Marija roj. Struna, o e Franc.

Kmet, poro en.

Poškodovan ob zajetju.

V Moški bolnišnici Novo mesto je bil od 27. maja 1945 do 16. junija 1945. Ne ozdravljen.

Vir: MB NM 859, Muhi 1999, str. 75, pri evanji žene Vide Blatnik, Kle et, Jožeta Sadarja, pri evanji sestre Vere.

Jože Blatnik - Štalarjev,

rojen 30. decembra 1916, Kle et 12, zdaj 16, Žužemberk, mati Marija roj. Struna, o e Franc.

Kme ki sin, samski, kuhar pri domobrancih.

Kot otrok si je poškodoval ple e (sklep v rami) in bil zaradi tega grbast. Po vojni se je skrival na domu, vojaki so ga odkrili in odpeljali v Žužemberk. Pogrešan.

Vir: pri evanji žene brata Franca, Vide Blatnik.

Jože Blatnik,

rojen 11. (12.) novembra 1926, Gornje Vrhpolje, Št. Jernej, mati Terezija roj. Pavlin, o e Jože.

Kme ki delavec, samski, stanujo Gornje Vrhpolje 12, zdaj 18, domobranec, 71. eta, Sti na.

TBC plju , v SB Ljubljana, odd. kirurg. 362 od 3. marca 1945 do 30. aprila 1945. Kot nesposoben je prišel domov. 15. maja 1945 so ga odpeljali v Šentvid, kjer je umrl.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 4023, AS 1878, fascikel 16, II 0215012, Naredba št. 17 z dne 29. marca 1945, »stalno nesposoben«; Šentjernejski, str. 92.

Ignac Boben - Severjev,

rojen 16. septembra 1921, Prim a vas 13, Ambrus, mati Katarina roj. Muhi , o e Matija.

Kme ki sin, samski.

Invalid, ranjen v nogo leta 1943.

Bil je na Koroškem, vrnjen na Teharje. Njegov brat Lojze je bil bolni ar v Vegovi ulici, tudi na Teharjah, kjer je skrbel za težje ranjence, pogrešan.

Vir: FSP I, str.16, Muhi - 1998, str.104, pri evanje sestre Marije Grum, Ljubljana.

Franc Boštjan i ,

rojen 9. avgusta 1914, Malo Mla evo, Grosuplje, mati Terezija, o e Jože.

Kme ki sin, samski, domobranec, 71. eta, Grosuplje.

Zlom, v Splošni bolnišnici, odd. v. p. 1161, od 30. aprila 1945 do 7. maja 1945. Iz bolnišnice je odšel na Koroško, vrnjen na Teharje.

Vir: SB Ljubljana, 7378, FSP I, str. 62, sestra Albina Zajc, Šmarje-Sap.

Janez (Janko) Božnar,

rojen 21. decembra 1922, Prapro e, Polhov Gradec, mati Marija roj. Trobec, o e Janez.

Kme ki sin, tesar, samski, domobranec, 42. eta, Polhov Gradec.

Oteklina obeh goleni, bolan na ledvicah, otekli koleni, v bolnišnici, odd. kirurg. 920, 11. aprila 1945.

Ob koncu vojne ni bil v bolnišnici, ampak v Polhovem Gradcu. Šel je na Koroško in bil vrnjen.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6294, FSP I, str. 125, pri evanje sestre Marije Ane Jarc in brata Filipa Božnarja.

Janez (Ivan) Bratkovi - Arminš ev,

rojen 9. decembra 1920, Dol. Brezovica 7, Št. Jernej, mati Fran iška roj. Kova i , o e Jože.

Kme ki sin, samski, domobranec, 52. eta, Novo mesto.

Vstrelina obraza; zlom zg. eljusti in nebne kosti, v bolnišnici od 22. marca 1945 do 6. aprila 1945.

Ranjeno 14. novembra 1944 pri Miklarjih v Beli krajini, prestreljena eljust, hranjen po cevki.

Zdravil se je v bolnišnici v Novem mestu, bil prestavljen v Ljubljano, nato pogrešan, verjetno ubit v Ko evskem Rogu.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 1944: 24556, v. p. 4084 do 31. decembra 1944; v. p. 12 od 1. januarja 1945 do 9. marca 1945, mat. knjiga 1945: 5165, odd. voj. 1264. Šentjernej, str. 26, pri evanje pol ne aka Jožeta Škedlja.

Franc Brezec - Dehin ,

rojen 14. maja 1920, mati Ivana roj. Stražiš ar, o e Franc.

Kme ki sin, domobranec, stanujo Begunje pri Cerknici 25.

Prestreljen skozi stegno - stegnenico, na nogi je imel 8 kg težko utež.

Bil je v Vetrinju. S samimi ranjenci - ve kamionov - je bil en dan pred Rupnikovim bataljonom vrnjen iz Vetrinja v Vojno bolnišnico v Ljubljani.

Vir: FSP I, str. 19, Okoliš, str. 83, pri evanje ne akinje Bibijane Baudek, pri evanje Ane Škrlij, pri evanje J. P. in A. P.

Ciril Cankar (Tetzmann) - Jeranov,

rojen 2. julija 1919 (mati ni urad), Žirovski Vrh, Sv. Urbana 7, Gorenja vas, Trata, mati Marjana Cankar por. Oblak.

Delavec, domobranec, stanujo Sestranska vas 18, Gorenja vas, (prijavljeni 1. 1945).

Poškodba trebuha ob eksploziji, Empyema pleurae, bil v bolnišnici na Golniku od 1. februarja 1945 do 25. maja 1945, oddelek I/3, št. 633.

Vir: FSP I, str. 19, Bolnišnica Golnik, pri evanje Janeza Bohinca, Gorenja vas.

Franc Cankar,

rojen 24. novembra 1925, Ig 6, Ljubljana, mati Fran iška roj. Svete, o e Franc.

Kme ki sin, samski, domobranec, l. del. vod, Realka Ljubljana.

Brazgotinjenje l. plju nega krila, stanje po blokadi, v SB Ljubljana, odd. prsni 304, od 13. aprila 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6426, FSP I, str. 77, CZ Ozna # 1142, pri evanje brata S. C.

Alojz Cekuta,

rojen 27. maja 1909, Gornja Prekopa 24, Kostanjevica na Krki, mati Marija roj. Zagorc, o e Anton.

Kmet, poro en, stanujo v Gru i, Šentjernej, domobranec.

29. septembra 1946 so ga kot civilista ranili in ustrelili pri delu blizu doma.

Vir: Šentjernej str. 119, pri evanje h erke Vekoslave Jereb, Gru a.

Jože Cerovšek,

rojen 3. oktobra 1925, Veliki Trn 20, sedaj l, Sveti Duh nad Krškimi, mati Terezija roj. Mirt, o e Franc.

Študent medicine, begunec, stanujo Smednik, Raka, domobranec, poro nik, 52. eta.

Aprila 1945 hudo ranjen na minskem polju pri Sv. Primožu v Suhi krajini nad Dvorom pri Žužemberku.

Zdravil se je v ljubljanski Vojni bolnišnici. Ni šel z vlakom, bilje v privatni oskrbi v sanatoriju Leoniš e. Od tam odpeljan s tovornjakom neznano kam, pogrešan.

Vir: Raka, str. 31, Za blagor o etnjave, 12. aprila 1945; 18. aprila 1945; 28. aprila 1945, pri evanje sestre Rozalije Cerovšek, pri evanje Stanka Gorenca, pri evanje bratranca Ivana Cerovška, pri evanje Petra Ga nika, prim: pri evanje Ane Verbi - sestre Gelazine, prim. tudi pri evanje Ivica Gori ar Kon an.

Franc Cvet - Krmej ek,

rojen 22. aprila 1923, Jeperjek, Tržiš e, mati Marija, o e France.

Kmet, poro en, domobranec, 39. eta, Sti na.

Stanje po strelni rani hrbtenice. Popolna ohromelost spodnjega dela telesa.

V novomeški bolnišnici od 15. oktobra 1944 do 13. marca 1945. Obiskovala gaje sestra Anica Cvet por. Ho evar. Prim. spisek Krg. 30. aprila 1945, 2. maja prestavljen na nevrol. (premeš en v Ljubljano).

V SB Ljubljana od 30. aprila 1945 do 9. junija 1945. Odd. v. p. 1160 do 2. maja 1945, neur. 123 do 8. junija 1945, kirurg. II. 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: MB Novo mesto 1944: 1578, Splošna bolnišnica Ljubljana, mat. knjiga 7377, Škocjan-Bu ka, str. 91, CZ Ozna # 1133, pri evanje sošolca Franca st. Skuška, Jeperjek.

Anton Cvetek,

rojen: 15. decembra 1912, Laški Rovt, Boh. Bistrica, mati Franca roj. Urbanec, o e Franc.

Mle ni kontrolor, samski, gor. domobranec.

Vstrelina prsnega koša, v SB Ljubljana, odd. voj. 1270, kirurg. I. 1785, od 6. maja 1945 do 9. junija 1945.

Najprej v bolnišnici Golnik, nato v Vojni bolnišnici v Ljubljani.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana 7702, CZ Ozna # 1100, slika iz bolnišnice, pri evanje soseda Alojza Repinca, Kamnje, pri evanje ne aka J. C.

Stanislav eplak,

rojen 13. marca 1913, Križ, zdaj Florjan, Gornji Grad, mati Marija Jamnik, o e Franc.

Orožnik, stanujo šola v Litiji.

Strelna rana trebuha, v SB Ljubljana, odd. kirurg. I. 1800, od 10. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7974, CZ Ozna # 1107, pri evanje bratove žene Ivane eplak, Florjan, Gornji Grad.

Janez Debevec - Žlogarjev,

rojen 9. avgusta 1906, Bezuljak 18, Begunje, mati Marija roj. Meden, o e Andrej.

Kme ki delavec, domobranec.

Ranjenec, bil je na sanitetnem vlaku kot bolnik iz Vojne bolnišnice. Vrnjen iz Vetrinja na Teharje.

Vir: FSP I, str. 19, Bela knjiga, str. 212, Okoliš, str. 85, pri evanje soseda Antona Kav i a, Bezuljak.

Jožef Dežman,

rojen 4. februarja 1926, Strelac 7, Šmarješke toplice, mati Marija roj. Verbi , o e Janez.

Delavec, samski, domobranec, 29. eta, Velike Laš e.

Stanje po eksplozivni rani obeh spodnjih okon in, najprej v Vojni bolnišnici, nato v SB Ljubljana, odd. voj. p. 1162, od 30. aprila 1945 do 7. maja 1945.

Slika iz bolnišnice, zadaj napisano: ranjen 7. januarja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7379, pri evanje sestre Ane Gorenc, Šmarješke Toplice.

Janez (Ivo) Erznožnik - Tajnikov,

rojen 22. marca 1924, Žiri 93, mati Albina, o e Matija - Slavko.

Študent, domobranec, poro nik.

Ranjen spomladi 1945 v noge, na sanitetnem vlaku.

Vir: Zajec, Žirovski ob asnik, št. 17, str. 19 in 28, pri evanje Ivana Kralja ter Fran iške Zalar, pri evanje Toneta Koš aka, Begunje pri Cerknici.

Ivan Frkalj,

rojen 1. januarja 1926, Orle 5, Rudnik, mati Marija roj. erne, o e Mihael.

Kme ki sin, samski, kuhar pri domobrancih.

Ranjen aprila 1945, strelna rana leve in desne zadnji ne plati, zdravil se je v Vojni bolnišnici v Ljubljani.

Tik pred koncem vojne je zapustil bolnišnico, ez nekaj dni se je javil novim oblastem.

V CZ Ozne od 17. 5. 1945, odveden 2. 6. 1945 ob 22. uri.

Vir: CZ OZNA # 314, pri evanje brata M. R, Orle.

Andrej Gabrovšek - Cenetov,

rojen 21. novembra 1924, Godovi 27, zdaj 39, rni Vrh, mati Jožefa roj. Rudolf, o e Vinko.

Kme ki sin, samski, domobranec, 46. eta, Hotedršica.

Ranjen v komolec, po vstrelni rani ledvenega dela hrbta, v SB Ljubljana, odd. ortop. 727, od 6. marca 1945 do 6. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 4222, pri evanje sestre Katarine Gruden, Godovi .

Jožef Ga nik,

rojen 14. decembra 1913, Drenik 3, Št. Jurij pri Grosupljem, mati Fran iška roj. Predali , o e Anton.

Kme ki sin, samski, domobranec, 24. eta, Ig.

Stanje po amputaciji leve goleni, stanje po zlomu leve stegenice, ranjen aprila 1944, v Vojni bolnišnici so mu odrezali eno nogo, druga v mavcu.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1267, od 6. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7695, CZ Ozna # 1098, Tabor, 1976, št. 3, str. 56, Ferenc, pri evanje sestre Anice Kova i , Ljubljana.

Alojz Gašperi - Cep ev,

rojen 29. aprila 1901, Biška vas 14, zdaj 15, Mirna Pe , mati Marija roj. Kužnik, o e Franc, sin Jože.

Železni ar, poro en, invalid.

Amputacija noge pod kolenom, ležal v Vojni bolnišnici.

Vir: Pust, str. 29, pri evanje sina Jožeta Gašperi a, Biška vas, Mirna Pe .

Ignac (Nace) Gerdin,

rojen 8. novembra 1922, Razbore pri Veliki Loki, mati Fran iška roj. Mrzel, o e Andrej.

Kme ki sin, domobranec.

Ranjen v bitki pri Višnji Gori, poškodba desne noge nad kolonom, amputacija, nepremi en.
Bil je v Vojni bolnišnici v Ljubljani, po vojni pogrešan.

Vir: Pri evanje brata Viktorja Gerdina, Ljubljana in sestre Slavke Bizjak, Ljubljana.

Janez Gnidovec,

rojen 16. avgusta 1907, Vali na vas, Zagradec, mati Marija roj. Habjan, o e Janez.

Kmet, poro en.

Strelna rana leve noge in desnih me .

Ranjen v noge (pri okopavanju koruze). Zdravil se je v MB Novo mesto od 4. junija 1945 do 16. junija 1945. Ne ozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 912, FSP I, str. 235, pri evanje sovaš anke Vide Blatnik, pri evanje sina Janeza Gnidovca, Ivan na Gorica.

Franc Golob - Golobov,

rojen leta 1923, Iška vas 75, mati Marija roj. epelnik, o e Janez.

Kme ki sin, domobranec.

Ranjen v levo roko.

Bil je v Vojni bolnišnici. Pogrešan.

Vir: Pri evanje sestre Ivane Smuk, slika iz Vojne bolnišnice.

Franc Gril - Podlubanc,

rojen v Dobindolu, Uršna sela.

Kurir v ob ini Dol. Toplice, invalid.

Brez enega zrkla kot posledica vojne poškodbe.

Vir: Pri evanje ne akinje Marije Pavlin, Novo mesto, pri evanje D. Ž.

Alojzij Gruden,

rojen 20. maja 1924, Zamostec, Sodražica, mati Marija roj. Brinšek, o e Vinko.

Kme ki delavec, domobranec, rekonval. eta Ljubljanski grad.

Strelna rana levega stegna, v SB Ljubljana, odd. voj. p. 1218, od 5. maja 1945 do 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7634, FSP I, str. 160, pri evanje sestre Jerice Šilc, Zamostec.

Alojz Hegler,

rojen 23. junija 1912, Pricerkev 15, Struge na Dolenjskem, mati Jožefa roj. Križman, o e Ignacij. Datum smrti: 15. junij 1945.

Težko ranjen v nogo, ustreljen v bolnišnici.

Zdravil se je v bolnišnici na Studencu 23.

Vir: FSP I, str. 175, Struge, str. 159, slika iz bolnišnice, Bela knjiga str. 212, pri evanje sina Jožeta Heglerja, pri evanje Jožeta Puglja.

France Henigman - Polonin,

rojen 17. oktobra 1919, Rakitnica 57, Ribnica, mati Fran iška roj. Trdan, o e Anton.

Kme ki sin, policist.

Ranjen ob koncu vojne.

Vir: FSP I, str. 58, Francka Turk, pri evanje Franca Trdana, A. R.

Anton Ho evar - Rib ev,

rojen 14. junija 1924, Male Vrhe, Krka, mati Uršula roj. Koželj, o e Jože.

Kme ki sin, domobranec.

Ranjen v obe nogi marca 1945 pri Tisovcu.

Zdravil se je v Vojni bolnišnici, bil na vlaku z ranjenci, nato pogrešan.

Vir: FSP I, str. 91, Muhi - 1999, str. 53, slika iz bolnišnice, pri evanje brata Jožeta (Slavka) Ho evarja, pri evanje Jožice (Pepce) Miklav i .

Anton Ho evar - Zlogan kov,

rojen 7. junija 1911, Podgora 9, Dobropolje, mati Marija roj. Prijatelj, o e Franc.

Sin posestnika, domobranec.

Eksplzivna rana desnih me z zlomom kosti, v SB Ljubljana, odd. kirurg. II. 1449, od 13. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8211, FSP I, str. 42, CZ Ozna # 1122, pri evanje h erke Marije Magdalene Ga nik, Podgora, dobila je kopijo bolniškega lista: »9. jun. 1945 odpuš en iz bolnišnice pod vojaško kontrolo«, pri evanje Jožeta Zevnika.

Janez Hribar - Mihatov,

rojen 8. januarja 1906, Mali Korinj 6, Zagradec, mati Marija roj. Novak, o e Janez.

Kmet, poro en, o e sedmih otrok.

Ranjen v hrbtenico leta 1944.

Zdravil se je v Vojni bolnišnici v Ljubljani, kjer je bil še maja 1945. Odpeljan v Šentvid. Bil naj bi na vlaku za Ko evje.

Vir: FSP I, str. 92, Muhi - 1999, str. 31, pri evanje h erke Kristine Oberstar, pri evanje sestre Angele Hrovat.

Janez Hrovat,

rojen 20. oktobra 1924, Gor. Brezovica 3, sedaj 31, Šentjernej, mati Jožefa roj. Lešnjak, o e Janez.

Kme ki sin, domobranec. Težko ranjen leta 1944.

Pri umiku na Koroško so ga morali nositi. Vrnjen na Teharje, pogrešan junija 1945.

Vir: Šentjernej, str. 70, pri evanje brata Antona Hrovata.

Janez Hrovat,

rojen 29. junija 1923, Deše a vas 16, zdaj 11, Žužemberk, mati Neža roj. Mrvar, o e Janez.

Kme ki sin, samski, domobranec, 72. eta, Vrhnika.

Kroni na TBC z zarastlinami in vnetjem porebrne mreže, v SB Ljubljana, odd. prsni 187, od 3. marca 1945 do 24. marca 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 4021, pri evanje sestre Cirile Hrovat, Deše a vas.

Franc Jamnik,

rojen 25. novembra 1912, Rožnik 5, Št. Jurij pri Grosupljem, mati Marija roj.

Grebenc, o e Anton.

Kme ki sin, samski, domobranec, II. bat., Ljubljanski grad.

Stanje po strelni rani leve rame, imel je suho roko.

V SB Ljubljana, odd.: voj. p. 914 od 11. aprila 1945 do 11. aprila 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6280, FSP I, str. 197.

Anton Jan ar,

rojen 24. februarja 1921, eš a vas 3, Pre na, mati Fran iška roj. Medved, o e Jože.

Kme ki delavec, domobranec.

Ob koncu vojne na zdravljenju v bolnišnici.

Vir: FSP I, str. 132, pri evanje Marije Anton i in Ivana Derganca, eš a vas.

Albin Janež - Andrejcev,

rojen 20. decembra 1921, Globel 31, Sodražica, mati Marija roj. Ilc, o e Ivan.

Poljski delavec, domobranec.

Invalid brez desne roke.

Bil je v skupini invalidov v domobrantskih uniformah, ki so jih v ponedeljek, 7. maja 1945 pripeljali iz Invalidskega doma na sanitetni vlak.

Vir: FSP I, str. 159, pri evanje Franca Kova i a, Žimarice.

Janez Japelj,

rojen 2. maja 1925, Verd, Vrhnika, mati Marija roj. Mesec, o e Anton.

Mehaniški vajenec, samski, domobranec, 5. eta, Vrhnika.

Vstrelina v desno zadnjico in stegno, v SB Ljubljana, odd. voj. 1355, od 8. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7866, FSP I, str. 231, CZ Ozna # 1125, pri evanje brata Antona Japlja.

Ivan (Janez) Jarc,

rojen 18. oktobra 1925, Ivanja vas 9, Mirna Pe , mati Neža roj. Kotar, o e Janez.

Kme ki sin, domobranec.

Po nesre i prestreljen skozi noge.

Tujek v levem stegnu.

Zdravil se je v Moški bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji od 7. junija do 16. junija 1945. Ne ozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 923. Pust, str. 24, pri evanje sestre Lojzke Kvartuh.

Jože Jereb,

rojen (14.) 7. februarja 1923, Gruša 5, zdaj 9, mati Frančiška roj. Hosta, oče Janez.

Ključavni ar, domobranec.

Hudo ranjen z bombo 7. maja 1945 pri prulskem mostu v Ljubljani. V bolnišnici v Ljubljani umrl 9. maja 1945 ob 16.30.

Vir: Šentjernejski, str. 119, Kirurgija - knjiga septika, pri evanđelju bolnika Jožeta Kastelica, pri evanđelju Elizabete Rudman, prim. pri evanđelju Marije Rozman.

Avugust Jeri,

rojen 5. oktobra 1922, Škocjan 43, Novo mesto, mati Marija roj. Povše, oče Janez.

Kmečki sin, domobranec, 31. leta, Novo mesto.

Strelna rana desne noge, v SB Ljubljana, odd. voj. p. 1228, od 5. maja 1945 do 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7648, Škocjan-Buča, str. 78.

Vinko Jerina,

rojen 31. marca 1925, evica 20, sedaj Vodovodna ulica, Logatec, mati Marijana roj. Novak, oče Franc.

Delavec, domobranec, 5. leta, Žužemberk.

Amputacija desne noge pod kolenom, tetanus. V bolnišnici od 5. maja 1945 do 8. junija 1945.

V zadnjem napadu na Štampetov most mu je odtrgalo nogo. Bil je v Vojni bolnišnici, nato v SB Ljubljana, odd. voj. p., infekc. 292 do 6. junija 1945 in kirurg. II. 1830 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7680 in 7892, CZ Ozna # 1086, pri evanđelju sestre Ane Jerina, pri evanđelju nekega Antona Jerina, Nova vas, slika iz bolnišnice.

Mirko Jerše,

Rojen 19. aprila 1925, Marinova vas, Krka, obina Zagradec, mati Frančiška Nose, oče Jože.

Kmečki sin, najprej dva meseca pri partizanih, nato interniran v Italiji, potem pri domobranci.

L. 1944 je bil ranjen v nogo. Ležal je v Vojaški bolnišnici. Tik pred koncem vojne je šel iz bolnišnice. Po vojni se je javil oblastem, bil v Šentvidu, pogrešan.

Vir: pri evanđelju sestre Angelce Todorij, Ljubljana.

Srečko (Feliks) Jezeršek,

rojen 20. novembra 1923, Stara Oselica 50, Gorenja vas, oče Luka.

Kroja, domobranec.

Eksplzijska rana trebuha.

Bil je v bolnišnici na Golniku do 25. maja 1945, oddelek I/3, št. 1631.

Vir: Arhiv bolnišnice na Golniku, pri evanđelju sestre Angele Zavrl, Verje.

Alojz Karlin,

rojen 16. junija 1922, Suha 29 pri Škofji Loki, mati Ana roj. Zakotnik, o e Gašper.

Domobranec, poro nik, 34. eta.

Ranjen v glavo na minskem polju pri Sv. Primožu v Suhi krajini v aprilu 1945. Zajet na sanitetnem vlaku, pogrešan.

Vir: Bela knjiga, str. 212, Za blagor o etnjave, 12. aprila 1945 in 17. aprila 1945.

Stanko Kenk,

rojen 15. januarja 1916, Stara Vrhnika, mati Marija roj. Ogrin, o e Franc.

Domobranec.

Strelne rane po vsem telesu.

Bil je v MB Novo mesto od 22. aprila 1945 do 23. aprila 1945.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 614, FSP I, str. 229.

Ivan (Janez) Klan ar - Ton kov,

rojen 22. aprila 1924, Studeno 8, Bloke, mati Elizabeta, o e Janez.

Kme ki sin, domobranec, 47. eta, Cerknica.

Tumor v predelu desne klju nice.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. I. od 4. aprila 1945 do 16. aprila 1945. Zadnji viden na Teharjah.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 5777, FSP I, str. 25, Okoliš, str. 100, pri evanje brata Stanislava Klan arja, Studeno na Blokah.

Peter Klun,

rojen 10. septembra 1926, Ribnica, mati Ivana, o e Franc.

Delavec, domobranec, 115. eta.

Strelna rana spodnjih okon in.

V SB Ljubljana od 5. maja 1945 do 7. maja 1945. Likvidiran po koncu vojne.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7692, Bela knjiga, str. 212, pri evanje R K.

Franc Knavs - Brinarjev,

rojen 11. decembra 1925, Travnik 5, Loški Potok, mati Jožefa roj. Vesel, o e Anton.

Domobranec.

Kroni no vnetje stopala na desni nogi.

Najprej je bil v ambulanti Vojne bolnišnice na ljubljanskem gradu, nato je šel v Splošno bolnišnico Ljubljana.

V CZ Ozne od 9. junija 1845 do 24. junija 1945.

Vir: FSP I, str. 112, CZ Ozna # 1115, pri evanje brata Rudolfa Knavs, Retje in sestre Fani Debeljak, pri evanje sestre Jožice Zavodnik, Litija, pri evanje Danile in Antona Lavri , Retje.

Vladislav (Stane) Kolenc,

rojen 30. april 1926, Selo 3 pri Mirni, mati Alojzija roj. Golob, o e Anton.

Kme ki sin, domobranec.

Granata mu je odbila koleno teden dni pred koncem vojne. Bilje v Vojni bolnišnici in na vlaku z ranjenci.

Vir: FSP I, str. 114, Bela knjiga, str. 213, pri evanje brata Franca Kolenca, Selo pri Mirni.

Roman Koreni ,

rojen 8. avgusta 1922, Gor. Gomila 5, zdaj 22, Šentjernej, mati Antonija roj. Pleskovi ,o e Franc.

Uslužbenec v Škofovih zavodih (kme ki delavec), samski, domobranec.

Kot ranjenec vrnjen, bil v Šentvidu.

Vir: Šentjernej, str. 79, pri evanje brata Antona Koreni a, pri evanje Jožeta Kaplana.

Franc Korošec - L'k ov,

rojen 5. februarja 1917, Kompolje 42, Videm-Dobrepolje, mati Terezija roj. Somrak, o e France. Kme ki sin, domobranec, vodnik.

Invalid brez noge, bil je na sanitetnem vlaku, nato je šel na Koroško in bil vrnjen na Teharje.

Vir: FSP I, str. 41, pri evanje Janeza Petri a, pri evanje Staneta Boštjan i a, Videm.

Anton Kos - Avbarjev,

rojen 29. decembra 1922 (1912), Jablan št. 15, Mirna Pe , mati Neža roj. Lužar, o e Franc. Kme ki sin, domobranec.

Strelna rana me , desno.

Zdravil se je v MB Novo mesto, od 16. aprila 1945 do 3. maja 1945.

Vir: MB NM 578, Pust, str. 63, pri evanje Alojza Zupan i a, Ljubljana.

Franc Kostrevc,

rojen 17. aprila 1914, Hrušica 2, Šmihel-Stopi e, mati Marija roj. Može, o e Franc. Domobranec.

Strelna rana leve nadlahtnice.

V MB Novo mesto od 11. aprila 1945 do 23. aprila 1945. Malo pred koncem vojne je prišel domov, se doma skrival in nato javil oblastem. Od takrat je pogrešan.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 552, pri evanje brata Jožeta Kostrevca, Novo mesto.

Anton Košmerl - Jakop ev,

rojen 14. januarja 1927, Retje 26, Loški Potok, mati Pavla roj. Lavri , o e Anton.

Dijak v Škofijski gimnaziji, domobranec.

Ranjen v nogo v Ko evskem Rogu v spopadu med dvema domobranskima enotama.

Bil je v Vojni bolnišnici v Ljubljani, nato na vlaku z ranjenci.

Vir: FSP I, str. 111, pri evanji Antona Lavri a in brata.

Karol Košmrlj - Mihov,

rojen 16. junija 1917, Retje 89, Loški Potok, mati Antonija roj. Lavri , o e Anton.

Kme ki sin, domobranec.

Ranjen pri Sv. Ani, Ribnica, amputirana noga. Bil je v Vojni bolnišnici v Ljubljani.

Vir: FSP I, str. 111, pri evanje Antona Lavri a.

Franc Kotnik - Mežnarjev,

rojen 4. aprila 1926, Topol 12, Bloke, mati Fran iška roj. Debevec, o e Matija.

Kme ki sin, domobranec.

Strelna rana leve roke.

Bil je v MB Novo mesto od 26. aprila 1945 do 30. aprila 1945. Šel je v Vetrinje in bil vrnjen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 627, Okoliš str. 101, FSP I, str. 25.

Egidij (Til e) Kova i - Kova i ev,

rojen 24. februarja 1913, Log 2, Mokronog, mati Marija roj. Bevec, o e Janez.

Kme ki sin, samski, domobranec.

Ranjenec v Vojni bolnišnici ob koncu vojne.

Vir: Bela Knjiga, str. 213, pri evanje sestre Alojzije Kova i , Log.

France Kova i ,

rojen okrog leta 1914 (žp. Soteska), Soteska št. 32, sedaj 26, Straža pri Novem mestu, mati Ana roj. Aš, o e Franc.

Poro en, invalid.

Amputirana noga.

Odšel je s transportom na Koroško. Ni se vrnil. Hi živi v Avstriji.

Vir: Pri evanje Petra Ga nika, pri evanje K.

Janez Kozina - Bur ev,

rojen 7. avgusta 1922, Gori a vas, Ribnica, mati Marija roj. Ambroži , o e Janez.

Dijak, Marijaniš e v Ljubljani.

Ranjen v roko, zdrobljen komolec.

V Vojni bolnišnici v Ljubljani od marca 1945.

Bil je v internaciji na Rabu, nato so ga mobilizirali partizani, dobil je tifus in ostal dalj asa doma. Potem so ga mobilizirali domobranci, ranjen marca 1945. Zdravil se je v Vojni bolnišnici v Ljubljani, s transportom na Koroško, vrnjen, verjetno na Teharje.

Vir: Pri evanje sestre Ane Ben ina, Hrova a.

Štefan Kožar

Rojen 2. decembra 1925, Dvorska vas 2 (tedaj), Velike Laš e, Ko evje, mati Marija Zelnik, o e Štefan.

Sin posestnika, domobranec 39. ete bat. Pregelj, samski.

Akutno vnetje slepi a.

18. maja odpeljan v taboriš e Škofovi zavodi v Šentvidu, od tam odpeljan 31. maja z vlakom.

Ivan Žužek vrgel listek z vlaka, da sta z njim tudi Štefan Kožar in Franc Prelesnik.

V SB Ljubljana, Krg. Kl. 741, od 7. maja 1945 do 18. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7732, pri evanje sestre Gabrijele Brinšek, Dvorska vas

Franc Krištof,

rojen 1910 (ali 1915), Mirna, Spomeniška 30, mati Cilka roj. Pu ek, o e Franc. Zidar, domobranec.

Ranjen v hrbtenico leta 1944. Zdravil se je v Vojni bolnišnici.

V Centralnih zaporih Ozne od 9. junija 1945, kjer je umrl 2. julija 1945 ob 16. uri.

Vir: FSP I, str. 114, CZ Ozna # 1128, pri evanje polsestre Pavle Bužan, roj. Krištof in polbrata Božidarja Krištofa, Mirna.

Alojzij Krivec,

rojen 1. februarja 1914, Gumniš e, Škofljica, mati Katarina roj. Zemljak, o e Jernej.

Kme ki sin, domobranec.

Bil je bolan na plju ih.

Zajeli so ga v bolnišnici v Ljubljani.

Vir: Pri evanje sosede Antonije Gale, Gumniš e.

Jože Lamovšek - Denarjev,

rojen 24. novembra 1924, Kostanjevica nad Šentrupertom, mati Jožefa roj. Mavec, o e Jože.

Kme ki sin, domobranec. Ranjen v nogo.

Usmiljena sestra Celza ga je obiskovala v Vojni bolnišnici v Ljubljani. Zadnji viden v Vetrinju, pogrešan.

Vir: Št. Rupert 1995, str. 46, pri evanje Marije Drobni - s. Plautile, pri evanje sestre Anice Lamovšek, Ljubljana.

Avgust Lampi - Blekarjev,

rojen 28. avgusta 1923, Bizovik, Ljubljana, mati Ivana roj. Škafar, o e Jakob.

Pleskar, domobranec.

Ranjenec iz vojne bolnišnice, na sanitetnem vlaku.

Vir: FSP I, str. 108, Ložar, na seznamu št. 31, Bela knjiga, str. 213, pri evanje Ivana Korošca.

Franc Lapajne,

rojen 26. februarja 1927, Jeli ni Vrh, Veharše, Idrija.

Delavec, domobranec SNVZ, Veharše, 4. eta, Idrija.

Stanje po škrlatinki v ledvicah, plju nica in vnetje rebrne mreene.

V SB Ljubljana, odd. inf. 267, neurol., interna 1564, od 31. januarja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 2058, CZ Ozna # 1105, pri evanje sestre Ivanke Sovan.

Jožef Lekan,

rojen 28. decembra 1920, Tol ane 15, Zagradec, mati Marija roj. Grm, o e Jožef.

Samski, domobranec, rekonvalesc. eta, Ljubljanski grad.

Ranjen v desno roko in zdrobljena lopatica.

Stanje po vstrelini desne nadlehti.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1197, od 3. maja 1945 do 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7540, FSP I, str. 235, pri evanje sestre Marije Smrekar, Tol ane.

Andrej Lekšan,

rojen 1. decembra 1913, Klance 41, Stari trg, mati Ivana roj. Kordiš, o e Franc.

Kme ki sin, domobranec, Logatec, železniška baterija Rakek.

Strelna rana desne roke s kompl. zlomom II. dlan nice.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1244, od 5. maja 1945 do 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7670, FSP I, str. 116, Okoliš str. 130, pri evanje brata Lojzeta Lekšana, Klance.

Franc Lenar i - pri Tomic,

Rojen 6. oktobra 1918, Bevke 5, zdaj Bevke 40, župnija Bevke.

Kme ki sin, domobranec.

Bil je ranjen in se zdravil v Vojni bolnišnici v Ljubljani. Tam ga je obiskovala rodna sestra in usmiljenka Albina Lenar i , sestra Marija - Pavla. Ob koncu vojne ga je vzela v zavetiš e Sv. Jožefa v Ljubljani, od koder so ga po dveh dneh odpeljali v Škofove zavode.

Vir: pri evanje rodne sestre Albine Lenar i , redovne sestre Marije - Pavle, pri evanje ne aka Janeza Lenar i a, Bevke, zapis iz kronike sester Sv. Križa pri evanje sestre Terezije.

Anton Levstik - Martinov,

rojen 12. novembra 1908, Male Laš e 13, Velike Laš e, mati Neža roj. Praznik, o e Janez.

Kme ki sin, domobranec.

Ranjenec, na sanitetnem vlaku.

Vir: FSP I, str. 215, Velike Laš e in Škocjan, str. 172, pri evanje sestre Albine Stritar.

Filip Lovše - Lovšetov,

rojen 18. avgusta 1924, Bizovik, Štepanja vas, mati Angela roj. Jakoš, o e Andrej.

Dijak, domobranec.

Ranjenec v Vojni bolnišnici v Ljubljani, na sanitetnem vlaku, 56 težkih ranjencev.

Vir: FSP I, str. 108, Bela knjiga, str. 213, Ižanec 4, str. 10, pri evanje Ivana Korošca, Ložar, na seznamu št. 33.

Filip Lovšin - Skonen,

rojen 21. aprila 1911, Goriča vas, Ribnica, mati Marija roj. Drobni, oče Janez.

Voznik, stanujo Ljubljana, Vrtača 3.

Strelne rane glave ob napadu v župništvu na Ježici. Ranjen skupaj z bratom Francetom.

V CZ Ozna od 17. junija 1945, umrl v zaporu 20. junija 1945 ob 2.30.

Vir: CZ Ozna # 1659, župnijska kronika župnije Ježica za leto 1945, Pucelj, str. 25, pri evanje sestre Angele Klun, Ljubljana.

Anton Lužar,

rojen 12. januarja 1922, Vinica 15, Šmarjeta, mati Marija roj. Šinkovec, oče Franc.

Kmečki sin, samski, domobranec.

Ranjen, zdravil se je v Ljubljani. Pogrešan od konca vojne.

Vir: Pri evanje Amalije Mlakar, Vinica.

Marjan Maček,

rojen 3. julija 1921, Dolenji Logatec 148, sedaj Mandrge, mati Marija roj. Istenič, oče Franc.

Dijak mešarske šole na Rakeku.

Granata mu je odtrgala nogo na Primorskem.

Vir: FSP I, str. 60, pri evanje Jožice Kocjan, roj. Maček, Ljubljana.

Anton Mahnič - Mahničev,

rojen 20. aprila 1926, Čuhovo 6a, Sv. Vid nad Cerknico, mati Ana roj. Zalar, oče Anton.

Hišni delavec, dijak, samski.

Ranjenec iz Vojne bolnišnice v Ljubljani, na sanitetnem vlaku.

Vir: FSP I, str. 159, Bela knjiga, str. 213, Okoliš, str. 148, Videmski zvon 9/92, str. 5.

Anton Marolt,

rojen 2. marca 1913, Hojčeva 1, Sodražica, mati Marija roj. Peterlin, oče Anton. Kmečki sin, samski, domobranec, 1. del. vod, Sv. Krištof, Ljubljana.

TBC pljučin pleuritis.

V SB Ljubljana, odd. prsni 186, od 8. marca 1945 do 8. aprila 1945. Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 4020.

Jakob Mavec,

rojen 18. decembra 1913, Ig 125, zdaj 84, mati Uršula roj. Žug, oče Jakob.

Kaplan v Toplicah na Dolenjskem, vojni kurat pri domobrancih, 7. leta, Rakek; na Kočevskem procesu obsojen na prisilno delo.

Ranjen 27. januarja 1945, bole ine v križu, amputacija noge v gležnju, maja 1945 je odšel z domobranci na Koroško in bil vrnjen v taboriš e Teharje, menda ubit nekje na Dolenjskem.

Vir: FSP I, str. 77, Kurnjek, str. 60:, Za blagor o etnjave, 25. januarja 1945 in 8. februarja 1945, pri evanje D. Ž.

Janez Meden - Medenov,

rojen 14. septembra 1908, Selš ek 16, Begunje, mati Terezija roj. Cimperman, o e Janez. Samski, domobranec, 7. eta, Rakek.

Bole ine v križu.

V SB Ljubljana, odd. int. 184, od 16. januarja 1945 do 24. januarja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 1020, FSP I, str. 22, Okoliš, str. 90.

Ivan Mehle,

rojen 6. maja 1924, Ponova vas 12, Šentjurij pri Grosupljem, mati Ana roj. Slana, o e Jože. Kme ki sin, domobranec.

Suha roka, ranjen leta 1944 nad Mokrcem. Vrnjen iz Vetrinja.

Vir: FSP I, str. 202, pri evanje Jožeta Hribarja.

Ciril Mehle,

rojen 5. julija 1917, Ponova vas 12, Šentjurij pri Grosupljem, mati Ana roj. Slana, o e Jože. Kme ki sin, domobranec.

Ranjen v nogo leta 1944.

Vrnjen iz Vetrinja.

Vir: FSP I, str. 202, pri evanje Jožeta Hribarja.

Jožef Mencin,

rojen 1. septembra 1923, Zloganjska gora, Tel e, Škocjan.

Domobranec, samski, rekonvalesc. eta, Ljubljanski grad, prej 52. eta.

Brez levega zrkla, ranjen 14. aprila 1945.

V SB Ljubljana, odd. okul. 513, od 8. maja 1945 do 8. maja 1945. Bil je vrnjen.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7828, Škocjan-Bu ka, str. 92, Za blagor o etnjave, 14. aprila 1945.

Anton Mesojedec - Jurkov,

rojen 4. decembra 1911, Zagorica 31, Dobropolje, mati Ivana roj. Grm, o e Franc.

Kmet, poro en, domobranec, 12. eta, Ljubljana.

Ekcem in vnetje na obrazu.

V SB Ljubljana, odd. dermat. 456, od 3. aprila 1945 do 22. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 5676, FSP I, str. 44, Nu i , str. 133, pri evanje Ivana Grma.

Anton Miheli ,

rojen 18. oktobra 1922, Podklanec 6, zdaj 11, Sodražica, mati Marija roj. Gregori , o e Janez.

Kme ki sin, domobranec v etni na Ljubljanskem gradu.

Brez roke (Petri : bil je na nosilih, ranjen v obe nogi).

Bil v skupini invalidov v domobranskih uniformah, ki so jih v ponedeljek, 7. maja 1945 pripeljali iz Invalidskega doma na sanitetni vlak.

Vir: FSP I, str. 160, pri evanje Janeza Petri a, Ho evje, pri evanje ne akinje Jože Košmrl, pri evanje Franca Kova i a, Žimarice.

Franc Mikli - Šimnov,

rojen 26. junija 1910, Brezovi Dol 18, Ambrus, mati Marija roj. Vidmar, o e Janez.

Kme ki sin, poro en, domobranec, 22. eta, Pijava Gorica.

Ranjenje bil leta 1944 v trebuh. Bilje v bolnišnici na Studencu do maja 1945, voj. p. 1168, sprejet 1. maja 1945, odpuš en 1. maja 1945.

Bil je v Šentvidu.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7406, FSP I, str. 15, Muhi - 1998, str. 89, pri evanje svakinje Angele Horvat.

Franc Miši - Šemac,

rojen 8. marca 1923, Martinjak, mati Marija roj. Kotnik, o e Lovrenc.

Kme ki sin, domobranec.

Imel je prestreljeno kost, stegnenico.

V Vojni bolnišnici je na dveh skupinskih slikah.

Vir: FSP I, str. 34, Okoliš, str. 118, pri evanje sestri ne Ivanke Mlakar, Martinjak in pri evanje Marije Lekšan.

Ivan Mo nik,

rojen 16. decembra 1918, Praprotno, Zakal, Kamnik, mati Marija, o e Peter.

Gozdni delavec, gor. domobranec, stanujo Županje Njive 22, Kamnik. Poškodba leve roke po eksploziji. Amputacija prstanca.

Bilje v bolnišnici na Golniku do 25. maja 1945, oddelek I/3, popisni list št. 2193.

Vir: Kamnik, str. 43, Arhiv bolnišnice na Golniku, pri evanje P. M.

Anton Modic - Komparetov,

rojen 17. septembra 1923, Žimarice 76, Sodražica, mati Fran iška roj. Pavlin, o e Anton.

Delavec, mehanik, domobranec.

Bil je v bolnišnici ob koncu vojne kot ranjenec, zaprt v Škofovih zavodih, pogrešan.

Vir: FSP I, str. 161, pri evanje sestre Fran iške Modic, Žimarice, pri evanje Marije Klun.

Jože Modic - Trznski,

rojen 2. marca 1919, Iška vas 77, zdaj 73, mati Marjana roj. Žagar, o e Anton.

Izu en kova , domobranec.

Ranjenec v Vojni bolnišnici, ranjen pripeljan iz Vetrinja.

Vir: FSP I, str. 77, Gestrin str. 189, pri evanje Matije Tavžlja, pri evanje A. P., pri evanje sestre Marije Rupert, Iška vas.

France Mole,

rojen 19. decembra 1924, Log 22, Brezovica, mati Marjana roj. Celarec, o e Ivan.

Kme ki sin, domobranec, skladiš nik.

Ranjen na veliko no v eksploziji skladiš a na rnem Vrhu pri Idriji, prestreljena noga.

Bil je v Vojni bolnišnici, nato na vlaku z ranjenci, vrnjen v Škofove zavode.

Vir: Bela knjiga, str. 213, Mole, str. 19, pri evanje sestre Angele Petrov i , Vrhnika.

France Mrvar,

rojen 25. junija 1919, Stav a vas, Dvor pri Žužemberku, mati Marija roj. Petri , o e Franc.

Kme ki sin, domobranec.

Strelna rana leve nadlahti, imel prometno nesre o med vojno.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. brez št., od 8. maja 1945 do 8. maja 1945. Ob koncu vojne je šel kot ranjenec na Koroško. Vrnjen na Teharje.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7865, pri evanje polsestre Ane Pe jak.

Franc Muhi ,

rojen 9. julija 1926, rmošnjice, Stopi e, mati Ana roj. Kova i , o e Jože.

Kme ki sin, domobranec, 22. eta.

Strelna rana trebuha.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1271, od 6. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7713, CZ Ozna # 1106, pri evanje Ton ke Brudar, Plemberk, pri evanje bratranca Cirila Kova i a, Hrib pri Orehku.

Ludvik Muhi - Jenžakov,

rojen 20. septembra 1923, Biška vas, Mirna Pe , mati Marija roj. Jakelj, o e Anton.

Poljski delavec, domobranec, 32. eta, Šentvid. Strelna rana spodnje eljusti.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 1974, Pust, str. 34, pri evanje sestre Anice Muhi .

Jože Nahtigal - Jezikov,

rojen 5. februarja 1922, Višnje 14, Ambrus, mati Neža roj. Žnidarši , o e Miha.

Ranjen v desno roko v Velikih Laš ah, roka je ohromela.

Videli so ga v Škofovih zavodih, pogrešan. Vir: FSP I, str. 17, Muhi - 1998, str. 110.

Janez Novak - Šimkov,

rojen 16. marca 1924, Gabrov ec 6 (hiše ni ve), Krka, mati Fran iška roj: Ho evar, o e Janez.
Kme ki sin, samski, domobranec v Rupnikovem bataljonu.

Stanje po eksplozijski rani nadlahti, ranjen 7. maja 1945 na Orlah.

V SB Ljubljana od 7. maja 1945, odd. kirurg. II. do 19. maja 1945, od 20. maja 1945 neurol. 149 do 31. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7895, FSP I. str. 90, Muhi - 1999, str. 14, pri evanje sestri ne Pepce Miklav i , Laze, prim. pri evanje Terezije Hojkar.

Janez Oblak - Špi kov,

rojen 4. junija 1907, Št. Jošt, Trata, mati Ana roj. Osredkar, o e Janez.

Kme ki sin, izdeloval je kipce iz lesa, domobranec, Gornji Suhi Dol. Davica, bolehen.

Zdravil se je v SB Ljubljana, odd. infekc. 169, od 19. marca 1945 do 6. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 5038, Šentjošt 1995, str. 65, Kav i - Kerši , str. 130, pri evanje svakinje Marije Oblak, Planina nad Horjulom.

Janez Obreza - Mihov,

rojen 5. marca 1907, Bezuljak 40, Begunje pri Cerknici, mati Ivana roj. Hiti, o e Franc.

Pri eksploziji mine mu je odtrgalo nogo.

Bilje v Vojni bolnišnici v Ljubljani. Šel na transport.

Vir: FSP I, str. 20, Okoliš, str. 86, pri evanje Antona Kav i a, Bezuljak, pri evanje Toneta Koš aka, Begunje pri Cerknici.

Franc Oražem,

rojen 27. oktobra 1922, Prigorica, Dolenja vas, mati Fran iška roj. Dejak, o e Janez.

Dijak, domobranec, poro nik, 25. eta, Velike Laš e.

Strelna rana na trebuhu in levi nogi.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1250, od 5. maja 1945 do 7. maja 1945.

Sestra ga je videla na železniški postaji, ko se je umikal s transportom. Potem je izvedela, da je bil brat vrnjen v Vojno bolnišnico. Šla je tja, a stražar ji je povedal, da so ranjence odpeljali v Št.Vid.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7674, FSP I, str. 57, Bela knjiga, str. 213, pri evanje sestre Angele Oražem-Gale.

Jože Orešnik,

rojen 25. januarja 1921, Križni Vrh, Mokronog, mati Marija roj. Saje, o e Franc. Domobranec, 32. eta, Novo mesto.

V MB Novo mesto od 25. aprila 1945 do 6. maja 1945.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 633, pri evanje L. K.

Anton Pahulje - Bukov enov,

rojen 23. decembra 1927, Prigorica 21, Dolenja vas, mati Ana roj. Hren, o e Anton.

Kme ki sin.

Ranil se je doma po nesre i z bratovim orožjem. Pogrešan.

Vir: FSP I, str. 57, pri evanje brata Vincencija Pahuljeta, pri evanje Angele Oražem-Gale.

Ciril Metod Pajni - Ciko,

rojen 10. aprila 1925, Ljubljana, mati Marija roj. Boltežar, o e Josip.

Študent, domobranec.

Ranjenec, skupinska slika iz Vojne bolnišnice (trije pacienti). Ve se, da je bil zaprt v Škofovih zavodih.

Vir: Pri evanje Uroša Žitnika, pri evanje J. P. in pri evanje Marije Š.

Anton Pavli - Bajukov,

rojen 16. aprila 1923, Orehovica 4, zdaj 1 l, Šentjernej, mati Terezija roj. Zagorc, o e Janez.

Kme ki sin, domobranec, ranjen.

Bil je v bolnišnici v Ljubljani, pogrešan julija 1945.

Vir: Šentjernej; str. 151, pri evanje Marije Anton i , pri evanje brata Ivana Pavli a, Orehovica.

Martine Fenca - Pen ev,

rojen 7. novembra 1924, Dol. Mokro Polje 4, zdaj 13, mati Jožefa roj. Selak, o e Jože.

Kme ki sin, domobranec, 32. eta.

12. aprila 1945 ranjen v nogo na minskem polju pri Sv. Primožu v Suhi krajini, amputacija.

Bilje v Vojni bolnišnici v Ljubljani, slika iz bolnišnice.

Vir: Mokropolj ani, navedek št. 8, Bela knjiga, str. 213. Šentjernej, str. 50, Za blagor o etnjave,

14. aprila 1945, pri evanje Petra Ga nika, pri evanje sestre Marije Anton i , Novo mesto.

Avgust Peta (Valentin Petri),

rojen 2. avgusta 1921, Žlebe 48, Medvode, mati Marija roj. Lo niškar, o e Janez.

Kme ki sin, gor. domobranec.

Eksplozijska rana levega stegna.

Bilje v bolnišnici na Golniku do 25. maja 1945, oddelek I/3, popisni list št. 2102.

Vir: Arhiv bolnice na Golniku, status animarum župnije Preska za vas Žlebe, vpisana opomba »pogrešan od 2. svetovne vojne«, pri evanje ne akinje Vide Sim i , Žlebe.

Alojz Petek,

rojen 15. avgusta 1920, Sodražica, mati Terezija roj. Cvar, o e Alojz.

Krošnjar, stanujo Škocjan (Staro Apno) 5, Šentjurij pri Grosupljem, domobranec.

Ranjenec.

Verjetno na vlaku z ranjenci.

Vir: FSP I, str. 198, Bela knjiga, str. 213. Velike Laš e in Škocjan, str. 85, pri evanje Alojzija Strleta.

France Petri - Žagarjev,

rojen 24. septembra 1924, Topol 25, Begunje, mati Marija roj. Obreza, o e Janez.
Obrtni delavec, domobranec.

Junija 1944 je bil ranjen na Planini, invalid brez noge.

Najprej v bolnišnici, nato verjetno v Invalidskem domu.

Vir: FSP I, str. 21, Okoliš, str. 92, pri evanje polbrata Jakoba Petri a, Selš ek, pri evanje Toneta Koš aka, Begunje pri Cerknici.

Karol (Drago) Pirc - Matevcov,

rojen 15. maja 1921, Žimarice, Sodražica, mati Fran iška roj. Kova i , o e Karol.

Krošnjar, stanujo Žimarice 56, zdaj 51, domobranec.

Ranjenec na sanitetnem vlaku, po vojni pogrešan.

Vir: FSP I, str. 161, Bela knjiga, str. 213, pri evanje sestre Fran iške Kova i , Žimarice.

Ivan Pirc,

rojen 26. junija 1918, Kakanj, Bosna, mati Ana roj. Krošelj, o e Ivan.

Delavec, stanujo Tržaška 30, Vrhnika, v domobranski skupini za varovanje proge, Vrhnika.

Strelna rana hrbta.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1235, od 5. maja 1945 do 8. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7656, FSP I, str. 232, pri evanje dr. Miroslava Pirša, Ljubljana.

Ludvik Pirc,

rojen 22. marca 1927, Dobrava, Dobrni , mati Ivana roj. Oklešen, o e Ludvik.

Gimnazijec, samski, domobranec, stanujo Dobrava 1.

Eksplozijska rana v predelu levega stegna.

V SB Ljubljana, od 7. maja 1945 do 31. maja 1945, odd. inf. 293 do 19. maja 1945, kirurg. II., opaz. neuro. 148.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7894, FSP I, str. 47, Bela knjiga, str. 213, pri evanje sestre Ivanke Pirc, Ljubljana, prim. pri evanje Terezije Hojkar.

Vinko Pirnat,

rojen 19. januarja 1923, Jarše, Homec, mati Ana roj. Muši , o e Janez.

Samski, gor. domobranec, Domžale.

Kompl. zlom II. nartne kosti d., vstrelina desnega stopala.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1303, od 7. maja 1945 do 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7779, pri evanje sestre Francke Habjan, Spodnje Jarše.

Boleslav Pirnovar,

rojen 23. junija 1924, Stranska vas 42, Šmihel, Novo mesto, o e Janko, mati Marija Jakše.
Gimnazijec, domobranec, poro nik.

Amputirana noga.

Bil je v Vojni bolnišnici in nato na sanitetnem vlaku.

Vir: FSP I, str. 120, Tabor, 1976, št. 3, str. 56, Sv. Mihael 1993, str. 57, pri evanje Ivana Kralja,
pri evanje Rozalije Bajec.

Drago Pivk - Škandrov,

rojen 10. marca 1925, Rovte, Logatec, mati Marija Pivk.

Delavec, domobranec, 48. eta, Cerknica.

Strelna rana in zlom desne eljusti.

V SB Ljubljana od 5. maja 1945 do 31. maja 1945; odd. voj. p. 1281 do 9. maja 1945, kirurg.
763 do 31. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7712, FSP I, str. 155, pri evanje soseda in sošolca Franca
Logarja, Rovte.

Anton Ponikvar,

rojen 24. aprila 1921, Železnica 3, sedaj 2, Male Lipljene, mati Rozalija roj. Gorši , o e Anton.
Kme ki sin, domobranec.

Ranjen v roko.

Bil je v bolnišnici v Ljubljani, vrnjen na Teharje.

Dve sliki iz bolnišnice, ena skupinska z bolniško sestro Marijo Popit.

Vir: FSP I, str. 198, pri evanje Jožeta Gorjupa, Ljubljana, pri evanje brata Alojza (Slavka)
Ponikvarja, Železnica.

Jakob Ponikvar - Srednji,

rojen 26. (ali 25.) novembra 1915, Polše e 3, Bloke, mati Fran iška roj. Žnidarši , o e Jakob.

Kme ki sin, samski, domobranec, 20. eta, Ljubljana.

Difuzno gnojno vnetje leve roke.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. II. 423, od 16. februarja 1945 do 8. marca 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 3163, Okoliš, str. 107, pri evanje sestre Marije Mazi, Velike
Bloke.

Stanko Ponikvar - Srednji,

rojen 4. aprila 1918 (ali 1. novembra 1918), Polše e 3, Bloke, mati Fran iška roj. Žnidarši , o e
Jakob.

evljar, samski, domobranec, 4. eta, Borovnica.

Stanje po amputaciji levega stopala, ir.

V SB Ljubljana, odd.: voj. 150, od 15. marca 1945 do 6. aprila 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 4824, Okoliš, str. 107, pri evanje sestre Marije Mazi, Velike
Bloke.

Anton Povše - Markotov,

rojen 12. decembra 1925, Zagrad 21, Škocjan, mati Ana roj. Krš ak, o e Jože.

Kme ki sin, domobranec.

Ranjen v roko.

V bolnišnici v Ljubljani. Pogrešan po vojni.

Vir: Škocjan-Bu ka, str. 83, pri evanje brata Franca Povšeta.

Janez Praprotnik,

rojen 13. maja 1923, Ljubljana, mati Francka roj. Telban, o e Franc.

Bruc - študent strojništva, stanujo Trubarjeva (Sv. Petra) 30, Ljubljana, domobranec.

Prestreljena stegenica, težek ranjenec.

Zdravil se je v Leoniš u, od koder so ga po pripovedovanju sestre prednice partizani odpeljali s kamionom.

Vir: Pri evanje sestri ne Ivice Gori ar Kon an, Ljubljana, prim. pri evanje s. Gelazine - Ane Verbi .

Drago Praznik,

rojen 17. junija 1927, Zagreb, Preserje.

Domobranec, 47. eta.

Strelna rana plju in ohromelost.

V SB Ljubljana od 5. maja 1945 do 13. maja 1945 (umrl v bolnišnici).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7710.

Anton Prelesnik - Pe kov,

rojen 12. junija 1922, Gori a vas, Ribnica, mati Fran iška roj. Ambroži , o e Janez.

Mizar, samski, domobranec, 25. eta, Vel. Laš e.

Strelna rana leve goleni.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1276, od 6. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7716, CZ Ozna # 1121, pri evanje brata Franca Prelesnika.

Franc Premru - Lepav ev,

rojen 2. aprila 1925, Dol. Prekopa 45, zdaj 8, Kostanjevica na Krki, mati Marija roj. Cvelbar, o e Franc.

Obrtni delavec, samski, domobranec, 55. eta, Novo mesto.

Zlom desne fibule.

Zdravil se je v MB Novo mesto od 6. aprila 1945 do 22. aprila 1945. Šel je domov, nakar so ga odpeljali v Novo mesto.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 523, FSP I, str. 84, Kostanjevica na Krki, str. 21, pri evanje Marjana Dvora ka, Ljubljana.

Albin Prijatelj - Županov,

rojen 26. februarja 1896, Šentrupert, mati Jera roj. Potokar, o e Tomaž.

Kmet, gostilni ar, stanujo Dobruška vas 2.

Obstreljen 9. junija 1945, nato v novomeški bolnišnici od 10. junija do 16. junija 1945, ne ozdravljenega so odpeljali neznano kam.

Vir: Škocjan-Bu ka, str. 47, MB Novo mesto, mat. knjiga 941, pri evanje h erke Jožice Gomba , Litija, pri evanje h erke Marije Polak, pri evanje Ane Gorenc, Šmarješke Toplice.

Janez Primoži - Nežni,

rojen 20. julija 1925, Bezuljak 41, Begunje pri Cerknici, mati Ana roj. Žot, o e Anton.

Kme ki sin, domobranec.

Ranjen v predel trebuha jeseni 1944.

Bil je v Vojni bolnišnici, verjetno transportiran z vlakom.

Vir: FSP I, str. 20, Okoliš str. 86, pri evanje Toneta Koš aka, Begunje pri Cerknici.

Martin Ravnikar - Antonov ev,

rojen 12. novembra 1908, Prikrnica, Morav e, o e Franc. Polkmet, gor. domobranec.

Hudo ranjen.

Bil je na sanitetnem vlaku, nato v Škofovih zavodih.

Vir: Revolucija okoli Limbarske Gore, Buenos Aires, 1972, pri evanje sosede Fran iške Koderman - Ušetove, Prikrnica, ne akinja Rezika Urbanija, Buenos Aires.

Ladislav Reholc,

rojen 24. novembra 1922, Mokronog, mati Alojzija roj. Albina, o e Ladislav.

Delavec, domobranec.

Ranjen v obe nogi in v levo ramo.

Pisal je iz bolnišnice v Ljubljani, pogrešan.

Vir: Bela knjiga, str. 213, pri evanje sestre Amalije Mencinger, Jesenice.

Peter Remc,

rojen 2. januarja 1919, Študa, Domžale, mati Fran iška roj. Gr ar, o e Avguštin.

Kolar, poro en, gor. domobranec, Mengeš.

Zdravil se je zaradi tifusa.

V SB Ljubljana, od 27. aprila 1945 do 9. junija 1945; odd. inf. 260 do 15. maja 1945, neuro. 146, int. 1568.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7236, CZ Ozna # 1104, pri evanje sestre Katarine Remc, Ljubljana.

Jože Rupnik,

rojen 15. januarja 1922, Rovte nad Logatcem, mati Antonija roj. Kogovšek, o e Jožef.

Inštalaterski pomo nik, domobranec.

Ranjen v roko, invalid.

V Vojni bolnišnici maja 1945, odšel je z vlakom, vrnjen na Teharje.

Vir: Pri evanje France Logar.

Alojz Saje - Stari ev,

rojen 13. februarja 1925, Veliki Kal 12, Mirna Pe , mati Amalija roj. Klan ar, o e Franc.

Kme ki sin, domobranec.

Poškodba obeh rok (ranjen pri eksploziji bombe).

Dolgo se je zdravil v Vojni bolnišnici v Ljubljani. O e ga je obiskoval, dal mu je sliko (z med. sestro) iz bolnišnice. Šel je s sanitetnim vlakom na Gorenjsko. Pogrešan.

Vir: Pust, str. 117, pri evanje brata Draga Sajeta, Veliki Kal.

Anton Saje - Lafarjev,

rojen 2. novembra 1925, Hrastje 8, Mirna Pe , mati Marija roj. Kotar, o e Janez.

Kme ki sin, samski, domobranec, 32. eta, Št. Vid pri Sti ni.

Vstrelina stegenice.

Najprej ob koncu vojne v Vojni bolnišnici. Potem 6. maja 1945 premeš en v Splošno bolnišnico na kirurški oddelek. V SB Ljubljana od 6. maja 1945 do 9. junija 1945, odd. voj. 1265.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7693, CZ OZNA # 1102, Pust, str. 104, pri evanje sestri ne Lojzke Kvartuh, Polje, slika iz bolnišnice.

Franc Saje,

rojen 27. (31.) avgusta 1925, Gor. Gradiš e 17, Šentjernej, mati Marija roj. Brsan, o e Jožef.

Kme ki delavec, samski, domobranec.

Maja 1945 je ležal ranjen v ljubljanski bolnišnici.

Vir: Šentjernej, str. 89.

Franc Saje,

rojen 16. januarja 1921, Koroška vas 1, Šmihel-Stopi e, mati Marija roj. Mrvi , o e Franc.

Obrtni delavec, domobranec, 11. eta, Ko evje.

Vstrelina leve podlehti.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1216, od 5. maja 1945 do 5. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7628.

Ferdinand Sajovic,

rojen 20. oktobra 1925, Ljubljana, mati Valentina roj. Gašperin, o e Josip. Dijak, stanujo Ljubljana, Ob Ljubljanici 28, domobranec, Rakek, 1. vod.

Strelna rana ela in levega stegna.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 617, od 14. februarja 1945 do 7. marca 1945.

Po zdravljenju v Civilni bolnišnici je bil doma, odkoder so ga odvedli takoj 9. maja 1945. Skupaj z o etom Josipom, uradnikom, je prišel 15. maja 1945 v ljubljanske sodne zapore (vpis SZ 874, o e SZ 873), že 17. maja 1945 so ju premestili v Centralne zapore Ozne (vpis CZ # 248, o e CZ # 325) in 2. junija 1945 ob 22. uri oba odpeljali.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 2938, vpisnik Krg., Ferenc štev. 10 in 21, CZ # 248, pri evanje sestre Valentine Gosti , Ljubljana.

Miha Saksida,

rojen leta 1927, Dolž 36, Stopi e, mati Jožefa roj. Šiškar, o e Janez.

Zidarski pomo nik, domobranec.

Ranjen 14 dni pred razpadom, aprila 1945 se je zdravil v bolnišnici v Krškem, nato verjetno v Ljubljani ali v Celju, pogrešan.

Vir: Bela knjiga, str. 213, pri evanje brata Franca Saksida.

Jožef Se nik,

rojen 1. aprila 1909, Vrzenec, Horjul.

Orožnik.

Kot bolnik maja 1945 odveden iz bolnišnice, pogrešan.

Vir: Status animarum župnije Horjul.

Peter Se nik,

rojen 4. februarja 1902, Vrzenec, Horjul, žena Pavla roj. Perovšek, o e Jakob, mati Ana Tr ek.

Polic. stražnik, stanujo Ljubljana, Poljanski nasip 52. Sladkorni bolnik.

V SB Ljubljana, odd. int. 265, neuro 142, int. 1567, od 8. aprila 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6084, status animarum župnije Horjul, CZ Ozna # 1090, pri evanje sina Petra Se nika.

Vinko Sedej,

rojen 22. januarja 1915, Velika Ligojna 26, zdaj 50, Vrhnika, mati Ana roj. Mrzlikar, o e Lovrenc.

Šofer, domobranec.

Amputirana noga, ponesre il seje na poti nazaj. Bil je na sanitetnem vlaku.

Vir: FSP I, str. 230, pri evanje ne aka Rudolfa Sedeja, Velika Ligojna.

Anton Skarza - Urbasov,

rojen 21. januarja 1922, Ig 21, mati Ana roj. Intihar, o e Franc. Kme ki sin, samski, domobranec.

Plju nica, TBC, vnetje ledvic.

Zdravil se je na prsnem oddelku Vojne bolnišnice na Studencu. Vir: Pri evanje sestre Ane Toni, Ig.

Ivan Janez Skušek,

rojen 5. aprila 1923, Brezovica 26, Šmarjeta, mati Marija roj. Zoran, o e Janez.

Kme ki sin, samski, domobranec.

Ranjen in odpeljan v Vojaško bolnišnico v Ljubljani. Pogrešan od leta 1945.

Vir: Pri evanje Pavline Skušek.

Jože Starc,

rojen 2. marca 1922, Velike Lipljene 16, Škocjan pri Turjaku, mati Ivana roj. Prijatelj, o e Martin.

Kme ki sin, domobranec.

Ranjeneec, zajet na sanitetnem vlaku v Radovljici.

Vir: Velike Laš e in Škocjan, str. 86, pri evanje soseda Alojzija Strleta.

Ivan Strajnar,

rojen 29. aprila 1924, Jerova vas, Grosuplje, mati Ana roj. Zakrajšek, o e Franc.

Kme ki sin, domobranec, 65. eta, Vrhnika.

Zme kanina leve noge, stanje po amputaciji leve goleni.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1282, od 6. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7721, FSP I, str. 62, CZ Ozna # 1123, slika i: bolnišnice, pri evanje sestre Ane Žmuc, Jerova vas, pri evanje sestre Jožefi Perme, prim. pri evanje Angele Oražem-Gale.

Alojz Sukovi - Rozalkin,

rojen 2. decembra 1927, Srednji Globodol, Mirna Pe , mati Rozalija roj. Brezar o e Alojz.

evljarski pomo nik, domobranec.

Hudo ranjen je ležal v Vojni bolnišnici v Ljubljani, na vlaku v Zalogu.

Vir: Pust, str. 164, pri evanje sestre Antonije Jerman, rnomelj.

Viktor Sveti ,

rojen 16. decembra 1916, Obrh pri Dragatušu, rnomelj, mati Ana roj. Gorše, o e Janez.

Rudar, poro en, stanujo Doblje 6, domobranec, 112. eta, Lavrica.

TBC, kaverna in pneumotoraks.

V SB Ljubljana, odd. prsni 785, od 27. oktobra 1944 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 1944: 21491, CZ Ozna # 1138, pri evanje žene Marije Sveti , Doblje.

Franc Šebenik,

rojen 26. januarja 1927, Kozarje, danes Tržaška cesta, Vi , mati Marija roj. Francelj, o e Franc.

Dijak klasi ne gimnazije, domobranec, samski.

Strelna rana noge.

Tri do štiri mesece v Vojni bolnišnici v Ljubljani, ni šel na sanitetni vlak. Ne ozdravljen se je s svojo enoto umaknil na Koroško, bil vrnjen, pogrešan je od konca vojne.

Vir: Pri evanje brata Jožeta Šebenika, Ljubljana, slika iz bolnišnice.

Mirko Šega,

rojen 14. marca 1916, Šegova vas, Loški Potok, mati Karolina roj. Turk, o e Franc.

Kme ki sin, domobranec, 26. eta, Velike Laš e.

Strelna rana kolka.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1232, od 5. maja 1945 do 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7650, slika iz bolnišnice, pri evanje sestre Marije Turk, Ljubljana, pri evanje polsestre Antonije Škerbec, Ljubljana, prim. s pri evanjem Ivica Gori ar Kon an.

Alojzij Škofljan,

rojen 6. februarja 1923, Mirna Pe , mati Marija roj. Plavec, o e Alojz.

Industrijski delavec, stanujo Mokronog 87.

Vsi sorodniki v Ameriki.

Ranjenec iz Vojne bolnišnice v Ljubljani, na sanitetnem vlaku.

Vir: Bela knjiga, str. 213.

Anton Škulj - Škulov,

rojen 12. februarja 1919, Iška vas, Ig, mati Marija roj. Rozman, o e Anton.

Kme ki sin, samski, domobranec, 21. eta, Ob ine.

Odprt zlom spodnje eljustnice.

Štiri skupinske slike iz Vojne bolnišnice.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1302, od 7. maja 1945 do 31. maja 1945, »odveden v konc. Taboriš e« (vpisano z roko).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7770, FSP I, str. 77, Gestrin, str. 190, pri evanje Franceta Likovi a, pri evanje ne aka Franca Stražišarja, Iška vas, pri evanje Matije Tavžlja, pri evanje M. R, pri evanje Jožeta Škrabe.

Anton Štrubelj - Duven,

rojen 7. junija 1905, Zdenska vas 23, Videm-Dobropolje, mati Marija roj. Grm, o e Anton.

Kmet, poro en, stanujo Zdenska vas 17, Strahov, domobranec.

Brez noge.

Bilje na sanitetnem vlaku (tudi M. Šebenik-Jenko), pred zajetjem gaje zapustil, a je zaostajal za skupino.

Pogrešan.

Vir: FSP I, str. 44, pri evanje Janeza Petri a, Ho evje, pri evanje sestre Angele Žnidarši , Ljubljana.

Franc Šuštarši ,

rojen 26. februarja 1923, Kamnik, Preserje, mati Ana roj. Susman, o e Franc.

Delavec, domobranec, 2. eta, Notranje Gorice.

Strelna rana obeh goleni.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1206, od 4. maja 1945 do 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7611, FSP I, str. 138, pri evanje brata Rafaela Šuštarši a.

Boris Švigelj - Martinkov,

rojen 28. julija 1924, Ig 125, Ljubljana, mati Marija roj. Žagar, o e Ivan.

Delavec, domobranec, 21. eta, Ob ine.

Vstreline obraza in udov.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1292, od 24. marca 1945 do 24. marca 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 5262, FSP I, str. 77, Gestrin, str. 190.

Janez Tavželj - Tavžljev,

rojen decembra 1911, Rakitna 20, Preserje, mati Neža, o e Janez. Kme ki sin, domobranec.

Ranjen v nogo - ekstenzija, v Vojni bolnišnici. Skupinska slika iz bolnišnice.

Vir: FSP I, str. 148, pri evanje sestre Roze Likovi .

Valentin Tavželj,

rojen 11. februarja 1920, Ustje, Ig, mati Uršula roj. Germek, o e Janez.

Kme ki delavec, domobranec.

Ranjen, v Vojni bolnišnici.

Ohranili sta se dve sliki iz bolnišnice, ena skupinska.

Vir: FSP I, str. 78, Gestrin, str. 190, pri evanje brata Matije Tavžlja, pri evanje dr. Ivana Merlaka. Glej tudi: Tone Škulj, Jože Modic, Boris Švigelj in Janez Tavželj.

Stanislav - (Stane) Tomši ,

rojen 16. avgusta 1927, Rožnik, Turjak, mati Marija roj. Virant, o e Janez. Samski, domobranec, 19. eta Ljubljana Vi .

Srbe e vnetje obraza.

V SB Ljubljana, odd. dermat. 690, od 5. maja 1945 do 22. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7631, FSP I, str. 197, Velike Laš e in Škocjan, str. 84, pri evanje brata Alojza Tomši a.

Anton Tratar,

rojen 20. maja 1920, Ostrožnik 7, Mokronog, mati Antonija Tratar.

Kme ki sin, domobranec, 36. eta, Novo mesto.

Strelna rana glave in prsi.

Z mino je bil ranjen na Daljnem Vrhu pri Novem mestu aprila 1945. Bistrega zna aja, pisal je pesmi in jih izro il teti šivilji, kije živela v Ljubljani in ga hodila obiskovat v bolnišnico.

V SB Ljubljana, od 5. maja 1945 do 9. junija 1945; odd. kirurg. II. voj.p. 1271 do 9. maja 1945, kirurg. k. 762, od 10. maja 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7709, Bela knjiga, str. 213, CZ Ozna # 1113, pri evanje sestri ne M. T.-T.

Jože Tratnik,

rojen 25. marca 1927, Idrijske Krnice 9, Spodnja Idrija, mati Julijana roj. Tušar, o e Franc. Delavec, samski, stanujo Griže, domobranec, 46. eta, Hotedrš ica.

Ranjen v nogo spomladi leta 1945 v Hotedrš ici.

Zdravil se je v bolnišnici v Ljubljani. Iz bolnišnice je odšel na Koroško. Pogrešan.

Vir: Pri evanje sestre Karoline Gabrovšek, Godovi .

Ivan Urbanc,

rojen 7. avgusta 1926, Mala vas 18, Ljubljana Ježica, mati Marija roj. Noveli, o e Ivan.

Domobranec, 5. eta, Rakek.

Poškodba prsnega koša.

Bil je v MB Novo mesto od 22. aprila 1945 do 23. aprila 1945, pogrešan.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 612, FSP Ljubljana.

Jože Utenkar,

rojen 1. marca 1912, Sv. Križ pri Litiji 10, zdaj Gabrovka 42, mati Alojzija roj. Mikli , o e Matevž.

Kmet in sadjar, samski, domobranec, 28. eta, Sti na.

Stanje po kompl. zlomu desne nadlahti.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1283, od 6. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7722, CZ Ozna # 1117, pri evanje sestre Marije Avbelj, Ljubljana in sestre Angele Sladi .

Franc Vamplin - Štruklov,

rojen 30. julija 1921, Iška vas 45, Ig, mati Fran iška roj. Platnar, o e Alojzij.

Stražnik, stanujo Ljubljana, Poljanski nasip 54.

Strelna rana prsi.

V SB Ljubljana, odd. voj.p. 1288, od 5. maja 1945 do 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7758, FSP I, str. 77, Gestrin, str. 178 in 190, pri evanje sestre Angele Opeka, Iška vas.

Ivan Vene,

rojen 27. marca 1923, Dule 8, Bu ka, mati Marija roj. Ti ar, o e Jože.

Delavec.

Leta 1945 se je zdravil v novomeški bolnišnici, od tedaj je pogrešan.

Vir: Škocjan, Bu ka, str. 107, pri evanje L. V.

Anton Vesel - Hrvatov,

rojen 17. januarja 1919, Žimarice 36, Sodražica, mati Katarina roj. Pogorelec, o e Alojzij.

Kme ki sin, domobranec.

Invalid brez roke.

Bil je v skupini invalidov v domobrantskih uniformah, ki so jih v ponedeljek, 7. maja 1945 pripeljali iz Invalidskega doma na sanitetni vlak.

Vir: FSP I, str. 159, pri evanije Franca Kova i a, Žimarice, Sodražica.

Jožef Virnik,

rojen 30. avgusta 1920, Jezersko, Kranj, mati Marija roj. Štular, o e Anzel.

Delavec na žagi, stanujo Jezersko 53, gor. domobranec.

Eksudativno vnetje porebrnice na levi strani, Pleuritis exudativa lateralis sin.

Bil je v bolnišnici na Golniku do 25. maja 1945, oddelek II/3, popisni list št. 2192.

Vir: Bolnišnica Golnik, pri evanije sestre Milke Muri, Zgornje Jezersko.

Rudolf Zabukovec - Mesarjev,

rojen 15. januarja 1925, Lož 48, Logatec. Študent, domobranec, 1. vod, Rakek.

Izpah desnega kolka s poškodbo živca, zasut ob bombardiranju na Rakeku.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 620, kirurg. II. 722, od 14. februarja 1945 do 2. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 2941, FSP I, str. 167, Okoliš, str. 135, pri evanije brata Franca Zabukovca.

Janko Zadnikar,

rojen 21. junija 1922, Horjul, o e Franc, mati Josipina Seljak.

Dijak, domobranec, poro nik, samski.

Kot ranjenec pogrešan po koncu vojne.

Vir: Bela knjiga, str. 213, pri evanije brata Viliija Zadnikarja, Cleveland , ZDA.

Jožef (Jože) Zalar,

rojen 19. septembra 1923, Breže 19, zdaj 40, Ribnica, mati Ivana roj. Košir, o e Jože.

Kme ki sin, domobranec, 16. eta, Sti na.

Gnojno vnetje desne strani prsnega koša.

V SB Ljubljana odd. kirurg. I. 1632, od 23. aprila 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6950, CZ Ozna # 1116, pri evanije brata Ludvika Zalarja.

Jožef (Jože) Zalar - Hribljan,

rojen 19. maja 1925 (1929), Begunje 34, mati Ana roj. Kova i , o e Franc.

Kme ki sin, domobranec.

Strelna rana desnega stegna.

Zdravil se je v MB Novo mesto od 24. aprila 1945 do 4. maja 1945.

Pogrešan od avgusta 1945 v Krivih Dolih pri Rakeku.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 626, Okoliš str. 83, FSP I, str. 19.

Pavel Založnik - Šuštarjev,

rojen 30. junija 1928, Polhov Gradec, mati Fran iška roj. epon, o e Franc.

Kme ki sin, samski, domobranec, 42. eta, Polhov Gradec.

Gnojno razlitje slepi a.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. II. 919, od 11. aprila 1945 do 25. aprila 1945.

Domov je prišel z nezaceljeno rano, z domobranci odšel na Koroško in bil vrnjen. Pogrešan.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6293, pri evanje sestre Marije Založnik, Polhov Gradec.

Anton Zamida - Menk,

rojen 14. januarja 1925, Dolenjske Toplice, mati Rozalija roj. Avguštin, o e Jožef. Kme ki sin, stanujo Toplice 5, hiše ni ve , domobranec.

Invalid, amputacija leve noge od gležnja.

Umaknil se je s sanitetnim vlakom v Vetrinj, bil vrnjen in zaprt v Škofovih zavodih. Vir:

Pri evanje sestre M. T.-Z., Dolenjske Toplice, pri evanje D. Ž.

Albin Zevnik,

rojen 1. februarja 1902 (MK) / 5. februarja 1920 (VK), adraže 13, zdaj 6, Št. Jernej, mati Neža roj. Hosta, o e Janez.

Kolar, domobranec.

Strelna rana stegna.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1330, od 8. maja 1945 do 8. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7818, pri evanje brata Antona Zelnika, adraže.

Franc Zevnik - Zevnikov,

rojen 17. januarja 1920, Bruhanja vas, Videm-Dobrepolje, mati Angela roj. Starc, o e Franc.

Kme ki sin, domobranec.

Invalid brez noge.

Vir: Dobrepolje, str. 65, pri evanje Janeza Petri a, Ho evje, pri evanje brata Jožeta Zevnika.

Jože Zevnik - Zinkov,

rojen 2. decembra 1912, Dolenje Mokro Polje 1, zdaj 11, Šentjernej, mati Fran iška roj. Deželan, o e Jože.

Kme ki sin, domobranec.

Invalid.

Vir: Bela knjiga, str. 213, Šentjernej, str. 54, pri evanje sestre Terezije Luzar, Dol. Mokro Polje.

Jože Zorko,

rojen leta 1911, Brezje pri Raki, mati Neža roj. Klemen i , o e Matija.

Kroja , domobranec.

Strelna rana leve podlahti, možne tudi poškodbe na nogah.

Spomladi 1945 je bil fotografiran v Vojni bolnišnici v Ljubljani, nato je bil na Teharjah ali v Brežicah in Krakovskem gozdu.

Vir: Škocjan-Bučka, str. 47, pri evanġe svakinje Bronislave Zorko, Ljubljana.

JoŹef Zorko,

rojen 13. marca 1927, Źupeva vas, Cerklje ob Krki, mati Karolina roj. Kalin, oġe Franc.

Vodovodni inŹtalter, klepar (pomownik), domobranec, 14. leta, Vel. LaŹe. Zlom desne stegenice, desne kraġe in leve golenice.

Najprej se je zdravil v Vojni bolnišnici, nato je bil premeŹen v Splošno bolnišnico na kirurgijo.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1261, kirurg. I. 1787, od 6. maja 1945 do 9. junija 1945. V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7690, CZ Ozna # 1126, pri evanġe sestre Terezije Mulej, Ljubljana, pri evanġe Marije Kalin.

Andrej Zupanc,

rojen 14. oktobra 1926, Ljubljana Viġna, TomaŹeva 25, mati Marija roj. DeŹman, oġe Janez.

Samski, stanujo Ljubljana, Poljanska 30, domobranec, 32. leta.

Vstrelina trebuha, komplic. zlom stegenice desno.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1249, kirurg. I. 1791, od 6. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7681, CZ Ozna # 1099, pri evanġe sestre Vere amernik, Ljubljana.

Engelbert Zupanc,

rojen 24. oktobra 1925, Ljubljana Viġna, TomaŹeva 25, mati Marija roj. DeŹman, oġe Janez.

Hospitaliziran.

Ob koncu vojne je bil kot ranjenec v neki bolnišnici na Primorskem, a ne v Postojni.

Vir: pri evanġe sestre Vere amernik, Ljubljana.

Franc Zupanc,

rojen 23. septembra 1924 (1922), Znojile 7, Krka, mati Fran iŹka roj. Arko, oġe JoŹe.

Ranjen.

Zdravil se je v Vojni bolnišnici.

Vir: FSP I, str. 93, Muhi 1999, str. 52, pri evanġe brata Metoda Zupanca, Znojile, pri evanġe Milana Bregarja.

Ivan Źagar,

rojen 21. novembra 1924, Radna vas I, Trebelno, mati Marija roj. Sinur, oġe Janez.

Kme ki sin, domobranec, 12. eta, Realka, Ljubljana.

Strelna rana in kompliciran zlom leve roke.

Zdravil se je v MB Novo mesto od 25. aprila 1945 do 6. maja 1945. Pogrešan.

Vir: MB Novo mesto, mat knjiga 630, FSP I, str. 208.

Jožef Žagar,

rojen 5. marca 1908, Pance, Dobrunje, žena Angela roj. Jan ar.

Posestnik, Sela 12, Dobrunje pri Ljubljani, domobranec, Devica Marija v Polju Ljubljana.

Vulnus sclopetarium omarthros sin., fractura hum. sin.

Bil je v Bolnišnici Golnik, oddelek I/3, popisni list št. 2218, do 25. maja 1945.

Vir: FSP I, str. 95, Arhiv Bolnišnice Golnik.

Ladislav - Mirko Žagar,

rojen 12. julija 1925, Jezero 13, Trebnje, mati Marija roj. Zupan i , o e Janez.

Mesar, domobranec.

Prestreljen bok.

Ob koncu vojne je bil v bolnišnici. Umaknil se je z drugimi invalidi, pogrešan.

Vir: Bela knjiga, str. 213, pri evanje sestre Marije Magdalene Žnidarši , Jezero, slika iz bolnišnice.

Franc Žnidarši - Lovšeto,

rojen 24. septembra 1914, Bruhanja vas 23, Videm-Dobropolje, mati Julijana roj. Adami , o e Franc.

Mizar, domobranec.

Januarja 1945 je bil ranjen v koleno, uporabljal je berglo.

Bilje na sanitetnem vlaku v Radovljici, nato skupaj s Francem Zevnikom odpeljan v Ko evje.

Vir: FSP I, str. 41, Dobropolje, str. 66, pri evanje Jožeta Zevnika, pri evanje polsestre Ivane Babi .

Drugi pogrešani povojni ujetniki, ki so povezani z ranjenci, invalidi in bolniki

Alojz Boben - Severjev,

rojen 30. junija 1916, Prim a vas 13, Ambrus, mati Katarina, roj. Muhi , o e Matija.

Kme ki sin, bolni ar pri domobranci.

Bolni ar v domobranski ambulanti na Vegovi ulici. Z ranjenci se je umaknil z vlakom na Koroško, vrnjen na Teharje, kjer je skrbel za ranjence, pogrešan.

Vir: Muhi - 1998, str. 103, Pri evanje sestre Grum.

Janez (Ivan) Jenko,

rojen 22. junija 1906, Ljubljana.

Domobranski vojaški kurat od leta 1944.

Bilje na domobranskem sanitetnem vlak. Ko so pri Lescah vlak zajeli partizani, je ostal z ranjenci. Preživeli so ga nazadnje videli še julija 1945 v Škofovih zavodih, nakarje za njim izginila vsaka sled.

Vir: Pust et al. (ured.), str. 199.

Andrej Klun,

Bolni ar v Vojni bolnišnici v Ljubljani.

Po vojni pogrešan. Na skupinski sliki iz vojne bolnišnice.

Vir: Pri evanje Jože B.

Avguštin Kostelec - brat Marijan,

rojen 21. oktobra 1921, Šentrupert na Dolenjskem.

Cistercijanski bogoslovec, domobranec, bolni ar v Moški bolnišnici v Kandiji.

Ob umiku maja 1945 je bil s skupino ranjencev zajet pri Rade ah.

Zaprto je bil v ujetniškem taboriš u blizu Karlovca. Od tam je še poslal domov sporo ilo, nato je izginil.

Vir: Pust et al. (ured.), str. 331.

Marko Kostelec - brat Janez,

rojen 12. avgusta 1923, Šentrupert na Dolenjskem.

Cistercijanski bogoslovec, domobranec, bolni ar v Moški bolnišnici v Kandiji.

Njegova usoda je bila enaka kot brata Avguština Kostelca.

Vir: Pust et al. (ured.), str. 332.

Avgust Kova ,

bolni ar na kirurškem oddelku SB Ljubljana.

Po vojni pogrešan.

Vir: FSP Ljubljana.

Henrik Maver,

rojen 6. julija 1921, Malo Globoko 3, (zdaj 5), Zagradec, mati Ana, roj. Godec, o e Janez.

Kme ki sin, samski, policijski pripravnik.

V CZ Ozne od 14. junija do 22. junija 1945.

Odpeljan 22. junija ob 2^h.

Vir: FSP I, str. 235, CZ Ozna # 1277, pri evanje brata Alojza Mavra, Nomenj, Bohinjska Bistrica.

Franc Mikunda,

rojen 26. aprila 1921, Maribor.

Bogoslovec, domobranec, bolni ar in pomo nik kurata Janeza Jenka.

V maju 1945 naj bi spremljal enega od domobranskih sanitetnih vlakov na poti proti Jesenicam in bil zajet skupaj s težkimi ranjenci.

Vir: Pust et al. (ured.), str. 326.

Marijan Pavlo i - brat Ksaverij,

rojen 4. decembra 1924, Ljubljana Vi .

Fran iškanski bogoslovec, domobranec, bolni ar v Vojaški bolnišnici v,Ljubljani.

Spremljal je domobranski sanitetni vlak in bil zajet.

Doma im je poslal sporo ilo iz Škofovih zavodov. Mati in teta sta ga od dale še videli.

Naslednjo no so ga odpeljali.

Vir: Pust et al. (ured.), str. 347, FSP Ljubljana.

Ivan Strle,

rojen 27. marca 1922, rna vas 219, mati Metka, roj. Rozman, o e Janez.

Kme ki sin, policist.

V CZ Ozne od 15. junija 1945 do 22. junija 1945.

Odpeljan 22. junija ob 2^h.

Vir: CZ Ozna # 1595, FSP Ljubljana, pri evanje Jerneja Strleta.

Rudolf Šimenc,

rojen 4. aprila 1912, Zgornji Brnik 25, sedaj 46, mati Marija roj. Kos, o e.Franc.

Kme ki sin, gor, domobranec.

4. oktobra 1944 hudo ranjen v nogo in v glavo, v bolnišnici na Golniku in v Vojni bolnišnici v Ljubljani.

6. maja 1945 sprejet v SB Ljubljana, umrl v bolnišnici 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. Knjiga 7717, FSP I, str. 32, pri evanje sestre Marije Kepic.

Nerešeni odprti primeri

Opomba: Za nekatere paciente, na katere smo naleteli med raziskovanjem, zaradi asovne odmaknjenosti ali zapletenosti ni bilo mogoče zbrati dovolj zanesljivih podatkov, zato prosimo bralce, da navedene nepopolne podatke dopolnijo, potrdijo ali ovržejo in nas po možnosti o tem obvestijo.

Miha Gazvoda,

rojen v Št. Rupertu ali okolici.

Vir: Bela knjiga, str. 212.

Franc Groznik,

rojen 26. septembra 1920, Zagradišče 10, Sostro, mati Frančiška, roj. Keber, oče Karel.

Kmečki sin, domobranec, 6. leta, Rakek.

Pljušnica, TBC.

V Splošni bolnišnici, odd. prsni 40, od 15. januarja 1945 do 15. januarja 1945.

Pogrešan.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 883, FSP I, str. 164, brat Filip.

Anton Hosta,

rojen 16. januarja 1902, Križevci 9, Sv. Križ pri Kostanjevici, mati Marija, roj. Gerlovič, oče Janez.

Višji stražmojster, stanuje Nunska 2, Ljubljana.

Vstrelina trebuha, desne stegenice, levega gležnja. Raztrganina v križnem delu. V SB Ljubljana, odd. voj. 710 in kirurg. II. 789, od 20. februarja 1945 do 5. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 3320.

Franc Hribar,

Vir: J. P.

Jože Ilvar,

star okrog 35 let.

Domobranski oficir.

Brez vidne rane.

Vir: pri evanđelju Rože Kastelic.

Alojzij Jene,

rojen 17. januarja 1927, Boštanj, Krško.

Domobranec, 38. leta, Novo mesto.

Pljušnica na TBC s kaverno, vnetje rebrne mreže.

V SB Ljubljana, odd. prsni 149, od 19. februarja 1945 do 14. aprila 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 3224.

Franc Jurca,

rojen 16. avgusta 1927, Rovte, Logatec.

Domobranec, dopolnilna eta, Ljubljana Šiška.

Eksplozija rana obraza.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1045, od 20. aprila 1945 do 20. aprila 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6871.

Anton Karlin,

rojen 25. maja 1913, Suha pri Škofji Loki, mati Ana, oče Gašper.

Menda zajet na sanitetnem vlaku. Po drugih podatkih padel leta 1943.

Vir: Bela knjiga, str. 212.

Anton Kastelic,

rojen 19. novembra 1921 v Oslici pri Ivanu Gorici.

Salezijanski bogoslovec.

Leta 1944 je bil vpoklican k domobrancem.

Ob koncu vojne maja 1945 je menda spremljal vlak bolnikov in ranjencev proti Jesenicam. Od tedaj je pogrešan.

Vir: Pustet al. (ured.), str. 355.

Viktor Kelvišar,

rojen 2. januarja 1912, Škocjan 8, Novo mesto, mati Alojzija, roj. Švigelj, oče Franc.

Poročen, domobranec, 20. eta, Ljubljana.

Eksplozijska rana leve podlahti.

V SB Ljubljana od 30. aprila 1945, odd. kirurg. II. do 4. maja, v. p. do 8. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7410 in 7531.

(Ime neznano) **Kež ali Keža,**

rojen v Lakencah.

Služil v župništvu na Trebelnem, domobranec.

Imel je tri hude strelne rane in amputacijo.

Ranjen leta 1944 v Ajdovcu ali na Brezovi Rebri.

Zdravil se je v Vojni bolnišnici. Po vojni pogrešan.

Vir: Pribevanje Janeza Livka.

Franc Korelec,

rojen leta 1920, Smolje, Vavpčeva vas pri Dobrniču.

Vir: Bela knjiga, str. 213.

Janez Križman,

rojen 11. decembra 1908, Stranska vas, Semič.

Domobranec, 20. eta, Ljubljana - Realka.

Stanje po strelni rani, ohromelost.

V SB Ljubljana, odd. ortop. 2877, od 8. decembra 1944, odhod ni vpisan.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 23810/44.

Franc Lovšin - Šin ev,
rojen 1912, Jurjevica. Bil je v bolnišnici.
Vir: pri evanje Ludvika Zalarja.

Franc Mikulan,
rojen 29. septembra 1902, [Vinica](#), [Varaždin](#).
Poro en, stanujo Šmihel-Stopi e, domobranec, 53. eta, Novo mesto.
Kroni no vnetje žol nika, v SB Ljubljana, odd. int. 1129, od 19. aprila 1945 do 28. aprila 1945.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6812.

(Ime neznan) **Pavlin,**
iz Sti ne ali Šentvida pri Sti ni.
Suhljat, vitek, zgovoren, ranjen v nogo.
Prihajal je v Vojno bolnišnico na obisk.
Njegova povojna usoda ni znana.
Vir: Pri evanje M. R

Tone ali Franc Pe nik,
iz širše okolice Šentjerneja.
evljar.
Ranjen v nogo.
Bil v Vetrinju, pogrešan.
Vir: Pri evanje M. R

Cvetko Podlogar,
rojen 15. aprila 1923 na Mokrcu, Golo pri Igu.
Bogoslovec, domobranec v Šentjoštu nad Vrhniko.
Menda naj bi bil zajet z domobranskimi bolniki in ranjenci na sanitetnem vlaku.
Vir: Pust et al. (ured.) str. 320.

Fran ek ali Ton ek (**priimek neznan**), z Rakovnika.
Manjše postave, služil verjetno pri salezijancih.
Mogo e na skupinski fotografiji v Vojni bolnišnici levo od Nika iz Bele krajine.
Vir: Pri evanje M. F.

Jože (**priimek neznan**),
rojen v Begunjah ali okolici.
Menda so bili doma cerkovniki, imel je dve sestri.
Amputirano stopalo.
Vir: pri evanje J. P

Lojze (priimek neznan),
iz Velikih Laš ali okolice.
Organist, zelo lepo je pel.
Vir: Pri evanje M. R

(Ime in priimek neznana),
doma in iz vasi Orehovec, Kostanjevica na Krki.
Vir: Ne pozabimo jih, Kostanjevica na Krki, str. 25, Janez Raduvi .

Niko (priimek neznan),
iz Bele krajine.
Bil je visoke postave in imel brata pri partizanih.
Zdravil se je v Vojni bolnišnici, morda skrajno desno na skupinski fotografiji.
Vir: Pri evanje M. F. in J. P

Rajko (priimek neznan),
bolni ar z zna ilnim belokranjskim priimkom.
Bil je v ambulanti v Realki in v Invalidskem domu.
Vir: pri evanje M. R

Lojze Samida,
invalid iz Novega mesta ali okolice,
Amputacija noge pod kolonom.
Verjetno sta 6. maja 1945 z M. R odnesla pletenko s 7 litrov olja ez Grablovi evo cesto in
progo nekam blizu v Moste.
Šel na sanitetni vlak.
Vir: Pri evanje M. R

Stanko Se nik,
rojen 23. septembra (ali novembra) 1919, Samotorica 21, Horjul.
Domobranec - podnarednik, 2. eta, Ljubljanski grad.
Plju nica, TBC plju .
Prvi v SB Ljubljana, odd. prsni 130, od 15. februarja 1945 do 15. februarja 1945.
Drugi v SB Ljubljana, odd. prsni 203, od 8. marca 1945 do 8. marca 1945.
Maja 1945 je šel na Koroško in bil vrnjen. Videli so ga v Šentvidu. Pogrešan.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 2946, drugi 4356, FSP I, str. 71, sestra Ivanka Jakši ,
sosedje, Jože Grdadolnik.

(Ime neznano) Škof,
iz Novega mesta ali okolice. Manjše postave.
Bil je v Invalidskem domu. Vir: Pri evanje M. F.

Franc Škufca,
rojen 5. oktobra 1909, Šmihel-Stopi e, Novo mesto.

Domobranec, 38. eta, Šmihel-Stopi e.
Stanje po strelni rani desne nadlahti s poškodbo živca.
V SB Ljubljana, odd. voj. p. 278, od 19. januarja 1945 do 6. marca 1945.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 1222.

Florijan Urši ,
rojen 24. aprila 1926, Sv. Ana 85, Trži , mati Antonija, roj. Kunstelj, o e Janez. Domobranec,
Novo mesto, štab ete.
Strelna poškodba glave.
Defekti kosti v glavi: Božjast.
V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1359, od 30. marca 1945 do 5. aprila 1945.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 5553, župnik Franc Ma ek.

Franc Veber - Anžetov,
rojen 21. decembra 1921, Zelše 3, Cerknica, mati Marija Debevec, o e Franc.
Kme ki sin, domobranec, 6. eta, Laze pri Planini.
Glavobol v polovici glave, migrena.
V SB Ljubljana, odd. interni 696, od 3. marca 1945 do 8. marca 1945.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 4014, FSP I, str. 35, Okoliš, str. 119.

Franc Zajc,
rojen 27. februarja 1927, Mirna vas, Trebelno.
Domobranec, 32. eta, Žužemberk.
Plju nica, TBC.
V SB Ljubljana, odd. prsni 284, od 6. aprila 1945 do 4. maja 1945.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 5983.

Anton Zupan i - Kajžerjev,
rojen 6. novembra 1908, Biška vas 31, Mirna Pe , mati Marija, roj. Bobnar, o e Jožef.
Kmet, poro en.
Ranjenec.
Po vojni kot ranjenec odpeljan iz bolnišnice v Novem mestu.
Vir: Pust, str. 35.

Franc Žele,
rojen 21. aprila 1921, Sela pri Štravberku, Št. Peter (zdaj Oto ec).
Strelna rana trebuha.
V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1241, od 5. maja 1945 do 7. maja 1945.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7667.

Spisek preživelih ranjenih, invalidnih in bolnih povojnih ujetnikov

Miloš Franjo Berne,

rojen 2. aprila 1926, Gradac 95, rnomelj, mati Dragica, roj. Popovic, o e Stanislav.
Dijak, samski, stanujo Ir a vas 42, Šmihel, domobranec, 38. eta, Novo mesto. Tuberkulozno
vnetje porebrnice in plju nica desno.

V SB Ljubljana, odd. prsni 333, od 23. aprila 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 3. julija 1945.

3. julija 1945 vrnjen v Splošno bolnišnico zaradi »stanja po plju nici desno«. Ponovno v SB
Ljubljana, odd. prs. 594, od 3. julija 1945 do 25. avgusta 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 7007, drugi 13466, CZ Ozna # 1141.

Stanislav Blatnik,

rojen 1. avgusta 1921, Kle et 15, Žužemberk.

Poljski delavec.

Polyneuritis.

Prvi v SB Ljubljana, mat. knjiga 2993.

Kot ranjenec odbran za likvidacijo nad Šentvidom, a gaje brat Ignac rešil.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 3. julija 1945.

Nato je bil vrnjen v Splošno bolnišnico, odd. neurolog. 212, kjer je ostal od 3. julija 1945 do 6.
julija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 2993, drugi 13468, pri evanje žene Vide Blatnik, CZ Ozna
1132.

N. N.

rojen leta 1927.

Strelna rana.

V SB Ljubljana od 3. maja 1945 do 5. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7593.

Janko (Janez) Borštnik,

rojen 31. oktobra 1919, Ljubljana, Rakovnik,

Orožnik, stanujo Rakovniška 1.

Strelna rana, sprejet 27. januarja 1945, s krg. ga je dr. Janež 31. januarja 1945 napotil na št. 3,
otorinolaringologijo, k dr. Janku Pompetu. Zahtevna operacija.

V bolnišnici do 5. maja 1945.

Odšel je na Koroško, od tam v Italijo. Umrl je v Milanu 16. januarja 1946.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 1725, pri evanje sestre Danice Zupan i .

Anton Brolih - p. Polikarp,

rojen 5. decembra 1913, Preddvor pri Kranju.

Operacija zaradi vode v kolenu.

Bil je bolni ar v vojni ambulanti v Novem mestu in ob koncu vojne bolnik v Moški bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji. Šel je s transportom na vlak, bil zajet na Tezdem in poslan v Slavonijo.

Vir: Osebno pri evanje p. Polikarpa (Toneta Broliha, Ljubljana).

Martin Cvelbar,

rojen 8. novembra 1925, Sela 2, Šentjernej, mati Neža, roj. Košak, o e Viktor.

Domobranec, 56. eta, Novo mesto.

Tuberkuloza, plju nica.

V MB Novo mesto od 8. januarja 1945 do 29. marca 1945, nato v SB Ljubljana, odd. prsni 261, od 30. marca 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945, odhod v knjigi ni naveden. Preživel (Golob).

Vrnjen v SB Ljubljana od 30. junija 1945 do 28. julija 1945, odd. prsni 579.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 53, SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 5556, drugi 13167, CZ Ozna # 1140.

Alojz ebular,

rojen 1. februarja 1925, Škoflje, Št. Vid pri Sti ni.

Stanujo Ljubljana, Hrenova 14.

Strelna rana 4. prsta leve noge.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1359, od 8. maja 1945 do 8. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7869.

Lojze Debevc - Kranj ev,

rojen 6. marca 1922, Begunje pri Cerknici.

Bil je na vlaku ranjencev, odšel na Koroško, vrnjen na Teharje, ušel iz taboriš a, živi v Argentini, prihaja na obiske.

Vir: Osebno pri evanje.

Milan Dular,

rojen leta 1925, Valov e, Potok, Vavta vas.

Vir: Osebno pri evanje.

Peter Ga nik,

rojen 28. julija 1927, Mladeti e, Tržiš e.

Domobranec na Ljubljanskem gradu.

Tujek v desni roženici.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1199 od 3. maja 1945, okul. 498 do 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7547, osebno pri evanje.

Janez Hafner,

rojen 21. aprila 1921, Trži , o e Janez.

Gorenjski domobranec.

Vuln. sclopet. scrotis et uretrae.

Bilje v bolnišnici na Golniku do 25. maja 1945, oddelek I/3, št. 1646.

Umrli leta 1999.

Vir: Arhiv Bolnišnice Golnik, osebno pri evanje, pri avanji Ivana Kaplana in J. P

Franc Hren,

rojen 25. novembra 1913, Prigorica 58, Dolenja vas.

Domobranec SNVZ, 1 l. eta, Postojna.

Zlom spodnje eljusti.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1313, od 7. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 3. julija 1945.

3. julija 1945 vrnjen v Splošno bolnišnico.

Stanje po zlomu eljustnice, odd. krg. I. 2755, od 3. julija 1945 do 5. julija 1945.

Umrli leta 1990.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 7771, drugi 13465, CZ Ozna # 1093.

Jožef Kaplan,

rojen 15. marca 1927, Bela Cerkev, Novo mesto.

Domobranec, 31. eta, Št. Vid pri Stinici.

Vstrelina desnega stegna, ranjen pri eksploziji mine.

V SB Ljubljana, odd. voj. 1201, kirurg. II. 786, od 19. marca 1945 do 6. maja 1945.

Nato v Vojni bolnišnici v Ljubljani. 7. maja umik s sanitetnim vlakom, vlak so zajeli in vrnili v Ljubljano. Lažje ranjence so odbrali v Šentvidu, težji so šli naprej v barake bolnišnice (v Šiški?).

V barakah so ostali 4 do 5 dni, nato so jih na binško soboto popoldne (19. maja 1945) ve kot sto premestili v zapor v Škofovih zavodih. Tam je delovalo nekakšno vojaško sodišče. Bil v skupinici štirih, ki so preživeli: on, Hafner, Podobnik in X.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 4990, pri evanje brata Ivana Kaplana po bratovem pripovedovanju.

Janez Kolenc,

rojen 20. januarja 1917, Gorenji Globodol, Mirna Peča, mati Marjeta, roj. Avbar, oče Franc.

Domobranec, štabna eta, Novo mesto.

Kompl. zlom leve podkolenice.

V MB Novo mesto od 21. februarja 1945 do 6. maja 1945.

Bil je na sanitetnem vlakcu, preživel.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 304.

Ivan Koritnik,

rojen 15. avgusta 1926, Setnica, Polhov Gradec.

Sin posestnika, stanujejo Plešivica 4, Brezovica, domobranec, 41. eta, Vrhnika.

Raztrganina križnih vezi desnega kolena.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. II. 1362, od 8. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 3. julija 1945.

Vrnjen v Splošno bolnišnico, odd. krg. I. 2756, od 3. julija 1945 do 5. julija 1945.

Strelna rana glave. Preživel.

Umrli leta 1990.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 7994, drugi 13469, CZ Ozna # 1092.

Ivan Korošec,

Buenos Aires, Argentina /Slovenija v svetu/.

Kot ranjenec na jeseniškem sanitetnem vlaku, nato odšel skozi Ljubelj.

Vir: Osebno pri evanje.

Ciril Kozjek,

Podlipa pri Vrhniki.

Kot ranjenec na sanitetnem vlaku, vrnjen, preživel.

Vir: Osebno pri evanje.

Ivan Kralj,

rojen 18. decembra 1920, Brežice.

Diplomiran inženir strojništva, domobranec, poro. nik.

Amputirana desna roka.

Vir: Osebno pri evanje.

Stanko Krašovec,

rojen 13. decembra 1912, Ortnek, Ribnica.

Domobranec, 20. leta, Realka Ljubljana.

Živ na slabost.

V SB Ljubljana, odd. nevrol. 109, od 17. aprila 1945 do 9. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6660.

Valentin (Zdravko) Krašovec - Kukec,

Stari trg pri Ložu.

Domobranec, kot ranjenec v Škofovih zavodih.

Vir: Osebno pri evanje.

Franc Kužnik - Andrejev,

rojen 16. januarja 1902, Stav a vas 1, Dvor pri Žužemberku. Kmet - ko ar, domobranec, 54. leta, Novo mesto.

Strelna rana leve podlahti in levega predela.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. 2422, dermat. 657, kirurg. 716, od 31. decembra 1944 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 3. julija 1945.

Od 3. julija 1945 ponovno v Splošni bolnišnici, odd. krg. I. 13464 do 9. julija 1945, od 10. julija 1945 dermat. 1386 do 10. avgusta 1945.

Umrli leta 1983.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 25040/44, drugi 13463, CZ Ozna # 1114.

Franc Logar,

rojen 10. novembra 1924, Rovte, Logatec.

Domobranec, tehni ni odsek.

Na opazovanju.

V SB Ljubljana, odd. inter. 1194, od 8. maja 1945 do 9. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7834, osebno pri evanje.

Franc Lovšin,

rojen 3. decembra 1928, Gori a vas, mati Marija, roj. Drobni , o e Janez. Dijak Meš anske šole v Ribnici, stanujo Ljubljana, Na Rudniku 26. Ranjen v glavo ob napadu na župniš e na Ježici, obenem z bratom Filipom. V CZ Ozne od 17. junija 1945 do 30. junija 1945.

Poslan v SB Ljubljana 30. junija 1945 do 20. septembra 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 13170, CZ Ozna # 1660, pri evanje za ob insko komisijo v Ribnici, zvo ni zapis, sestra Angela Klun.

Janez Pal i ,

rojen 15. februarja 1927, Primostek 67, Gradac.

Sin posestnika, domobranec, 114. eta, Velike Laš e. Stanje po kompl. zlomu leve stegnenice.

Prvi v SB Ljubljana, odd. voj. 1269, od 6. maja 1945 do 9. junija 1945. V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 3. julija 1945.

Drugi vpisan kot zlom desne stegnenice, slabo zdravljene, v SB Ljubljana, odd. krg. I. 2754, od 3. julija 1945 do 19. septembra 1945.

Umril leta 1992.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 7699, drugi 13464, CZ Ozna # 1129.

Jožef Pirnar,

rojen 28. junija 1926, Radna vas 23, Mokronog, mati Marija, roj. Stari , o e Jože. Kme ki sin, stanujo Ljubljana, Puharjeva 12, domobranec, dopolnilna eta, Ljubljana.

Stanje po operaciji sinusov, prehlad, dvakrat operiran na ušesu in enkrat v ustih. Prvi v SB Ljubljana, odd. otol. 580, od 12. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 3. julija 1945.

Drugi v SB Ljubljana, odd. int 1927, od 3. julija 1945 do 4. julija 1945.

Ko je bil v zaporu, so vojaki vsak ve er prišli v sobo in klicali imena tistih, ki so jih potem odpeljali.

Umril 29. aprila 1993.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 8195, drugi 13467, CZ Ozna # 1124, pri evanje sestre An ke Grebenc, Trebelno.

J. P.,

Vir: Osebno pri evanje, dve fotografiji iz Vojne bolnišnice.

Poto nik (ime neznano),

Bolnik iz Vojne bolnišnice v Ljubljani. Živi v Kanadi.

Vir: glej pri evanje Jožeta B.

Janez Rozman,

rojen 15. februarja 1927, Zagradec, Grosuplje. Domobranec, 27. eta, Grosuplje.

Vstrelina v zg. del nadlahti, zlom zg. dela nadlahti.

V SB Ljubljana, odd.: voj. 1346, od 7. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do (odhod ni vpisan).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7842, CZ Ozna 1108, pri evanje žene Marije Rozman, pri evanje Franca Levstika, glej pri evanje Jožeta Kastelica.

Jože Rugelj,

rojen 1. septembra 1913, Trbinc, Mirna. Žagarski pomočnik, domobranec. Revmati na zraščena hrbtna vretenca.

Zdravil se je v Splošni bolnišnici v Ljubljani od 28. marca 1944, odd. int. 215 do 19. maja 1945 in odd. nevrol. 143 do 9. junija 1945.

9. junija 1945 je bil odpeljan v CZ Ozne, kjer je bil do 30. junija 1945. Vrnjen v SB Ljubljana 30. junija 1945 do 17. julija 1945, int. odd. 1910. Domov je prišel konec poletja ali v začetku jeseni 1945. Bil je zelo slab, napol slep in ves sključen. Do smrti je nekaj let hiral doma.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 6303/44, drugi 13171/45, CZ Ozna # 1109, pri evanje Marije Strmole, Trstenik.

(Dominik) **Seljak**, gorenjski domobranec.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7666.

F. S.,

rojen 17. oktobra 1927, Notranje Gorice, Brezovica. Domobranec, 15. eta, Veliki Gaber.

Strelna rana leve roke in noge.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1266, od 5. maja 1945 do 7. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7694, Promemoria 20. januarja 2000.

Anton Stražičar - Pavlov, Kožljek.

Prestreljena eljust.

Bil je v Vojni bolnišnici. S Koroškega je šel v Argentino. Je že umrl.

Vir: Ana Škrlj.

Franc Toni,

rojen 4. februarja 1923, Ig.

Policijski pripravnik, stanujo Ljubljana, Pražakova 12. Gnojno vnetje obeh eljustnih sinusov.

V SB Ljubljana, odd. otol. 570, od 7. maja 1945 do 9. maja 1945.

9. maja 1945 je odšel iz bolnišnice. Čez 2 dni, ko se je vrnil na previjanje, mu je vratar rekel, naj beži.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7766, pri evanje žene Ane Toni (tudi o bratu Antonu Skarzu).

Anton Vozelj,

rojen 19. avgusta 1923, Draga, Višnja Gora. Domobranec, 3. teška eta, Ob ine.

Opekline, v SB Ljubljana, odd. derm. 691, od 6. maja 1945 do 9. junija 1945. V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 30. junija 1945.

Vrnjen v Splošno bolnišnico Ljubljana od 30. junija 1945 do 12. julija 1945, odd. derm. 1268.

Umrli leta 1985.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga prvi 7701, drugi 13169, CZ Ozna # 1101.

Ivan Žagar,

rojen, 8. septembra 1927, Dolenja vas, Polhov Gradec. Domobranec 42, ete, Polhov Gradec.

Davica. V SB Ljubljana, odd. Otol. 508, Inf. 241 od 17. aprila do 6. maja 1945. Bil je na sanitetnem vlakcu. Sko il na mimo voze i vlak z nemškimi ujetniki. Rešil se je z begom v Kranjski gori.

Sedaj živi v Argentini.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6702, osebno pri evanje.

Pregled dnevni prihodov v Centralne zapore Ozne v Ljubljani in zbiranje pripornikov za nekatere skupinske odhode v mesecih maj in junij 1945

Preglednica št. I

Datum prihoda	Vpisne številke	Število prihodov	Odhod 2. 6. - 22 ^h	Odhod 22. 6. - 2 ^h	Odhod 24. 6. - 1 ^h	Odhod v Št. Vid	Odhod v Zagreb
17. 5. 45	1-378	378	116	-	3	-	-
18. 5. 45	379-380	2	-	-	-	-	-
19. 5. 45	381-392	12	-	-	-	-	-
20. 5. 45	393	1	-	-	-	-	-
21. 5. 45	394-433	40	-	-	7	-	33
22. 5. 45	434-665	232	63	-	-	-	3
23. 5. 45	666-734	69	9	-	-	2	-
24. 5. 45	735-737	3	1	-	-	-	-
26. 5. 45	738-786	49	11	-	-	-	2
28. 5. 45	787	1	-	-	1	-	-
31. 5. 45	788	1	-	-	-	-	-
Skupaj maj 45	1-788	788	200	-	11	4	36
1. 6. 45	789-790	2	-	-	-	-	2
2. 6. 45	791-844	54	-	-	14	-	-
3. 6. 45	845-983	139	-	-	6	-	-
4. 6. 45	984-996	tujci 13	-	-	-	-	-
6. 6. 45	997-1069	73	-	-	12	-	-
6. - 8. 6.	1070-1079	tujci 10	-	-	-	3	5
9. 6. 45	1080-1093	14	-	-	9	-	-
9. 6. 45	1094-1097	tujci 4	-	-	-	-	1
9. 6. 45	1098-1142	45	-	-	32	1 umrl	-
10. 6. 45	1143-1148	6	-	-	-	-	-
11. 6. 45	1149-1167	19	-	-	3	-	-
12. 6. 45	1168	1	-	-	-	-	-
13. 6. 45	1169-1171	3	-	-	-	-	-
14. 6. 45	1172-1314	143	-	1 Slovenc	-	1 umrl	1
15. 6. 45	1315-1607	293	-	3 Slovenci 38 Nemcev	-	11 1 umrl	-
16. 6. 45	1608-1635	28	-	-	1	5	-
17. 6. 45	1636-1674	39	-	-	-	1 umrl / 4	-
18. 6. 45	1675-1681	7	-	-	-	-	-
19. 6. 45	1682-1691	10	-	-	-	-	-
20. 6. 45	1692-1695	4	-	-	-	-	-
Italijani	1696-1811	116	-	-	-	1 umrl	-
20. 6. 45	1812-1846	35	-	-	1	1 umrl / 5	-
21. 6. 45	1847	1	-	-	-	-	-
22. 6. 45	1848-1879	32	-	-	-	14	-
Ni vpisa	1880-1899	20	-	-	-	-	-
14. 6. 45	1900-1901	2	-	1 Slovenc	-	-	-
23. 6. 45	1902-1903	2	-	-	-	-	-
24. 6. 45	1904	1	-	-	-	-	-
25. 6. 45	1905-1907	3	-	-	-	-	2
26. 6. 45	1908	1	-	-	-	-	-
27. 6. 45	1909-1910	2	-	-	-	-	-
28. 6. 45	1911-1930	20	-	-	-	-	-
29. 6. 45	1931	1	-	-	-	-	-
30. 6. 45	1932-1973	42	-	-	-	16	-
Skupaj junij 45	789-1973	? + 1165	-	5 Slovencev + 38 Nemc.	77	60 6 umrlo	10
Vse skupaj	1-1973	? + 1953	200	5 Slovencev + 38 Nemc.	88	64 6 umrlo	46

**Seznam pripornikov, ki so bili dne 2. junija 1945 ob 22^h odpeljani
iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani**

Preglednica št. 2

Zap. št.	Št. v CZ	Priimek in ime	Roj. leto	Kraj rojstva	Občina – pošta bivanja	Prihod	Opomba (obdolžitve)
1	109	Arthur Jože	1905	Lavravec	Rovte	17. 5. 45	Bega
2	776	Ažbe Milan	1920	Zagreb	Ljubljana	26. 5. 45	Dmb, intendant
3	220	Berglez Ivan	1923	Blatna Brezovica	Vrhnika	17. 5. 45	Bega
4	90	Blatnik Franc	1919	Zdarska vas	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
5	13	Brečko (Bučko) Josip	1909	Sirje	Ljubljana	17. 5. 45	
6	344	Brenčič Alojz	1904	Petkovec	Rovte	17. 5. 45	Bega
7	123	Brenčič Feliks	1911	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
8	463	Bričelj Franc	1920	Korena	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, 42. č., Korena
9	192	Bričelj (Brič, Bisel) Franc	1921	Sp. Hrušiči	Dobrunje	17. 5. 45	Bega
10	475	Bričelj Jernej	1924	Korena	Hoejul	22. 5. 45	Dmb, 42. č., Korena
11	324	Brus Stanko	1914	Hotodršica	Hotodršica	17. 5. 45	Bega
12	502	Celarec Peter	1912	Praprotno Brdo	Rovte	22. 5. 45	Dmb, 44. č., Rovte
13	1	Cvate Pavel	1913	Novi Svet	Logatec	17. 5. 45	
14	52	Čampa Alojz	1916	Slutnik	Ljubljana	17. 5. 45	
15	483	Čampa Hinko	1908	Gečica	Dol. Logatec	22. 5. 45	Dmb, policijni v Postojni
16	594	Čenažar Stanko	1911	Ljubljana	Ljubljana	22. 5. 45	Bega, dmb, Gorica
17	450	Čepon Janko	1922	Hoejul	Hoejul	22. 5. 45	Dmb, 43. č., Hoejul
18	526	Činko Karel	1908	Drenov Grič	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, policija na kol.
19	354	Čuden Anton	1920	Šiška Loka	Ig	17. 5. 45	Bega
20	147	Čuk Jože	1906	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
21	278	Drnjar Benjamir	1914	Ljubljana	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
22	719	Drašler Franc	1921	Sinja Gorica	Vrhnika	23. 5. 45	Dmb
23	330	Erzar Franc	1923	Ljubljana	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
24	191	Erkoli (Trkoli) Alojz	1925	Biszovik	Dobrunje	17. 5. 45	Bega
25	314	Erkal (Erkolj) Ivan	1926	Orle	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
26	496	Furlan Jože	1913	Bezuljak	Begunje	22. 5. 45	Dezerter NOV, bega
27	470	Gerl Feliks	1915	Padob	Rakek	22. 5. 45	Dmb, policist
28	95	Glavič Janez	1926	Prodovičeva 11	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
29	89	Glavič Stane	1926	Srednja vas	Rudnik	17. 5. 45	Bega
30	364	Habjan Janez	1902	Hotodršica	Hotodršica	17. 5. 45	Bega
31	588	Hafner Jože	1904	Suha	Škofja Loka	22. 5. 45	Dmb, Škofja Loka
32	577	Henigman Jože	1917	Goriča vas	Ribeica	22. 5. 45	Dmb, 115. in 21. četa
33	372	Hočvar Alojz	1926	Zg. Hračica	Dobrunje	17. 5. 45	Bega
34	322	Istenič Franc	1903	Hotodršica	Hotodršica	17. 5. 45	Bega
35	232	Jamnik Gvido	1924	Lanišče	Škofljica	17. 5. 45	Bega
36	443	Jamnikar Franc	1917	Dol. Logatec	Dol. Logatec	22. 5. 45	Dmb, 45. četa
37	154	Jankovič Martin	1910	Matena	Ig	17. 5. 45	Begn
38	774	Jeločnik Pavel	1912	Ljubljana	Ljubljana	26. 5. 45	Dmb, 22. č., Viš. Gora
39	515	Jeraj Franc	1902	Sinja Gorica	Vrhnika	22. 5. 45	Begn
40	522	Jereb Franc	1923	Rovte	Rovte	22. 5. 45	Bega, dmb, 44. četa
41	481	Jerina Andrej	1909	Dol. Logatec	Dol. Logatec	22. 5. 45	Dmb, policaj v Postojni
42	556	Jeršič Matija	1923	Srednja vas	Rudnik	22. 5. 45	Bega, dmb, 24. č., Ig

LOVRO ŠTURM: BREZ MILOSTI - LJUBLJANA * Ranjeni, invalidni in bolni
povojni ujetniki na Slovenskem

Zap. št.	Št. v CZ	Príimek in ime	Roj. leto	Kraj rojstva	Občina – pošta bivanja	Prihod	Opomba (obdolžitev)
43	205	Jesih Franc	1909	Bizovik	Dobrunje	17. 5. 45	Bega
44	454	Kavčič Janez	1911	Hlevni Vrh	Rovte	22. 5. 45	Dmb, 44. č., Sv. Tr. Kr.
45	342	Klemenčič Janez	1897	Vel. Ceravle	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
46	204	Kočar Miha	1905	Slape	Polje	17. 5. 45	Bega
47	321	Kogovšek Ivan	1924	Rovte	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
48	612	Kogovšek Janez	1901	Rovte	Rovte	22. 5. 45	Bega
49	237	Kogovšek Jože	1913	Zibrše	Rovte	17. 5. 45	Bega
50	604	Kogovšek Peter	1899	Rovte	Rovte	22. 5. 45	Bega, Rovte
51	736	Kos Rudolf	1923	Ljubljana	Ljubljana	24. 5. 45	Bega
52	356	Kosta Stanislav	1919	Ptuj	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
53	275	Košnik Marjan	1922	Ljubljana	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
54	716	Košir Stanislav	1920	Gradišče	Rovte	23. 5. 45	Bega, Tudi
55	574	Kovačič Anton	1919	Mirna Peč	Ljubljana	22. 5. 45	Dmb, 20. č., Ljubljana
56	146	Kranjc Franc	1905	Dobec	Rovte	17. 5. 45	Bega
57	293	Kranjc Jože	1915	Brusnice	Brusnice	17. 5. 45	Bega
58	163	Križaj Janez	1902	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega (ni v seznamu dr. Ferenc)
59	351	Križaj Milan	1907	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
60	456	Kržič Franc	1925	Sv. Peter	Rakek	22. 5. 45	Dmb, 72. č., Vrhnika
61	437	Kržišnik Jože	1813	Verd	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, 5. četa, Verd
62	200	Kunc Franc	1907	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
63	681	Lampič Matija	1925	Bizovik	Dobrunje	23. 5. 45	Dmb, na Gradu
64	686	Langoš(Langus) Jože	1914	Gorica	Ljubljana	23. 5. 45	Dmb (ni v seznamu dr. Ferenc)
65	78	Lenarčič Ivan	1924	Kamnik	Preserje	17. 5. 45	Bega
66	780	Leskovec Florjan	1907	Sp. Nova vas	Ljubljana	26. 5. 45	Dmb, kapelnik
67	226	Leskovec Andrej	1905	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
68	289	Lohkar Miroslav	1925	Predstruge	Dobrepolje	17. 5. 45	Bega
69	308	Lukančič Marjan	1926	Školja Loka	Stožice	17. 5. 45	Bega
70	461	Malovrh Franc	1908	Polhov Gradec	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, 5. č., Verd
71	488	Malovrh Franc	1925	Butajnova	Št. Jošt	22. 5. 45	Dmb, Št. Jošt
72	143	Malovrh Jože	1923	Praprotno Brdo	Vrhnika	17. 5. 45	Bega
73	519	Mandeli Franc	1912	Dragomer	Brezovica	22. 5. 45	Bega in dmb
74	495	Marolt Matija	1924	Čevica	Logatec	22. 5. 45	Dmb, 45. č., Logatec
75	124	Mavšar Jože	1917	Zibrše	Rovte	17. 5. 45	Bega
76	318	Menard(č) Jožef	1904	Novi Svet	Hotedršica	17. 5. 45	Bega
77	265	Mesec Franc	1924	Stara Vrhnika	Vrhnika	17. 5. 45	Bega
78	689	Mesterič Peter	1909	Maralje	Blake	23. 5. 45	sumljiv
79	508	Miklavčič (Miklošič) Feliks	1918	Koračice	Ormož	22. 5. 45	Dmb, policija v Rovtnih
80	453	Miklavčič Miha	1922	Žažar	Hocjul	22. 5. 45	Dmb, 5. četa
81	236	Mlinar Anton	1916	Zibrše	Rovte	17. 5. 45	Bega
82	113	Mlinar Franc	1913	Zibrše	Rovte	17. 5. 45	Bega
83	68	Mlinar Janez	1914	Zibrše	Rovte	17. 5. 45	Bega
84	241	Mlinar Vinko	1915	Hlevni Vrh	Rovte	17. 5. 45	Bega
85	494	Modrijan Anton	1911	Rovte	Rovte	22. 5. 45	Dmb, 44. četa, Rovte
86	209	Modrijan Janez	1909	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Dmb
87	218	Mole Jakob	1919	Stara Vrhnika	Vrhnika	17. 5. 45	Bega
88	603	Možina Franc	1906	Zibrše	Rovte	22. 5. 45	Dmb, Rovte
89	739	Možina R(L)judo	1918	Ljubljana	Ljubljana	26. 5. 45	Dmb
90	306	Nagode Franc	1912	Ravnik	Hotedršica	17. 5. 45	Bega
91	264	Nagode Alojz	1923	Ravnik	Logatec	17. 5. 45	Bega
92	91	Novak Alojz	1909	Bordana vas	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
93	476	Novak Jože	1924	Maln Ligojna	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, 65. četa, Verd
94	14	Novak Marjan	1928	Ljubljana	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
95	595	Oblak Franc	1901	Gorenja vas	Škofja Loka	22. 5. 45	Bega, Gorenja vas
96	514	Ogrin Alojz	1923	Sinja gorica	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, 5. četa, Verd

LOVRO ŠTURM: BREZ MILOSTI - LJUBLJANA * Ranjeni, invalidni in bolni
povojni ujetniki na Slovenskem

Zap. št.	Št. v CZ	Príimek in ime	Rej. leto	Kraj rojstva	Občina – pošta bivanja	Pritok	Opomba (obdobje)
97	457	Ogrin Franc	1925	Vel. Ligojna	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, 5. četa
98	484	Ogrin Janez	1924	Vel. Ligojna	Vrhnika	22. 5. 45	Bega, policija v Ljub.
99	373	Ogrinc Stanko	1916	Turink	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
100	377	Ostrežkar Anton	1925	Mala Ligojna	Vrhnika	17. 5. 45	Bega
101	471	Ostrežkar Peter	1913	Vel. Ligojna	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, 5. č., Grosulje
102	60	Ostrežkar Viktor	1912	Ziri	Logatec	17. 5. 45	Bega
103	271	Pavlič Anton	1907	Gorenju vas	Šmarjeta	17. 5. 45	Bega
104	561	Pavlin Janez	1915	Mokro Polje	Orchovica	22. 5. 45	Dmb, 61. č., Kečevje
105	19	Pavlin Jože	1912	Mokro Polje	Orchovica	17. 5. 45	Bega
106	177	Peklar Jakob	1926	Sinja Gorica	Vrhnika	17. 5. 45	Bega
107	529	Peterlin Feliks	1893	Dolščaki	Ljubljana	22. 5. 45	Komandant bega
108	650	Petkovšek Anton	1899	Zaplana	Vrhnika	22. 5. 45	Bega
109	107	Petrovčič Franc	1904	Petkovec	Hotedražica	17. 5. 45	Bega
110	731	Petrovčič Jakob	1900	Zihirše	Rovte	23. 5. 45	Bega
111	234	Pivk Anton	1906	Zibče	Rovte	17. 5. 45	Bega
112	614	Pivk Anton	1901	Petkovec	Rovte	22. 5. 45	Bega
113	136	Pivk Gašper	1910	Zihirše	Rovte	17. 5. 45	Bega
114	201	Pivk Jakob	1913	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
115	605	Pivk Jakob	1922	Zihirše	Rovte	22. 5. 45	Bega
116	214	Pivk Janez	1915	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
117	67	Podobnik Feliks	1923	Zibče	Rovte	17. 5. 45	Bega
118	111	Podobnik Miha	1914	Zihirše	Rovte	17. 5. 45	Bega (Ferenc = 1923)
119	777	Popovič Peter	1908	Koin	Ljubljana	26. 5. 45	Hrvat, polic. na Primor.
120	509	Potočnik Jožef	1914	St. Trg, Slov. Gradec		Rovte	22. 5. 45 Dmb, 44. č., Rovte
121	748	Praznik Anton	1926	Metnaja	Šiščnu	26. 5. 45	Dmb, 43. č., v Št. Joštu
122	168	Pucihar Franc	1926	Ir	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
123	632	Purkar Franc	1911	Gor. Otave	Begunje	22. 5. 45	Bega
124	480	Rožanc Franc	1904	Begunje	Begunje	22. 5. 45	Dmb, 112. č., Rakok
125	362	Rupnik Alojz	1909	Zibče	Rovte	17. 5. 45	Bega
126	745	Rutar Franc	1915	Marioča vas	Ljubljana	26. 5. 45	Toč (ni v seznamu dr. Ferenc)
127	248	Sajovic Ferdinand	1925	Ljubljana	Ob Ljubljanci	17. 5. 45	Bega
128	325	Sajovic Josip	1885	Kranj	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
129	512	Samotarčan Jože	1918	Mala Ligojna	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, 5. četa, Verd
130	326	Selan Franc	1917	Polica Ljubljanci	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
131	258	Seliškar Miha	1913	Brezje	Dobrovn	17. 5. 45	Bega
132	142	Slabe Jože	1901	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
133	489	Slovšan Anton	1926	Sarnovrta	Horjul	22. 5. 45	Dmb, 42. č., Polhov Gr.
134	770	Starc Adolf	1915	Ljubljana	Ljubljana	26. 5. 45	Dmb, intendant
135	270	Stariha Jože	1907	Bistovec	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
136	598	Ščuranc Jakob	1908	Sv. Pavel/Prebold	Ježica	22. 5. 45	Bega, Golnik
137	54	Semrov Jakob	1908	Gor. Logatec	Gor. Logatec	17. 5. 45	Bega
138	274	(Pišerica) Franc	1910	Sodražica	Sodražica	17. 5. 45	Bega
139	339	Šerc(Sarc) Cveto	1926	Ljubljana	Ježica	17. 5. 45	Bega
140	231	Šinkovec Anton	1898	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
141	282	Šinkovec Fidelis	1912	Vel. Lappe	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
142	208	Šinkovec Franc	1910	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Dmb
143	66	Šinkovec Jože	1928	Veharče	Idrija	17. 5. 45	Bega
144	439	Štefančič Ivan	1923	Plešivica	Brezovica	22. 5. 45	Dmb, pion. č., Lj. grad
145	121	Štefanec Franc	1905	Obrh	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
146	315	Šterk Jože	1926	Jelenja vas	Ljubljana	17. 5. 45	Bega

LOVRO ŠTURM: BREZ MILOSTI - LJUBLJANA * Ranjeni, invalidni in bolni
povojni ujetniki na Slovenskem

Zap. št.	Št. v CZ	Príimek in ime	Roj. leto	Kraj rojstva	Občina – pošta bivanja	Prihod	Opomba (obdobje)
147	119	Suštar Alojz	1914	Dol. Vrhnova	Novo mesto	17. 5. 45	Bega
148	589	Točič Ivan	1914	Črni Vrh	Idrija	22. 5. 45	Dmb, rez. č., Trst (ni v seznama dr. Ferenc)
149	455	Tratnik Jeronim	1913	Vrh Sv. Treh Kraljev	Rovte	22. 5. 45	Dmb, 44. č., Sv. Tr. Kr.
150	159	Trček Andrej	1905	Pekovec	Rovte	17. 5. 45	Bega
151	507	Trček Franc	1902	Hlevišče	Rovte	22. 5. 45	Dmb, policija v Rovtah
152	203	Trček Jakob	1904	Pekovec	Zaplana	17. 5. 45	Bega
153	715	Trček Janez	1923	Sovra	Ziri	23. 5. 45	Dmb
154	155	Trček Vinko	1910	Račevo	Rovte	17. 5. 45	Bega
155	291	Trček Vinko	1924	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
156	110	Treven Anton	1013	Pekovec	Rovte	17. 5. 45	Bega
157	518	Treven Franc	1923	Sinja Gorica	Vrhnika	22. 5. 45	Bega, Žužar
158	186	Treven Janez	1916	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
159	40	Trovec Anton	1913	Polb. Gradec		17. 5. 45	
160	215	Turšič Janez	1925	Verd	Vrhnika	17. 5. 45	Bega
161	349	Urnšič Stipe (Stane)	1925	Jurče	Ježica	17. 5. 45	Bega
162	310	Urbanec Ivan	1926	Ježica	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
163	311	Uršič Ivan	1926	Ja	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
164	48	Uršič Marjan	1920	Rožna dolina	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
165	290	Varšek Jože	1917	Ljubljana	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
166	160	Vavken Jakob	1911	Zibrshe	Rovte	17. 5. 45	Bega
167	112	Vavken Matevž	1920	Zibrshe	Rovte	17. 5. 45	Bega
168	244	Vavken Stanko	1926	Zibrshe	Rovte	17. 5. 45	Bega
169	137	Vavken Viktor	1922	Zibrshe	Rovte	17. 5. 45	Bega
170	262	Velhar Minka	1921	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
171	331	Velic Proko	?	Medincei	Ljubljana	17. 5. 45	Hrvat ali Srb?
172	684	Verbek Marjan	1924	Ljubljana	Ljubljana	23. 5. 45	Dmb
173	175	Verbič Albin	1924	Stara Vrhnika	Vrhnika	17. 5. 45	Bega
174	219	Verbič Ivan	1915	Stara Vrhnika	Vrhnika	17. 5. 45	Bega
175	505	Verbič Štefan	1922	Podolnica	Horjul	22. 5. 45	Dmb, 41. č., Vrhnika
176	26	Vidmar Anton	1908	Črni Vrh	Idrija	17. 5. 45	
177	596	Volčjak Janez	1922	Škofja Loka	Škofja Loka	22. 5. 45	Dmb, delal pri Ruparju
178	86	Vrešar Anton	1925	Sela	Rudnik	17. 5. 45	Bega
179	252	Vukosavljević Dobrivoj	1907	Vel. Kikinda	Vrhnika	17. 5. 45	Bega
180	251	Zadnik Jože	1920	Male Laste	Sodražica	17. 5. 45	Bega
181	217	Zagoričnik Anton	1911	Polzela	Rovte	17. 5. 45	Bega
182	164	Zajc Anton	1907	Vrh pri Križu	Žužemberk	17. 5. 45	Bega
183	341	Zatler Anton	1926	Suvlje	Ječica	17. 5. 45	Bega
184	742	Zimšek Viktor	1906	Ljubljana	Ljubljana	26. 5. 45	Dmb, nadporočnik
185	150	Zupan Vincenc	1916	Ljubljana	Ljubljana	17. 5. 45	Bega
186	30	Zupančič Franc	1904	Ambrus	Ambrus	17. 5. 45	
187	482	Žakelj Ivan	1910	Godovič	Dol. Logatec	22. 5. 45	Dmb, policija v Postojni
188	343	Žigon Jože	1916	Planina	Rovte	17. 5. 45	Bega
189	553	Žnidaršič Anton	1915	Dolenja vas	Cerknica	22. 5. 45	Dezertar, NOV
190	587	Žnidaršič Avguštin	1904	Kanal	Ljubljana	22. 5. 45	Dmb, Tolminska
191	660	Žnidaršič Ignac	1914	Verd	Vrhnika	22. 5. 45	Bega

V seznamu dr. Verenca, objavljenem v Delu 13. junija 1991 je nekaj razlik v transkripciji, manjkajo pa naslednja imena, ki so v zaporniški knjigi označena z »2. 6. ob 22*«:

Zap. št.	Št. v CZ	Priimek in ime	Roj. leto	Kraj rojstva	Občina - pošta bivanja	Prihod	Opomba (obdelžitev)
58	163	Križaj Janez	1902	Rovte	Rovte	17. 5. 45	Bega
64	686	Langol (Langus) Jože	1914	Gorica	Ljubljana	23. 5. 45	Dmb
126	745	Rutar Franc	1915	Murinčan vas	Ljubljana	26. 5. 45	Tist
148	589	Tovčič Ivan	1914	Črni Vrh	Idrija	22. 5. 45	Dmb, rez. 6., Tist

Razen navedenih 191 je v zaporniški knjigi še naslednjih 9 imen z oznako »izpuščen 2. 6. ob 22*«, vendar niso nikoli prišli domov. Seznam dr. Verenca jih ne omenja

Zap. št.	Št. v CZ	Priimek in ime	Roj. leto	Kraj rojstva	Občina - pošta bivanja	Prihod	Opomba (obdelžitev)
1	741	Bajec Vekoslav	1902	Idrija	Ljubljana	26. 5. 45	Dmb, poveljnik tečaja, Moste (FSP Ljubljana)
2	786	Beranek Jožef	1913	Piskova, Čeh	Ljubljana	26. 5. 45	rez. podp., grafik, dmb, 20. četa (FSP Ljubljana)
3	141	Brauško Jakob	1904	Hlevni Vrh	Rovte	17. 5. 45	Bega, (FSP I, str. 227)
4	616	Brenčič Peter	1898	Rovte	Rovte	22. 5. 45	Bega (FSP I, str. 154)
5	680	Črešnovar Janez	1923	Goriška Gora	Škocjan	23. 5. 45	Dmb, na Gradu, (FSP Ljubljana)
6	511	Japelj Matevž	1911	Mala Ligojna	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, 41. č., Vrhnika (FSP I, str. 229)
7	592	Kožuh Janez	1911	Brezovica	Škofja Loka	22. 5. 45	Of. nato bega
8	50	Novak Martin	1907	Mala (Velika) Ligojna	Vrhnika	22. 5. 45	Dmb, Vrhnikn (FSP I, str. 230)
9	586	Pečelin Maks	1911	Novi vas	Žiri	22. 5. 45	Dmb, Subi dol (FSP I, str. 244)

**Seznam pacientov, ki so bili 8. in 9. junija 1945
iz Splošne bolnišnice odpeljani v Centralne zapore Ozne**

Preglednica št. 4

Zap. št.	Št. v CZ	Primek in ime	Roj. leto	Kraj rojstva	Občina – pošta	Prihod v CZ	Opomba (obdolžitev, drugo)
1	1082	Ašker Salko	1924	Rabina 49.	Hercegovina	9. 6. 45	Hrvat
2	1110	Asičević Mehmed	1923	Janja		9. 6. 45	Hrvat
3	1081	Budarić Aver	1923	Brdarjci 5		9. 6. 45	Hrvat
4	1141	Berne Miloš	1926	Iča vas 42	Smihel	9. 6. 45	Dmb, 38. četa
5	1094	Biaggi Feđe	1922	Bokovnu	Italij	9. 6. 45	Italijan, voj. ujetnik
6	1132	Blarnik Stanislav	1921	Kleščiti 15	Zužemberk	9. 6. 45	Dmb, 112. č.
7	1119	Boljkovac Rok	1926	Ribnik 86	Gospic	9. 6. 45	Hrvat
8	1142	Cankar Franc	1925	Iz 124	Iz	9. 6. 45	Dmb – bega
9	1136	Chernoides Charabolas	1919	Atone	Atone	9. 6. 45	Grk, sumljiv
10	1111	Ciprijanović Anton	1920	Ružani	Ostjek	9. 6. 45	Hrvat
11	1140	Cvelbar Martin	1925	Sela 2	Šentjernež	9. 6. 45	Dmb, 56. č., Šentjernež
12	1133	Cvet Franc	1923	Jeperjek 11	Škocjan	9. 6. 45	Dmb, 39. č., Št. Vid
13	1100	Cvetek Anton	1912	Huje	Krunj	9. 6. 45	Dmb, Predoslje
14	1087	Čačić Joso	1929	Široka Kula	Lika	9. 6. 45	Hrvat, ustaš
15	1107	Čepčak Stanislav	1913	Križ 49	Gornji Grad	9. 6. 45	Dmb, ornžnik, Kamnik
16	1078	Domčević Robert	1927	Blamica	Bjelovar	8. 6. 45	2. satnija, ustaš
17	1118	Džemidžić Ismet	1926	Ribari	Sarajevo	9. 6. 45	Hrvat, partizan, sumljiv
18	1079	Frank(o) Hugo	1906	Glindow	Magdeburg	8. 6. 45	Nemec, Wehrmacht
19	1098	Gačnik Jože	1913	Drenik	Št. Jurij	9. 6. 45	Dmb, 24. č.
20	1091	Gaić Srbislav	1925		Bogovšćica	9. 6. 45	Srb, medicinec
21	1085	Garantevalle Jakob	1906		Parma, Italija	9. 6. 45	Italijan, Todt
22	1139	Garunović Milutin	1924	Vlasotince	Niš	9. 6. 45	Srb
23	1097	Halimović Hasko				9. 6. 45	8. 8. 45 ob 9 ^a
24	1122	Hočevar Anton	1911	Podgora	Rudnik	9. 6. 45	Dmb, 114. č., V. Lašče
25	1093	Hren Franc	1913	Prigorica 58	Dolenja vas	9. 6. 45	Dmb
26	1125	Japelj Janez	1925	Verž 19	Vrhnika	9. 6. 45	Bega – dmb, 5. č.
27	1120	Jelič Milomir	1923	Širač		9. 6. 45	Srb, medicinec
28	1086	Jerina Vanko	1924	Vel. Ligojna	Vrhnika	9. 6. 45	Bega – dmb
29	1137	Jurgović Nikola	1922	Ranjane 41		9. 6. 45	Hrvat, ustaš
30	1115	Knavs Franc	1925	Travnik	Loška Potok	9. 6. 45	Dmb
31	1103	Kolanj Peter	1910	Udbina	Gospic	9. 6. 45	Hrvat, ustaš
32	1092	Koritnik Ivan	1926	Plešivica 4	Polh. Gradec	9. 6. 45	Dmb, 41. č., Vrhnika
33	1089	Kraljević Vaso	1911	Draščići		9. 6. 45	Črnogorec
34	1128	Krištof Franc	1915	Mirna 30		9. 6. 45	Dmb, 33. č., Grm/N. m.
35	1088	Kušan Nikola	1911	Kralj. Velika	Novska	9. 6. 45	Hrvat, 7 let v Sloveniji
36	1114	Kužnik Franc	1902	Stavča vas	Zužemberk	9. 6. 45	Dmb, 54. č., N. mesto
37	1105	Lapsine Franc	1927	Veharše	Godovjš	9. 6. 45	Dmb, Veharše
38	1080	Livanšič Josip	1925	Dubravica 10		9. 6. 45	Hrvat
39	1095	Luotto Pascalo	1919		Matera, Italija	9. 6. 45	Italijan, Todt
40	1134	Luški Ivan	1924	Idrišče 120 pri	Zagreb	9. 6. 45	Hrvat
41	1127	Mavrek Ludvik	1924	Žarovnica 125	Ivanec	9. 6. 45	Hrvat, domobran
42	1106	Mahiš Franc	1926	Črmošnjice 19	Črmošnjice	9. 6. 45	Dmb, V. Gaber, 22. č.
43	1129	Palčič Jože	1927	Primostek	Gradac	9. 6. 45	Dmb, 114. č., Vel. Lašče
44	1131	Petrovič Joso	1927	Ranjane 14		9. 6. 45	Hrvat, ustaš

**LOVRO ŠTURM: BREZ MILOSTI - LJUBLJANA * Ranjeni, invalidni in bolni
povojni ujetniki na Slovenskem**

Zap. št. v CZ	Priimek in ime	Roj. leto	Kraj rojstva	Občina – pošta	Prihod v CZ	Opomba (obdolžitev, drugo)
45	1124 Pimar Jože	1926	Radna vas 23	Mokronog	9. 6. 45	Dnb, dop. č., Ljubljana
46	1096 Poi Luigi	1916	Paluzza	Vercellese	9. 6. 45	Italijan
47	1121 Prelesnik Anton	1922	Goriča vas 13	Ribnica	9. 6. 45	Bega – dnb, 25. č.
48	1104 Reine Peter	1919	Mirče	Dunizale	9. 6. 45	Dnb v Mengša
49	1108 Rozman Janez	1927	Zagradec 13	Grosuplje	9. 6. 45	Dnb
50	1109 Rupelji Jože	1913	Trbnje	Mirna	9. 6. 45	30. 6. 45, ob 16 ^h
51	1102 Sage Anton	1925	Hrastje	Mirna Peč	9. 6. 45	Dnb, 32. č., Šentvid
52	1090 Sečnik Peter	1902	Vrženec	Ljubljana	9. 6. 45	orožnik, Ljubljana
53	1112 Smanović Nurah	1920	Halimbačiči		9. 6. 45	Hrvat
54	1123 Strjinar Ivan	1924	Jerova vas 1	Grosuplje	9. 6. 45	Dnb, 65. č., Štarn, most
55	1138 Svetič Viktor	1916	Doblice 53	Črnomelj	9. 6. 45	Dnb, 112. č.
56	1084 Šebn Peter	1914	Đaškor 162		9. 6. 45	Hrvat, ustaš
57	1083 Torbarina Božo	1914	Debelink 334		9. 6. 45	Hrvat, ustaš
58	1113 Tratar Anton	1920	Ostrožnik 7	Mokronog	9. 6. 45	Bega – dnb
59	1130 Turkalj Mate	1915	Truj. Vrh 112	Ogulin	9. 6. 45	Hrvat, ustaš
60	1117 Utenkar Jože	1912	Gabrovka 40	Sv. Križ pri Litiji	9. 6. 45	Dnb, 28. č., Slična
61	1101 Vozelj Anton	1923	Draga 23	Višnja Gora	9. 6. 45	Dnb, 3. tež. č., Viš. G.
62	1135 Vrsaljak Luka	1927	Mazan 42		9. 6. 45	Hrvat
63	1116 Zahar Jože	1923	Breže 19	Ribnica	9. 6. 45	Dnb, 16. č.
64	1126 Zorko Jože	1927	Župeča vas	Ljubljana	9. 6. 45	Dnb, 114. č., V. Lašče
65	1099 Zupanc Andrej	1926	Ljubljana Vič	Ljubljana	9. 6. 45	Dnb, pivo. č., Lj. grad

Usoda navedenih 65 odpeljanih pacientov v Centralne zaporeje bila zelo razli na:

- 22 Slovencev je bilo v neznano odpeljanih dne 24. junija 1945 ob 1^h,
- 19 Hrvatov je bilo odpeljanih v neznano obenem s Slovenci 24. junija 1945 ob 1^h,
- 4 pripri pacienti so bili 30. junija 1945 vrnjeni v Splošno bolnišnico,
- 7 pacientov je bilo vrnjenih v bolnišnico 3. julija 1945,
- 1 pacient je bil vrnjen v bolnišnico brez navedbe datuma,
- 3 Italijani so odšli 1. septembra 1945 »v semeniš e«,
- 1 Italijan je bil odpeljan v neznano 30. decembra 1945 ob 24^h
- 3 nimajo vpisanega ne asa, ne kraja odhoda,
- 1 je odšel 8. avgusta 1945 brez navedbe kraja
- 3 so odšli v druga taboriš a (za voj. ujetnike, v Šentvid, Zagreb),
- 1 je umrl v zaporu (Franc Krištof, 2. julija 1945 ob 16^h).

Skupaj 65

Skupno z navedenimi so bili v kletnih prostorih Centralnih zaporov Ozne še:

- Filip Lovšin, roj. 21. aprila 1911, Gori a vas, ki je 20. junija 1945 umrl v zaporu.
- Franc Lovšin, roj. 3. decembra 1928, Gori a vas, odšel 30. junija 1945 v bolnišnico.
- N. Smerdel (ali Smerdu), odpeljan neznano kam.
- X. Y. iz Retij pri Velikih Laš ah.

Spisek nemških ujetnikov, ki so bili iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani
odpeljani 22. junija 1945 ob 2^h

Preglednica št. 3

Zap. št.	Št. v.CZ.	Ime in priimek	Datum in kraj rojstva, kraj bivanja	Prihod v CZ	Prejšnji vpis v sod. zap., SZ	Opomba (obdolžitev, drugo)
1	1504	Altendicker Heinrich, trg.	31. 5. 1900, Essen an d. Ruhr	15. 6. 45	1639	rez. policist, Begunje
2	1479	Borese Otto, trg.	13. 10. 1902, Friedlaken	15. 6. 45	1647	žandar, Begunje
3	1495	Beger Georg, mizar	8. 12. 1903, München Schnabhausen, Dsch.	15. 6. 45	1811	žandar, Begunje
4	1468	Bertsch Siegfried, trg.	1. 2. 1915, Frastanz, Tirolska	15. 6. 45	1770	žandar, Begunje, pol. uradnik
5	1471	Brlinckman Avgust, trg.	5. 2. 1901, Schildeseebe 30 Peidfurtstr.	15. 6. 45	1678	žandar, Begunje
6	1518	Büchsenmeister Alojz, pol.	2. 4. 1903, Waldschuch 14	15. 6. 45	1649	policist, Begunje
7	1473	Burghart Reinhold, muzičar	8. 12. 1888, Mühlhausen 22, Rindlenhil	15. 6. 45	1766	policist, Begunje
8	1478	Diatzky Hugo, akt. oficir	4. 10. 1901, Lignitz, Šlezija	15. 6. 45	1765	policist, Begunje
9	1500	Duschnig Johan, kmet	8. 12. 1905, Himmelberg	15. 6. 45	1655	žandar, Begunje
10	1533	Fassunko Erich, trg.	5. 1. 1905, Breslau	15. 6. 45	1671	žandar, Begunje
11	1545	Fauche Erich, trg.	6. 2. 1909, Reutlingen	15. 6. 45	1652	rez. orožnik, Begunje
12	1467	Fischer Ernest, pek	15. 11. 1899, Westhofen, Westfalen	15. 6. 45	1804	žandar, Begunje
13	1460	Fischer Robert, trg.	8. 4. 1902, Dunaj, Graz, Meranova 81	15. 6. 45	1640	policist, Grnz, žandar, Begunje
14	1525	Geschlicht Kurt, ostakar	25. 2. 1903, Schwiateckowitz, Beuten, Kaiserstr. 3	15. 6. 45	1673	žandar, Begunje
15	1539	Glanzer Peter, krim. uradnik	28. 1. 1909, Leisach, Lienz, Celovec, Puntschartstr. 6	15. 6. 45	1817	Lagerführer, Begunje
16	1546	Gmancar Josel, posest.	23. 8. 1902, Dornbirn, Eigenheim 8	15. 6. 56	1670	višji stražnik, Begunje
17	1480	Gnypers Matijas, pol.	9. 12. 1895, Bielefeld, Soldkarnp 12	15. 6. 45	1819	žandar, Begunje
18	1547	Hehokl Georg, urar	9. 2. 1903, Ebersbach, Bahnhofstr. 23	15. 6. 45	1677	porn. orožnik, Begunje
19	1536	Hözlanger Matias, kmet	23. 2. 1898, Rohrbach, 15 Wildstr. 15	15. 6. 45	1769	žand. straž., Begunje
20	1469	Junker Karel, klepar	30. 1. 1903, Führendorf	15. 6. 45	1810	žandar, Begunje
21	1542	Klöes Pavel, kmet	28. 4. 1912, Kusrenholz 164	15. 6. 45	1808	porn. policist, Begunje
22	1494	Kolle Jakob, opekar	23. 7. 1895, Velden am Wörter See	15. 6. 45	1661	žandar, Begunje
23	1483	Kimral Joseph, kmet	6. 3. 1905, Siernitz, Klagenfurt	15. 6. 45	1660	žandar, Begunje
24	1491	Kraker Joseph, žagar	22. 5. 1918, St. Peter, Sp. Štajerska	15. 6. 45	1814	porn. policist, Begunje
25	1486	Krease Franc, sofer	14. 12. 1920, Zeljane, Zaboršt pri Brežicah	15. 6. 45	1816	porn. policist
26	1464	Litzelbauer Matheus, žand.	25. 7. (6.) 1912, Salzburg, Mütersill 70	15. 6. 45	1807	žandar, Begunje
27	1543	Löhnecke Willi, slikar	13. 10. 1899, Filchhausen 79	15. 6. 45	1809	porn. finančar, Begunje
28	1497	Magengart Willi, delavec	10. 9. 1896, Bamberg	15. 6. 45	1641	policist, Begunje

LOVRO ŠTURM: BREZ MILOSTI - LJUBLJANA * Ranjeni, invalidni in bolni
povojni ujetniki na Slovenskem

Zap. št. št. v CZ	Priimek in ime	Datum in kraj rojstva, kraj bivanja	Prihod v CZ	Prejšnji vpis v sod. zap., SZ	Opomba (obdolžitev, drugo)
29	1470 Müller Johan, čevljar	27. 7. 1901, Giedersdorf-Beljak	15. 6. 45	1663	žandar, Begunje
30	1481 Rabitsch Friedrich, nadpor.	18. 8. 1899, Fask am See, Terlach, Kärnten	15. 6. 45	1818	žandar, Begunje
31	1492 Rabuse Ferdinand, kmec	9. 11. 1908, Kočevje, Bregana, Brežice	15. 6. 45	1805	porn. policist, Begunje
32	1528 Rolke Wilhelm,	20. 5. 1902, Schweinitz kmet. del.	15. 6. 45	1665	žandar, Begunje, odpuščen iz P.D.
33	1461 Rupp Joseph, trg.	1. 10. 1896	15. 6. 45	1831	nem. žandar, Begunje
34	1537 Sidurjakov Oleg, študent	23. 2. 1923, Tschernigof, Ukrajina	15. 6. 45	1830	porn. policist, Begunje
35	1493 Šušnel Alojz, oglar	6. 10. 1901, Stari Log pri Kočevju, Čatež 26	15. 6. 45	1815	porn. policist, Begunje
36	1463 Wallner Konrad, polj.	3. 2. 1900, Salzburg	15. 6. 45	1676	nem. žandar, Begunje
37	1540 Weprich Johan, mesar	10. 6. 1900, Pruden, Waldenburg bei Bohn.	15. 6. 45	1806	porn. policist, Begunje
38	1488 Zeitiger Johann (Georg)	21. 6. 1898, Roenbach	15. 6. 45	1644	žandar, Begunje

Spisek Slovencev, ki so bili iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani odpeljani 22. junija 1945 ob 2^h,
skupaj z nemškimi ujetniki

Zap. št. št. v CZ	Priimek in ime	Datum in kraj rojstva, kraj bivanja	Prihod v CZ	Prejšnji vpis v sod. zap., SZ	Opomba (obdolžitev, drugo)
1	1562 Baumgartner Gregor, natakar	13. 10. 1925, Ciruz, Lj. Dunajska 8	15. 6. 45	2075	Jadran, straža, Trst, domobran- sko, podnarednik
2	578 in 1900 Kervin Franc, želez.	3. 8. 1889, Vogrsko, Lj. Peteršnikova 17	22. 5. 45 (? mrtva)	1722 (? mrtva) v SZ	SZ, SNVZ, Trst (prišel skupaj z Italijani)
3	1277 Maver Henrik, del.	6. 7. 1920, Zagradec, Lj. Rožna ul. 27	14. 6. 45	756	policijni
4	1573 Sajberl Jože, pol. uradnik	18. 2. 1887, Teharje, Lj. Solka 20	15. 6. 45	1898	policija, višji nadz. ugentov
5	1595 Strle Ivan, kmeč. sin	27. 3. 1922, Črna vas, Lj. Adamič Lund. 3	15. 6. 45	2151	policija

Spisek slovenskih pripornikov, ki so bili 24. junija 1945 ob 1^h odpeljani iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani

Preglednica št. 5

Zap. št.	Št. vpisa v Cz.	Priimek in ime	Rojst. leto -	Kraj rojstva	Občina pošta	Prihod v CZ Ozne	Opomba (obdolžitev, drugo)
1	170	Bnbič Franc	1926	Gor. Gomila	Šentjernej	17. 5. 45	Bega
2	867	Bernik Janez	1899	Drenov Grič	Vrhnika	3. 6. 45	Bega
3	1015	Bezjak Franc	1908	Rakitna	Rakitna	6. 6. 45	Dmb, 3. č., Borovnica
4	791	Borštnik Janez	1923	Vel. Ligojna	Vrhnika	2. 6. 45	Dmb, 5. četa
5	793	Borštnik Jakob	1926	Vel. Ligojna	Vrhnika	2. 6. 45	Dmb, 5. č., Grosuplje
6	1011	Brence Stanislav	1914	Rakitna	Rakitna	6. 6. 45	Bega - dmb
7	1023	Brenčič Franc	1904	Podlipa	Vrhnika	6. 6. 45	Bega - dmb, 1. četa
8	1160	Burjak Mitevž	1913	Vnanje Gorice	Brezovica	11. 6. 45	Dmb, 115. č., Ribnica
9	1142	Cankar Franc	1925	Ig	Ig	9. 6. 45	Dmb - bega
10	1133	Cvet Franc	1923	Jeperjek	Škocjan	9. 6. 45	Dmb, 39. četa, Št. Vid
11	1100	Cvetek Anton	1912	Hoje	Kranj	9. 6. 45	Dmb, Predoslje
12	1107	Čepnik Stanislav	1913	Križ	Gornji Grad	9. 6. 45	Dmb, orožnik, Kamnik
13	811	Dolinar Anton	1923	Briše	Polhov Gradec	2. 6. 45	Bega - dmb, 32. četa, Žužemberk
14	1098	Gačnik Jože	1913	Drenik	Št. Jurij	9. 6. 45	Dmb, 24. četa
15	1061	Gostišin Franc	1924	Bevke	Vrhnika	6. 6. 45	Bega - dmb
16	1122	Hočvar Anton	1911	Podgora	Rudnik	9. 6. 45	Dmb, 114. č., V. Lašče
17	822	Hren Ivan	1924	Brezovica	Brezovica	2. 6. 45	Dmb, 4. četa, Martinjak
18	825	Hren Jakob	1920	Brezovica	Brezovica	2. 6. 45	Dmb, 3. č., Borovnica
19	1125	Japelj Janez	1925	Verd	Vrhnika	9. 6. 45	Bega - dmb, 5. četa
20	1162	Jelen (Petelin) Anton	1913	Rakitna	Rakitna	11. 6. 45	Bega - dmb, 3. četa, Borovnica
21	1022	Jereb Alojz	1915	Suročje	Šentjošt	6. 6. 45	Bega - dmb, 41. četa
22	1086	Jerin Vinko	1924	Vel. Ligojna	Vrhnika	9. 6. 45	Bega - dmb
23	944	Jurček Janez	1895	Pospeš	Preserje	3. 6. 45	Bega
24	130	Kastelic Jože	1919	Zalog	Škofljica	17. 5. 45	Bega
25	1115	Knyš Franc	1925	Travnik	Loški Potok	9. 6. 45	Dmb
26	895	Kondardi Jože	1915	Pokojišče	Borovnica	3. 6. 45	Bega
27	1010	Kržič Andrej	1899	Rakitna	Rakitna	6. 6. 45	Bega - dmb
28	1105	Lapajne Franc	1927	Veharše	Godovič	9. 6. 45	Dmb, Veharše
29	1060	Leskovic Franc	1920	Bevke	Vrhnika	6. 6. 45	Bega - dmb
30	1016	Mikuš Anton	1907	Rakusa	Rakitna	6. 6. 45	Dmb, 3. č., Borovnica
31	1024	Mrak Ludvik	1922	Podlipa	Vrhnika	6. 6. 45	Bega - dmb
32	1106	Muhac Franc	1926	Črmošnjice	Črmošnjice	9. 6. 45	Dmb, V. Gaber, 22. č.
33	92	Novak Ignac	1912	Sadnja vas	Dvor pri Žuž.	17. 5. 45	Bega
34	888	Novak Ivan	1905	Vnanje Gorice	Brezovica	3. 6. 45	Bega
35	1012	Opeka Anton	1919	Rakitna	Rakitna	6. 6. 45	Bega - dmb
36	1009	Opekn Janez	1913	Rakitna	Rakitna	6. 6. 45	Bega - dmb, 65. četa, Štampetov most
37	830	Pavlovič Franc	1925	Dražica	Borovnica	2. 6. 45	Dmb, tankov. č., Ljubljana
38	1017	Petrovič Jože	1904	Rakitna	Rakitna	6. 6. 45	Dmb, Borovnica
39	894	Pezdir Andrej	1914	Vnanje Gorice	Brezovica	3. 6. 45	Bega
40	1149	Pišek Stanko	1923	Zažar	Horjul	11. 6. 45	MVAC - dmb, 5. četa, Štampetov most

Zap. št. št. vpisa v Cz	Preimek in ime	Rojst. leta -	Kraj rojstva	Občina pošta	Prihod v CZ Ozne	Opomba (obdolžitev, drugo)
41	1121 Prelesnik Anton	1922	Goriča vas	Ribnica	9. 6. 45	Bega - dmb, 25. četa
42	824 Pristinec Franc	1919	Brezovica	Brezovica	2. 6. 45	Dmb, 4. četa, Martinjak
43	1104 Remc Peter	1919	Mirče	Domžale	9. 6. 45	Dmb v Mengšu
44	814 Rot Jakob	1924	Zabočevo	Borovnica	2. 6. 45	Dmb, 4. četa, Borovnica
45	1102 Saje Anton	1925	Hrastje	Grosuplje	9. 6. 45	Dmb, 32. četa, Šentvid pri Stični
46	1090 Sečnik Peter	1902	Vrzdeneč	Ljubljana	9. 6. 45	orožnik, Ljubljana
47	863 Setnikar Jakob	1910	Horjul	Horjul	3. 6. 45	Bega
48	1123 Strajnar Ivan	1924	Jerova vas	Grosuplje	9. 6. 45	Dmb, 65. č., Štampetov most
49	818 Stražičar Matevž	1903	Zabočevo	Borovnica	2. 6. 45	Bega - dmb
50	821 Suhadolnik Ivan	1923	Zabočevo	Borovnica	2. 6. 45	Dmb, 3. četa, Borovnica
51	801 Svete Jože	1926	Podpeč	Preserje	2. 6. 45	Dmb, 2. četa, N. Gorica
52	1138 Sverič Viktor	1916	Dobliče	Črnomelj	9. 6. 45	Dmb, 112. četa
53	808 Tomc Bernard	1920	Lesno Brdo	Horjul	2. 6. 45	Dmb, 5. četa
54	1113 Tratar Anton	1920	Ostrožnik	Mokronog	9. 6. 45	Bega - dmb
55	804 Trobevshek Ivan	1914	Podpeč	Preserje	2. 6. 45	Dmb, 2. č., N. Gorica
56	1117 Utenikar Jože	1912	Gahrovka	Sv. Križ pri Lit.	9. 6. 45	Dmb, 28. četa, Stična
57	794 Verbič Franc	1923	Vel. Ligejna	Vrhnika	2. 6. 45	Dmb, 5. četa
58	1116 Zalnr Jože	1923	Breže	Rabnica	9. 6. 45	Dmb, 16. četa
59	1126 Zorko Jože	1927	Zupeča vas	Ljubljana	9. 6. 45	Dmb, 114. č., V. Lasče
60	1099 Zupanc Andrej	1926	Ljubljana Vič	Ljubljana	9. 6. 45	Dmb, pion. č., Lj. grad

Opomba

V Centralne zapore Ozne so priporniki prihajali na različne načine. Ena od poti je vodila iz sodnih zaporov, kjer so pripornike zaslišali in popisali, nato pa zlasti vse tiste, ki so sodelovali v oboroženem protipartizanskem odporu, v skupinah pošiljali v Centralne zapore Ozne. Tako so v času od 12. maja do 18. maja 1945 privedli v sodne zapore več kot 1500 pripornikov, od teh so jih 875 ali 58,3% poslali v Centralne zapore Ozne v nadaljnji postopek.

Po vpisih v knjigi je videti da slovenski priporniki, ki so jih odpeljali v nedeljo, 24. junija 1945 ob 1^h, iz Centralnih zaporov Ozne, tja več inoma niso prišli iz sodnih zaporov ampak jih je Ozna kot skupine ali posameznike privedla neposredno iz naslednjih krajev ali zbirnih centrov:

17. 5. 45	etrtek	3	iz sodnih zaporov
2. 6. 45	sobota	14	z Vrhnike, Brezovice, iz Preserja, Borovnice, Horjula, Polhovega Gradca
3. 6. 45	nedelja	6	z Brezovice Vrhnike, iz Borovnice, Preserja, Horjula
6. 6. 45	sreda	12	z Rakitne, Vrhnike, iz Šentjošta
9. 6. 45	sobota	22	iz Splošne bolnišnice
11. 6. 45	ponedeljek	3	z Brezovice Rakitne, iz Horjula
24. 6. 45	nedelja, ob 1 ^h	60	odpeljani neznano kam, skupaj s 26 hrvaškimi in dvema srbskima pripornikoma

Spisek hrvatskih in srbskih pripornikov, ki so jih iz Centralnih zaporov Ozne v Ljubljani odpeljali dne 24. junija I 1945 ob 1^h

Preglednica št. 6

Preglednica št. 6

Zap. št.	Priimek in ime	Rojst. leto –	Kraj rojstva	Občina pošta	Prihod v CZ Ozne	Opomba (obdolžitev, drugo)
1	1082 Ačker Salko	1924	Rahina 49	Hercegovina	9. 6. 45	Hrvat
2	428 Aničević Mijo	1887	Imotski	Zagreb	21. 5. 45	Hrvat, u. pomočnik
3	1110 Asičević Mehmed	1923	Janja		9. 6. 45	Hrvat
4	1081 Bendaric Aver	1923	Brdarici 5		9. 6. 45	Hrvat
5	1119 Boljkovac Rok	1926	Ribnik 86	Gospić	9. 6. 45	Hrvat
6	1087 Čačić Jovo	1929	Široka Kula	Luka	9. 6. 45	Hrvat, ustaš
7	426 Čović Ante	1894	Ljubuški	Zadar	21. 5. 45	Hrvat, u. kap., duhovnik
8	432 Deković Tone	1906	Biograd n/m	Zagreb	21. 5. 45	Hrvat, u. kap., motorar
9	430 Đemšić Luka	1899	Tomislavgrad	Zagreb	21. 5. 45	Hrvat, u. kap., gozdar
10	1118 Dženančević Ismet	1926	Ribari	Srnajevo	9. 6. 45	Hrvat, partizan, sumljiv
11	424 Harak Ernil	1924	Hrkovci	Novi Marof	21. 5. 45	Hrvat, u. kap., dijak
12	1137 Jurgović Nikola	1922	Rumljane 41		9. 6. 45	Hrvat, ustaš
13	1103 Kolanj Peter	1910	Udbana	Gospić	9. 6. 45	Hrvat, ustaš
14	1080 Ljivančić Josip	1925	Dubravnica 101		9. 6. 45	Hrvat
15	429 Ljubičić Mate	1896	Dubas	Zagreb	21. 5. 45	Hrvat, u. kap.
16	1134 Luški Ivan	1924	Idrišće 120	Zagreb	9. 6. 45	Hrvat
17	1127 Mavrek Ludvik	1924	Zaravnica 125	Ivanec	9. 6. 45	Hrvat, slunčehran
18	425 Medvidović Luka	1910	Imotski	Zagreb	21. 5. 45	Hrvat, u. kap.
19	1131 Petrović Joso	1927	Rumljane 14		9. 6. 45	Hrvat, ustaš
20	1112 Sinanović Nurab	1920	Halimbniški		9. 6. 45	Hrvat
21	1084 Šehal Peter	1914	Dubov 162		9. 6. 45	Hrvat, ustaš
22	1083 Torbarina Božo	1914	Debeljank 134		9. 6. 45	Hrvat, ustaš
23	1130 Turkalj Mate	1915	Troj. Vrh 112	Ogulin	9. 6. 45	Hrvat, ustaš
24	1135 Vensaljko Luka	1927	Mazin 42		9. 6. 45	Hrvat
25	1616 Vukosavić Nikola	1923	Ravno	Hercegovina	16. 6. 45	Hrvat, ustaš (v knjigi je roj. leto 1912)
26	787 Zorčić Ivan	1921	Brinje	Lika	28. 5. 45	Hrvat, ustaš
27	1091 Gašić Srbslav	1925	Bogovčica 194		9. 6. 45	Srb, medicinec
28	1120 Jelčić Miluzmir	1923	Sirač		9. 6. 45	Srb, medicinec

Dr. Ferenc v lanku »Po 46 letih kon no potrjeno, da so mrtvi« ne navaja sedmih hrvatskih pripornikov, ki so prišli v Centralne zapore Ozne dne 21. maja 1945, vendar je v zaporniški knjigi z rde o pisavo pripisano »24. 6. ob 1^h« enako kot pri tistih s prihodom 9. junija 1945, navaja pa Nikola Vukosavi a, ki je prišel 16. junija 1945 in Ivana Zor i a z dnem prihoda 28. maja 1945.

Zdi se, da je skupno število odpeljanih Hrvatov in Srbov bilo 28 in ne »okoli 21«, kot dobesedno piše v omenjenem lanku v Delu dne 13. junija 1991.

Vseh skupaj je bilo 24. junija 1945 ob 1^h odpeljanih torej najverjetneje 88 oseb, 60 Slovencev in 26 Hrvatov ter 2 Srba.

Spisek pacientov Splošne bolnišnice, ki so prišli v Centralne zapore Ozne 9.junija 1945. a niso odpeljani 24.junija 1945 ob 1^h

Preglednica št. 7

Zap. št.	Št. vpisa v Cz.	Ime in priimek	Rojst. leto –	Kraj rojstva	Občina pošta	Odhod iz CZ	Opomba, kam je odšel
1	1141	Berne Miloš, dijak	1926	Irča vas 42	Šmibel	3. 7. 45 ob 17 ^h	Dmb. v Splošno bolnišnico
2	1094	Biaggi Fede, del.	1922	Bologna, Italija		1. 9. 45	Italijan, v semenišče
3	1132	Blatnik Stanislav, del.	1921	Klečerc(1) 15	Žužemberk	3. 7. 45 ob 17 ^h	Dmb. v Splošno bolnišnico
4	1136	Chenonides Charaholis, del.	1919	Atene		ni vpisan	Grek
5	1111	Ciprijanović Anton, del.	1920	Ružani	Osijek	ni vpisan	Hrvat
6	1140	Cvelbar Martin, del.	1925	Sela 2	Šentjernej	30. 6. 45	Dmb. v Splošno bolnišnico
7	1078	Dorčević Robert, del.	1927	Blatnica	Hjelovar	25. 6. 45	Hrvat, v Št. Vid
8	1079	Frank(o) Hugo	1906	Glindow	Magdeburg	16. 10. 45	Nemec, na odsek za vojne ujetnike
9	1085	Garantevalle Jakob, del.	1906	Parma, Italija		1. 9. 45	Italijan, v semenišče
10	1139	Garinović Milutin, opankar	1924	Vlasotince	Niš	2. 8. 45	Srb, v Zagreb
11	1097	Halimović Hasko (Hakit)				8. 8. 45 ob 9 ^h	kraj ni naveden
12	1093	Hren Franc, čevljar	1913	Prigorica 58	Dolenja vas	3. 7. 45 ob 17 ^h	Dmb. v Splošno bolnišnico
13	1092	Koritnik Ivan, kmet, sin	1926	Plečivica 4	Polh. Gradec	3. 7. 45 ob 17 ^h	DMB, v Splošno bolnišnico
14	1089	Krnjčević Vaso, kmet	1911	Drošiči	ni vpisa		Črnogorec, v bolnišnico
15	1128	Krištof Franc, zidar	1915	Mirna 30		2. 7. 45 ob 16 ^h	Dmb, umrl
16	1088	Kušan Nikola, hrv. pomočnik	1911	Kraljeva Velika	Novska	30. 6. 45 ob 16 ^h	Hrvat, v bolnišnico
17	1114	Kučnik Franc, kmet	1902	Stivča vas	Žužemberk	3. 7. 45 ob 17 ^h	Dmb. v Splošno bolnišnico
18	1095	Loenito Pascalo, kmet, del.	1919		Matera, Italija	30. 12. 45 ob 24 ^h	Italijan, v nočno
19	1120	Palšič Jože, kmeč, sin	1927	Prinostek	Gradac	3. 7. 45 ob 17 ^h	Dmb. v Splošno bolnišnico
20	1124	Pirnar Jože,	1926	Radna vas 23	Mokronog	3. 7. 45 ob 17 ^h	Dmb. v Splošno bolnišnico
21	1096	Poi Luigi, kmet	1916		Palazola Vercelese	1. 9. 45	Italijan, v semenišče
22	1108	Rozman Janez, kmet, sin	1927	Zagradec 13	Grosuplje	ni vpisan	Dmb
23	1109	Rugel(j) Jože, žng. pomoč.	1913	Trbinc	Mirna	30. 6. 45 ob 16 ^h	Dmb. v Splošno bolnišnico
24	1101	Vozelj(j) Anton	1923	Druga 23	Višnja Gora	30. 6. 45 ob 16 ^h	Dmb. v Splošno bolnišnico

**Spisek vojaških bolnikov Splošne bolnišnice Ljubljana
(z domicilom v Jugoslaviji, toda ne v Sloveniji),
ki so odšli do 8. maja 1945**

Radomir erani ,

rojen 1915, Velicka, Manastir, rna gora.

Poro en, srbski prostovoljec pri Cvetku Tomovi u.

Tifus, v SB Ljubljana, odd. voj. p. 908, int. 1062, inf. 245, od 10. aprila 1945 do 6. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6246.

Aleksander Marinkovi ,

rojen 9. avgusta 1922, Para in, Srbija.

Pravnik, samski, srbski prostovoljec, bolnišnica srbskih prostovoljcev Logatec.

Plju nica levo, v SB Ljubljana, odd. prsni 3I2, od 16. aprila 1945 do 16. aprila 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6547.

Milutin Mrakovi ,

rojen 5. aprila 1923, Užice, Srbija.

Pravnik, samski, srbski prostovoljec, bolnišnica srbskih prostovoljcev Logatec.

Plju nica desno, v SB Ljubljana, odd. prsni 3I3, od 16. aprila 1945 do 16. aprila 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6548.

Miladin Radni ,

rojen 5. maja 1922, Zaostrova, Manastir, rna gora.

Samski, narednik, srbski prostovoljec, štab Pavla Djuriši a. Tifus.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 909, int. 1061, inf. 244, od 10. aprila 1945 do 8. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6247.

Nikolaj Sanikovi ,

rojen 9. aprila 1925, Minsk, Rusija.

Pravnik, vojak ROA (armada generala Vlasova), Žužemberk.

Vstrelina obeh stopal, v SB Ljubljana, odd. voj. p. 1254, od 5. maja 1945 do 6. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7665.

Krsto Todorovi ,

rojen 12. februarja 1913, Ohrid, Makedonija. Pravnik, samski, srbski prostovoljec, štab Postojna.

Plju nica desno, v SB Ljubljana, odd. prsni 327, od 19. aprila 1945 do 19. aprila 1945.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6786.

**Spisek vojaških bolnikov Splošne bolnišnice Ljubljana
(z domicilom v Jugoslaviji, toda ne v Sloveniji) po 9. maju 1945**

Opomba: Razli ne variante zapisa priimkov so posledica razli nih vpisov v posameznih dokumentih inlali slabo itljive pisave.

Salko A kar,

rojen 18. avgusta 1924, Urabin (Rabina 40), Nevesinje, Hercegovina.

Legionar pri nemški vojski.

Strelna rana trebuha.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1310, od 7. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7792, CZ # 1082.

Salko Alilovi ,

rojen 12. marca 1916, Mutnik, Cazin, Trzaska Bastala.

Delavec, legionar pri nemški vojski.

Strelna rana prsnega koša.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1315, od 7. maja 1945 do 7. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7799.

Mehmed Aži ovi (Asi evi),

rojen 28. septembra 1923, Janje, [Bijelina. Hrvatski domobran.](#)

Stanje po levi torakoplastiki.

Poškodba je nastala 18. septembra 1944, do 7. maja 1945 se je zdravil v Vojni bolnišnici, kjer je bil tudi operiran.

V SB Ljubljana, od 7. maja 1945 odd. voj. p. 1340 do 9. maja 1945, kirurg. I. 1792 od 10. maja 1945 do 8. junija 1945.

9. junija 1945 je bil premeš en v Vojno bolnišnico.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7815, Krg. 1, 1700 - 2100, CZ # 1 100.

Alojzij Badari (Aver Brdari),

rojen 7. junija (5. julija) 1923, Badari (Brdari i), Prac, Rogatica.

Sin posestnika, legionar v nemški vojski.

Stanje po eksplozijski rani desnih me .

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1326, od 7. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7847, CZ # 1081.

Josip Baziki ,

rojen 13. avgusta 1925, Cepin, Star evi eva 111, Nova Retfala, Osijek.

Delavec, legionar nemške vojske.

Kompliciran zlom podkolenice.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1360, od 7. maja 1945 do 7. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7852.

Vekoslav Biškup,

rojen 7. septembra 1924, Zavr , [Varaždin](#). [Hrvatski domobran](#).

Strelna rana glave.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. II. 1463, od 13. maja 1945 do 7. junija 1945.

Odveden od vojaške oblasti. Dr. Uj i .

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8254.

Zdravko Blagovi ,

rojen 17. julija 1921, [Cikote](#), [Zadar](#).

Musliman, vojak v nemški vojski.

Strelna rana desnega komolca.

V SB Ljubljana, od 9. maja 1945 odd. voj. p. 1388 do 9. maja 1945, kirurg. I. 1790

od 10. maja 1945 do 7. junija 1945, ko je odpuš en in ga odvedejo vojaki.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7893.

Roko Boljkovac,

rojen 25. aprila 1926, Gospi , Lika.

Delavec, stanujo Ribnik 86 pri Gospi u, [domobran](#), [hrvatska vojska](#).

Stanje po strelni rani glave, izstop možganov.

V SB Ljubljana, od 7. maja 1945 odd. voj. p. 1314, do 9. junija 1945 kirurg. 769.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7797, CZ # 1119.

Jozo Caci (a i),

rojen 18. novembra 1929, Široka Kula, Li ki Osik, Gospi .

[Delavec](#), [ustaški vojak](#).

Strelna rana na križu.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1356, od 7. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana; mat. knjiga 7849, CZ # 1087.

Jakob (Anton) Ciprijanovi ,

rojen 4. avgusta 1920, Lužan 21, Brod.

[Financar pri ustaših](#).

Plju nica.

V SB Ljubljana, od 21. maja 1945, odd. prsni 410 do 24. maja 1945, od 25. maja 1945 int. 8935 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945, odhod (ni vpisan).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8935, CZ # 1111.

Milorad Cvetkovi ,

rojen leta 1910, Grdelica Dadena ka, Dadenac 15, Vlasotinac.

Posestnik, vojak Nedi eve vojske.

Strelna rana v desnih dimljah.

V SB Ljubljana, od 7. maja 1945 odd. inf. 295 do 17. maja 1945, od 18. maja 1945 kirurg. II. do 7. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7939.

Robert Don evi ,

rojen 14. decembra 1927, Blatnica, Štefanje, Cazin (Blatnica 80 pri Bjelovaru).

Ustaški vojak, 2. satnija.

Stanje po strelni rani desnega kolena.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1358, od 7. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 8. junija 1945 do 25. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7851, CZ # 1078.

Radisav (Radiša) Djordjevi ,

rojen 8. avgusta 1926, Vrandol, Krupac, Bela Palanka.

Pravnik, samski, srbski prostovoljec.

Tifus.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. I. 1492, int. 254, od 10. aprila 1945 do 21. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 6248.

Hakit Halimovi ,

jug. vojak, 2. brig. 7. div.

V SB Ljubljana od 11. maja 1945 do 9. junija 1945. V krg. II. 1454 do 12. maja 1945, nato inf. 336 do 19. maja 1945, od 20. maja 1945 na neuro 151.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8205.

Rudolf Huber,

rojen 17. aprila 1923, Odjak, Ante Pavelica trg 17, Grada ac.

Delavec, legionar v nemški vojski.

Strelna rana desne spodnje okon ine.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1360, od 7. maja 1945 do 31. maja 1945.

Mapa 901-1500 kirurg. II. Z navodili odpuš en - odveden v taboriš e. Dr. Poljanšek, dr. Šuštarši

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7853.

Janos Jarijoš,

star 22 let, Voluš, Gr ija. Vojak v nemški vojski.

Eksplozijska rana obeh goleni.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1364, od 7. maja 1945 do 7. junija 1945.

Vir; SB Ljubljana, mat. knjiga 1856.

Mile Jeli,

rojen 5. septembra 1910, Brinje l.

Hrvaški ustaš.

Strelna rana obeh me .

V SB Ljubljana, odd. kirurg. II. 1399, od 7. maja 1945 do 7. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, rnat. knjiga 7973.

Milomir Jeli,

rojen 12. aprila 1923, Sirac, Srbija.

Srb, Nedicev vojak.

Strelna rana leve goleni.

V SB Ljubljana do 9. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7272.

Nikolaj Jergovi,

rojen 28. avgusta 1921 (1922), Ramljane 41, Oto ac, Lika.

[Ustaški vojak, 5. bojna eta.](#)

Strelna rana stegna z zlomom stegenice levo.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1304, od 7. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7784, CZ # 1137.

Božo Kneževi,

rojen 13. januarja 1921, Nikši , rna gora.

Srbski prostovoljec.

Strelna rana desne zgornje eljustnice.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1297, od 7. maja 1945 do 31. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7766.

Peter Kolanj (Kalan),

rojen 28. junija 1910, Udbina, Biljajska 10.

[hrvatski domobran, 4. eta, II. bojna Gospi .](#)

Odprt zlom leve podkolenice.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1334, od 7. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7809, CZ # 1103.

Josip Livan i,

rojen 9. maja 1925, Dubravica 10, Vitez, Travnik.

[Hrvatski legionar, 2. eta, I. bat. v Liki.](#)

Eksplozijska rana desne goleni.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1305, od 7. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7785, CZ # 1080.

Ivan Luški,

rojen 25. januarja 1924, Idrišče 120, Dol. Stubica pri Zagrebu.

[Hrvatski domobran, 3. eta, II. bat., Dol. Stubica.](#)

Strelna rana trebuha.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1343, od 7. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7839, CZ # 1134.

Salko Marasovi ,

rojen 2. oktobra 1924, Putiši e, Polica, Split.

[Delavec, domobran, hrvaška vojska.](#)

Strelna rana desnega kolena in hrbta.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1319, od 7. maja 1945 do 7. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7804.

Ljudevit Mravek (Ludvik Mavrek),

rojen 29. maja 1924, Žaranica 125, [Ivanec.](#)

[Hrvatski domobran, 1. eta, 392. divizija.](#)

Stanje po strelni rani trebuha in desne stegenice.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1336, od 7. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7811, CZ # 1127.

Akmo Mustavi ,

rojen leta 1903, Srebrni e 43.

Vdovec, dninar, prostovoljec nemške vojske.

Infiltrat v plju ih, desno, kaverna.

V SB Ljubljana, od 7. maja 1945 odd. voj. p. 1309 do 8. maja 1945. Tbc 378 od 9. maja 1945 do 4. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7789.

Nuraga (Nurah) Slimanovi (Sinanovi) ,

rojen leta 1920, Halibaši , Dobasenica, Tuzla.

Dninar, musliman, legionar v nemški vojski.

Stanje po strelni rani desnega stopala.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1354, od 7. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7848, CZ # 1112.

Peter Šebalj (Šeban),

rojen 4.(5.) marca 1914, Dabar 162, Oto ac, Lika.

[Delavec, ustaški poro nik.](#)

Stanje po strelni rani desnega kolka.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1312, od 7. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7796, CZ # 1084.

Božo Torbarino,

rojen 16. decembra 1920, Debeljak 334, Zemunik, Biograd na moru.

[Hrvatski domobran.](#)

Stanje po amputaciji desnega stegna.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1335, od 7. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7810, CZ # 1083.

Mate Turkalj,

rojen 5. avgusta (11. decembra) 1915, Trojverk 12, Ogulin, Josipdol.

[Delavec, hrvatski domobran.](#)

Eksplzijska rana desnega stegna.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1311, od 7. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7794, CZ # 1130.

Luka Vrzaljko (Versaljko),

rojen 5. oktobra 1927, Nadin (Mazin 42), Benkovac.

[Hrvat, 3. eta, 2. bat., Benkovac.](#)

Strelna rana desnega stegna.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1337, od 7. maja 1945 do 9. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 24. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7812, CZ # 1135.

Vukadin Vukadinovi ,

rojen 10. maja 1925, Granice, Mladenovac, Srbija.

Srbski prostovoljec, 3. brigada.

Stanje po trebušnem tifusu, vnetje rebrne mreže.

V SB Ljubljana, odd. inter. 1192, od 7. maja 1945 do 21. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7777.

edomir Žiti ,

rojen 12. decembra 1919, Obreš, Cuprija.

Trgovski pomočnik, vojak v Nedičevi vojski.

Stanje po eksplozijski rani levega gležnja.

V SB Ljubljana, odd. inf. 296, od 7. maja 1945 do 19. maja 1945, od 20. maja 1945 neurol. kl. 150 do 31. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7896.

**Spisek italijanskih povojnih bolnikov
Splošne bolnišnice Ljubljana**

Opomba: Priimki in imena krajev so v izvirniku slabo itljivi, zato je možna pomanjkljiva transkripcija.

Ericole Antonaca,

rojen 24. maja 1912, Supersano, Lecce, Italija.

Posestnik, vojak.

Strelna rana desnih dimelj.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1366, od 7. maja 1945 do 7. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7858.

Fede Bradži (Biaggi),

rojen 22. maja 1922, Fontanelice, Bologna.

Delavec, vojak nemške vojske (organizacija Todt).

V SB Ljubljana, od 7. maja 1945 odd. voj. p. 1382, 33 dni.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 1. septembra 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7891, CZ # 1094.

Valentino Bruno,

rojen 14. junija 1923, Demonte, Italija.

Dninar, vojak v nemški vojski.

TBC hrbtenice.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1381, od 7. maja 1945 do 18. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7889.

Mihael Castellane,

rojen 4. oktobra 1921, Bari, Italija.

Italijanski vojak.

Vnetje bezgavk v dimljah.

V SB Ljubljana, odd. derm. 772, od 15. maja 1945 do 28. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8589.

Jakob Grintavalle (Quintavala),

rojen 15. februarja 1906, Traverscetalo, Parma, Italija.

Delavec, italijanski vojak (organizacija Todt).

Stanje po strelni rani desnega kolena.

V SB Ljubljana, od 7. maja 1945 odd. voj. p. 1341 do 9. maja 1945, kirurg. I. 1793 od 10. maja 1945 do 8. junija 1945.

8. junija 1945 premeš en v Vojno bolnišnico, spis 1700-2100.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 1. septembra 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7816, CZ # 1085.

Pascalo Lorito (Pasquale Loritto),

rojen 27.(25.) januarja 1919, Gensano, Lugani, Italija.

Kme ki delavec, italijanski vojak (organizacija Todt).

Stanje po strelni rani levega stegna z zlomom stegenice.

V SB Ljubljana, od 7. maja 1945 odd. voj. p. 1339 do 9. maja 1945, kirurg. I. 1794 od 10. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 30. decembra 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7814, CZ # 1095.

Luigi Poi,

rojen 28. januarja 1915, Polazzolo, Via Torino 50, Vercelese, Italija.

Kmet, italijanski vojak.

Amputacija desne noge.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1381, od 7. maja 1945 do 8. junija 1945.

V CZ Ozne od 9. junija 1945 do 1. septembra 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7887, CZ # 1096.

Singberto Rebutini,

rojen 7. decembra 1912, Monte Fiosino (Fiorino), Medeno (Modena), Italija.

Delavec, poro en, italijanski vojak.

Eksplozijska rana desnega stegna (Vuln. sclop. fem. dex.).

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1280, od 7. maja 1945 do 18. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7890.

Spisek nemških povojnih bolnikov Splošne bolnišnice Ljubljana

Opomba: Priimki in imena krajev so v izvirniku slabo itljivi, zato je možna pomanjkljiva transkripcija.

Herman Bardutzky,

rojen 14. julija 1904, Russweid.

Nemški vojak.

Kroni no vnetje želod ne sluznice.

V SB Ljubljana, odd. int. 1236, od 12. maja 1945 do 26. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8118.

Willi Benke,

rojen 5. januarja 1908, Groles, Belzig.

Nemški vojak.

Sum malarije.

V SB Ljubljana, odd. int. 1252, od 12. maja 1945 do 4. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8132.

Karol Chrenka,

rojen 20. septembra 1893, Wien.

Stanujo Pohlinstrasse 76, Wien, nemški vojak.

Zlom kosti v gležnju levo.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. II. 1448, od 12. maja 1945 do 7. junija 1945.

Odpuš en pod vojaško kontrolo, podpis Šuštarši .

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8115, mapa krg. II. 901-1500.

Georg Engelman,

rojen 25. februarja 1910, Schwarzenberg, Sachsen.

Stanujo Schnebergerstrasse 40, Schwarzenberg, nemški vojak.

Menierova bolezen.

V SB Ljubljana, odd. inter. 1248, od 12. maja 1945 do 31. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8124.

Albert Fenstel,

rojen 19. januarja 1906, Thirnigen, Sachsen.

Vojni ujetnik.

Izpad zadnjega revesa.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. kI. 832, od 17. maja 1945 do 4. junija 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8644.

Rolf Fischbach,

rojen 10. juiija 1928, Wuppertal.

Samski, nemški vojak, ujetnik.

Driska.

V SB Ljubljana, odd. infenc. 314, od 14. maja 1945 do 29. maja 1945.

Odveden po vojaki jugoslovanske armije (vpisnik int. oddelka).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8251.

Hugo Frank,

rojen 9. decembra 1906, Glindov, Magdeburg.

Nemški vojak.

Vnetje nadkolenske kosti (stegenice).

V SB Ljubljana, odd. kirurg. II. (1840 pre rtano) 1447, od 12. maja 1945 do 8. junija 1945.

Odpuš en pod vojaško kontrolo, x ne itljiv podpis, Šuštarši .

V CZ Ozne od 8. junija 1945 do 16. oktobra 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8116, mapa krg. II. 901-1500, CZ Ozna # 1079.

Helmut Goebel,

rojen 22. julija 1910, Breslau. Stanujo St. Pollten, nemški vojak.

Arterijska hipertonija, prim.

V SB Ljubljana, odd. int. 1229, od 11. maja 1945 do 26. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8110.

Markus Gottfried,

rojen 24. aprila 1923, Unteralpe, Wolfsberg, Graz.

Nemški vojak, motociklist, zaposlen v Vojni bolnišnici Moste. II. Heeresflakabt. (do 10) 309

Strelna rana na levi strani prsnega koša.

V SB Ljubljana, odd. voj. p. 1350, od 8. maja 1945 do 7. junija 1945.

Kg. II. mapa 900-1500. 7. junija 1945 odpuš en pod vojaško kontrolo. Dr. Šuštarši .

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 7864.

Jože Hammerle,

rojen 11. avgusta 1926, Bregenz, Goldenstrasse 29.

Nemški vojak.

Povišan krvni pritisk, vnetje živca.

V SB Ljubljana, odd. int. 1287, od 12. maja 1945 do 26. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8253.

Klemen Haslage,

rojen 14. februarja 1900, Osnabruck, Leedau.

Nemški vojak.

Povišan krvni pritisk.

V SB Ljubljana, odd. int. 1260, od 12. maja 1945 do 18. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8257.

Dr. Fridrich Kirschner, Ni podrobnih podatkov.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8201.

Friderik Konvaltschek,

rojen 24. junija 1910, Celovec.

Stanujo Rosentalstrasse 67, Celovec, nemški vojak.

Vneti hemeroidi.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. I. 1848, od 12. maja 1945 do 1. junija 1945 (domov).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8130.

Filipp Ludevia,

rojen 22. julija 1903, Oberdamansdorf, Pless.

Nemški vojak.

Kroni no vnetje žolnega mehurja.

V SB Ljubljana, odd. inter. 1250, od 12. maja 1945 do 26. maja 1945 (domov).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8126.

Viljem Markovsky,

rojen 28. aprila 1929, Bortosonice, Ostrava.

Nemški vojak, 237. eta.

Strelna rana me .

V SB Ljubljana, odd. kirurg. kI. 803, od 14. maja 1945 do 14. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8368.

Franz Josef Moser,

rojen 5. julija 1906, Dornbin, Feldkirch.

Nemški vojak.

Boleline v križu po poškodbi.

V SB Ljubljana, odd. dermat. 728, od 12. maja 1945 do 14. maja 1945, odd. inter. 1295, od 15. maja 1945 do 26. maja 1945 (domov).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8128.

Herman Muller,

rojen 1. oktobra 1904, Borgfeld, Bremen.

Nemški vojak.

Zlom kolka.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. I. 1858, od 12. maja 1945 do 7. junija 1945. 7. junija 1945
odpuščen, krg. I. 1829 A.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8373, krg. I. 1700-2100.

Alfons Obojes,

rojen 8. septembra 1902, Matrei, Tirol.

Nemški vojak, ujetnik.

Degenerativne spremembe na lumbalni (ledveni) hrbtenici.

V SB Ljubljana, odd. inter. 1251, od 12. maja 1945 do 26. maja 1945 (domov).
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8131.

Heinz Pohlke,

rojen 26. avgusta 1906, Graboven, Goldale, stanujo Wuterelsbach, Saale.
Nemški vojak.
Boleline v križu.
V SB Ljubljana, odd. int. 1261, od 12. maja 1945 do 26. maja 1945.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8338.

Jožef Pompe,

ni rojstnega datuma, Reinland, Mokenzestrasse 140.
Nemški vojak.
Vnetje želodca in revesja.
V SB Ljubljana, odd. int. 1259, od 12. maja 1945 do 26. maja 1945.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8256.

Hans Salmeyer,

rojen 12. avgusta 1906, Hoberobrin, Wien, stanujo Mariahilferstrasse 10/20.
Nemški vojak.
Boleline v predelu žolnika.
V SB Ljubljana, odd. int. 1258, od 12. maja 1945 do 26. maja 1945.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8255.

Walter Schirra,

rojen 10. marca 1910, Volklingen, Laaz.
Nemški vojak.
Udarec obeh stopal.
V SB Ljubljana, odd. kirurg. I. 1835, od 12. maja 1945 do 31. maja 1945. Se odpusti.
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8157, krg. I. 1700-2100.

Karel Sulikowski,

rojen 21. marca 1906, Hottensleben. Nemški vojak, ujetnik.
Vnetje živcev (toksične etiologije).
V SB Ljubljana, odd. dermat. 727, od 12. maja 1945 do 14. maja 1945, odd. inter. 1294, od 15. maja 1945 do 26. maja 1945 (domov).
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8127.

Franz Teis,

rojen 27. julija 1908, Rheinau, Gaissau.
Nemški vojak, ujetnik.
Stanje po vnetju brahialnih živcev.
V SB Ljubljana, od 12. maja 1945 do 31. maja 1945 (domov).
Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8129.

Jožef Trondl,

rojen 16. maja 1901, Goltendorf, Furstenfeldbruck.

Nemški vojak.

Pomanjkanje želod ne kisline.

V SB Ljubljana, odd. int. 1247, od 12. maja 1945 do 18. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8202.

Jožef Trupp,

rojen 26. maja 1900, Liesing, Wien, stanujo Ruckertgasse 10, XVI/107.

Nemški vojak.

Živ na iz rpanost.

V SB Ljubljana, odd. int. 1262, od 12. maja 1945 do 26. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8339.

Karlheinz Tschebaus,

rojen leta 1927, Berlin, Blin.

Nemški vojak - ujetnik.

Strelna rana v prsi. Krvavitev v prsno votlino ob plju ih.

Odpoved srca.

V SB Ljubljana, odd. kirurg. II. (476) 1430 pre rtano, 1361 od 8. maja 1945 do 14. maja 1945.

Smrt ob 1/2 14h (Paralysis cordis).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8096, mapa Kg. II. 901-1500.

Helmut Waligora,

rojen 22. marca 1905, Keil (morda Kiel).

Nemški vojak.

Vnetje bezgavk na vratu.

V SB Ljubljana, od 12. maja 1945 odd. inter. 1244 do 13. maja 1945, od 14. maja 1945 kirurg. I.

1857 do 7. junija 1945. Se odpusti (zapor).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8121.

Arthur Weinort,

rojen 18. maja 1907, Meissen, Chemnitz.

Nemški vojak.

Kroni no vnetje debelega revesa.

V SB Ljubljana, odd. int. 1235, od 12. maja 1945 do 26. maja 1945 (domov).

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8117.

Bruno Winkler,

rojen 7. maja 1909, Drogas Kos. Schwetz, Berlin. Nemški vojak.

Oslabelost srca.

V SB Ljubljana, odd. int. 1253, od 12. maja 1945 do 13. maja 1945.

Vir: SB Ljubljana, mat. knjiga 8207.

Spisek povojnih ranjencev in bolnikov Moške bolnišnice Novo mesto (z domicilom zunaj Slovenije)

Opomba: Priimki in imena krajev so v izvirniku slabo itljivi, zato je možna pomanjkljiva transkripcija.

Oreste Bacigalupi,

rojen 8. oktobra 1921, Costafigasa 3, Rozzaglio, Genova, mati Clotilde, o e Giulio.

Vojak.

Malarija.

V MB Novo mesto od 30. maja 1945 do 17. junija 1945.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 675.

Pavel Bauer,

rojen 14. februarja 1905, Kahl XV, Nem ija, mati Klara Patschelelot, o e Herman.

Nemški vojak, poro en.

Zlom desne podkolen nice.

V MB Novo mesto od 15. maja 1945 do 16. junija 1945.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 797.

Peter Fuchs,

rojen 10. julija 1924, Jabuka 613, Pan evo, mati Eva, roj. Staho, o e Petar.

Vojak, poro en.

Stanje po odprtju želodca in gnojni rani.

V MB Novo mesto od 15. maja 1945 do 16. junija 1945.

Ne ozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 790.

Ferdinando Gazziero,

rojen 7. marca 1919, Crespino, Rovigo, Italija, mati Elizabeta, roj. Genari, o e Domenico.

Vojak.

Akutno vnetje ušesa.

V MB Novo mesto od 29. maja 1945 do 17. junija 1945. Ozdravljen.

Krištof Grachler,

rojen 18. decembra 1926, Wien XIV, Avstrija, mati Fran iška, roj. Korper, o e Viktor.

Vojak.

Stanje po strelnih ranah v mednožju in desnem stegnu.

V MB Novo mesto od 15. maja 1945 do 16. junija 1945. Ne ozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 791.

Mato Helbrant,

rojen 20. marca 1925, Orešac 60, Virovitica, mati Ana, roj. Bauer, o e Lovro.
Vojak.

Stanje po odprtju trebuha.

V MB Novo mesto od 15. maja 1945 do 16. junija 1945. Ne ozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 793.

Karol Huber,

rojen 31. maja 1924, Tonich, Bolzano, Italija, mati Rosa, o e Karol.

Vojak v rnomlju.

Polovi na prizadetost po kapi.

V MB Novo mesto od 30. maja 1945 do 17. junija 1945. Ne ozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 877.

Stjepan Koreti ,

rojen leta 1922, Popovec 4, Orehovci, Križevci, mati Jela, roj. Soka , o e Ivan.

Vojak, poro en.

Stanje po strelni rani desne noge, flegmona.

V MB Novo mesto od 15. maja 1945 do 16. junija 1945. Neozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 792.

Emilio Lamelza,

rojen 21. oktobra 1911, Palato 26, Campobasso, Italija, mati Laura, roj. Delea, o e Luigi.

Vojak v Toplicah.

V MB Novo mesto od 1. junija 1945 do 17. junija 1945.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 890.

Carmino Nicoli,

rojen 23. oktobra 1915, Galadone 12, Lecce, Italija, mati Genovefa, roj. Culo, o e Giuseppe.

Vojak.

Flegmona me in gnojno vnetje kolena desne noge.

V MB Novo mesto od 23. maja 1945 do 17. junija 1945. Neozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 837.

Giulio Pallotti,

rojen 5. marca 1922, Lamcino 9, Macerata, Italija, mati Maria Moriconi, o e Venanzio.

Vojak v Toplicah.

Malarija.

V MB Novo mesto od 1. junija 1945 do 17. junija 1945.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 889.

Franc Rainhofer,

rojen 18. maja 1911, Jasmina 194, [Vinkovci](#), mati Terezija, roj. Hofman, o e Franjo.
Vojak.

Strelne rane desne stegenice in podkolen nice.

V MB Novo mesto od 15. maja 1945 do 16. junija 1945. Ne ozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 794.

Peter Šimi ,

rojen 15. aprila 1909, Ulice, Br ko, mati Roža, roj. Ognjaševac, o e Anton.
Vojak.

Strelne rane vratu, anevrizma.

V MB Novo mesto od 15. maja 1945 do 7. junija 1945. Ne ozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 795.

Brajo Škrebuje,

rojen leta 1905, Bresnica, Doboj, mati Fidja, roj. Ahmetajic, o e Rano.
[Musliman, hrvatski domobran.](#)

Strelne rane leve noge in glave.

V MB Novo mesto od 15. maja 1945 do 7. junija 1945. Ne ozdravljen.

Vir: MB Novo mesto, mat. knjiga 798.

Spisek nemških povojnih ujetnikov iz vrst bolnikov Bolnišnice Golnik

Erich Bauer,

rojen 9. novembra 1918, Stuttgart. Poro en, žena Berta, roj. Kuh, Stuttgart.

Nemški podoficir, zadnji naslov Trži .

Vulnera sclopet. capitis et hum. dext.

17. maja 1945 ob neki eksploziji ranjen na glavi in desni roki.

Prej v vojni bolnišnici v Kamniku. V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 17. maja 1945 do 25. maja 1945.

25. maja 1945, šivi odstranjeni, rane p. p. zaceljene. Prestavljen.

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2254.

Alois Baumann,

rojen 9. aprila 1908, Munchen.

Poro en, žena Terezija, roj. Huber, Mi.inchen.

Nemški vojak - višji kaplar, zadnji naslov Trži .

Vulnera sclopet. thor. et antibrachii d.

17. maja 1945 ob neki eksploziji ranjen na prsih in desni roki.

V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 17. maja 1945 do 25. maja 1945.

25. maja 1945, stalno brez vro ine, rane inkrustirane, brez težav. Prestavljen.

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2255.

Kurt Budach,

rojen 1. marca 1915, Ruckmarsdorf, Leipzig.

Poro en, žena Hildegarda, roj. Kutzlebe, Leipzig.

Nemški vojak - Oberschirmmeister, zadnji naslov Trži .

Vulnera sclopet. extrem. sup. bil. et fem. sinist.

17. maja 1945, ob 17. uri, ob neki eksploziji ranjen na levi roki in levem stegnu. Prej v vojni bolnišnici v Kamniku. V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 17. maja 1945 do 25. maja 1945.

25. maja 1945, stalno brez vro ine ... Prestavljen.

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2253.

Hermann Decker,

rojen 20. junija 1917, Gorzig - Anhalt, Bayern.

Poro en, žena Elsa, roj. Pech, Gorzig - Anhalt.

Nemški vojak-kaplar, zadnji naslov: Boh. Bistrica, lager vojnih ujetnikov (lager A).

Amputatio traumatica ped. dext. Vulnera sclopet. man. sin.

25. maja 1945 je pri pospravljanju municije prišlo do eksplozije in do odtrganja desne noge v sko nem sklepu. Ranjen po celi levi roki.

V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 25. maja 1945 do 18. junija 1945. 18. junija 1945 (manjka del kopije vpisnega lista)

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2290.

Karl Milke,

rojen 17. novembra 1914, Neu Stettin.

Poročen, žena Gerda, roj. Schulz, Schneidmuhle.

Nemški vojak - podoficir, zadnji naslov Tržič, 4 dni.

Vuln. sclopet. auriculae d. Perfor. bulbi oc. d.

17. maja 1945 ob neki eksploziji ranjen na glavi, poškodba desnega ušesa in oesa.

Prej v vojni bolnišnici v Kamniku. V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 17. maja 1945 do 25. maja 1945.

25. maja 1945, šivi odstranjeni, ... Desno oko močno vneto. Prestavljen.

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2259.

Walter Natzke,

rojen 21. avgusta 1924, Lauenberg, Bohmen (Češka).

Samski, oče Friderik Gnosen, Tigenhof 1 l.

Nemški vojak - kaplar, zadnji naslov Tržič.

Vulnus sclopetarium faciei sin. et mandib.

17. maja 1945 ob neki eksploziji ranjen na levem licu.

Prej v vojni bolnišnici v Kamniku. V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 17. maja 1945 do 25. maja 1945.

25. maja 1945, stalno brez vročine ... Prestavljen.

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2256.

Willi Postmann,

rojen 22. novembra 1911, Rubenau, Marienberg, Sachsen.

Poročen, žena Marta, roj. Reuter, Riibenau.

Nemški vojak - kaplar, zadnji naslov Tržič.

Vulnera sclopet. dorsi, reg. lumb. et hum. dext

17. maja 1945 ob priliki neke eksplozije ranjen po hrbtu in desni roki.

Prej v vojni bolnišnici v Kamniku. V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 17. maja 1945 do 25. maja 1945.

25. maja 1945, šivi odstranjeni, rane p. p. zaceljene. Prestavljen.

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2252.

Rudolf Runge,

rojen 3. oktobra 1903, Labinsk, Posen.

Poročen, žena Johana, roj. Hinke, Potsdam.

Nemški ujetnik, zadnji naslov: Ujetniško taborišče v Tržiču.

Vuln. sclopet. extrem. inf. et sup. bil.

5. junija 1945 ob eksploziji granate ranjen. Več površinskih ran od drobcev na rokah in nogah.

V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 5. junija 1945 do 12. junija 1945. 12. junija 1945, primarno celjenje ran, ... Oduš en.

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2341.

Hermann Schmidt,

rojen 3. februarja 1904, Naila, Bavarska.

Poro en, žena Hildegarda, roj. Voigt, Berlin.

Nemški policist - ujetnik, zadnji naslov: Ujetniško taboriš e Trži .

Vulnera sclopetaria cruris bilateralis.

5. junija 1945 ob eksploziji granate ranjen po obeh podkolenicah.

V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 5. junija 1945 do 12. junija 1945.

12. junija 1945, rane granulirajo, ... pacient stalno brez vro ine. Oduš en.

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2340.

Robert Schuster,

rojen 16. novembra 1919, Schlechtbach, Baknagel. Samski.

Nemški vojak - višji kaplar, zadnji naslov Trži , 4 dni.

Vuln. sclopet. dorsi, et capitis. Impressio ossis front. dext.

17. maja 1945 ob neki eksploziji ranjen po vsem hrbtu, na glavi, obeh rokah in nogah.

Prej v vojni bolnišnici v Kamniku. V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 17. maja 1945 do 25. maja 1945.

25. maja 1945, temperatura normalna, rane gnojno obložene. Prestavljen.

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2257.

Franc Wendler,

rojen 6. septembra 1901, Crimmitschen, Sachsen.

Poro en, žena Hildegarda, roj. Fitscher.

Nemški vojak - kaplar, zadnji naslov Trži , 4 dni.

Vuln. sclopet. capitis, thor. et man. utr.

17. maja 1945 ob neki eksploziji ranjen na glavi; po prsih, obeh rokah in levi nogi. Prej v vojni bolnišnici v Kamniku. V Bolnišnici Golnik, odd. I/3, od 17. maja 1945 do 25. maja 1945.

25. maja 1945, temperatura normalna, šivi odstranjeni ... Prestavljen.

Vir: Bolnišnica Golnik, vpis 2258.

Pri evanja

Abecedni seznam pri evalcev

- 253 Anton Adami : Jože Adami
253 Martin Avbar: Anton Avbar
253 Bernard Ali : Rajko Ali
253 Marija Anton i roj. Penca: Martin Penca - Pen ev
254 Marija Avbelj: Jože Utenkar
213 Jože B.: Bolni ar v vojni bolnišnici
254 Anton Babi : Jože Babi
255 Ivana Babi roj. Kožar: Franc Žnidarši - Lovšetrov
212 Rozalija Bajec: umik s sanitetnim vlakom
239 Ivan Ban i : pobjo bolnikov pri Konfinu
229 Marija Bani - sestra Mervina: Splošna bolnišnica v Ljubljani
256 Ivan Bartol: Anton Bartol
256 Bibijana Baudek roj. Vadnjal: Franc Brezec
256 Miroslav Bavdek: France Bavdek
256 Ana Ben ina roj. Kozina: Janez Kozina p. d. Bur ev
258 Rafael Bijek: Ivan Bijek - Tadolejev
258 Stanislava (Slavka) Bizjak roj. Gerdin in Viktor Gerdin: Nace Gerdin
259 Vida Blatnik: Franc Blatnik, Janez Gnidovec
258 Vida Blatnik: Jože Blatnik - Štalarjev
259 Vida Blatnik: Stanislav Blatnik
259 Franc Bobnar: Anton Avbar
259 Janez Bohinc: Ciril Cankar
233 Dušan Bravni ar: Ma kova zapoved - 1
261 Milan Bregar: Franc Zupanc
261 Gabrijela Brinšek: Štefan Kožar - Mati kov
245 Anton Brolih - p. Polikarp: Bolnišnica usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu
262 Ton ka Brudar: Franc Muhi
263 Pavla Bužan in Božidar Krištof: Franc Krištof
263 Savin Cankar: France Cankar
263 Ivan Cerovšek: Jože Cerovšek
264 Rozalija Cerovšek: Jože Cerovšek
264 J. C.: Anton Cvetek
264 Vera amernik roj. Zupanc: Andrej Zupanc
265 Ivanka eplak: Stanislav eplak
200 Jelka Dolinar roj. Mrak: umik s sanitetnim vlakom
224 Marija Drobni : o ranjencih v bolnišnici
213 Milan Dular: Umik okrevajo ih ranjencev z ljubljanskega gradu
266 Marjan Dvora ek: Franc Premru
266 M. E: Ivan Frkalj
196 M. F.: Vojna bolnišnica, Invalidski dom

- 266 Karolina Gabrovšek: Jože Tratnik
266 Marija Magdalena Ga nik: Anton Ho evar - Zlogan kov
267 Peter Ga nik: preživeli ranjenec
267 Antonija Gale roj. Kramar: Alojzij Krivec
270 Angela Oražem-Gale: Franc Oražem
271 Jože Gašperi : Alojz Gašperi - Cep ev
271 Janez Gnidovec ml.: Janez Gnidovec
272 Jožica Gomba roj. Prijatelj: Albin Prijatelj
272 Ana Gorenc roj. Dežman: Jože Dežman
272 Stanko Gorenc: Jože Cerovšek
226 Ivica Gori ar - Kon an: Janez Praprotnik
272 Jože Gorjup: Tone Ponikvar
273 Valentina Gosti : Ferdinand Sajovic
273 An ka Grebenc: Jožef Pirnar
223 Ivan Grm: bolniki v Splošni bolnišnici v Ljubljani
244 Ludwig Gruden: lan Knoja o povojnih pobojih
274 Marija Grum: Ignac in Lojze Boben - Severjev
275 Francka Habjan: Vinko Pirnat
222 Janez Hafner: bolnišnica na Golniku, Taboriš e v Škofovih zavodih
220 Jože Hegler: Alojz Hegler
275 Jože (Slavko) Ho evar: Anton Ho evar - Rib ev
225 Terezija Hojkar: splošna bolnišnica v Ljubljani
275 Jože Hribar: Ivan in Ciril Mehle
219 Angela Hrovat: Franc Mikli
275 Anton Hrovat: Janez Hrovat
276 Cirila Hrovat: Janez Hrovat
276 Anton Japelj: Janez Japelj
276 Marija Ana Jarc in Filip Božnar: Janez Božnar
276 Vekoslava Jereb: Alojz Cekuta
276 Ana Jerina: Vinko Jerina - Bolkov
277 Anton Jerina: Vinko Jerina - Bolkov
277 Antonija Jerman: Alojz Sukovi
278 F K.: Peter Klun
278 L. K.: Jože Orešnik
278 M. K.: F K.
278 Marija Kalin: Jožef Zorko
240 Alojz Kalinšek: Jože Tomaži
215 Ivan Kaplan: Jože Kaplan in taboriš e v Škofovih zavodih
232 Jože Kastelic: Splošna bolnišnica v Ljubljani
279 Anton Kav i : Janez Obreza - Mihov in Janez Debevc - Žlogarjev
279 Marija Kepic roj. Šimenc: Rudi Šimenc
279 Stanislav Klan ar: Janez Klan ar
234 Angela Klun roj. Lovšin: Filip Lovšin, Franc Lovšin
238 Nada Klun: poboj bolnikov pri Konfinu
279 Rudolf Knavs: Franc Knavs p. d. Brinarjev

- 280 Jožica Kocjan: Marjan Ma ek
281 Fran iška Koderman: Martin Ravnikar
281 Franc Kolenc: Stane Kolenc
210 Nuša Kolman - Kompare: S sestro na sanitetnem vlaku
219 A. K.: bolnik v Škofovih zavodih
281 Ana Kordan: Alojz Kordan - Ruperk
282 Anton Koreni : Roman Koreni
249 Franc Kosi: pobj hrvaških bolnikov v Kamniški Bistrici
282 Tone Koš ak: Janez Primoži - Nežen
282 Tone Koš ak: Janez Obreza idr. 282 Joža Košmrl: Anton Miheli
202 Magda Dolni ar por. Košuljandi : umik s sanitetnim vlakom
283 Alojzija Kova i : Egidij (Til e) Kova i
283 Anica Kova i : Jože Ga nik
284 Franc Kova i : Albin Janež - Andrejcev, Anton Vesel, Anton Miheli
285 Sorodnik K.: France Kova i ml.
285 Francka Kova i : Drago Pirc - Matevcov
251 Franc Kralj: Bolnišnica v Gorici
208 Ivan Kralj: raztjenec na sanitetnem vlaku
217 Zdravko - Valentin Kraševc: umik s sanitetnim vlakom in taboriš e v Škofovih zavodih
198 Kristina Krek roj. Mrak: umik s sanitetnim vlakom
285 Lojzka Kvartuh: Anton Saje - Lafarjev
286 Anica Lamovšek: Jože Lamovšek - Denarjev
286 Anton Lavri in Danila Lavri : Anton Košmerl - Jakop ev, Karol Košmrlj - Mihov, Franc Knavs - Brinarjev in Anton Bartol - Banetov
287 Lojze Lekšan: Andrej Lekšan
287 Marija Lekšan roj. Kotnik: Franc Miši - Šemac
287 Marija Lešnjak: Franc Lešnjak, spisek bolnikov - pripornikov
227 Albina Lenar i - sestra Marija: Franc Lenar i
236 Franc Levstek: Janez Rozman
243 Jakob Likovi : Pobj bolnikov v Iški in pri Koš evem breznu
243 France Likovi : Pobj bolnikov v Iški in pri Koš evem breznu
288 Roza Likovi : Janez Tavželj
288 Franc Logar: Jože Rupnik
288 Franc Logar: Drago Pivk - Škandrov
76 France Lovšin (uradna izjava - faksimile): Škofovi zavodi, prisilna delavnica
288 Terezija Luzar: Jože Zevnik - Zinkov
230 Veronika Mau - s. Jožefma: Splošna bolnišnica v Ljubljani
234 Vilko Mausar ml.: Ma kov ukaz - 3
289 Dr. Pavla Mavec: Jakob Mavec
289 Alojz Maver: Henrik Mavec
289 Marija Mazi roj. Ponikvar: Jakob Ponikvar
289 Marija Mazi roj. Ponikvar: Stane Ponikvar

- 290 Amalija Mencinger roj. Reholc: Ladislav Reholc
237 Jože Merhar: pobjo bolnikov pri Konfinu
195 Ivan Merlak: Feliks Zajc
290 Pepca Miklav i : Janez Novak - Šimkov
290 Amalija Mlakar: Anton Lužar
290 Ivanka Mlakar roj. Kotnik, p. d. Šemac: Franc Miši
290 Peter Mo nik: Ivan Mo nik
291 Fran iška Modic: Tone Modic
226 Alojzija Mramor - sestra Emilija: Šlajmerjev dom
291 Ana Mrvar roj. Pe jak: France Mrvar
291 Anica Muhi : Ivan - Janez Muhi in Ludvik Muhi
292 Terezija (I a) Mulej roj. Zorko: Jožef Zorko
292 Milka Muri roj. Virnik: Jožef Virnik
228 Kristina Hribar por. Oberstar: Janez Hribar in Splošna bolnišnica v Ljubljani
292 Marija Oblak roj. Buh: Janez Oblak - Špi kov
229 Jožica Ojstršek: Splošna bolnišnica v Ljubljani
293 Angela Opeka: Franc Vamplin
203 J. P in A. P : umik s sanitetnim vlakom
293 Vincencij Pahulje: Anton Pahulje - Bukov enov
293 Jakob Petri - Žagarjev: France Petri
196 Janez Petri : Miheli , Tone Štrubelj, Franc Zevnik idr.
293 Angela Petrov i : Franc Mole
293 Anica Pezin roj. Arko: Alojz Arko
294 Ivanka Pirc: Ludvik Pirc
294 dr. Miroslav Pirš: Ivan Pirc
294 Marija Drobni , sestra Plautila, usmiljenka: O Splošni bolnišnici v Ljubljani
294 Janez Plesec: Maks Kaker
231 Jože Podržaj: Petri iz Ho evja
294 Marija Polak roj. Prijatelj: Albin Prijatelj
295 Alojz Ponikvar: Anton Ponikvar
296 Franc Povše: Anton Povše - Markotov
296 Franc Prelesnik: Anton Prelesnik - pri Pe kovih
296 Jože Pugelj: Jože Babi
236 B. R.: zazidani kletni prostori Psihatrije v Ljubljani
238 A. R.: pobjo bolnikov pri Konfinu
296 Katarina Remc: Peter Remc
296 Alojz Repinc: Anton Cvetek
297 Elizabeta Rudman roj. Jereb: Jože Jereb
235 Marija Rozman: Janez Rozman
247 Angela Rožnik - s. Genezija: O bolnišnici v Mariboru
297 Marija Rupert roj. Modic: Jože Modic -Trznski
298 Drago Saje: Alojz Saje
298 Franc Saksida: Miha Saksida

- 298 Peter Se nik ml.: Peter Se nik
298 Rudolf Sedej: Vinko Sedej
246 Prim. dr. Jurij Simoniti: Slovenj Gradec
298 Franc Skušek st.: Franc Cvet p. d. Krmej k
299 Pavlina Skušek, Alojzija Per: Ivan Skušek
299 Angela Sladi : Jože Utenkar
299 Marija Smrekar: Jožef Lekan
302 Ivanka Smuk: Franc Golob
302 Ivanka Sovan: Franc Lapajne
302 Franc Stražišar: Anton Škulj - Škulov
302 Alojzij Strle: Alojz Petek
302 Alojzij Strle: Jože Starc
303 Marija Strmole: Jože Rugelj
303 Marija Sveti : Viktor Sveti
206 Marija Š.: umik s sanitetnim vlakom
303 Jože Šebenik: Franc Šebenik
303 Jerica Šilc: Alojz Gruden
303 Terezija Šilc: Anton Lunder - zaznamek
304 Jože Škedelj: Ivan (Janez) Bratkovi -Arminš ev
304 Antonija Škerbec: Mirko Šega
244 S. Pavla Škerbec: bolnišnica v Novem mestu
240 Jože Škraba: poboj bolnikov v Iškem vintgarju
304 Ana Škrlj: Franc Brezec in Anton Stražišar
305 Rafael Šuštarši : France Šuštarši
305 Anica Šušterši : Ivan Berus
232 Prim. doc. Zvonimir Šušterši : Delo kirurga v ljubljanski in celjski bolnišnici
243 Matija Tavželj: Valentin Tavželj, poboj bolnikov v Iški in pri Koš evem breznu
305 Angelca Jerše por. Todori: Mirko Jerše
306 M. T.: Anton Zamida
307 M. T.-T.: Anton Tratar
307 M. T.-Z.: Anton Zamida p. d. Menk
223 Alojz Tomši : Stanislav Tomši
308 Ana Toni roj. Skarza: Anton Skarza
214 Dr. Smiljan Trobiš: o ranjencih v Škofovih zavodih
226 Ana Verbi - sestra Gelazina: Leoniš e
215 Jože Vesel: o ranjencih v Škofovih zavodih
308 Nada Veseli : Martin Koželj
238 Franc Vidervol: Poboj bolnikov pri Konfinu
228 Jože Vidmar: Splošna bolnišnica
308 Franc Zabukovec: Rudolf Zabukovec
309 Albina Zajc: Franc Boštjan i
309 Ludvik Zalar: Jožef Zalar
309 Marija Založnik: Pavel Založnik

- 248 Zdenko Zavadlav: poboji bolnikov na Pohorju
311 Jožica (Pepca) Zavodnik: Franc Knavs
311 Angela Zavrl: Sre ko - Feliks Jezeršek
311 Anton Zelnik: Albin Zevnik 311 Jože Zevnik: France Zevnik
312 Bronislava Zorko roj. Ho evar: Jože Zorko
194 Alojz Zrimšek: umik bolnikov iz Vojaške bolnišnice
314 Alojz Zupan i : Anton Kos -Avbarjev
227 S. Terezija Žerdin: Jozeiš e
251 Viljem Žerjal: bolnišnica v Gorici
314 D. Ž.: Franc Gril - Podlubanc in Jakob Mavec
315 Uroš Žitnik: Ciril Pajni - Ciko
315 Ana Žmuc: Ivan Strajnar
316 Angela Žnidarši : Anton Štrubelj
316 Marija Magdalena Žnidarši : Ladislav Mirko Žagar

Splošna pri evanja o dogodkih v bolnišnicah in zaporih

Spisek splošnih izjav, kot si sledijo v besedilu:

Posebne skupine izjav - splošno:

I.

194 Alojz Zrimšek: umik bolnikov iz Vojaške bolnišnice

195 Ivan Merlak: izpoved ranjenca, Feliks Zajc

196 Janez Petri : Vojna bolnišnica, odhod sanitetnega vlaka, Miheli ,
Franc Zevnik in Tone Štrubelj

196 M. F.: Vojna bolnišnica in Invalidski dom

198 Kristina Krek roj. Mrak: Z ranjenci na sanitetnem vlaku do Blejske
Dobrave in nazaj v Ljubljano - 1.

200 Jelka Dolinar roj. Mrak: Z ranjenci na sanitetnem vlaku do Blejske
Dobrave in nazaj v Ljubljano - 2.

203 Magda Dolni ar por. Košuljandi : Umik težkih ranjencev iz Vojne bolnišnice

203 J. P. in A. P.: Invalid in medicinska sestra z ranjenci

206 Marija Š.: Vojna bolnišnica v Ljubljani in sanitetni vlak

208 Ivan Kralj: Umik ranjenca s sanitetnim vlakom, odhod na Bled in vrnitev v Škofove
zavode

210 Nuša Kolman roj. Kompare: Na sanitetnem vlaku in v Škofovih zavodih

212 Rozalija Kastelic, roj. Bajec: S težkimi ranjenci do Radovljice

213 Milan Dular: Umik okrevajo ih ranjencev z ljubljanskega gradu na sanitetni vlak

213 Jože B.: Bolni ar v Vojni bolnišnici

214 Dr. Smiljan Trobiš: zdravnik v taboriš u ujetnikov

215 Jože Vesel: ranjenci v Škofovih zavodih

215 Ivan Kaplan: Jožef Kaplan in taboriš e v Škofovih zavodih - Hvala partizanu za brco

217 Zdravko - Valentin Kraševac: Med ranjenci na vlaku in v Škofovih zavodih

219 A. K.: Bolnik v Škofovih zavodih

219 Angela Hrovat: Franc Mikli - Videla sem ranjenca v Škofovih zavodih

220 Jože Hegler: Alojz Hegler - O e Alojz ustreljen v bolniški postelji

222 Janez Hafner: Iz bolnišnice Golnik v Škofove zavode

II.

223 Ivan Grm: Spomini bolnika iz Splošne bolnišnice v Ljubljani

223 Alojz Tomši : Nasilna smrt brata Stanislava Tomši a

- 224 Marija Drobni , sestra Plautila: Redovna sestra na kirurškem oddelku
Splošne bolnišnice v Ljubljani
- 225 Terezija Hojkar: Nasilna prestavitev bolnikov iz Interne klinike
- 226 Ivica Gori ar - Kon an: Janez Praprotnik
- 226 Ana Verbi - sestra Gelazina: Prestavitev ranjencev iz Leoniš a
- 226 Alojzija Mramor - s. Emilija: Šlajmerjev dom
- 227 Albina Lenar i - sestra Marija: Iz zavetiš a Sv. Jožefa v Ljubljani v Škofove zavode
- 227 Sestra Terezija Žerdin: Jozefiš e
- 228 Jože Vidmar: Ranjenci so izginili ez no
- 228 Kristina Hribar por. Oberstar: Janez Hribar in Splošna bolnišnica v Ljubljani –
Ranjence
so odpeljali
- 229 Jožica Ojstršek: Prestavitev ranjencev iz kirurškega oddelka
- 229 Marija Bani - sestra Mervina: Vojaki so odpeljali bolnike s kamioni - 1
- 230 Veronika Mau - sestra Jožefina: Vojaki so odpeljali bolnike s kamioni - 2
- 231 Jože Podržaj: Pri evanje varnostnika v bolnišnici
- 231 prof. dr. Zvonimir Šušterši : Delo kirurga v ljubljanski in celjski bolnišnici
- 232 Jože Kastelic: Nesre a na prulskem mostu in prestavitev ranjence.v iz vojnega
odseka s kamioni
- 233 Dušan Bravni ar: Ma kov ukaz - 1, Ma kov ukaz - 2
- 234 Vilko Mavsar ml.: Ma kov ukaz - 3
- 76 Franc Lovšin (uradna izjava - faksimile): Škofovi zavodi, prisilna delavnica
- 234 Angela Klun roj. Lovšin: Brata Filip in France Lovšin ranjena ob vdoru v
župniš e na Ježici
- 235 Marija Rozman: Janez Rozman med bolniki v zaporu Ozne - 1
- 236 Franc Levstek: Janez Rozman med bolniki v zaporu Ozne - 2
- 236 B. R.: O zazidanih kletnih prostorih Bolnišnice za psihiatrijo v Ljubljani
- III.
- 237 Jože Merhar: Nesre a dveh de kov iz Rakitnice
- 238 Franc Vidervol: Poboj ranjencev
- 238 Nada Klun: Pogoriš e ostankov obla il A. R.: Kamioni in avtobusi v Rakitnici
- 239 Ivan Ban i : Poboj ranjencev v breznu pri Konfinu
- 240 Alojz Kalinšek: Jože Tomaži - S tovrnjakom v ko evske gozdove
- IV.
- 240 Jože Škraba: Poboji v Iškem Vintgarju
- 241 Dr. L. P, dr. Lovro Šturm in ga. B.: O poboj Romov in domobranskih ranjencev
(pro memoria)
- 243 Matija Tavželj: Valentin Tavželj: Pobiti ranjenci

- 243 France Likovi : Poboji v Koševem breznu - 1
243 Jakob Likovi : Poboji v Koševem breznu - 2
244 Ludwig Gruden: Ivan Knoja o povojnih pobojih

V.

- 244 s. Pavla Škrbec: Bolnišnica usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu
245 p. Polikarp -Anton Brolih: Umik bolnikov iz novomeške bolnišnice Gradcu
247 s. Genezija - Angela Rožnik: Spomini težkih časov (splošno o razmerah v bolnišnici
v
Mariboru maja in junija 1945)
248 Zdenko Zavadlav: Poboji bolnikov na Pohorju
249 Franc Kosi: Pobje hrvatskih ranjencev

- 251 Franc Kralj: Povojni dogodki v Gorici - 1
251 Viljem Žerjal: Povojni dogodki v Gorici - 2

I.

Ranjenci, ki so bili evakuirani iz Vojaške bolnišnice v Mostah leta 1945

Septembra 1944 sem bil ranjen v Litiji in nato odpeljan v Vojaško bolnišnico (takrat se je imenovala: SS - Lazarett - v Mostah. Tam sem se pozdravil, nakar bi se bil moral vrniti v 14. Panzerkompanijo, ki je bila moja enota. 14. Panzerkompanie je bila v Gasilski ulici v Šiški, v neki osnovni šoli.

Vendar sem še naprej ostal v Vojaški bolnišnici v Mostah in tam delal ter pomagal kot neke vrste strežnik oziroma pomožni bolnišničar.

Drugi ranjenci v Ljubljani so bili tudi v realki, kar sem izvedel šele leta 1945, ko so jih za elije vozili k nam. Vprašal sem jih: »Odkod ste?« Odgovorili so, da so z realke. Tam so bili medicinci, vodniki, imeli so kline itd. Zdravnik je bil dr. Grapar.

Dne 5. maja 1945 je bila večina ranjencev iz Vojaške bolnišnice v Mostah evakuirana na vlak, medtem ko so Nemce odpeljali že en teden prej in tudi vso opremo, kar je bilo nujnega. Nato so prišli domobranci. Ko so Nemci odšli, je bilo v bolnišnici okoli 200 ranjencev, verjetno še več. Prav težki ranjenci, taki, ki sploh niso bili za prevoz, niso šli na vlak, ampak smo jih odpeljali v Splošno bolnišnico na Zaloški cesti v Ljubljani.

O tem, kaj se je potem zgodilo s temi težkimi ranjenci, mi je pripovedoval g. Ivan Grm, ki je doma iz Dobropolja, ko smo bili skupaj v Valdoltri leta 1995.

On je bil leta 1945 kot civilist, in ne kot vojak, v Splošni bolnišnici v Ljubljani, zaradi nog. Bil je pri partizanih in ker so ga bolele noge, je dobil odpustnico partizanskega zdravnika iz partizanov. Ker tudi doma ni mogel hoditi, je odšel v Splošno bolnišnico. Pripovedoval mi je, da so v Splošni bolnišnici zdravniki imeli vse popisano, v kateri sobi in na kateri postelji leži kakšen domobranec. Tako, da so partizani samo prihrumeli v sobo in ni spraševali, ali si ti domobranec ali nisi ... Partizani so jih prijeli za noge in potegnili s postelje kot prašiča iz hleva, nato so jih vlekli kar po tleh, ne da bi jih nesli. Potem so jih vlekli dol po stopnicah.

Ko so prišli do dol, je tam stal kamion, kamor so jih nato metali. To je Grm videl. Kako je potem prišel v Ko evje, mi ni tako to no pripovedoval. Pripovedoval mi je, da je bil v Ko evju že na tovornjaku, ki je bil pripravljen, da odpelje v Rog. Potem je zavpil enemu oficirju, ki je prišel mimo: »Tovariši, jaz nisem domobranec, jaz sem bil pri partizanih in sem bil odpuš en zaradi nog, ker nisem mogel hoditi!« Nato mu je pokazal partizansko odpustnico in so ga izpustili.

Jaz sem ostal v Vojaški bolnišnici v Mostah in sem potem odšel s transportom ranjencev do Lesc. Iz Ljubljane smo se odpeljali v nedeljo, 6. maja 1945. V etrtek zjutraj smo prišli v Lesce in nikamor ve . Tam so nam rekli, da kdor lahko gre, naj gre, kamor ve in zna. Ve ina ranjencev, ki so lahko hodili, so šli, medtem ko so drugi ostali na vlaku (okoli 150 do 160 ranjencev) in so jih vse zajeli (te so nato partizani pobili na Toškem elu). Mi smo odšli na Brezje in nato proti Trži u. Umaknili smo se skozi tunel in na Koroško. Popisi bolezn in zdravstveni kartoni ranjencev so ostali v Vojaški bolnišnici v Mostah.

Do 31. maja 1945 sem bil na Koroškem in nato poslan z zadnjim transportom na Področco in Jesenice. Na postaji je bilo vse polno partizanov in so se usuli na nas že pred Jesenicami.

Na tem transportu nas je bilo 996.

Zagradec, 13. nov. 1998

Alojz Zrimšek

Izповed ranjenca

Novembra 1944 sem bil po nesre i ranjen v desno nogo. Peljali so me v Vojaško bolnišnico v Moste. V bolnišnici so bili nemški zdravniki, nemške sestre, norveške in tudi slovenske sestre. Domobranski kurat v Vojaški bolnišnici je bil Janez Jenko. Skrbel je za ranjence, ki so bili ve inoma vsi pomešani med seboj. Ležal sem v prvi veliki stavbi, ki je stala pri takratnem vhodu v bolnišnico. Zraven je bilo zakloniš e. Ležal sem v prvem nadstropju. Soba je bila velika, saj je notri ležalo šest do sedem bolnikov. Drugih Slovencev v moji sobi ni bilo. Bili so v drugih sobah. Marijan Snoj, sin ministra Snoja, je kot ranjenec ležal v Vojaški bolnišnici in tam umrl. Iz bolnišnice sem bil odpuš en okrog 20. aprila 1945. Nato sem odšel domov v Logatec. Ker nisem mogel bežati, sem se moral javiti. S palico sem prišel do nekega partizana, ki me je vprašal: »Kaj je to?!« Povedal sem, da sem bil ranjen v nogo od nekega domobranca. Odgovoril je: »Škoda, da te ni v glavo!« Vedel je, da sem bogoslovec. Dobil sem številko »1« (Št. »1« je bila za domobrance in vaške stražarje, št. »2« za pripadnike organizacije TODT in št. »3« za tiste, ki niso bili nikjer; op. I. M.). Vsi smo bili skupaj na vrtu in nas še niso lo ili. Na obisk je prišla mama, ki bi morala oblastem pripeljati in oddati voz ter konje, vendar je partizanu rekla, da ni nikogar, ki bi ga pripeljal. Partizan jo je vprašal, koga naj izpusti. Mama je rekla, da sina. Jaz sem nato pripeljal voz in odšel nazaj domov. ez nekaj dni so tiste klicali, jih naložili na tovornjake in jih odpeljali v Ljubljano. Mene niso prišli iskat. O e je moral nato še za 3 mesece k vojakom ter se septembra vrnil domov.

Od pokojnega Feliksa Zajca sem izvedel naslednje. Kot bogoslovec je bil bolni ar v Vojni bolnišnici v Mostah. Pri vseh je bil zelo priljubljen. Bogoslovcem so dali na izbiro: ali gredo v organizacijo TODT ali k domobrancem, kjer bi bili za bolni arje. Zajc je ves as ostal z ranjenci. Kot bolni ar je odšel z ranjenci na sanitetni vlak. Tam so bile tudi nemške bolni arke. Nemke in druge tujke so odšle naprej v Avstrijo. Zajc je pobral njihov kov ek s perilom. Ko so ga partizani dobili in preiskali, so rekli: »Ta je pa ženske mu il!« Strahotno so ga pretepali in o tem mi ni veliko govoril. Verjetno ga niso poslali v smrt zato, ker so pozneje hoteli uprizoriti proti njemu montiran sodni proces. Vendar tega konstrukta nih e ni hotel potrditi, zato tudi do procesa ni prišlo. Poleti, bilo je meseca avgusta, sem ga ponovno sre al šele po amnestiji. Glede ranjencev se ve samo to, da so jih verjetno vse pobili.

Ljubljana, 7. maja 1999

Ivan Merlak

Odhod sanitetnega vlaka

Pred koncem vojne sem pomagal nakladati sanitetni vlak pred Vojaško bolnišnico v Mostah. Iz Ljubljane smo odšli v ponedeljek. Na tem vlaku sta bila kurat Jenko in Milka Šebenik, višja medicinska sestra. Prej sem bil v okrevališ u v domobranskih kasarnah. Vse invalide so nas dali k policiji na Bloke.

Od ranjencev na vlaku bi vedel za:

- Miheli a iz Sodražice, ostal na vlaku, bil na nosilih, ranjen v obe nogi, nepokreten,
- Franca Zevnika (brez noge), Bruhanja vas,
- Toneta Štrublja iz Zdenske vasi (brez noge).

Vodnik Franc Korošec - Lek ov iz Kompolj (Dobrepolje) je bil vrnjen s Koroškega, vendar ni prišel do Teharij, ker so oficirje partizani mu ili že prej. Ni bil ubit, ampak je bil »razbit«.

Tone Štrubelj in Franc Zevnik sta šla z vlaka, vendar sta zaostajala, po asi sta hodila za našo skupino. Zevnik je bil v Vetrinju, za Štrublja pa ne vem, ali je ostal v Radovljici ali je prišel v Vetrinj.

Železni arji so nas sabotirali. Tik pred Lescami so nam rekli, da kdor more, naj gre ... Tisti, ki niso mogli na pot: so rjovel. Tega zvoka se živo spominjam.

Ho evje, 18. jun. 1999

Janez Petri

Vojna bolnišnica in invalidski dom

Kot 15 let star fant - civilist sem se zdravil v Vojaški bolnici v Ljubljani. Ranjen sem bil 10. septembra 1944 ob domobransko-nemškem vpadu na Loški Potok. Zdravil sem se se to no 6 mesecev. Ne vem, kakšne okoliš ine so me pripeljale v Vojaško bolnico. V bolnico so me pripeljali isto izkrvavljenega 11. septembra 1945, tako da sem po umivanju zlezal skupaj. Takrat sem dobil transfuzijo krvi od Škulja, ki je bil doma z Iga, druga e pa bolnik v bolnišnici. Škulja se dobro spominjam, ker je bil ranjen v glavo - eljust in je imel zobe pritrjene z ži kami.

Ležala sva skupaj v operacijski dvorani, njegova kri je iz njegove roke tekla direktno v mojo žilo. Nato sem bil 3-4 dni v nezavesti. Prestal sem operacijo.

V bolnici je bil kurat Jenko. Imam ga v dobrem spominu, saj ni nosil opasa a in mi je ob neki priliki priskrbel domobransko bluzo in hlače. To sem potem dal v Realki predelati. Po treh mesecih so mi amputirali roko v zapestju.

V Vojni bolnici je bila z menoj med. sestra Anica z Rakeka. Iz Hinj je bil nekdo, ki je bil strašno zgovoren. Ranjen je bil v gleženj noge. Neki mlad fant iz Mirne Peči. Nato Tine Krašovec p. d. »Kukec« iz Starega trga, ki je bil prestreljen skozi trebuh. Bilje mlajši brat od Mirota. V bolnici je bil neki Brezec iz Begunj pri Cerknici, ki je ležal v isti sobi. V mehur je imel napeljan kateter. Spominjam se tudi Bavdka, ki je bil v bolnišnici še pred septembrom 1944 in je hodil obiskovat svoje vojne tovariše, med njimi denimo J. P. Bil je še neki mlad fant iz Mirne Peči. Iz bolnice se ne spominjam hrvaških ranjencev. V sobi, kjer sem ležal, so bili sami ranjenci v okončane. Kakih 8-9 slovenskih domobrancev. V sosednji sobi so bili ranjenci s poškodbami zgornjega dela telesa (Bauchschuss) - tudi slovenski domobranci. Ženske bolni arke so bile Nemke. Glavni nemški medicinski sestri, verjetno tistega oddelka, je bilo ime Margaret. Spominjam se bolni arke Beti in dveh nemških bolni arjev, ki sta prišla z ruske fronte. Iz Ljubljane je bil bolni ar Feliks (ali Filip), kije imel na licu znamenje. Ena slovenska bolni arka je bila Angelca iz Dolenjske. Ležal sem skupaj z J. P., ki se je kasneje poročil z bolni arko. On je ležal na postelji ob steni, jaz pa zraven njega. Bil je prvi obraz, ki sem ga videl, ko sem se zbudil iz globoke omedlevice. Drugi ranjenci so bili: iz Novega mesta; Lojze Samida, ki je imel amputirano nogo pod kolonom; iz Trebnjega ali Mirne peči je bil Lojze Saje. Ko smo šli na vlak, me je Lojze Samida prosil, da sem mu pomagal odnesti flaškon s sedmimi litri olja do sorodnikov, ki so živeli na drugem bregu Ljubljanice, za mostom sva zavila na levo stran.

Iz Martinjaka, Loška dolina, je bil domobranski ranjenec Miša, ki je bil slok in močan postav. Neki Lojze iz Velikih Lašč, ki je bil ranjen v nogo, odličen basist in organist, je bil tudi v Vojni bolnici. Iz Strug oziroma okolice Strug je bil v bolnišnici neki fant (mogoče Lojze), ki je bil ranjen v gleženj. Imel je zelo prizadet gleženj. Spominjam se tudi Nikota iz Bele krajine. Neki mlad fant, Franček ali Tone, iz okolice Ljubljane oziroma iz dolenjskega konca, se je tudi zdravil v bolnišnici. Bil je za hlapčaka pri samostanu na Rakovniku in je znal lepo peti. Anton Pečnik, evljar po poklicu, je bil ranjen v nogo in se je zdravil v Vojni bolnišnici. On je bil tudi v Vetrinju. Iz bolnišnice se spominjam tudi nekega slovenskega ranjenca v nemški uniformi, ki se je pisal Kozina ali Kozinc. Bilje že starejši in poročen, žena in hčerka sta bili dvakrat na obisku. Mislim, da je bil iz Kranja in v sestavi gorenjskih domobrancev. V bolnišnici je bil tudi Jože Pavlin (lahko mu je bilo ime tudi Ivan ali Franc). Bil je iz dolenjskega konca (Stina, Št. Rupert). Ni bil težko ranjen in je že prej odšel iz bolnišnice, a je kasneje prihajal na obisk.

V bolnici so bile na dvorišču tudi neke provizorične barake.

11. marca 1945 sem šel s skupino domobrancev v realko v Vegovo ulico. Tam je bil rekonvalenscentni oddelek. Bil sem v 1. nadstropju v negovalni sobi. Okoli 15 nas je bilo v tej sobi. V realki so bili sami amputiranci. Bolni ar na realki in v Invalidskem domu je bil, sode po dialektu, nekdo iz Bele Krajine, mogoče mu je

bilo ime Rajko. Imel je tipi en belokranjski priimek, zdi se mi, da je šel z nami na vlak. Star je bil okoli 30 let. Do 10. aprila 1945 smo bili na realki. Ves čas je bilo govora, da se bomo selili v Invalidski dom. Po treh ali štirih tednih smo se neko nedeljsko popoldne selili z vozovi lojtrniki na Vi . Na Primorski ulici je bil Invalidski dom. Upravnik je bil neki star jugoslovanski oficir. Dan ali dva po otvoritvi e imel slavnostno mašo župnik Janez Jalen, meni dobro znan kot pisatelj. Iz Invalidskega doma se spominjam nekega invalida, ki se je pisal Škof. Bil je manjše postave, nosil je o ala, bil je iz novomeškega konca.

Potem se je bližal konec vojne. Prišla je komanda, da gremo za deset dni ven iz Ljubljane. V soboto ali nedeljo so nas dali na lojtrnik. Pobral sem nek »tele njak« - kožnato torbo. V nedeljo, 6. maja 1945 so nas zapeljali v Vojno bolnico v Moste, kjer je na tirih stal tovorni vlak. Potniških vagonov ni bilo. Bili so sami visoki vagoni brez streh in nekaj nizkih vagonov. Z vlakom, na katerem so bili sami domobranski ranjenci, smo nato odšli na Gorenjsko, kjer je mimo nas peljala enaka tovorna kompozicija. Zagledali smo vlak z nemškimi ranjenci in medicinskim osebjem, kjer sem spoznal dr. (Junga) Kurta. Ranjenci so ležali na tleh in verjetno so bili Nemci. Na našem vlaku se ne spominjam zdravstvenega osebja. Prvo no smo bili malo pred Kranjem. Drugo jutro smo se znašli blizu Radovljice. Pred Radovljico nas je napadlo letalo. Zbežali smo v grmovje. Potem smo šli peš v koloni iz Radovljice proti Podvinu, ez Brezje in proti Trži u. No sem tam prespal v neki delavnici. Na Ljubelju sem prespal v vasi Podljubelj. ez sem odšel brez komplikacij. Tam so ležali kupi orožja. Potem sem odšel v Vetrinj.

28. ali 30. maja 1945 je prišlo v taboriš e 15-20 kamionov, ki so nas odpeljali preko Dravograda. Angleži so nas predali partizanom. V vagonih so nas nato prepeljali do Slovenj Gradca. Tam smo zapustili vagona in verjetno prespali. Naslednji dan smo proti ve eru odšli peš po soteski Huda luknja proti Velenju. Med potjo jih je dosti zbežalo. V Velenju smo spet šli v tovarne vagona in do Celja. Na železniški postaji smo morali dol in v koloni smo šli na Teharje. Morda sem bil v prvi koloni. S skupino civilistov sem bil na Teharjih do 14. ali 15. julija 1945.

Ljubljana, 4. jun. 1999

M. F.

Z ranjenci na sanitetnem vlaku do Blejske Dobrave in nazaj v Ljubljano - 1

Med vojno smo kot begunci stanovali v Pokovi hiši v Mostah (Šušteršičeva 15). V službi sem bila na pošti. 6. maja 1945 je bila v Ljubljani strašna psihoza. S sestro Jelko Mrak, kasneje por. Dolinar, sva spakirali kovčka in odšli proti železniški postaji. V Mostah sva videli vlak, ki je stal pri Vojaški bolnišnici. Bil je pripravljen za transport ranjencev. To so bili živinski vagoni, isto ni predelani. Na tleh so ležali ranjenci na modrocih. Midve sva se vkrcali na vlak, da bi se peljali in ne bi nosili težkih kovčkov. Tam so nama dali bel trak z rdečim križem. Še isti dan se je vlak pomaknil na glavni kolodvor v Ljubljani. Tja naju je oče prišel pregovarjat, da bi se vrnili domov. Toda s sestro tega nisva hoteli. Nato sta se mama in ata vrnila z dvema kovčkoma in tudi vstopila na vlak. S sestro sva bili v drugem vagonu kot starša.

V Kranju so odklopili šest ali sedem vagonov, kjer so bili moji starši. Tam so bili zdravi in ranjenci. Starši so odšli peš v Vetrinj. Naprej so odšli 3~ vagoni (v enem vagonu je bil sanitetni material in hrana) do Lesc. Na vlaku so bili naslednji zdravniki: dr. Grapar, dr. Meršol, dr. Konan, dr. Žakelj in dr. Janež. Vsi so bili kasneje vrnjeni. Pred Lescami smo prespali od 8. maja na 9. maj 1945, verjetno tudi od 7. maja na 8. maj 1945. Na travniku, kjer smo stali, so bile Julijske Alpe v lepi veer ni zarji. Ko smo bili še vsi skupaj, so fantje zveer na travniku pred vlakom prepevali pesmi »Nebo žari« in podobno. Naslednje jutro je vlak preletavalo letalo. Dr. Grapar je v Lescah poizvedoval, zakaj vlak ne gre naprej. Izvedel je, da je spredaj in zadaj že partizanska zaseda. Nato je povedal, naj se odloimo po svoji vesti: kdor ho e ostati, naj ostane, kdor ne, naj gre ... Ve ina je zapustila vlak in odšla peš proti Radovljici in Trži u. Na našem transportu je bil tudi g. Ivan Korošec, ki je pobegnil pri Lescah. Ranjenci so postali zelo nemirni, razo arani in so jokali. Na vlaku je ostalo 120 težkih ranjencev, ki se sami niso mogli premikati. Ve ina jih je bila v gipsu. Tam so ostali: župnik iz Žužemberka Janez Jenko, bogoslovec Feliks Zajc, bolni ar in bogoslovec Marijan Pavlo i . Ostali sta dve poklicni medicinski sestri in še štiri lai na dekleta. Še neko dekle je moralo biti zraven, vendar se je vseskozi držalo svojega brata ali fanta, ki je bil med ranjenci. Župnik Jenko je nato povedal, da smo se prostovoljno odlo ili, da gremo v življenje ali smrt in ostanemo z ranjenci. Zato nam je dal vesoljno odvezo. Pred Lescami smo bili 9. maja 1945 zajeti s strani partizanov, ki so bili oboroženi z mitraljezi. Prišli so na vagone, nas zmerjali, kdor je imel prstan, uro ali verižico, so mu jo odvzeli. Mislim, da so bili to slovenski partizani. Odpeljali so nas na Jesenice na glavni kolodvor.

Na Jesenicah se je iznad Mežakle slišalo grmenje, približevala se je huda nevihta. Odšla sem do na elnika železniške postaje in ga prosila, naj nam da dva zaprta vagona, ker smo imeli v dveh odprtih vagonih težke ranjence, ki so bili izpostavljeni podnevi soncu in pono i mrazu. Brez besedje ustregel prošnji. Moral je biti zelo plemenit lovek. Odklopili so nam vagon s sanitetnim materialom in hrano. Ranjence smo prenesli v zaprta vagona, ki so jih potem priklopili. Nato se je vlila huda ploha. Potem so nas odpeljali na Blejsko Dobravo. Stali smo na slepem tiru. Tam nas je stražil neki starejši možakar, ki se ni kaj dosti brigal za nas. Odšla sem v bližnjo hišo pri kolodvoru in prosila za hrano. Nih e nas ni žalil in zmerjal. Ljudje so bili dobri, vendar prestrašeni. Obljubili so nam peko kruha, vendar je nismo do akali, ker so nas prej odpeljali na Jesenice. Tam sem prosila stražarja za hrano. Dobili smo dva kotli ka tople mineštre, za vsakega po eno zajemalko. Po dolgih dnevih je bil to prvi obrok hrane. Jelka je tam padla v nezavest in so jo odpeljali v bolnišnico. Naslednji dan je sama pobegnila od tam, ker je slišala, da je nekdo vprašal, kje je »tabela«. Nato so nas spet odpeljali proti Ljubljani.

V bližini Medvod je bil porušen železniški most, zato smo morali ranjence prenesti na kamione. Ti kamioni so nas odpeljali nazaj v Vojaško bolnišnico v Moste, kjer so nas namestili v barake. Tam sta bili dve baraki. Nahajali sta se za stavbo, ki je bila desno od stranskega vhoda v bolnišnico. V Mostah se je za ela kalvarija. Vse ranjence smo morali sle i. Njih in obleke so dezinficirali. Z ranjenci

smo bili v dveh barakah. Bilo je 120 ranjencev in 9 članov osebja. Ranjenci so bili v eni in drugi baraki. Stražili so nas slovenski partizani. Razni komisarji in funkcionarji so nas hodili ogledovat in zmerjat.

19. maja 1945 (na binkoštno soboto) so nas (štiri dekleta, dve medicinski sestri, župnika Jenka, bogoslovca Pavlov i a in ranjence) s kamionom odpeljali v Št. Vid. Bogoslovec Zajc je moral iti pod stražo peš iz Ljubljane v Št. Vid, kjer so ga nato hudo pretepali. Tam so nas dali v 1. nadstropje. Ranjenci so bili posebej. Z okna (gledalo je na železniško progo in dvoriš e pred glavnim vhodom) sem videla, da je pripeljal kamion, poln ranjencev, verjetno z našega transporta, vendar jim mi nismo mogli pomagati. V Škofovih zavodih je bil tudi Mitja Ribi i . Študent medicine Mirko iz Kamnika nam je priskrbel rno oglje proti krvavi grizi, ki smo jo dobili zaradi »hrane«-kiselkaste vode, v kateri so kuhali konjsko krmo.

Leta 1993 je bila v Zavodu Sv. Stanislava razstava fotografij beguncev, ki jih je posnel g. Marjan Kocmur na begu preko Kranja in Ljubelja v Vetrinju. Na razstavi sem sre ala g. F. S., ki naj bi bil eden izmed ranjencev.

Po vojni sem dr. Graparja sre ala na hodniku sodiš a v Ljubljani. Za udil se je in rekel: »Ali ste še živi, kaj pa ranjenci?« Drugi sem na zaporniškem sprehodu na sodiš u sre ala dr. Jožeta Lavren i a. Tudi on se je za udil. »Kaj ste živi!?!« me je vprašal, »mili Bog, kako nas je kaznoval, da smo vsi skupaj na sodiš u, mi, ki smo zapustili ranjence in vi, ki ste ostali z njimi.«

Ljubljana, 1. mar. 1999

Kristina Krek roj. Mrak

Z ranjenci na sanitetnem vlaku do Blejske Dobrave in nazaj v Ljubljano - 2

Med vojno smo kot begunci stanovali v Mostah, Šušterševa 15, Pokovska hiša. V službi sem bil na Pokrajinski upravi (oddelek: propaganda). V Ljubljani je bilo tiste prve majske dni zelo težko vzdušje. Z atom sva se odlo čila in se z njegovim kolesom odpeljala na pot v neznanu. Prišla sva do Šentvida in se vrnila, eš e gremo, gremo vsi skupaj. Nato sva s sestro Kristo zbrali nekaj prtljage in odšli proti železniški postaji. Vedno mislim, da sva vstopili na vagon na železniški postaji, toda trak Rde ega križa sem dobila prej, to je pri Vojaški bolnišnici, kjer je stal vlak. To so bili železniški vagoni, eden vem, da nepokrit. Ranjenci so v vagonih ležali na modrocih. e danes pomislim, koliko telesnega, še ve pa duševnega trpljenja so prestajali. Bili so težki ranjenci brez mo i.

O e je prišel na postajo. Bil je v negotovosti, poznal je komunizem kot ujetnik v Rusiji ter iz maminega in mojega pripora na Primorskem (Šentviška gora), od koder sva pobegnili. O etu je bilo težko, da bi bila družina razdeljena. Kmalu sta prišla s kolesom in skromno prtljago, v kateri je bila slika brezjanske Marije, na kolodvor in vstopila v vagon, kjer so bili civilisti. Spominjam se, da sva bili s sestro v vagonu, kjer so bili dr. Meršol z družino, dr. Kon an, dr. Janež. Na vlaku sta bila še dr. Grapar in dr. Žakelj.

Vlak je, mislim, da je bilo 6. maja 1945, odpeljal proti Gorenjski. V Kranju je obstal. Tu so, kot se zdi, namerno odklopili vagona s civilisti, tudi tistega, v katerem so bili moji starši. Ko je o e to videl, je prišel v naš vagon. Vlak se je za el

premikati. Sedaj premikajo, ata, pojdi k mami. Ko se ustavi, se pogovorimo, mu še re em. Vlak pa je z ranjenci in osebjem v teh vagonih brzel proti Lescam. Pred Lescami se je ustavil. Starši so se skupaj z ostalo trumo beguncev peš napotili skozi ljubeljski tunel do Vetrinjskega polja.

Pred Lescami smo prespali. Mislim, da je bila samo ena no . Ta ve er je bila udovito krvava ve erna zarja. Mladi fantje, ki so z ostalimi spremljali ranjence proti »Koroški«, so prepevali vedno lepe narodne pesmi. Najbolj mi je ostala v spominu »Nebo žari«, kot bi slutili opomin neba - gorja, ki prihaja. Naslednje jutro je vlak preletavalo letalo. Dr. Grapar je v Lescah izvedel, zakaj ne gremo naprej. Spredaj in zadaj je že bila partizanska zaseda. Povedal je, kakšna je situacija, in rekel, naj se vsak odlo i po svoji vesti: kdor ho e ostati, naj ostane, kdor ne, naj gre. Kako huda in težka beseda in odlo itev. Ve ina je zapustila vlak in šla peš proti Radovljici, Trži u, Ljubelju.

Kaj se je dogajalo v srcih ranjencev, nemo nih, v tem trenutku??! ! Razo arani so jokali. Na vagonih je bilo 120 (nekje imam zapisano 130) težkih ranjencev, ki so bili odvisni od pomo i drugih. Ve ina njih je bila v mavcu. Z njimi pa so ostali župnik iz Žužemberka Janez Jenko, takrat še bogoslovec Feliks Zajec, bolni ar in bogoslovec Marjan Pavlo i , dve poklicni medicinski sestri Marija Popit in Anica K. Ostala smo še štiri lai na dekleta: Helena Šuštarši , Magda Dolni ar, moja sestra Krista in jaz.

Ostali smo sami, brez zdravnikov. Ranjenci s peš ico nemo nih pomaga ev, kako naprej? Župnik Jenko nas je zdramil in povabil iz premišljevanja k molitvi. Rekel je: Prostovoljno smo se odlo ili, da gremo z ranjenci v življenje ali smrt. Molili smo glasno, da so lahko slišali vsi prisotni. Na koncu nam je dal vesoljno odvezo. Tam smo bili 9. maja 1945 zajeti ne od okupatorja, temve od oboroženega Slovenca - partizana. Prišli so na vagone, nas zmerjali in kradli, kar so dosegli. Prišlo smo do Jesenic. Nebo je bilo temno, grmelo je, bližala se je huda nevihta. V dveh odprtih vagonih so ležali ranjenci. Moja sestra Krista je bila vedno zelo odlo na. Odšla je do na elnika železniške postaje in ga prosila za dva pokrita vagona. V odprtih vagonih so bili ubogi ranjenci izpostavljeni soncu in mrazu. Hitro smo prenesli ranjence v zaprta vagona, ki so ju priklopili. Zdi pa se mi, da so tu odklopili vagone s hrano in sanitetnim materialom. Komaj so bili ranjenci pod streho, so se odprli vsi nebesni registri. Kako smo si vsi oddahnili ...

Brez zdravil in hrane smo ostali še bolj ubogi, posebno ranjenci, ko so nas prepeljali na Blejsko Dobravo. Tam so nas zapeljali na mrtvi tir. Vsi stražarji niso bili brezsr ni, tako tudi ta ne, na Blejski Dobravi. Tako je Krista odšla v bližnjo hišo pri kolodvoru in prosila za hrano. Tu nas ljudje niso žalili, bili so dobri, obljubili so kruh, toda nas so prej odpeljali na Jesenice. Na Blejski Dobravi smo dobili mineštro, ki jo je izprosila moja sestra od dobrih ljudi, ki so nam jo tudi skuhal. Dobili smo vsak zajemalko mineštre. Po dolgih dnevih prvi obrok hrane. Tu sem padla v nezavest. Odpeljali so me v jeseniško bolnišnico. Ko so izvedeli, da sem iz »belega« transporta, so me prišli ogledovat, zmerjat. Obiskali sta me Marija in Irena Šorli, kmalu po prihodu sem pobegnila in prišla izmu ena do transporta.

Pot se je nadaljevala proti Ljubljani. Ustavili smo se blizu Medvod, pred porušenim

mostom. Ranjence smo morali prenesti na tovornjake in tako prišli v Vojaško bolnišnico v Moste, kjer je bil naš prvotni za etek na poti trpljenja. Tu so nas dali v dve baraki za glavnimi stavbami. Ranjence smo morali sle i. Obleko in njih same so dezinficirali. Tudi tu smo jih prenašali sami. V barakah smo zve er veliko molili, saj se je tu za ela naša kalvarija. 19. maja 1945 so nas 8 spremljevalcev, mislim da je bilo tudi nekaj lažjih ranjencev z nami, odpeljali v Šentvid v Škofove zavode. Feliks Zajec je moral iti peš, njega so zelo preteпали. Stali smo pred zgradbo, kjer so bile slovenske partizanke zelo aktivne pri kraji tega, kar je komu še ostalo. Tam so nas dali v prvo nadstropje. Kasneje so za nami pripeljali kamion ranjencev, katerim pa nismo mogli oziroma smeli pomagati. Tu se je kon ala naša pot z ranjenci in isto asno izginila sled, na katera moriš a so jih odpeljali.

Nikdar v življenju mi ni bilo žal, da sem jim po skromnih mo eh vsaj malo lahko olajšala trpljenje v tistih kratkih hudih dnevih.

Ljubljana, 18. jan. 2000

Jelka Dolinar roj. Mrak

Umik težkih ranjencev iz Vojne bolnišnice

V asu, ko se je bližal konec vojne in so se pri ele širiti govorice, da bodo zmagovalci obra unali z vsemi, ki niso sodelovali z njimi, sem v prvih dneh maja 1945, po nasvetu znancev, odšla v vojaško bolnico v Mostah, kjer so domobranci za evakuacijo ranjencev potrebovali pomo . Dodelili so me kot spremljevalko 10 ali 12 težkim ranjencem, ki so bili od nog do glave v mav nem ovoju. Prenesli so jih v vagon in me z njimi pustili samo. Ne spominjam se to nega datuma, zagotovo pa so to bili zadnji dnevi pred koncem vojne, ko je sanitetni vlak odpeljal iz Ljubljane.

Vlak je odpeljal proti Kranju, kjer so ga do jutranjih ur premikali, toda ne premaknili. Ob svitu je vlak kon no odpeljal. Prvi smo se ustavili pred Radovljico. Kompozicija sanitetnega vlaka je obstala na nekem travniku, kjer nas je preletelo letalo in nas obstreljalo. Nekaj domobrancev in civilnih oseb iz spremstva je zbežalo in se skrilo pod bližnji most. K sre i iz letala niso nikogar ranili.

Naslednji dan je vlak odpeljal do Lesc. Nenadoma sem videla partizanko, kije popolnoma sama prišla do mojega vagona in me vprašala: »Kdo ste?« Na moje vprašanje, e nas bodo pobili, je odgovorila: »Kje pa!« in takoj odšla. Kaj se je dogajalo v drugih vagonih in okoli njih, ne vem, ker sem bila ves as v vagonu pri ranjencih. Kljub temu pa so me le obvestili, da so partizani že povsod in »naj se reši, kdor se more«! Vlak so pri eli zapuš ati domobranski vojaki, ki pa jih na tem vlaku ni bilo veliko, ter civilisti in lažji ranjenci. Nih e ni poskusil organizirati evakuacije domobranskih ranjencev, ki si niso mogli pomagati sami. Po odhodu približno 50 oseb so ranjenci v mojem vagonu postali pani ni in me med jokom spraševali: »Ali nas boste tudi vi zapustili?« Ostala sem z njimi, navzo i duhovnik pa je vsem dal vesoljno odvezo.

ez nekaj asa je vlak odpeljal do postaje na Jesenicah. Prvi vagoni sanitetnega vlaka so bili zasedeni z nemškimi ranjenci. Partizani so pri eli s pregledom

njihovih vagonov. Ko so prišli do mojega vagona, so me vprašali: »Kdo ste?« Skomignila sem z rameni in molala, saj so takoj videli, da smo doma ini. Sledil je vzklík: »A, to so pa bel ki!« Kmalu za tem je partizanski astnik ukazal: »Odklopiti!«

V popoldanskem asu so naše vagone z Jesenic odpeljali na Blejsko Dobravo, kjer smo preno ili. Med sedmimi spremljevalci, ki nismo zapustili ranjencev, sta bili tudi medicinski sestri Marija Popit in Anica K. ter zdravnik dr. Grapar. Prišli so v vagon pregledat ranjence, ki so že zelo zaudarjali po gnilobi. Sestra Marija je organizirala pranje obvez in rjuh na železniški postaji. Ranjencem iz mojega vagona nismo mogli veliko pomagati in jih oprati, ker so bili vsi v mavcu, negibni, ležali pa so na golih tleh vagona.

Tretji dan je vlak odpeljal v Škofjo Loko, kjer so nam ljudje hoteli dati hrano in pija o, vendar jih partizani iz spremstva niso pustili k vlaku.

Iz Škofje Loke so nas pripeljali v Ljubljano in sicer nazaj v Vojaško bolnico v Mostah, kjer so nas namestili v barake. Naslednje jutro so partizanski zdravniki prevezali ranjence. V tem prostoru sem bila edina civilna spremljevalka. Z ostalimi iz spremstva sem se sre alala še le ez tri dni, ko so nas odpeljali v Škofove zavode v Št. Vidu, kjer so nas nastanili v sobo v 1. nadstropju. Soba je bila velika približno 5 x 5 m. Z menoj so bili tudi obe medicinski sestri Marija Popit in Anica K., Kristina in Jelka Mrak, Helena in drugi. Ranjenci niso bili z nami.

Drugega ali tretjega dne bivanja v Št. Vidu je nekdo rekel, da so pripeljali tudi ranjence. Povzpela sem se na okno. Na dvoriš u je stal tovornjak in nekaj moških je ranjence kot polena metalo s tovornjaka na tla. Od takrat nisem ve videla ranjencev in za njimi seje izgubila vsaka sled.

Po nekaj dneh so nas odpeljali na dvoriš e Škofovih zavodov, ker smo bili dolo eni za transport neznanu kam. Takrat sem zagledala brata Maksa, ki se je s kolesom pripeljal naravnost k meni in skupini žensk iz »moje« sobe. Nekaj minut smo se pogovarjali. Prihod mojega brata je udežno spremenil tok dogodkov, kajti poslali so nas nazaj v poslopje. Kasneje sem izvedela, da so za asno pripravili tudi mojega brata, toda to je že druga zgodba. Iz pripora sva prišla oba. Iz »taboriš a« v Št. Vidu sem bila izpuš ena istega dne kot A. K., to je 10. julija 1945.

Ljubljana, 6. jan. 2000

Magda Košuljandi roj. Dolni ar

Invalid in medicinska sestra z ranjenci

J. P.: Leta 1944 sem bil ranjen in prepeljan v nemško vojaško bolnišnico v Postojni. Tam sem bil od 20. aprila 1944, ko sem bil ranjen, do konca maja 1944. Ve inoma sem bil v nezavesti. Nato so me odpeljali v Vojaško bolnišnico v Ljubljani. Prvi sem prišel k polni zavesti 6. junija 1944, ko je bila v asopisu najavljena zavezniška invazija. Ves as sem ležal v isti sobi, ki se je nahajala v objektu 2B, v prvem nadstropju. e gledate s ceste, je to skrajni levi objekt. V sobi smo bili sami Slovenci. Nato so notri pripeljali tudi Ukrajince. Tam sem ostal še do konca novembra 1944.

Iz Vojaške bolnišnice v Ljubljani se spominjam ranjencev Cirila Pajni a,

Franca Hribarja in Jožeta iz okolice Begunj na Notranjskem, blizu Cerknice. Imel je odrezano stopalo na nogi. Njegovi starši so bili cerkovniki. Imel je dve sestri.

Maja 1945 sem bil po naključju v vajeniškem domu - internatu v Ljubljani. Z mojo ženo sva takrat že hodila kot fant in punca. Videl sem transport z ranjenci na železniški progi v Mostah in se s svojo punco, ki je delala kot medicinska sestra v Vojaški bolnišnici v Ljubljani, vkrcal nanj. Bila sta vsaj dva sanitetna vlaka Rdečega križa z ranjenci. Ležali smo na slami in nekateri so imeli tudi modroce. Zdi se mi, da je bila večina vagonov pokritih. V vagonu nas je bilo 20-25. V našem vagonu so bili tudi civilisti. Tam je bil tudi dr. Meršol z družino. Zdi se mi, da smo izpred bolnišnice odšli pozno popoldne.

A. P.: Spominjam se sanitetnega vlaka z ranjenci iz maja 1945. Imel je kar precej vagonov. To so bili živinski vagoni. Ne spominjam se, da bi bili tudi odprti vagoni. Na vagonu nas je bilo 20-25. Spominjam se tudi, da so najtežje ranjence iz Vojaške bolnišnice v Mostah že prej prepeljali v meni neznano smer. Nemške ranjence so odpeljali že prej, toda bili so tudi na našem transportu. Mi nismo odšli v nedeljo, 6. maja 1945. Bil je ali ponedeljek, 7. maja 1945, ali torek, 8. maja 1945. Vreme je bilo lepo in vroče. Ustavili smo se na glavnem kolodvoru v Ljubljani. Tam me je videl moj boter. V našem vagonu so bili tudi dr. Meršol z družino, sestri Mrak, Helena (priimka ne vem) in ga. Magda Dolnar (civilistka).

J. P.: Nekje smo prespali in zjutraj je nekdo rekel, da so partizani že na Jesenicah. Zato je bilo izdano povelje: kdor more, naj gre in si reši življenje. Med ranjenci, ki so ušli, je bil Ivan Bauman z Rakeka (imel je prestreljeno roko, tako da je bil brez prstov).

Vlak je peljal proti tunelu in se ustavil. Nato je peljal malo nazaj, se spet ustavil, in nato spet malo naprej. Naenkrat so nas preletela letala (dvotrupci). Ljudje so se ali razbežali po livadi ali skrili pod vlak. To je bilo na gorenjski strani mostu nad Savo. Bili smo na levem bregu Save. Naprej je bil tunel proti Globokemu. Lokomotiva je takrat odpeljala v tunel zaradi varnosti in nato spet pripeljala ven. Zajeli so nas na Otočah.

Šli smo naprej do postaje Jesenice, kjer so nam partizani pobrali ure itd. Spredaj so bili nemški ranjenci, vendar ne vem, kaj se je zgodilo z njimi. Nato smo se pripeljali na Blejsko Dobravo. Tam smo bili kakšen teden dni. Stražil nas je en sam stražar. Tam tudi ni bilo šikaniranja in zmerjanja.

A. P.: Iz postaje Blejska Dobrava sem potem večkrat odšla na Jesenice k dr. Čehu po zdravniški material (povoje, gaze, tablete, prašek sulfamid itd.). Na vlaku je ostal tudi župnik Feliks Zajec. Težjih ranjencev je bilo več vagonov (3-4 vagoni). Jaz sem prevzela odgovornost za zdravniško oskrbo ranjencev.

J. P.: S postaje Blejska Dobrava so nas nato odpeljali na Jesenice in do Medvoda, kjer je bil porušen most. Zato so nas naložili na kamione in proti večeru odpeljali v Vojaško bolnišnico v Mostah. Tam so nas dali v barake. To so bile nizke lesene barake, velike vsaj 10 x 20 m. Stale so že prej. Barake so bile isto polne.

A. P.: V naši baraki so bili tudi ranjenci iz drugih vagonov in vlakov. Prej so bili že drugi ranjenci v baraki, ko smo mi prišli noter. Zdravstvena oskrba je bila odvisna od partizanskih zdravnikov. V barakah nismo bili prav dolgo.

J. P.: Ko smo bili v barakah, je nekega dne, mislim, da 19. maja, na binkoštno

soboto, prišel ukaz: Vsi, ki lahko hodijo, naj gredo peš v Šentvid. Vsi ostali smo šli na kamione. Na en kamion je šlo okoli 30 ljudi, saj smo morali stati. Bilo je ve kamionov (okoli 80 ranjencev). Pripeljali so nas pred glavni vhod v Škofove zavode. Tam so nam vse pobrali, samo slike sem uspel ohraniti. Skupaj smo bili 2-3 dni, v neki zelo veliki sobi. Zraven sta bila kurat Jenko in Zajec. Zajcu so pri pregledu kov ka, ki ga je nosil in prinesel iz bolnišnice, našli sanitetni material. Zelo so ga zmerjali in ga strahotno pretepli. Potem so nas vse prestavili v veliko sobo, ki se je nahajala desno od glavnega vhoda in kapele. Iz nje smo lahko videli na notranje dvoriš e in hodnik, iz katerega se je vstopalo v sobe, ki so gledale proti Ljubljani. Za praznik je kurat Jenko uspel dobiti dve štruci kruha, pe eni v roru. Razrezal ju je na tanke rezine in nas obhajal. Spovedal nas je in dal odvezo.

V Zavodu smo morali za partizane napisati življenjepise. Dokumente smo že prej uni ili, saj je bil med nami tak dogovor. Hrano smo dobivali na 40 ur. Ta as ni bilo nobene zdravstvene oskrbe. Takrat sem bil star 18 let.

Nekega dne so vse ranjence, razen štirih (tistih, ki smo ležali za manjšo pregradno steno v sobi in se nas zato ni videlo), med katerimi sem bil tudi jaz sam, odpeljali v sobo v drugem nadstropju. To je bila velika vogalna soba na levi strani pro elja zavoda Sv. Stanislava, ki je gledalo proti Ljubljani. Med štirimi, ki smo ostali v sobi, smo bili lažji ranjenci: Joža z Dolenjske (Jožef Kaplan; op. ured.), nekdo iz Cerkelj na Gorenjskem in Janko Hafner iz Trži a. Nato so ranjence za eli klicati, vendar se imen ne spominjam. Skozi dvoriš no okno sem videl ranjence, kako so šli po hodniku dol iz poslopja. Klicali so tudi moje ime. Ker sem bil tako onemogel, da sem rabil za vstajanje 10 minut, sem le po asi šel ob steni do vrat. Tam sem stražarju rekel, da so me klicali. On je nato odprl vrata sobe, kjer smo bili mi štirje, me udaril ter rekel, da naj bom tiho. Nato sem gledal skozi okno, kako so ranjenci odhajali iz sobe. Z njimi sem se pogovarjal s pomo jo prstov. Vprašal sem jih, kam gredo. Nekdo od njih mi je rkoval, da gredo v Sti no. To je bilo v drugi polovici meseca junija. Skoraj cel mesec je minil, odkar so nas pripeljali iz Most in dokler niso odpeljali ranjencev iz Šentvida.

V mojo sobo so nato prišli jeseniški obrtniki (purgerji). V Šentvidu sem bil nato konec avgusta obsojen (sodil mi je vojaški sodnik, ni bil pravnik, ki so mu pravili Ma ek, doma iz Cerknice). Ker me je sodnik Ma ek zmerjal, sem mu kot njegov znanec ugovarjal. Dobil sem 5 let zapora in 7 let izgube politi nih in državljskih pravic. Nato so nas odpeljali v spodnje prostore in nam dali dopisnice, da smo lahko pisali domov. Spustili so me v za etku avgusta. Od tistih, ki so si nas ogledovali v Šentvidu, mi je ostal v spominu B. L. z Rakeka (oznovec, ki je bil brez levega uhlja - prirojena hiba).

A. P : Mene so v Škofovih zavodih lo ili od ranjencev in dali med ostale. Ker sem bila v sobi v drugem nadstropju, to no nad glavnim vhodom, sem videla, kako so nalagali ljudi na kamione.

17. mar. 1999

J.P.,A.P.

Dopolnitev izjave:

Iz Vojaške bolnice v Ljubljani se s konca maja 1945 spominjam še naslednjih ranjencev:

- Franc Brezec iz Begunj nad Cerknice na Notranjskem, - France Miši , ranjen v noge,
  - Tavželj iz Iške vasi, malo starejši, doma so imeli kmetijo,
  - France (spominjam se, da ni poznal pire krompirja ...), ne vem ali je bil z Iga ali iz Suhe krajine, iz Dobropolja,
  - Modic, bil je malo bolj okat . . .
  - Ivan Merlak, odšel je že prej iz bolnice, v sobi je bil skupaj s Tavžljom ...
- A. P.

Pro memoria (B. I. in L. Š.)

Dne 31. avgusta 1999 obiskali J. P., A. P. Pokazala sta slike iz bolnice;

- Na slikah sta prepoznala naslednje osebe:

1. Jože iz Dobca (predzadnji v drugi vrsti na skupinski sliki),
2. Fani Podobnik, istilka iz Bizovika,
3. (slika dveh medicinskih sester): levo Štefka Zalokar, desno Marija Popit
4. A. P., levo od nje stoji Franc Miši iz Martinjaka

- V bolnici je bil tudi Niko iz Bele krajine, katerega brat je bil v partizanih in gaje prišel pogledat v bolnico. Prav tako se spominja pomožne sestre Marge(ret) iz Holandije.

- Za Bežigradom so bili v poslopju 4. gimnazije nastanjeni lažji ranjenci. Bili so v treh nadstropjih. Med njimi je bilo ve Slovencev kot Nemcev. A. P. je bila tam kakšna dva tedna.

Vojna bolnišnica v Ljubljani in sanitetni vlak

Spomladi leta 1944 sem kon ala šolo za medicinske sestre. Z menoj v letniku se spominjam Anice K. Šola se je nahajala v stavbi, ki so jo kasneje porušili, za Kozolcem v Ljubljani. Po zaklju ku šolanja me je dr. Grapar peljal na sedež uprave v Liceju, v stavbi Mladike. Tam so me razporedili na delo v Vojno bolnišnico. Ves as sem delala v novi stavbi, v zadnjem delu bolniškega kompleksa. Bila sem v tretjem nadstropju, kjer so bili lažji ranjenci. V nadstropju so bile na vsaki strani tri plus tri sobe, po šestnajst postelj. V nadstropju je bilo 96 postelj. V nadstropju pod menoj pri težjih ranjencih je bila medicinska sestra Štefka Zalokar. Bolniki so bili raznih narodnosti, najve je bilo nemških vojakov, bili so tudi slovenski domobranc in srbski ranjenci. Oddel ni zdravnik je bil Nemeec dr. Martin. Oddel na sestra je bila Lina Metzger iz Berlina, kakih 15 let starejša od mene. Sestra Lina se je umaknila s prvim ve jim nemškim transportom. Dokumentacija za vse bolnike je bila enotna. Domnevam, da so jo Nemci odnesli s seboj. Spominjam se, da je bilo pred koncem vojne ve umikov, prihajali so tudi novi bolniki iz neposrednih spopadov na fronti. Umaknila sem se s sanitetnim transportom v nedeljo, 6. maja. To so bili živinski vagoni brez postelj, s pokrito streho. Ne spominjam se to no, ali so bili na tleh modroci ali samo slama. S transporta se spominjam samo svojega vagona. Bil je poln, v njem so bili lažji slovenski ranjenci. Težji ranjenci so bili v drugih vagonih. Ranjenci so v vagonih ležali

Preživeli bolnik J. P. poletu 1944 v vojni bolnišnici v Ljubljani.

Skupinska fotografija bolnikov iz Vojne bolnišnice v Ljubljani, spomlad 1945; tretja v prvi vrsti od leve proti desni medicinska sestra Marija Š., četrti Franc Šebenik, drugi bolniki neznan. Prvi levo v drugi vrsti bolničar Andrej Klan (fotografijo izročil brat Jože Šebenik).

zelo na tesno, eden poleg drugega. Nekje na Gorenjskem je mimo nas peljal oklepni vlak, na katerem je bilo veliko vlasovcev. Vlak se je pomikal zelo po asi. Spominjam se, da je v Škofji Loki neki lažji bolnik zapustil vlak. To je bil en študent. Naš vlak je bil zaustavljen v Podnartu. Pokretni spremljevalci smo šli v Radovljico peš, bilo nas je pet deklet. To so bile: Roža, Nuša Kompore in še dve moji sestri. Ranjence so namestili v šolo v Lesce. Bilo jih je najmanj petdeset. Vsi so bili težki in nepremi ni ranjenci. V Radovljici so nas najprej namestili v konjske hleve. Na tleh je bila slama. Nato so nas premestili v oficirsko menzo. Od tam sem bila razporejena za gospodinjsko pomoč družini Presterlj. Imeli so pekarno. Ko sem bila pri Presterlju, sem se z njegovimi tremi otroki, ki sem jih imela v varstvu, odpravila obiskat ranjence v Lesce. Od ranjencev se spomnim Ivana Kralja, bil je hudo ranjen v roko. Tedaj mi je odstopil svoje hlače, ki sem jih kasneje še dolgo časa nosila. Za njegovo ime vem, ker se mi je pred nekaj leti javil po telefonu. Sama sem ostala v Radovljici, medtem ko so ranjence odpeljali v Šentvid. Z njimi je bil bolnik ar Jože B.

Od ranjencev v Vojni bolnišnici se spominjam mojega bratranca Franca Šebenika, ki je bil rojen 1927. Ranjen je bil v nogo. V Vojni bolnišnici je bil 3-4 mesece. Ni se umaknil z vlakom, ampak s svojo enoto. Po vojni je pogrešan. Med ranjenci je bil tudi nekdo, ki so ga klicali »Ciko« (Ciril Pajni ; op. ur.). Star je bil okoli 20 let, verjetno je bil doma iz Ljubljane. Imel je amputacijo. Bil je eden fant.

Marija Š.

Umik ranjenca s sanitetnim vlakom, odhod na Bled in vrnitev v Škofove zavode

24. aprila 1945 sem bil kot domobranski vojak ranjen (ranjena desna roka). Ležal sem v nemški Vojaški bolnišnici v Mostah. Zadelo me je 10 šrapnelov. Spominjam se poročnika Ivana Erznožnika iz Ljubljane, kije bil ranjen nekaj dni prej. Spominjam se tudi ranjenca Boleslava (priimeka ne vem). V bolnišnici je bil tudi nemški zdravnik dr. Hauschild (vodja oddelka v Vojaški bolnišnici). Z nami je bila tudi medicinska sestra Marija, ki je šla potem tudi z nami na vlak. Ko so nas zajeli Hercegovci, so njo odpeljali stran, zato z njo nismo več imeli stika. V Vojaški bolnišnici sem bil približno 10 dni. V sobi nas je bilo štiri do pet ranjencev.

Že v soboto, 5. majaja za eladisciplinapopušati. V nedeljo, 6. maja 1945 je na tir na Zaloški cesti (pred Vojaško bolnišnico) pripeljal vlak, na strehah vagonov označen z velikim rdečim križem. Imel je 7 do 10 vagonov. Nanj so prenesli ranjence. Slišal sem, da so najtežje ranjence odpeljali v Splošno bolnišnico. Za hrano smo na vlaku dobili češnjev kompot. Iz Ljubljane je vlak odpeljal pozno popoldan. Bilo je sončno in vroče vreme. Še tisti dan je vlak odpeljal do Kranja. Drugi dan je odpeljal do Podnarta, kjer se je utrgal vlak (lokomotiva). 2-3 dni so raziskovali pot. V Podnartu nas je prehitel drugi vlak z ranjenci, ki ga je vodil dr. Grapar. Prehitel nas je tudi vlak z nemškim osebjem iz Vojaške bolnišnice. Na njem so bili Nemci. Imeli so boljšo lokomotivo znamke Borsig. 11. maja 1945 ob treh popoldne so nas zajeli hercegovski partizani, ki so obkolili vlak. To je bilo

pred tunelom pred Radovljico. Omenim naj, da se je v Oto ah pojavil neki nemški major Rde ega križa, ki je bil zdravnik.

Vlak nas je nato potegnil na postajo v Radovljico. Z naše kompozicije ni nih e pred tem odšel peš proti Koroški, ker smo bili sami težki ranjenci (ve ina v gipsu). Bilo je okoli 9 vagonov. Na vlaku sta bila tudi dva Srba in en Nemec. Najmanj eno no smo bili v vagonu isto sami.

Potem so nas iztovorili v šolo v Lescah. Soba je bila polna ranjencev. Zaradi neznosnih bole in rane na desni roki sem butal ob steno. Zato so me peljali iz Lesc na Bled v oddelek partizanske vojaške bolnišnice. To je bilo pozno zve er 16. maja 1945 (bil je praznik). Spremljal me je nemški zdravnik, ki je bil takrat že preoble en. Na Bledu so bili partizanski ranjenci. Šef sanitete na Gorenjskem oddelka Vojaške bolnišnice se je pisal Jenšterle. Šef bolnice je bil dr. Benedik. Imel je brata, ki je bil tudi zdravnik. Dr. Benedik je bil do mene zelo korekten. Neki dan sta skupaj z dr. Benedikom prišla v sobo tudi dr. Cholewa (moja sošolka iz osnovne šole v Brežicah) in Hadži. Z njegove strani me je prvi zadel sovražen pogled. Nato je prišel ukaz: takoj ven! Dan ali dva pred znano eksplozijo na železniški postaji v Ljubljani (to je bilo 8. junija) sem bil odpuš en (takrat so se vra ale tudi delegatke AFŽ-ja s kongresa v Beogradu). Pod varstvom sem odšel peš do Lesc. Takrat v šoli v Lescah ni bilo ve ranjencev. Verjetno so jih odpeljali okoli 26. maja 1945.

6. junija 1945 smo prišli do Radovljice, kjer smo preno ili. Do Medvod smo morali iti peš, ker je bil most podrt. Nato 7. junija 1945 do Št. Vida z vlakom. V Št. Vidu so me najprej dali v ambulanto, kjer so mi prevezali rano. Ležali smo na tleh, na parketu. Tam je bil kot ujetnik dr. Smiljan Trobiš. Kmalu po prihodu v Šentvid sem videl Miloša Poljanška, kije bil v Škofavih zavodih intendant. Poznala sva se kot otroka iz Brežic: Spominjam se tudi dr. Vauhnik, pravnika iz Maribora, kije kot ujetnik ležal v ambulanti. V ambulanti sem bil nekaj dni. Nato so me dali v eno od sob. Notri je bilo približno 60 ljudi. V zavodu Sv. Stanislava sem našel tudi moj nahrbtnik, ki je ostal na vlaku in ga nisem imel s seboj v Lescah in na Bledu. Tudi nahrbtniki drugih ranjencev z mojega vlaka so bili zraven, vendar drugih ranjencev z mojega transporta ni bilo tam. Prehrambna stiska je bila zelo huda (dajali so nam, denimo, kuhano pesno listje za praši e). V veliki sobi je bil moj bratranec, ki mu je bilo tako kot meni ime Ivan Kralj (Gameljne pod Šmarno goro). Pomagal mi je trebiti uši okoli rane. Njega so potem ubili. Stare (brat Bogdana Stareta, kasneje obsojenega na Nagodetovem procesu) iz Ljubljane je bil tudi v tej sobi. Omenjena soba in ambulanta sta bili v pritli ju. Malo pred 23. julijem smo imeli zaslišanje. V omenjeni sobi sem bil do 23. julija 1945, ko so nas naložili na kamione za prevoz. Tam je bil partizanski major Vujoševi , ki sem ga kasneje ve krat videl. Spominjam se tudi partizana z imenom Jur ek.

Odpeljali so nas v sodne zapore na Mikloši evi cesti. Spominjam se, da je pri Bavarskem dvoru gorela zastava. 24. julija 1945 sem bil zaprt v zaporu na Mikloši evi cesti, soba št. 163, drugo nadstropje. V isti sobi so bili zaprti tudi razni industrijci (brata Markgraf iz Škofje Loke, Westen iz Celja, Lazarini, knez Windischgratz (bil je ugrabljen v Trstu) in Miro Gaspari. 24. julija 1945 je prišel na obhod Mitja Ribi i . Ko sem se naslednji dan javil v ambulanto v 3. nadstropju,

so me pretepali. Medtem ko sem čakal na hodniku, je prišla neka partizanka in me pretepala s ključem. Zato nisem več hodil v ambulanto. Vse do jeseni mi je iz rane tekel gnoj.

Po 9. maju 1945 je komanda v Vojaški bolnišnici in sploh v saniteti prevzela dr. Božena Ravniharjeva. Najbrž ona ve, kam so šli ranjenci ...

Novo mesto, 12. mar. 1999

Ivan Kralj, dipl. ing. strojništva

Na sanitetnem vlaku in v Škofovih zavodih

Dne 6. maja 1945, dopoldne, je odpeljal II. vlak z ranjenci in bolni arkami z ljubljanske železniške postaje proti Avstriji. Vagonov ni bilo veliko. Vkrkali smo se pri Vojaški bolnišnici. Med ranjenci je bila večina domobrancev, nekaj Nemcev, en ustaš, dva etnika (srbska) v civilu. Bolni ark nas je bilo 10 (večinoma bila pri dr. Graparju, pri katerem smo delale tečajne učilnice na Vegovi ulici; op. N. K.-K.).

Hrano in sanitetni material smo imeli, vagona za sanitetno osebje pa ne. Kakšnega posebnega vodstva ni bilo, tudi zdravnika nismo imeli. Marija Š. je bila medicinska sestra (ostale smo bile samo tečajnice) in ta nas je nekako vodila.

Med domobranci sta bila dva semenišnika: Cveto Potonik ali podobno (to je bil Cveto Podlogar iz Mokrc, župnija Golo pri Igu. Prim. Palme mu eništvu, str. 320; op. ured.), za drugega se imena ne spomnim. (Morda je bil to bogoslovec iz Oslice, župnija Krka na Dolenjskem, prim. Palme mu eništvu, str. 355; op. ured.). Spominjam se še imen dveh domobrancev: poročnik Ivana Kralja (ranjen v roko, ter Iva Erznožnika (22 let, ranjen v roko ali nogo; op. N. K.-K.) iz Žirov. Na našem vlaku je bilo veliko srbskih ranjencev. Spominjam se samo enega ustaša, ki je bil z nami.

Iz Ljubljane smo se zaradi sabotaže železnice arjev vozili pet dni. Ko smo stali dan ali dva na Otočah, so lažji ranjenci, oba etnika, bolni arka ter neka Ana, ki se nam je pridružila v Ljubljani, pa je me bolni arke nismo poznale, odšli proti Brezjam, se prebili preko brezjanskih gozdov in srečno prišli preko meje v Avstrijo, kot mi je povedal nekaj let sporočila bolni arka - Petja Bergantova iz Argentine.

Dne 11. maja 1945 smo se pripeljali do Globokega, železniške postaje pred Radovljico. Tam so nas zajeli hercegovski partizani (med njimi je bila tudi partizanka Soka, kije bila prava zverina). Najprej so nam pokradli ure, prstane, verižice in nas bolni arke nagnali na jaso in razvrstili pred strojnice, razen moje sestre Ele, ker je ravno takrat obvezovala ranjence, vendar niso za njo streljali. Postreliti so nas hoteli 11. maja 1945 ob 15". Pred približno petimi leti sem izvedela, da nas je rešila radovljiška aktivistka Francka Zrnec.

Spominjam se Nemca, kije bil privezan na vlak. Pokopali so ga kot psa na jasi pri Globokem, na levi strani neke barake. Spominjam se tudi drobnega in temnejšega nemškega zdravnika, ki se mu je omražil um, tako da je z rokami grabil po zemlji, ko so ga peljali proti Radovljici.

Iz Globokega smo morale iti peš v Radovljico, tam so nas prevzeli domači terenci ter poslali v barake, kjer so sedaj bloki. Seveda brez zmerjanja in zasramovanja ni šlo. Kasneje so nas poslali v sodnijske zapore, morda smo bile tam

teden dni, nato so nas poslali na delo in sicer: Šebenikovo Anko in mene v Grašino za služkinji - sva prali, pometali, pobijali partizanske uši, predvsem pa pomagali v kuhinji, kjer je gospodarila kuharica Marija Valant iz Vrbenj. Toje bila zelo dobra žena, veliko nama je pomagala. Pomagal nam je tudi nek terenec Resman. Moram priznati, da so bile partizanke kar dostojne do naju, pa tudi partizani. La ni seveda nisva bili, ker so imeli dovolj ukradene hrane. Rozi Š., staro 15 let, so izpustili domov, njeno sestro Marijo pa poslali Zakotarjevim, kjer je negovala malo, nekaj mesecev staro punčko. Remškarjevo Slavko, Govekarjevo Marico, Albinco in Bajevo Rožo so poslali na delo v Grajski dvor. Tam se je nekaj zapletlo, kaj, ne vem, pa so jih poslali v Ljubljano na sodišče.

Kolikor vem, nobena bolniška arka iz naše skupine ni bila zaprta v Begunjah. Tam so bile zaprte iz prvega transporta, ko sem bila l. 1946 v Begunjah, sem dve videla, ko sta šli pod stražo z vozičkom na pošto.

Poudarim naj, da nam je vsem bolniškim arkam, ki smo se nahajale v Radovljici, veliko pomagala Avguštinova gospa, bila nam je mama in tolažnica.

Z okna Grašine (danes je tam tudi ebelarski muzej) v Radovljici sem opazovala zvezane hrvaške ujetnike z družinami (žene, otroci, dojenčki), ko so jih vodili mimo Grašine. Stala sem pri oknu, jih štela in jokala. Bilo jih je 600 (šeststo). Pobili so jih spodaj pri reki Savi. To se je zgodilo konec meseca junija.

Ko smo bile v Radovljici, so prišla tudi dekleta, ki so bila na drugem vlaku. Pisala so se Jelen, doma iz Velikih Laš.

Naj se vrnem k ranjencem. Ker je moja sestra Ela, kot sem že omenila, ostala na vlaku pri ranjencih, mi je povedala naslednje:

S postaje Globoko so jih odpeljali v Radovljico (morda Lesce, sem pozabila), jih preložili na vozove (mobilizirali so kmete) in jih odpeljali na Bled ter naselili v hotel, v katerem so bili nastanjeni že partizanski ranjenci. Nastal je hrup, zmerjanje, pljuvanje, tako da so jih morali preseliti v drug hotel. Imeli so tudi zdravniško oskrbo (naš zdravnik, ki se je kasneje nahajal v Škofovih zavodih), pomagala pa sta tudi dva avstrijska bolniškarja. Hrana je bila pičla in slaba, tako da so bili bolj lačni kot siti. Med domobranskimi ranjenci so bili na Bledu tudi srbski nedeževci. Kolikoli so bili na Bledu, se ne spominjam.

Po določenem času so ranjence zopet naložili na vozove, peljali v Lesce na vlak, od tam pa proti Ljubljani.

V zavodu je bilo strašno. Rekla mi je, da je mislila, da seji bo od groze omračil um. Stradanje, pretepanje, mučenje, streljanje. Srbski ranjenci so bili tudi v Škofovih zavodih.

Ranjence so pri elih ponovno nalagali na tovorne avtomobile in jih vozili proti Podutiku v Brezarjevo brezno. Sami partizani (mladi so bili najhujši) so se hvalili, da so ranjence metali v brezno tako, da je »gips kar po zraku fral«.

Tako se je končala tragedija naših in tudi Nedeževih ranjencev.

Radovljica, feb. 1998

Nuša Kolman - Kompare

S težkimi ranjenci do Radovljice

Med vojno sem naredila ve bolni arskih te ajev. V nedeljo, 6. maja 1945 sem kot bolni arka odšla s transportom ranjencev iz Vojaške bolnišnice v Mostah. Vzela sem nahrbtnik in odšla na vlak, na živinski vagon. Ko sem prišla k transportu, so bili ranjenci že naloženi na vagon. Notri so bili sami težki ranjenci. Na našem transportu, kjer je bilo kakih pet (5) vagonov, ni bilo improviziranih postelj, samo slama je bila po tleh. V štirih vagonih so bili Slovenci. Jaz sem skrbela za ranjence, ki so bili v enem izmed vagonov. To no se spominjam, da smo iz Ljubljane odšli v nedeljo popoldne, saj je bilo še svetlo in je še sijalo sonce. Vlak je takoj odpeljal proti Gorenjski in ne spominjam se, da bi se vlak ustavil na glavnem kolodvoru v Ljubljani. Vlak je šel naprej zelo po asi, ker so železni arji sabotirali pot.

Enkrat smo preno ili na nekem slepem tiru. Zdi se mi, da so nas partizani zajeli pri Jesenicah. Spominjam se, da je bil tam nek nasip. Pobrali so nam verižice, ure itd. Potem so nas potisnili nazaj v Radovljico. Tam smo, pod stražo, zapustile vagon. Ranjenci so ostali sami, brez vode. Vsi so imeli gnojne rane. Med ranjenci, ki so ostali, je bil tudi Ivan Kralj. On je preživel. Spominjam se tudi nekega ranjenca, ki so mu amputirali nogo. Zelo je trpel. Od spremstva smo bile tam torej samo mlade bolni arke in nemški zdravnik. Videla sem, da so ga partizani privezali za noge na stopni ke na vagonu, tako da je z glavo udarjal ob tla, ko so nato premikali vagon. Oble ene smo bile v grobe platnene halje.

Prvo no so nas dali spat v neko štal. Bile smo brez vode. V štali je bilo polno svežega gnoja in podgan. Šele drugi dan smo dobile vodo. Odpeljali so nas na sodiš e v Radovljici. Zaprli so nas v dve celici. Tam je bila tudi umivalnica, da smo se lahko umile. Mogo e smo bile tam dva dneva. Pomagal nam je nek terenec oziroma pripadnik mestne straže iz Radovljice. Bil je srednjih let. Nato so nas odpeljali v neko vilo sredi polja, kjer se je ustavila partizanska eta hercegovcev. Tam je bila neka (nad)poro nica Soka. Bila je zelo ostra. Morale smo istiti za njimi (povsod je bilo polno iztrebkov), kuhale smo itd. Približno tri ve ere smo še spale na sodiš u. Prosile smo partizanskega hercegovskega zdravnika (star okoli 25 let), da bi ranjencem, ki so bili sami, nesli vodo in poveje. Bal se je Soke, vendar je vseeno obljubil, da bo poiskal poveje. Te mu je uspelo dobiti in odšle smo dol do ranjencev in jim pomagale. Takrat so bili živi še vsi ranjenci. Drugi dan nas je omenjeni terenec odpeljal na sodiš e in povedal, da je hercegovska eta odšla in da nas bo spravil v štabno kuhinjo hotela (Grajski dvor) v Radovljici. Mene so dali za sobarico. Tam smo bile 2-3 tedne. Bile smo zastražene in so nas lo ili. Zgoraj v hotelu sem imela majhno sobico, v kateri je bila tudi hotelska posteljnina. Ostale so dobile posteljo v mestu (na kmetiji, iz katere so izselili družino, in je imela razgled na reko Savo). Hišnik v hotelu seje pisal Vidic. Njega, terenca in hercegovskega zdravnika se spominjam kot ljudi, ki so nam pomagali, zato jih imam v lepem spominu.

Ranjence so neko no odpeljali v Lesce. Tam so ležali v šoli, brez sleherne oskrbe. Iz hotela sem jih odšla tja dvakrat obiskat. Med ranjenci je za el razsajati trebušni tifus. Tistemu, kije imel pri kolku amputirano nogo, je bilo ime Boleslav Pirnovar (doma z Dolenjskega). Jesti so jim dali neko kašo, vendar brez pribora.

Odšla sem v hotel po pribor. Drugi dan mi je hišnik prinesel kito esna, ki menda pomaga pri trebušnem tifusu, da sem ga nesla ranjencem. Nesla sem jim tudi mleko v prahu. Tam je bilo okoli 30 ranjencev, ki so bili Slovenci. Bili so tudi nedi evci, okoli 6 ranjencev. Njihove rane so se potem tako razbolele, da ni bilo ve mogo e pomagati. Rana seje ing. Kralju tako zastrepila, da je hudo vpil. Zato so ga odpeljali v ambulanto na Bledu. Med ranjenci in bolniki je bil tudi Jože Ilovar (star okrog 35 let). Bil je domobranski oficir in ni imel vidne rane. Vse ranjence, razen Kralja, so odpeljali neznano kam.

Ko sem tiste dni zve er gledala skozi okno hotela v Radovljici, sem videla cele kolone domobrancev, ki so zastraženi hodili mimo isto tiho. ez približno pol ure smo zaslišali streljanje. Vidic mi je rekel, da jih streljajo že ve dni. Zvoki streljanja so prihajali od spodaj, iz smeri reke Save.

Samo tri od deklet so potem poslali v Ljubljano na sodiš e. Nismo bile obsojene. Izpustili so nas pri zadnji amnestiji. To, kar sem takrat v Radovljici preživljala, me je tako pretreslo, da potem nikoli ve nisem šla v Radovljico.

Ljubljana, 4. mar. 1999

Rozalija Bajec

Umik okrevalo ih ranjencev z ljubljanskega grada na sanitetni vlak

Z ljubljanskega grada, kjer smo domobranski ranjenci okrevali, smo bili poslani na, mislim, zadnji vlak, kjer so bili že ostali ranjenci iz bolnišnic. Pri Lescah je bil vlak ustavljen; takrat seje nekaj lažje ranjenih ranjencev porazgubilo v okolico. Morda se jih je kaj rešilo ez mejo.

Nato je bil vlak puš en naprej do Jesenic, tam so pa takoj odklopili vse domobranske vagone, ki so bili za nemškimi. Jaz sem bil edini ranjenec na vagonu s civilisti in strežnicami. Ukazali so civilistom dol, pa sem šel tudi jaz z njimi na peron. Partizani so me videli, a me ni nih e poslal na drug vagon. Ko sem nekaj asa akal, sem nekega stražarja vprašal, kaj bo z menoj. Možje bil dobrega srca, ker me je poslal na nemški vagon in mi celo pomagal gor. Malo kasneje se je pridružil še en lažji ranjenec, pa se ne spomnim imena.

Na tem vagonu je bilo poleg Nemcev tudi nekaj Hrvatov. Ti so pa že vedeli, kaj se dogaja, ker so naju napotili v skrit kot in nama svetovali mol ati. Ko je nek partizanski major prišel poizvedovat, e je tam kakšen Slovenec, sem se že mislil oglasiti, pa so to drugi prepre ili in rekli, da tam ni nikogar.

Kmalu nato je vlak odpeljal naprej proti Italiji in tako sem bil rešen. V Italiji sem preživel nekaj let v ujetniškem taboriš u, od tam sem prišel v Avstrijo, iz Avstrije pa v Ameriko.

Cleveland, 17. mar. 2000

Milan Dular

Bolni ar v Vojni bolnišnici

Bil sem bolni ar v Vojni bolnišnici v Ljubljani. Tam je bil bolni ar tudi Andrej Klun iz Zabukovice pri Ribnici. Klun se ni umaknil z vlakom, po vojni je pogrešan.

6. maja 1945 sem šel na sanitetni vlak, na katerem je bil tudi Ivan Kralj, ki je odpeljal proti Gorenjski. Potem, ko so vlak zajeli, sem ostal skupaj z ranjenci v šoli v Lescah. Po nekem času smo odšli v Škofove zavode v Šentvid, ve inoma peš.

Imen ranjencev s sanitetnega vlaka se ne spominjam, se mi je pa pred leti iz Kanadejavil Poto nik, kije bil tedaj eden od bolnikov iz Vojne bolnišnice. Ko sem prišel v Šentvid, teh ranjencev z vlaka nisem ve videl. Dodelili so me v posebno sobo za pegavec. V njej so bili le bolniki s pegastim legarjem. To so bili nemški vojaki. Negoval sem jih in sem bil z njimi do konca, dokler jih niso isto slabotne odpeljali s kamioni. To mi je rešilo življenje, kajti v sobo s pegavcem se nih e ni upal stopiti. Takrat sem se skrila za neko posteljo.

Jože. B.

Zdravnik v taboriš u ujetnikov

Od aprila 1944 do maja 1945 sem bil približno eno leto pri domobrancih. Aprila oziroma maja 1945 sem bil že medicinec. Opravljen sem imel prvi rigoroz. Aprila oz. maja sem bil v Ljubljani, na Privozu. Zbolel sem za tuberkulozo. V tistem času sem bil že v civilu. Zdravil sem se v Polju, tam, kjer je bil oddelek Vojne bolnišnice iz Most (zdaj za duševne bolezni). V njem so bili interni bolniki. Bil sem tudi v Splošni bolnišnici v Ljubljani, ko so me odpustili iz SS bolnišnice v Polju. Potem sem odšel na plju ni oddelek Splošne bolnišnice v Ljubljani. Šef zdravniškega osebja je bil prim. Debec. Plju ni oddelek seje nahajal za internim. To je bil isto poseben oddelek. Tudi na tem oddelku so bili domobranci. To je bilo aprila in maja 1945. Devetega maja 1945 so partizani vkorakali v bolnišnico. Prvi sem se moral javiti v Narodnem domu okoli 11. maja 1945 in nato še drugi . Kakih deset so nas zbrali na nekem zbirališ u in nas nato popoldne, dne 11. maja 1945, odpeljali v Škofove zavode.

V Zavodu so nas nato razporedili. Tisti, ki smo imeli zdravniško izobrazbo, smo bili razporejeni v neko sobo (verjetno v 1. nadstropju), ki je bila kar v redu, saj je imela postelje itd. Tam sem se vrgel v delo z bolniki, zaradi esar sem imel precej prosto gibanje po pritli ju in prvem nadstropju. Kaj je bilo v kleti, ne vem. Najve sem bil v stiku s tistimi, ki so bili v kapelici. Ve inoma so bili to mladoletniki. Med njimi je bil Vre ko, njegovega imena se ne spominjam, ki je umrl v kapeli. Tisti, ki so jih pripeljali s Koroške, so bili v sobi poleg naše. Tam so bili le kratek as. Med njimi je bilo tudi nekaj Nemcev. Te so pripeljali iz Vetrinja. V tisti sobi je bil kot ujetnik tudi Marjan Bra ko. Nekega dne je prišel kapetan s pegastim obrazom in ukazal, kateri morajo z njim. Tedaj so odpeljali tudi Marjana Bra ka. V tistem času so pripeljali tudi plavo gardiste. Med njimi je bil tudi moj sošolec, ki se je pisal Demšar. Njegov o e je imel tovarno zamaškov. Bili so kar zunaj na dvoriš u. Nismo vedeli, kam so jih odpeljali.

Z ranjenci sem imel malo stika. Pripeljali so jih nekaj tednov po tem, ko so nas pripeljali v Zavod. Ko so jih s kamioni pripeljali do vhoda, sem pomagal nositi težke ranjence. Zelo hudo jih je bilo videti, ker so bili v izredno slabem stanju. Bilo je ve deset ranjencev. Položili smo jih na tla sobe v pritli ju. Jaz potem

nisem imel ve dostopa do njih. O itno so dobivali samo hrano, saj je bila zasilna ambulanta pri nas in je smela skrbeti samo za mladoletnike v kapeli in za tiste ujetnike, ki so bili v sosednjih sobah. Vsi ranjenci niso prišli naenkrat, ker so v Zavod prihajali postopoma. Bili so težki in lažji ranjenci.

Jaz sem skrbel samo za dolo ene sobe. Iz ene se spominjam dveh plavo gardistov, ki sta mi, ko sem prišel do njiju, v pogovoru rekla: »Ubij me, brate!« V Zavodu sem bil do 20. avgusta 1945. Zasliševat nas je prišel Vasja Kogej. Vprašal je: »Zakaj nisi šel v partizane?« ipd. Dajal nam je znake »O« in »X«, nakar so eni ostali v sobi, druge pa so nas odpeljali v sobo (risalnico), kjer je bilo polno domobrancev v uniformah in bogoslovci s svojim predstojnikom. Ves as so molili za tiste, ki so v smrtni nevarnosti. Bili so duševno potrti, ker so vedeli, kaj jih aka. Notri jih je bilo zelo veliko število, od 200 do 300. To je bilo že po tistem, ko so pripeljali ranjence. Trije smo bili skupaj (poleg mene še dr. Hibšer in kolega iz Velikih Laš) v tej sobi, kjer smo tisti dan prespali na tleh. Potem je prišel kapetan Oblak (prej je bil uradnik pri Bona u), kije nas iz ambulante zaslišal zelo natan no in korektno. To je bilo kakšen mesec po prihodu v Škofove zavode. Po zaslišanju so nas razdelili. Hibšer in še nekaj drugih smo odšli nazaj v svojo prvotno sobo, medtem ko so drugi odšli v smrt.

Iz ambulante se spominjam ranjenca Ivana Kralja, ki je bil zelo pogumen. V ambulanti je bil tudi dr. Žakelj. Po amnestiji 20. avgusta 1945 so ostali odšli iz Zavoda, medtem ko smo lani zdravstvenega osebja odšli (iz vojaškega dela) v oznovski del Zavoda. Mene so sprejeli v oznovsko ambulano, kjer sem bil kakšnih deset dni.

Novo mesto, 23. mar. 1999

Smiljan Trobiš, dr. med.

Ranjenci v Škofovih zavodih

9. maja 1945 so nas zajeli v Borovljah. Dali so nas v Šentvid - Škofove zavode. Tja smo prispeli takrat, ko je bila v Ljubljani eksplozija, in sicer pono i. (V nedeljo smo bili še v Škofji Loki.) Štiri dni smo prebili na prostem. Takrat, ko smo bili zunaj, so pripeljali tiste ranjence na kamionu. To je bilo verjetno tretji dan. Tovornjak je pripeljal v Šentvid. Do njega je prišel oficir, nekaj govoril s šoferjem in spremljevalcem. Tovornjak je obrnil in odpeljal ven. Na kamionu je bilo okoli 20 ranjencev. Videl sem, kako so jim noge štrlele s kamiona. Videl sem, kako je kakšen pomigal z ного. Štiri do pet ranjencev je stalo in ti so bili isto rni v obraz zaradi pretepanja.

Potem sem videl, da so iz Škofovih zavodov odpeljali za tri vlakovne transporte domobrancev. Iz moje sobe so ubili Alojza Vintarja (Podulaka).

Mala Slevica, 30. sept. 1999

Jože Vesel

Hvala partizanu za brco

Moj brat Jože Kaplan se je konec meseca marca 1945 zadrževal s svojo

domobransko eto v Sadinji vasi nad Dvorom pri Žužemberku. Ko je bil na straži, je nedale od sebe ugledal na tleh mino od malega minometalca. S svojo puško je nameril na to mino in jo s strelom sprožil. Mina je bila preblizu, od nje je bil ranjen in to ga je spravilo do konca vojne v bolnico. Odpeljali so ga v Vojno bolnico v Ljubljano. Bil je dvakrat na operacijski mizi in preden so se rane zacelile, je že prišel 7. maj 1945, ko se je za el umik domobrancev iz Ljubljane. Umaknili so se tudi vojna bolnica, pacienti in zdravstveno osebje. Premik iz bolnišnice na vlak je bil mu en in dolgotrajen. Ves dan je trajalo to nakladanje in šele proti ve eru je vlak potegnil proti Gorenjski. Po mnogih zastojih je vlak kon no obstal nekje pri Radovljici in po dolgem akanju so prišli prvi partizani. Bili so iz borbenih enot in razen obi ajnih opazk od njih ni bilo utiti ve je sovražnosti. Vlak so potem vrnili nazaj v Ljubljano. Lažje ranjence so odbrali že v Šentvidu in jih spravili dol z vlaka, težje ranjence, med katere je bil vštet tudi Jože, pa so z osebjem vred poslali naprej v bolniško oskrbo v neke barake ali hangarje-nekje v Šiški. O teh dogodkih je Jože pripovedoval:

»V teh barakah smo bili nekako 4 do 5 dni, nakar so nas ve sto premestili v zapore v Škofove zavode v Šentvidu nad Ljubljano. Hodili smo peš mimo šentviške cerkve in z grenkobo poslušali potrkavanje zvonov. To je bilo na binkoštno soboto popoldne, mi pa smo bili na sramotni poti, pomikali smo se usodnim uram naproti.

V Škofovih zavodih so nam zbuvali strah številni stražarji in srepi pogledi ter zadiranje zmagovalcev na nas poražence. Strpali so nas v velike sobe, po sobah nas je bilo mnogo, da se ni dalo ležati. Ve krat so nas prešteli in premikali iz sobe v sobo, ob vsakem preštevanju pa je bilo ve je število ujetnikov odbranih in odstranjenih iz sob. Prepovedano je bilo gledanje skozi okno in v naši sobi se je zgodilo, da je en mlad fant pogledal skozi okno in takoj padel ob oknu na tla, smrtno zadet v glavo. Ubil ga je partizanski stražar, ki je stal v bližini zgradbe.

Delovalo je nekakšno vojno sodiš e. Zasliševali so nas v skupinah, teklo je po teko em traku.

Nekega dne je proti ve eru spet prispela v sobo, kot po navadi ob ve erih, skupina lepo opravljenih partizanov in zapovedala: - kogar bodo pozvali, naj prestopi na drugo stran sobe v novo vrsto. Bila je gne a, a ob pomo i stražarjev je vse preštevanje teklo brezhibno. In tisti ve er nekje prve dni junija je bilo preštevanje usodno. V sobi nas je bilo zaprtih okrog 80 domobrancev, nekaj je bilo tudi znancev iz šentjernejske strani. Ob preštevanju se je vse bolj manjšala naša vrsta, a vrsta na drugi strani je zelo narastla. Tja so prišli že vsi znanci in mene je za elo skrbeti, kaj pomeni ostati v naši vrsti in kaj pomeni, prestopiti na drugo stran. V glavo mi je šinila »rešilna misel«, da bo skupina na drugi strani verjetno šla ven na kakšno delo, to našo vrsto pa bodo še dalje držali v tem zaporu in nas kon no še lahko »likvidirajo«. In ko so pre itali še naslednje ime, sem poleg poklicanega prestopil tudi jaz na drugo stran. Eden od stražarjev je to opazil, sko il k meni, me nadrl s psovkami ter krepko brcnil v zadnjo plat in ukazal, da moram nazaj. Od brce sem padel po tleh, se komaj pobral (bil sem shiran ranjenec) in se s težavo vrnil nazaj v vrsto.

Klicanje se je zatem kmalu kon alo, na naši strani smo ostali samo štirje.

Skupini na drugi strani, to je bila velika ve in fantov iz naše sobe, so ukazali odhod iz sobe. Samo s pogledi smo se pozdravljali in poslavljali. Odšli so »na delo« ali kam drugam in se niso ve vrnili, mi štirje pa smo ostali tiho, držali smo se skupaj v enem kotu in akali naslednja preštevanja. Le-teh pa v naši sobi ni bilo ve . Zaklenili so vrata. Štiri dni ni nih e pogledal v sobo, nih e ni prinesel ne hrane in ne vode. etrti dan smo bili tako slabotni, da nismo mogli ve stati, samo ležali smo, bali smo se oglasiti, da si ne bi nakopali težav in jeze. etrti dan je nekdo le odklenil vrata, pogledal v sobo in vzkliknil: »Tu so še štiri kurbe bele.« Ugotovili so, da smo pozabljeni in do kraja shirani. Kmalu so nam prinesli hrane in vode ter v nadaljnjih dneh še kar dobro skrbeli za nas.

Kmalu so nas poslali na delo na Opekarso cesto v Ljubljano. Tam smo morali v okolici mostu ez neki potok pobirati nevarne eksplozivne predmete - mine od minometalcev, ki so jih vojske na pohodu tam odvrgele. Dne 13. avgusta pa so nas ob amnestiji poslali na domove.

Znancev iz sob šentviških zaporov, ki so jih ob preštevanjih izbrali, nisem sre al nikoli ve v življenju. Gotovo so kon ali na moriš ih.

Zelo sem hvaležen tistemu partizanskemu stražarju, ki me je z brco poslal nazaj v vrsto, ki ji je bilo usojeno živeti.«

Ko evje, junija 1999

Zapisal Ivan Kaplan

Med ranjenci na vlaku in v Škofovih zavodih

Kot domobranec sem bil spomladi 1945 (meseca aprila) ranjen ob ofenzivi blizu Žužemberka (na hribu blizu Toplic). Ranjen sem bil skozi plju a-prestrelna rana. Zdravil sem se v Vojaški bolnišnici v Ljubljani. V sobi smo bili trije ali štirje. Poleg Slovencev so bili tudi drugi ranjenci. Proti koncu vojne sem ostal v sobi isto sam. Tik pred koncem vojne so nas ranjence naložili na sanitetni vlak. Sam sem bil v tovornem vagonu za živino, ki je imel streho. V vagonu nas je ležalo 8 do 10 ranjencev. Nekje na Gorenjskem so nas preleteli avioni. Nekateri so bežali, drugi smo ostali na vlaku. Hoteli smo se prebiti na Koroško, vendar so nas partizani zajeli.

Najprej so nas potisnili na Blejsko Dobravo, kjer smo ostali nekaj dni. Tam so doma ini za nas spekli eno peko kruha, a ga nismo dobili. Nato so nas iz Blejske Dobrave vrnili v Vojaško bolnico v Ljubljano, kjer so nas nastanili v nekih barakah. Skopali so nas in oprali obleke, da ne bi dobili uši. Iz bolnice se spominjam prim. Kramari a, ki je brat našega duhovnika. (Pri njem sem bil že leta 1944, ko sem bil ranjen.) Od tam so nas odpeljali v zapore v Šentvid. Peljali so nas z majhnim kamionom. V Šentvidu so nas postavili v vrsto in nam pobrali vse, kar smo imeli vrednega. Nekaj asa sem bil skupaj z vsemi ranjenci (okrog 50 ranjencev) v neki veliki sobi, ki je bila v prvem ali drugem nadstropju. 18 let star fant je hodil po sobah in s palico pretepal zapornike. Ko je prišel v našo sobo, sem ga zapodil ven. Nato sta prišla dva partizana in vprašala, kdo je fanta zapodil ven. Hrvaški domobranci so namignili, da sem bil to jaz. Javil sem se in povedal, da sem ga jaz zapodil iz sobe. Dva Rakov ana sta me odpeljala v klet in me »zašraufala«. Tja so

Preživeli bolnik Valentin Kraševc aprila 1945.

Preživeli bolnik Valentin Kraševc aprila 1945.

pripeljali tudi nekega starega možakarja. Ker ve dni nisem dobil ni hrane, sem postavil oder iz dveh miz, da sem tako lahko dosegel visoko okno in klical na pomo . Nekdo je prišel in me vprašal, kaj ho em. Odgovoril sem, da ho em jesti ali umreti. Vprašal me je tudi, kaj delam tam notri. Rekel sem mu, da ne vem, zakaj so me zaprli. Potem so me odpeljali v pisarno, kjer je na vratih pisalo: »SSOffizier«. Notri sta bila dva nemška vojaka. Skozi okno na straniš u sem gledal druge ranjence. Z enim sem imel stik. Ranjenci so imeli bergle, gips in bili so poviti v povoje. Tudi v tej sobi nismo ni dobili zajesti. V sobah levo in desno od nas je bila komanda. Za el sem ropotati, da smo la ni, saj v tej sobi ni esar ne dobimo. Naposled smo nekaj le dobili. e si imel denar, si lahko kupil kruh. Še kakšen mesec dni sem bil v Šentvidu, potem so me peljali v sodne zapore na Mikloši evo 11. Ko sem odšel domov, so me med potjo in nato še doma poskušali ubiti, vendar jim ni uspelo.

Stari Trg, 18. jun. 1999

Zdravko - Valentin Kraševc

Bolnik v Škofovih zavodih

Kot domobranec sem bil po vojni v Škofji Loki. Nato smo morali iti peš v Šentvid, kjer smo bili zaprti. Namestili so nas na travnik, kjer smo tri tedne prebili na dežju. Spali smo na tleh.

Potem smo bili v kapeli. Ko sem zbolel zaradi griže, sem bil v ambulanti, ki je bila na podstrehi (2. nad.). Tja me je prišla pogledat moja sestra Ela. V ambulanti nas je bilo 20. Tudi ranjenci so bili tam. Spominjam se nekega Hrvata, ki je bil živ en in se je tresel. J. B. iz Ribnice je bil tam bolni ar. Poleg mene je v kapeli ležal dr. Žuži (jurist iz Kopra).

Za ranjence so govorili, da jih vozijo proti Podutiku oziroma Ko evju. Kasneje sem bil amnestiran in odpuš en iz zapor.

17. mar. 1999

A. K.

Videla sem ranjence v Škofovih zavodih

Na vnebohod leta 1945 so nas vrnilo s Koroške na Jesenice. Nato smo šli peš v Škofjo Loko, kjer so nas zaprli v grad. Potem smo šli na dan sv. Rešnjega telesa v Škofove zavode v Ljubljano. To je bilo 9. ali 10. junija 1945. Tam so nas dali v kapelo, kjer smo ostali dva dni in ležali drug poleg drugega. Notri so bili zaprti Brdavs, Šinkovec idr. Skozi okno sem videla, da so pripeljali hrvaške domobrnce in družine z otroki.

Takoj, ko so me pripeljali v sobo, sem šla pometat. Skozi okno sem videla Šimen Franca. Ko sem imela gnojno angino, so me odnesli v ambulanto, kjer so mi grlo operirali domobranski zdravniki. Dali so mi hiperangan in hodila sem na izpiranje rane na straniš e.

Takrat, ko sem imela gnojno angino in sem že opravljala istilska dela, so iz bolnice pripeljali ranjence. Takrat so bili tisti ranjenci, ki so jih zajeli na vlaku, že v Škofovih zavodih, v posebni sobi. V Škofovih zavodih so bili že dlje asa, verjetno tri tedne ali en mesec. Ve ina teh ranjencev z vlaka je bila pokretnih, saj so lahko hodili.

Takoj, ko sem prišla v Škofove zavode, sem videla moža moje sestre, ki je bil ranjen: Mikli Franc iz Brezovega Dola. On je bil na sanitetnem vlaku. Ti ranjenci so bili v neki dolgi sobi, ki se je nahajala levo od glavnega vhoda, levo od kapele in na levi strani dvoriš a. Na nasprotni strani dvoriš a je bilo straniš e in tiste sobe, v katere so pripeljali ranjence iz ljubljanske bolnišnice.

Ranjence iz bolnice so pripeljali en dan, drugi dan so bil ves as v Škofovih zavodih in naslednji dan so jih pono i odpeljali. Skupaj so odpeljali vse ranjence; ranjence iz bolnice in ranjence z vlaka kot tudi hrvaške domobrnce z družinami. Imeli so veliko otrok, ki so zelo jokali. Govorilo se je, da jih vozijo proti Ko evskemu Rogu.

Potem so nas prerazporedili v sobe. Morale smo pometati, prati in kuhati. Z menoj sta bili: Francka Šinkovec (»Brdajsova« - moja ne akinja) in Ivana Kapar, doma iz Brezovega Dola. Ko smo delale v pralnici, so pripeljali nazaj obla ila

tistih ranjencev in domobrancev, ki so jih prej odpeljali. Oblačila so bila isto pomazana od krvi, tako da smo vedeli, da jih pobijajo.

Drugo no so pripeljali etnike. Celo dvorišče je bilo polno etnikov. Nato so te v nekaj dneh pospravili. Za njimi so pripeljali domobrance.

Stražarji in tudi komandanti so govorili slovensko in me tudi zasliševali v slovenskem jeziku.

Neki ranjenec iz Dobrega Polja, ki sem ga že od prej poznala in dvakrat srečala na stranišču v Zavodih (tam si je izpiral rano na roki, kjer so mu jo amputirali), mi je povedal, da je med ranjenci, ki so jih pripeljali iz bolnice, tudi Janez Hribar iz Korinja. Janez je bil nepokreten, ker je imel kroglo v hrbtenici in zato ohromljeno nogo. Janez Hribar je moj brat. Zdravil se je v Vojaški bolnici v Mostah, kjer sem ga obiskala. France Mikli je ležal v pritličju, v sredini (blizu kuhinje). Mogoče so težke bolnike ob koncu vojne prenesli iz Vojaške v Splošno bolnico.

Neka ženska iz Podutika je povedala, da so pobrali moške in mlade fante, ki so delali na polju, da so pomagali nositi ranjence k breznu. Potem se nihče od njih ni več vrnil.

Željne, 17. jun. 1999

Angela Hrovat

O e Alojz ustreljen v bolniški postelji

Moj oče Hegler Alojz, rojen 23. junija 1912 v Strugah na Dolenjskem je bil med vojno pri domobrancih. Proti koncu vojne leta 1945 je bil težko ranjen v nogo, nakar se je zdravil v domobranski bolnici, Studenec 23, Ljubljana Polje. En

Alojz Hegler, desni v postelji, levo neznan bolnik z Gorenjske, spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročil sin Jože Hegler).

Alojz Hegler, desni v postelji, levo neznan bolnik z Gorenjske, spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročil sin Jože Hegler).

Jugoslavija — Slovenija

Skofija ljubljanska
Diocesis Lubacensis

štev. 47/71

Šum.

Mrliški list — Testimonium mortis

Is mrliško knjigo župnije (lokacije) Deviana Marija v Polju
Extractus e libro defunctorum parochiae

Zvezek IX strani 156 štev. 47
Tomus pagina numerus

Leto, mesec, dan Annus, mensis, dies	smrti mortis	17. junija 1945
Kraj smrti, ulica, hiš. št. Locus mortis		Studenec 23 naselja Ljubljana Polje
Rodbansko in krstno ime, patric, vera umrlega Cognomen, nomen, conditio, religio defuncti		H E G L E R A Alojz, rojen 21. avgusta 1912 v Polju
Rojstni dan in kraj Nativitatis dies et locus		21. 8. 1912 pri Cerčevi, 8. Strunjska poljanjska
Bolezen ali vzrok smrti Morbus vel causa mortis		ustreljen
Priveden ali ne — Pravitatis		-----
Pokopališče — Crematorium		Ljubljana Polje
Ime in značaj pokopovalca Nomen et character sepelientis		dobovšek France, vicar in estnik

V dokaz resničnosti bistvenoči podatki in merila pečati.
In eorum fidem subscriptio anna propria et sigillum officii.

ŽUPNIJSKI URAD Deviana Marija v Polju, dne 20. junija 1971
EX OFFICIO PAROCHIALI

Koledar in letnica
Kal. cum anno

France Dobovšek
Vic. par.

1971

Mrliški list Alojza Heglerja (izročil sin Jože Hegler).

mesec po konani vojni, 15. junija 1945, so hoteli ranjence evakuirati v Avstrijo. Nekje pred avstrijsko mejo so na vlak vstopili partizani ter ga usmerili nazaj za Ljubljano. Pred Vojaško bolnico na dolenski progi so jih raztovorili ter vse postrelili.

Na ta isti dan, 15. junija 1945. leta, so prišli k mojemu stricu Hegler Janezu (on je bil policaj stare Jugoslavije v Ljubljani) brata K. R. ter K. R. iz Strug z nekimi pajdaši ter mu celo stanovanje narobe obrnili. Iskali so namreč mlajšega brata Hegler Staneta, so mislili, da ga je on skrnil. Predno so odšli, so pa rekli mojemu stricu Janezu: *»e ho eš videti tvojega brata Alojza, potem pridi z nami! e bi šel z njimi, bi še njega umorili. Moj stric Janez je meni pozneje ve krat pripovedoval, kako je takrat bilo.*

Povojna leta so bila težka za nas. Moja mama sama z dvema otrokoma, brez vsakega imetja, je morala garati vsak dan od jutra do ve era pri tujih ljudeh za košek kruha, da nas je preživela. Stanovali smo enkrat tu, enkrat tam pri tujih ljudeh. Mama je ve krat zaprosila oblasti za socialno podporo, pa so nam stalno zavrnilo. Ko sem konal osnovno šolo, sem šel v Ko evje v poklicno šolo. Zopet smo zaprosili za štipendijo, zopet je bilo zavrnjeno. S težavo sem pregural ta tri leta. Jedel sem enkrat na dan, za ve erjo pa so mi nosili iz menze vajenci suh kruh.

Dosti pozneje, leta 1971, sem rabil mrliški list mojega o eta zaradi pokojnine moje matere iz Nem ije. Iskal sem ga pri naših oblasteh. Kjerkoli sem vprašal, vsepovsod sem dobil negativen odgovor. Naenkrat mi pride na pamet: Kaj, e pa jaz v župniš u Ljubljana Polje vprašam. Šel sem tja in pojasnil župniku Dobovšku, za kaj gre. Najprej je bil nezaupljiv. Ko pa sem mu podrobno razložil, da ta mrliški list ne rabim pri nas, nego v Nem iji, je bilo vse v redu. Lepo me je prosil, da ta dokument ne sme našim oblastem v roke priti, ker se je bal, da ne bi še njega pospravili! Vprašal sem župnika, kako je bilo takrat z ranjenci? Tudi on mi je to no tako rekel, kot moj stric. Da so jih 15. junija 1945. leta pred Vojaško bolnico pomorili, jih en dan pustili ležat tam, preden so njega obvestili, da jih je potem naložil na neki star kamion ter jih potem pokopal v skupnem grobu v Ljubljani Polju. Rekel mi je, da jih ni bilo težko identificirati, ker so nosili za vratom obešene metalne svetinjice, na katerih so bila vgravirana njihova imena, tako da jih je potem vknjižil v mrliško knjigo.

Tukaj tudi prilagam kopijo mrliškega lista mojega o eta, kjer je razvidno, da je bil ustreljen.

Ljubljana, maj 1999

Jože Hegler

Iz bolnišnice Golnik v Škofove zavode

Med vojno sem bil v nemški vojski. Ko sem se vrnil, sem odšel k domobrancem. Bil sem ranjen. Zdravil sem se na Golniku. Tam sem bil kakih 14 dni. Z Golnika so me odpeljali v zapore v Šentvidu. Na Golniku so bili tudi drugi ranjenci. Ve so jih odpeljali v Šentvid. Pretepali so nas in kot prašie pometali na kamion. Bil je en sam kamion.

V Šentvidu (Škofovih zavodih) smo štirje ostali sami v veliki sobi, potem ko so odpeljali ve ino ranjencev iz Šentvida. Nekdo iz Cerkelj - Šentjerneja (Jožef

Kaplan; op. ured.) je bil z nami v sobi. Na koncu sva ostala v sobi samo še dva. Ta drugi je bil doma iz Selške doline.

Iz Šentvida sem odšel na prisilno delo na podrtem mostu. Obsojen nisem bil. Na mostu je z nami delal Lenart iz Trži a.

Trži , 12. maj 1999

Janez Hafner

II.

Spomini bolnika iz Splošne bolnišnice v Ljubljani

Pred in po koncu 2. svet. vojne sem bil zaradi operacije mandeljnov in oteklih kolen v Splošni bolnišnici v Ljubljani. Operiran sem bil na mandeljnih, še preden so prišli partizani. Ves čas sem ležal v paviljonu št. 4. Notri je bilo polno domobrancev. Ranjenci so bili pomešani med seboj. Zraven mene je ležal domobranec Anton Mesojedec iz Zagorice. Vprašal me je: »Ivan, kaj bo z nami?« Odgovoril sem mu, da je vojne konec ... Zdravnikov ni bilo ve veliko, ker jih je veliko bežalo na Koroško, saj so jih pozivali v partizane, esar so se bali in zato zbežali.

Ko so partizani prišli v Ljubljano, se dobro spominjam Kidri evih besed, ko je govoril po zvo nskih na Hrvatskem trgu: »Vse bomo dobili nazaj! Kaj emo z njimi?!« Slišal sem vpitje s Hrvaškega trga in odšel k ograji bolnice, tako da sem ga videl. Partizani so prišli z odlikovanji. Govoril je tudi Kardelj. Ljubljan ani pa so vpili nazaj: »Smrt, smrt, smrt!« Ranjenci v bolnici so to z grozo poslušali.

Partizani so prišli nekega dne - bilo je že nekaj dni po tistem Kidri evem govoru - iskat ranjene domobrance. Porukali so posteljo. Vrgli so jih po tleh in jih po tleh odvlekli do kamiona. Pri vratarju so dobili seznam, na kateri postelji kdo leži. Tako so to no vedeli, kdo je domobranec in kdo ne. Ko so domobrance odpeljali, so za ele nune jokati, nakar so se partizani za eli znašati nad njimi. Iz moje sobe so jih odpeljali ve . Ležal sem v 1. nadstropju, na levi strani, kjer je bilo 4 ali 5 postelj - gledal sem na dvoriš e. Ko so ranjene domobrance vlekli iz sobe, so mi oboroženi partizani, ki so bili Slovenci po narodnosti, ukazali, da naj se obrnem pro .

Imel sem potrdilo iz Ljubljanske brigade, da so me odpustili za dva meseca, zaradi otekle noge. Nekdo iz Retja pri Laš ah (imena se ne spominjam) je bil še v bolnišnici, ki je tudi ostal in preživel, saj ni bil pri nikomer.

Kompolje, 14. jun. 1999

Ivan Grm

Nasilna smrt brata Stanislava (kratek povzetek)

Proti koncu vojne je moj brat Stanislav Tomši zbolel. Imel je hraste po vsem obrazu, tako da se ni mogel z ostalimi domobranci umakniti na Koroško, ampak je odšel v civilno bolnišnico v Ljubljano. Jeseni 1945 sem prišel domov in ga iskal v bolnišnici. Tam je nuna z oddelka povedala, da seje brat, ko so prvi partizani prišli v bolnišnico, legitimiral s civilno legitimacijo, tako da so ga pustili pri miru. Ko je njegov sorodnik J. izvedel, da ga niso aretirali, je ponorel in šel na partizansko komando in jim ukazal,

naj ga gredo aretirat. Nuna je povedala, da so partizan vdrli v bolnico in ponoreli prišli iskat njegovega brata. Že v sami bolnici so ga strašno pretepali in skupaj z njim še nekaj takih odgnali do Ljubljane. Tam so ga pretepali s kundaki in mu no pobili. Nato so jih zmetali v vodo, ki se je naslednji dan vzdignila. Partizani so potem ljudem kazali trupla, eš da so to naredili domobranci, preden so se umaknili iz Ljubljane. Gasilci so jih nato potegnili i reke Ljubljane.

Leta 1946 sem sre al nekega fanta iz bližnje vasi Pece, ki mi je povedal, da s~ kot partizani dobili nekega fanta - domobranca iz vasi Rožnik v bolnici. Dobesedno je povedal: »Dali so mu, kar mu je pripadalo. Njega in še nekaj drugih smo ubili kar s kundaki in nato vrgli v Ljubljano.«

Ljubljana, 15. apr. 1999

Alojz Tomšič

Redovna sestra na kirurškem oddelku Splošne bolnišnice v Ljubljani

Leta 1945 sem kot medicinska sestra usmiljenka delala v Splošni bolnišnici - Ljubljani na kirurškem oddelku II (Krg. II.). Tam sem bila do leta 1947. Delal sem v prvem nadstropju.

V za etku maja 1945 so ranjenci ležali v poslopju, ki je bilo levo od vhoda - Splošno bolnišnico. V paviljonu št. 5 je bilo kar nekaj dodatnih sob za ranjence. V paviljonu št. 5 (O esna) so med vojno v pritli ju ustanovili Vojni odsek, ker oba kirurška oddelka nista bila dovolj velika za oskrbo vseh ranjencev. Na številki 5 so bile zelo velike sobe. Na kirurgiji so ostajali samo najtežji primeri, med tem ko so tiste, ki so se že malce izboljšali, premestili v vojni odsek. Bili so ve inoma v gipsu, imeli so opornice itd. Za ranjence na Vojnem odseku so skrbeli zdravnik s Kirurgije.

Na Kirurgiji so bile sobe v pritli ju in v I. nadstropju. V vsakem nadstropju sta bili dve veliki sobi in dve majhni sobi. V veliki sobi je bilo približno 30 postelj. V sobi so bili bolniki z obeh kirurških oddelkov. En dan je sprejemal prvi kiruršk oddelek in naslednji dan drugi. Ranjenci so se nahajali na Krg. I, Krg. II in v Vojnem odseku. Iz pripovedovanja s. Celze Lamovšek (doma z Dolenjske, blizu Šentruperta) vem, da so bili ranjenci tudi v Vojaški bolnišnici, saj je tam obiskovala svojega brata, ki je tam tudi umrl.

Paviljon št. 2 – Interna je bil nasproti Kirurgije. Od sester, ki so bile na Interni vem za naslednje sestre: s. Vilfrida, s. Anatolija (v pisarni), s. Belarmina, s. Julija s. Bertila, s. Panina, s. Mervina.

Spominjam se bolni arja Gustla - Avgusta Kova a, ki je bil na Kirurgiji. NE vem, kaj se je z njim potem zgodilo, ker ga od nekega dne sploh ni bilo ve v bolnišnici.

Za duhovno oskrbo v bolnišnici je bilo poskrbljeno; kurat je bil Ignacij Slana Poleg njega je bil tam Tr ek. Pomagal je tudi **Skvar a**. Velikokrat je bil k bolnikom klican fran iškan p. Roman.

Miren pri Novi Gorici, 17. maja 1999

Marija Drobni , sestra Plautila

Nasilna prestavitev bolnikov iz Interne klinike

Kot usmiljena sestra sv. Vincencija sem bila pred vojno v Rade ah in nato leta 1932 ali 1933 poslana v bolnico. Med in po 2. svet. vojni sem bila v Splošni bolnici v Ljubljani. Najprej sem bila na Internem oddelku (soba 20 v 1. nad.) kot bolni arka. Tam je bil dr. Matko. Sprejel nas je dr. Mr un. Nato sem bila med vojno premeš ena na oddelek k dr. Luši kemu. Delala sem s pacienti. Bila sem v 1. nadstropju nove stavbe (prizidka), ki je bila kon ana okoli 1. 1943. Interna klinika je tam imela 8 bolniških sob, sobo za dr. Lušickega, eno sobo za sestre in laboratorij.

Spominjam se, da so ob koncu vojne bili v sobi, kjerje bil bolni ar oz. strežnik Franci, trije domobranci. Franci (takrat star malo ez 20 let) je doma iz Št. Vida pri Sti ni. Bil je dober in delaven fant. Poznal se je s patri iz Sti ne, saj je tja hodil po sadike. Ko sem morala oditi iz bolnice, je on še ostal notri.

9. maja so prišli partizani in novi partizanski zdravniki. Lazarist Slana, ki je bil za kurata v bolnišnici, je moral takrat zvoniti. Dr. Volavšek, ki je bil pri partizanih, je prišel v bolnico. On in Strle, ki je bil na oddelku že med vojno, sta bila bolj ostra. Dr. Kristo Derganc je že ves as delal tam. V bolnici je bil tudi neki zdravnik iz Maribora, ki je bil ubit med bombardiranjem Mirja. Volavšek mi je takoj prve dni po koncu vojne rekel: » e ne boste delali z nami, vas bom dal zapreti!« Dr. Merlak in dr. Lušicky sta dobila odpoved takrat, kot mi. To je bilo 7. junija 1945 zve er. To, da sem odpuš ena, mi je sporo ila s. Suhadolc, ki je že pokojna.

Partizani so takoj prvi teden za eli hoditi po oddelkih in spraševali, kje ležijo domobranci. V za etku junija, še pred 7. junijem, so možje v vojaških uniformah, ki so govorili slovensko, prišli iskat tiste tri domobrance. Prišli so zve er, ker je bil takrat že mrak. Franci in še nekdo sta jih morala pomagati nakladati. Dva domobranca sta bila paraplegika. Za tretjega se ne spominjam to no. Nekdo od njih je bil ustreljen v hrbtenico. Vsi so bili zelo težki in nepokretni ranjenci. Na tragah so jih nesli dol. Franci jih je kot bolni ar prosil, da bi nosila pripeljali nazaj. Isto no so nosila pripeljali nazaj. Drugi dan sem videla, da so bila nosila vsa ponesnažena od loveškega blata in isto krvava. Trage (nosila) so nato istili v tistem prostoru v umivalnici pred kopalnico, kjer so jih izpirali. Tiste trage so bile grozne. Jasno je bilo, da so jih mu ili. Franci in tisti, ki mu je pomagal nakladati ranjence, sta bila drugi dan vsa objokana.

Potem, ko so odpeljali te tri ranjence, so kot težkega bolnika iz zaporov pripeljali dr. Matkota. Ležal je na nosilih in ez obraz je imel klobuk, da se obraza ne bi videlo. Ko so ga prinesli gor in je imel obraz že odkrit, sem videla, da ima obraz isto plav, temno rde in zabuhel. Verjetno je bil v komi. K njemu je prišel dr. Lušicky. Dr. Matko je tam umrl. Nato so ga odnesli nazaj, vendar ne vem kam.

Na stari kirurgiji v Splošni bolnici je bila usmiljena sestra Jožica Ojstršek. Tam je bilo ogromno domobrantskih ranjencev. Pripovedovala mi je, da je enkrat zjutraj prišla v bolnico, da pa so ranjeni domobranci izginili.

S. Arhangela je bila naša prednica. Lavri jo je odpustil iz bolnice. Bila je sestri na dr. Kunca, kije potem šel v Vojno bolnico.

Med sestrami se je govorilo, da so imeli partizani pri Leoniš u skrit kamion in

da so nanj nepokretne ranjence metali kot hlode. Mogo e mi je to povedala s. Paulina, ki je doma iz Rodice.

Spominjam se tudi sestre Mervine, ki je bila na Internem oddelku.

Ljubljana, 2. jan. 1999

Terezija Hojkar

Bratranec Janez Praprotnik

Mojemu bratranecu je bilo ime Janez Praprotnik (rojen v Ljubljani, Trubarjeva 30, leta 1923, mati Francka, o e Franc, brat Jože, sestra Regina). Potem, ko je kon al klasi no gimnazijo (ponavljal prvi in drugi letnik, toda kasneje odli en gimnazijec), je Janez Praprotnik postal bruc strojništva. Kot domobranec je bil ranjen pri iš enju orožja. Imel je prestreljeno stegnenico, zato so ga odpeljali v Leoniš e, kjer so bile sestre usmiljenke. Bil je težek ranjenec. Po koncu vojne so ga partizani s kamionom odpeljali iz Leoniš a. Ko se je kamion vrnil, so prinesli nazaj nosila, ki so bila vsa umazana od krvi in gozdnega blata. O tem dogodku nam je pripovedovala sestra prednica. Povedala je, da so mu partizani izdrli sondo iz nosa. Rekla jim je, da tega ne bo preživel. Odgovorili so ji, da je zanj itak vseeno.

Mama in sestra Lela sta mi pripovedovali, da je bila po koncu vojne (mogo e na binško soboto (20. maja) reka Ljubljanica pri Zmajskem mostu, katerega sta takrat pre kali, polna nasedlih loveških trupel. Reka jih ni odnesla, ker je bila voda prenizka.

Ljubljana, 20. okt. 1999

Ivica Gori ar - Kon an

Prestavitev ranjencev iz Leoniš a

Osem let sem delala kot instrumentarka (usmiljenka) v Leoniš u. Tam so ležali tisti bolniki, ki so lahko imeli svoje zasebne zdravnike. Vsak bolnik je tako imel svojega zdravnika, ki ga je hodil zdraviti. Spominjam se, da je k svojim bolnikom velikokrat prihajal in jih operiral dr. Blumauer.

Ko so komunisti za eli prevzemati Leoniš e, so ga izpraznili. Neki ve er so s kamionom prišli po nekega domobranskega ranjenca (oficirja, Jože Cerovšek; op. ured.), ki mu ni uspelo zbežati. Mislim, da je imel poškodbe v predelu boka, na levi strani. Da ne bi ležal kar na golih deskah, smo mu prinesli rjuhe. Ko se je kamion naslednji dan vrnil brez njega, so prinesli nazaj rjuhe isto umazane od gozdnega blata.

Miren pri Novi Gorici, 17. maj 1999

Ana Verbi - sestra Gelazina

Šlajmerjev dom

Leta 1945 sem kot instrumentarka delala v Šlajmerjevem domu (kasnejša ortopedska klinika) v Ljubljani. Tam smo bile splošne sestre. Šlajmerjev dom je

bil privatni dom Trgovskega bolniškega podpornega društva. Imel je naslednje oddelke: kirurgijo, interno, ginekologijo itd. Predstojniki so bili dr. Mermolja, dr. Mal, dr. Kramari in dr. Finkova. V Šlajmerjevem domu so bili tudi ranjenci, med katerimi so bili tako partizani kot domobranci.

8. marca 1948 so odstranili vse sestre iz bolnišnic. Jaz sem nato na povabilo prim. Hafnerja odšla na Jesenice, kjer je bila 11. aprila 1948 odprta Splošna bolnišnica. Tam smo imeli zelo veliko število ranjencev, ki so bili obstreljeni ali so imeli ozeblino. Poskusili so bežati preko Golice in Področce. Pred njihovimi sobami je bila vojaška straža.

Ljubljana, 1999

Alojzija Mramor - sestra Emilija

Iz zavetiš a Sv. Jožefa v Ljubljani v Škofove zavode

V družini nas je bilo sedem otrok, trije bratje in štiri sestre. Brat Franc Lenar i - Pri Tomic je bil veselega zna aja, rad je pel, redno je sodeloval pri dramskih igrah z u iteljem.

Delal je doma na kmetiji do leta 1941, ko je umrl o e. Nato se je preselil k sestri, poro eni v Bevkah pri Grantarju. Delal je na Vrhniki in se je pripravlj al graditi svojo hišo, ker se je hotel poro iti. Nakupil je že precej gradbenega materiala in je imel vse pripravljeno za gradnjo, ko so ga leta 1943 pregovorili, naj gre k domobrancem. Kot domobranec je služboval v Bevkah pa tudi v Ljubljani.

S sestro Pavlo sva ga zadnjikrat videli v Ljubljani leta 1944. Rekel je, da ni nikomur ni žalega storil. Spomladi leta 1945 je bil naprošen, da bi peljal hrano skupini domobrancev v Idrijo. Na poti so zapeljali na mino, ki je eksplodirala. Ranjenega so odpeljali v bolnišnico v Ljubljano. To se je zgodilo aprila 1945. V bolnici je ostal do 9. maja 1945. Sestra Pavla, ki je bila v Ljubljani v tedanjem zavetiš u Sv. Jožefa, je videla nevarnost. Vzela gaje v oddelek med svoje bolnike. Imel je nogo v mavcu in je mogel hoditi le z berglami. Bil je izdan in so ga prišli iskat že po dveh dneh. Bratje so se trudili, da bi izvedeli, kje je. Le toliko so mogli izvedeti, da je bil v Škofovih zavodih v Ljubljani in tam mu en ter ustreljen. Trupla so takrat vozili nemški ujetniki nekam na Vi v skupni grob.

Pariz, 20. mar. 2000

Albina Lenar i - sestra Marija

Jozefiš e

Jozefiš e, imenovano tudi Jozefinum, je bil last Gospejnega društva, zadnja predsednica je bila u iteljica gospodi na Vesnerjeva. Naše sestre so v ta zavod prišle okoli leta 1895. En del hiše je bil kot sanatorij in v njem so razni zdravniki imeli svoje ordinacije, bil je zobozdravnik, nekaj asa pa je bila tudi porodnišnica.

Pozneje so tukaj našle dom z vso oskrbo razne gospe, tudi visoko stoje e, npr. Plemenita Kron in druge. Drugi del hiše je služil za dom revnejšim oskrbovankam, predvsem takim neporo enim, ki so v Ljubljani služile pri družini.

Sestre so vodile tudi šivalno šolo za šivanje perila in za ro na dela. U enke so

stanovale v domu in so tukaj imele vso oskrbo po nizki ceni, revnejše so lahko bile tudi zastonj, s tem da so potem eno leto delale v šivalnici.

Ena ali druga sestra je hodila v privatno postrežbo bolnikov. Vse dejavnosti v hiši, popravila stavb in nakupe so sestre vodile samostojno. V kapelo je vsak dan prišel maševati en duhovnik od zunaj, dolgo asa poznejši škof, prof. dr. Uj i , dr. Slavi in drugi. Kot begunec tudi poznejši škof dr. Rožman.

Leta 1946 je bilo Jozefiš e podržavljeno, šola za šivanje je prešla v državno KROJ.

Leta 1956, 3. maja, je zadnjih 5 sester, ki so takrat še delale tam kot bolniške negovalke, morale zapustiti Jozefiš e, zaradi redovniške obleke. Naše sestre so v Jozefiš u delale ve kot 60 let, naj prej iz province Gradec, nato iz province akovo.

Mala Loka, 28. mar. 2000

sestra Terezija Žerdin

Ranjenci so izginili ez no

Leta 1944 sem bil ranjen in maja I. 1945 sem bil ponovno v bolnišnici. Po koncu vojne se iz bolnišnice spominjam, da so tja prišli partizanski oficir, neka uniformirana oseba in navaden partizan, ki so popisovali vse ranjence. V sobi nas je bilo veliko. Soba je bila v pritli ju oddelka za vojne poškodbe Splošne bolnišnice na Zaloški cesti. Vsak je imel svojo posteljo.

Domobranski ranjenci so nato ez no izginili, njihove postelje so bile prazne. Ne vem, kam so jih odpeljali. Eden od njih je služil vojaški rok v Trstu. Odpeljali so jih tudi s kožnega oddelka. Mene je zaradi eksplozije bombe operiral dr. Gorjanc. Zdravil je tudi dr. Demšar.

rna vas, 1. mar. 1999

Jože Vidmar

Ranjence so odpeljali

O e je bil ob koncu vojne v bolnišnici v Ljubljani. Tudi mene so maja meseca 1945 zaradi operacije noge odpeljali v Splošno bolnišnico v Ljubljano. Tam sem bila pred vojno in po koncu vojne. V bolnišnici sem bila dva dni manj kot dva meseca. Operirali so me takoj.

Ležala sem na I. oddelku kirurgije (prvo poslopje na levi strani) v sobi za ženske, kije verjetno bila v pritli ju. V sobi je bilo 32 postelj. Od tam se je videla kapelica.

Potem so me premestili v paviljon št. 4 v poslopje na drugi stran (ravno tja, kamor so nesli ranjence), kjer sem ležala v pritli ju, soba desno, nekaj dni, dokler me niso premestili nazaj na kirurški oddelek I. Precej partizanov je ležalo v paviljonu št. 4. Zraven mene je v tisti no i ležala neka partizanka s kito, ki mi je glede ranjenih domobrancev rekla: »Kaj pa tiste belce uvajo tam gor, naj jih kar tukaj pobijejo!«

Ve krat so me nesli sedet v park in tako sem drugi ali tretji dan po premestitvi sedela na klopi v parku in opazovala, kako so domobranske ranjence partizani

odpeljali iz paviljona št. 4. Nekaj jih je lahko hodilo, nekaj so jih nesli. Bila sem na levi strani, njih pa so po glavni (notranji) cesti nesli na desno stran (tam, kjer je danes »rakov« oddelek). Nesli so jih ven iz bolnišnice. Gledala sem, e bo moj o e, ki je bil ranjen v hrbtenico, tudi med njimi, vendar ga nisem opazila.

V bolnišnici je bila sestra Ton ka. Usmiljene sestre so takrat še imele avbe, potem pa so jih morale sneti.

Korinj, 13. maja 1999

Kristina Oberstar roj. Hribar

Prestavitev ranjencev iz kirurškega oddelka

Do leta 1948 sem delala v Splošni bolnici v Ljubljani kot medicinska sestra. Takrat sem bila sestra v redu sv. Vincencija Pavelskega. Moje redovno ime je bilo s. Jubina. Bila sem na Kirurškem oddelku št. I. Kirurgija I seje nahajala v prvem nadstropju, kjer so ležali bolniki s poškodbami in tisti, katere smo operirali. V pritli ju je bila sepsa itd. Zgoraj smo imeli tri velike sobe in eno pomožno manjšo sobo. V eni sobi je bilo ve kot 30 bolnikov, saj je bilo na vsaki strani 15 postelj. Na drugi strani poslopja je bila že nova kirurgija. Na Interni je delala sestra Rezka. Dobro poznam tudi sestro Mervino, ki je bila na Interni.

Malo pred koncem vojne so od nekod pripeljali ranjene domobrance. Veliko, mogo e okrog 20, so jih pripeljali na naš oddelek. Takoj po koncu vojne so za eli gor in dol po bolnici hoditi partizanski oficirji, ki so zmerjali domobranske ranjence; bili so vse drugo, kot pa ljudje ... Hrane so imeli isto malo. Nekaj ve erov so ranjeni domobranci ležali tam. To so bili težki ranjenci. Jokali so, zato nam jih je bilo zelo težko gledati. Potem so pono i izginili, saj ko smo prišli zjutraj v sobe, kjer so ležali, so bile postelje prazne. Na Krg. 1 so izginili vsi domobranski ranjenci. Med njimi je bil neki ranjenec, kije imel zelo visok položaj na ministrstvu (morda notranji odsek). Bil je v samski sobi in zastražen. Ranjen je bil s sedmimi streli v trebuh pri begu ez mejo. Strašno so ga zasliševali. Od etrt do pol ure je neprestano govoril o Mariji. V bolnici je bil teden dni. Ali je umrl tako, ali so ga ustrelili ...

No na sestra s tistega oddelka se je pisala Šimec, vendar je pred enim letom umrla. Tisti dan, ko so odpeljali ranjence, so bili v bolnici dr. Benedik, dr. Košak in tisti zdravnik, ki je naredil samomor.

V bolnici seje govorilo, da so ranjence pobili v gramozni jami pri ljubljanskih Žalah.

Ljubljana, 22. jun. 1999

Jožica Ojstršek

Vojaki so odpeljali bolnike s kamioni - 1

Od leta 1943 do 1948 sem bila medicinska sestra (usmiljenka) v Splošni bolnišnici v Ljubljani na internem oddelku. Delala sem v prvem nadstropju. Zdravniki v bolnišnici so bili: dr. Mer un, dr. Heferle, dr. Mahkota, dr. Stojkovi in doc. dr. Matko, ki so ga po koncu vojne odpeljali partizani.

Okoli 9. maja 1945 so vse bolnike, ki so bili domobranci, premestili iz vseh oddelkov Splošne bolnišnice v Ljubljani na interni oddelek. Med bolniki je bilo največ ranjencev s težkimi poškodbami, ki so bili nepokretni. Imeli so strelne rane in so bili v gipsu. Namestili so jih v veliki sobi, kjer je bilo okoli 80 bolniških postelj. Soba je bila v pritličju. Ves čas so bili pod stražo. Nekaj dni (3-4) ali en teden po tem, ko so bili bolniki - domobranci premešeni na interni oddelek, so jih partizani odpeljali iz bolnišnice. Rekli so, da bodo domobrance premestili v drugo bolnišnico. Strežniki in strežnice so bolnike - domobrance naložili na kamione (kamioni niso imeli streh). Jaz jih nisem nosila, a sem jih videla. Prinesli smo jim zračne blazine. Kamion je v eni vožnji odpeljal približno 20 bolnikov. Ranjence so vozili z istim kamionom, kije prišel nazaj najmanj trikrat. Vse bolnike - domobrance so odpeljali v enem dnevu. Pri sebi so fantje imeli rožne vence in so v strahu molili. Kamion je prihajal nazaj zelo hitro.

Kurat, ki je skrbel za domobranske ranjence v bolnišnici, je bil lazarist Trček. Za kurataje bil nastavljen tudi Slana, kije stanoval pri Sv. Petru in je skrbel za vse bolnike.

Ljubljana, 25. mar. 1999

Marija Bani - sestra Mervina

Vojaki so odpeljali bolnike s kamioni - 2

15. marca 1939 sem nastopila službo v Splošni bolnišnici v Ljubljani, kjer sem kot medicinska sestra usmiljenka delala na internem oddelku do 8. marca 1948. Prve dni po koncu vojne (9. maja 1945) so partizani začeli zbirati vse domobranske bolnike in ranjence iz sosednjih oddelkov na Interni. Na internem oddelku je bila v 1. nadstropju velika soba št. 20, ki je imela 34 postelj, ki so bile vse zasedene. Poleg te je bila še manjša sobica za »lazaretnike«. Rečeno je bilo, da so v tistih dveh sobah 103 (sto trije) ranjenci in bolniki. Zelo veliko jih je bilo v gipsu. Potem so ti bolniki postali jetniki in so bili zastraženi. Kdo je skrbel za njih, ne vem, ker takrat nisem delala v tisti sobi. Imeli so samo zasilno oskrbo. Na Interni ranjenci niso bili dolgo, ampak samo nekaj dni. To ni bilo mesec dni, ampak samo nekaj dni po koncu vojne.

V njihovi sobi sta delali dve sestri: Nežka in Angelca por. Peternel (njen mož je bil uslužbenec v bolnici), doma s Police. Ko je prišla po ranjence posebna milica, sta morali Nežka in Angelca nositi ranjence na velik kamion, s katerim so jih potem odpeljali. Bili sta kregani, ker sta preveč lepo ravnali z njimi. Hitro so jih odpeljali in se potem spet hitro vračali po preostale.

Spominjam se slepega bolnika, ki so ga takrat odpeljali. Šest mesec dni so ga pripeljali nazaj (Jože Rugelj; op. uređ.). Ko je ležal v sobi št. 7 v pritličju, so ga drugi bolniki spraševali po usodi tistih ranjencev, ki so jih odpeljali. Odgovoril jim je, da ne ve, ker ni ni videl, le slišal je lahko, da so jih klicali po imenih in vodili od tam, kjer so bili nastanjeni. Povedal je, da so jih klicali ponoči.

Spominjam se tudi nekega policista (Peter Senik; op. uređ.), ki so ga odpeljali s kamionom. Takrat ga je prišla obiskat njegova žena z otrokom. To me je zelo pretreslo in upam, da so se še videli.

Z Interne se spominjam naslednjih zdravnikov: dr. Adrijana in dr. Sonca. Na o esnem oddelku je delala s. Germana. Spominjam se strežnika Francija, kije šel v partizane. Primarij je bil dr. Merun, potem je bil tukaj še dr. Heflerle, medtem ko je docent Matko po koncu vojne izginil. Potem je prišel prof. Tavlar.

V mali sobici, tudi v zgradbi Interne, je v tistem času sam ležal glavni na policiji.

Ljubljana, 24. avg. 1999

Veronika Mau, sestra Jožefina

Pri evanje varnostnika v bolnišnici

V službi sem bil kot varnostnik v Univerzitetnem kliničnem centru v Ljubljani. Zdaj sem upokojenec. Strugar (klicali smo ga »dreher«, ki je delal v delavnici UKC, mi je pripovedoval, ko sem bil varnostnik v Splošni bolnišnici v Ljubljani, kako so partizani na o esni ubili nekega domobranca, in to kar na postelji. On je bil pacient na o esni in je bil sam pri a temu dogodku. Najprej je bil v UKC odgovoren za dvigala. Stanoval je pri Sv. Florijanu v Ljubljani.

Takratni direktorjev šofer (pri protokolu) Stane (vozil je Krvino in Šifkovi a, malce je šepal) mi je povedal, da so bili takoj po vojni ranjenci zaprti zadaj za bolnico - na Poljanskem nasipu. Za njih ni nih e zdravstveno skrbel. Ranjence so partizani iz Splošne bolnišnice odpeljali v prisilne delavnice na Poljanski nasip.

Ranjeneec, ki je bil na sanitetnem vlaku, je bil Petri iz Ho evja (Zdenska vas). Bila sva skupaj na Teharjih.

ušperk, 5. maja 1999

Jože Podržaj

Delo kirurga v ljubljanski in celjski bolnišnici

Med vojno sem bil zaposlen v Splošni bolnišnici v Ljubljani kot kirurg. V tistem času sem vodil odsek za vojne poškodbe. Januarja 1944 so me Nemci zaprli, ker smo na enoti za vojne poškodbe zdravili deloma tudi partizanske ranjence. Takrat so zaprli ve jo skupino zdravnikov. Sam sem bil zaprt okoli šest tednov. Iz zapora so me izpustili po posredovanju dr. Janeza Janeža, s katerim sva se dobro razumela kot kolega. Ostale zaprte zdravnike so poslali v taboriš e v Dachau. Po 9. maju 1945 sem bil krajši as v. d. šefa II. kirurškega oddelka. Spominjam se pisarniškega referenta z enote za vojne poškodbe Dušana Šlegla, ki so ga po vojni zaprli za daljši as, kljub temu, da je med vojno sodeloval z OF Glavna sestra II. kirurgi nega oddelka je bila s. Jedrt, ki pa so jo menda pozimi 1944-1945 zaprli. V asu, ko sem vodil II. kirurgi ni oddelek, se še ni vrnila v bolnišnico. Ko so po 9. maju 1945 v mesto prišli partizani, so nekateri zdravniki zbežali, nekateri so bili mobilizirani, emigranti s Štajerske in Gorenjske so se vrnili domov. Na svojih delovnih mestih so ostali zdravniki, ki so sodelovali z OR V Splošni bolnišnici sem ostal, ker je dr. Božena Ravnihar zamejam ila pri ZMO. V bolnišnici so bile izredno zahtevne razmere. Vsa Slovenija, vklju no nova medicinska fakulteta, in Primorska (cona B brez svojih bolnišnic v Trstu in Gorici)

je imela okrog 500 zdravnikov. Delo je potekalo nepretrgoma, v asih smo spali samo urico ali dve. Kam so namestili poškodovance z odseka za vojne poškodbe, ne vem. Po vrnitvi iz zapora nisem več delal v tej enoti. O usodi pripornikov pa ne vem nič, saj na tej enoti nikoli nisem delal. Vem le, da se je z vlaki odpeljalo več ubežnikov, med njimi tudi dr. Janez Janež. Verjetno so bili med njimi tudi ranjenci. O njihovi nadaljnji usodi ne vem nič zanesljivega. Znan mi je le usoda dr. Janeža, kije opisana tudi v časopisu Družina, 1982; št. 41, str. 9. Zdravniki, ki smo svoje obveznosti v redu opravljali, smo bili obravnavani korektno. Slovenija je morala nekaj zdravnikov poslati v južne republike in te so odbirali med manj zaželenimi.

Kirurg dr. Bajta je bil mobiliziran in kot dober strokovnjak je dobil vodilni položaj v Vojni bolnišnici nekje na Primorskem (Crikvenica?). Zakaj so ga zaprli, ne vem točno. Govorilo se je, da je šlo za »neprimerne izjave«. Po prestanem zaporu je bil demobiliziran in postal šef bolnišnice v Novem mestu. Mene so premestili v Celje, da sem uredil razmere v tamkajšnji bolnišnici. Spominjam se, da so marca 1948, ob 4^h zjutraj odpeljali iz bolnišnice vse usmiljene sestre. Nadomestile so jih v hospitalu strežnice, v operacijskih in delovnih prostorih pa instrumentarke, ki smo jih v dveh osemmese njih tečajih vzgojili v letih 1946 in 1947 na kliniki v Ljubljani.

Prim. doc. Zvonimir Šušteršič, dr. med.

Nesreka na prulskem mostu in prestavitev ranjencev iz vojnega odseka s kamioni

4. maja 1945 so me domobranci kot 14 let starega fanta vzeli s seboj, ko so se umikali. Iz Zagradca sem moral peljati naš voz s konjsko vprego (lojtrnik z dvema konjema), na katerega so naložili nahrbtnike, hrano, strelivo, zaboje itd. Dne 7. maja 1945 sem bil ranjen pri prulskem mostu v Ljubljani, pri šoli. To je bilo popoldne, med 16. in 18. uro. Na vozu je razneslo mino, kije poleg mene ranila še dva druga; Rozmana, ki se nam je pridružil v Ljubljani, in nekoga, ki se je menda pisal Jereb in je kasneje umrl v bolnišnici - na nezgodi - (njegovega imena se ne spominjam, doma je bil verjetno iz Šentjerneja). Povezali so me in naložili na voz, ki je podil do bolnice po nekih kockah, kar je zelo treslo in me je hudo bolelo.

Vse tri so nas odpeljali na Kirurgijo v Splošno bolnišnico v Ljubljano. Bil sem zelo težek ranjenec. Ležal sem v paviljonu št. 1 in sicer v kotu sobe.

Nato so me prestavili v paviljon št. 5, kjer sem ležal v sobi v pritličju. Na št. 5 so bile 3 sobe. Zdravnikov ni bilo veliko. Usmiljene sestre so bile še v bolnišnici. S številke 5 se spominjam bolni arja, ki mu je bilo ime Franc Oblak, doma z Dolenjskega (Hinje), klicali smo ga »Verter«. Številka 5 je bila zastražena. Nih človek ni smel notri. Na vratih je stal stražar z brzostrelko. Okna so bila zamrežena. Zdravniška oskrba je bila zelo slaba. V sredini sobe je ležal nek Štajerec, ki je bil ranjen v glavo. Bil je v nemški vojski. V asih je imel napade in vpil: »Panzerfaust ...« ipd. Ranjencev je bilo zelo veliko. Na postelji sta ležala po dva. Neki mlajši fantje ležali poleg mene. Vse je bilo nabasano. Meni se je ranjena roka zastrupila, tako da so mi jo amputirali. Eden od treh zdravnikov, ki so bili na viziti, se je zavzel za to operacijo. To me je rešilo, ker sem bil že zelo slab. Kasneje nisem pustil, da bi mi amputirali še nogo.

Enkrat so prišli trije uniformirani partizani v sobo na št. 5. Pregledali so sobe. Nekdo je vzel blok in popisoval, kaj je kdo bil. Jaz sem povedal, da so me prisilno mobilizirali za prevoz. Bil sem predzadnji na vrsti in zapisal si je moje ime. Nato so za eli ranjence nositi ven iz sobe. Iz številke 5 so jih odnesli ve je število. Z nami so partizani govorili slovensko. Najprej so odnesli 2-3 ranjence. Nato sta me dva odnesla ven na hodnik na nosilih. Potem so odnesli tudi ostale. Med ranjenci je bilo nekaj Slovencev, drugi so govorili hrvaško. Bili so Hrvatje (ustaši, domobranci). Spodaj pri stopnicah je stal kamion. Dva sta tam prijemala ranjence in jih kar tako vrgla na kamion. Ranjenci so se zvižali od bole in in jamrali. To so bili sami težki in nepokretni ranjenci. Mene so nato prenesli v neko drugo sobo na št. 5 (prej sem bil v srednji sobi). Takrat sem tudi že lahko dobil obiske.

Do septembra sem bil v bolnišnici v paviljonu št. 5, kjer so se zdravili ve inoma mladi bolniki, ki so se ponesre ili.

Škofja Loka, 6. maja 1999

Jože Kastelic

Ma kov ukaz - 1

Že na samem za etku sem se distanciral od Ma kovih nezakonitih delovnih metod. Nadvse odlo no pa sem se uprl junija 1945 v Ljubljani Ma kovi zapovedi, naj organiziram iš enje ljubljanskih bolnišnic od sovražnih ranjencev. Zaradi tega me je odrinil v Beograd za delo v Albaniji, od koder sem se vrnil šele konec 1947 leta.

Dušan Bravni ar, Demokracija, 12. junij 1990, str. 15, naslov prispevka Socialisti ni peskovnik

Ma kov ukaz - 2

Junija 1945, ko sem bil na elnik Ozne za Ljubljana mesto (namestnik mi je bil Franc Popit, pomo nik pa Vlado Kadunc), sem se kot major uprl ukazu generala Ma ka, da iz ljubljanske bolnišnice odstranim sovražne ranjence.

Kasneje mi je moj prijatelj dr. Karel Milavec, kije bil po osvoboditvi leta 1945 upravnik vojaške bolnišnice v Mostah, povedal, da je bil v njegovi bolnišnici takrat še številen oddelek sovražnikovih ranjencev z lastnim sanitetnim osebjem. Ko je neko jutro prišel v službo, je ugotovil, da je ta oddelek s sovražnikovimi ranjenci skupaj s sanitetnim osebjem izginil ez no . Varnostni oficir KOS-a se mu je zlagal, da so jih pono i odpeljali v Avstrijo.

Leta 1988 sva bila z Viktorjem Avbljem skupaj na urološki kliniki. Tam mi je Avbelj, kije bil nekaj asa Ma kov namestnik, podrobno opisal posledice grozodejstev v t. i. breznih pod Podutikom. Avbelj mi je izjavil, da je dal to Ma ek izvršiti mimo njega. Takrat seje z Ma kom temeljito sprl in dosegel, da je šel od njega stran v drugo službo.

Slovenec, 18.junij 1994, rubrika: Tako mislim, prispevek-Izpoved na elnika Ozne.

Potrjujem resni nost navedb v Slovincu, Ljubljana, 28. junija 1999

Dušan Bravni ar

Ma kov ukaz - 3

Poleti 1945 je v ljubljanski bolnici ostalo 150 ranjencev - kot vemo, so jih že prej naložili na vlak, ki je nato tako tragično končal v Brezarjevem breznu nad Podutikom). Takrat je Ivan Matija naročil Dušanu Bravnarju (še živi v Ljubljani), naj jih odpelje in likvidira. Ker je Bravnar to odklonil, je potem poboj teh ranjencev iz ljubljanske bolnice izvršil nekje v smeri proti Dolenjski narodni heroj Leopold Kresečan.

Tribuna št. 5, 26. marca 1990, Rubrika - Pisma, naslov prispevka Komunisti na zverinstva.

Vilko Mavsar ml.

Brata Filip in France Lovšin ranjena ob vdoru v župnišče na Ježici

Filip Lovšin - Skonen - rojen 21. aprila 1911, umrl 20. junija 1945, je po končanem osnovni šoli z očetom kmetoval in kot mnogi vašani »fural«. V času krize je želel spremeniti težaško delo. Leta 1937 je odšel k policiji in v policijsko šolo v Zemun. Potem je bil v Ljubljani ves čas pri prometu. Bil je nesrečen, ker je moral nositi orožje. Med vojno ni bil v nobenem boju.

Po koncu vojne je bilo mleko na karte. On ni bil upravičen do njega. Zaželel si ga je. Šel je k teti Rozali, ki je gospodinjala bratrancu Janezu Puclju, župniku na Ježici. Teta mu ga je prinesla od kmeta - pol litra.

Filipov brat France, roj. 4. decembra 1928, si je z bombo poškodoval oko. Moral je iz bolnice, da je bil prostor za partizanske ranjence. Tčas je bil pri meni - sestri na Dolenjski cesti in se po naročilu vračal na preglede v bolnico.

Bratranec Ludvik Drobni je bil v internatu na gimnaziji Rakovnik. Vojska je zasedla zavod - dijaki pa so morali hoditi na politična predavanja. Zasadno je stanoval pri teti Rozali.

Prišel je k Francetu in odšla sta na Ježico, da bi si privošila vrtnih jagod. Skupaj so večerjali. Stric vpraša Filipa, kdaj ima službo. »Ob devetih na Ajdovšini na križišču.«

»No, pa prespi pri nas.«

Stric je odšel v posteljo, da se je pripravil za pridigo - drugi dan je bila nedelja.

Fantje - Filip, Ludvik in France so se pogovarjali pri mizi, France je radi oesa ležal na divanu v kuhinji. Teta je pomivala posodo, kar zasliši stopinje po stezi na vrtu. V oknu zagleda med rožami obraz sosedu mizarja.

Naenkrat se vsujejo rafali skozi okna in vrata, ki vodijo na vrt. Razbijali so na večna vrata. Župnik je šel odpret. Osupli so strmeli vanj, presenečeni, videjo, da je vstal napol oblečen iz postelje in nepoškodovan.

Filip je bil zadet v hrbet in noge. Naredil je nekaj korakov in se v veži zgrudil. Rekel je: »Fantje, kaj ste naredili z menoj. Še živeti nisem zašel, pa bom moral umreti. Notri bi prišli, pa bi se pogovorili, če ste kaj imeli.«

»Teta, umrl bom. Od pasu doli ni ne utim.« Drgetal je. Teta gaje zavijala v deke.

»Stric, umrl bom. Pripravite me na smrt.« Spovedal ga je, mazilil, po sv. Rešnje telo ni smel v cerkev.

Napadalci so bili mrki, brezbrizni. Oblastno so hodili in premetavali po župni

France je dobil ve strelav po nogah, rokah. Iz lica na desni - skozi obraz - na levi strani vratu je krogla izšla. Ve drobcev je ostalo v njem, ki so ez leta predrli kožo in sam si je pomagal. Iz kolenskega sklepa mu ga je pred nekaj leti vzel zdravnik. Bil je prepri an, da nima ni ve železa v sebi.

Oba brata so odpeljali v Št. Vid v ambulanto, od tam v zapore na Poljanski nasip (Povšetovo). Filip je 20. junija 1945 po pripovedovanju sozapornika v velikih bole inah umrl. Moral je biti tih pogreb. Z g. Legatom, duhovnikom in s štirimi pogrebci nas je bilo 13.

France je bil iz zapora prepeljan v bolnico, kjer mu je dr. Rant posve al vso skrb. V obraz je bil zabuhel. Pil je samo aj, ki mu je pritekel iz rane na vratu. Vsak zobje imel obro ek, na njem kavelj ek, prepeto z elastikami, da je vleklo eljust v pravi položaj.

Ko je prišel iz bolnice, je pripovedoval, da so bili z njim ranjeni domobranci in tudi v gipsu. Kako kruto, surovo so partizani delali z njimi. Bil je strašen vik, kri anje, jamranje. Vla ili so jih na tovornjake - odpeljali na moriš e v Mozelj.

O vsem tem mi je ve krat pripovedoval. Hotel je, da to ne ostane pozabljeno. Umrl je 12. avgusta 1995.

Ljubljana, 27. septembra 1999

Angela Klun roj. Lovšin

Janez Rozman med bolniki v zaporu Ozne - 1

Moj mož je bil konec vojne ranjen, ko so z vozovi bežali preko Ljubljane. Bil je pri domobrancih in sicer na post. Kopianj. Tik pred koncem vojne so po ivali pri šoli na Prulah. Takrat je pri prelaganju zabojev eksplodirala mina, ki seje nahajala med zaboji. Nezavestnega so ga odpeljali v bolnišnico v Ljubljani. Na vozu s konjem je. bil tudi Jože Kastelic (doma iz Zagradca), ki je bil v civilu. Njemu je takrat odtrgalo roko.

V bolnišnici ga je obiskal pokojni stric. Usmiljene sestre so bile takrat še v bolnišnici. Neka mlada nuna je bila zelo skrbna do mojega moža.

Nazadnje ni bil ve v Splošni bolnišnici, ampak v stavbi na Poljanskem nasipu (malo umaknjena od ceste, med drevesi), ki je na drugem bregu reke Ljubljanice kot pa Splošna bolnišnica. Danes je tam psihiatrija. Notri je bilo polno ranjencev, cela bolnišnica je bila polna in vsi so bili pod stražo. Zdravniške oskrbe ni bilo nobene. Moj mož je bil ranjen v stegno, imel je celo luknjo. Nekdo iz Ribnice, ki je ležal' poleg njega, mu je odvil rano in gnoj je špricnil do stropa.

Po koncu vojne so neke no i v sobo prišli partizanski oficirji (imeli so epolete na ramenih). Brzostrelke so imeli naperjene v ranjence. Imeli so spisec ranjencev in ga brali. Tiste, katerih imena so prebrali, so kar za noge potegnili z bolniške postelje in jih po tleh vlekli iz sobe. Privlekli so jih do kamionov in jih zmetali gor. Ranjeni domobranci so rjovel od bole in. Pri branju spiska so ugotovili, da nekoga

ni, zato so najprej rekli možu, da naj gre on, vendar so potem namesto manjkajočega določili nekoga tretjega. Mož je bil nato po amnestiji izpuščen.

Ljubljana, 25. nov. 1999

Marija Rozman

Janez Rozman med bolniki v zaporu Ozne - 2

Moj znanec Janez Rozman mi je pripovedoval o dogodkih tik pred koncem vojne. On je bil zadnji dan vojne ranjen (omenilje poškodbo leve roke) na Prulah.

Najprej je bil v Splošni bolnišnici v Ljubljani. Tja je bil sprejet še takrat, ko so imeli nadzor v bolnišnici domobranci. Po koncu vojne so partizani v Splošni bolnišnici opravili vizito in potem vse ranjene domobrance, med njimi tudi Rozmana, odpeljali v zapore na Povšetovi ulici, kjer niso imeli nobene zdravstvene oskrbe. Trgali so svoje srajce in si iz njih delali povoje.

Vsake toliko časa so prišli partizani s spiskom in odbirali ranjence, ki so jih potem odpeljali. Tiste, ki so bili na spisku za likvidacijo, so, če niso mogli sami dobro hoditi, odvedli po tleh in po stopnicah do kamionov. Z njimi so, po pripovedovanju Janeza Rozmana, delali slabše kot z živino. Odbiranje ranjencev in tudi tistih ujetnikov - domobrancev, ki niso bili ranjeni, je potekalo večinoma hitro.

Nekdo iz Velikih Lašč (bil je še mlajši), ki je ležal zraven Janeza, mu je z usti sesal gnoj iz rane in ga tako rešil. Ta človek je tudi preživel.

Neki ranjenec, ki je bil ranjen zadnji dan vojne (doma iz Gabrovke pri Zagradcu), se je po vojni skrival na Igu. Ostal je v domači vasi. Umrl je pred dvema letoma.

Rozmanje odšel domov po amnestiji.

Ljubljana, 23. nov. 1999

Franc Levstek

O zazidanih kletnih prostorih Bolnišnice za psihiatrijo v Ljubljani

Bolnišnica za psihiatrijo, ki se nahaja v poslopju na Poljanskem nasipu na desnem bregu Ljubljanice, se je v sedemdesetih letih odločila za prenovo in posodobitev pomožnih prostorov v kleti, ker je potrebovala dodatne prostore za delovanje svojega Centra za mentalno zdravje. Prenovljeni prostori predstavljajo le manjši del tlorisne površine celotnega poslopja. Ob tedanji prenovi so prebili zid, ki tvori pregrado do drugih kletnih prostorov, in naleteli na loveške posmrtno ostanke. Z deli niso nadaljevali, zid so zazidali nazaj. Med delavci so krožile govorice o streljanju pripornikov ob koncu vojne, ko so bili ti prostori namenjeni za Centralne zapore Ozne (imenovani tudi prisilne delavnice), ki naj bi bili s podzemnimi hodniki povezani z bližnjimi zapori na Povšetovi ulici.

Ljubljana, 28. feb. 2000

B. R.

III.

Nesre a dveh de kov iz Rakitnice

Moje ime je Jože Merhar. V Rakitnici živim že 90 let. Izu il sem se za evljarja. Potem sem delal na žagi in v tovarni. Tukaj sem bil tudi po koncu 2. svetovne vojne. Od takrat se spominjam, da so s kamioni peljali ranjence iz bolnišnice v gozd in jih pobijali. Pripeljala sta najprej dva in potem še dva kamiona. Kamioni so bili pokriti s ceradami in zadaj so sedeli partizani s puškami. Prvi sta pripeljala kamiona enkrat popoldan, drugi pa zjutraj ob 5. uri.

Od tistih, ki so pobijali, so nekateri prišli nazaj v vas. Od mojega brata sin France jim je nesel vodo v korito, da so se umivali. Rekli so, da so se s ta belimi borili. Umivali so se zato, ker so bili krvavi. Zlasti so imeli krvave roke. To je vse zelo smrdelo, zaradi na ina pobijanja bolnikov oz. ranjencev. Mojega ne aka Franceta je takoj naslednji dan ubila granata. Poleg njega je granata ubila še Žihernovega, ki se je pisal Levstik. Enemu je bomba odtrgala roko, medtem ko je drugemu odbilo del glave.

Potem, ko smo bedeli pri mrtvem ne aku v hiši mojega brata, ki stoji tik ob cesti, sem zjutraj ob petih videl še dva kamiona, ki sta mimo hiše peljala v gozd. To je bilo en dan po tistem, ko je ne aka ubila bomba, torej 23. junija 1945. Prva dva kamiona sta pripeljala en dan pred tem, to je bilo 21. junija 1945.

Potem so vaš ani našli pogoriš e, kjer so partizani zažgali obleke ranjencev. Na pogoriš u so našli sežgane ostanke bolniških obla il, umetnih nog, ostanke povojev, opornic itd. Tisti, ki so to videli, so verjetno že vsi pomrli.

Rakitnica, 26. mar. 1999

Jože Merhar

Zaznamek:

Imena dveh de kov iz Rakitnice:

- Janez Levstik (25. november 1932 - 22. junij 1945) - »Pri Žihernovih«, Rakitnica

- Franc Merhar (13. september 1934 - 22. junij 1945), Rakitnica št. 40

Opomba: V knjigi umrlih, ki se nahaja v župniš u, je zabeležen napa en mesec smrti (julij), ker se je nesre a zgodila meseca junija. Kot dan pokopa je ozna en 24. julij 1945, vendar sta bila pokopana 24. junija 1945. Na nagrobni tabli Janeza Levstikaje na pokopališ u v Rakitnici kot datum smrti jasno ozna en 22. junij 1945. Pravilni podatki o smrti de kov se nahajajo v knjigi osebnih stanj župnijskega urada v Dolenji vasi.

Vpogled v župnijske arhive opravila dr. Lovro Šturm in Blaž Ivanc, dne 26. marca 1999.

Dne 25. maja 1999 smo ponovno obiskali g. Merharja iz Rakitnice, ki je potrdil, da je videl štiri kamione z ranjenci. To je bilo takrat, kot je že navedeno v izjavi. Avtobusa se ne spominja.

Poboj ranjencev

Spominjam se dogodkov po koncu 2. svetovne vojne, ko so v bližini Rakitnice partizani junija meseca pobili ranjence. V gozd so jih peljali s kamioni. Njihov vodi je bil partizan P. M. iz sosednje vasi, ki se je vozil spredaj na motorju in jim kazal pot do brezna pri Konfinu.

P M. se je z motorjem pripeljal v vas in se odšel umivat v reko Rakitnico, ker je bil krvav. Z njim sem se takrat, ko se je pripeljal, tudi pogovarjal. To je bilo pri mlinu, »Pri Malnarjevih«.

Rakitnica, 26. mar. 1999

Franc Vidervol

Pogoriš e ostankov obla il

Ko sem bila stara skoraj sedem let in sem hodila v prvi razred, smo s staro mamo Antonijo in še enim fantom iz naše vasi (Loški Potok) šli od sorodnikov iz Gr aric po cesti domov proti Glažuti. Prejšnji dan se še nismo upali vrniti, saj so po cesti (takrat še ni bilo nove ceste) vozili pokriti zeleni vojaški avtomobili. Notri so bili ljudje. Tisti dan se je slišalo streljanje. Domov smo odšli naslednji dan po kosilu (opoldne). Ko smo hodili po cesti, je stara mama rekla: »Tukaj strašno smrdi!« Ob cesti je gorelo od 6 do 9 ognjev, ki so bili že skoraj pogašeni. To ni bilo dale od ceste, bilo je takoj na levi strani, na nekakšni ravnici. Nikogar ve ni bilo zraven. To je bilo poleti. Stara mama je naslednji dan povedala, kaj je videla.

Rakitnica, 17. jun. 1999

Nada Klun

Kamioni in avtobusi v Rakitnici

Videla sem (takrat sem bila stara 16 let), da se je avtobus, ki je prej peljal ranjence in partizane na moriš e, nazaj grede ustavil v vasi Rakitnica, pod hišnim oknom moje stare mame - po doma e Pri Jakužovih. Partizani so si šli umivat roke dol k vodi, v reko Rakitnico. Nesti so jim morali vodo. Otrokom so rekli, da so se borili s ta belimi. Takrat ni bila visoka voda, ker sta dva fantka tam naletela na mino. Skozi okno sem gledala v star avtobus in zadaj na sedežih avtobusa, ki je bil zelene barve, sem videla vojaške obleke. To je bilo tisti dan, ko smo prišli od pogreba dveh fantkov (Merharjevega in Žihernovega). Verjetno je to bilo okoli 11. ure. Na pogrebu so govorili: Joj, danes so spet ranjence peljali v gozd! En ali dva dni prej so šli pa s kamioni. Vsa vas je to vedela, vendar jih je že dosti pomrlo. Gospa Klun, ki je doma iz Loškega Potoka in sedaj sosedja od Merharja, je, ko je s staro mamo šla na obisk v Gr arice, videla goreti 7 ognjev. Strašno je smrdelo. Bolniške obleke so sežgali tam.

Slišala sem, da so se prišli umivat ve krat. Enkrat takrat, ko so bili samo s tovornjaki, drugi pa takrat, ko sem jih tudi sama videla.

Ko so seka i sekali v gozdu, so videli pogoriš a. Prav tako so našli protezo za nogo, gips, glavnike. To mi je povedal moj brat Ivan, ki je bil zraven. Stanuje pri cerkvi. On je videl 2 tovornjaka, ki sta stala pri trgovini.

V Gr aricah vse vedo, vendar ne bo nih e ni povedal.

Iz Rakitnice je bil tudi nekdo ranjen in tukaj ubit. France Henigman - Polonin je bil pri policiji v Ljubljani in nato ranjen. Bil je v bolnici ob koncu vojne. Zdi se mi, da nima ve sorodnikov. Napisan je na spominski ploš i. Likvidatorja Mrharja iz Blat je takrat prosil, da naj ga reši, vendar ga ni. O tem mi je pripovedoval Leopold Gorše - Petrov iz Kanade. Onadva s Henigmanom sta bila skupaj pri vojaški policiji v Ljubljani. Gorše je povedal, da je bil Henigman v bolnici v Ljubljani. Zbolel je.

Ranjence so peljali dvakrat ali trikrat skozi vas.

17. jun. 1999

A. R.

Poboj ranjencev v breznu pri Konfinu

Dobro se spominjam dogodkov v mesecu juniju leta 1945. Z vrstniki mojih let smo se z vozi ki (kolcami) vozili po klancu sredi vasi. Moja sovrstnika Janez Levstik in Franc Merhar iz Rakitnice sta bila prva. Pobrala sta mino, jo odnesla domov in tolkla po njej. Oba je ubilo. To je bilo 22. junija 1945 popoldne. Bil sem na pogrebu in ko smo odhajali s pogreba okrog 11" dopoldne, sem videl dva vojaška tovornjaka in dva avtobusa, v katerih so bili partizani. Videl sem jih, da so se umivali sredi vasi. im so prišli v vas, so izstrelili dve ali tri signalne rakete. Potem so se umivali, ker so bili krvavi. Gledal sem jih, kako so se umivali in videl, da so imeli za pasom številne domobranske kape. Potem so v hišah v vasi malicali. Hrano (bel kruh in salamo) so prinesli vse s seboj. Na tovornjaku so imeli na kabinah prislonjene mitraljeze. Vozila so bila razvrš ena sredi vasi Rakitnica; najprej en tovornjak, nato dva avtobusa in spet tovornjak. Kasneje mi je moj sosed Janez Gorše ve krat pripovedoval, da je isti dan pri potoku, kjer je šel napajat živino pri napajalniku, tudi videl partizane, ki so se umivali v teko i vodi in se hvalili, kako so pospravili zadnje »bel ke«.

Leta 1947 sem pomagal odkazovati drevje za posek v skupini z logarjem Antonom ernetom. On nam je pokazal obe jami »pri konfinu«, kjer smo takrat odkazovali drevje. Takrat je bil še vedno smrad iz ene jame (druge - ožje spodnje jame). Dobro se spominjam, da sem pri prvi - širši -jami videl ostanke ortopedskih pripomo kov in sicer najve nožnih protez in bandaž, nekaj ro nih protez in en ortopedski steznik. Vse to smo radovedni mladeni i našli pokrito z listjem. Skrbno smo iskali morebitne ostanke nabojev (patronov), a našli nismo ni esar. Vidno je bilo le to, da so minirali drugo ožjo jamo, ki je tudi bolj spodaj. Vozniki, ki so iz gozda odvažali les, so mi kasneje pripovedovali, da jim je o tem pripovedoval bosanski oglar, ki je poleti 1945 v bližini postavil kopo za pripravo oglja. Oglje je že kuhal in je moral biti ob kopi podnevi in pono i. Pretresen je pripovedoval voznikom, kaj se je takrat pono i zgodilo. Slišal je rjoenje in tuljenje pokon anih.

Na terenu »pri konfinu« (Auerspergova posest) so sekali do leta 1960. Potem je bil v zaprtem obmo ju uprave Snežnik do leta 1990. Tedaj se je to obmo je konfina imenovalo »oddelek 18«.

Rakitnica, 18. nov. 1999

Ivan Ban i

S tovarnjakom v ko evske gozdove - Jože Tomaži

Osmega maja 1997 smo pospremili k ve nemu po itku skromnega in dobrega Jožeta Tomaži a, »Jakelnovega Joža« iz Zaloga pri Cerkljah na Gorenjskem.

Rodil se je leta 1924 na srednje veliki kmetiji. Vse življenje je delal na njej, eprav mu ni zagotavljala kaj ve kot skromno preživetje. V življenju je doživel marsikaj hudega. Doma o vas je moral zapustiti leta 1943, ko je bil mobiliziran v nemško vojsko. Kot devetnajstletni mladeni je preživel strahote vzhodne fronte. Z ruskih bojiš se je ob koncu vojne vrnil domov, sre en, da jo je preživel. Vendar to veselje ni trajalo dolgo. Po nekaj dneh je dobil poziv od oblasti, naj se takoj javi na zbirno mesto v Domžalah. Od tam so ga odvedli v zbirno, oziroma koncentracijsko taboriš e v Šentvid nad Ljubljano v nekdanje Škofove zavode, kjer je zmagovita oblast izvajala selekcijo brez sodnih nalogov med mobiliziranci v nemško vojsko, ki so se vrnil domov kot nemški vojaki, in s Koroškega vrnjenimi domobranci.

Kot nemški vojak je imel možnost, da je v taboriš u delal tudi zunaj na dvoriš u. Prijavil se je za vzdrževanje elektri nih naprav, eprav tega dela ni bil veš . Neke no i ga je poklicalo poveljstvo taboriš a, da je skupaj z nekdanjim nemškim vojakom nalagal na tovarnjak ranjene in onemogle domobrance. Tovornjak jih je, mo no zastražen, odpeljal v ko evske gozdove pred z žarometi osvetljeno brezno smrti. S sojetnikom sta jih morala zložiti s tovarnjaka, likvidatorji pa so jih takoj postrelili in zmetali v brezno. Ista usoda je doletela sozapornika. Joža se je udežno rešil. Z izgovorom, da gre po neko stvar v tovarnjak, mu je uspelo, da se je skrtil pod pogrinjalo in se tako pripeljal nazaj v taboriš e. Zjutraj je šel, kot obi ajno, na delo, od poveljstva pa se k sre i nih e ni spomnil, kje je bil pono i in da ne bi smel ve biti med živimi. Ob pomilostitvi avgusta 1945 je bil odpuš en domov.

Prestano gorje gaje mo no zaznamovalo. O njem ni nikdar govoril. Piscu teh vrstic se je zaupal pol leta pred smrtjo.

Spodnji Brnik pri Cerkljah, 15. februarja 2000

Alojz Kalinšek

IV.

Poboji v Iškem Vintgarju

Kamion z ranjenci se je maja 1945 pono i ustavil pred mojo hišo (Iška št. 13). Voznik je spraševal, kje je pot na Krim. Rekel sem jim, da morajo iti nazaj, ker so zgrešili odcep, in tam zaviti gor. Nato je neki partizan rekel: Ah, kar poženimo naprej! Dolgo asa jih ni bilo nazaj, kar mi je bilo sumljivo. Zjutraj sem zgodaj vstal, vzel sekiro, bila je še slana, in šel pogledat naprej po poti. Videl sem kri in šel gledat, kje so trupla. Trupla pobitih ranjencev so bila zasilno zagrebena v jarku ob cesti in pokrita s smre jem. Med pobitimi je bilo veliko doma inov. V kamionu so bili med ranjenci Tone Škulj, nato od Pristavke brat Matjažev iz Loke in drugi, kar mi je povedal I. Ž. - P iz Iške vasi.

Dobro se spominjam tudi streljanja ciganske skupine iz 1. 1942 v gmajni v

Iški. Partizani so zahtevali od vaš anov, naj prisostvujejo ustrelitvi kot gledalci. Pristav ev Francelj in jaz sva skupaj stala, gledala in jokala, ko so jih streljali. Ljudje so bili, tako kot mi. Partizani so rekli, da e ne boste gledali, bomo še vas ...

Spominjam se tudi, da so ve krat vozili kamioni z ujetniki po vojni na Gornji Ig pod Krimom v tamkajšnje brezno.

Iška, 27. avg. 1999

Jože Škraba

O poboju Romov in domobranskih ranjencev (pro memoria)

Dr. L. P. in dr. Lovro Šturm z gospo B. so odšli v sotesko in si najprej ogledali kraj desno od makadamske ceste, kjer pod steno stoji križ v spomin na pobjo ve jega števila Romov, ki so jih partizani postrelili 1. 1942. Ga. B. se spominja romskega sprevoda, ve inoma žensk in otrok, ki so jih partizani gnali skozi Iško. Preživela je ženska, ki je ušla in se zatekla v Gornji Ig.

Nato so vsi trije odšli k znamenju, ki stoji med dvema po itniškima hišicama, v spomin na pobjo domobranskih ranjencev maja 1945. Ga. B. pove, da njen brat ve za to no mesto posmrtnih ostankov. Meni, da niso tam, kjer stoji križ, ampak v zasutem jarku (pod drevesi) pred vikendom z zelenimi polkni. Brat je bil pastir je bil tedaj tam, ko so na tem mestu postavili barako gozdnega gospodarstva. Tedaj so kopali temelje zanjo in se spominja, kje so našli loveška okostja.

Na povratku so zagledali na polju ob cesti g. Jožeta Škrabo in imeli z njim razgovor. Jože Škraba pove, da se je kamion z ranjenci maja 1945 pono i ustavil pred njegovo hišo. Voznik je spraševal, kje je pot na Krim. Škrabajimje povedal, da so zgrešili odcep, nakar so partizani rekli, da bodo z ujetniki opravili kar tukaj. Od hiše so vzeli krampe in lopate. Jože Škraba je zjutraj zgodaj vstal, bila je še rosa, in šel pogledat naprej po poti. Trupla pobitih ranjencev so bila zasilno zagrebena v jarku ob cesti. Škraba pravi, da so bili v kamionu med ranjenci Tine Tavželj, Tone Škulj - Matjažev, kar mu je povedal P iz Iške vasi.

Jože Škraba se dobro spominja tudi streljanja ciganske skupine iz 1. 1942. Pravi, da so partizani zahtevali od vaš anov, naj prisostvujejo ustrelitvi kot gledalci. Spominja se tudi, da so kamioni z ujetniki po vojni ve krat vozili na Gornji Ig pod Krimom, v tamkajšnje brezno.

Nato so šli na obisk k Valentinu Tavžlju. Navzo a tudi žena. Valentin Tavželj se zelo zanima za zgodovino, pokaže knjigo Ferda Gestrina, Svet pod Krimom in Naš koledar, 1995, izdala Društvo piscev zgodovine NOB. Pove; da je bil na kamionu z ranjenci njegov brat Matija Tavželj, roj. 1. 1927 in še dva poznana doma ina: Tone Škulj iz Iške vasi in Jože Modic, po doma e Trzenski iz Iške vasi. Ali je tam tudi Matjažev, se ne ve zanesljivo, ali je tam ali v Grmes, tudi to, kje je Boris Švigelj iz Bresta, se ne ve natanko.

Brat Matija Tavželj je bil pri domobrancih na postojanki Ob ine pred Trebnjem. Leta 1944 je bil ranjen in nato ves as po bolnicah. V baraki v Vojaški bolnici ga je maja 1945 videl stražar Anton Likovi iz Gornjega Iga, nazadnje

Valentin Tavželj aprila 1945 v vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografija iz druž. brat Matija Tavželj).

pred binkoštni 1945. Tavžlja je videl tudi Jože Černi, Podkraj. Tedaj je bil mobiliziran kot vojak, pojedel je namenoma kredo, poslali so ga v Vojno bolnico v Ljubljano kot bolnika in spominja se Matije Tavžlja.

Ig, Iška vas, 31. mar. 1999
Dr. L. P., dr. Lovro Šturm

Pobiti ranjenci

Na kamionu med ranjenci, ki so jih likvidirali v Iški po koncu vojne, je bil moj brat Valentin Tavželj, roj. l. 1927 in še dva poznana doma in: Tone Škulj iz Iške vasi (ima sestro por. Stražišar) in Jože Modic, po domače Trzenski iz Iške vasi. Ali je tam tudi Matjažev, se ne ve zanesljivo. Tudi to, kje je Boris Švigelj iz Bresta, se ne ve natanko.

Brat Valentin Tavželj je bil pri domobrancih na postojanki Obine pred Trebnjem. Leta 1944 je bil ranjen in nato ves čas po bolnicah. Imam tudi slike iz bolnice, katere prilagam kot sestavni del izjave. Na eni od slik je tudi Janez Tavželj z Rakitne, ki je bil ranjen zaradi eksplozije mine v noge. Ima sorodnike na Rakitni, ki so se zanimali za sliko.

Iška, 27. avg. 1999
Matija Tavželj

Poboji v Koševem breznu - 1

Po koncu vojne, konec mesecajunija 1945, so nekaj ranjencev pobili v Iški in nekaj pri Gornjem Igu v Koševem breznu. Ponoči so skozi Gornji Ig proti Koševemu breznu vozili kamioni, pokriti s ceradami. Enkrat po tistem sem odšel k breznu. Bilo je pokrito s smrejem. Videlo se je spodnje perilo in bele kosti. Lisice so iz jame izvlekle kosti, ki so bile povezane z žico.

Tisti domačini, ki so bili zaprti v Šentvidu, so vsi pobiti v Iški. Med ranjenci je bil Tone Škulj. P, ki jih je pobijal, se je zagovoril, ko je bil pijan, ter Tonetovi sestri povedal, da leži Tone v Iški. Rekel je: »Vaš Tone je v Iški.« Na tem mestu so bili pobiti domačini iz okolice Iške vasi, Strahomera. Mogoče je bil tukaj ubit Matija Brancelj. Mavkov Francelj, Tavžlov Tine, Andrejev Kazin in Jože Modic -Trzinski so verjetno vsi bili tukaj pobiti.

Matija Tavželj mi je pripovedoval, da so v drugi rundi v Koševem breznu pobili še skrivače z Rakitne. Pobili so jih od 15 do 20. To je bilo proti koncu meseca oktobra, saj je takrat že padel sneg.

Potem so v brezno nametali samo smeti, niso ga zasuli. Zdaj je tam kakšen meter globoka jama. Kostni so še notri.

Ljubljana, 18. jan. 1999
France Likovi

Poboji v Koševem breznu - 2

Glede pobojev pri Koševem breznu na Krimu lahko povem, da je Anton Brancelj (roj. leta 1893 na Brezovici, kasneje Gornji Ig 4), oče moje žene Marije,

proti koncu oktobra oziroma v za etku novembra 1945 šel ez Krim proti Brezovici. Pri Koš evem breznu je videl shojeno pot in krvave sledove. Takrat je padel prvi sneg.

Matija Tavželj je pripovedoval, da so notri v drugi rundi v Koš evem breznu pobili še skriva e z Rakitne. Pobili so jih od 15 do 20. To je bilo proti koncu oktobra meseca, saj je takrat že padel sneg.

Potem so v brezno nametali samo smeti, niso ga zasuli. Zdaj je tam kakšen meter globoka jama. Kosti so še notri.

Ko so še med vojno partizani pobili v Iški Cigane, so neko Ciganko le obstrelili. Ta je ušla in se zatekla k naši hiši na Gornji Ig. Partizani so jo vseeno našli in mojega o eta prisilili, da je zanjo skopal jamo. Ciganka se je nato morala živa vle i vjamo. Prosila je še za zadnjo cigareto, ki jo je tudi dobila. Nato sojo pokrili z vejami in ustrelili. Moj o e je nato moral jamo zakopati. O tem dogodku je pripovedoval moji mami, ko seje vrnil. Jaz sem to slišal ob isti priložnosti, ko je o tem dogodku povedal mami.

Gornji Ig, 18. jun. 1999

Jakob Likovi

Ian Knoja o povojnih pobojih

V zvezi z o itki g. Alojza Mati i a in g. Slavka Kokalja v Sobotni prilogi Dela 31. julija, eš da pišem neargumentirano, lahko zapišem, da sem bil od maja 1945 do pomladi 1947 lan Knoja in sem v zvezi s povojnimi poboji v tistem asu veliko videl in slišal.

Bil sem pri a, kako sta avgusta leta 1945 v Podutiku, kjer je 62 nemških ujetnikov izkopavalo trupla pomorjenih, Mitja Ribič in neki poro nik (nisem ga poznal, spomnim se le, da je bil grbav) s kamionom odpeljala zvezane nemške vojake - vedeli smo, da ne na dopust.

V Spodnji Idriji še živi likvidator V I., ki je kmalu po vojni, kot lan med vojno ustanovljene posebne brigade VDV (Vojska državne varnosti), na rmem Vrhu pri Idriji sam s pištolo postrelil skupino ujetnikov, potem ko se je pokvaril avto, s katerim so jih peljali na moriš e. S košem listja je poskušal zakriti sledove krvi, trupla pa so kon ala v enem izmed brezen.

Po vojni sem bil skupaj tudi z I. K., spomeni arjem od leta 1941, od katerega sem prav tako veliko zvedel, saj je na Igu pobijal domobrance in jih metal v potok Iščo.

Ti in mnogi drugi, še vedno zamol ani zlo ini in zlo inci so znani tudi v tujini.

Hanau, Delo, 7. avg. 1999, Sobotna priloga, Še o krivicah totalitarizma, str. 39.

Ludwig Gruden

V.

Bolnišnica v Novem mestu

Ve krat je so sestra pripovedovala svoje spomine, med drugim naslednje: Poleti 1944 je primarij bolnišnice v Kandiji pri Novem mestu zahteval od predstojnikov

usmiljenk v Ljubljani dve sestri inštrumentarki; ena od dolo enih sem bilajaz. Do Rade smo se peljali z vlakom, naprej na domobranskem tovornjaku.

V bolnišnici je bilo veliko ranjenih domobrancev in nekaj ranjenih partizanov. Vse so v bolnišnico pripeljali domobranci. Operirali so jih štirje kirurgi: dva civilna zdravnika, eden od njiju je bil primarij, tretji je prihajal v službo v domobranski uniformi, etrti je bil Italijan in je ostal v Sloveniji še po vojni. Vsi so enako skrbeli za vse ranjence. Ranjenci so bili po sobah pomešani, kakor je bil prostor. Stregel jim je brat Polikarp in bil dober do vseh. (Bil je iz reda usmiljenih bratov.)

... maja 1945, dva dni pred prihodom partizanov, so domobranci odpeljali vse moje ranjence, partizanski so ostali.

Kmalu so partizani pripeljali ve svojih ranjencev in tudi domobranca, kije bil ranjen v stegno. Njega so namestili v tretje nadstropje. Ker je imel nogo v nategi, ne bi mogel pobegniti, vendar sta ga stražila dva partizana. Kaj se je potem zgodilo z njim, ne vem.

Do tod pripoved sestre.

Še o ranjencih, rubrika: Tako mislim, Slovenec, 16. januar 1996

rnu e, januarja 1996

sestra Pavla Škerbec

Umik bolnikov iz novomeške bolnišnice

Redovne ali škofijske bogoslovce so med 2. svetovno vojno postavili pred izbiro; ali smo morali k organizaciji »Todt« ali za bolni arje. Tako sem odšel za bolni arja v vojno ambulanto v Novem mestu. Stanoval sem v tamkajšnjem samostanu. Vojna ambulanta seje nahajala v novomeški gimnaziji in tja sem hodil na delo, stregel sem zdravniku in pomagal pri previjanju ranjencev itd. Vojna ambulanta je bila v bistvu prehodna ambulanta, ki je služila za prvo nujno zdravstveno oskrbo ranjencev. Le manjše število ranjencev je ležalo v vojni ambulanti. Tam so bili sami domobranski ranjenci, nemških ni bilo. V vojni ambulanti je delal neki zdravnik, kateremu je stregel vojak Šurla, doma z Dolenjske. Zdravnika sem po vojni sre al v Ljubljani, vendar se ne spominjam njegovega imena.

Mesec dni pred koncem vojne sem moral na operacijo zaradi vode v kolenu. Operiral me je dr. Žakelj in tako sem kot bolnik ležal v bolnici usmiljenih bratov v Novem mestu. V Kandiji sem po operaciji ležal v veliki sobi, kjer so bili samo domobranski ranjenci. V sobi nas je bilo kakih 30. Bolnišnica usmiljenih bratov v Novem mestu se je nahajala v rumeni stari stavbi, vse drugo pa je bilo dozidano šele kasneje.

V bolnišnici je kot medicinska sestra delala Žagarjeva iz Stopi . Njen brat Miha Žagar je bil pri domobrancih, a ni bil ranjen. Vse bolni arke so bile prostovoljke. V Novem mestu sta bila bolni arja br. Marijan Avguštin Kostelec in br. Marko Janez Kostelec. Oba sta pogrešana kot žrtvi. Za etnega bolni arja v Kostanjevici na Dolenjskem je bil p. Pavel Krajnik.

6. maja 1945 sem se kot bolnik umaknil z drugimi domobranskimi ranjenci in

bolniki na Koroško. Na transport so šli predvsem lažji ranjenci. Iz Novega mesta smo se umaknili z vozovi lojtrniki do Krškega in nato s kamioni do Celja. Iz bolnišnice v Celju smo odšli na sanitetni transportni vlak, kije bil potem zajet na Teznem. Na vlaku so bili ve inoma Nemci in Italijani. Na Teznem smo stali 10 dni. Preživljali smo se tako, da smo pekli improvizirano jed, narejeno iz zdrobljenega zrnja, ki smo ga dobili iz razbitih vagonov, ki so stali na postaji.

Sestre, ki so nas spremljale, so bile na Teznem še z nami, potem so nas lo ili.

Del zajetih bolnikov in ranjencev, od 15 do 20 po številu, ki smo bili lažji ranjenci, so nas potem odpeljali na delo v Slavonijo v Valpovo, kjer smo se sre ali s Slovenci s Štajerske, ki so morali služiti vojaški rok v Wehrmachtu. Tam smo bili pomešani z Nemci in Italijani. Vsega skupaj nas je bilo kakih 100 Slovencev. Delali smo v gozdu blizu vasi Hrastovec. Tamkajšnji kmetje so nam nosili hrano v bližnjo koruzno njivo, kjer stajo vsaki prišla iskat dva izmed nas. Tam smo bili od junija do avgusta 1945. Nato smo bili ob amnestiji izpuš eni. Tistih 15-20 fantov je preživel in nekaj sem jih sre al kasneje, ko sem bil l. 1948 mobiliziran v disciplinski bataljon.

Ljubljana, 26. jan. 2000

Anton Brolih - p. Polikarp

Prestavitev bolnikov iz bolnišnice v Slovenj Gradcu

Moji spomini temeljijo na lastnem doživljanju, predvsem pa na pripovedovanju staršev. Moj o e je bil namre tedaj ravnatelj bolnišnice v Slovenj Gradcu in edini internist na internem oddelku. Seveda velja to za as, ko sem sam še hodil v šole.

Od leta 1956 sem s krajšimi prekinitvami delal v tej bolnišnici kot zdravnik na internem oddelku. Leta 1974 sem postal namestnik direktorja in ostal na tem mestu do upokojitve 30. junija 1998. Tako sem lahko pregledal tudi arhiv v bolnišnici, seveda le tisto, kar je ostalo. Ostali arhiv je bil v povojnih letih odpeljan in ne vem, kje je.

V zadnjih mesecih vojne leta 1945 se je na kirurgiji zdravilo veliko ranjenih nemških vojakov. Nekaj zna ilnih popisov sem izbral in jih kot ilustracijo prilagam.

Dne 30. aprila 1945 je Hitler naredil samomor in dne 9. maja je nacisti na Nem ija kapitulirala. Tega dne je primarij Schwarz poklical mojega o eta in primarija Strnada v bolnišnico in jima predal ustanovo z bolniki ter se z družino in nemško garnizijo umaknil v Avstrijo. Kasneje je živel in delal v Brucku na Muri. Prihajal je še v Slovenj Gradec k znancem. V sedemdesetih letih je umrl za rakom.

V naslednjih dneh je bila hiša prepolna ranjenih in bolnih. Dne 14. maja so partizani po hudih bojih pri Doli u zavzeli Slovenj Gradec in to brez borb. Nemških enot v zadnjih dneh tukaj ni bilo. Strah so povzro ali beže i ustaši, ki so požigali hiše (Vastlovo pri Murku) in jemali talce.

Nekaj dni potem so partizani odpeljali vse ranjene in bolne (ustaše, etnike itd.). ez as je moj o e vprašal dr. Sajeta, ki je vodil to akcijo, kam so jih odpeljali. Dobil je zgovoren odgovor, da »so že angel ki«. (Vsaka podrobnost z

vukovarsko bolnišnico leta 1991 je zgolj naključje ali pa je to na in ravnanja z ujetniki - ranjenci in bolniki?)

Slovenj Gradec, 26. december 1999

Prim. Jurij Simoniti, dr. med.

Spomini težkih časov

(Splošno o razmerah v Bolnišnici v Mariboru maja in junija 1945)

Maja 1945 sem delala v Mariboru v Bolnišnici na internem oddelku. Takoj po umiku okupatorjev sem prešla na kirurški oddelek, ker so nam napeljali veliko ranjencev. Nihale jih ni stražil. Me sestre nismo vedele, kdo ali kaj so. Med njimi je bilo tudi nekaj Hrvatov, nekaj tudi bivših borcev ustašev. Partizani so hodili po bolnišnici in preštevali in popisovali, me nismo vedele zakaj. Potem so povedali, da gredo ti in ti bolniki v Vojno bolnišnico. Bila je med njimi neka razburjenost in strah. Meni še na misel ni prišlo, da se jim bliža kaj hudega. Neki bolnik, ki je bil še najbolj bolan, se je ves tresel in govoril, da gredo na streljanje. Bila sem globoko prepričana, da gre v Vojno bolnišnico in mu to tudi rekla. Rekel mi je, zakaj sem taka, ko vendar vem, da gredo v smrt. Prišli so vojaki partizani, pobrali popisane po spisku in jih iz oddelka prav korektno odpeljali. Kako so potem ravnali z njimi, ne vem, tudi to ne, kako so jih odpeljali. Živelam sem v nadi, da so to naši dobri slovenski fantje, o čem drugem se mi niti sanjalo ni.

Pozneje smo slišali, da jih je veliko postreljenih tistih, ki so hoteli še bežati iz države. Naenkrat pa je tam nastala velika epidemija krvave griže. Ljudje so mislili, da je to prišlo od veliko pobitih, a preslabo pokopanih.

Nemci so iz bolnišnice pobrali le tiste svoje vojake, ki so mogli sami hoditi. Nepokretne so pustili usodi, ne vem, kako je bilo z njimi. Bolniki sami so rekli, da so sedaj postali na postelji vojni ujetniki. O vsem drugem me sestre sploh pojma nismo imele. Še najmanj pa bi pomislile, da so ti fantje komunisti. Prvi partizani so nam bili v začetku zelo naklonjeni. Veliko je bilo prej ranjenih in so se zdravili pri nas v bolnišnici.

Do leta 1947 je bilo vse v redu, takrat pa se je le zapletlo. Kar naenkrat so bili klicani na upravo direktor bolnišnice dr. Janez Drnovšek, upravnik bolnišnice Viktor Stegenar in glavna sestra bolnišnice Danijela Nagode. Direktorju so povedali, da je razrešen službe direktorja, upravnika so upokojili, sestro Danijelu razrešili službe glavne sestre s pripombo, da naj izginje. Hotela je predati inventarje, a so rekli, da vedo, da je vse v redu in tako je v prvi polovici novembra odšla s prvim vlakom v Ljubljano v Marijin dom. Potem so dobile odpoved še vse prve sestre po oddelkih in nekaj starejših. Ostala je mladina, mislim, da nas je bilo nekaj več kot 70.

Delo je šlo naprej. Pripravljene so bili, da nas osrečujejo, če zapustimo red, vendar smo se vse držale, kot da smo pribite. Končno je prišel 8. marec 1948. Tisti dan smo delale kot normalno. Ob pol devetih dopoldne pa so prišli tovariši od Ozne, poklicali so nas prvo iz vsake hiše skupaj, potem vse skupaj v sindikalno dvorano. Tam so nas čakali župan mesta Maribor, nekaj precej mladih tovarišev od Ozne. Bilo je vse pripravljeno. Dobili smo plačilo za naprej, ker gremo brez

odpovednega roka in odpisnice in vse dokumente. Šle smo na vse strani. V Marijin dom v Ljubljani se nas je nateplo toliko, da še sedeti nismo imele kje. Sestra vizitarica Danijela je prebedela vso noč med nami. Zjutraj smo se za ele takoj razhajati. Za mlade je bilo lažje, ker smo imele še starše, veliko pa je bilo starejših sester, ki niso imele nikogar več. Te so ostale v Marijinem domu, od tam pa so našli mesto za njih (ker so bile v Ljubljani vse redovniške hiše podržavljene) v Starem gradu na Raki pri Krškem.

Miren, 12. junija 1999

Angela Rožnik, sestra Genezija

Poboji bolnikov na Pohorju

Seznami predlaganih za usmritev so prišli potrjeni iz ljubljanske Slavije, kot je to vpeljano. Tiste iz sodnih zaporov smo predlagali mi, tiste iz Šterntala pa komisija iz Slavije. Moramo hiteti, kajti vse takšno delo je treba opraviti pred sprejetjem ustave in ukinitvijo taborišča. Zadolžen sem za dogovor s Knojem o izvedbi operacije, Božo pa za določitev kraja ustrelitve. Knojevci iz mariborske brigade so šli na podlagi navodil, ki sem jih dobil od za to odgovornega pomočnika komisarja, izkopavat jame na izbrano mesto tam nekje na desni sredi poti na Pohorje, med Hoami in Mariborsko kolo.

Ustrelitve bodo zvečer. Naložena mi je skrb za transport za ustrelitev tistih, ki so za to namenjeni iz Šterntala. Malo se bojim, ker vem, da tam razsaja tifus. Zvečer se odpravimo tja s kamioni. Opremljeni smo s plašili in zaščitnimi maskami. Ob dogovorjeni uri se bomo srečali pred sodnimi zapori in tam nas bo čakal knojevski vodja za določeno kraj. Odgovarjam za transport, kot smo se dogovorili, in za organiziranje likvidacije.

Taborišče Šterntal. Upravnik in zdravnik, ki sredi moj prijatelj Banžič iz Šoštanja, nočeta predati zahtevanih in to zaradi tifusa. Pojasnim jim, da bodo tako in tako ustreljeni. Popustita. S knojevci naložimo na dva kamiona kakih šestdeset ljudi po seznamu. V glavnem so to Nemci in nekaj Štajercev. Kamioni, zvezan je rok z žico, knojevsko stražarsko spremstvo.

V Mariboru se ustavimo pred sodnimi zapori. Tam že nalagajo na kamione tiste iz zaporov. Vsi so zvezani z žico in ležijo na dnu kamionov. Prevzamem transport. Zraven sta še Božo in Tine ter seveda še oficirji brigade mariborskega Knoja. Na kamionih imamo akumulatorje s svetilkami in neogibne pletenke s konjakom. Za varnost in moralo! Peljemo se proti Hoam, potem zavijemo na Pohorje.

Vzpenjamo se proti Pohorju. Tam nekje na polovici poti proti Mariborski kolo zavijemo na desno. Pristanemo v temi, na nekakšni stranski cesti. Knojevska straža nas že čaka. Do izkopanega grobišča je treba iti peš.

Pridemo pred jamo. Slaenje zapornikov, da jih ne bi bilo mogoče identificirati. Ko se slaenijo, jim odvežejo roke, nato pa jih spet zavežejo. Presune me, ko vidim še mladoletno hčerko nemškega funkcionarja.

Nato da knojevski oficir, v dogovoru z nami, oznovci, povelje za streljanje. Po pet jih vlačijo pred jamo in od obeh strani postrelijo z lahкими strojnimi, da padejo žrtve v jamo.

Serijsko streljanje se nadaljuje. Po pet golih teles pred jamo. Ker imajo prestreljene noge, jih zvlečejo pred jamo, potem me vlečejo vanjo in nato ustrelijo. Tudi mlado nemško dekle izgine v jami.

Na koncu odnesejo knojevci obleke na kamione, da jih bodo potem uničili. Kamion z nekaj knojevci pa ostane, da jamo zasujejo in zakamuflirajo.

Ljubljana, 27. maj 1999

Zdenko Zavadlav

Poboj hrvaških ranjencev

10. maja 1945 smo pripadniki 15. brigade prišli v Kamnik. Utaborili smo se ob Bistrici (danes je tam avtobusna postaja) in ker nismo imeli šotorov, smo si zasilna bivališča naredili iz dek. Brigada je bila razdeljena na več lokacij in mi smo bili na slednji. Naenkrat pride oficir, menda je bil komisar ete. Zbral nas je za desetino. Ni mi rekel, kam in zakaj gremo. Odšli smo na kamniški glavni trg, kjer sta se že nahajala dva tovornjaka samih ranjencev (40-50 ranjencev, ki so bili krvavi in v povojih), nekateri so bili nepokretni. To so bili hrvaški ranjenci, verjetno ustaši in hrvaški domobrance. En tovornjak so že spraznili, tako da so jih natlačili ali na en tovornjak, na drug tovornjak pa je šla naša desetina. Kljub temu, da nihče ni povedal, kam gremo, sem imel ob utek, da nekaj ni v redu; da bomo morali pobijati. Na zadnji del tovornjaka z ujetniki, ki je vozil pred našim tovornjakom, sta šla še naš mitraljezec s pomočnikom. Vozila sta Hrvata, verjetno ustaša. Po mojem so se pripeljali dol iz Stahovice, od Gornjega Grada.

Na vmesnem delu poti proti Kamniški Bistrici je neki kmet peljal les s konjem, ki se je močno bal kamiona. Šofer kamiona pred nami je zato ustavil in ranjenci so za njim skakali s kamiona. Verjetno so vedeli, kaj jim pomeni, čeprav so jim naši govorili, da gredo v bolnico. Neki Rus, kije bil z nami in govoril dobro slovensko, je spustil z brzostrelko rafal po kamionu, vendar je po nesreči ubil našega mitraljezca Jožeta Jagodica, doma iz Cerkelj pri Brniku. Te ranjence, ki so poskakali s kamiona, so takoj tam pobili, na samem kraju. Kamion smo potem zelo težko vžgali. Porivali smo ga itd. Nato je le vžgal.

Peljali smo se naprej, vendar nismo prišli do Kopača. Ustavili smo se nekoliko prej. Ujetnike smo nagnali v precej strm hrib, okoli 10 metrov skozi gozd, ceste ni bilo, na neko majhno planoto, na kateri je bila plitva mala kotanja. Ujetniki so se morali vanjo vleči, nakar smo morali vsi iz vsega orožja usekati po njih. Zatem so oficirji preživeli s pištolami dali še milostne strele v glavo. Grobišče je nekje v gozdnatem hribu nad cesto, okoli 200 metrov pred spodnjo postajo gondole.

Ko smo šli v tisti hrib proti planoti, se spomnim, da sta morala dva ranjenca vleči svojega kolega, kije bil nepokretn. Priganjala sta ga, naj vendar poskuša iti, ker ga bodo tako ali tako ubili, on pa je odvrnil: »Pa neka!« Ker ga nista mogla vleči, sta ga spustila, komandir pa je dal kurirju znak z glavo, nakar je pošlo. Po pobojih je komandir ete ukazal, naj gre nekdo dol do tovornjaka in v Kamnik po saniteto, ki naj bi pobite verjetno spravila. Ker nisem bil vajen tega početja, sem takoj skočil iz vrste, za mano pa še eden, komandir se je za nama sicer drl, da »samo eden ...«, vendar se nisva več ustavila. Jaz sem se hotel tega rešiti, ker je

bilo to zame nekaj groznega. Nekoliko nižje sva naletela na tistega, ki je prej kot onemogel dobil strel. Bil je obstreljen, zato se je še vlekel po štirih. Ustrelil sem ga, ker se mi je smilil, saj je bil že od prej ranjen, sedaj pa še obstreljen. Ni ve ni videl, ni govoril, samo še kle al je in se opiral na roke. Tisti, ki gaje prej ustrelil, je to naredil nesramno, saj gaje samo obstrelil.

Poboj ranjencev je moral biti kakšen teden ali 10 dni po osvoboditvi (med 15. in 20. majem 1945), ker se je to zgodilo, še preden so prišli etniki. Najprej so tam pobili Hrvate in šele potem etnike. Glede etnikov - bilo je kakih 5 dni kasneje nam je povedal doma in iz Stahovice, da gre bataljon etnikov. Odšli smo v tisto smer, jih prehiteli in naredili zasedo pri tovarni smodnika. Naši oficirji so jih akali na cesti in enostavno rekli: »Borba ali predaja!?« Vsi niso bili takoj pripravljeni za predajo. Najprej so prišle skozi ženske, nato so se vsi predali, ko so odvrgli orožje. Nekoga, ki je skrtil pištolo, so zato takoj ubili. Odpeljali so jih tja, kjer so Nemci imeli svojo postojanko - »Lager« ob cesti Kamnik-Kranj. Mi smo šli spet nazaj na glavno postajo v Kamnik. Šele ez nekaj dni so nas preselili tudi tja, kjer so bile neke barake in hangarji. Eno no smo bili tam, drugi dan so etnike spravili v hangar in jim pobrali vse, kar so imeli. etniki so že nekaj zaslutili, zato jih je nekaj poskušalo pobegniti ez ograjo. Tam smo jih streljali kot zajce, tako da so nekateri padli nazaj v logor, drugi pa ez ograjo. Mi smo nato morali napraviti dodatna zavarovanja okoli in jaz sem enemu ali dvema pustil, da sta odšla v svobodo in nisem streljal. Polovico tistih, za katere se ocenjuje, da jih je bilo okoli 700 ljudi, so odgnali. Nisem bil zraven, ko so jih gnali, ampak sem bil že v Kamniški Bistrici, ko smo zastražili cesto. Nih e ni ve smel iti po cesti, le etniki so šli skozi. ez nekaj minut se je že zaslišalo streljanje. Tam (sedaj je to gozdna drevesnica) je bila skopana jama. Pri »prekomorskih« vojaki je bržkone prišlo do neposlušnosti, ker je potem neki etnik rekel oficirju: »Druže poru ni e, molim te, samo u glavu pucaj!« Spominjam se, da ko so šli ti etniki mimo mene, ko sem stal tam gor, mi je nekdo rekel: »Do vidženja, druže.« Potem se nisva ve videla. Potem smo mi odšli nazaj. Spet so bili drugi, ki so to zakopali. Jaz niti jame nisem videl. Zve er, ko smo prišli nazaj v to taboriš e, so etnikom rekli, zato da bi bil mir, da je prišla komanda od Tita, da ne bodo ve pobijali. etniki so od veselja, da ne bodo pobiti, vzklikali: »Živel Stalin! Živel Tito! Ako ima gde bunkera, mi emo jurišati!« Ampak drugi dan so etnike spet zgnali skupaj. Poskušali so pobegniti, e se je dalo. Tistikrat nisem šel nikamor. Streljala jih je ena enota mogo e samo ena eta - jurišnega bataljona 15. divizije. V naši eti sta ostala samo dva etnika, ker sta rekla, da sta bila prej pri partizanih. Potem nismo upali spraševati, kako je bilo, kje je bilo ... Vsem tem ljudem, ki so bili tam v taboriš u, niso dali niti piti, kaj šele jesti.

Pri poboju ranjencev sta bila zraven komandir ete in komisar bataljona.

Vse to me je tako prizadelo, da se mi je še dolgo sanjalo in bledlo.

Ljubljana, 2. dec. 1999

Franc Kosi

Povojni dogodki v Gorici - 1

V naslednjem podajam svoje pri evanje o dogodkih v goriškem Malem semeniš u v letih 1940-1945.

Stavba goriškega Malega semeniš a (danes sedež oddelka tržaške univerze) je zrasla na zemljiš u, ki ga je za potrebe Cerkve na Goriškem oskrbel goriški nadškof in kardinal Jakob Missia (1898-1902). Semeniško poslopje je po na rtih benediktinca Anzelma Wernerja zraslo kmalu po nastopu zadnjega nadškofa slovenskega rodu v Gorici E B. Sedeja (1906-1931). 6. oktobra 1912 je bilo semeniš e slovesno odprto, vendar je pri elo delovati šele v šolskem letu 1913-1914. Ob vstopu Italije v prvo svetovno vojno 1915 je bilo semeniš e zaradi bližine soške fronte zaprto in je med vojno utrpelo veliko škode: porušeni sta bili dve tretjini zgradbe. Pet let po kon ani vojni, leta 1923, je semeniš e pri elo vsaj delno ponovno delovati, v polnosti pa v šolskem letu 1924-1925. Toda že poleti 1940 je na za etku druge svetovne vojne italijanska državna oblast semeniš e zasedla in ga spremenila v vojaško bolnišnico, v kateri so se zdravili italijanski vojaki. Z nastopom nemške okupacije septembra 1943 je semeniška zgradba še vedno ostala vojaška bolnišnica vse do konca vojne 1945. Semeniški gojenci nižjih razredov z Goriškega smo se morali preseliti v malo semeniš e Castellerio videmske nadškofije (Udine), višji gimnazijski razredi pa v Videm-(Udine) v tamkajšnje semeniš e. Proti koncu vojne, januarja 1945, smo zaradi zra nih napadov zavezniških sil morali zapustiti Castellerio in se v glavnem zate i domov ali v Gorico, vendar ne v semeniš e: nekateri smo obiskovali slovensko klasi no gimnazijo, ki jo je v mestu dovolila nemška oblast (ravnatelj dr. Joža Lovren i , 1890-1952). (Prim.: Nadškofijsko semeniš e v Gorici ob petdesetletnici ustanovitve, GO 1963, str. 12-15).

1. maja 1945 so v mesto Gorica vkorakale partizanske enote IX. korpusa in po vipavski dolini vojaki IV jugoslovanske armade. Kaj se je natan no zgodilo z ranjenimi in bolnimi vojaki premagane strani v semeniški zgradbi, ne vem.

Vem pa naslednje: ko smo po petletni odsotnosti jeseni 1945 goriški gojenci in z nami gojenci slovenskega rodu tržaško-kopske in reške škofije mogli ponovno prestopiti prag zasilno obnovljenega semeniškega poslopja (vselitev je bila 12. novembra 1945, za etek šolskega leta 13. novembra 1945 z nadškofovo šolsko mašo - glej Folium ecclesiasticum archidioecesis goritiensis, št. 8-9, 1945, str. 50) smo še bili pri a dolo enih posledic povojne vihre. Na zavodskih igriš ih so še zevali jarki, iz katerih so delavci (komunalci?) z gumijastimi rokavicami in z zaš itnimi maskami na obrazu izkopavali in odvažali razpadajo a trupla vojnih udeležencev. Temu ali onemu je mimo grozljivega prizora ostala v spominu podrobnost: moška glava z brado in dolgimi lasmi, nenavadna podoba moškega v tedanjem asu.

Slap pri Vipavi, 2. mar. 2000

Franc Kralj, župnik in profesor zgodovine

Povojni dogodki v Gorici - 2

Oktober leta 1945 so na podlagi dogovora med obema škofoma dospeli v Malo semeniš e v Gorici (tik ob meji pri Rde i hiši, zdaj je tam univerza) tudi

gojenci iz tržaško-koprske škofije, med katerimi sem bil tudi sam. V Malem semeniš u je bila med vojno vojaška bolnišnica. Da bi mladim za novo šolsko leto pripravili igriš a, so morali urediti okolico in so izkopali vrsto trupel iz zasutega kanala na dvoriš u. Med odmorom smo šli ven in gledali, kako so delavci izkopavali trupla. Hišnik in hišnica, oba Slovenca, sta v solzah pripovedovala, da so srbski etniki ob umiku ez So o v bolnišnici pustili nepremi ne ranjence in da so jih potem partizani zmetali v kanal in žive pokopali. Med bolniki je bil tudi kakšen iz vrst domobrancev in še kdo drug. Kam so odpeljali trupla, ne vem.

Sovodnje ob So i/Savogna d'Isonzo, 1. mar. 2000

Viljem Žerjal, župnik in dekan

Pri evanja o posami nih osebah

Jože Adami

Moj brat Jože je bil zadnje dni vojne v bolnici v Ljubljani. Bolan je bil na ledvicah. Bil je pri domobrancih in delal v delavnici. Nahajal se je na vlaku z ranjenci.

Nazadnje je bil viden v Ko evju. ez dan je bil v Ko evju, ez no so jih že odpeljali. Z njim sta se pogovarjala Turk iz Žlebi a in Janez.

Po vojni mi je nekdo iz Gr aric - Tone Okoren - pokazal mesto, kamor so zmetali tiste, ki so jih zajeli na Jesenicah in so bili na transportu iz bolnice. To je jama pri Gr aricah, kjer so takrat še ležali kosi obleke, ko mi je to pokazal (1. 1957). Videlo se je še pogoriš a.

Zadolje, 30. sep. 1999

Anton Adami

Rajko Ali

Rajko Ali je moj brat, ki so ga mobilizirali k domobrancem. Šel je na Koroško ob koncu vojne. Od tam so jih vrnil v Šentvid pri Ljubljani. Tam je zbolel zaradi tifusa in umrl v naro ju brata Martina.

Lavrovec, 30. avg. 1999

Bernard Ali

Martin Penca - po doma e Pen ev

Moj brat Martin Penca, po doma e Pen ev, je bil ranjen v nogo in roko. Ob koncu vojne je ležal v Vojaški bolnici v Mostah.

Brata sem odšla po koncu vojne obiskat v Ljubljano. Verjetno je to bilo konec avgusta ali v za etku septembra (izkopavali smo krompir). Prišli smo v Moste v bolnico, ki je ležala ob železniški progi. Neke partizanske fante, ki so bili tam, smo vprašali za Penco in za Jan arja. Odšli smo v neko pisarno, kjer so nam pokazali spisek bolnikov, ki so bili takrat v bolnici. Mojega brata ni bilo na spisku, vendar je bil na spisku Pavli Tone iz Orehovice. Z menoj je bila Jan arjeva iz eš e vasi, ki je danes že pokojna.

Bratje bil na transportu, kije bil zajet pri Jesenicah. Noga se mu je zastrupila in ko so ga pripeljali nazaj v bolnico, so mu nogo amputirali. O bratu potem nisem ni ve slišala.

Novo mesto, 12. nov. 1999

Marija Anton i roj. Penca

Anton Avbar

Anton Avbar je moj o e, ki je bil med vojno odpeljan v internacijo na Rab, po vrnitvi pa je odšel k domobrancem. Po koncu vojne seje skrival. Pred patrolo, ki

Martin Penca maja 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročila sestra Marija Antonič).

se je skrival v rž. Ko je šla patrولا mimo, je vstal in se je skušal bežati. Streljali so nanj in ga ranili. Potem so ga obvezali in pod stražo odpeljali v Novo mesto. Nato je izginil.

Mirna Peč, 2. apr. 2000

Martin Avbar

Jože Utenkar

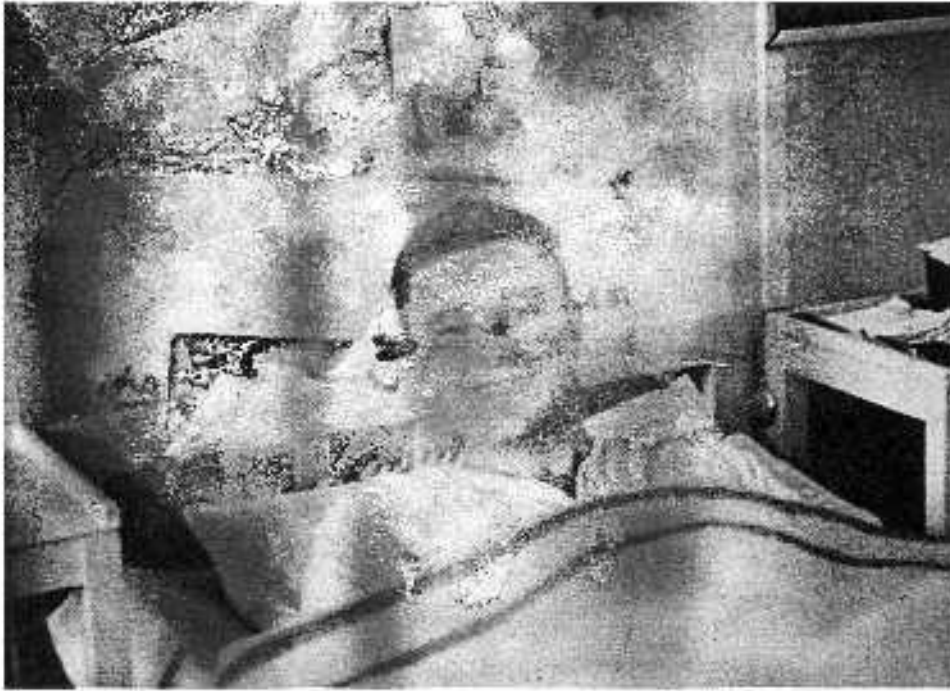
Jože Utenkar je moj brat, kije bil ob koncu vojne v Vojaški bolnici. Obiskala sem ga dvakrat v bolnici in dal mi je sliko iz bolnice. Drugi dan sem bila v bolnici peti ali šesti dan po koncu vojne. Nesla sem mu blazino. Nuna Mrhar Hedvika, ki je delala v bolnici, mu je pomagala, da bi prišla do njega, a naju je stražar nagnal. Ko sem ga spet šla obiskat, sem prišla dva dni po tistem, ko so ga odpeljali. Priporočilo za bratovo izpustitev mi je napisal terenec Rudl Rapelj iz Gabrovke. Brat je od takrat pogrešan. Rapelj je to napisal za Jožeta Borštnarja, s katerim sem potem govorila.

Ljubljana, 25. okt. 1999

Marija Avbelj

Jože Babi

Brat Jože Babi, roj. 3. septembra 1917, je bil leta 1943 ranjen v Hinjah in sicer v glavo. Odpeljan je bil v Vojaško bolnico v Ljubljano. Prvi dan je lahko vstal.

Jože Babi spomladi leta 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izroči brat Franc Babi).

šele po devetih mesecih. On ga je obiskal v bolnici. Hrom je bil po levi strani.

Iz bolnice je odšel s prvim železniškim transportom, kjer so bili nemški ranjenci. Ta transport so prestregli pred mejo. On se je skrival in izdajal za Nemca, vendar so ga odpeljali v Šentvid. Z Nacetom Pugljem iz Žvir sta bila skupaj v sobi. V Šentvidu sta se z bratom Francem videla na hodniku.

Brata niso ubili v Rogu ali Celju, ampak nekje tukaj. K. in še neka ženska sta po vojni prišla domov spraševat: Kje imaš Jožeta?!

Doma imam še bratovo sliko iz bolnišnice.

Potiskovec, 14. jun. 1999

Anton Babi

Franc Žnidarši - Lovšetrov

Sem polsestra Franceta Žnidaršiča - Lovšetovega, ki je bil spomladi 1945 ranjen na Krimu. France je bil kakšne tri tedne v Vojaški bolnici v Ljubljani. Potem je bil brat evakuiran z vlakom iz Ljubljane. 9. junija 1945 je bil vrnjen z vlakom z Jesenic.

12. junija 1945 so jih z vlakom odpeljali v Kočevje. To vem, ker je takrat сосед Zevnik vrgel listek z vlaka, na katerem je pisalo: »Z Lovšetrovim greva v Kočevje. Sva lačna in žejna.« S tistim vlakom se je peljal tudi vojni kurat Poldar.

14. jun. 1999

Ivana Babi, roj. Kožar

Anton Bartol

Brat Anton je bil od 1. 1942 pri vaški straži. L. 1943 je bil že v bolnici zaradi vnetja rebre mrene. Ko so prišli Nemci, so jih odpeljali v bolnico Devica Marija v Polju - Studenec. Kakšna 2 meseca je bil tam. Bratje šel nato v Splošno bolnico, kjer je bil do 1. maja 1945 zaradi jetike. Šel je v šolo na Ledino v Ljubljano. Tja je prišla skupina partizanov, kije zasliševala. Bratje povedal po pravici in odpeljali so ga v zapor v Šentvid. Iz Šentvida je bil odpeljan 29. maja 1945 s prvo skupino v Brezarjevo brezno.

O tem mi je pripovedoval pokojni J. S. iz Malega Loga, kije bil z njim zaprt.

Partizan L. L. mi je sam od sebe kasneje povedal, da je ubil mojega brata v Podutiku.

Hrib, 30. sep. 1999

Ivan Bartol

Franc Brezec

Sem ne akinja od Brezec Franca (roj. 14. maja 1920, o : Franc, mati Ivana), ki je bil ranjen kot domobranec. Ranjen je bil nad Begunjami nad Cerknico in sicer v nogo. Odpeljali so ga v Ljubljano v Vojaško bolnico, kjer so mu nogo skrajšali za 10-15 cm. Vsako soboto smo ga obiskali. Tudi jaz sem ga ve krat obiskala kot pun ka. Ležal je v 1. nadstropju ve jega poslopja. Nato so ga odpeljali na Koroško. Zadnji so ga videli (ga. Škrlj) v Vetrinju.

Cerknica, 24. maj 1999

Bibijana Baudek roj. Vadnjal

France Bavdek

France Bavdek je bil moj brat. Aprila leta 1945 je bil ranjen v plju a in desno roko v Beli krajini. V Vojni bolnici v Ljubljani gaje obiskal moj o e. V bolnici je bil namre tudi moj stric Andrej Bavdek, roj. 1913, ki je malo pred koncem vojne tudi tam umrl zaradi tetanusa. Imam tudi sliko brata iz bolnice. Sedi na postelji in riše, ker je zelo rad in lepo risal. Anton Strupih iz Mokronoga je po vojni o etu povedal, da je bil France zaprt v Šentvidu, v Škofovih zavodih in da se je zelo mu il, ker je zelo težko dihal. Od takrat ga nismo ve videli, iz zaporov ni prišel domov in je pogrešan.

Begunje pri Cerknici, 28. dec. 1999

Miroslav Bavdek

Janez Kozina - po doma e Bur ev

Moj brat Janez Kozina (po doma e Bur ev) je bil med vojno v internaciji na Rabu. Potem je šel k domobrancem v Ribnico. Na Mali Gori je bil ranjen v roko imel je zdrobljen komolec. Zdravil se je v Vojaški bolnici v Ljubljani. Tam ga je obiskovala sestri na Nada Ambroži . Ob koncu vojne seje s transportom umaknil na Koroško. S Koroške so ga vrnili skupaj s sestro in mlajšim bratom. Janeza so poslali v Teharje, vendar tega ne vem zagotovo.

France Bavdek 5.maja 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročil brat Miro Bavdek).

V bolnici v Ljubljani se je v tistem času zdravil Franc Lovšin, ki je povedal, da so ranjence po vojni odpeljali iz bolnice v Ljubljani, kjer je bil neposredna priprava. Po izpovedih domačinov so ranjence skozi Rakitnico peljali do brezna nad Gracaricami in tam pobili proti koncu meseca junija ali v začetku julija 1945. Ker se je takrat že vedelo, da so nekateri ušli iz Brezen v Kočevskem Rogu, naj bi

ranjencem, potem ko so jih pobili, odrezali glave. Likvidatorji so se nato prišli umivat v Rakitnico.

Janez Peček iz Hrova je bil skupaj z ranjenci v bolnici ali v zaporu. Skupaj z njimi so ga peljali v avtobusu na morišče, vendar se je mimo pripeljal partizan na motorju in Janeza rešil z avtobusa. O tem mi je pripovedovala njegova hčerka Ivana roj. Peček, ki stanuje v Ljubljani.

Hrova a, 26. avg. 1999

Ana Benina, roj. Kozina

Ivan Bijek - Tadolejev

Moj brat Ivan Bijek je bil kot domobranec ranjen v roko pri cerkvi Sv. Antona pri Dolenjskih Toplicah. Kot ranjenec se je skupaj z drugimi umaknil na Koroško, do meje ga je spremljala starejša sestra Mima, ki se je potem vrnila domov. Brat Ivan je nato pogrešan kot žrtev, najbrž je končal nekje v koevskih gozdovih.

Žužemberk, 15. feb. 2000

Rafael Bijek

Nace Gerdin

Najin brat Ignac (Nace) Gerdin je bil kot domobranec v 1. Višnje gorskem udarnem bataljonu. Spomladi (verjetno aprila) leta 1945 je bil ranjen. Tri dni so bile borbe v bližini Gabrovke. Ranjen je bil v desno stegno, imel je zdrobljeno kost in rana se mu je gnojila. Ležal je v Vojaški bolnišnici. Imel je zelo hude bolečine. V bolnici sem ga enkrat obiskala jaz, enkrat ga je obiskala mama in enkrat brat Viktor. V bolnici so bratu povedali, da mu morajo nogo amputirati. Ob 3. uri ponoči so ga operirali. Konec vojne je po vsej verjetnosti šel na sanitetni vlak.

Ko smo pred tremi leti v Iški spraševali za grob ranjencev, nam je doma inka, ki jih je morala tam pokopati, povedala, da ima njen mož brata med tam ubitimi ranjenci. Bili smo v tisti hiši. Gospodar nam je povedal, da je šel prosit za brata, pa so zaprli še njega za en mesec v Škofove zavode, prav je bil on sam interniranec na Rabu.

Ljubljana, 22. jun. 1999

Stanislava (Slavka) Bizjak roj. Gerdin in Viktor Gerdin

Jože Blatnik

Jože Blatnik je bil možev brat. Kot otrok sije poškodoval pleče (sklep v rami), ko je padel z odra. V eno stran telesa je bil grbast, imel je izboklino. Pri domobrancih je bil za kuharja, orožja ni nosil. Po vojni se je skrival doma. Vojaki so prišli ponj in ga odpeljali v Žužemberk. Pogrešanje kot žrtev.

Za Janeza Gnidovca vem, da je bil operiran tisti dan, ko so ga odpeljali iz bolnišnice.

Klepet, 1. mar. 2000

Vida Blatnik

Stanislav Blatnik

Moj (drugi) mož Blatnik Stanislav je bil kot fant ranjen, a je po koncu vojne preživel. Odbran je bil za likvidacijo nad Šentvidom, vendar ga je brat dvojček Ignac Blatnik rešil.

Klepet, 2. sept. 2000

Vida Blatnik

Franc Blatnik, Janez Gnidovec

Že po končani vojni je moj prvi mož France prišel iz gozda, kjer se je skrival, na dom, da se preobleče. Ko se je vračal iz skrivališča v gozdu, je naletel na partizansko patroljo, ki gaje težje ranila v nogo. Odpeljali so ranjenega v Žužemberk, ga namestili v Vekovcovo klet, zjutraj pa so ga vsega krvavega odpeljali v bolnico v Novem mestu. V novomeški bolnici so ga imeli 12 dni, nakar je za njim izginila vsaka sled. To lahko potrdim s tem, da sem kasneje dobila račun za plačilo bolnice za 12 dni. S tem računom sem šla na krajevni ljudski urad v Drašča vasi pri Škufca, kjer sem pokazala račun in zahtevala, da mi moža pokažejo, kolikor je živ. Pri predstojniku krajevnega ljudskega odbora nisem dobila nikakršnega odgovora, tako tudi poslanega računa nisem nikoli plačala.

Ko je Janez Gnidovec okopaval koruzo, ga je partizanska patrolja ranila v nogo, da so ga lažje dobili. Odpeljali so ga v Novo mesto, odkoder je bil. Skupaj z Blatnikom Francem je bil kasneje odpeljan v celjsko bolnico. Iz novomeške bolnice je bil tedaj odpeljan skupaj z več ranjenci, katere so naložili na kamione. Na te kamione so jih naložili neko jutro ob 4^h. To je povedal kaplan iz Žužemberka.

Klepet, 1. mar. 2000

Vida Blatnik

Anton Avbar

Anton Avbar - Žnedarjev je bil moj sovašar. V povojni akciji 6. junija 1945 so obkolili Gor. Globodol. Vojaki so prišli iz hoste od Golobinjeka. Antonje bil na njivi, zbežal je proti vasi. Streljali so za njim in ga ranili. Imel je prestreljeno nogo. V vasi so ga prijeli. Jaz sem bil takrat star 17 let, civilist. Bil sem v vasi. Prijeli so nas vse, naložili na voz lojtrnik in peljali pred štab v Trebnje. Tam so zaželi na nas vpiti in nas zmerjati. Nato pa so nas zložili v zapor v klet. V Trebnjem smo bili dve noči. Strgal sem srajco in zavezal nogo Antonu Avbarju. Potem so ga odpeljali, ne vem kam, najbrž v Novo mesto.

Prejeto, 4. jan. 2000

Franc Bobnar

Avguštin Peta (Ciril Tetzmann)

Iskal sem manjkajoče podatke o ranjencu z imenom Ciril Tetzmann. Po razpoložljivih podatkih je njegova sestra Johana (Ivana) stanovala v Sestranski vasi št. 18, župnija Trata, rojen naj bi bil 7. februarja 1919; 1. februarja 1945 sprejet v

Bolnišnico Golnik, ranjen v trebuh. Na Golniku je bil do 25. maja 1945, nato odpeljan v Šentvid.

Moje ugotovitve so naslednje:

4. januarja 2000 mi Andrej Fortuna, 81 let, upokojeni poštar iz Sestranske vasi pove, da je številko 18 imela predzadnja hišica, gledano proti toku Sore. Lastnik te bajte je kmet Pintar, p. d. Posavec, tudi sam iz Sestranske vasi.

V tej hišici je stanovala Ivana Oblak. Imela je h er Milko in sina Franca. Ker Milko poznam, grem k njej v Gorenjo vas. Milka Oblak, sedaj poro ena Starc, mi pove:

»Spominjam se Cirila, ko se je oglasil pri nas in lahko, da je bil tu prijavljen med vojno. Ciril in moja mati Ivana sta bila oba Jeranova, bil je mamin brat. Naštejem družino po spominu, najprej starši - o e Martin Oblak, gospodar velike Jeranove kmetije, Žirovski vrh Sv. Urbana št. 7, mati Marjana Oblak, roj. Cankar (Blažkova iz Brebovnice). Otroci - Ivana, po doma e Jeranova Johana, moja mati, živel je v Sestranski vasi. Martin, imenovan po o etu, je postal naslednji gospodar na Jeranovi kmetiji. Pavle se je priženil na manjšo kmetijo na Hotavljah pri Peršarju. Polde je bil ubit pomotoma od nekega nasilneža, ki je mislil, da ima veliko denarja. Ana edina še žive a na Podre i. Franc je od Jeranove kmetije dobil nekaj zemlje, si tam postavil hišo in hlev za par govedi.«

Ko zvem to, grem do Franceve žene. Njegova žena Slavka (roj. Sedej), še žive a, mi je že leta 1994 dala osnovne podatke za popisni list, ki smo ga rabili leto pozneje ob postavitvi spominskega obeležja.

Dne 5. januarja 2000 mi omenjena Slavka Oblak, ki še živi na tem manjšem posestvu, potrdi, kar je bilo napisano na tedanjem popisnem listu. Ciril Cankar je nezakonski sin in polbrat njenega pokojnega moža Franca, rojen leta 1919 v Žirovskem vrhu Sv. Urbana št. 7. Pogrešan od maja 1945, okolica Golnika. Bil je domobranec, verjetno v Šentjoštu, kot ranjenec se je zdravil na Golniku. Od tam pa maja odpeljan in ubit. Bil je samski, imel je osnovno šolo, po poklicu ~delavec. Domobranec je bil od leta 1944 do 1945, od leta 1943 do 1944 je bil nemški vojak. Ti podatki so napisani na popisnem listu z dne 8. decembra 1994. Poleg tega Slavka Oblak doda naslednje:

»Ciril je bil najmlajši sin Jeranove družine, rojen leta 1919. Njegov o e pa je bil neki ruski ujetnik, ki je bil tedaj dodeljen Jeranovi kmetiji po smrti o eta Martina. Tako je najmlajši polbrat Ciril za priimek prevzel dekliški priimek matere Marjane Cankar.«

Pripišem še naslov Jeranove bajte, kjer živi Slavka Oblak: Žirovski Vrh, Sv. Urbana št. 8. (Na Jeranovi kmetiji je številka 7, takratna številka kmetije je bila številka 1).

Ciril Tetzmann je Ciril Cankar, njegov pravi rojstni datum je 2. julij 1919, rojen na Žirovskem Vrhu, Sv. Urbana št. 1. Birman je 16. maja 1930 na Trati. Tako je ugotovljena istovetnost Cirila Oblaka, pogrešanega po koncu druge svetovne vojne.

Gorenja vas, 6. januar 2000

Janez Bohinc

Franc Zupanc

V soboto zvečer, 19. maja 1945 sem kot ujetnik prišel v Škofove zavode. Tam sem slišal, da so klicali tudi mojega soseda Zupanca Franca. Šest dni sem se z njim dobil na stranišču. Nato so nas zaprli v sobe in se nisva nikoli več videla. Vem, da je bil ranjen.

Ravno takrat, v soboto, 19. maja 1945 sem zvečer videl, kako so ranjence pripeljali v Škofove zavode in jih razkladali s kamionov. Zdi se mi, da sta bila dva kamiona.

Znojile, 14. jun. 1999

Milan Bregar

Franc Zupanc (pro memoria)

Metod Zupanc, brat Franca Zupanca, ne vem nikoli več, kakor to, kar mu je povedal sosed Milan Bregar. Brat je bil v Vojaški bolnici v Ljubljani. Šel je s sanitetnim vlakom.

Znojile, 14. jun. 1999

Metod Zupanc

Štefan Kožar - Matičkov

Bole mi so spomini na mojega brata Štefana Kožarja, po domače Matičkovega. Brat je bil rojen v Ljubljani, do svojega 19. leta je živel s svojimi starši v Dvorski vasi št. 2. Maja 1945 se je zdravil v Splošni bolnišnici v Ljubljani zaradi razlitja slepice. Takrat je bila v bolnišnici tudi soseda Marija Virant iz Dvorske vasi in ga vsak dan obiskovala. Ona nam je povedala, da je izginil v noči 18. maja 1945. Takrat so vse zastražili, njega pa so odpeljali v Škofove zavode v Šentvid. V Šentvidu je z njim govoril stric (brat od mame, zdaj že pokojni) iz Škocjanske fare. 31. maja 1945 so ga z vlakom odpeljali v Kočevski Rog. To vemo zato, ker je Ivan Žužek, doma iz Retij, vrgel z vlaka listek. Na njem je napisal, da jih vse v napolnjenih živinskih vagonih peljejo v Kočevje in da sta z njim tudi Franc Prelesnik iz Male Slevice in Štefan Kožar iz Dvorske vasi. Vlak, na katerem so bili, je peljal v noči na 31. maj 1945. Listek je ohranjen in ga hrani Francička Kožar iz Zgornjega Retja.

Pripis:

Listek je bil najden 31. maja 1945 na prehodu ceste čez železnico v kraju Prelesje pri Retjah (Velike Lašče). Našel ga je pokojni France Prijatelj iz Prelesja. Listek je bil zvit na krajšem svinčniku, očitno zato, da ga ne bi odnesel veter. France Prijatelj je listek izročil Mariji Žužek, materi Ivana Žužka. Na njem je bilo napisano, kdo od domačinov je bil v tem vagonu. Marija Žužek je listek vedno imela pri sebi, tudi pri delu na polju. Zato je zmešan. Bil ji je drag spomin na sina Ivana. Sedaj hrani listek njena hčerka Francička Kožar, roj. Žužek, Gornje Retje.

Dvorska vas, 15. mar. 2000

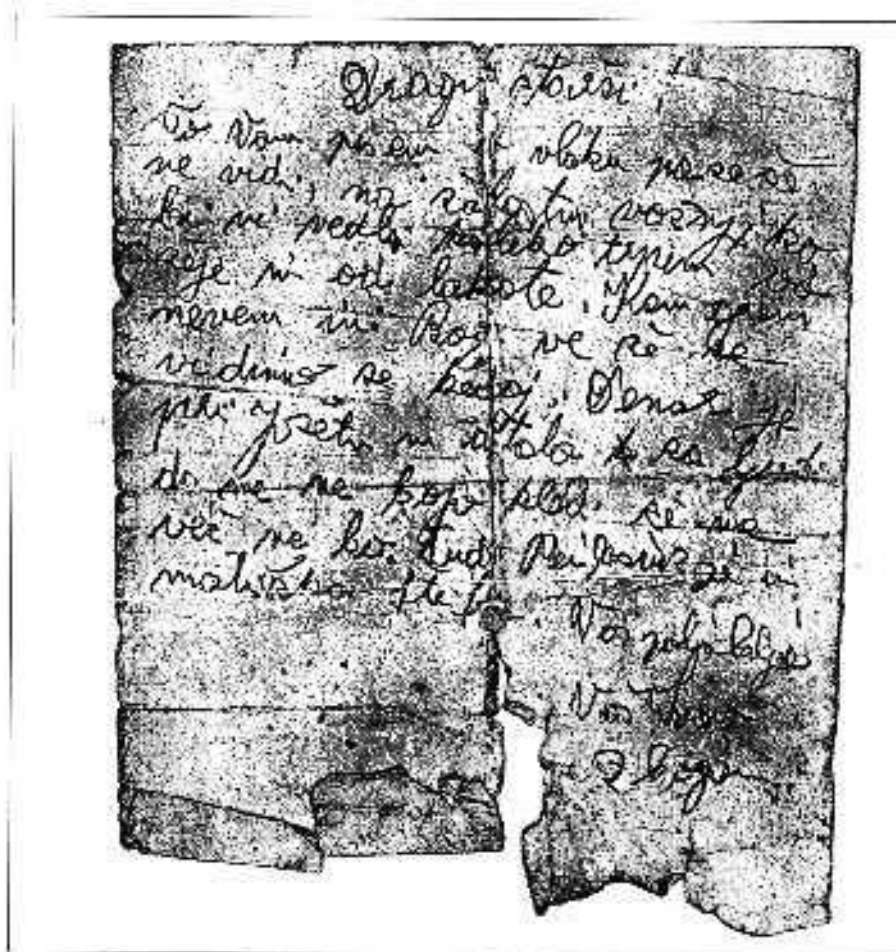
Gabrijela Brinšek

Faksimile odvrženega listi a, najdenega ob železniški progi, z besedilom: »Dragi starši!

To vam pišem v vlaku, pa se še ne vidi, na žalostno vožnji, ko bi vi vedeli koliko trpim od žeje in od lakote. Kam grem ne vem in Bog ve e se vidimo še kdaj. Denar je pri Jožetu in ostalo za ljudi da me ne bojo kleli, e me ve ne bo. Tudi Prelesnik je in Mati kov Štefan. Vas poljublja

Vaš Ivan

Zbogom«

Franc Muhi

Moja mati Terezija Mauser je bila pred 2. svet. vojno in med vojno zaposlena kot gospodinja na doma iji pri Muhi evih v rmošnjicah. Spominja se treh fantov Muhi ev, ki so vsi izgubili življenje. Franc Muhi , roj. 1926, je bil kot domobranec ranjen in je pogrešan po vojni kot žrtev. Doma ija Muhi evih je bila podržavljena in je prešla v druge roke. Z Muhi evimi so v sorodu družine: Klobu ar iz Št. Jošta, Cimerman i iz Hriba in Kova i iz Hriba.

Plemberk, 12. jan. 2000

Ton ka Brudar

Franc Krištof

Moj (najin) polbrat Franc Krištof je bil med vojno najprej v internaciji v Padovi in na Rabu. Zato je bil ves revmatičen. Ko je prišel domov, se je nekaj časa skrival. Nato je preko nekaterih zvez prišel k domobrancem. Pri napadu Gubinske brigade na Trebnje je bežal proti Mirni Peči in bil pri tem ranjen. To je bilo leta 1944. Zdravil se je v Vojaški bolnici v Ljubljani na Zaloški cesti.

Njegova punca Marjana S. mi je neke noči prišla povedat, da bi me France želel videti. Takrat sem bila stara 12 let in sem ga v mesecu februarju 1945 odšla v Ljubljano obiskat. Med ranjenci, ki so ležali v sobi Vojne bolnice, ga najprej nisem spoznala, ker je popolnoma osivel in ohromel. Ranjen je bil v hrbtenico in ni mogel jesti. Ležal je v 2. nadstropju v sobi, kjer je bilo 5 ranjencev.

Polbrat Stane, ki je bil pri partizanih, ga je takoj po osvoboditvi iskal po bolnišnicah, a ga ni mogel najti. Skupaj s pokojno sestro gaje našel šele v zaporih **v/pri cukrarni**. Brat ju ni več prepoznal, ker je bil že tako slab, in mu nista več mogla pomagati. Umrl je 2. julija 1945 v zaporu. Brat Stane je potem uredil, da so ga pripeljali domov in tukaj pokopali.

Mirna, 25. avg. 1999

Pavla Bužan in Božidar Krištof

France Cankar

France Cankar je bil moj brat, ki je bil med vojno nekaj časa interniran na Rabu in nato šel k domobrancem. Tam ni bil aktiven, ker je bil voznik. Ker je ob koncu vojne zbolel za pljučnico (TBC), se je zdravil v bolnici v Ljubljani. Tam ga je obiskovala mama in mu nosila hrano.

Medicinska sestra, ki je delala v bolnici, je mami povedala, da so ranjence iz bolnice odpeljali v prisilne delavnice. Neki ranjenec je hotel vzeti s seboj evlje, a so mu rekli, da jih ne bo več potreboval. To je bilo že po koncu vojne.

Na kresno noč (24. junija 1945) so skozi Ig proti Iški vozili kamioni s ceradami. Z mamo sva skozi okno gledala to kolono, ki je ob enih ali dveh ponoči poasi vozila skozi vas. Mama mi je rekla, da jih vozijo iz prisilnih delavnic. Ko se je kolona ustavila na Studencu, so vaščani iz kamionov slišali stokanje in jamranje. Kolona se je ustavila sredi Iga zato, da so na kamione lahko vstopili izžanski domačini, ki so sodelovali pri pobujanju.

Ig, 5. okt. 1999

Savin Cankar

Jože Cerovšek

Jože Cerovšek je moj bratranec, ki se ga dobro spominjam. Njegov oče je bil doma v Dolah. Nato se je priženil v Veliki Duh, od tam pa so se preselili v Smlednik, kjer so imeli majhno trgovino. Jože je v Ljubljani končal Škofijsko klasično gimnazijo, potem se je vpisal na univerzo, na medicino. Spomladi 1945 je bil ranjen nekje med Žužemberkom in Dvorom. Maja 1945 ni šel na vlak, ampak je ostal v privatni oskrbi. Od tam so ga štirje partizani odnesli na rjuhi na

tovornjak. To mi je povedal šofer tovornjaka, neki Vrš aj iz Ljubljane. Vrš aj ni vedel ni , kaj bo vozil, to so mu vojaki povedali šele takrat. Vrš aja nisem ve videl.

Gornje Dole, 31. jan. 2000

Ivan Cerovšek

Jože Cerovšek

Moj brat Jože Cerovšek je bil prvorojenec mojih staršev, rojenje bil leta 1925 na Velikem Trnu pri Krškem. Oba starša sta bila trgovca. Osnovno šolo je Jože obiskoval na Zameškem in Škocjanu. Ker je bil nadpovpre no nadarjen, je bil po 4. razredu sprejet v Škofijsko klasi no gimnazijo v Ljubljani. Bil je vzoren dijak, vseskozi odli njak. Po maturi se je vpisal na medicinsko fakulteto in opravil prvi semester. Leta 1944 je vstopil med domobrance in po opravljenem šolanju postal astnik. V svojem dnevniku prvi omenja vojno v avgustu 1944.

Malo pred koncem vojne je v njegovi bližini eksplodirala granata. Ranila je prijatelja in njega. Oba so odpeljali v Vojno bolnišnico v Ljubljano. Ves as je bila ob njem mama, od jutra do ve era. Verjela je, da ga bo rešila. Iz njenega pripovedovanja vem, da ga nekega jutra po koncu vojne ni bilo ve v bolnišnici. Medicinska sestra ji je sporo ila, da so ga zavili v rjuho in odnesli na kamion. Spraševal je: »Kam me peljete? Ali bom še kdaj videl mamó?« Nikoli ve ga nismo videli in nikoli nismo izvedeli, kaj so z njim storili.

Po vojni smo težko živeli. Trgovina je bila izpraznjena. O i in mama sta zbolela in umrla pred šestdesetim letom starosti.

Brat Jože je vodil dnevnik. Zelo lepo je pisal. Iz njegovih zapisov se vidi, da je bilo zelo ute in plemenit fant.

Krško, 31. mar. 2000

Rozalija Cerovšek

Anton Cvetek

O mojem stricu Antonu Cvetku mi je pripovedovala mama. Obstrelil ga je neki sovojak, ko je istil orožje. Stric je potem ležal v bolnici v Ljubljani, kjer ga je obiskala moja mama Pavla Cvetek. Bil je popolnoma nepremi en ranjenec. Mama je v bolnici le s težavo prišla do njega. Obiskala ga je ob koncu vojne takrat, ko je bilo v Ljubljani bombardiranje in je morala iti v zakloniš e. Imam tudi Antonovo sliko iz bolnice. Stric Anton je bil po rasti izredno visok. Gotovo ve kot 1,9 m.

J. C.

Andrej Zupanc

Moj brat Andrej Zupanc je bil po koncu vojne v Splošni bolnišnici v Ljubljani, ker je bil pred koncem vojne ranjen pri Pijavi Gorici. Poskušali smo ga obiskati, toda nismo mogli do njega, ker je pred vrati stal stražar in ni nikogar pustil v sobo.

Anton Cvetek spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročil nekdanji J.C.).

Preko neke sestre je Andrej prosil za perilo, ki sem mu ga odnesla v bolnico in izročila omenjeni sestri, ki ga je dala Andreju. Ležal je isto na koncu sobe, v zadnji postelji na desni strani v 1. nadstropju Interne. Videla sva se od daleč, ker so vrata imela šipe. On se je obrnil proti vratom, jaz pa sem mu pomahala. Brata so potem partizani odpeljali iz bolnice in je pogrešan.

Moj drugi brat Engelbert Zupanc (roj. 1924/25) je bil ob koncu vojne v neki bolnici na Primorskem, vendar verjetno ne v Postojni. M. iz Viča je povedal, da je brat Engelbert sestopal po bolniških stopnicah, ko je mu je nasproti prišel partizan in ga ustrelil.

Ljubljana, 24. avg. 1999

Vera Amernik roj. Zupanc

Stanislav eplak

Stanislav eplak je brat mojega moža, ki je bil v Ljubljani v bolnici. Ranjen je bil v trebuh v Litiji. To, da so ga odpeljali, je mami povedala neka medicinska sestra. V časopisu Delo smo videli objavljen spisec, kjer je bilo tudi njegovo ime. Te, ki so bili na spisku, so pobili v Kočevju.

Drugi brat mojega moža je tudi pogrešan. To je eplak Franc in za njega se ne ve, kje je končan. Franc je bil rojen 1. 1910. Živi še sestra Olga.

Gornji grad, 21. okt. 1999

Ivanka eplak

Franc Premru

Franc Premru je bil moj dober prijatelj. Vem, da je bil malo pred koncem vojne leta 1945 ranjen v stopalo na nogi. Tedaj so se domobranci umikali z Dolenjske proti Štajerski. Zaradi velike gne je bila skupina domobrancev, v kateri je bil tudi Franc Premru, 6. maja 1945 ustavljena v Radeah. Veliko se jih tedaj ni umaknilo in so se vrnil na domove, potem ko jim je starejši domobranec Jože Kuhar rekel, da je vojne konec.

Franc Premru tedaj zaradi rane ni mogel hoditi, jezdil je konja. Postal je v kraju Zameško, nato se je na konju vrnil domov v Prekopo. V Prekopi sta bila dva terenca: Jožertali in Beltram. rtali mu je rekel, naj ostane doma, Beltram mu je svetoval, naj se javi oblastem. Poslušal je Beltrama in se javil v Kostanjevico na komandi mesta (komandant Tone Gliha). Še vedno ni mogel hoditi. Videl sem, kako so ga iz Kostanjevice peljali na kme kem vozi ku s skupino ujetnikov v Novo mesto. Potem je za njim izginila vsaka sled.

Ljubljana, 31. jan. 2000

Marjan Dvora ek

Ivan Frkalj

Moj brat Ivan je bil kuhar pri domobrancih v Pijavi Gorici. Aprila 1945 naj bi po nesre i s pištolo dobil strel s strani skozi levo in desno zadnji no plat. Bil je na zdravljenju v Vojni bolnišnici v Ljubljani. Tik pred koncem vojne je zapustil bolnišnico. Odšel je k stricu na Galjevico. ez nekaj dni se je prostovoljno javil oblastem. Od tedaj je pogrešan.

Orle, 2. feb. 2000

M. F.

Jože Tratnik

Jože Tratnik je moj brat. Bil je domobranec 46. ete v Hotedrš ici. Spomladi leta 1945 je bil v Hotedrš ici ranjen v nogo in se zdravil v bolnici v Ljubljani. Iz bolnice je odšel na Koroško.

Godovi , 24. jan. 2000

Karolina Gabrovšek

Anton Ho evar - Zlogan kov

Moj o e Anton Ho evar se je ob koncu vojne peljal z vlakom. Sedel je na vagonu in vrata vagona so zadela ob cestno oviro in o etu poškodovala noge. Ta nesre a se je zgodila maja 1945. Potem so ga odpeljali v Splošno bolnico v Ljubljano. Svoj poro ni prstan in sliko je o e dal neki nuni, saj je slutil, kaj ga aka. Nuna je sliko in prstan dala naprej neki doma inki, kije oboje izro ila moji mami.

Po vojni sem dobila kopijo njegovega bolniškega lista, ki je sestavni del te izjave, kjer piše, da je bil iz bolnice odpuš en 9. junija 1945 pod vojaško kontrolo.

Stara mama mi je povedala, da je neka ga. Gu man iz Male vasi pri Vidmu videla o eta, kako je sedel na robu kamiona, ki je peljal proti Ko evju.

Podgora, 14. jun. 1999

Marija Magdalena Ga nik

V vojni bolnišnici v Ljubljani

Med vojno sem bil kot domobranec ranjen pri Sv. Primožu nad Laš ami. Pri eksploziji težke mine me je zadelo 63 drobcev. Ranjen sem bil ob 10. uri dopoldne in nato prepeljan v Vojno bolnico v Ljubljani, kjer sem ležal na oddelku »2F« od 11. aprila 1945 do 28. aprila 1945. V interno (rumeno) bolnico v Novem mestu smo se bali iti, ker je bil tam neki zdravnik, kije bolnikom dajal vodne injekcije namesto tetanusovih, tako da so tam skoraj vsi umrli. Iz Vojaške bolnice se spominjam naslednjih ranjencev:

- Cerovšek, poro nik - 52. eta Novo mesto, ki je bil ranjen pri Sv. Primožu in je prišel v bolnico takrat kot jaz. Star od 25 do 28 let.

- France Kova i iz Soteske pri Dvoru pri Žužemberku. Bil je ob nogo. Star 18-20 let. Bil je poro en. S transportom je šel na Koroško. Ni ga bilo ve nazaj.

- Penca je ostal v Vojni bolnici kot težek ranjenec in šel potem na transport.

V Vojni bolnici nam je hrano delila Mimi Fajfar (zdaj že pokojna) iz Krmelja.

28. aprila 1945 so Nemci pripeljali svoje ranjence, ki so jih evakuirali iz Zagreba. Bilo je ve nemških transportov. Domobranske ranjence so zato poslali v Splošno bolnico. Ker je bilo v Vojaški bolnici zelo veliko ranjencev, so jih nekaj dali v ambulanto na realki, nekaj v prehodno ambulanto na ljubljanski grad. Iz prehodne ambulante na gradu sem šel 3. maja 1945 v Splošno bolnico, kjer sem najprej ležal na splošnem oddelku (stavba levo od glavnega vhoda) in nato odšel na o esni oddelek, ker mi je zateklo oko. 6. maja 1945 so mi vzeli drobec iz roženice. Na o esnem oddelku je bilo polno partizanskih skriva ev. 7. maja 1945 zjutraj sem namesto, da bi šel na transport (sestra me je klicala štirikrat), sko il ez ograjo in šel na tramvaj. Tetin mož Ignac Dormiš me je takrat opozoril, da bodo s Koroškega vse vrnili, ker so tako dogovorjeni z Angleži. Stri eva h i je bila poro ena s Turner (Turnher) Francetom, ki je bil major Udbe.

Zgornje Mladeti e, 25. avg. 1999

Peter Ga nik

Alojzij Krivec

Alojzij Krivec je bil moj sosed, kije bil bolan na plju ih. Ob koncu vojne leta 1945 ga je v bolnici obiskovala moja sestra Marija Kramar por. Kepic. Alojzij je bil pri domobrancih. Po vojni je pogrešan kot žrtev. Dva moja brata sta živela v Kanadi, a sta zdaj že pokojna.

Gumniš e, 31. dec. 1999

Antonija Gale roj. Kramar

ALLG. KRANKENHAUS LAIBACH — SPLOŠNA BOLNIŠNICA LJUBLJANA

Mat. Nr. 8211 Klasse 3 Abteilung Mag. 5
Aufnahmetag 13. 6. 45 Abt. Buch. Nr. 1409
Das Sprengen Sitz. odd. zglj.

Krankheitsprotokoll — Popis bolezni

Zu- und Vorname Prijimek in ime		<u>Josevan Anton</u>			Geburtsjahr Rojstno leto		<u>1911</u>	
Angaben Podatki	Ort Kraj	Gemeinde Občina	Bezirk Okraj	Land Država				
gebürtig rojstvo	<u>Laibach</u>	<u>Laibach</u>	<u>Kočevje</u>					
zuständig pristojnost								
wohnhaft bivalitve	<u>4 9</u>							
Beruf poklic	<u>sein</u>		Bekanntnis vero	<u>ja</u>				
Geschlecht spol			Staats- bürgerschaft državljanstvo					
Stand stan	<u>12</u>							
Diagn. <u>Influenza epidemica — exsiccis des. Spicat compl. exsiccis des.</u>								
Verlegt am Prejelico dne								
1945 auf (vom d. Abl. na oddelku iz oddelka)								
Anzeige Naznanilo	Anzeige infektions- tadelic. bolezni		Anmeldung am prijava dne					
			Anmeldung am prijava dne					
	Abnahme odvoda							
Abgang Odhod	Entlassung odpust	wie kako	geheilt ozdraviljen	gebessert zoboljan	angeheilt neozdraviljen			
	Todes- datum	am dan	9/10. 45.					
Todes- zeitpunkt datum								
1945 um ob uri								

Franc Oražem

Sem sestra pok. Oražem Franca, ki je bil leta 1945 ranjen v revesje. Ležal je v vojaški bolnišnici v Mostah. 6. ali 7. maja 1945 sem ga odšla obiskat v bolnišnico, toda brata ni ve bilo tam. Nato sem odšla na glavni kolodvor v Ljubljani in brata našla na enem izmed vagonov. Vlak je stal na slepem tiru, tam, kjer je sedaj ograja. Bilo je malo vagonov. Vlak je stal tam ves dan. Jaz sem potem odšla v internat. Šele zve er je vlak odšel, nakar so ga zajeli na Jesenicah oziroma v Radovljici.

Ko sem se ez as iz internata (blizu kolodvora) peljala na prakso v splošno bolnišnico (bila sem v internatu za zaš itno - bolniško sestro), me je na tramvaju legitimiral partizan Franjo Bojc iz sosednje vasi in še neki vojak (najbrž Š. iz Nemške vasi). Po legitimiranju nisem hotela dol s tramvaja in sem vojaka vprašala, zakaj sta me legitimirala. Odgovoril je, da prihajata iz vojaške bolnišnice v Mostah od mojega brata. Drugi dan sem prosila in odšla na obisk v vojaško bolnišnico v Mostah. Stražarja sem vprašala, ali so tam ranjenci. Povedal mi je, da so v veliki baraki zraven zidanega poslopja. Nato sem odšla isto ob baraki (bila je zelo dolga), iz katere je izstopila partizanka ter me vprašala, kaj ho em. Odgovorila sem, da ho em obiskati Oražma. Odvrnila je: »Ja, seveda, Oražma pa ja ...« Baraka je bila isto lo ena od zidanega poslopja Vojaške bolnišnice. Nato je pregledala paket (notri so bili piškoti, rob ek in rožni venec ...) in rekla, da naj kar odidem. Stražar me je nato vprašal, kaj sem nesla. Povedala sem, da piškote. Stražarje na to rekel, da naj prinesem kruha, ker stradajo in kar naprej prosijo za kruh. ez nekaj dni sem šla spet tja, vendar je stražar povedal, da so jih odpeljali v Št. Vid.

A. V. iz Rakitnice, kije bil avgusta 1995 amnestiran, je kasneje povedal, da je tam videl brata Franceta, ki mu je naro il, da naj pove, da gredo jutri na delo in naj doma ni ne skrbijo.

Ko sem tisti as šla ez most v Mostah, je do mene prišel partizan J. P iz Dolenje vasi, ki je še živ, in me vprašal: »Angelca, ali veš, da je France tukaj v baraki?« Potem je bil pri nas v Prigorici in povedal, da je France v bolnišnici. Prišel je tudi k Pahuljetovim (tudi Pahulje je bil ranjenec).

Kot gojenke za zaš itne sestre smo po 9. maju 1945 videle bolnike - domobrance, ki so ležali v Splošni bolnišnici na internem oddelku. Bolnike sem videla kar nekaj asa po tistem, ko sem bila v Mostah pri baraki, kjer sem iskala brata. Ti bolniki so bili vsi domobranci. Ležali so desno od vhoda v poslopje. Soba je bila dolga in bolniki so ležali na obeh straneh (okoli 16 internisti nih bolnikov). Zdravili smo jih z zdravili in injekcijami. Dajala sem jim injekcije. Jaz sem videla bolnike - domobrance, ki so ležali na internem oddelku št. 2. Zagotovo sem bila tam dvakrat, enkrat pono i in enkrat podnevi. Bili so zastraženi - 2 partizanska stražarja). Med bolniki je bil dr. Weiss, zobozdravnik. Imel je angino pectoris. Zraven je bil Strajnar. Star je bil okoli 20-21 let. Hotel je študirati za gozdnega inženirja. Enkrat me je prosil, da mu od doma prinesem nožek. Odšla sem k njim domov. Stanovali so na dvoriš u hotela Union (levi vhod, navzgor po zavitih lesenih stopnicah v visoko pritli je). Na vratih je pisal »Strajnar - strojnik«. O e je bil strojnik. Imel je tudi sestro. Starši so mi dali nožek, ki sem ga nato nesla v bolnišnico in dala Strajnarju. Strajnar je imel nekaj na srcu. Ti bolniki na internem oddelku niso bili tisti ranjenci iz barake.

Jeseni leta 1945 sem morala zapustiti šolo za zašitne sestre v drugem letniku. Stanovale smo tam, kjer je bila šola. Zraven (pod nami) je bil »Simandl - servis za pisalne stroje«. Nato so tisto hišo podrli, ker je bila stara. Kasneje sem na zdravstveni šoli iskala arhiv zašitnih sester. Dopoldne smo bile na praksi in popoldne smo imele pouk. To je bilo zelo naporno.

Gornji Rudnik, 18. feb. 1999

Angela Oražem-Gale

Alojz Gašperšič - Cepčev

Moj oče Alojz je bil v borbi na Turški Gori ranjen pod kolenom. To je bilo spomladi 1944. Nekaj časa je bil v bolnici v Novem mestu in nato v bolnici v Ljubljani. V bolnici ga je obiskala mama. Obiskovala ga je tudi teta, zdaj že pokojna. Alojz je pred koncem vojne prišel domov na obisk. Ker je bil invalid, je nosil protezo.

Oče je bil pod zašito v Novem mestu. Ob koncu vojne so vse invalide iz Novega mesta odpeljali s kamionom. V Biški vasi sem šel na cestno akat, kje ga bom kje videl. To je bilo 6. ali 7. maja 1945. Zagledal sem ga na pokritem domobranskem kamionu, na katerem je bilo polno ranjencev. Pozdravila sva se in dal mi je svoje bergle, da se ne bi več vrnil. Prišli so do Jesenic, dlje ne. Oče je od takrat pogrešan.

Biška vas, 25. avg. 1999

Jože Gašperi

Janez Gnidovec

Oče Janez Gnidovec je bil po vojni doma. Za časa italijanske okupacije je bil v internaciji. V začetku meseca junija 1945 je oče kosil na njivi deteljo. Tedaj se je mimo z vozom pripeljal T. V. starejši iz Sv. Marjete - Vrha pri Križu. Že kakšno uro kasneje sta prišla oborožena z brzostrelko njegov sin T. V. in J. V. iz Zagradca - Fužin. Ko ju je oče zagledal, je začel bežati, a so ga pokosili strelji obeh prišlekov. Dvanajst streljav ga je zadelo v eno nogo in štirje v drugo. Svojcem sta ukazala, da ga morajo takoj odpeljati v Žužemberk. Naložili smo ga v dvokolico (šajtrgo) in peljali. Spremljali smo ga njegova mati, njegova, sedaj 92 let stara sestra Marija Gnidovec, njegova žena, moja mama in jaz, ki sem moral skrbeti za vodo, saj je bil ob izgubi toliko krvi neizmerno žejen. Ko smo ga pripeljali v Žužemberk na vojaško komando, so ga prevzeli partizanski oficirji, ki so ga naložili na lojtrni voz in ga odpeljali neznano kam. Takrat sem svojega očeta videl zadnjič. Ostali smo trije nepreskrbljeni otroci.

Njegova mama - moja stara mama je kasneje raziskovala po Žužemberku za svojim sinom. Rekli soji, da je v Novem mestu. V Novem mestu v bolnišnici soji rekli, da ga ni več v bolnišnici. Tako nismo svojci nikoli izvedeli za njegovo usodo.

Ivančna Gorica, 3. feb. 2000

Janez Gnidovec ml.

Albin Prijatelj

Junija leta 1945 so partizani prišli po o eta Albina Prijatelja, po doma e Tomaževega v Dobruško vas, ko je sušil mrvo. Eno nogo je imel obvezano, ker si jo je tedaj poparil z voskom (bil je tudi ebelar). Aretirali so ga in odpeljali. Na streljanju je bil ranjen v plju a, vendar je ušel in se zatekel v neki vinograd v Belo Cerkev. Od tam so nam sporo ili domov, mama je skupaj z mojo starejšo sestro Marijo šla ponj in ga z vozom odpeljala v Novo mesto v bolnico usmiljenih bratov. V bolnici ga je tudi obiskala. Iz bolnice so ga nenadoma surovo odpeljali, s skupino ve ranjencev. Ti so hudo vpili, ker so jim potrgali vse obveze. Odpeljali so jih zve er.

Litija, 4. feb. 2000

Jožica Gomba roj. Prijatelj

Jožef Dežman

Moj brat Jože je bil velike postave. Med vojno je bil v internaciji v taboriš u Renicci. Od tam se je vrnil peš iz Italije in bil nekaj asa doma, nato so ga leta 1944 vzeli domobranci. Hudo je bil ranjen z granato 6. januarja 1945 na Dvoru pri Žužemberku. Imel je razmesarjeno koleno, odtrgalo mu je poga ico. V Vojaški bolnici v Ljubljani sem ga obiskala marca 1945. Od 3. do 17. marca sem bila v Ljubljani in sem bila vsak dan pri njem. V sobi je bilo 6 ali 7 ranjencev. Imam njegovo sliko iz bolnice, ki jo izro am za objavo v knjigi.

Šmarješke toplice, 4. jan. 2000

Ana Gorenc roj. Dežman

Jože Cerovšek

Leta 1944 sem odšel k domobrancem. Na realki sem naredil bolni arski te aj. U il nas je dr. Jegli . Februarja 1944. leta sem kot bolni ar odšel v Žužemberk.

Jože Cerovšek, študent medicine, doma iz Smednika, je kot ranjenec ob koncu vojne ležal v bolnici v Ljubljani. Ranjen je bil zadnje dni aprila. Mama Rozalija ga je obiskala prve dni po vojni. Partizani so ga odpeljali iz postelje. Izginil je z ostalimi ranjenci.

Raka, 16. jun. 1999

Stanko Gorenc

Tone Ponikvar

Poznal sem Toneta Ponikvarja iz Železnice - Malih Lipljen, katerega brat Slavc živi v Železnici, in se ga dobro spominjam iz taboriš a na Teharjih. Ker je bil Tone ranjen v roko, je imel povezano roko z ruto. Nosil jo je na ruti okoli vratu. Pogovarjala sva se skozi mrežnato ograjo, za katero je bil nameš en. Rekel mi je: »Saj bi še šlo, e ne bi imel ranjene roke, zdaj me pa še po tej tol ejo.« Iz taboriš a

Jože Dežman 7.januarja 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročila sestra Ana Gorenc).

so ga odpeljali okoli 20. junija 1945. Odpeljali so jih s kamioni. Bilo je več kamionov. Prišli so zvečer.

Ljubljana, 10. jun. 1999

Jože Gorjup

Ferdinand Sajovic

Bratje bil kot ranjenec v bolnici do marca 1945. Nato je prišel domov. 9. maja 1945 so njega in njegovega očeta Josipa prišli na dom iskati partizani. Brat je od takrat pogrešan. Njegovo ime je na spominski plošči na Žalah.

Ljubljana, 2. jun. 1999

Valentina Gosti

Jožef Pirnar

Mojega brata Jožefa Pirnarja so mobilizirali med domobrance, kjer se je prehladil in bil ob koncu vojne poslan v bolnico v Ljubljano. Dvakrat je bil operiran za ušesom in enkrat v ustih. Ko so po koncu vojne ležali v bolnici ali že v zaporu, so vojaki vsak večer prišli v sobo in klicali njihova imena. Tiste, ki so jih poklicali, so potem odpeljali, verjetno v Kočevski Rog. Brat se je zelo bal, da bodo tudi njega poklicali. Neka punca iz Mirne nam je prišla povedati, da je Jože tam

Anton Hočvar, p.d. Ribev aprila 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročil Milan Muhič).

zaprt. Jože je preživel, se vrnil domov in mi pripovedoval o teh dogodkih. Umrl je leta 1993.

Trebelno, 25. avg. 1999

Anka Grebenc

Ignac in Lojze Boben

Brat Ignac Boben je bil ranjen pri napadu na Ambrus. Obiskala sem ga v Ljubljani v bolnišnici. To je bilo leta 1943. Ignac je bil ranjen v nogo, šepal je. Bil je invalid. Do leta 1945 je bil v Ljubljani. Po vojni je pogrešan kot žrtev.

Moj brat Lojze je bil bolnišničar v Vegovi ulici. Tam je skrbel za ranjence. Lojze se je verjetno z vlakom umaknil na Koroško. Od tam je bil vrnjen na Teharje, kjer je bil v baraki, v kateri so bili ranjenci. Lojze in Ignac sta bila skupaj. Lojze je skrbel za težje ranjence. Ranjenci in civilisti so bili v neki baraki. Lojze (rojen 1. 1916) je tudi pogrešan.

Sama sem tudi bila v Vetrinju. Lojze in Ignac sta se na Koroško umaknila z vlakom, jaz sem se umikala peš. Iz Vetrinja so nas vrnili z vlakom do Celja in peš na Teharje.

Ljubljana, 22. feb. 2000

Marija Grum roj. Boben

Vinko Pirnat

Vinko Pirnat je moj brat. Zaradi neprevidnosti je bil obstreljen na stopalu desne noge. Pomo je iskal v bolnici v Ljubljani. Ko so mu nogo za silo oskrbeli, se je vrnil na postojanko v Domžalah. Skupaj z drugimi domobranci je odšel na Koroško. Noga je bila zate ena, tako da ni mogel sezuvati škornjev. Deloma se je vozil ali celo jezdil konja. Bil je vrnjen na Teharje. Nekdo od preživelih je prišel povedat, da ga je videl v taboriš u, nakar se je sled izgubila.

Spodnje Jarše, 24. jan. 2000

Francka Habjan

Anton Ho evar - Rib ev

Moj brat Anton Ho evar je bil marca 1945 ranjen pri Tisovci. Ranjen je bil v obe nogi zaradi eksplozije mine. Odpeljali so ga v bolnišnico v Ljubljano. Tam sem ga vsak dan obiskoval. Bil je v Vojaški bolnici v Mostah. Ležal je v stavbi pred progo, levo od mosta. Z njim v sobi so bili ve inoma slovenski domobranci (6-7). Usmiljene sestre so bile dobre z njimi.

3. maja 1945 sem bil še pri njem na obisku. 4. maja 1945 so že naložili ranjence (Nemce). Dva dni potem je bil brat že na sanitetnem vlaku, toda nisem ve mogel priti zraven. Dva kurata sta bila tudi tam.

Mali Vrh nad Muljavo, 14. jun. 1999

Jože - Slavko Ho evar

Ivan in Ciril Mehle

Ivan in Ciril Mehle sta moja pol bratranca. Ciril je bil leta 1944 ranjen v noge in odpeljan v bolnico. Ivan je bil leta 1944 nad Mokrcem ranjen v roko. Zato je imel roko suho. Ob koncu vojne sta bila že oba nazaj iz bolnice.

Oba sta bežala na Koroško. Od tam soju vrnili nazaj in odpeljali proti Ko evju. Njun tretji brat Jože je bil v Ljubljani pri policiji. Rojen je bil leta 1903.

Ponova vas, 14. jun. 1999

Jože Hribar

Janez Hrovat

Janez Hrovat je moj brat. Bil je pri domobranci na postojanki Grosuplje. Spomladi 1945 je bil težko ranjen, dobil je 42 drobcev granate po vsem telesu in skozi plju a. Med zdravljenjem v Vojni bolnišnici v Ljubljani gaje ve krat obiskala sestra Marija, ki je tedaj živela v Grosupljem. Ob umiku bolnikov so ga po pripovedovanju nosili na Koroško. Iz Vetrinja je bil vrnjen, na Teharjih ga je nazadnje videl Švalov Polde iz Šentjerneja. Od junija 1945 je pogrešan kot žrtev.

Gorenja Brezovica, 1. mar. 2000

Anton Hrovat

Janez Hrovat

Moj brat Janez Hrovat je bil pri domobrancih. Bil je bolan na plju ih, imel je kaverne. Zdravil se je v bolnišnici v Ljubljani. Po vojni je izginil, pogrešan je kot žrtev.

Deše a vas, 1. mar. 2000

Cirila Hrovat

Janez Japelj

Janez Japelj je bil moj brat, ki je bil po poklicu mehaniški vajenec. Na Rakovniku je bil pri umiku v Ljubljano ranjen v kolk desne noge zaradi eksplozije granate, v za etku maja 1945. Bil je stoodstotno nepokreten ranjenec.

Z mamó sva ga obiskala v bolnici v Ljubljani, kjer gaje vsak dan obiskovala teta Jera. Ležal je v 1. nadstropju Splošne bolnice v Ljubljani. Ranjenci, ki so ležali tam, so bili zastraženi in lo eni od drugih. V za etku junija ga je teta spet obiskala in ga našla leže ega na nosilih na hodniku. Potem je izginil in o njem ne vemo ni esar ve .

Verd, 31. avg. 1999

Anton Japelj

Janez Božnar

Najin brat Janez Božnar je imel otekli obe koleni, zato so ga peljali k dr. Dergancu v bolnico v Ljubljano. Bil je tudi bolan na ledvicah. Ob koncu vojne je bil v Polhovem Gradcu, kamor se je prišel poslovit, in odšel na Koroško. Od tam so ga vrnili s prvim transportom.

Prapro e, 31. avg. 1999

Marija Ana Jarc in Filip Božnar

Alojz Cekuta

O e Alojz Cekuta je bil ob amnestiji izpuš en iz Škofovih zavodov. Eno leto je bil potem doma in ko je nekega dne prešal vino na Gornji Prekopi, je videl neke vojake, ki so se mu približevali. Streljali so za njim in on je pribežal domov. Ko je pritekel domov, je bil že ranjen. Ko je vstopal v hišo, so ga ustrelili neposredno v glavo. Padel je in obležal na hišnem pragu. Zadeli so ga triindvajsetkrat. Takrat sem bila stara 16 let in sem bila neposredna pri a tega tragi nega dogodka.

Gru a; 5. jan. 2000

Vekoslava Jereb

Vinko Jerina - Bolkov

Vinko Jerina je bil moj brat. Živeli smo v Logatcu, v veliki petnajst lanski družini. Po poklicu je bil kme ki delavec, zaposlen je bil na kmetiji v Grosupljem. Nato je bil pri domobrancih. Malo pred koncem vojne mu je eksplozija mine

Vinko Jerina - Bolkov (v postelji) v družbi z neznanim obiskovalcem v Vojni bolnišnici v Ljubljani, aprila 1945 (fotografijo izročila za objavo sestra Ana Jerina).

odtrgala nogo. Najprej je bil na zdravljenju v Vojni bolnišnici v Ljubljani, kjer sem ga vekrat obiskala. Nato je bil v Splošni bolnišnici v Ljubljani, ko ga je svakinja Ivanka šla obiskat, so ji sestre povedale, da ga ni več.

Imam njegovo sliko iz Vojne bolnišnice v Ljubljani, ki jo izročam za objavo v knjigi.

Gozd Martuljk, 4. apr. 2000

Ana Jerina

Vinko Jerina - Bolkov

V zadnjem napadu na Štampetov mostje mojemu stricu Vinku Jerini odtrgalo nogo. Zdravil se je v Vojni bolnici v Ljubljani. Po vojni je pogrešan. Živi še njegova sestra Anica Jerina. Stric je bil rojen v revni družini, kjer je bilo veliko otrok.

Nova vas, 31. jan. 2000

Anton Jerina

Alojz Sukovi

Moj brat Alojz Sukovi je bil konec vojne hudo ranjen. V Vojni bolnišnici v Ljubljani ga je obiskala sestra Micka. Iz bolnice so jih odpeljali z vlakom proti Koroški. Ta vlak so vrnili v Zalog, tam so bili ranjenci in bolniki izpostavljeni brez vsega sona ni pripeki. V vagonih so jih mučili in pokončili ali.

Prav je, da bi dobila odškodnino za prestando trpljenje in krivice, storjene mojemu bratu. Sem brez vsake pokojnine in pri akujem popravo krivic.

rnatelj, 10. feb. 2000

Antonija Jerman

Peter Klun

Peter Klun, kije bil ob koncu vojne ranjen, seje poleti 1945 vra al proti domu v Ribnici, kjer ga je akala mati. Ni prišel domov. Umrl je nasilne smrti, po naru ilu lokalnih oblastnikov, v neposredni bližini svojega doma.

16. feb. 2000

F. K.

Jože Orešnik

Moj znanec Jože Orešnik se je po vojni skrival doma skupaj z bratom in še enim domobrancem. Potem so ju našli in odpeljali. Druga dva sta se vrnila, Jože pa je od takrat pogrešan.

7. mar. 2000

L. K.

F K. (pro memoria)

M. K. je pripovedovala, da je bil o e F K. 18 mesecev v bolnici in da so jih potem odpeljali v zapore in da so jih pono i prišli klicat. Bilo je zelo hudo. Od tistih, ki so bili z njim in so jih tudi odpeljali, je bil Franc Smrdel (Smerdu).

1. feb. 2000

M. K.

Jožef Zorko

Zorko Jožef je bratranec mojega moža Marjana Kalina. Bilje ranjenec, ranjen v obe nogi in zato nepokreten. Ležal je najprej v Vojni bolnici. Ob koncu vojne so ranjence pripeljali v Splošno bolnico iz Vojne bolnice. Ti ranjeni domobranci so potem prišli na Kirurgijo. Obiskala sem ga dvakrat. Ležal je na Kirurgiji v l. nadstropju. Najve 14 dni so ležali tam. Potem so jih vse premestili na Interni oddelek. Na Interni so bili vsi pod stražo in nih e ve , niti osebje, jih ni smel ve obiskati. Na Interni so bili nekaj dni. Potem so neko popoldne prišli kamioni, kamor so jih nametali in odpeljali. Jožef je bil mlad, nežen fant, kot ve ina tistih, ki so jih odpeljali. O tem, da so jih odpeljali, se je v bolnici veliko govorilo.

V bolnici sem bila ra unovodkinja. Po vojni so neizterljive ra une odpisali. Iz bolnice se spominjam strežnika Petri a. Ve inoma so bili bolniki vsi v 3. razredu. V Leoniš u so imeli poseben režim - bili so posebej - in v Šlajmerjevem domu tudi. Nevrologijaje bila št. 7. Dr. Ravniharjevaje bila isti politični delavec in je kot general (v hla ah) hodila okrog.

Ljubljana, 20. okt. 1999

Marija Kalin

Janez Obreza - Mihov in Janez Debevc - Žlogarjev

Janez Obreza je bil pri 6. eti domobranec. Ko smo šli v koloni iz Logatca, je po ilo na poti proti Lazam. Janezu Obrezi je odtrgalo nogo. Janez je bil takrat v bunkerju, a takrat je hodil ob progi in stopil na mino, ki se je aktivirala. To se je zgodilo leta 1945, konec marca ali v za etku aprila. Potem je bil v Vojni bolnici in pri evakuaciji z vlakom zajet pri Radovljici. Verjetno je kon al v Ko evju.

Janez Debevc je bil starejši lovek. Pri 6. eti na Rakeku je bil domobranec. Po vojni smo bili skupaj v Vetrinju. Nato sva bila skupaj na Teharjih. Zadnji sem ga videl tisti dan, ko smo bili postrojeni prvi dan. Janez je bil bolj slaboten.

Bezuljak, 30. sept. 1999

Anton Kav i

Rudi Šimenc

Rudi Šimenc je moj brat. Živel je doma na kmetiji. Pred mobilizacijo se je leta 1943 z nekaterimi drugimi fanti z Brnika umaknil v Šentjošt v takratni Ljubljanski pokrajini. Pridružili so se tamkajšnjim domobrancem in se po ustanovitvi postojanke gorenjskega domobranstva v Cerkljah maja ali junija 1944 vrnili v Cerklje. Ob napadu Šlandrove brigade 4. oktobra 1944 je bil Rudi od drobcev bombe ranjen v glavo. Najprej so ga prepeljali v bolnišnico na Golnik, kasneje pa zaradi težkih poškodb glave v Splošno bolnišnico v Ljubljani. Tu ga je obiskoval brat Aleš, ki je študiral v Ljubljani. Rudi gaje menda v asih prepoznal, v asih pa ne. Zadnji je bil brat Aleš pri njem na obisku 7. maja 1945. Brat Aleš živi zdaj v Kaliforniji v ZDA. Po nekaterih informacijah je Rudi Šimenc 9. maja 1945 v bolnišnici umrl in bil pokopan na Žalah.

Zgornji Brnik pri Cerkljah na Gorenjskem, 12. feb. 2000.

Marija Kepic

Janez Klan ar

Moj brat Janez Klan ar je bil med vojno najprej v internaciji v Padovi in na Rabu. Nato je bil ranjen v roko in se zdravil v bolnici v Zagrebu, kjer ga je obiskala mama. Nazadnje je bil brat na Teharjih.

Studeno na Blokah, 26. avg. 1999

Stanislav Klan ar

Franc Knavs - po doma e Brinarjev

Franc Knavs, po doma e Brinarjev je bil moj brat. Leta 1942 je bil pri partizanih in nato sedem mesecev interniran v Padovi. Po vrnitvi domov je šel k domobrancem, kjer so ga ožulili evlji. Zaradi gnojnih žuljev - kroni nega vnetja stopal je bil na zdravljenju v Vojni bolnici v Ljubljani v ambulanti na ljubljanskem gradu. Potem so ga dali v Splošno bolnico. V bolnici gaje obiskala sestra Pepca, ki je služila v Ribnici. Med ranjenci v bolnici je bil še nekdo iz Gori e vasi. Ta je zapisal, da sta s Francem zaprta v neki kleti. Takrat, ko so jih pobrali iz bolnice, so jih potem namestili v neko klet.

Franc Knavs, na fotografiji z Mileno K., poleti 1944 v Splošni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izroča sestra Pepca Zavodnik).

Kmalu po vojni se je v Splošni bolnici zdravil moj stric Alojz Knavs, katerega je zdravnik dr. Derganc vprašal, če je France njegov sin. Stric je odgovoril, da je France njegov nečak.

Retje, 26. avg. 1999

Rudolf Knavs

Marjan Maček

Moja prva zaposlitev je bila pri železnici, kjer sem delala v telegrafski službi na ljubljanski železniški postaji. Spominjam se, da je v zadnjih dneh vojne na ljubljanski železniški postaji stal vlakovni transport, sestavljen iz živinskih vagonov, v katerih so bili ranjenci. Med njimi sem videla tudi srbske ranjence. Spominjam se, da smo jim nosili aj. Vsak dan je na postajo prihajal urgirat za odhod omenjenega vlaka moj profesor z učiteljskega, ki mu je bilo ime Alojzij Potnik.

Na vlaku je bil tudi moj bratranec po očetovi strani Marjan Maček, kot ranjenec ob koncu vojne. Po vojni je pogrešan. Njegov oče je bil evljar. Živel so v Logatcu v hiši starih staršev - železničarjev. Pogrešan je tudi njegov brat Silvo. Pripis 31. marca 2000

V razgovorih dne 31. marca 2000 z bratrancem Jožetom Mačkom in s teto Marijo Rožmanc, oba iz Logatca, smo ugotovili še naslednje:

Hudo ranjen, granata mu je odtrgala nogo na veliko no 1945 na Primorskem. Bil je en dan v vojni bolnišnici v Postojni, kjer gaje obiskala mama. Nato je bil na zdravljenju v Vojni bolnišnici v Ljubljani. Mati in o e sta po vojni nenehno spraševala pri oblasteh o njegovi usodi, vendar nista izvedela ni . Naletela sta na govorice, da je bil vagon z ranjenci potisnjen na slepi tir v Trži u, kjer naj bi ranjence tudi pokon ali.

Ljubljana, 31. mar. 2000

Jožica Kocjan

Martin Ravnikar

Družina Ravnikarje živela do maja 1945 v Prikrnici na polkmetiji z doma im imenom Pri Antonovc. O e Franc Ravnikar se je k Antonovcu priženil z Dobrave in je umrl že pred vojno, leta 1940.

Sin Martin Ravnikarje bil gorenjski domobranec na postojanki v Šentvidu pri Lukovici. Kdaj in kje je bil Martin ranjen, Kodermanova ne ve. Ve le, da je bil menda zaprt v Škofovih zavodih v Šentvidu pri Ljubljani, kjer naj bi umrl in bil po nekih vesteh pokopan za ograjo.

Mama in dve sestri so maja 1945 bežale na Koroško. Mama in ena sestra, verjetno Marija, naj bi umrli še na Koroškem. Druga sestra Angela je menda poro ena z nekim Angležem in živi v Argentini.

Imetje v Prikrnici je bilo podržavljeno in sedaj v Prikrnici ni ve nobenih ljudi s priimkom Ravnikar.

Ravnikarjeve je poznala tudi Fran iška Novak, 79 let, Udem ova iz Prikrnice.

Prikrnica, 16. julij 1999

Fran iška Koderman

Stane Kolenc

Moj brat Stane Kolenc je bil teden dni pred koncem vojne ranjen v koleno. Odbilo mu je nogo zaradi eksplozije granate. Zdravil se je v Vojaški bolnici v Mostah - Ljubljani. Šel je na sanitetni vlak tik pred koncem vojne. Zajeli so ga in odpeljali. Nekaj dni, preden so ga odpeljali iz bolnice, gaje obiskala sestra Milena.

Sela pri Mirni, 2. sept. 1999

Franc Kolenc

Alojz Kordan - Ruperk

Brat Alojz Kordan se je po vojni skrival v mirenski ob ini. Ranjen je bil v roko in ušel. Zatekel se je domov, kjer se je skrival 13 let. Doma je tudi umrl. Pokopan je bil na skrivaj. Kasneje je bil tudi javno pokopan na pokopališ u Dole.

Ljubljana, 7. mar. 2000

Ana Kordan

Roman Koreni

Po pripovedovanju matere se spominjam, da je bil moj brat Roman Koreni ranjen v roko. Ob koncu vojne ga je videl gospod Mikli na umiku proti Celju. Osebnost mi je povedal, zdaj že pokojni Jože Kaplan, ki je bil zaprt v Škofovih zavodih, da je brata Romana videl z drugimi ranjenci v veji skupini, ki je šla s transportom verjetno proti Kočevju. Kaplan se je rešil po naključju, ker ga je stražnik odrinil, ko se je hotel priključiti tej skupini. Ne vem, kje je moj brat Roman končan, zelo si želim, da bi izvedel za njegov grob.

Gorenja Gomila, 4. jan. 2000

Anton Koreni

Janez Primoži - Nežen

Jeseni (avgusta/septembra) 1944 je bil Primoži Janez vojak 47. ete Rupnikovega bataljona v boju na Velikem Korinju ranjen v predel trebuha. Sam sem bil navzoč, ko so ga bolni arji povezali in oskrbeli v hiši Veliki Korinj. Nato je bil transportiran v Ljubljano v Vojaško bolnico. Ne spominjam se, da bi se do maja 1945 vrnil v enoto. Od takrat je pogrešan. Verjetno je bil transportiran z ranjenci.

Begunje pri Cerknici, 18. jun. 1999

Tone Košak

Ranjenci z ožje Notranjske

Janez Obreza, po domače Mihov, roj. 5. marca 1907, iz Bezuljaka (hišna št. 40, Cerknica) je leta 1944 izgubil nogo in postal invalid. O njem bo vedel Anton Kavčič iz Bezuljaka.

Invalid France Petri iz Begunj nad Cerknico ni preživel. Doma je še brat Jaka.

Lojze Debevec - Kranjčev je bil tudi na vlaku z ranjenci. S Teharijem je nato ušel v skupini enajstih taboriščnikov.

Na vlaku z ranjenci je bil tudi Ivo Erznožnik. On je bil moj komandir voda 47. ete. Iva je sredi aprila 1945 leta pri Dol. Toplicah zadela mina. Odtrgalo mu je del gležnja.

Janez Primoži - Nežni je bil leta 1944 ranjen v trebuh na Vel. Korinju. Rupnikov bataljon je iz Vetrinja odšel 31. maja ali 1. junija 1945.

Begunje pri Cerknici, 18. jun. 1999

Tone Košak

Anton Miheli

Stric Anton Miheli, rojen 22. oktobra 1922, Podklanec 6 (zdaj 11), je bil invalid brez roke. Imel je protezo. Ranjen je bil na sedlu blizu cerkve. Potem je šel v bolnico. Bil je na vlaku z ranjenci. Ata je sicer pripovedoval, da je Anton na Teharjih, vendar so drugi pripovedovali, da so jih pokončili ali drugje.

Podklanec, 26. avg. 1999

Joža Košmrl

Egidij (Til e) Kova i

Moj brat Egidij (Til e) Kova i je bil pri domobrancih in malo pred koncem vojne ranjen v noge. Zdravil se je v Vojaški bolnici v Ljubljani. Bolnico so zajeli partizani in brat je bil verjetno na transportu za Ko evje.

Njegova h erka Milka živi na Vrhniki, Mala Ligojna.

Lg, 28. dec. 1999

Alojzija Kova i

Jože Ga nik

Moj brat Jože Ga nik, sin Antona in Fran iške, rojene Predali , se je rodil 14. decembra 1913 v kraju Drenik, ob ina Grosuplje.

V družini nas je bilo devet otrok, pet bratov in štiri sestre. Razen Jožeta smo vojno vsi preživeli. Dva starejša brata, Lojze in Ivan, sta bila tudi pri domobrancih, po vojni sta ostala doma, se skrivala in se javila po amnestiji avgusta 1945 in ostala živa.

Jože je opravljal kme ka dela in se u il za mizarja. Imel je dekle in nameravala sta se poro iti, pa je prišla vojna. Leta 1943 se je pridružil domobrancem. Proti koncu vojne je bil ranjen v Višnji Gori. Verjetno je bil v Višnje gorskem udarnem bataljonu. Imeli so spopad s partizani. Bilje sicer zaš iten v koruzi, tam gaje na slepo pokosil rafal iz avtomatskega partizanskega orožja. Prepeljan je bil v vojaško bolnišnico na Zaloški cesti v Ljubljani in operiran.

Stara osemnajst let sem se leta 1936 zaposlila kot bolni arka v zavetiš u sv. Jožefa na Vidovdanski cesti in tam delala pet let. Ker pa je bila pla a prenizka, sem malo pred italijansko okupacijo našla službo v splošni bolnišnici na nevrološki kliniki, kjer sem delala trideset let. Med vojno sem kot samska stanovala v bolnišni nem stanovanju v eni od hiš ob Ljublanici na Poljanskem nasipu med cukrarno in takratno Prisilno delavnico. Tako sem brata, dokler je ležal v vojni bolnišnici, obiskovala vsak dan. Levo nogo so mu odžagali pod kolenom, desno nogo je imel tudi hudo poškodovano, ve krat zdrobljene kosti. To so mu dali v gips, kljub temu pa je bila tako ob utljiva, da ga je bolel vsak premik.

Približno ez šest tednov so napravili rentgensko kontrolo in ugotovili, da se kosti zaraš ajo nepravilno in so mu gips zamenjali. Ko sem šla po Zaloški cesti mimo stavbe, ki je bila za ograjo, sem ga že slišala, kako je vpil na pomo . Ležal je namre v zadnji stavbi ob Zaloški cesti proti centru Ljubljane, vhod pa je bil in je še sedaj ob dolenski železnici. Spominjam se, kako sem hotela nogo ob obisku malo premakniti, da bi jo dala v boljši položaj, pa mu je to povzro ilo neznosne bole ine. Vedel je, da se bliža konec vojne in se je bal, da bo padel v roke partizanom. Raje bi umrl in se je zato kljub temu, da je tožil, kako je la en, branil jesti. Najraje bi kar umrl. Zato me je prosil, da sem mu prinesla molitvenik, da bo molil.

Nekega dne, teden ali dva po koncu vojne, so vse ranjence preselili v splošno bolnišnico na staro kirurgijo. Znosili so jih v prvo nadstropje in z njimi napolnili levo veliko sobo; ocenjujem, da jih je bilo okrog štirideset, kolikor je bilo pa postelj. Nobeden od njih ni ležal na tleh ali zasilni postelji. Na stari kirurgiji v

stavbi št. 1 je bil v 1. nadstropju travmatološki oddelek, ki je tam deloval do preselitve v novo stavbo Klini nega centra leta 1971-1972, na njem pa na vsaki strani po ena velika soba s približno štiridesetimi posteljami in severno od njiju so napolnili z domobranskimi ranjenci. Obiski niso bili dovoljeni, ranjence so stražile partizanke v partizanskih in ne bolni arskih uniformah. Enkrat pa mi je kljub temu uspelo priti do njega. Ob njem sem bila nekaj minut, toliko, da sem videla, kako je zbežan in obupan. Pa sta na hitro prišli dve partizanki in me spodili ven in nikdar ve nisem mogla k njemu. Sama sem ga videla še ve krat, ker na hodnik v 1. nadstropju se je smelo priti, ker so v nasprotni sobi imeli druge bolnike, pri katerih so bili obiski dovoljeni. Na vratih v sobo je bila pol metra dolga ozka šipa in skozi njo sem brata hodila ve krat gledat in ostala tam vsak dan nekaj minut. Izvedela sem, da jih partizanke zaslišujejo in tepejo po obrazu. Bile so grobe in neprijazne. Eden od tistih, ki so jih izpustili, mi je namre kasneje povedal, da jim niso dali skoraj ni jesti in da so jih topli.

ez nekaj asa, ne vem natan no kdaj, zdi se mi, da po dobrem tednu, so pripeljali tovornjaki in jih zvozili v Prisilno delavnico. To se je zgodilo dopoldne, ko sem bila v službi in jih zato nisem videla. Tam so jih imeli v sobah. Svojcev niso pustili zraven. Slišala sem, da so z njimi delali zelo grdo. Niso jim dali jesti in piti. Našega so kar grobo vrgli na drugo stran, ko ga je bilo treba obrniti. To mi je osebno povedal eden od tistih, ki so prišli ven. Zdi se mi, da so brata ustrelili ez osem dni. Kar naenkrat sem takrat sredi no i zaslišala tovornjake, kako so vozili ranjence iz Prisilne delavnice, saj so peljali mimo hiše, kjer sem takrat stanovala. Nato sem slišala streljanje na Golovcu. Kot sem povedala, sem stanovala isto zraven Prisilne delavnice in sem slišala tako tovornjake kot strele. Ne bom pozabila, kako je etrt ure po tistem streljanju trikrat mo no potrkalo na hišna vrata. Šla sem odpret, šla gledat tudi na cesto in vprašala: »Kdo je, kdo je?«, pa ni bilo nikogar. Bil je spomin in vem, da mi je znak dal umorjeni brat, ki se je s tem poslovil od mene. Imela sem ga zelo rada. Škoda ga je bilo, zaslužil bi druga no usodo. Vsak dan molim zanj, vem, da je mu enik, kljub temu pa molim zanj.

Ljubljana, 26. februar 2000

Anica Kova i

Albin Janež - Andrejcev, Anton Vesel, Anton Miheli

Maja 1945 sem bil v Ljubljani. Videl sem, kako so (domobranske) bolnike, ranjence in invalide nalagali na vlak. Stanoval sem na Jenkovi ulici in delal v tovarni Zmaj. Ta transport sem gledal v ponedeljek iz tovarne Zmaj. Takrat je bilo najve ranjencev. Med njimi sem videl: 1. Albina Janeža iz Globeli, brat je duhovnik, brez roke, saj je prijel za granato, letnik 1922/23, 2. Antona Vesela, brez roke, invalid, in 3. Antona Miheli a iz Podklanca, bil je invalid brez roke.

Bili so v domobranskih invalidskih uniformah. Pripeljali so jih iz invalidskega doma. V ponedeljek, 7. maja 1945 so šli na vlak in se niso ve vrnili. Nakladali so jih okoli 9. ure. To so bili zaprti živinski vagoni, odprtih ni bilo. Vagoni so imeli znak Rde ega križa.

Žimarice, 30. sept. 1999

Franc Kova i

France Kova i ml.

Kova i France je od konca vojne pogrešan kot domobranec. Verjetno je izgubil življenje v ko evskih gozdovih.

Sorodnik K.

Drago Pirc - Matevcov

Moj brat Drago Pirc je imel ob koncu vojne rano na želodcu. Najprej je bil v internaciji v Italiji. Potem je bil pri domobrancih. Po vojni je pogrešan. Slišali smo, da so doma ini posebej obra unali z njim. Gnali naj bi ga k Bukovici in ga zverinsko umorili.

Žimarice, 30. sept. 1999

Francka Kova i

Anton Saje, po doma e Lafarjev

Anton Saje je moj bratranec, ki se je ob koncu vojne 1945. leta najprej zdravil v Vojaški bolnici, kjer sva ga s pokojnim možem obiskala. Imam tudi njegovo sliko iz bolnice. Potem je bil 6. maja 1945 premeš en na kirurški oddelek Splošne bolnice v Ljubljani. Takrat se je tam zaradi ledvi nih kamnov zdravil tudi moj mož. Mož je Ton ka videl v bolnici in nas o tem obvestil. V bolnici se je v tistem asu zaradi problemov s plju i zdravila tudi moja teta - sestra usmiljenka, s. Fides

Anton Saje spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izro ila sestri na Lojzka Kvartuh).

Cilka Kotar. Bratranca sem šla obiskat takrat kot moža, vendar so ranjence, med katerimi je bil Ton ek, že izolirali. Teta s. Fides mi je povedala, kaj se je potem, to je po koncu vojne, zgodilo z ranjenci. Rekla je: »Povej Mici - teti, da Ton ka ne bo ve nazaj.« Vojaki so pripeljali tovornjake pred vrata in so sobo dobesedno spraznili. Teta je v joku povedala, da so prišli v sobo in jih odvedli ven kar po tleh. Sestre so za njimi nosile njihove bergle. Kot drva so jih metali v tovornjak. Ko so vojaki videli, da sestre nosijo bergle ranjencev, so se krohotali: »Pa še blazine prinesite ... Zdaj ne bodo ve rabili bergel!« Ne vem, kam so jih odpeljali. Moj mož je bil takrat že doma.

Moj brat Ivan Jarc je bil, takoj ko je dobil domobranksko vojaško obleko, ranjen v nesre i na Golobinjeku. Soborec se je igral s puško pri kosilu. Brat ga je opozoril, naj ne meri v ljudi. Hotel mu je odmakniti puško, a ta se je sprožila, usmerjena navzdol in ga prestrelila ez noge. Ležal je v bolnici usmiljenih bratov v Kandiji v Novem mestu. Ker smo se bali zanj, smo ga 1943. leta s pleteno šajtrgo peljali domov, kjer je dolgo ležal. Ko je nevarnost minila, smo ga peljali nazaj v bolnico. Nato je odšel nazaj v eto. Ker je ležal v blatu, seje bratu vnela noga. Ob razpadu 1945. letaje prišel domov in ni mogel na Koroško. Mama gaje odpeljala v bolnico v Novem mestu, kjer ga je vsak dan obiskovala prijateljica Olga Verce Megli . Ko je neki dan prišla na obisk, je na pragu stal pater in z rokami kazal: «Ne noter!» Vprašala ga je, e je Ivan še zgoraj. Odgovoril je, da ne ve , ker so ga odpeljali. Na poti v bolnico je Olga videla mali lojtrski vozi ek z mulo, naložen s koruznico in zastražen od partizanov, ki so ga peljali proti mostu. Iz pripovedovanja je slišala, da so ga vrgli v Krko.

Ljubljana, 27. avg. 1999

Lojzka Kvartuh

Jože Lamovšek, po doma e Denarjev

Sem rodna sestra Jožeta Lamovška, ki je bil ob koncu vojne v bolnici. Iz bolnice imam tudi fotografirano brata. Zadnji so brata videli v Vetrinju. Tam gaje videl Krnec iz Ljubljane (Galjevica). Potem brata nisem videla nikoli ve .

Ljubljana, 9. jul. 1999

Anica Lamovšek

Anton Košmerl, po doma e Jakop ev

Karol Košmrlj, po doma e Mihov

Franc Knavs, po doma e Brinarjev

Anton Bartol, po doma e Banetov

Anton Košmerl je bil moj sosed in bratranec Antona Lavri a. Med pohodom in medsebojnim spopadom domobrancev na Ko evskem je bil ranjen v nogo. Zdravil se je v Vojni bolnici.

Karol Košmrlj, po doma e Mihov (roj. 16. junija, Retje 89, o e Anton, mati Antonija) je bil tudi ranjen in sicer so mu amputirali nogo v gležnju. Zdravil se je v Vojni bolnici. Doma o tem ne vedo veliko povedati.

Jože Lamovšek spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročila sestra Anica Lamovšek).

Franc Knavs, po domače Brinarjev je dobil žulje na nogah, zato se je ob koncu vojne zdravil v Vojaški bolnici v Ljubljani. Nato so ga premestili v civilno bolnico. Po vojni je izginil.

Anton Bartol, po domače Banetov je bil ob koncu vojne v bolnici v Ljubljani. Verjetno se je zdravil v Vojaški bolnici. Ali je bil ranjen ali bolehen.

Retje, 26. avg. 1999

Anton Lavri in Danila Lavri roj. Košmerl

Andrej Lekšan

Moj brat Andrej Lekšan je bil kot domobranec proti koncu vojne ranjen v roko pri Podpeči. Zdravil se je v bolnici v Ljubljani. Iz bolnice smo dobili tudi listek za plačilo stroškov, ki je znašal okoli 1400 lir. S krajevnega odbora je takrat prišlo obvestilo. Njegova nadaljnja usoda nam je nepoznana.

Klance, 18. jun. 1999

Lojze Lekšan

Franc Miši - po domače Šemac

Moj bratranec Miši Franc je bil kot domobranec ranjen v kolk. Precej časa se je zdravil v bolnici v Ljubljani. V mavca na nogi so se mu zalezle stenice. Do 3. avgusta 1945 je bil morebiti še v bolnici. Moja sestra na Mara Senur iz Kočevja

(že pokojna) je šla vprašat v bolnico, e je še notri. Povedali so ji, da je bil 3. avgusta 1945 menda še tam.

Klance, 18. jun. 1999

Marija Lekšan roj. Kotnik

Janez Tavželj

Janez je bil moj brat. Bil je na Planini nad Borovnico pri domobrancih. Ranjen je bil v nogo pri bombardiranju borovniškega mostu. Ležal je v Ljubljani v Vojaški bolnici. Tam sem ga obiskala. Nogo je imel vzdignjeno zaradi ekstenzije. Imela sem tudi sliko iz bolnice. Do konca vojne je bil v bolnici. Nato je izginil in je pogrešan. Brat Vid ga je tudi obiskal v bolnici in videl, da je bil na berglah. Na skupinski fotografiji stoji brat Janez kot drugi levo zraven Matije Tavžlja iz Iške vasi.

Rakitna, 29. sept. 1999

Roza Likovi

Jože Rupnik

V nedeljo, 6. maja 1945 sva bila z Jožetom Rupnikom - mojim sosedom iz Rovt - na srednji tehni ni šoli. Jože je imel poškodovano desno roko. Potem sva odšla v Vojaško bolnico, kjer se je on zdravil. Gledala sva, kako so nakladali nemške ranjence. To je bilo v nedeljo popoldne. Rupnik je šel na sanitetni vlak, ki je bil zajet pri Radovljici. Jože je odšel na Koroško in bil vrnjen iz Vetrinja. Zaprt je bil na Teharjih z bratom Ivanom. Oba sta bila ubita.

V ponedeljek sem imel vro ino, tako da sem odšel v domobransko ambulanto na Vegovi cesti. Ker se je zapirala, so me napotili v splošno bolnico. Prvo no sem ležal v 1. razredu na številki 2. Naslednji dan v sredo so prišli partizani. V sredo zjutraj sem že odšel iz bolnice ob 5. uri zjutraj, saj mi je sestra v bolnici tako svetovala. Sestra je tudi rekla, da so mene pozabili evakuirati, saj so prej odpeljali nepremi ne ranjence.

Rovte, 6. okt. 1999

Franc Logar

Drago Pivk - Škandrov

Drago Pivk je bil moj sošolec in sosed iz Rovt. Ranjen je bil v predel eljusti. Mama gaje po koncu vojne obiskala. Oblekla se je v sestrsko obleko. Drugi , ko ga je hotela obiskati, ga ni bilo ve v bolnici.

Rovte, 6. okt. 1999

Franc Logar

Jože Zevnik, po doma e Zinkov

Moj brat Jože Zevnik je bil kot domobranec decembra 1943. leta hudo ranjen. En mesec je bil v nezavesti. Zdravil se je v Vojni bolnici v Ljubljani. V bolnici sem ga obiskala

maja 1944, bil je ves v gipsu. Po vsej levi strani je imel hudo poškodovano roko in nogo.

Spomladi 1945. leta je bil kot invalid (suha leva roka in noga) pod zaščito v postojanki v Šentjerneju. 5. maja 1945 so se z vozmi umaknili do Rade pri Zidanem Mostu, nato so se vrnili do Drage pri Beli Cerkvi. Tam nekje so jih zajeli partizani in odpeljali v Novo mesto. Spotoma so se ustavili (med 8. in 10. majem) na domačiji pri Rebzeltu v Gornjem Kronovu. Tam so Jožeta, ki je šel z domačim fantom nekaj pojest, videli zadnjikrat. Istočasno je bil nato z njim v zaporu v Novem mestu njegov bratranec Jože Zevnik iz Dolža. Spominja se, da so ga odpeljali.

Dolenje Mokropolje, 4. jan. 2000

Terezija Luzar roj. Zevnik

Jakob Mavec

Po vojni je bil moj brat Jakob Mavec pogrešan kot žrtev. Zadnje leto ga nisem videla. O invalidnosti ne vem nič, a je ne izključujem.

Ljubljana, 23. jan. 2000

Pavla Mavec, dr. med.

Henrik Maver

Moj brat Henrik Maver je bil med vojno na policijski šoli na Dunaju. Ko se je ob koncu vojne vrnil z Dunaja, se je zatekel k svoji puncici, verjetno v Log pri Polhovem Gradcu. Tam so ga zajeli in odpeljali v zaporo v Ljubljano, nato je pogrešan kot žrtev.

Bohinjska Bistrica, 24. jan. 2000

Alojz Maver

Jakob Ponikvar

Jakob Ponikvar je moj brat, ki je od konca vojne pogrešan. O tem, da bi bil brat Jakob ob koncu vojne ranjen, nisem nič slišala.

Velike Bloke, 20. nov. 1999

Marija Mazi roj. Ponikvar

Stane Ponikvar

Stane Ponikvar je moj brat, ki je od konca vojne pogrešan. Brat Stane se je ob koncu vojne zdravil v bolnici v Ljubljani. Spominjam se, da je imel odrezano levo stopalo.

Velike Bloke, 20. nov. 1999

Marija Mazi roj. Ponikvar

Ladislav Reholc

Ladislav Reholc je bil moj brat, ki je bil med vojno ranjen v obe nogi in v levo ramo. Pisal nam je iz Vojaške bolnice v Ljubljani, kjer se je zdravil. Od konca vojne je pogrešan.

Jesenice, 11. nov. 1999

Amalija Mencinger roj. Reholc

Janez Novak - Šimkov

Janez Novak je bil 8. maja 1945 ranjen na ljubljanskem gradu. Bil je v Rupnikovem bataljonu (udarni bataljon). Ker je bil ranjen, so ga prepeljali v Splošno bolnišnico v Ljubljani.

Neki funkcionar krajevnega ljudskega odbora Krka je povedal, da je na njihov naslov prišel ra un iz bolnišnice.

Ho evar z Vrhov je bil tudi v bolnici. Njegov brat gaje obiskal en dan, preden je odšel iz bolnice.

Laze, 14. jun. 1999

Pepca Miklav i

Anton Lužar

Moj brat Anton Lužarje bil ranjen dober mesec pred koncem vojne. Ranjen je bil v ple a, roko je imel v mavcu. Zdravil se je v Vojni bolnišnici v Ljubljani. Od tam je bil ob koncu vojne odpeljan v neznanu. Po vojni je pogrešan kot žrtev.

Imam njegovo sliko iz Vojne bolnišnice, ki jo izro am za objavo.

Vinica, 21. mar. 2000

Amalija Mlakar

Franc Miši

Moj bratranec Franc Miši je bil spomladi leta 1945 ranjen v nogo. Imel je prestreljeno stegno - kost. Na nogi je imel mavec. Za mavec so se mu zalezle stenice.

Neka znanka gaje ves as obiskovala v bolnici v Ljubljani. 3. avgusta 1945 je bil še v Splošni bolnici v Ljubljani. 13. avgusta ali 18. avgusta 1945 ga ni bilo ve v bolnici in je izginil. Imam njegovo sliko iz bolnice, kjer ima oble eno bolniško pižamo.

Martinjak, 18. jun. 1999

Ivanka Mlakar roj. Kotnik - po doma e Šemac

Ivan Mo nik

Mo nik Peter je moj brat, ki je od konca vojne pogrešan. O njem nismo vedeli popolnoma ni .

Županje Njive, 21. okt. 1999

Peter Mo nik

Anton Lužar, aprila 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročila sestra Amalija Mlakar).

Tone Modic

Za brata Toneta sem slišala, da je bil med ranjenci. Videla ga nisem. Zaprt je bil v Šentvidu, kar vem zagotovo. To mi je povedal nekdo, ki je bil z njim zaprt: Mirko - Miclov iz vasi Benete. Brat je bil pri domobrancih. Po vsem tem času bi rada izvedela, kje je pokopan. Slišala sem, da so jih meseca junija odpeljali iz Šentvida.

Žimarice, 30. sept. 1999

Fran iška Modic

France Mrvar

Moj polbrat Franc Mrvar je imel med vojno prometno nesrečo in je kot ranjenec šel na Koroško ob koncu vojne. Od tam je bil vrnjen in šel na Teharje, kjer ga je videl bratranec Feliks Mrvar. Pokon ali so ga v hrastniških jaških.

Stavara vas, 2. sept. 1999

Ana Mrvar roj. Pejak

Ivan - Janez Muhi in Ludvik Muhi

Sem sestra Ivana - Janeza Muhi a. Ivan je bil nekaj časa v bolnici v Novem mestu, odkoder imam sliko, kjer je na berglah. Po koncu vojne se je skrival v bližini doma. Nato se je že isto zdrav javil v vasi. Poslali so ga v Šentvid v Ljubljano. Nato je šel na transport in v Kočevski Rog. Bil je že poročen.

Drugi brat Ludvik je bil ranjen v eljust in ga po koncu vojne ni bilo ve nazaj domov.
Biška vas, 25. avg. 1999
Anica Muhi

Jožef Zorko

Moj brat Jože je bil leta 1945 ranjen v nogo. Zdravil se je v Vojni bolnici v Ljubljani. Uporabljal je bergle. Ko je bil že zdrav, se je z vlakom peljal v Grosuplje. Šel je po jaj ka za mamu. Prišlo je do železniške nesre e, v kateri je bil brat hudo poškodovan, saj je imel zlomljeni obe nogi. Bil je popolnoma negiben. Ob koncu vojne se je zdravil najprej v Vojni bolnici v Ljubljani in nato v Splošni bolnici, kjer je bil najprej 14 dni na kirurškem oddelku v prvem nadstropju. Nato so ga premestili na Interni oddelek v prvem nadstropju.

V bolnici ga je obiskala žena mojega bratranca, ki je delal kot ekonom v bolnici. Ona je takrat delala v ra unovodstvu bolnišnice.

Bratu je odtrgalo me a pri nogi. Ko je ležal v pritli ju, ga je obiskal o e in sicer je lahko z njim govoril le skozi okno. Jože mu je izro il svojo ro no uro in rekel: »Ata, ne bo me ve nazaj.« To ro no uro še hranim. Jože je o etu povedal, da je v sobo na Kirurgiji, kjer je ležalo veliko ranjencev, prišel že pokojni nosilec partizanske spomenice in upokojeni major S. Ž. ter rekel: »Vse vas bomo postrelili, tudi tebe, Jože!« Odpeljali so jih takrat, ko je bila velika eksplozija na železniški postaji. Brat je od takrat pogrešan.

Ljubljana, 10. okt. 1999

Terezija (I a) Mulej roj. Zorko

Jožef Virnik

Moj brat Jožef Virnik je bil mobiliziran v nemško vojsko. Nahajal se je na ruski fronti, se prehladil in mo no zbolel. Dobil je sr no vodenico. Ko se je vrnil iz Rusije, je odšel v gorenjsko domobranstvo, da mu ne bi bilo treba iti nazaj v nemško vojsko. Pri domobrancihi prakti no ni sodeloval, saj je zbolel na plju ih in odšel na zdravljenje na Golnik.

Po koncu vojne sem ga obiskala v bolnici na Golniku. Zaradi slabega zdravstvenega stanja se namre ni mogel umakniti na Koroško in je ostal v bolnici. Po pripovedovanju sosedov so ga nazadnje videli v Ljubljani na železniški postaji. Ti Jezerjani so bili takrat vpoklicani v partizane in niso smeli govoriti z njim.

Po vojni je izginil brez sledu.

Zgornje Jezersko, 20. okt. 1999

Milka Muri roj. Virnik

Janez Oblak - Špi kov

Brat mojega moža Janez Oblak je bil pri domobrancihi, kjer je zbolel in se zdravil v bolnišnici. Iz bolnice je ob koncu vojne prišel še ves bolan nazaj domov.

Po koncu vojne so ga prišli iskat partizani, ki so prekopali celo hišo in Janeza privezali na drevo. Potem so skupaj z Janezom odgnali še brata Jako Oblaka. Od takrat sta pogrešana.

Omenim naj še to, da je znal Janez izrezovati lesene kipe in njegov kipec Križanega sedaj stoji pred našo hišo.

Planina, 31. avg. 1999

Marija Oblak roj. Buh

Franc Vamplin

Moj brat Franc Vamplin je bil policist. Zadnje dni vojne je bil ranjen. Potem se je umaknil, vendar ni šel z vlakom, ampak verjetno s skupino policistov. Umaknil se je na Koroško. Od tam je bil vrnjen v Šentvid in ubit nekje pri Mokercu.

Iška vas, 7. mar. 2000

Angela Opeka

Anton Pahulje - po doma e Bukov enov

Moj mlajši brat Anton Pahulje se je pred koncem vojne po nesre i ranil z bratovim orožjem.

Po pripovedovanju se je zdravil v Vojni bolnici. Po vojni je pogrešan. Verjetno je bil na transportu za Ko evje.

Ljubljana, 5. jan. 1999

Vincencij Pahulje

France Petri - po doma e Žagarjev

Moj brat France Petri - Žagarjev je bil junija 1944 ranjen na Planini. Bil je v Rupnikovem bataljonu. Zaradi rane je izgubil nogo. Nahajal se je v bolnici in potem verjetno v Invalidskem domu. Zadnji je bil doma leta 1945. Sliši se, da so ranjence in invalide odpeljali z vlakom. Potem je bil precej dolgo v Šentvidu zaprt. Nato je kon al v jami.

Selš ek, 18. jun. 1999

Jakob Petri , po doma e Žagarjev

Franc Mole

Franc je moj brat, ki je bil ranjen ob koncu vojne. Imel je prestreljeno nogo. Ležal je v bolnici, kjer ga je obiskal o e. Brat je potem izginil in je pogrešan. Bil je na sanitetnem transportu in nazadnje viden v Zavodih Sv. Stanislava v Šentvidu.

Log, 29. sept. 1999

Angela Petrov i

Alojz Arko

Moj brat Alojz Arko si je med internacijo v Padovi prehladil nogo, zato mu je za elo trohneti koleno. Veliko asa je prebil po bolnicah. V bolnici v Ljubljani so

mu ob koncu vojne istili kost. Z domobranci je takrat bežal na Koroško, odkoder je bil vrnjen na Teharje. Brata so iz taborišča odpeljali podnevi in se ni več vrnil. Moja sestra Marija Arko, ki živi v Buenos Airesu, gaje večkrat obiskala v civilni bolnici v Ljubljani.

Goriška vas, 26. avg. 1999

Anica Pezin roj. Arko

Ludvik Pirc

Moj brat Ludvik je bil v Šmarju ranjen v bedro takrat, ko so okoli 9. maja 1945 bežali proti Ljubljani. Bratje bil nato v bolnici v Ljubljani.

Tista usmiljena sestra, ki mu je stregla v bolnici, nam je prišla domov povedat, da so ga skupaj z drugimi ranjenci odpeljali iz bolnice zadnjega maja - 31. maja 1945 leta. Usmiljena sestra je bila sošolka moje sestre. Bratje usmiljeni sestri prej izročil še uro, ki jo je namenil zame. Ta usmiljena sestra je stanovala na Ižanski 106, doma je iz Selca, župnija Dobova. Kasneje se je poročila Podlogar, a je že umrla.

Iz bolnice so potem poslali račun, ki sem ga strgala.

Ljubljana, 17. sept. 1999

Ivanka Pirc

Ivan Pirc

Kot bolnik sem ležal v Splošni bolnišnici v Ljubljani na Interni kliniki. Zdravil me je dr. Lušicky.

Pred 9. majem 1945 sem odšel iz bolnice. V bolnici je bil neki polkovnik, kije bil najbrž 5. maja 1945 operiran na želodcu, in še en poročnik.

Moj sošolec s klasične gimnazije (v letih 1934-1935) Ivan Pirc, verjetno doma z Vrhnike, je bil ob koncu vojne ranjen v zadnjico in ni mogel hoditi. Slišal sem, da je bil na sanitetnem vlaku. Rojen je bil med 1918 in 1920.

Ljubljana, 26. jan. 2000

dr. Miroslav Pirš

Maks Kaker

Kaker Maks je moj stric, kije bil pri nemški policiji. Doma i so dobili njegovo pismo, kjer je pisal, da je v bolnici. To je bilo blizu konca vojne. Nato je za njim izginila vsaka sled. Moja mama Marija je bila Maksova sestra.

Planina, 21. okt. 1999

Janez Plesec

Albin Prijatelj

Spominjam se, kako so poleti 1945 partizani odgnali o eta Albina Prijatelja, po domače Tomaževga, ko je delal na polju. Sama sem še tekla za njim, nesla sem mu malico

Anton Ponikvar spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročil brat Alojz Ponikvar).

in suknji . Nisem mu mogla dati tega, grdo so me zavrnil, eš da tega ne bo ve rabil. Klecnila sem, jokala in gledala, kako so odgnali o eta. O eta sem potem videla še enkrat, ušel je s streljanja in se zatekel v Belo Cerkev. Tam je sedel v vinogradu pod vrbo. Takrat sem ga videla zadnjokrat. Mama ga je z vozom odpeljala skupaj s takratnim odbornikom KLO v novomeško bolnico. Od tam so ga odpeljali neznano kam. Izginil je, ostali smo štirje otroci brez o eta in brez vsega. O e je bil kmet, tudi gostilni ar. Stari o e Tomaž je bil župan, o e je bil med vso vojno civilist.

Novo mesto, 4. feb. 2000

Marija Polak roj. Prijatelj

Anton Ponikvar

Moj brat Tone je bil ranjen v roko (zdrobljena leva roka) pod Zaplazom na Dol., Šmartno pri Litiji, poleti 1944. Ob koncu vojne se je zdravil v bolnici v Ljubljani. Nazadnje je bil viden na Teharjih. V no i 20./21. junija 1945 je bil odpeljan iz ži ne ograje - šoder. Videl ga je sovaš an France Mustar - kova iz Vel. Lipljenov in Jože Gorjup iz Mal. Lipljenov, ki pa sta bila izpuš ena s Teharij.

Železnica, 11. jan. 2000

Alojz Ponikvar

Anton Povše - Markotov

Moj brat Anton Povše je bil pri domobrancih. Spomladi 1945 smo izvedeli, da je ranjen v roko in da je v bolnici v Ljubljani. Od konca vojne je pogrešan. Življenje je izgubil v nepojasnjenih okoliš inah.

Oto ec, 5. jan. 2000

Franc Povše

Anton Prelesnik, po doma e pri Pe kovih

Moj brat Anton Prelesnik je bil ranjen v levo nogo, ko je prišel ob koncu vojne v Ljubljano. Ležal je v bolnici v Ljubljani, kamor gaje hodila obiskovat soseda B., po doma e Petkova iz Gori e vasi. Ona nam je povedala, kako je z bratom. Potem je bil brat odpeljan iz bolnice. Druga soseda J. iz Gori e vasi je povedala, da je slišala Antona, ki je vpil z vozila, s katerim so ga peljali skozi vas: Jaz sem Pe kov Tone iz Gori e vasi! Soseda iz Rakitnice je povedala tudi to, da so se po poboju likvidatorji prišli umivat v reko Rakitnico. Brat je bil zaprt v majhni leseni kletki in njega so samega peljali z avtom s prikolico na moriš e, kjer so ga mu ili rezali. Brat leži v breznu pri Konfinu oziroma Perhaj.

Gori a vas, 26. avg. 1999

Franc Prelesnik

Jože Babi

Spominjam se Jožeta Babi a, roj. 3. septembra 1917, ki je bil domobranski ranjenec. Ranjen je bil tudi Hegler. V bolnico so prišli bratje K. iz vasi Rapljevo in ga potegnili s postelje ter likvidirali v bolnici. To so bili trije bratje, zdaj že vsi pokojni.

Lipa, 14. jun. 1999

Jože Pugelj

Peter Remc

Peter Remc je moj brat, ki je med 2. svetovno vojno delal v Špitalu ob Dravi. Ko se je vrnil domov na dopust, so ga zajeli domobranci in mobilizirali. Potem je zbolel in bil v bolnišnici v Ljubljani. Tam gaje obiskovala sestra Angela Remc, ki je bila redovnica pri usmiljenih sestrah (s. Leobarda). Sestra mi je povedala, da so Petra po koncu vojne partizani odpeljali iz bolnice. To je bilo takrat, ko je bila velika eksplozija na železniški postaji v Ljubljani. Bratje od takrat pogrešan.

Ljubljana, 30. avg. 1999

Katarina Remc

Anton Cvetek

Moj sovaš an Anton Cvetek je bil pri domobrancih v borbi težko ranjen v hrbet. Po vojni je pogrešan. Narejeno je imel kmetijsko šolo in po poklicu je bil

Alojz Saje, na posnetku skupaj z medicinsko sestro v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izroči njegov brat Drago Saje).

mle ni kontrolor. Doma je bil iz Laškega Rovta (fara Srednja vas) in samski.

Kamnje, 31. avg. 1999

Alojz Repinc

Jože Jereb

Moj brat Jože Jereb je bil po poklicu ključar. Proti koncu vojne je bil ranjen pri eksploziji bombe in se zdravil v bolnici v Ljubljani. Ob koncu vojne je izgubil življenje v nepojasnjenih okoliščinah. Bil je nepremičen ranjenec.

Groblje pri Šentjerneju, 5. jan. 2000

Elizabeta Rudman roj. Jereb

Jože Modic - Trzniki

Moj brat Jože Modic je bil ranjen na Dolenjskem. Obiskala sem ga v vojni bolnici v Mostah. To je bilo v soboto - nekaj dni, preden so jih selili. V sobi, v kateri je ležal, je bilo od 5 do 6 ranjencev. Najprej ga nisem spoznala, ker je bil tako bled. Hudo je bil ranjen v trebuh.

Po vojni je pogrešan kot žrtev. Pravijo, da je končan v Iški.

Iška vas, 20. jan. 2000

Marija Rupert roj. Modic

Alojz Saje

Alojz Saje je moj brat, kije zelo mlad šel k vojakom. Bilje pri domobrancih v Novem mestu. Od tam je bil poslan v Šentvid pri Stin. Kmalu je bil ranjen v roke zaradi eksplozije bombe. Zelo dolgo se je zdravil (ekstenzija prstov na obeh rokah) v Vojaški bolnici v Ljubljani. Tam gaje obiskoval o e in imam tudi bratovo sliko iz bolnice. Ob koncu vojne je šel s sanitetnim vlakom na Gorenjsko. Od takrat je pogrešan.

Veliki Kal, 25. avg. 1999

Drago Saje

Miha Saksida

Moj brat Miha Saksida je bil ranjen 14 dni pred razpadom, tj. koncem vojne. Aprila 1945 seje zdravil v bolnišnici v Krškem in nato verjetno v Vojaški bolnici v Ljubljani ali Celju. Od konca vojne je pogrešan.

Ravnica, 12. nov. 1999

Franc Saksida

Peter Se nik

Moj o e Peter Se nik je bil policist v Trebnjem. Od tam so se umaknili v Ljubljano. Spominjam se, da je bil o e sladkorni bolnik, ki je moral jemati 2 odmerka (injekcije) inzulina dnevno. O e je moral ve krat v bolnišnico.

Spominjam se velike detonacije v Ljubljani. Skril sem se pod most ez Ljubljanico. Mama je o eta redno obiskovala v bolnišnici. Tam ga je obiskala tudi 9. junija 1945 in videla, da so ga s kamionom odpeljali iz bolnišnice.

Ljubljana, 7. mar. 2000

Peter Se nik ml.

Vinko Sedej

Vinko Sedej je moj stric, ki je na veliko soboto 1945. leta vozil kamion iz Šentjošta na rni Vrh. Zapeljal je na mino in nato, kljub temu da je bil ranjen, vozil še 500 metrov naprej iz zasede. Odpeljali so ga v Ljubljano v bolnico, kjer so mu amputirali nogo. Ob koncu vojne so ga naložili na vlakovni transport, s katerim so evakuirali ranjence iz bolnice. V Vojaški bolnici gaje še pred tem obiskala sestra. Najbrž je Vinko kon al v Brezarjevem breznu.

Velika Ligojna, 31. avg. 1999

Rudolf Sedej

Franc Cvet, po doma e Krmej k

S Francem Cvetom sva skupaj hodila v šolo v Tel ah. Od njegove družine ni nikogar ve . Leta 1943 ali 1944 je šel Franc k domobrancem. Ranjen je bil v nogo ter se zato zdravil v bolnici v Novem mestu. Tja ga je vsak dan hodila obiskovat

Franc Golob spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani.

njegova sestra Anica Cvet por. Ho evar iz Dol pri Škocjanu. Ko ga je neki dan prišla obiskat, soji povedali, da so ga premestili v bolnico v Ljubljani. Franc je bil na koncu hrom.

Jeperjek, 25. avg. 1999

Franc Skušek st.

Ivan Skušek

Brat Ivan Skušek je bil pri domobrancih. Ob koncu vojne je bil ranjen. Zdravil se je v Vojni bolnišnici v Ljubljani. Z ranjenci je šel na sanitetni vlak. Vlak so prestregli in, po pripovedovanju, so te ranjence pokon ali.

Ljubljana, Brezovica, 2. apr. 2000

Pavlina Skušek, Alojzija Per

Jože Utenkar

Moj brat Jože Utenkar se je ob koncu vojne zdravil v Vojni bolnici. 6. maja 1945 so ga od tam pripeljali v Splošno bolnico, ker ni bil sposoben za transport. Roko je imel od rame do komolca vzdignjeno in v gipsu. V bolnici gaje obiskala sestra Marija. Mama je imela bratovo sliko iz bolnice ves as obešeno pri postelji.

Gabrovka, 20. okt. 1999

Angela Sladi

Jožef Lekan

Jožef Lekan je bil moj brat, kije bil leta 1945 ranjen v desno roko (zdrobljena lopatica). Deset dni pred koncem vojne seje vrnil domov iz bolnišnice v Ljubljani.

Anton Škulj, na sliki levo, na desni neznan bolnik, spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izro il ne ak Frabc Stražišar).

Starši so ga poskušali zadržati doma, vendar je odšel naprej. Kam je odšel, se ne ve. Od takrat je pogrešan.

Tol ane, 1. dec. 1999

Marija Smrekar

Franc Golob

Moj brat Franc Golob je bil ob koncu vojne pri domobrancih. Spomladi 1945 je bil ranjen. V Vojni bolnišnici ga je obiskovala mama. Ranjen je bil v roko oziroma pleč. Pred koncem vojne se je umaknil na Koroško. Bratje pogrešan kot žrtev. Iz bolnišnice imam fotografijo brata, ki jo izročam za objavo. Franc je že pred koncem vojne prišel iz bolnišnice domov. Doma nas je bilo 7 otrok, pet deklet in dva fanta (Janez in France).

Ljubljana, 6. mar. 2000

Ivana Smuk

Franc Lapajne

Franc Lapajne je bil moj brat. Od otroških let je bil slabega zdravja. Bil je hudo bolan in se zdravil v Splošni bolnici v Ljubljani. Po vojni je pogrešan.

Medvedje brdo, 24. jan. 2000

Ivanka Sovan

Anton Škulj, po domače Škulov

Anton Škulj je bil moj stric, ki je bil ob koncu vojne ranjen. Imam njegove slike iz bolnice v Ljubljani, kjer se je zdravil. J. S. - Š. iz Matene je bil s stricem skupaj v bolnici in je na sliki skupaj s stricem. J. S. - Š. je preživel, a je že pokojni.

Stric je po vojni pogrešan kot žrtev.

Iška vas, 20. jan. 2000

Franc Stražišar

Alojz Petek

V Vetrinju na Koroškem sem izvedel, da je bil Alojz Petek na transportu z ranjenci, ker je bil ranjen v nogo. V Vetrinju ga ni bilo. Petkovi so se v Gradež priselili iz Ribnice. Stanovali so 100 m nad cerkvijo nasproti Lundovih v Škocjanu (tedaj Staro Apno).

Gradež, 30. sept. 1999

Alojzij Strle

Jože Starc

Jože Starc je bil na transportu z ranjenci. Ali je bil ranjenec ali bolnik. Ne vem, ali je bil ranjen. V Vetrinju ga nisem videl.

Gradež, 30. sept. 1999

Alojzij Strle

Jože Rugelj

Rugljevi so prebivali na Trbincu pri Mirni na kmetiji, ki se je imenovala Bunkarija. Imeli so tri sinove.

Sin Jože Rugelj je bil domobranec, a je bil slabega zdravja. Menda si je zdravje pokvaril pri brušenju žag. Zdravil se je v Ljubljani, kjer je do akal tudi konec vojne. Domov je prišel konec poletja ali v za etku jeseni 1945. Bil je zelo slab, napol slep in ves sklju en. Doma je nekaj let hiral in bil velik revež.

Brata sta umrla že med vojno. Eden na Turjaku, drugega so ustrelili vpri o matere doma za mizo v kuhinji. Sedaj na Trbincu ni ve nobenih ljudi s priimkom Rugelj.

Trstenik, 20. mar. 2000

Marija Strmole

Viktor Sveti

Viktor Sveti je bil moj mož. Bil je rudar v rudniku Kanižarica. Med vojno je rudnik prenehal z obratovanjem, ker so ga partizani požgali. Nato je šel v Ljubljano, kjer je bil pri domobranci na »rampi« kakšen mesec dni. Nato je hudo zbolel na plju ih (imel je TBC) in oktobra 1943 odšel na zdravljenje v Splošno bolnico v Ljubljano. Ve krat sem ga obiskala v bolnici, tudi zadnje dneve po koncu vojne, ko so bili bolniki že zastraženi. Takrat sem se z njim pogovarjala na hodniku. Takrat sem ga tudi zadnji videla. Pozneje mi je strežnica v bolnici povedala, da je videla, kako so ga z drugimi bolniki in ranjenci odpeljali iz bolnice.

Potem je za njim izginila vsaka sled. Po koncu vojne sem prejela ra un na dom za stroške zdravljenja v bolnici. Znesek je bil zelo visok in sem ga potem zažgala. Leta 1991 smo brali v asniku Delo, de je bil odpeljan s transportom v drugi skupini. Želim, da bi se ugotovilo, kaj se je zgodilo z njim.

Dobeli e, 28. dec. 1999

Marija Sveti

Franc Šebenik

Moj brat Franc Šebenik je bil odli en dijak na klasi ni gimnaziji v Ljubljani. Zadnje leto pred koncem vojne je delal na »rampi« na Vi u. Leta 1945 je bil 3 ali 4 mesece na zdravljenju v Vojni bolnišnici v Ljubljani, potem ko se je ponesre il ob strelu v nogo. Ob koncu vojne ni šel na sanitetni vlak, ampak se je umaknil s svojo enoto na Koroško, odkoder je bil vrnjen. Od takrat je pogrešan kot žrtev vojne.

Imam bratovo sliko, ki jo izro am za objavo. (Glej sliko na str. 207.)

Ljubljana, 21. mar. 2000

Jože Šebenik

Alojz Gruden

Alojz Gruden je moj brat, ki je bil kot domobranec pred koncem vojne ranjen v nogo. Bil je v bolnici v Ljubljani. Po vojni je pogrešan. Kon al je kot žrtev.

Uradno nismo izvedeli ni in smo bili v družini zaradi tega vsi zelo prizadeti. Želim si, da bi izvedeli, kje je njegovo grobiš e, da bi vsaj lahko prižgali sve ko.

Zamostec, 17. jan. 2000

Jerica Šilc

Anton Lunder

Ko so Antona Lundra 1. 1945 peljali v Ko evje, je z vlaka vrgel svoj nahrbtnik. Polbrat, ki je bil pri železnici, je njegov nahrbtnik pobral. Slišali smo, da je bil v Ljubljani v bolnici. Na ljubljanskem gradu je bil kuhar pri domobrancih. Ne vem, e je bil ranjenec.

Dvorska vas, 30. sept. 1999

Terezija Šilc

Ivan (Janez) Bratkovi -Arminš ev

Moj pol stric Ivan (Janez) Bratkovi - Arminš ev je bil ranjen pozimi leta 1944 v Beli krajini. Imel je prestreljeno in razbito eljust. Hranili so ga po cevki. Po vojni je pogrešan in ni znano, kje je kon al.

Dolenja Brezovica, 5. jan. 2000

Jože Škedelj

Mirko Šega

Moj polbrat Mirko Šega je bil ob koncu 2. svet. vojne ranjen v Hinjah. Ranjen je bil v nogo. Bil je negiben in ni mogel hoditi, saj je bil v mavcu.

V Splošni bolnici v Ljubljani, kjer je ležal, sva ga šli z mamo obiskat. Ležal je na št. 5 (o esna) in sicer v veliki sobi v pritli ju pod oknom. Obiskali sva ga v soboto. Naslednji dan, ko sva ga z mamo ponovno hoteli obiskati, je bila postelja že prazna. V sredo, 9. maja 1945 so pa že partizani vkorakali v Ljubljano. Od polbrata imam tudi sliko iz bolnišnice, ki jo izro am za objavo v knjigi. Potem nismo o bratu ni ve slišali.

Med vojno sem živela pri bratu v Gr aricah. Ko so takrat partizani obra unali s ta plavimi, sem to videla. Dobro se spominjam 119 odprtih krst v Ribnici leta 1944. Mi smo bili nato begunci v Ljubljani. Mamo so že takoj 9. maja 1945 zaprli v gimnazijo Ledina, kjer so bili zaprti tudi drugi begunci različnih narodnosti. Tam so jih dosti pobili in sicer praviloma pono i. Trupla teh beguncev so potem zmetali v reko Ljubljanico. Ta trupla, ki so plavala v Ljubljanici, sem sama videla z Zmajskega mosta. Mamo so nato predstavili v Šiško v šolo Valentina Vodnika.

Ljubljana, 15. sept. 2000

Antonija Škerbec

Franc Brezec in Anton Stražišar

V Ljubljani sem ve krat obiskala Franca Brezca, ki je kot ranjenec ležal v Vojaški bolnici v Mostah. Prestreljen je bil skozi stegno, skozi kost. 8 kg težko

utež je imel privezano na nogo. S sanitetnim vlakom je bil ob koncu umaknjen na Gorenjsko. Od tam je šel s palico na Koroško v Vetrinj. Vsi ranjenci so bili skupaj pri vodi, kjer je bilo zelo vlažno. On je jamral, da ga zelo boli. Ve krat je prišel k nam, ki smo bili višje in ni bilo vlage.

Ve ranjencev je bilo iz Vetrinja vrnjenih v Jugoslavijo. Iz Vetrinja so jih odpeljali s tovornjakom (imel je cerado). Francu sem podstavila stol ek, da je lahko stopil na kamion. Imel je prestreljeno nogo. France je s samimi ranjenci odšel iz Vetrinja. Bilo je ve kamionov. Odpeljali so jih en dan pred nami, vendar ne vem, kam so jih odpeljali. Mi smo iz Vetrinja odšli z Rupnikovim bataljonom. Franca sem takrat videla zadnji . Ne spominjam se ga s Teharij.

Anton Stražiš ar (po doma e Tone Pavlov) iz Kožleka je bil bolnik v Vojaški bolnici. Tone je imel prestreljeno in zdrobljeno eljust. Potem je odšel v Argentino. Je že umrl.

V Begunjah je bil med vojno tri leta kot begunec Ivo Erznožnik iz Žirov. Bil je študent in je stanoval pri sosedu.

Begunje pri Cerknici, 24. maja 1999

Ana Škrli

France Šuštarši

Brat France - domobranec je bil ranjen in so ga fantje odpeljali z vozom v bolnišnico v Ljubljano. Jaz sem bil takrat v šoli v Preserju in ko sem takrat pritekkel domov, so ga že odpeljali, tako da ga nisem ve videl. Brat je bil ranjen proti koncu aprila, vendar se to nega datuma ne spominjam. Od takrat je bil v bolnišnici v Ljubljani, od koder smo dobili tudi ra un za pla ilo bolnice, ki je znašal okoli 1600 do 1700 dinarjev. Ata je bil prav vesel, saj je rekel, da bo fant kmalu doma. A fanta od nikoder. Dopla atije bilo treba še 70 ali 80 dinarjev. Naš ata seje prijel za glavo, eš »zdajle smo pa šus pla ali«. Je že slišal, kaj se je delalo ... Pa res, fanta ni bilo od nikoder. Govorice so prišle ven, da so jih doli (v Ko evju) pobijali, v resnici ga pa niso. So ga pa tukaj gor ubili. akali so ga tukaj na postaji in v Notranjih Goricah. Ampak to so morali iz Ljubljane dobiti pošto, da gre domov. Prijeli so ga tu doma in ga odpeljali sem gor ter likvidirali. Pobili so ga kar s krampom. Grob si je moral skopati sam. Potem so pa v Podpe i vzeli orodje iz kamnoloma. Ljudje so se bali povedati, vendar sem potem (po dveh ali treh letih), ko sem že delal v tovarni, izvedel, katera ženska je ubila brata. To se je javno govorilo v tovarni, vsi so vedeli. Brata so nato, kaki dve leti po vojni, prekopali. Tako še vedno ne vem, kje je.

Kamnik pod Krimom, 10. feb. 1999

Rafael Šuštarši

Ivan Berus

Moj o e Ivan Berus ni služil vojske, ker je bil invalid. Bilje brez treh prstov na desni roki. Med 2. sv. vojno je pri domobrancih skrbel za prehrano. Nazadnje je bil intendant v Kostanjevici. Po koncu vojne seje prostovoljno prijavil. Najprej je

Mirko Jerše pozimi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročila sestra Angela Todori).

bil v novomeških zaporih, nato pa v zbirnem centru Bršljin pri Novem mestu. Moja mati Ana gaje nazadnje videla na železniški postaji v Novem mestu. Verjetno je bil poslan v taborišče Škofovi zavodi v Šentvidu. Od takrat naprej je pogrešan.

Novo mesto, 10. mar. 2000

Anica Šušteršič

Anton Zamida

Anton Zamida je bil moj brat. Opravičil je pet letnikov gimnazije v Novem mestu. Devet mesecev je bil v internaciji v Trevisu. Po kapitulaciji Italije je šel k domobrancem.

V Ljubljani je bil v oficirski šoli. Šel je na obisk k prijatelju v rnu e in po nesreči stopil na mino in si hudo ranil nogo. Prišlo je do zastrupitve in v lenku so mu nogo odrezali. Okreval je in ni bil sposoben za vojsko. Nato se je vrnil v gimnazijo v šesti razred v Ljubljano, najbrž na realko.

Umaknil se je s sanitetnim vlakom v Vetrinj, bil vrnjen in zaprt v Škofovih zavodih. Neki sovaš an iz Podturna je prišel k nam in povedal, da je zaprt v Škofovih zavodih. Dali smo mu hrano zanj, potem nismo o njem nič več slišali. Verjetno je končal v kolevskih gozdovih.

4.jan.2000

M. T.

Mirko Jerše

Moj brat Mirko je bil med vojno najprej dva meseca pri partizanih. Dva brata, Jože in Mirko, sta bila v italijanski internaciji (1943-1944), najprej na Rabu, nato

v taboriš u Reinici. Brat Mirko seje po prihodu iz italijanske internacije skrival v podzemnem rovu, ki je bil skopan od mlina, potekal je pod vežo in vodil do sobe. Mirko seje tam skrival za kupi krompirja in pokrito težko skrinjo, polno koruze. Ob nemški ofenzivi novembra 1943 so ga tam našli domobranci. Najprej so ga zaprli v nek hlev na Krki. Od tam so ga odpeljali v Grosuplje in nato v Ljubljano. Tam ga je videl neki znanec iz internacije in ga pregovoril, da je šel k domobrancem. L. 1944 je stopil na mino, ki ga je ranila v nogo. Ležal je v Vojaški bolnišnici, v poslopju ob Zaloški cesti, kjer sem ga ve krat obiskala. Tik pred koncem vojne je neozdravljen odšel iz bolnišnice k znancem. Prišel je k meni v gostilno Katrca v Rožni dolini. Rekel je, da se ne sme javiti. Vendar so ga znanci pregovorili, da se je po koncu vojne vendarle javil. Bil je zaprt v Šentvidu. Nato smo dobili razli ne informacije; da je Mirko že prost in samo aka na odpustnico, neki partizan pa je povedal, da je v Šentvidu videl Mirka lupiti krompir, vendar Mirka ni bilo nikoli ve nazaj domov.

Hranim tudi bratovo fotografijo, ki jo izro am za objavo v knjigi.

Ljubljana, 13. mar. 2000

Angelca Jerše por. Todori

Anton Tratar

Moj bratranec Anton Tratarje bil med vojno v internaciji na Rabu in v Reinicci. Aprila 1945 je bil pri eksploziji mine na Daljnem Vrhu pri Novem mestu ranjen v glavo in oko. Bil je bister fant in pisal je pesmi, ki jih je izro il teti šivilji, ki je živela v Ljubljani in gaje hodila obiskovat v bolnico.

12. nov. 1999

M. T. - T.

Anton Zamida - po doma e Melk

Anton Zamida je bil moj brat. Opravil je pet letnikov gimnazije v Novem mestu. Devet mesecev je bil v internaciji v Trevisu. Po kapitulaciji Italije je šel k domobrancem.

V Ljubljani je bil v oficirski šoli. Šel je na obisk k prijatelju v rnu e in po nesre i stopil na mino in si hudo ranil nogo. Prišlo je do zastrupitve in v lenku so mu odrezali nogo. Okreval je in ni bil sposoben za vojsko. Nato je šel nazaj v gimnazijo, v šesti razred v Ljubljano, najbrž na realko.

Umaknil se je s sanitetnim vlakom v Vetrinj, bil vrnjen in zaprt v Škofovih zavodih. Neki sovaš an iz Podturna je prišel k nam in povedal, da je zaprt v Škofovih zavodih. Dali smo mu hrano zanj, potem nismo o njem ni ve slišali. Verjetno je kon al v ko evskih gozdovih.

4. jan. 2000

M. T. - Z.

Anton Skarza

Moj mož Franc Toni (roj. 4. februarja 1923) je bil med vojno osem mesecev interniran na Rabu in nato še v Gonarsu. Ob koncu vojne se je zaradi vnetja sinusov zdravil v Splošni bolnici v Ljubljani. 9. maja 1945 so v Ljubljano prišli partizani. Zvečer je v sobo prišel zdravnik in rekel, naj, kdor more, odide domov ali k sorodnikom ter se drugi dan vrne na previjanje. Dobili so namreč ukaz, da spraznijo oddelek za partizanske ranjence. Ko se je mož zvečer dan ali dva vrnil na previjanje, mu je vratar rekel: »Francek, beži! Ponoči so prišli partizani, pobrali ranjence na kamione in jih odpeljali.«

Moj brat Anton Skarza je pogrešan. Dobil je pljučnico in TBC, nakar je zbolel še na ledvicah. Bil je v bolnišnici štiri dni. Zdravil se je na Studencu na prsnem oddelku Vojaške bolnice. Tam ga je zdravil dr. Neubauer. Dva meseca je bil v bolnici in nato prišel domov na bolniško. Domov ga je prišel iskat Golob iz Iške vasi, da bi se skupaj umaknila. Oblekla sta uniformi in se s kolesom napotila proti Ljubljani. Anton je šel k bratu v Ljubljano in iz Ljubljane se ni več vrnil nazaj. Na Koroškem ga nihče ni videl. Nekateri pravijo, da so pobiti na Gornjem Igu.

Na Sv. Anu - 26. julija 1945 sem videla, kako je skozi Ig peljalo sedem kamionov. Ustavili so se sredi vasi, na levi strani ceste, da so lahko vstopili izžanski komunisti. Iz kamionov sem slišala stokanje. Odpeljali so proti jami na Kureškovi. Ob 5. uri zjutraj so se umivali pri Mati ku. Vsi so bili krvavi, ker so pobijali s krampi. Drug transport je šel tudi na Sv. Anu.

Ig, 27. avg. 1999

Ana Toni roj. Skarza, po domače Vrbasovi

Martin Koželj

Moj brat Martin Koželj mi je večkrat pripovedoval o svoji poti na Koroško. Konec vojne je bil težko ranjen in se je zdravil v bolnišnici v Novem mestu. Takrat so v Novem mestu zbirali prijave za umik preko Ljubljane, vendar se ni odločil za to in je ostal v bolnišnici do 6. maja 1945. Takrat je umik organizirala bolniška sestra Primoževa. Umikali so se postopoma, v Celju so odvrgli vse dokumente in lahko orožje. Prišli so do Dravograda z vlakom, tam so odklopili lokomotivo in kdor je mogel z vlaka, je potiskal vagone naprej. Tako so se rešili. Zatekel se je v bolnišnico v Špital. V Avstriji je ostal v taborišču do leta 1948. Sedaj živi v Torontu.

Zelo se zanimam za knjigo o ranjencih.

Pogrešana je tudi moja sestra Pavla Koželj, rojena leta 1923.

Dvor pri Žužemberku, 15. feb. 2000

Nada Veseli

Rudolf Zabukovec

Moj brat Rudolf Zabukovec je bil ranjen ob bombardiranju na Rakeku. Tedaj je bil zasut, poškodoval si je nogo v kolku. Bil je na zdravljenju v bolnišnici v Ljubljani. Starši so tedaj živeli v Ljubljani na Prešernovi ulici. V začetku maja leta 1945 je šel iz bolnišnice k njim. Javil se je novim oblastem, namestili so ga v

taboriš e v Šentvid, v Škofove zavode. Zadnje vesti o njem smo prejeli 16. junija 1945, takrat je bil še živ, nato je izginil brez sledu.

Stari trg pri Ložu, 10. feb. 2000

Franc Zabukovec

Franc Boštjan i

Franc Boštjan i je moj brat, ki je bil leta 1945 ranjen v desno lopatico. Meseca marca 1945 smo ga obiskali v bolnici v Ljubljani. Dan, preden so se umaknili iz bolnice, je bila Ljubljana vsa v zastavah. Po koncu vojne brata nisem ve videla. Mama in sestra sta, ko sta se tistega dne vra ali z obiska pri bratu, na poti domov sre evali partizane. Verjetno je bilo okrog 4. ali 5. maja 1945. Franc je iz bolnice odšel na Koroško in bil vrnjen. Potem so ga na Teharjih videli Marija Kastelic - Zorn in Terezija Kastelic - Roza. France se je nahajal med ranjenci.

Šmarje-Sap, 23. nov. 1999

Albina Zajc

Jožef Zalar

Moj brat Jožef Zalar je bil med vojno v internaciji na Rabu in v Gonarsu. Potem je preko Reke 1943. leta teden ali deset dni pred kapitulacijo Italije prišel domov. Ker se mu je v plju ih nabirala voda, je odšel v Ljubljano na punktiranje. Potem je bil na Ledinah in od tam je šel k domobrancem in sicer v Stiški bataljon. V plju ih se mu je naredila gnojna tvorba in spomladi marca meseca smo ga z vlakom odpeljali v Ljubljano v Splošno bolnico. Tam so mu odstranili tri rebra in gnoj iz plju . V bolnici ga je obiskal Anton Vesel iz Brež, ki je tudi pri al, ko smo brata proglasili za mrtvega. Ob koncu vojne je bil Jožef v bolnici. Ko je po koncu vojne prišel opomin za ra un iz bolnice (40 oskrbnih dni), smo odpisali nazaj, da ho emo izvedeti, kje je Jožef, ker je izginil. V bolnici je bil takrat tudi Franc Lovšin, ki se je, potem ko smo mu pokazali bratovo sliko, spomnil brata Jožefa iz zapora, kjer sta ležala skupaj. Pokazal nam je tudi brezno, kjer leži brat. Oglel brezna smo slikali s fotoaparatom in posneli s kamero.

Naj omenim, da je bil v bolnici tudi Franc Lovšin, po doma e Šin ev iz Jurjevice, ki je letnik 1912.

Ribnica, 26. avg. 1999

Ludvik Zalar

Pavel Založnik

Moj brat Pavel Založnik je bil v Ljubljani v bolnici zaradi operacije slepi a. Potem je prišel domov in ko so ob koncu vojne morali bežati, je imel še 8 cm dolgo nezaceljeno rano. Na Koroško so ga peljali domobranci in od tam je bil vrnjen nazaj. Brata Pavla in sestro Francko je o e še videl na Teharjih, nato pa ni ve . Potem je za njima izginila vsaka sled.

Polhov Gradec, 31. avg. 1999

Marija Založnik

Franc Knavs, avtoportret, narisano po fotografiji med dolgotrajnim zdravljenjem v bolnišnici (avtoportret izroča sestra Pepca Zavodnik)

Franc Knavs

Moj brat Franc Knavs je bil med vojno ranjen v nogo v Velikih Lašah. Tedaj sem bila zaposlena v Ribnici pri mlinarju Lesarju. Brata sem vekrat obiskala v Splošni bolnišnici na Zaloški cesti. Spominjam se, da je bilo to za njegov rojstni dan in potem še dvakrat. Bila sem pri njem tudi spomladi 1945. Rekel mi je, da se bliža nevarnost. Bil je v bolnici v pritilju, rekel je, da ga bodo premestili. Potem sem prišla še enkrat, prišla sem le do vrat, niso me ve pustili k njemu.

Imam bratovo fotografijo iz bolnice in portretno fotografijo (izdelal foto Korzun, Šelenburgova ulica, Ljubljana). Na fotografiji iz bolnice sedi skupaj na klopi z Mileno K. s Hriba pri Loškem Potoku (glej sliko na str. 280). Kasneje je bila zaposlena kot bolniška sestra, je že pokojna.

Brat je rad in lepo risal, v bolnišnici je izdelal lasten avtoportret po svoji fotografiji. Vemo, da je izdelal tudi portret generala Rupnika in Rupnik mu je zanj izročil 250 lir. Ko so jih odpeljali iz bolnišnice, je domov prišla Rupa i e va, mežnarjeva teta, ona je bila maha od usmiljene sestre nune, ki ji je brat Franc pustil pošto za nas in 250 lir. Kako leto potem je neki železni ar prinesel majhen bratov kovček. V njem je bil njegov avtoportret, zvit v rolo, in njegovi svinčniki. Ni nismo vedeli, kako je to prišlo do našega doma. Ta avtoportret izročam na vpogled za morebitno objavo hkrati s sliko iz bolnišnice v knjigi o pogrešanih ranjencih.

Litija, 10. feb. 2000

Jožica (Pepca) Zavodnik

Sreko - Feliks Jezeršek

Moj brat Sreko Jezeršek je bil ranjenec in se je zdravil na Golniku ob koncu vojne. Tam sem ga tudi obiskala. Iz bolnice na Golniku se ni ve vrnil in za njim smo izgubili vsako sled.

Verje, 11. okt. 1999

Angela Zavrl

Albin Zevnik

Moj brat Albin Zevnik je bil v jurišnem bataljonu. Bil je pogrešan kot ranjenec. Z drugimi seje umaknil na Koroško, vendar je bil vrnjen, oziroma so jih prestregli na poti.

adraže, 4. jan: 2000

Anton Zelnik

France Zevnik

France Zevnik je bil leta 1943 ranjen. Bil je invalid brez noge. Zadnji je bil doma maja meseca ob koncu vojne. Šel je na voz, ko so se umikali iz vasi, eprav je imel protezo in je hodil s palico. Iz vasi so se umaknili z vozovi in konji. Do Ljubljane se je peljal z vozom. V Ljubljani je odšel v bolnišnico, tja, kjer je bil operiran. Nato se je z ostalimi ranjenci vkrcal na sanitetni vlak.

Jože Zorko (iz Brezja pri Raki) spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročila svakinja Bronislava Zorko).

Petri iz Ho evja je povedal, da so bili zadnji skupaj na Brezjah. Štrumbelj, ki je bil z Zevnikom, je menda dobil nekega konja, vendar so mu preprečili ali pot naprej. Verjetno je bil ustreljen na Gorenjskem. Zevnik ni prišel v Vetrinjo.

Partizan Janez Mikli je povedal, da je Franceta videl leta 1945 v Škofji Loki v gradu. Težke ranjence so verjetno pobili v Škofji Loki. Brat France je bil v Šentvidu. V Zdenci vasi je vrgel listek z vlaka, na katerem je pisalo, da gre v Ko evje.

Med ranjenci je bil tudi Franc Žnidaršič iz Bruhanje vasi. H i Ivana je poročena Babi .

Iz Podgore je bil na vlaku tudi Zlogankov (po domače) kot invalid. Zdravil se je v Vojaški bolnici. Sestra je še živa. Žnidaršič je bil s Francetom odpeljan v Ko evje.

Ranjen je bil tudi Anton Mesojedec iz Zagorice. Tukaj nima svojcev.

Slika brata Franca je pri Ivanu Kastelicu.

Bruhanja vas, 14. jun. 1999

Jože Zevnik

Jože Zorko (iz Brezja pri Raki)

Jože Zorko je brat mojega pokojnega moža. Bil je v bolnici v Novem mestu. Po koncu vojne je pogrešan, naj bi bil na Teharjih, domnevno končan v Krakovskem gozdu.

Ivan Strujnar spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročila sestra Ana Žrnica).

Ladislav Mirko Žagar bere v bolniški posteli časnik Slovenec, spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo izročila sestra Marija Zandrišič).

Ciril Pajni - Ciko, v sredini, spomladi 1945 v Vojni bolnišnici v Ljubljani (fotografijo posredoval Uroš Žitnik).

Tako je pripovedoval starejši brat Janez. Imam sliko iz bolnice, ki jo izročam za objavo v knjigi.

Ljubljana, 4. jan. 2000

Bronislava Zorko roj. Hočevar

Anton Kos - Avbarjev

Anton Kos -Avbarjev je bil moj sosed in prijatelj. Skupaj sva pelala v pevskem zboru. Bil je domobranec v jurišnem Mrakovem bataljonu. Malo pred koncem vojne (aprila 1945) je bil v Suhi krajini ranjen v nogo. Z bojišča je šel v bolnico v Novo mesto, od tam je pogrešan, najbrž pokončan v gozdovih ob Bazi 20 ali pri

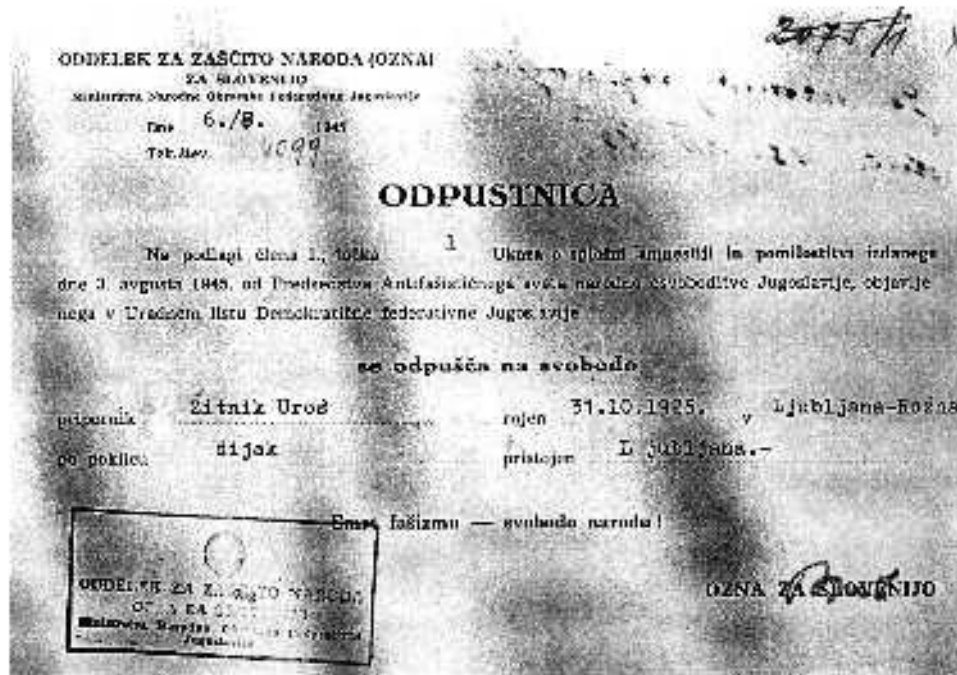
Brežicah. Ljubljana, 30. dec. 1999

Alojz Zupan i

Franc Gril - Podlubanc in Jakob Mavec

Jakob Mavec je bil kaplan v Dol. Toplicah in sem ga dobro poznal. Leta 1943 je bil zajet na Turjaku in je bil na prisilnem delu. Bil je invalid brez noge in tako kot Zamida se je umaknil na Koroško. Vrnjen je bil na Teharje in velja za pogrešanega.

Sam sem z njim zadnjič govoril sredi aprila 1945 v Ljubljani na ulici. Na nogi je imel odgležnja - lenka navzdol protezo »krva ko«.

Faksimile od ustnice iz Škofjih zavodov, izdala Ozna, št. 4099, 6. avgusta 1945. (Odpustnico izročil Uroš Žitnik.)

Franc Gril je bil v peti rekonvalescentov na ljubljanskem gradu kot invalid brez desnega roka. Po vojni se je javil in bil zaprt zraven ženske bolnice v Novem mestu. Od tam odpeljan v Brezno Cink - Križ nad Podturnom.

4. jan. 2000

D. Ž

Ciril Pajni - Ciko in pri evanje o življenju v Škofjih zavodih Šentvid v obdobju 11. maja 1945 do 16. avgusta 1945. Ljubljana, april 1995

Po sobah se je ogledovanje nas poostrilo. Koncem maja smo morali oddati seznam navzočih v sobi. Takoj so objavili, da se javijo ranjenci in invalidi, da bodo dobili hrano in zdravniško oskrbo. Nekateri so se javili in so jih preselili v posebne sobe. Že po dveh ni bilo nikogar na spregled. Kljub temu, da smo našega vrstnika ranjenca svarili, da se ne javi, se je zaradi izranjanosti vseeno javil, to je bil Pajni Ciril, kateri je z ostalimi ranjenci izginil. Pajni Ciril, rojen 1924 v Ljubljani, župnija Sv. Jakob, je bil tudi invalid.

Ljubljana, 3. marca 1999

Uroš Žitnik

Ivan Strajnar

Moj brat Ivan Strajnar je bil leta 1945 ranjen na Vrhnikih. Na Štampetovem mostu je eksplodirala mina. Bratu je raztrgalo nogo, tako da so mu jo amputirali.

pod kolenom. Ležal je v Splošni bolnišnici v Ljubljani. Ko so prišli komunisti, je bil brat še v bolnišnici. Rana se mu je odprla, ker so imeli zelo slabo zdravstveno oskrbo. Jaz sem ga takrat po koncu vojne še obiskala v bolnišnici. Pri prvem obisku (obiskala sem ga sama) so me pustili do njega. V sobi jih je bilo približno 8 ranjencev. Brat je takrat hotel oditi domov. Vendar pri drugem obisku brata nisem ve našla, eprav sem ga iskala tudi po drugih bolnišnicah. Brata sta v bolnišnici obiskali tudi moji sestri: Jožefa Perme iz Predol in Marija Kastelic.

Komunisti so brata odpeljali ven iz bolnišnice. Kam, ne vem. Zadnji je brata Ivana videl Adami (v sorodstvu s prof. dr. Francetom Adami em), ko so brata odpeljali iz bolnišnice.

Neka stara ženska mi je kasneje pripovedovala, da naj bi bil Ivan pokopan v Lu ah na Plešivci.

Jerova vas, 5. maj. 1999

Ana Žmuc

Anton Štrubelj

Anton Štrubelj je moj brat. Bil je brez noge. Kot domobranec je po vojni pogrešan.

Ljubljana, 28. dec. 1999

Angela Žnidarši

Ladislav Mirko Žagar

Moj brat Ladislav Mirko Žagar je bil jeseni 1944 ranjen pri Ribnici. Imel je prestreljen bok. V Vojno bolnico v Ljubljani sta ga hodila obiskovati brata Drago in Ivan. Ob koncu vojne je bil v bolnici v Novem mestu. Od tam se je skupaj z drugimi invalidi preko Ljubljane umaknil. Od tedaj je pogrešan.

Jezero, 2. sept. 1999

Marija Magdalena Žnidarši

Zaš ita ranjencev, bolnikov
in vojnih ujetnikov po
predpisih mednarodnega
vojnega prava, ki so bili v
velja pred 2. svetovno vojno,
med njo in po njej

Klemen Jakli

Ranjenci in bolniki

Uvod

Posledice bitke pri Solferinu so vzpodbudile države k podpisu prve Konvencije o izboljšanju usode vojakov, ranjenih v vojni.¹⁹¹ Konvencijo je leta 1864 v Ženevi podpisalo 12 držav. Ureditev se je nanašala zgolj na ranjence, natančneje zgolj na tiste ranjene vojake, ki so bili ranjeni v vojni na kopnem. V letu 1868 so si nekatere države prizadevale mednarodnopravno zaščititi ranjenih vojakov razširiti tudi za primer vojne na morju, vendar je do tega prišlo šele dobra tri desetletja kasneje, na Prvi haaški mirovni konferenci leta 1899.¹⁹² Nadalje je bila leta 1906 s spremembo oz. dopolnitvijo Ženevske konvencije iz 1. 1864 zaščitena tudi na bolnike¹⁹³ (Ženevska konvencija o izboljšanju usode ranjencev in bolnikov v vojskah na bojiščih iz 1. 1906). Ta dopolnitev je od 1. 1907 veljala tudi za primer vojne na morju.¹⁹⁴ V letu 1929 pa so revidirali tudi konvencijo iz 1. 1906. Številne države¹⁹⁵ so namreč 27. julija 1929 podpisale Ženevsko konvencijo o izboljšanju usode ranjencev in bolnikov v vojskah na bojiščih - 1929 (v nadaljevanju: ŽKRB). Omenjena konvencija je nadomestila vse prejšnje predpise s področja ranjencev in bolnikov in tako predstavlja osrednji mednarodnopravni dokument ureditve te materije. Eno samo določbo o bolnih in ranjenih v vojni vsebuje tudi priloga k IV Haaški konvenciji.¹⁹⁶ Ta določba (21. člen) pravi, da morajo vojskujoče države glede ranjenih in bolnih ravnati v skladu z ŽKRB.

ŽKRB so podpisali: predsednik nemškega rajha, predsednik ZDA, zvezni predsednik Republike Avstrije, belgijski kralj, predsednik bolivajske republike, predsednik Združenih držav Brazilije, kralj Velike Britanije, Irske in britanskih dominionov, vladar Indije, bolgarski kralj, irski predsednik, predsednik Republike Kitajske, predsednik Republike Kolumbije, predsednik republike Kube, kralj Danske in Islandije, predsednik Dominikanske republike, kralj Egipta, kralj Španije, predsednik Republike Estonije, predsednik Republike Finske, predsednik Republike Francije, predsednik Republike Grčije, guverner Madžarske, kralj Italije, vladar Japonske, predsednik Republike Latvije, Visoka vojvodinja luksemburška, predsednik Združenih držav Mehike, predsednik Republike Nikaragve, kralj Norveške, kraljica Nizozemske, vladar Perzije, predsednik Republike Poljske,

-----
191 »Do priprave in podpisa te konvencije je prišlo na pobudo Švicarjev, H. Dunanta in G. Moyniera, ki sta po bitki pri Solferinu (26. junija 1859) spoznala, kako veliko število ranjenih je umrlo na bojiščih samo zato, ker je bila oskrba pomanjkljiva.« Glej dr. Ivan Tomšič: *Vojno in nevtralnostno pravo*, Nova založba v Ljubljani, Ljubljana 1942, str. 54.

192 Dokument, ki je razširil varstvo ranjenih vojakov v vojni na kopnem tudi na vojno na morju, je Tretja haaška konvencija: "Haaška konvencija o uporabi načel Ženevske konvencije z dne 22. 8. 1864 v vojni na morju.« V izvorniku: "The Hague Convention of 1899 (III) for the Adaption to Maritime Warfare of the Principles of the Geneva Convention of August 22, 1864.« 193 Glej Iuraj Andrassy: *Mednarodno pravo*, Školska knjiga Zagreb 1990, deseta izdaja, str. 592.

194 Dokument, ki je razširil spremembo (dopolnitev) Ženevske konvencije tudi za primer vojne na morju, je Deseta haaška konvencija: "Haaška konvencija (iz t. 1907) o uporabi načel spremembe Ženevske konvencije z dne 6. 7. 1906 v vojni na morju.« V izvorniku: "The Hague Convention of 1907 (X) for the Adaption to Maritime Warfare of the Principles of the Geneva Convention.«

195 Med njimi tudi Kraljevina Srbija, Hrvaška in Slovenija.

196 Gre za prilogo k Haaški konvenciji (IV) o kopnovojnih zakonih in običajih iz leta 1907. V izvorniku: pAnnex to the Hague Convention of 1907 (IV) relating to the Laws and Customs of War on Land.«

predsednik Republike Portugalske, kralj Romunije, kralj Srbov, Hrvatov in Slovencev, kralj Siama, kralj Švedske, švicarski Zvezni svet, predsednik češkoslovaške republike, predsednik Republike Turije, predsednik Republike Urugvaj, predsednik Združenih držav Venezuele.

Ta konvencija je odprta pogodba, h kateri se lahko pristopi z notifikacijo pri švicarskem Zveznem svetu. Pristop za ne veljati šest mesecev po notifikaciji, vendar za ne konvencija v primeru, če pride do oboroženega spopada prej, uinkovati takoj. Lahko se odpove z notifikacijo na eno leto, vendar odpoved ne uinkuje vse do sklenitve miru, če pride v tem letu do oboroženega spopada.¹⁹⁷ Poleg določb konvencije pa vse države zavezujejo (glede vprašanj, ki niso urejena s konvencijo) tudi na območje mednarodnega prava, ki so rezultat običajev, ustaljenih med civiliziranimi narodi, zakonov o javni vesti in zahtev javne vesti (t. i. Martensova klavzula).¹⁹⁸

Vsebina ŽKRB

Razvilo se je mednarodnopravno na območje, kije osrednje tudi v ŽKRB, da mora namreč vojska, ki ima resda namen uničiti odporno silo sovražnika, biti obzirna vsaj do ranjenih in bolnih vojakov, ki niso več sposobni za boj. Kar velja za vojake, pa mora, če želimo zagotoviti uinkovito in primerno varstvo, veljati tudi za osebe, ki ranjenemu ali obolelemu pomagajo.

Na tem gradbi ŽKRB: v prvem poglavju (Ranjeni in bolni) določa, da za bolne in ranjene velja splošni mednarodnopravni režim vojnih ujetnikov, poleg tega pa zanje veljajo tudi določbe te konvencije kot specialna ureditev. Tako imajo ranjeni in bolni po mednarodnem vojnem pravu poseben položaj, štejemo jih za kvalificirane vojne ujetnike.¹⁹⁹ V nadaljnjih poglavjih pa konvencija z namenom zagotovitve uinkovitega in primerne varstva ranjenih in bolnih ureja tudi posebno varstvo oz. položaj zdravstvenih skupin in zavodov zdravstvene službe ter osebja, ki skrbi za ranjene in bolne,²⁰⁰ poslopj in opreme, namenjene za zdravstveno oskrbo ter zavarovanje zdravstvenih prevozov in določitev znaka, po katerem je mogoče prepoznati zdravstveno službo. Sledijo še poglavje o uporabi in izvršitvi konvencije in poglavje o zatiranju zlorab in kršitvah ter končne določbe.

197 Glej končne določbe ŽKRB (1. 31-39). ŽKRB = Ženevska konvencija o izboljšanju usode ranjencev in bolnikov v vojskah na bojišču (27. julij 1929). V izvorniku: »Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armies in the Field. (July 27, 1929).«

198 Če ni kodificiranega partikularnega mednarodnega prava, potem veljajo splošni predpisi mednarodnega običajnega prava. To sicer splošno veljavno na območje mednarodnega prava nekateri dokumenti s področja mednarodnega vojnega prava tudi izrecno navajajo. Tako se je prvi izrecno pojavilo v uvodu IV. Haške konvencije (Haška konvencija o kopno vojnih zakonih in običajih z dne 18. 10. 1907). Poznamo ga pod imenom Martensova klavzula (po znanem morskem pravniku, diplomatu in profesorju na Petrograjski univerzi, Fjodoru Fjodorovi u Mattensu, ki je sodeloval pri kodifikaciji mednarodnega vojnega prava v začetku stoletja. Kasneje je Martens postal tudi predsednik Evropskega instituta za mednarodno pravo). Aktualno je še danes, čeprav se je pravo od obdobja, v katerem je nastalo, nadalje razvijalo. Posebno pa pride v poštev v primerih uporabe humanitarnega prava v spopadih, ki niso vojna v strogem pomenu besede. V klavzuli gre za sklicevanje na območje humanosti, javne vesti in običajnega prava na območje civiliziranih narodov. Tako Juraj Andrassy: Mednarodno pravo, Školska knjiga, Zagreb 1990, deseta izdaja str. 569.

199 Glej dr. Ivan Tomšič: Vojno in nevtralnostno pravo Nova založba v Ljubljani Ljubljana 1942, str. 55

200 Ti se ne štejejo za vojne ujetnike in tako zanje tudi ne velja splošni mednarodnopravni režim vojnih ujetnikov. Njihov pravni položaj je specifičen, urejen je v ŽKRB.

I. poglavje

Ranjeni in bolni

1. len

Poveljnike (»officers«), vojake in druge osebe, ki so uradno v službi oboroženih sil in so ranjeni ali bolni, je potrebno spoštovati in varovati v vseh okoliš inah; z njimi je potrebno ravnati humano ter jih zdravstveno oskrbeti ne glede na njihovo nacionalno pripadnost oziroma državljanstvo. K takemu postopanju je zavezana vojskujo a stran, pod oblastjo katere so ranjeni in bolni.

V primeru, da je vojskujo a stran prisiljena ranjene ali bolne pustiti sovražniku, naj se v obsegu, kot to dovoljujejo okoliš ine, pusti pri njih del medicinskega osebja in sredstev za zdravstveno pomo .

2. len

Bolni in ranjeni pripadniki vojske, ki padejo v roke sovražniku, se obravnavajo, razen v primeru ravnanja, ki je dolo eno v prejšnjem lenu, kot vojni ujetniki. Zanje veljajo vse splošne dolo be mednarodnega prava, ki zadevajo vojne ujetnike.

Ne glede na to pa lahko vojskujo a država v korist bolnih in ranjenih sprejme ureditev, ki presega dolžnosti po obstoje ih mednarodnopравnih predpisih, e meni, da je takšna ureditev primerna.

3. len

Po vsaki bitki mora okupator ozemlja podvzeti ukrepe in poiskati ranjene in mrtve, pa tudi ukrepe, s katerimi se zavaruje ropanje in mu enje.

Kadarkoli to dopuš ajo okoliš ine, se mora skleniti lokalno premirje ali druga no prenehanje sovražnosti zaradi odstranitve ranjenih z bojiš a.

4. len

Obvezno je vzajemno sodelovanje med vojskujo ima državama, kakor hitro je le mogo e, da se izmenjajo obvestila o ranjenih, bolnih ali mrtvih ter kakršnekoli druge informacije, ki lahko pripomorejo pri njihovi identifikaciji.

Izdajo in izmenjajo naj se tudi potrdila o smrti tistih, ki so padli.

Prav tako naj se zbere in izmenja osebne predmete, najdene na bojiš u ali pri umrlem; še posebej to velja za polovico identitetnih tablic, druga polovica naj ostane pri umrlem.

Vojskujo i strani naj, pred pokopom oz. upepelitvijo, tudi zagotovita pozoren in e je le mogo e medicinski pregled trupel zaradi potrditve smrti, ugotovitve identitete ter izdaje ustreznega poro ila.

Nadalje je potrebno zagotoviti asten pokop umrlih. Njihovi grobovi naj se spoštujejo in ozna ijo tako, da se lahko vedno najdejo.

Ob za etku sovražnosti naj vojskujo i strani uradno organizirata službo za registriranje grobov (»graves registration service«), ki naj izvede morebitne izkope in zagotovi identifikacijo teles, ne glede na kasnejši kraj pokopa.

Po prenehanju sovražnosti naj si strani izmenjata seznam grobov in umrlih pokopanih na njunih pokopališ ih ali drugje.

5. len

Vojaško poveljstvo lahko pozove in pod svoje nadzorstvo vklju i prostovoljce za zbiranje in nudenje zdravstvene pomo i ranjenim in bolnim ter lahko nudi osebam, ki so se odzvale temu pozivu, posebno zaš ito in dolo ene ugodnosti.

II. poglavje

Zdravstvene skupine in zavodi zdravstvene službe ²⁰¹

6. len

Premi ne zdravstvene skupine (tiste, ki so se pridružile vojski na bojiš u) in stalni zavodi zdravstvene službe se morajo s strani vojskujo ih držav spoštovati in varovati.

7. len

Obveznost iz prejšnjega lena velja za vojskujo e države pod pogojem, da te premi ne zdravstvene skupine in stalni zavodi ne škodujejo sovražniku.

8. len

Zdravstvene skupine in zavodi zdravstvene službe imajo pravico do varstva, kljub temu da:

nosijo in uporabljajo orožje, vendar pod pogojem, da ga uporabljajo le v samoobrambi ali pri zaš iti bolnih ali ranjenih,

jih v primeru odsotnosti posebnih enot vojaške bolnice varuje vojaška straža, je bilo v zdravstvenih skupinah in zavodih najdeno lahko orožje in strelivo, ki je bilo odvzeto ranjencem in bolnim, pa še ni bilo predano pooblaš enim organom,

se v zdravstvenih skupinah in zavodih najde osebje in sredstva veterinarske službe, ki je sicer lo ena od zdravstvenih skupin in zavodov.

III. poglavje

Osebje

Konvencija v tem poglavju dolo a varstvo in spoštovanje osebja, kije dolo eno izklju no za reševanje, prevažanje in oskrbovanje vojaških duhovnikov, dodeljenih vojski. Pod enakim varstvom so tudi vojaki, ki so posebej izurjeri, da v nujnih primerih prevzamejo vlogo bolniških strežnikov ali nosa ev za zbiranje, transport in oskrbo ranjenih in bolnih. Vendar ti vojaki uživajo varstvo, kakršno velja za stalno zdravstveno osebje le pod dvema pogojema: e so ujeti ob opravljanju nalog, za katere so posebej izurjeni in e lahko dokažejo svojo identiteto.

e lani takšnega osebja pridejo pod oblast sovražnika, morajo pod njegovim

-----
201 Tako je dr. Tomši prevedel izraz «medical formations and establishments», ki ga najdemo v angleškem izvirniku. Glej dr. Ivan Tomši : Vojno in nevtralnostno pravo, Nova založba v Ljubljani, Ljubljana 1942, str. 55.

vodstvom nadaljevati z opravljanjem svojega dela. Ne smejo se obravnavati kot vojni ujetniki. Brž ko njihovo sodelovanje ni več nujno potrebno, jih morajo poslati v domačo državo, če je pot prosta in je to primerno glede na okoliščine. Pri tem smejo te osebe vzeti s seboj stvari, orodje, orožje in vozila, ki so njihova zasebna last.

Vse to velja pod določenimi pogoji tudi za osebje društev za prostovoljno pomoč²⁰² (npr. Rdečega križa), osebje priznanega društva nevtralne države in osebje bolniških ladij.²⁰³

IV poglavje

Poslopja in oprema²⁰⁴

Oprema in zaloge, prevozna sredstva in zaposleni vozniki kakršnihkoli premi njih zdravstvenih skupin se lahko zadržijo, če pridejo v roke sovražniku.

Poslopja in oprema stalnih vojaških zdravstvenih zavodov so predmet vojne prava, vendar se, kolikor dolgo so nujni za ranjene in bolne, ne smejo uporabljati v druge namene. Ne glede na to pa jih poveljniki lahko uporabijo v druge namene, če to zahteva vojaška nujnost. V tem primeru morajo poprej poskrbeti za drugo primerno nego ranjenih in bolnih. Andrassy kot primer takšne vojaške nujnosti navaja hitro vojno («... u slujaju hitne vojne ...»). To velja tudi za ladijske bolnišnice.²⁰⁵

Poslopja društev za pomoč, ki uživajo varstvo po tej konvenciji, je potrebno obravnavati kot zasebno lastnino. Isto velja tudi za opremo društev, kjerkoli se ta nahaja. Pravica do rekvizicije, priznana vojskujoči državi po vojnem pravu in v vojnih obdobjih, se lahko uveljavlja samo v nujnih primerih in če je bilo poprej poskrbljeno za bolne in ranjene.

V. poglavje

Zdravstveni transport

Zdravstveni zrakoplovi so zaščiteni, če služijo izključno za prevoz (evakuiranje) ranjenih in bolnih ter zdravstvenega osebja in opreme. Označeni morajo biti z ženevskim znakom in sicer spredaj, zadaj in ob straneh. Prepovedano jim je preletavanje sovražnikovega ali od sovražnika okupiranega ozemlja, razen če imajo za to posebno in izrecno dovoljenje. Pristati morajo na vsak poziv; po morebitnem pregledu lahko nadaljujejo z letom. V primeru pristanka (bodisi prostovoljnega oz. na zahtevo, torej neprostovoljnega) na sovražnikovem ali od sovražnika

-----
202 Tako prevajam izraz »Voluntary Aid Societies« iz angleškega izvornika. Menim, da je izraz "prostovoljna pomožna društva« iz dela dr. Tomšiča napredno zastarel. Angleški izraz "aid« namreč pomeni "pomoč" (npr. finančna, zdravstvena itd.) in ga ne moremo prevedeti kot »pomožno". Tako bi seveda popolnoma spremenili pomen.

203 Glej člen 10 ŽKRB. In tudi dr. Ivan Tomšič: Vojno in nevtralnostno pravo, Nova založba v Ljubljani, Ljubljana 1942, str. 55. 204 Glej člen 16 ŽKRB.

205 Glej Juraj Andrassy: Medunarodno pravo, Školska knjiga, Zagreb 1990, deseta izdaja, str. 594. Glej tudi člen 15 ŽKRB.

okupiranem ozemlju se morajo ranjenci in bolniki, kot tudi zdravniško osebje in oprema, vklju no z zra nim plovilom, obravnavati po dolo bah ŽKRB.206 Ujetega pilota, mehanike in operaterje za zvezo («wireless telegraph operators») se mora vrniti pod pogojem, da se lahko do prenehanja sovražnosti zaposlijo zgolj v zdravstveni službi.207

VI. poglavje

Znak zdravstvene službe

Kot razpoznavni znak za zaš ito zdravstvenih poslopij, vozil in osebja je («v po astitev Švice») dolo ena švicarska zastava z zamenjanimi barvami: rde križ na belem polju. Namesto tega se v islamskih državah uporablja rde polmesec, v Iranu pa rde lev in sonce na belem polju. Znak smejo uporabljati samo tiste ustanove, ki so pod zaš ito konvencije. Države pogodbenice so zavezane sprejeti notranje pravne predpise, ki bodo uredili zaš ito tega znaka in sankcionirali njegovo zlorabo.208

VII. poglavje

Uporaba in izvršitev konvencije

25. len

Konvencija zavezuje visoke pogodbene stranke v vseh okoliš inah.

Ne glede na to, da vojskujo a država v asu vojne ni stranka konvencije, so dolo be te konvencije zanjo zavezujo e, tako kot za vse pogodbenice.

26. len

Vrhovni poveljniki vojskujo ih strani morajo dolo iti konkretne na ine za izvedbo lenov konvencije, kot tudi za primere, ki niso izrecno predvideni v konvenciji, in sicer v skladu z navodili njihovih vlad in splošnimi na eli te konvencije.

27. len

Visoke pogodbene stranke morajo storiti vse potrebno, da s predpisi te konvencije seznanijo svoje vojaške enote, civilno prebivalstvo, še posebej pa po konvenciji varovano zdravstveno osebje.

206 Ibidem Glej tudi len 18 ŽKRB.

207 len 18 ŽKRB.

208 Glej Juraj Andrassy: MeQunarodno pravo, Školska knjiga, Zagreb 1990, deseta izdaja, str. 594. Glej tudi ŽKRB, l. 19-24.

Vojni ujetniki

Uvod

Tako kot ŽKRB je bila 27. julija 1929 v Ženevi podpisana tudi Konvencija o ravnanju z vojnimi ujetniki (ŽKVU), ki je oblikovno enotna ureditev vojnega ujetništva za vojno na kopnem, na morju in v zraku.²⁰⁹ Tudi ta konvencija je odprta pogodba (tako kot ŽKRB), h kateri se lahko pristopi z notifikacijo pri švicarskem Zveznem svetu. Pristop za ne veljati šest mesecev po notifikaciji, vendar za ne konvencija v primeru, e pride do oboroženega spopada prej, u inkovati takoj. Lahko se odpove z notifikacijo na eno leto, vendar odpoved ne u inkuje vse do sklenitve miru, e pride v tem letu do oboroženega spopada.²¹⁰ Poleg dolo b te konvencije vse države zavezujejo tudi (glede vprašanj, ki niso urejena s konvencijo) na ela mednarodnega prava, ki so rezultat obi ajev, ustaljenih med civiliziranimi narodi, zakonov love nosti in zahtev javne vesti (t.i. Martensova klavzula).²¹¹ Konvencijo so podpisale iste države kot ŽKRB.²¹²

Vsebina ŽKVU

ŽKVU velja za redno vojsko, narodno vojsko, dobrovoljski zbor in rno vojno vstajo v vojni na kopnem ter za vse osebe, ki spadajo k oboroženim silam vojskujo ih se strani, ki jih sovražnik zajame med vojnimi dejanji na morju ali v zraku (ŽKVU, l. 1).²¹³

Vojno ujetništvo po svojem bistvu ni ne maš evanje ne kazen, ampak »pridržanje (detencija) za varnost«; s tem se želi prepre iti, da bi se vojni ujetniki še nadalje udeleževali boja in krepili odporno mo sovražnika. Vojni ujetnik ne more ve storiti vojnega dejanja.²¹⁴

Pojem »vojni ujetnik« v konvenciji ni eksplicitno definiran. Dr. Tomši pravi, da imajo pravico vojnega ujetništva tudi neoborožene osebe, ki spadajo k oboroženi sili vojskujo e se države in pridejo pod oblast oborožene sile nasprotne vojskujo e se države. Te osebe so lahko zdrave, bolne ali ranjene; lahko so vojaki

209 ŽKVU za podpisnice nadomeš a predpise H IV P (1.1907), l. 4-20 in H II (1. 1899), l. 4-20. Ve ji del držav je bil tako po letu 1929 vezan na ZKV U. Vendar so bile nekatere države vezane samo na H II 1899 l. 4 - 20, nekatere na te lene in na ŽKV U, nekatere samo na H IV P, l. 4-20 in nekatere na te (zadnje) lene in ŽKVU.

210 Glej kon ne dolo be ŽKVU.

211 e ni kodificiranega partikulamega mednarodnega prava, potem veljajo splošni predpisi mednarodnega obi ajnega prava. To sicer splošno veljavno na elo mednarodnega prava nekateri dokument s podro ja mednarodnega vojnega prava tudi izrecno navajajo. Tako seje prvi izrecno pojavilo v uvodu IV. Haaške konvencije (Haaška konvencija o kopno vojnih zakonih in obi ajih z dne 18. 10. 1907). Poznamo ga pod imenom Martensova klavzula (po znanem ruskem pravniku, diplomatu in profesorju na Petrograjski univerzi, Fjodoru Fjodorovi u Martensu, ki je sodeloval pri kodifikaciji mednarodnega vojnega prava v za etku stoletja. Kasneje je Martens postal tudi predsednik Evropskega instituta za mednarodno pravo). Aktualno je še danes, eprav se je pravo od obdobja, v katerem je nastalo, nadalje razvijalo Posebno pa pride v pošte v primerih uporabe humanitarnega prava v spopadih, ki niso vojna v strogem pomenu besede. V klavzuli gre za sklicevanje na na elo humanosti, javne vesti in obi ajno pravna na ela civiliziranih narodov. Tako Juraj Andrassy: Medunarodno pravo, Školska knjiga, Zagreb 1990, deseta izdaja, str. 569.

212 Glej zgoraj, stran 2.

213 De Ivan Tomši : Vojno in nevtralnostno pravo Nova založba v Ljubljani Ljubljana 1942, str. 49.

214 Dr. Tomši navaja, da je po nekaterih notranje državnih predpisih (npr. takratnih nemških predpisih) pripadnik oborožene sile zavezan k temu, da tudi potem, ko je ujet, škoduje sovražniku, kjerkoli že more.

ali druge osebe v sestavi vojske (»bojevniki in nebojevniki«, Tomši , str. 49), po mednarodnem običajnem pravu pa tudi državni poglavarji s člani družine, ki so sposobni za orožje, ministri in diplomati. Praviloma so te osebe državljani sovražne države, izjemoma pa lahko postanejo vojni ujetniki osebe, ki imajo državljanstvo nevtralne države ali nimajo nobenega državljanstva, in se so uvrščene med oborožene sile sovražne države (Tomši , str. 49).²¹⁵

Ne sme se ravnati kakor z vojnimi ujetniki z osebami, določenimi izključno za reševanje, prevažanje in oskrbovanje ranjencev in bolnikov, za upravljanje zdravstvenih skupin in zavodov ter bolniških ladij, vključno z osebjem društev za prostovoljno pomoč (Rdeči križ), nadalje z vojaškimi osebami, ki so dobile navodilo, da se v danem primeru uporabijo za pomožne bolniške strežnike ali nosače, in imajo osebni izkaz in so ujeti med izvrševanjem teh opravil, ter z vojaškimi duhovniki, ki so dodeljeni vojski.²¹⁶ Kapitan, častniki in posadka sovražne trgovske ladje, ki ni spremenjena v vojno ladjo, ne postanejo vojni ujetniki, in se pisno zavežejo, da med trajanjem sovražnosti ne bodo prevzeli nobene službe, ki bi bila v zvezi z vojnimi operacijami.²¹⁷

Vojno ujetništvo se za ne v trenutku razorožitve, vdaje in nezmožnosti bojevanja. Prepovedano je usmrtiti ali raniti sovražnika, ki je položil orožje ali nima več sredstev za obrambo ter se je predal ne milost in nemilost. Prepovedano je tudi izjaviti, da ne bo nikomur prizaneseno.²¹⁸

Glede ravnanja z vojnimi ujetniki velja na območju, da so podrejeni oblasti sovražne države in ne oblasti oseb ali oddelkov, ki so jih ujeli, ter da se mora z njimi ravnati človeško. Vojni ujetniki po konvenciji uživajo posebno varstvo; vsakršno nasilje, izvajanje represalij nad njimi, žalitve in izpostavljanje javni radovednosti je prepovedano.²¹⁹

Tretji člen ŽKVU določa, da morajo države spoštovati osebno dostojanstvo in čast ujetega. Vojne ujetnice se morajo obravnavati primerno svojemu položaju glede na spol. Ujetniki v celoti obdržijo svojo poslovno sposobnost.²²⁰

215 Na tem mestu dr. Tomši prikaže ureditev v italijanskem vojnem zakonu (IVZ), po katerem lahko postanejo vojni ujetniki še naslednje osebe: 1. Sovražni pripadniki, ki spadajo k posadki na sovražnih trgovskih ladjah. IVZ, 1. 3-7 predpisuje, kdo se šteje za sovražnega pripadnika in za osebo s sovražnim državljanstvom. 2. Sovražni pripadniki, ki spadajo k posadki na nevtralnih trgovskih ladjah, in nevtralni pripadniki, ki spadajo k posadki na sovražnih ali nevtralnih trgovskih ladjah, in se so ladje aktivno upirale pregledu ali zasegu. 3. Sovražni ali nevtralni pripadniki, ki spadajo k posadki na nevtralnih trgovskih ladjah, ki so zakriville pomoč, ki nasprotuje nevtralnosti. 4. Sovražni ali nevtralni pripadniki, ki so na sovražnih ali nevtralnih trgovskih ladjah izvršili dejanja v korist sovražniku (prim. IVZ, 1. 202). V vseh drugih primerih osebe, ki spadajo k posadki na sovražnih trgovskih ladjah in so pripadniki nevtralne države, ne pridejo v vojno ujetništvo; izpustijo se na svobodo, vendar kapitan in drugi častniki v vsakem primeru le pod pogojem, da se formalno pisno zavežejo, da med vojno ne bodo več služili na sovražni ladji. (prim. IVZ, 1. 203). Kadar se pregledana nevtralna trgovska ladja ne sme zaseči, sme poveljnik vojne ladje zasegajoče države zaukazati da mu izroči te ladje in osebe ki se lahko prištevajo med vojne ujetnike, ali pa določi pristanišče, kjer naj se te osebe izkrcajo (prim. IVZ, 1. 204). Ladja temu ukazu upira, jo sme zaseči in zapleniti, s tovorom pa ravnati kot s tovorom sovražne ladje; razen tega se zaplenijo stvari, ki pripadajo poveljniku in lastniku ladje prim. IVZ, 1. 205).

216 je zasežen sovražni vojaški zrakoplov, postanejo osebe, ki so v njem, vojni ujetniki. je zasežen civilni zrakoplov, ki pripada sovražni državi ali osebi, ki ima državljanstvo sovražne države, se osebe, ki spadajo k posadki, prištejejo med vojne ujetnike. Osebe, ki spadajo k posadki, a so pripadniki nevtralne države in niso v službi sovražne države, se lahko izpustijo na svobodo, in formalno pisno obljubijo, da med vojno ne bodo več služile na sovražnem zrakoplovu. Potniki se takoj spustijo na svobodo, razen če vojaške koristi ne zahtevajo za asnega pridržanja. Lahko pa pride v vojno ujetništvo katerikoli član posadke ali potnik, ki je med poletom izvršil dejanje v korist sovražniku (prim. IVZ, 1. 273).

217 je ustavljen nevtralni civilni zrakoplov, je potrebno uporabljati naslednje predpise: osebe, ki spadajo k posadki, se spustijo na svobodo, in so nevtralni pripadniki in niso v sovražni službi; potniki se spustijo na svobodo takoj, razen če vojaške koristi ne zahtevajo za asnega pridržanja. je nevtralni civilni zrakoplov zakrivil pomoč, ki nasprotuje nevtralnosti, je osebe, ki spadajo k posadki, potrebno prištevati med vojne ujetnike. Prav tako se ravna s potniki, ki so med poletom izvršili dejanje v korist sovražniku (prim. IVZ 1 274)

216 Glej ŽKRB, 1. 9.: Glej tudi, dr. Ivan Tomši : Vojno in nevtralnostno pravo, Nova založba v Ljubljani, Ljubljana 1942; str. 50

217. Glej: »Haaška konvencija o nekaterih omejitvah pri izvrševanju pravice zasega v vojni na morju« (H XI) iz leta 1907, 1. 6. Glej tudi: dr. Ivan Tomši : Vojno in nevtralnostno pravo, Nova založba v Ljubljani, Ljubljana 1942, str. 50.

218 Glej H IV P, 1. 23, t. c in d.

219 Glej ŽKVU, 1. 2. In tudi ibidem. zzn

220 Glej ŽKVU, 1. 3.

Po etrtem lenu ŽKVU je razli no obravnavanje ujetnikov dovoljeno le v primerih, ko razlikovanje temelji na razli nih vojaških rangih (inih), stanju fizi ne in psihi ne mo i, profesionalnih sposobnostih, ali spolu za tiste, katerim gre ta (zadnja) okoliš ina v prid.

Vsak vojni ujetnik je dolžan, e je o tem povprašan, povedati svoje pravo ime in vojaški rang (in). V primeru kršitve tega predpisa se mu lahko odre e ugodnosti, ki veljajo za vojne ujetnike. Ve kot to ni dolžan povedati in ga v primeru, e no e dati drugih izjav, npr. informacij glede vojske doma e države, ni dovoljeno kaznovati. e pa se ujeti, ker mu njegovo fizi no ali psihi no stanje tega ne dopuš a, ne izre e o svoji identiteti, gaje potrebno predati zdravstveni službi in ga obravnavati kot ranjenca oziroma bolnika.²²¹

Ujetim se mora pustiti vse, kar imajo osebnega (»personal effects«) in stvari za osebno rabo (»articles in personal use«). Med drugim v posesti vojnih ujetnikov ostaneta tudi elada in plinska maska, ne pa orožje, konji, vojaška oprema in listine vojaške vsebine. Tudi identitetnih tablic, oznak vojaškega ranga, dekoracije ter predmetov ve je vrednosti se ujetemu ne sme odvzeti.²²²

Vlada države, v katere oblasti so vojni ujetniki, mora skrbeti za njihovo vzdrževanje. Kolikor med vojskujo ima se državam ni posebnega dogovora, se mora z vojnimi ujetniki glede hrane, preno evanja in obla enja ravnati na isti na in kakor s etami, ki so te ujetnike ujele. Ujetnike se lahko internira v mesta, utrdbe, taboriš a ali druge kraje, od koder se ne smejo oddaljiti. Zapreti se smejo le iz neizogibno potrebnega varnostnega razloga in samo za tako dolgo, dokler trajajo okoliš ine, zaradi katerih so bili ti ukrepi sprejeti.²²³

Vojni ujetniki (razen astnikov) se lahko uporabijo za delavce; tedaj tudi zanje veljajo morebitni predpisi glede nezgod pri delu. Vendar pa delo ne sme biti prekomerno in ne sme biti v zvezi z vojnimi operacijami. Zaslužek se mora uporabiti za izboljšanje njihovega položaja; kar ostane po odbitku vzdrževalnih stroškov, se jim mora izpla ati, ko postanejo svobodni.²²⁴

Vojni ujetnik ni ve sovražni vojak in dolguje pokorš ino državi, katere vojska gaje ujela ter je podrejen vojaškemu kazenskemu pravu in disciplinskim predpisom, ki veljajo za oborožene sile te države.²²⁵

Vojno ujetništvo preneha:²²⁶

1. s smrtjo vojnega ujetnika. (ŽKVU vsebuje predpis o oporoki in pokopavanju),²²⁷
2. z osvoboditvijo s strani oborožene sile doma e države,
3. z navadnim odpustom v doma o državo ali s hospitalizacijo v nevtralni državi,

Oseminšestdeseti len ŽKVU dolo a, da sta vojskujo i se strani zavezani poslati v domovino hudo bolne in nevarno ranjene vojne ujetnike ne glede na njihov vojaški rang in število, in sicer potem, ko so jih oskrbele za prevoz. Poleg

221 Glej ŽKVU, l. 5. In tudi ds Ivan Tomši : Vojno in nevtralnostno pravo, Nova založba v Ljubljani, Ljubljana 1942, str. 51.

222 Glej ŽKVU, l. 6. In tudi dr. Ivan Tomši : Vojno in nevtralnostno pravo, Nova založba v Ljubljani, Ljubljana 1942, str. 51.

223 Dr. Ivan Tomši : Vojno in nevtralnostno pravo, Nova založba v Ljubljani, Ljubljana 1942; str. 51.

224 Ibidem, str. 52.

225 Ibidem.

226 Primere prenehanja vojnega ujetništva povzemam po: ibidem, str. 52, 53 in po ŽKVU.

227 Glej ŽKVU, l. 76.

tega morata vojskujo i se strani, kakor hitro je le mogo e, sprejeti dogovor o vrstah in oblikah nezmožnosti ali bolezn, ki zahtevajo bodisi direktno repatriacijo bodisi napotitev teh oseb v nevtralno državo.²²⁸

Dvainsedemdeseti len ŽKVU dodaja, da lahko vojskujo i se strani še med sovražnostmi skleneta posebne pogodbe o tem, da naj se iz razlogov love nosti tudi zdravi vojni ujetniki, ki so že dolgo asa v vojnem ujetništvu, pošljejo v domovino oziroma v nevtralno državo.²²⁹

4. z zamenjavo vojnih ujetnikov,

5. z osvoboditvijo po sklenjenem miru, ko naj se ujetniki imprej repatriirajo. Beg in poskus bega sta, kljub temu da ju ima nasprotnik pravico prepre iti, popolnoma legitimni dejanji. V primeru neuspelega pobega se smejo vojni ujetniki le disciplinsko kaznovati. Pobegli ostane vojni ujetnik, dokler ni prekora il meje države, pod katere oblast je prišel, ali dokler ni prišel v stik z vojskujo imi silami doma e države. Vojni ujetnik, ki je pobegnil in bil nato kot vojak ponovno ujet, ne sme biti kaznovan za prejšnji uspešen beg. Le e je vojni ujetnik, kije bil izpuš en na astno besedo, ponovno ujet in nosi orožje bodisi zoper državo, kateri se je astno zavezal, bodisi zoper zaveznike te države, izgubi pravico zahtevati, naj se ravna z njim kot z vojnim ujetnikom in se lahko kaznuje po kazenskem pravu.²³⁰

O informacijskih uradih (»Information Bureau«) za vojne ujetnike in o delovanju društev za pomo vojnim ujetnikom (»Societies for the relief of prisoners of war«) najdemo predpise že v H IV P (l. 14-16), še podrobneje pa je to uredila ŽKVU (l. 77-80). Vsaka država (vojskujo a ali nevtralna), ki sprejme na svoj teritorij pripadnike oborožene sile druge vojskujo e se države, mora ob za etku sovražnosti na svojem teritoriju ustanoviti informacijske urade za vojne ujetnike.²³¹ IVa nevtralnem teritoriju se mora na predlog mednarodnega odbora Rde ega križa ustanoviti osrednji informacijski urad (»Central Agency of information«) za vojne ujetnike, z nalogo zbiranja in pošiljanja obvestil o vojnih ujetnikih njihovi doma i državi.²³²

ŽKVU vsebuje tudi obsežne in podrobne predpise o taboriš ih (l. 9-26), delu vojnih ujetnikov (l. 27-34), njihovih odnosih do zunanjega sveta (l. 35-41) in do oblastev (to poglavje ureja pritožbe vojnih ujetnikov zaradi ravnanja z njimi, zastopstvo po diplomatskih predstavnikih pri vojaških oblasteh in varstvenih silah ter kaznovanje vojnih ujetnikov. leni 42-67).

Ženevske konvencije iz leta 1949

Predstavljena ureditev je veljala do leta 1949, ko se je po dolgotrajnih pripravah sestala v Ženevi nova konferenca. Ta je zaš ito žrtev vojne uredila v štirih novih konvencijah. Prve tri konvencije se nanašajo na pripadnike oboroženih sil

228 Ibidem, l. 68. 229 Ibidem, l. 72.

230 Vojno ujetništvo neha po H IV, l. 10-12 tudi z odpustom na astno besedo, vendar je ta na in prenehanja ujetništva že dr. Tomši l. 1942 v svojem delu ozna il za zastarelo. ŽKVU ne normira takega odpusta. Dr. Ivan Tomši : Vojno in nevtralnostno pravo, Nova založba v Ljubljani, Ljubljana 1942, str. 53.

331 Glej ŽKVU l. 77.

332 Ibidem, l. 79. V septembru leta 1939 se je tak urad ustanovil v Ženevi in za el z delom.

vojskujo jih se držav, etrta pa na civilno prebivalstvo. Skupna zna ilnost vseh teh konvencij (pa tudi tistih, ki sem jih obravnaval zgoraj) je, da na prvo mesto postavljajo zaš ito loveka kot takega in ne toliko loveka v svojstvu vojaka, pripadnika vojnega stroja. Zaš itene osebe se v nobenem primeru ne morejo odre i pravicam, ki jim gredo po konvencijah. V konvencijah je poudarjena tudi vloga sile zaš itnice, tj. države, ki š iti interese ene vojskujo e se države pri nasprotni vojskujo i se državi. Vojskujo i se državi lahko sporazumno dolo ita neodvisen organ, ki ima v njunem oboroženem spopadu vlogo sile zaš itnice.²³³

Literatura:

Andrassy, Juraj: Me unarodno pravo, Školska knjiga, Zagreb 1990, deseta izdaja.

Tomši , Ivan: Vojno in nevtralnostno pravo, Nova založba v Ljubljani, Ljubljana 1942.

Mednarodnopravni predpisi:

I. Haaške konvencije

H II = The Hague Convention of 1899 (II) Respecting the Laws and Customs of War on Land. V prevodu: Haaška konvencija (II) o kopnovojnih zakonih in obi ajih iz leta 1899.

H III = The Hague Convention of 1899 (III) for the Adaption to Maritime Warfare of the Principles of the Geneva Convention of August 22, 1864. V prevodu: Haaška konvencija (III., iz 1. 1899) o uporabi na el Ženevske konvencije z dne 22. avgusta 1864 v vojni na morju.

H IV, P = Annex to the Hague Convention of 1907 (IV) Respecting the Laws and Customs of War on Land. (October 18, 1907). V prevodu: Priloga k Haaški konvenciji (IV) o kopnovojnih zakonih in obi ajih iz leta 1907. (18. oktober, 1907).

H X = The Hague Convention of 1907 (X) for the Adaption to Maritime Warfare of the Principles of the Geneva Convention. (October 18, 1907). V prevodu: Haaška konvencija (X., iz 1. 1907) o uporabi na el Ženevske konvencije z dne 6. julija 1906 v vojni na morju. (18. oktober 1907).

H XI = The Hague Convention (XI) Relative to Certain Restrictions with Regard to the Exercise of the Right of Capture in Naval War. (October 18, 1907). V prevodu: Haaška konvencija (XI) o nekaterih omejitvah pri izvrševanju pravice zasega v vojni na morju. (18. oktober 1907).

2. Ženevski konvenciji:

ŽKRB = Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armies in the Field. (July 27, 1929). V prevodu: Ženevska

-----

²³³ Glej Juraj Andrassy: Medunarodno pravo, Školska knjiga, Zagreb 1990, deseta izdaja, str. 592.

konvencija o izboljšanju usode ranjencev in bolnikov v vojskah na bojiš u. (27. julij 1929).

ŽKVU = Geneva Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War. (July 27, 1929). V prevodu: Ženevska Konvencija o ravnanju z vojnimi ujetniki (27. julij 1929).

prazno

Množi na grobiš a v jamah v Sloveniji

Andrej Mihevc

V času druge svetovne vojne, od 1941 do 1945 pa tudi po vojni so bila na kraškem delu Slovenije številna brezna spremenjena v množico grobišč.

Po podatkih Katastra jam JZS so bili loveški ostanki opaženi v 85 breznih, dejansko število brez s loveškimi kostmi pa verjetno presega število 100. Večina žrtev je bila vržena v okrog 10 brez.

Metanju ljudi v jame je pogosto sledilo zakrivanje sledov, kar je spremenilo obliko številnih vhodnih delov brez. Nekateri vhodi v brezna so bili spodkopani in minirani, nekatera brezna so bila na ta način zasuta in so tako postala nedostopna. Nekatera brezna so bila zasuta s smetmi ali s kamenjem, ki je bilo pripeljano od drugod. To se je ponekod dogajalo še več deset let kasneje. V nekaterih brezih pa so se ostanki žrtev obleke ali osebnih predmetov dobro ohranili ter omogočajo ugotavljanje identitete ali vsaj izvora žrtev.

Izbrana so bila globoka, od naselij oddaljena brezna, ki so bila znana le majhnemu številu ljudi. Žrtve, ki so po naključju preživele, iz brez niso mogle pobegniti, na površju ni bilo veliko sledov, brezna pa razen maloštevilnim jamarjem niso bila dostopna. Kljub skrivanju sledov, miniranju vhodov ter zasipavanju pa so ljudje za te poboje in za brezna vedeli. V zahodnem delu Slovenije so jih imenovali fojbe, na Notranjskem in Dolenjskem pa je staro ime brezno dobilo nov, zlovešč pomen.

Namen tega prispevka je speleološki opis nahajališč loveških ostankov v brezih - moriših. Opisani so nekateri značilni primeri takšnih brez. Opisane so še danes vidne spremembe, ki so posledice pobojev ali kasnejšega zakrivanja sledov ter nekatera spoznanja ter identifikacije in poreklo žrtev.

Število in imena brez moriš sem dobil v zapisnikih o jamah v Katastru jam Jamarske zveze Slovenije in Katastra Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU. Število je nepopolno. Obiskal sem številne jame s kostmi ter v njih skušal ugotoviti število in poreklo v jame vrženih ljudi.

Uvod

Jame so naravne podzemne votline, dovolj velike, da gre vanje lovek. Navpične vhode v podzemlje oziroma jame ali tudi navpične dele jam pa imenujemo brezna.

Brezna so nastala na več načinov. Večina je oblikovala premikajoča padavinska voda s korozijskim širjenjem razpok v apnencu in dolomitu. Prazne votline lahko nastanejo, ker se pri tem vsa kamnina raztopi in jo voda odnese v obliki raztopine, netopnega ostanka pa praktično ni. Nekatera brezna so nastala tudi z udori stropov nad vodoravnimi votlinami.

Stene brez so v gornjem delu, zlasti na vstopnih odprtinah velike, izpostavljene letnim vremenskim spremembam, v globini pa so pogoji dokaj stalni. Zmrzovanje, spiranje, raztapljanje lahko povzročijo, da od sten odpadajo kosi apnenca, ki se potem nabirajo na dnu brezna v obliki nasipnih stožcev ali melišč.

Na dnu brez so nabirajo tudi predmeti, ki pridejo vanje s površja. Pogosto je to listje, kosi lesa ter kamenje, ki ga pogosto v jame mečejo ljudje. Kamenje, ki je bilo v brezno

vrženo in izvira s površja, lahko po obliki ločimo od tistega, ki je odpadlo od stene brezna.

Na dnu brezen običajno že vladajo prava jamska klima, stalna vlaga in temperatura, ki je podobna povprečni letni temperaturi okolice. To povzroča, da so razpadni procesi v jamah precej počasnejši kot na površju ter prispevajo k ohranjanju nekaterih snovi, na primer lesa, kosti, usnja in podobnega.

V Sloveniji je znanih in registriranih 7053 jam (Kataster jam, 1999) več kot polovica od njih, več kot 4000, je brezen. Brezna najdemo povsod, izjema je le vzhodna Slovenija, kjer ni krasa. Najmanjša brezna so velika le toliko, da se lovek s težavo spusti vanje, nekatera pa imajo več deset metrov premera ter so globoka več sto metrov. Brezna, ki imajo velike vhode ali ki leže blizu naselij, so znana velikemu številu ljudi. Ta brezna imajo pogosto tudi posebna imena, na primer Gradišnica, Žiglovača, Kaserovajama. Manjša brezna in brezna, ki leže v odmaknjenih predelih, so poznana le malo ljudem. Zanje vedo ponavadi le lastniki sveta, lovci, gozdarji in jamarji.

Medtem ko je lovek že od nekdaj uporabljal jame ali dele jam za zatočišča ali bivališča, so bila brezna veliko manj uporabljana. V nekaterih brezni so dobivali vodo ali led, veliko pogosteje pa so brezna rabila kot mesta za odmetavanje najrazličnejših nepotrebnih stvari - npr. kamenja, ki se je nabralo pri iščenju kraških površin, v tem stoletju pa so brezna postala tudi odlagališča najrazličnejših odpadkov.

Na krasu v Sloveniji (tudi na Hrvaškem in v Bosni in Hercegovini ter v Trnini gori) so med drugo svetovno vojno, zlasti pa še po njej brezna uporabljali za množična grobišča oziroma za prikrivanje množic nujnih pobojev. Po podatkih katastra jam JZS in Katastra Inštituta za raziskovanje krasa so loveški posmrtni ostanki opaženi v 86 brezni, pri 15 brezni je tudi navedeno, da je bilo vanje vrženih veliko ljudi. Število likvidiranih in vrženih v jame ni znano, verjetno pa jih je okrog 10000. Pobjem je sledilo zakrivanje sledov, miniranje vhodov ali zasipavanje brezen, ponekod še več let po drugi svetovni vojni.

Za razumevanja tega pojava je potrebno na kratko označiti dogajanja v Sloveniji med leti 1941 in 1945. Sedanje slovensko ozemlje je pripadalo kraljevini Jugoslaviji, zahodni del pa Italiji. Spomladi 1941 sta ga okupirali Italija in Nemčija. Na okupiranih ozemljih se je prišlo do odpora proti okupatorju. V njem so bile sprva zastopane različne politične smeri. Med njimi je prevladala komunistična partija, ki je prišla z revolucijo ter izšla iz nje kot zmagovalka.

Brezna so bila že v prvih letih vojne izbrana za prikrivanje likvidacij vojnih ujetnikov pa tudi civilnih nasprotnikov. Vrhunec pri uporabi jam za likvidacije je bil dosežen ob koncu vojne pa tudi še kasneje, med majem in avgustom leta 1945. Žrtve so bili begunci z juga, ki so bežali proti Italiji in so bili prestreženi. Enaka usoda je doletela tudi iz angleške okupacijske cone vrnjene begunce (Tolstoy, 1986). Del od njih je bil likvidiran in vržen v brezna kraškega Kočevskega Roga (Ižanec, 1965; Kovačič, 1968). Podobno dogajanje lahko zasledimo tudi drugod v nekdanji Jugoslaviji, na Dinarskem krasu na Hrvaškem in v Bosni ter Hercegovini in Trnini gori (Božičević, 1991; Žanko & Čoli, 1990).

S stališča speleologije nas zanima uporaba brezen kot krajev za množične poboje. Zanima

nas število jam, ki so bile uporabljene v ta namen, število žrtev v njih, ohranjenost posmrtnih ostankov ter osebnih predmetov ter zakrivanje sledov pobojev. Zlasti miniranja vhodov ter zasipavanje brez en so pomembno spremenili številna brezna.

Podatki, predstavljeni v tem prispevku, temeljijo na podatkih iz Katastra jam ter na osebnem opazovanju. V ve ini primerov gre za opazovanje materialnih sledov, ki so zaradi naravnih pogojev še vedno ohranjeni. Tako podatki iz Katastra jam kot lastna opažanja so zbrani naklju no, odvisno od raziskav jamarjev, vendar menim, da dobro odražajo stanje ter bi bili dobro izhodiš e za podrobnejšo, sistemati no raziskavo.

Množi na grobiš a v jamah v literaturi

Prve natisnjene podatke o metanju ljudi v jame lahko zasledimo že v medvojnem asu. Knjiga V znamenju Osvobodilne fronte, ki je bila natisnjena v Ljubljani leta 1943, navaja ve jam, v katere naj bi bili vrženi ljudje, opisan pa je tudi pregled Krimske jame (kat. št. 293), v kateri je bilo ob asu obiska veliko trupel.

Številne jame so navedene v spominski literaturi politi nih emigrantov. Ižanec (1965, 1970, 1971) omenja 17 brez en, v katera so bili vrženi ljudje. V nekaterih od njih, Repi nikovi jami, (kat. št. 589), Krimski jami, (kat. št. 293), Koševniškem breznu, (kat. št. 589) so kosti vidne še danes. Nekatera brezna, na primer Kozlovka (kat. št. 137) in Brezarjevo brezno (kat. št. 415) so zasuta s smetmi, drugih pa zaradi pomanjkljivih informacij, predvsem neto ne lege ali imena ni mogo e natan no identificirati.

Ve jam s slovenskega ozemlja navaja tudi Karapandzich (1980). To so Kaserova jama (kat. št. 4264) in jama pri Skadanš ini. V prvi so najdbe kosti potrdile njegove navedbe, druge pa ni mo identificirati. Brezna - fojbe so tudi na italijanski strani Krasa. Najbolj znana je Brezoviška fojba, ki pa je star opuš en rudniški jašek in ne naravno brezno.

V Sloveniji so se objave o jamah - moriš ih pojavile šele ob koncu osemdesetih let. O posameznih jamah je veliko pisalo dnevno asopisje predvsem ob postavitvah razli nih obeležij pred jamami. Po osamosvojitvi leta 1991 so v nekaterih ob inah posebne komisije pregledale tudi takšna brezna, v nekaj primerih (npr. ob ina Koper) je prišlo celo do izkopa posmrtnih ostankov.

V slovenski speleološki literaturi je opisanih le malo podatkov o tem. Prvi pregled na osnovi podatkov iz katastra je bil objavljen šele leta 1993 (Mihevc, 1993). Sledilo je še nekaj opisov jam s loveškimi ostanki ter poskusom rekonstrukcije in identifikacije žrtev (Mihevc, 1995, 1995 a).

To no število ljudi, ki so kon ali v jamah, ni znano. Razli ni avtorji navajajo razli ne številke, v knjigi Vetrinjska tragedija (str. 79) je navedeno le za jame v Ko evskem Rogu okrog 14.000 žrtev. Za ostala kraška obmo ja in jame po Sloveniji pa ni niti približnih ocen.

Podatki o jamah - grobiš ih, povzeti po Katastru jam Slovenije

Osnovni vir podatkov o jamah v Sloveniji je Kataster jam, ki ga vodi Jamarska zveza Slovenije skupaj z Inštitutom za raziskovanje krasa ZRC SAZU. Podatki o jamah so sestavljeni iz osnovnih podatkov: katastrske številke, imena, lege, koordinat, opisa ter podatkov o prvih raziskovalcih. Temu zapisniku je dodan še na rt jame. Ti podatki so zbrani navadno pri prvem obisku in raziskovanju jame. Kasneje se temu prvemu, t. i. registracijskemu zapisniku, dodaja še dopolnilne zapisnike, na rte, fotografije ter drugo pisno gradivo.

Gradivo katastra jam pove ini prispevajo jamarji, ki na tak na in dokazujejo svoja odkritja in raziskave. V kataster prispevajo podatke o jamah tudi razli ne druge strokovne ali znanstvene institucije, ki se ukvarjajo z raziskovanjem krasa. Na podatke o številu jam s loveškimi ostanki se ne moremo v celoti zanesti, saj so zelo nepopolni. Avtorji zapisnikov so ljudje z razli nimi interesi in stopnjo poznavanja jam in loveških ostankov. V prvih povojnih letih pa se o tem tudi niso upali pisati. Poleg tega je veliko kosti že propadlo ali pa so jih prekrili listje, zemlja ali kamenje. Nekatero jame so bile tudi namerno zasute.

V katastru jam smo pri pregledu zapisnikov 7053 jam našli omembe recentnih loveških kosti pri 86 jamah. Število jam s kostmi je verjetno precej ve je od navedenega, sam sem na primer videl kosti v 6 registriranih jamah, kosti v njih so bile znane, vendar jih pisci v zapisnikih ne omenjajo. Zato vsako leto odkrivajo nove jame s loveškimi kostmi.

Pri ve jamah je v katastru omenjen sum, da gre za jame - grobiš a, v samih jamah pa kosti ni videti. Pri teh primerih gre lahko za napa ne podatke, lahko so ostanki že povsem prekriti ali pa celo odstranjeni. Te jame smo šteli kot grobiš a le, e je bil vir dovolj zanesljiv ali e imamo o jami ve razli nih virov, ali e so se pri jamah ohranili sledovi, ki kažejo na nenavadne dejavnosti okrog njih.

Primer take jame je na primer Brezarjevo brezno (kat. št. 415). Zapisnik o obisku navaja v jami le smeti ter sledove miniranja ob vhodu. Kova (1968, 70) navaja, da je bilo v brezno vrženih 1000 ljudi, vhod nato razstreljen in pokrit z betonsko ploš o. Zaradi onesnaženja bližnjega izvira so po kratkem asu trupla izvlekli ter odpeljali drugam.

Podobna primera sta tudi Šemonovo brezno (kat. št. 192), kjer lahko na osnovi primerjave predvojnega in povojnega na rta jame sklepamo, da je bilo na dno brezna nasuto nekaj deset kubi nih metrov avtohtonega gruš a in kamenja. Pri raziskovanju jame, okrog leta 1968, so nas ve krat obiskali mili niki, kar se nam ni nikoli zgodilo pri drugih brezni. Ker so bile naše odprave do brezna znane le peš ici jamarjev, je to seveda pomenilo, da je bil med nami ovaduh. Mo no zasuto je tudi Dvojno brezno (kat. št. 5668), katerega dno pokriva gruš , ki je nastal pri miniranju ustja brezna.

V ve ini primerov so kosti najdene v brezni, v treh primerih pa so bile kosti najdene tudi v jamah. O itno gre v tem primeru za ljudi, ki so se v jamah skrili ter v njih umrli. V enem primeru so opisani loveški ostanki, ki po ostankih uniforme pripadajo italijanskemu vojaku iz prve svetovne vojne.

Število okostij, videnih v jamah, v zapisnikih katastra ve inoma ni natan no

opredeljeno, običajno je pod opombami navedena le splošna oznaka » loveške kosti«. Le v nekaj primerih je na osnovi ohranjenih značilnih delov okostja možno sklepati na minimalno število oseb, vrženih v jamo. V nekaterih primerih, zlasti pri manjšem številu, pa je število lahko povsem točno. Kar 15-krat pa je navedeno, da je v breznu veliko kosti, kar pomeni, da so pripadale številnim osebam.

Največ nezakritih kosti je še videti v jami Zalesnika (kat. št. 3386) v Trnovskem gozdu.

Poleg loveških ostankov so bili pogosto najdeni tudi kosi obleke in obutve, s pomočjo katere je možna delna identifikacija ostankov. V več primerih so bili to nemški vojaki. Identifikacijo omogočata kvaliteta in razpoznavnost nemške vojaške uniforme.

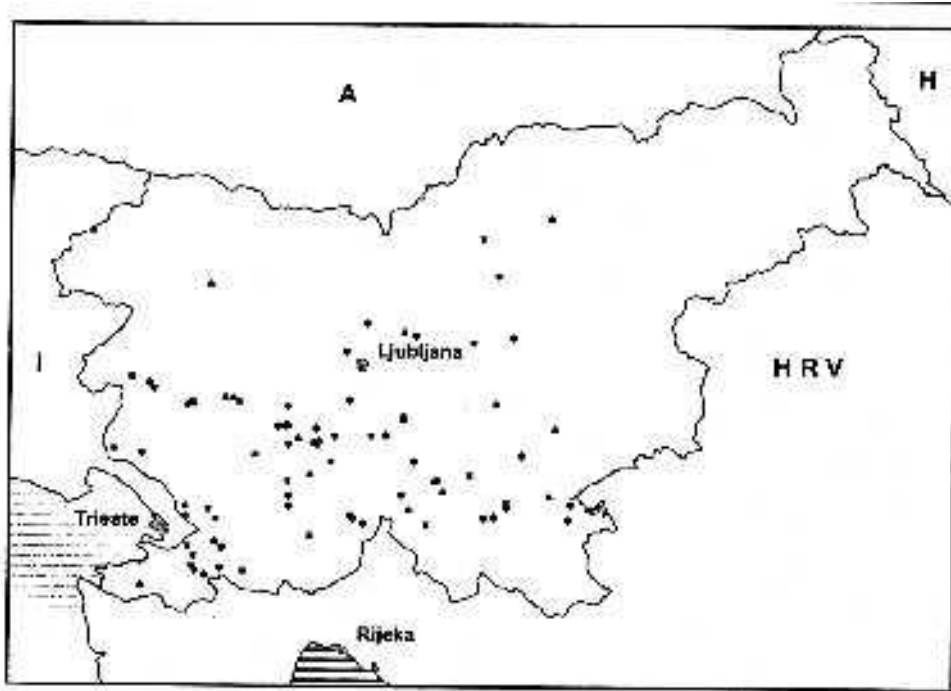
V štirih jamah so bile najdene tudi identifikacijske plošice nemških vojakov, v Kaserovi jami plošica s šifro 2/BAU. 11 B 563 in v Jami na Koševcu (kat. št. 332) plošici s šiframi 1.J ERS BH 45 5278 0 in 1.Scstz.Ers.Komp inf.ERS. Bf1.102 355 A., v jami pri Kozini pa plošica z napisom 115 4/L SCH B34.2.

Pogosta so poročila o mlajšem zasipu različnega materiala preko kosti. V nekaterih primerih gre za naravne procese posipanja skozi vhod ali polzenje in mešanje plasti v strmih posipnih stožcih, kjer ležijo tudi loveški ostanki. V veliko primerih pa je poleg tega procesa prišlo še do namernega zasipavanja. Loveški ostanki so ponekod prekriti z od drugod pripeljanim materialom, povečini s smetmi. Drugod pa ostanke prekrivajo skalovje in kamenje, ki so ga pridobili z miniranjem vhodov ali izkopali v neposredni bližini.

O miniranjih na vhodnem delu jam je v katastru jam 7 poročil. Miniranje jam je imelo dva namena. Prvi je bil pobiti morebitne preživele v jamah, drugi pa zakrivati sledove. Pri devetih jamah so poleg kosti tudi ostanki neeksploziranega streliva. Pri nekaterih, na primer pri Koševniškem breznu (kat. št. 589) ali pri Kaserovi jami je bil odstreljen le del vhoda, pri Jami pod Krenom (kat. št. 6158) in Jami pod Macesnovo gorico (kat. št. 6157) pa je prišlo do popolne zarušitve vhoda in zaprtja jame. Namerno je zasuta tudi Jama v Rugarskih klancih (kat. št. 6161), kije globoka le še 2 m, ob steni brezna in robu zasipa pa so vidne loveške kosti in ostanki obleke.

Ostanki kosti so pri 13 jamah delno pokriti tudi s smetmi. Včasih je težko ločiti, ali gre v teh primerih za namerno prekrivanje ostankov ali le za »običajno« onesnaževanje jam, značilno za lahko dostopne jame ob poteh in blizu naselij. Takšna jama je Kozlevka nad Loško dolino. Jama je zaradi lege ob cesti zasuta s smetmi.

V nekatere jame so vozili smeti namerno, samo zaradi zakrivanja. Tak primer je Brezno v Debliških livadah pri Jami pod Krenom. Vhod v jamo leži okrog 20 m stran od glavne ceste ob Rogu, s smetmi pa je bilo brezno zasuto do vrha, smeti pa nato poravnane. Smeti, teh je bilo več deset kubičnih metrov, so verjetno pripeljali iz 8 km oddaljenega Koševja. Med smetmi so ostanki različnih predmetov, med njimi je veliko polivinilne folije, ki nam omogoča približno datacijo zasipanja, saj vemo, da PVC folij pred letom 1970 skoraj ni bilo. Zasipanje jame je bilo zahtevno delo, saj so morali smeti od poti do jame pretovoriti ročno. Očitno služijo smeti v tem primeru za prekrivanje sledov.

Položaj jam, v katerih so bili najdeni loveški ostanki. Vir: Kataster jam Slovenije JZS in Arhiv Inštituta za raziskovanje krasa.

Nekaj primerov brezen - moriš

Zaradi razširjenosti pojava ter zaradi verjetnosti, da se bodo v prihodnosti našle kosti še v drugih jamah ali pojavili novi primeri take rabe jam, navajam nekaj primerov zna ilnih jam s loveškimi ostanki.

Jama na Prevali II (kat. št. 1095) leži v bližini Matavuna. Ima le nekaj kvadratnih metrov velik vhod, pod njim pa je 45 m globoko brezno, ki se kon a v veliki dvorani. Na dnu dvorane, ki ga tvori nametano kamenje, je bilo pred leti še mogo e opazovati ostanke skeleta. Zaradi velikega števila obiskovalcev jame, ki nevede hodijo po kosteh, pa so te v glavnem že propadle.

Ka na jama (kat. št. 955) leži le pol km zahodno od Diva e. V njeno 185 m globoko vhodno brezno so vrgli ve je število ljudi. Po pripovedovanju doma inov naj bi bili to nemški vojaki. Prvi jamarji so se spustili v jamo šele v za etku šestdesetih let, ko so v okviru mednarodnega projekta prou evanja podzemnega toka Reke nameravali v jami opazovati pretakanje vode. Na dnu vhodnega brezna so našli na nasipnem stožcu ostanke ve deset trupel. Na zahtevo vodje projekta so kosti zbrali in pokopali v jami pod neko skalo, vendar so delo opravili le napol, saj je še vedno povsod veliko loveških kosti. Zlasti so razpoznavne stegenice in deli spodnjih eljusti. Poleg kosti je bilo še precej ostankov nemških neeksplodiranih min in protitankovskih izstrelkov.

Kaserova jama (kat. št. 4264) je 83 m globoko brezno, ki se odpira blizu ceste med Obrovom in Golcem. Po pripovedovanju doma inov naj bi v bližini jame pobili ve je število nemških vojakov ter jih v za etku maja 1945 vrgli v jamo.

Vhod v jamo je bil tudi miniran, tako da je odstreljeno skalovje dobro prekrilo ostanke na dnu jame. Kljub temu je v jami še veliko loveških kosti, med njimi je bila najdena tudi identifikacijska ploščica nemškega vojaka, kar potrjuje navedbe doma inov. Poleg tega so v jamo nametali tudi veliko eksplozivnih teles, predvsem nemških protitankovskih izstrelkov. Zaradi številnih kosti so jamo pogosto obiskovali tržaški jamarji. Fotografijo s loveškimi kostmi pa je objavil tržaški časnik Il Piccolo 22. junija 1994.

Zala jama (kat. št. 2710) je 70 m globoko brezno v Matarskem podolju. V njem je bila med loveškimi ostanki najdena dobro ohranjena denarnica s srbskimi, madžarskimi ter okupacijskimi, nemškimi in italijanskimi kovanci.

Brezno za Robom (kat. št. 1278) leži v Trnovskem gozdu vzhodno od Predmeje. Globoko je 50 m. Na njegovem dnu, kamor tudi meje smeti, smo našli ostanke več oseb. Med njimi je bila najdena tudi srebrna cigaretnica. V njej so bila gravirana štiri imena ter letnica, kar kaže, da je bila cigaretnica darilo. Velikonja (1999) je uspel ugotoviti identiteto darovalcev. Obdarovanec, lastnik srebrne cigaretnice, ostaja neznan, vendar ga darovalci, dva duhovnika, obrtnik in gostilničar, vsi Ljubljani, dovolj dobro opredeljujejo.

Brezno v Mrzlih dolih (kat. št. 6460) leži v obširnem bukovem gozdu, okrog 3 km od najbližje vasi, Račice. Poznajo ga le domačini, ki pa za kosti v jami ne vedo. Pod 40 m globokim vhodnim breznom smo ob obisku naleteli na evlje. Po natančnem pregledu smo med listjem ter kamenjem na stiku med nasipnim stožcem in steno vhodne dvorane našli ostanke dveh okostij. Osebi sta bili v jamo vrženi oblečeni, poleg njiju pa smo našli tudi ostanke nahrbtnika z nekaj osnovnimi potrebščinami: žlico, menažko, priborom za britje in šivanje ter gumo za krpanje podplatov.

Na osnovi nahrbtnikov, ki sta bila vržena v jamo, lahko sklepamo, da osebi nista bila domačina. Razlika na obleki in evlji, predvsem pa guma za krpanje podplatov kažejo, da nista bili predstavnika redne vojske, prej partizana.

Brezno na Koševcu (kat. št. 332) leži sredi gozdov, okrog 2 km od Logatca. Vhod je velik 1,5 m². Predvojni zapisnik iz leta 1934 o jami ne omenja kakih posebnosti. Po vojni je bila jama na glas, da je bilo vanjo vrženo več ljudi. Prvi obiskovalci po vojni, jamarji iz Logatca, so našli dno vhodnega brezna pokrito s skeleti. Najdbo so prijavili na milico. Kasneje ni majhnega vhoda v jamo nihče našel. Izkazalo se je, da je bil po njihovem obisku vhod pokrit z bruni in zasut. Pokrov je že leta strohnел in padel v jamo. Obisk je pokazal, da so bila okostja na dnu jame pokrita z več kubičnimi metri avtohtonega kamenja in gruša, vendar ob robu zasipa še vidna. Po ostankih kosti je sklepati, da je bilo v jamo vrženo najmanj 8 oseb.

Kasneje so v jamo hodili zbiralci spominkov ter brskali za morebitnimi zanimivimi ali vrednimi predmeti. Najdeni so bili deli oblek, ostanke vojaških in civilnih evljev ter dve identifikacijski ploščici nemških vojakov.

Jama pod Kotarjevo ogrado (kat. št. 6157) leži v mladem borovem gozdu blizu Kozine. Kraj, kjer je vhod v brezno, so jamarjem pokazali domačini, ki so tudi povedali, da je jama zasuta, ker so vanjo ob osvoboditvi vrgli več ljudi. Ena od žrtev je preživela ter je iz jame klicala na pomoč, zato so partizani jamo zasuli.

Dno Jame pod Kotarjevo ogrado. Med kamenjem so pomešani loveški ostanki. Zaradi zaprtega vhoda so se ohranili v dobrem stanju.

Bronast obesek na srebrni verižici iz Brezna v Marčincih. Nemški napis za Višarje
verjetno pomeni, da je bil obesek kupljen pred prvo svetovno vojno.

Ko so jamarji odkopali zasuti vhod, so pod njimi v globini 7 m našli na polici ostanek okostja, na dnu brezna, 20 m niže, pa še 11 skeletov. Skeleti so še prekriti z ostanki obleke ter s plastjo posušenih mušjih li ink. Po obisku so vhod v jamo zaprli. Kasneje je jamo obiskalo le še dvoje ljudi. V breznu je veliko izstreljenih tulcev angleške izdelave za strojnice bren.

Brezen v Martinovih Hrastnicah (kat. št. 1048) leži 1,5 km zahodno od Bukovja. Zapisnik o jami, a brez poročila o spustu v jamo, je iz leta 1954. Kasneje jamarji vhoda v jamo niso našli, dokler ga jim niso pokazali doma in. V ozkem vhodu je bila zagozdena skala in na njej nametane smeti, dra je in zemlja. Okrog vhoda so še danes vidni sledovi kopanja plitve prsti. Doma in so povedali, da so partizani ob koncu vojne leta 1945 vrgli v jamo več število nemških vojakov. Preden so jih pobili, so se morali ujetniki pred jamo slei, njihova obleka pa je potem še dolgo časa visela po okoliškem drevju in grmovju.

Iz kosov lobanj se je dalo ugotoviti, da je bilo v jamo vrženo najmanj sedem ljudi. Med kostmi ni bilo sledov obleke, našli pa smo verižico z obeskom iz Sv. Višarj.

Jama pod Macesnovo gorico (kat. št. 6157) leži sredi gozdov, okrog 10 km od Kočevja. Oblika in globina brezna ni znana, saj je vhodni del razstreljen, kar je brezno spremenilo v 10 m globoko depresijo, z mestoma navpičnimi stenami. Na njih so še vidni sledovi razstreljevanja. Dno je v celoti iz odstreljenega materiala, katerega volumen je več deset kubičnih metrov. Lega in oblika jame verjetno ustreza jami, ki jo v svojih spominih navaja eden od treh ljudi, kije preživel in se iz jame rešil (Ižanec, 1971, str. 191). Priča navaja, da so žrtve dovažali s šestimi tovornjaki, na katere so naložili po 50 ljudi. Sam je bil ranjen in v jamo vržen 2. junija, iz jame pa je ušel 5. junija. Streljanje in metanje ljudi v jamo je trajalo dva dni in pol. V tem času so rob vhoda v jamo petkrat minirali. Pred miniranjem so se preživelci v jami skrili v stranski rov. Ob miniranju je v jamo padlo tudi drevo, po katerem se je potem priča rešila. Ker je jama danes povsem zasuta, nedostopen je tudi rov, v katerem se je preživelci skrival, lahko sklepamo, da so jama minirali tudi še kasneje.

Če so navedbe točne ter so tovornjaki opravili po tri vožnje na dan, je samo v tej jami končalo 2250 ljudi. Priča navaja, da so morale žrtve pred jamo odvreči vse predmete, ki so jih imele, ter se nato še slei. Ker sem želel preveriti navedbe priča in ker ni verjetno, da bi eksekutorji vse te reči pobrali, smo v bližnji vrtači izkopali 1 m² veliko sondo.

V 15 cm debeli površinski plasti smo našli številne predmete, ki potrjujejo navedbe priča. Našli smo dele oblačil, gumbe, pasne sponke, dele obutve ter drobne uporabne predmete: žlice, žepni nož, kose žepnih zrcal, glavnike. Poleg tega smo našli dele rožnih vencev s slovenskimi napisi, okupacijske, italijanske in nemške ter srbske in hrvatske bankovce ter albanski novček, kar pričča, da so v jami končali tudi pripadniki drugih narodov.

MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE

150/18.VI.'45 Štev 334/45

Dne: 12.junija 1945.

Vsem Okrožnim NOO

Okupator je svoj poizkus podjarmljenja in iztrebljenja našega naroda plačal z velikim številom mrtvih. Svoje mrtvece je prenašal v mesta, /središča svojih postojank/ in jih tam pokopaval z velikimi stroški ob sodelovanju doma ih izdajalcev. Tako so v bližini vseh naših mest nastala številna skrbno urejena okupatorjeva pokopališča. Na tisoče in tisoče naših borcev, ki so padli za našo svobodo pa leži širom naše zemlje po gozdovih, travnikih in jarkih, brez vsake gomile, brez vsakega znamenja, brez vsakega napisa. Okupator je vsak partizanski grob, ki ga je zasledil razdejati. Množično je streljal in obesil naše talce, jih zmetal v skupne jame in njihove danes ne ve, kje so pokopani. Da bi nas izrabil je prišel na zlo insko zamisel. Postavil je zloglasna taborišča, kjer je naša najokrutnejša in brezdušna in do smrti mučili naše ljudi. Na tisoče in tisoče jih je umrlo od muke, mraza in gladu. Trupla teh naših mučenecov so strpali v velike peči, ter jih sežgali, pepel pa so raztrosili po njivah za gnoj. Zaman čakajo njihove družine, da se bodo vrnil, zaman iščejo njihove grobove, da bi jih okrasili. Ko je okupator požigal naše vasi, je metal žive v ogenj naše otroke, starše in žene.

Tako je postopal okupator, ker nas je hotel popolnoma uničiti in ker ni poznal nobenega usmiljenja z nami. Naša naloga je danes, da jim prejemo zacelimo težke rane preteklosti, da jim prejemo odstranimo vse, kar spominja na fašistično okupacijo v naši deželi in da predvsem jim prejemo odstranimo sledove okupatorskih zločinov in doma ih izdajalcev.

Zato je izdalo zvezno ministrstvo za notranje zadeve 18.V.1945 nalog po katerem morajo NOO ukreniti vse potrebno, da se takoj odstranijo /zravnajo z zemljo/ vsa pokopališča kakor tudi posamezni grobovi okupatorjev in doma ih izdajalcev in tako izbriše vsaka sled za njimi. Partizanskim grobovom pa morajo posvetiti NOO odbori vsa potrebna skrb in nego, da bodo resnično postali spomeniki hvaležnosti našim največjim junakom. NOO morajo ljudstvu razložiti zakaj moramo odstraniti grobove okupatorja in doma ih izdajalcev.

Obvestite nas, kaj ste ukrenili glede odstranitve grobov in kakšen odmev ima odstranitev pri ljudstvu.

Smrt fašizmu, svobodo narodu!

*Minister za notranje zadeve
/Zoran Poli /*

Faksimile uradnega dopisa Ministrstva za notranje zadeve z dne 12. junija 1945 (izročitelj želi ostati neznan).

Sklep

Iz podatkov katastra jam, navedb v literaturi ter drugih pri evanj je mo ugotoviti, da je bil pojav uporabe jam za množi na grobiš a v asu od 1941-1945 zelo razširjen. Po podatkih katastra jam Slovenije so bili loveški ostanki najdeni v 86jamah. Števila žrtev v jamah se ne da ugotoviti. Po podatkih katastra je pri 15 jamah navedeno, da je bilo vanje vrženo veliko ljudi. Po ocenah memoarske literature naj bi bilo v jamah ve kot 10 000 ljudi. To nega števila ne bo mo ugotoviti, saj so v jamah tudi pripadniki drugih narodov in držav z obmo ja Balkanskega polotoka, na primer Srbi, Hrvati in Albanci pa Italijani.

Kljub razprostranjenosti jam - grobiš po celotnem slovenskem krasu je mo ugotoviti nekaj skupnih zna ilnosti tega pojava. Na osnovi števila žrtev, predvsem pa po drugih posegih in sledovih lahko po na inu »pokopa« lo imo jame grobiš a na ve tipov.

Jame z ostanki kosti le nekaj oseb, ki so bile v jamo obi ajno vržene oble ene, so postale grobnice verjetno v asu gverilskega vojskovanja in revolucije ali povojnih osebnih obra unavanj. V teh jamah kasneje sledov ni nih e ve zakrival, zato najdemo kosti na površju ali pa jih prekrivajo naravni procesi. Te jame so obi ajno manj znane in leže v odmaknjenih gozdnatih predelih.

Drugi tip jam pa so jame - množi na moriš a. V njih so obi ajno ostanki ve jega števila ljudi. Poboji so bili organizirani ter so trajali dlje asa, zato jih ni bilo mo obdržati povsem v tajnosti. Sledilo je zakrivanje sledov, miniranje vhodov ali zasipavanje, ponekod še ve desetletij po vojni.

Nekatere jame, ki so poznane kot množi na grobiš a, pa so postale v zadnjem asu to ke, kijih obiskujejo svojci v vojnem asu izginulih ljudi.

Viri in literatura

- Anonimus, 1943 [XXI]: V znamenju Osvobodilne fronte, 1-181, Ljubljana
Arhiv inštituta za raziskovanje krasa, Postojna
Boži evi , S., 1991: Jame (kao) grobnice, 1-79, Zagreb
Il Piccolo: Foibe, fotografati resti umani. A.1 13, n. 146, 22. junij 1994, str. 13, Trst
Ižanec, F., 1970: Odprti grobovi,III, 1-263 Buenos Aires
Ižanec, F., 1965: Odprti grobovi, I, 1-119 Buenos Aires:
Ižanec, R., 1970: Odprti grobovi II , 1-169 Buenos Aires
Ižanec, F., 1971: Odprti grobovi,III, 1-319 Buenos Aires
Katasterjam Jamarske zveze Slovenije
Karapandzich, B., 1980: The BloodiestYugoslav Spring 1945 -Tito's Katyns and Gulags.
A Hearthstone Book, Carlton Press Inc. New York
Kova , T., 1968: V Rogu ležimo pobiti. 1-95, Buenos Aires
Mihevc, A., 1995 (a): Caves as mass-graveyards in Slovenia. - Acta carsologica,
International Symposium Man on Karst, dedicated to 70th anniversary of the Academician Prof.
Dr. Ivan Gams, 24, 377-385, Ljubljana.

- Mihevc, A., 1995: Identifikacija žrtev pobojev v brezni na Ko evskem Rogu in Matarskem podolju s pomo jo novcev. - Naše jame, 37, 85-89, Ljubljana.
- Tolstoj, N., 1986: Celovška zarota. 1-63, Celovec
- Velikonja, T., 1999: lovek s srebrno cigaretnico. Zaveza št. 34, 48-50, Ljubljana
- Zveza slovenskih proti komunisti nih borcev 1960:
Vetrinjska tragedija. 1-160, Cleveland
- Žajdela, I., 1990: Ko evski rog. 1-136, Maribor
- Želimir, Ž., & N. Šoli , 1990: Jazovka. 1-143, Zagreb

Poro ilo o ogledu brezna pri Konfinu 1 in brezna pri Konfinu 2

Konfin je ledinsko ime za vrta asto suho dolino med strmimi neraz lenjenimi pobo ji Velike Gore oziroma na severovzhodu in Goteniško goro na jugozahodu. Po tej dolini poteka cesta od Gr aric ob cesti, ki vodi proti Glažuti. Po cesti je do Gr aric okrog 2 km, do Glažute pa 4 km.

Od ceste, ki poteka po pobo jih Grelca (930 m) proti severozahodu, se premo rtno odcepita dve cesti. Brezni ležita ob robu ve je vrta e jugozahodno pod cesto, okrog 100 m južno od zgornjega križiš a.

Brezno pri Konfinu I (kat. št. 6249) in Brezno pri Konfinu 2 (kat. št. 6250) so leta 1992 prvi opisali in registrirali jamarji, lani Društva za raziskovanje jam Ribnica: Franc Kljun, Roman Petelin, Tatjana Peterlin, Katja Imenšek, Bojan Gr man in Tedi Della Schiava. Avtor registracijskih zapisnikov je v obeh primerov Tedi Della Schiava. Obe jami so izmerili ter zapisnikoma priložili na rte.

Obe brezni so obiskali v okviru raziskovalnega projekta na željo prof. dr. Lovra Šturma 16. maja 1999 Blaž Ivanc, Štefan Hren, Andrej Mihevc in Uroš Ovsenek. Namen obiska je bil pogledati, koliko navedbe o loveških ostankih v obeh brezni drže, ter preveriti globino, na rt in opisa obeh jam.

V jami smo se spustili z vravno tehniko, ki kljub temu, da sta bila dva udeleženca na tak na in v jami prvi , ni delala posebnih težav.

Brezno pri Konfinu I kat. št. 6249

Brezno leži ob severnem robu vrta e, pod gozdno vlako. Od ceste je oddaljeno okrog 100 m. Vhod v brezno meri 6 x 3,5 m, ob zgornjem obodu 8 x 4 m. Ker leži ob robu vrta e, je en rob precej višji kot drugi. Brezno je globoko 34 m, merjeno s srednje višine vhoda, kar je enako jamarskim meritvam.

Vertikalni del brezna, samo brezno, je neraz lenjen, brez polic ali odcepov. Stene so iz kompaktnega apnenca in ne kažejo sledov svežega odpadanja kamenja.

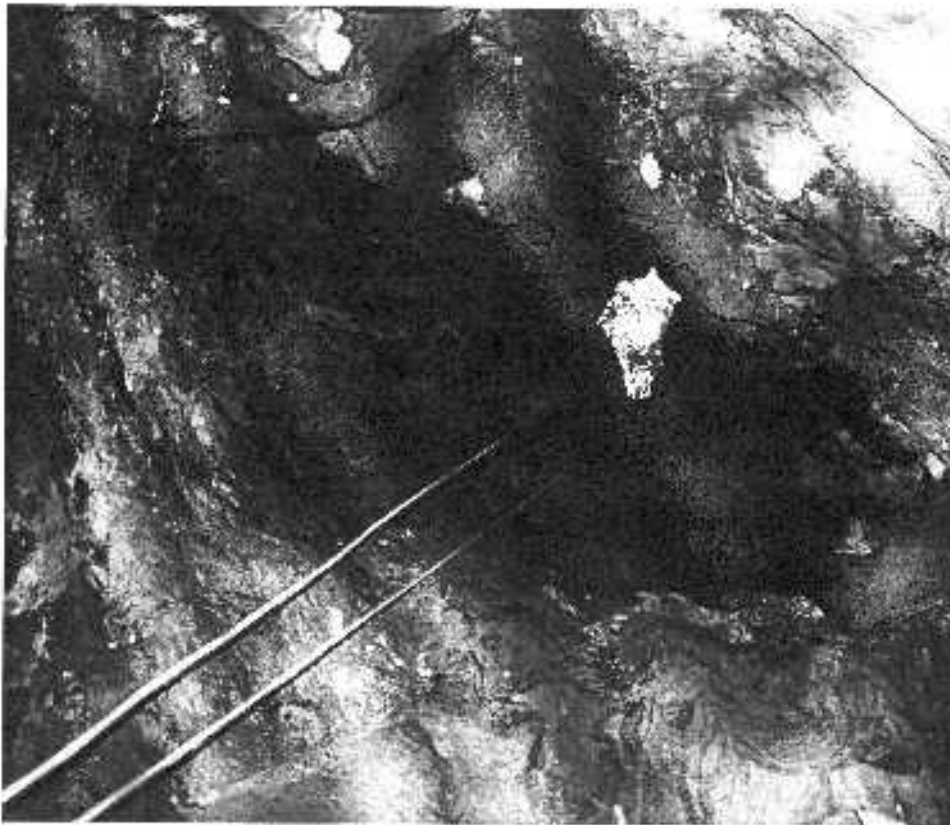
Dno brezna je podolgovate, le aste oblike, razpotegnjeno v smeri 190°/10°, oblikovano je ob navpi ni razpoki, ki poteka v tej smeri. Daljša os dna je dolga 10 m, krajša pa na najširšem mestu 4 m. Dno je najvišje v srednjem delu, v obeh

skrajnih delih, kjer se tudi zoži, pa je za okrog 2 m nižje. Ta razdelitev kaže na to, da ve ina kamenja pade v srednji del dna, proti zoženim koncem pa manj.

Dno brezna sestavljajo skale in precej lesa. Les, največji je okrog pol metra debel in 4 m dolg, na obeh koncih odžagan hloď, je bil v jamo vržen namerno. Tudi kamenje, ki pokriva dno, kaže površinsko poreklo. Površina skal ima drobne oblike, ki so značilne za raztapljanje apnenca na površju. Ostri lomi skal, ki so se pri padcu razbile, kažejo na nedavnost tega zasipa. Na zasipu leži tanka plast listja in drugega organskega materiala, ki vsako leto naravno pada v jame.

Na sami površini dna brezna, razen na njegovem severnem robu, nismo našli loveških posmrtnih ostankov. V tem delu dna, kjer se prostor že močno zoži ter zniža, smo našli stegenico. Premetali smo nekaj kamenja ter takoj pod njim našli v profilu na plast loveških kosti. Najdene kosti nedvomno pripadajo večjemu številu ljudi.

Na vprašanje, koliko skalovja je nametano preko kosti, ne moremo dati točnega odgovora. Plast je debela verjetno okrog en meter. Količina materiala bi lahko bila morda do 20 m³. Vendar ni verjetno, da bi ta material vozili ali prinašali od drugod, zasip verjetno izvira iz oboda brezna na vhodu ali iz neposredne bližine. Ker smo morali obiskati še drugo jamo, takih sledov pri jami nismo mogli podrobneje raziskati.

Vhod v Brezno pri Konfinu I. Pogled z dna navzgor.

Kamenje, listje in les na črni brezni.

Na najširšem delu dna, pogled proti severnemu koncu, kjer se za velikimi hladom tla spuste in so bile tam najdene kosti.

Stegenica, ki je ležala med skalami na površju.

Po okrog 0,4 m² premetanih skal se je v profilu pokazalo veliko človeških kosti

Brezno pri Konfinu 2
kat. št. 6250

Brezno leži v bližini, okrog 40 m južneje in je od ceste bolj oddaljeno kot Brezno pri Konfinu I.

Brezno ima nekoliko manjši vhod kot prvo brezno. Po podatkih DRZJ Ribnica je globoko 34 m. Ker so meritve zanesljive, globine nismo preverjali.

Dno brezna pokriva kamenje in nekaj lesa. Kljub iskanju na dnu jame loveških posmrtnih ostankov nismo našli. Za dokon en odgovor na vprašanje, ali je bilo tudi to brezno uporabljeno kot množi no grobiš e, bi bilo potrebno opraviti globinsko sondažo.

prazno

Identifikacija pogrešanih oseb
iz množi njih grobiš
s preiskavo jedrne
in mitohondrijske DNK

Katja Drobni

Uvod

Pomembnost preiskav DNK na področju prepoznavanja oseb in ugotavljanja sorodstvenih povezav narašča skupaj z razvojem znanstvene tehnologije. Zelo odmevna primera, izvedena s pomočjo analiz DNK, kot je prepoznavanje kosti, ki so jih leta 1991 izkopal v Rusiji kot posmrtno ostanke pomorjene cesarske družine Romanov (1, 2, 3) in prepoznavanje neznanega ameriškega vojaka, padlega v vietnamski vojni, ki so ga davnega leta 1984 pokopali v marmornato grobnico na narodnem pokopališču v Virginiji (ZDA), kot Michaela J. Blassie (4), sta zbudili splošno zanimanje za preiskave DNK. Najbolj uveljavljeni in najbolj zanesljivi metodi, ki se danes na tem področju uporabljata, sta določanje alelnih vzorcev (profilov DNK) jedrne DNK in določanje nukleotidnega zaporedja mitohondrijske DNK (mtDNK). Znanost in tehnika sta na tem področju tako napredovali, da je danes mogoče ugotoviti identiteto zelo starega okostja z zelo visoko stopnjo verjetnosti (5). Čeprav obstajajo še druge identifikacijske serološke metode, katerih identifikacija temelji na določanju proteinskega polimorfizma ali krvnih skupin, ostaja preiskava DNK kot najbolj učinkovita in robustna metoda, vse od odkritja prstnih odtisov. Za identifikacijo pogrešane osebe z najnovejšo metodo preiskave DNK, ki temelji na analizi polimorfnih področij DNK ob uporabi izredno občutljive metode pomnoževanja DNK, imenovana PCR (angleško polymerase chain reaction - verižna reakcija s polimerazo), je dovolj že del skeleta (6).

Zaradi izredne učinkovitosti preiskav DNK se le-te vedno bolj, uveljavljajo tudi na področju prepoznavanja oseb in ugotavljanja sorodstvenih povezav okostij, najdenih v različnih množicah grobišč. Običajno se pozitivna identifikacija okostij opravlja s primerjalno analizo zobnih in drugih zdravniških izvidov (npr. rentgenske slike) z ustreznimi opažanji, vidnimi na okostju (7). Če od smrti žrtev še ni minilo mnogo časa, se lahko te preiskave nadomesti tudi z opisom obleke ali osebnih predmetov, za katere se ve, da jih je pogrešani nosil pred izginotjem (8). V večini primerov pa preteče od smrti žrtve do najdbe okostja veliko časa, ko ni več na voljo rentgenskih slik ali zobnega statusa pogrešanih. Druga značilnost množic pobojev, zlasti civilnega prebivalstva, pa je tudi, da morajo žrtve v mnogih primerih pred usmrtenjem odložiti vse osebne predmete, po katerih bi se jih prepoznalo, včasih pride celo do puljenja zlatih zob (9, 10). Prepoznavanje s tradicionalnimi identifikacijskimi metodami in tehnikami (daktiloskopske analize, prepoznavanje po predmetih, antropološke in zobne primerjave, radiološke primerjave, metode rekonstrukcije obraza) pa odpove tudi takrat, ko so na voljo le posamezni deli skeleta, okostje otrok, deli okostij z neprepoznavnimi značilnostmi ali ko je v grobišču veliko število oseb s približno enakimi značilnostmi (npr. mladi moški v starosti nabora). V teh primerih lahko omogočajo prepoznavo le preiskave DNK. Danes obstaja že mnogo skupin, ki so uspešno izvedle forenzično DNK identifikacijo skeletnih ostankov z analizo jedrnih (1, 11, 12, 13, 14) in mitohondrijskih označevalcev (1-4, 8, 9, 15, 16, 17). Analiza mtDNK ima mnogo prednosti pred običajnimi analizami jedrne DNK, zlasti pri velikih projektih, kot so množice na grobišču (18). Ker je mtDNK navzoča v vsaki celici v tisoč kopijah

(19) in je hkrati zaradi svoje strukture bolj odporna na razgradnjo v primerjavi z jedrno DNK, jo je, iz razgrajenih vzorcev (kosti), veliko lažje izolirati v zadostni količini kot jedrno DNK. V nasprotju z jedrno DNK, ki se v enaki količini podeduje od obeh staršev, se mtDNK deduje le po materi (20). Kar pomeni, da je za ugotavljanje sorodstvenih povezav s primerjalno analizo genotipov mtDNK dovolj le primerjava med sorodniki po materi (tako lahko pride v poštev tudi daljno sorodstvo), medtem ko je za analizo jedrne DNK potrebno poznavanje DNK bližnjega sorodstva, kot so starši ali bratje/sestre, in so starši že pokojni (21, 22).

DNK

Splošno

loveško telo je sestavljeno iz več milijard celic, ki so zelo majhne in jih merimo v tisočinkah milimetra. V centru vsake celice (razen zrelih rdečih krvnih celic) je jedro, ki uravnava delovanje in razvoj celice. Celici no jedro je zelo pomembno, saj vsebuje nitaste strukture, imenovane kromosomi. V njih je molekula z zapletenim imenom deoksiribonukleinska kislina ali krajše DNK.

DNK je zelo dolga molekula, sestavljena iz dveh verig, zavitih druga okoli druge v dvojno spiralo ali vijako. DNK je loveški dedni material (loveški genom), v katerem se v besede in stavke povezujejo štirje elementi (nukleotidi), označeni s črkami A, C, G in T. V njih je zapisana vsa razlika med posamezniki, kot so spol, barva las in oči, višina in tako dalje. DNK je torej biokemična osnova vsakega posameznika, brez katere ne bi bilo življenja in raznovrstnosti. Prenaša se s staršev na potomce. Najpomembnejša lastnost dvojne vijake je, da prečke, ki povezujejo obe vijaki, predstavljajo zmeraj isti pari nukleotidov: A se vedno pari s T in narobe, G se vedno pari s C in narobe. Zaporedje nukleotidov vzdolž ene verige določa torej zaporedje vzdolž druge. Ta lastnost omogoča, da se molekula DNK med podvojevanjem odpre kot zadruga in na vsaki od obeh verig dvojne vijake nastane nova kopija (23). Zaradi takega načina podvojevanja DNK imajo vse celice istega organizma enak zapis DNK in zato ni pomembno, katere biološke vzorce posameznika v forenzičnih preiskavah primerjamo med seboj.

Lastnosti jedrne DNK

V loveških telesnih celicah je jedrna DNK razdeljena na 46 kromosomov, ki se jih po velikosti razdeli v 23 parov, kromosoma v paru sta enaka po velikosti in obliki. Izjema sta spolna kromosoma, X in Y, pri katerih je kromosom Y, ki določa moški spol, precej manjši od kromosoma X. Število kromosomov je sodo, ker ga sestavljajo kromosomi obeh staršev, od vsakega od staršev en niz. Zato so tudi dedne zasnove za vsako lastnost dvojne. Bratje in sestre podedujejo od istih staršev druga no kombinacijo kromosomov in se zato razlikujejo drug od drugega. Izjema so enojajni dvojčki, ki so v bistvu naravne kopije (kloni) (24, 25).

Lastnosti mitohondrijske DNK

Edini celi ni organeli, ki poleg jedra vsebujejo DNK, so mitohondriji, ki jih pogosto imenujejo tudi celi ne elektri ne centrale, saj iz hrane sprošajo energijo za delo. MtDNK se od jedrne razlikuje po več značilnostih. Za razliko od dvojne vijake jedrne DNK, ki je linearne oblike, je mtDNK kovalentno zaprta krožna molekula. Njena velikost je le 16.569 baznih parov (bp) (26), medtem ko obsega dolžina jedrne DNK v loveških telesnih celicah približno 6 milijonov baznih parov. Večina mtDNK predstavlja konservirana kodogena regija, ki kodira 22tRNK, dve ribosomalni rRNK in 13 peptidov, ki so vključeni v proces oksidacije v dihalni verigi (27). Manjši del mtDNK (1100 bp) pa se razteza nekodogena kontrolna regija, imenovana tudi D-zanka (angl. D-loop), ki skrbi za replikacijo mtDNK in transkripcijo proteinov. Kontrolna regija predstavlja najbolj raziskano področje na mtDNK. Sestavljeno je iz dveh hipervariabilnih področij HVI in HVII, za kateri je značilna visoka variabilnost (28, 29).

Druga značilnost mtDNK je, da se mitohondriji v celicah pojavljajo v velikem številu, zaradi česar je uspeh analize mtDNK pri preiskavah starih kosti, zelo razpadlih ali uničenih loveških posmrtnih ostankov veliko večji v primerjavi z jedrno DNK, ki se nahaja le v dveh kopijah, medtem ko je mtDNK navzoča tudi v nekaj tisoč kopijah (19, 30). V nasprotju z jedrno DNK, ki se deduje po Mendlovih zakonih, pa se mitohondrijska DNK deduje le prek mater in se s hčerami prenaša iz roda v rod na vse potomstvo. To predstavlja naslednjo veliko prednost mtDNK analiz pred jedrno, saj je z jedrno DNK mogoče le preverjanje bližnjih sorodstvenih povezav, preverjanje med daljnimi sorodniki, ki jih ločijo nekaj rodov, pa zaradi rekombinacije ni mogoče. V teh primerih je edini način preverjanja sorodstvenih povezav analiza mtDNK, ki se deduje izključno po materi in se ne rekombinira (20, 31). Ker se mtDNK deduje le po materini strani, bi se moral njen zapis ohraniti skozi rodove nespremenjen, vendar pa ni isto tako, saj se mtDNK zaradi visoke stopnje mutacij zelo hitro spreminja (32, 33). Večina genetskih sprememb so preproste bazne substitucije (tranzicije in transverzije). Osnovni vzrok visokega števila mutacij je verjetno večje število pomnoževanj mtDNK, ki se v primerjavi z jedrno DNK pomnožuje tudi pet do desetkrat hitreje. Večja pogostnost mutacij v mtDNK pa je lahko tudi posledica neučinkovitih popravilnih mehanizmov in nezanesljivost procesa replikacije DNK. Število mutacij je v povprečju za en razred večje kot pri jedrni DNK. Večina mutacij se pojavlja v kontrolni regiji (angl. D-loop region) (34-36). Za mtDNK je tako značilna visoka variabilnost, do katere prihaja znotraj določene populacije (intraspecifična divergenca) ali med posameznimi populacijami (interspecifična divergenca). Analiza mtDNK tako omogoča zasledovanje razlik v strukturi populacije in med populacijami (37, 38). V področjih HVI in HVII, kontrolne regije mitohondrijskega genoma, se posamezniki med kavkaškimi populacijami razlikujejo drug od drugega v povprečju na 8 nukleotidnih mestih, medtem ko se Afričani in Američani kar na 14 mestih (29). Tako so postale analize mtDNK zanimive tudi za ugotavljanje genetske strukture populacij, filogenetskih odnosov med njimi in naselitve narodov v preteklosti.

Mikrosateliti

Zna ilnost loveškejedrne DNK je, da njen velik del (30 %) zavzemajo ponavljajo a se zaporedja DNK, ki v ve ini primerov predstavljajo zelo polimorfna podro ja. V to skupino hipervariabilnih polimorfnih podro ij sodijo tudi mikrosateliti, kijih danes najve krat uporabljajo pri genetskih identifikacijskih testih pri prepoznavanju (identifikaciji) oseb in ugotavljanju sorodstvenih povezav (39-45). Mikrosateliti ali lokusi STR (angl. short tandem repeat - male tandemske ponovitve), so tista podro ja v loveškem genomu, v katerih se posamezniki med seboj najbolj razlikujemo. Odkrila sta jih Weber in May leta 1989 (46). Po loveškem genomu so raztreseni povsem naklju no in jih najdemo na približno vsakih 6000 baznih parov (nukleotida v paru). Ne kodirajo proteinov in prav zatojih velikokrat imenujemo odve na DNK (angl. junk DNA). Njihova biološka funkcija še ni razjasnjena. V osnovi so mikrosateliti zelo kratka, ponavljajo a se zaporedja nukleotidov (2 do 7 nukleotidov skupaj tvorijo en motiv), ki se razlikujejo drug od drugega po številu zaporednih ponovitev osnovnega motiva oziroma po dolžini. V forenzi njih preiskavah se ve inoma uporabljajo mikrosateliti s štiri bazne pare dolgim osnovnim motivom, katerih dolžina ve inoma ne presega 400 baznih parov. Razli ico števila ponovitev osnovnega motiva na dolo enem podro ju imenujemo alel. Te razlike so ve inoma individualno specifi ne, zato so mikrosateliti primerni za dolo evanje sorodstvenih povezav in identifiakcijo oseb. Za vsako posamezno podro je obstaja ve je število razli nih alelov. Polimorfizem podro ij STR torej temelji na variacijah v številu ponovitev osnovnega motiva, posledica paje visoka variabilnost v dolžini posameznih alelov. Vsak posameznik ima za vsako podro je STR dva alela, enega je podedoval od matere in drugega od o eta. Rodovniške analize so pokazale, da se lokusi STR razporejajo neodvisno od staršev na potomce, kažejo kodominantno naravo alelov in se dedujejo po Mendlovih zakonih dedovanja, po katerih otrok vedno podeduje en alel od matere in enega od o eta (47).

Nomenklatura mikrosatelitov se lo i glede na položaj, kje v genomu posameznikov se mikrosatelit nahaja. V primeru, da leži mikrosatelit znotraj dolo enega gena, nosi njegovo oznako (npr. HUMvWA31 je mikrosatelit, ki se nahaja v intronu 40 gena za von Willebrandov faktor, ki leži na kromosomu 12). Ko pa mikrosatelit leži zunaj genov, temelji nomenklatura na štirikomponentnem sistemu, in sicerje sestavljena iz rke D (simbolizira DNK), sledi ena od števil 1 do 22 (nespolni kromosomi) ali rka X oz. Y (spolna kromosoma), kar ozna uje, na katerem kromosomu se mikrosatelit nahaja; sledijo rke S, F ali Z (ozna ujejo ponovljivost podro ja) in na koncu številke od 1 dalje, ozna ujejo pa zaporedno številko polimorfizma, najdenega na tem kromosomu (48).

Heteroplazmija

Za mtDNKje zna ilno, da ima popolnoma samostojen replikacijski sistem, za kateregaje poznano, da ne prihaja do rekombinacij (49). Nukleotidno zaporedje (sekvenca) mtDNK se zato obravnava kot enolokusno ali haplotipsko (50, 51). Najbolj informativna enojna lokusa na mtDNK, ki se uporabljata za identifikacijske teste, sta podro ji HVI in HVII kontrolne regije.

Ker se mtDNK deduje po materi, bi morala biti mtDNK v posamezniku nujno

monoklonalna. Torej naj bi bila pri vsakem posamezniku opažena le ena sekvenca mtDNK. Vendar pa ve ina raziskovalcev poro a o pojavu heteroplazmije zaradi visoke ravni mutacij, ki so verjetno posledica hitrega pomnoževanja mtDNK, neu inkovitih popravljenih mehanizmi in neuspešne replikacije (52-55). Heteroplazmijaje definirana kot stanje, ko posameznik vsebuje ve kot eno vrsto mtDNK. Posamezna vrsta je dolo ena s sekvenco mtDNK ali haplotipom. e sta v individuumu opaženi dve vrsti mtDNK, se le-ti obi ajno razlikujeta v eni sami bazi. Heteroplazmijaje pri ljudeh opažena na razli ne na ine:

- osebe imajo lahko ve kot eno vrsto mtDNK v istem tkivu,
- osebe imajo lahko v enem tkivu eno vrsto mtDNK in v drugem tkivu drugo vrsto,
- osebe so lahko heteroplazmi ne za eno tkivo, medtem ko so za drugo tkivo homoplazmi ne.

Izolacija DNK iz kosti

Raziskovanja na podro ju izolacije DNK iz kosti so potekala mnogo let. Za u inkovito izvedbo identifikacije okostij je bilo treba razviti primerno metodo. Prve uspešno izvedene analize DNK, pridobljene iz kosti, je opravil Henry Lee (11). Vpliv asa na samodegradacijo DNK v kosti so raziskovali William Perry in drugi (12), s tem da je sam zakopaval trupla pod razli nimi pogoji za razli no dolga obdobja. Zaklju ek njegovih preiskav je bil, da na hitrost degradacije DNK najbolj vplivata visoka vlažnost in temperatura. Od leta 1991 pa je v ZDA ustanovljena skupina AFDIL (Armed Forces DNA Identification Laboratory), ki ji je zaupana identifikacija izginulih vojakov z DNK tehnologijo ter pomo pri identifikaciji posmrtnih ostankov ameriških vojakov, ubitih v korejski, vietnamski in drugi svetovni vojni. Število le-teh obsega: ve kot 8000 ubitih v korejski vojni, ve kot 2000 mrtvih v konflikatih v jugovzhodni Aziji in ve kot 75.000 ubitih v II. svetovni vojni. Izkušnje za uspešno izvedbo izolacije DNK za analizo mtDNK so si nabirali z analizami, izvedenimi na kosteh vietnamskih vojakov, ki so shranjene v narodnem muzeju v Virginiji (4, 15, 55). In tako so postali ena najboljših skupin na tem podro ju. eprav je DNK v kosteh veliko bolj stabilna kot v vseh drugih tkivih (11-14), je kljub temu lahko tako razgrajena, da v asih ni mogo e pridobiti dovolj ohranjene jedrne DNK za analizo STR z metodo PCR. V teh primerih poteka identifikacija na osnovi analize mtDNK (56, 57, 58). Skupaj s stopnjo poroznosti kosti drasti no pada tudi kvaliteta izolirane DNK, tako da v asih tudi identifikacija na osnovi mtDNK ni ve mogo a.

Za analizo DNK so ve inoma najprimernejše dolge kosti (stegenica, nadlahtnica), sledijo medeni ne kosti in kosti lobanje. Uporabijo pa tudi kosti reber. Za uspešno izolacijo DNK iz kosti se uporablja organsko ekstrakcijo (4, 11-15, 55, 58, 59).

Najprej kost razžagajo na koš ke v velikosti oreha. Pred izolacijo DNK pa morajo vsak koš ek kosti temeljito o istiti. S kosti odstranijo vse sledi, ki se nahajajo na površini, to storijo tako, da kost temeljito zbrusijo z brusilnim papirjeem.

Kost nato umijejo v vodikovem peroksidu, da se uni i DNK, ki se nahaja na zunanji površini in izvira od drugega biološkega materiala in bi bil lahko pri analizi mote . Kost se ob navzo nosti teko ega dušika zdrobi s pomo jo možnarja v fm prah. Po 5 g kosti v prahu nato shranijo v posamezno sterilno centrifugirko. Da se iz kosti odstrani kalcij, je treba kost inkubirati v 500 mM EDTA vsaj tri dni pri 4°C, ob menjavi pufra na 24 ur. Temu postopku sledi liza osteocit ob navzo nosti ekstrakcijskega pufra, ki vsebuje SDS in proteinazo K. Inkubacija poteka dva dni pri 56°C. Sledi iš enje oziroma lo evanje DNK od proteinov z organsko fenol-kloroformsko ekstrakcijo. Na koncu pa se celotno izolirano DNK pre isti in skoncentrira z ultrafiltracijo z Amicon Centricon kolonco, da se odstrani inhibitorje verižne rakiije s polimerazo (PCR). V raztopini se sedaj nahajata tako mtDNK kot tudi jedrna DNK. Celoten postopek izolacije DNK iz kosti traja približno 10 do 14 dni.

Analiza mikrosatelitov

Najnovejša in tudi najbolj zanesljiva metoda, ki se danes uporablja za identifikacijo oseb in za ugotavljanje sorodstvenih povezav, npr. o etovstva, je dolo anje mikrosatelitnih polimorfizmov s pomo jo verižne reakcije s polimerazo - PCR metode (60). Pri analizi nastane specifi en delni vzorec ali profil DNK analiziranih podro ij DNK, zato imenujemo to metodo profiliranje DNK. Metoda dolo anja genetskih profilov oz. profilov DNK je razmeroma preprosta in danes tudi avtomatizirana analiza, s katero se meri dolžina delov posameznega podro ja na DNK molekuli, ki pa se ga pred analizo pomnoži do milijon kopij z metodo verižne reakcije s polimerazo. Analiza podro ij STR se je za ela kot metoda uporabljati šele v za etku devetdesetih (61-63), vendar jo danes v identifikacijske namene uporablja ve ina forenzi nih laboratorijev po svetu (64). Mikrosateliti so za analizo ugodni, ker jih je enostavno pomnožiti, so razmeroma majhni in jih je lahko lo iti v diskretne dele z gelsko ali kapilarno elektroforezo. Interpretacija rezultatov je nedvomljiva in pri merjenju dolžin ne prihaja do nejasnosti, saj diskretne dele posameznega podro ja STR lahko neposredno primerjamo z znanimi alelami tega podro ja s t.i. delno lestvico. Z razvojem metod, ki temeljijo na detekciji fluorescentno ozna enih produktov PCR, seje uspešnost analize STR še dodatno pove ala, ker lahko naenkrat pomnožimo in isto asno analiziramo razli na podro ja STR (do 16 razli nih podro ij STR). Velikost posameznih alelov, ki smo jih lo ili z gelsko ali kapilarno elektroforezo, pa dolo amo avtomatizirano, z uporabo posebnega instrumenta, avtomatskega sekvencerja (377 DNA Sequencer ali 310 Genetic Analyzer), ki vsebuje analitski ra unalniški program. Rezultati analiz so podani v obliki elektroferograma, ki pove velikost analiziranih delov in njihovo relativno koncentracijo. Posamezen del predstavlja vrh v grafu, medtem ko je njegova koncentracija podana s površino pod vrhom.

Tako zasnovana analiza STR omogo a identifikacijo biološke sledi (kosti) z zelo nizko koli ino DNK, kije lahko tudi že precej razgrajena. Analiza 10 podro ij STR naj bi bila možna že pri 100 pikogramih nerazgrajene DNK, kar je približno

16 telesnih celic. Vendar se zaradi nevarnosti stohasti nega efekta, ko zaradi nizke koncentracije pride v analizo le eden od obeh delov, priporo a analiza z 1-2 ng DNK. Uspešnost metode je torej odvisna od koli ine in kakovosti izolirane DNK in s tem neposredno od koli ine in ohranjenosti bioloških vzorcev, ki so bili poslani v preiskavo. Za forenzi ne vzorce je zna ilno, da vsebujejo velikokrat majhno koli ino delno razgrajene DNK, saj so biološke sledi izpostavljene zunanjim dejavnikom (kemijskim in biološkim). Na razgradnjo DNK v vzorcu sledi pa vplivamo tudi sami, s tem ko vzorec sledi neprimerno odvzamemo in/ali ga neprimerno shranimo.

Metoda prstnih odtisov DNK (angl. DNA fingerprinting), ki temelji na analizi polimorfizmov restrikcijskih fragmentov (angl. Restriction Fragment Length Polymorphism - RFLP), je bila zgodovinsko prva genetska identifikacijska metoda s preiskavo polimorfizmov DNK in je dodobra pretresla podro je kriminalistike in sodne medicine. Razvil jo je Alec Jeffreys (Velika Britanija). Prvi je bila uporabljena na civilnem sodiš u v Veliki Britaniji leta 1985, in sicer za reševanje imigracijskega primera. Kot za etek njenega znamenitega pohoda pa velja leto 1986 s primerom Enderby, ko je bil na podlagi metode prstnega odtisa DNK prijet posiljevalec in morilec dveh 15-letnih deklic (leta 1983 in 1986 v mestecu Enderby v Veliki Britaniji). eprav je metoda prstnih odtisov DNK individualno specifi na, medtem ko profil DNK sam po sebi ne ponuja individualne specifi nosti, šele z analizo ve jega števila podro ij STR dobimo za posameznika individualno specifi en vzorec delov, metodo prstnih odtisov DNK danes opuš ajo, ker ima precej šibkosti. Metoda prstnih odtisov DNK zahteva zelo veliko subjektivnih izkušenj, saj je razlaga rezultatov zaradi velikega števila fragmentov in slabe lo ljivosti velikokrat vprašljiva, primerjava med laboratoriji ni mogo a, kot tudi ni mogo e shranjevati podatkov v obliki podatkovne baze, avtomatizacija analiz ni mogo a. Poleg navedenega je njena pomanjkljivost tudi potreba po veliki koli ini DNK, saj se koli ina, potrebna za analizo, giblje med 50 do 500 ng visoko ohranjene DNK, to je 50-krat do 500-krat ve kot v primeru analize STR, zato kar iz 20% forenzi nih vzorcev ni možna analiza z metodo RFLP Zlasti identifikacija okostij je s to metodo skoraj v ve ini primerov neuspešna. Dodatna šibkost te metode je, da je as, potreben za analizo, dolg nekaj tednov, medtem ko se analiza STR zaklju i že v 1 do 2 dneh in pri tem ne zahteva uporabe radioaktivnih izotopov, kot to velja za metodo RFLP.

Metoda profiliranja DNK poteka v ve korakih:

- izolacija, iš enje in dolo anje koncentracije DNK v forenzi nem vzorcu (kost, zob),
- izolacija in dolo anje koncentracije DNK v primerjalnem vzorcu,
- ciljanje to no dolo enih odsekov na DNK molekuli,
- pomnoževanje dolo enih odsekov DNK v velikem številu,
- lo evanje pomnoženih fragmentov DNK glede na velikost in
- dolo anje velikosti posameznega pomnoženega fragmenta DNK iz vzorca.

Dokazovanje sorodstvenih povezav z analizo mikrosatelitov

Testi ugotavljanja sorodstvenih povezav potekajo tako, da se posamezni genetski profili primerjajo med seboj. Ugotavljajo lahko zelo različne sorodstvene povezave, vendar se analize med seboj razlikujejo glede na stopnjo sorodstvene povezanosti pogrešane osebe. Bistvo testov je, da se za vsak posamezni lokus preveri navzočnost obeh del in se ju primerja z deli istega podroja sorodnikov. Bolj ko sta si dve osebi sorodni, več skupnih delov imata. Tako imata mati in otrok oziroma oče in otrok 50% skupnih delov, saj otrok podeduje polovico delov od matere in drugo polovico od očeta. Bratje in sestre delijo med seboj le še 25% delov.

Sistem delovanja testov ugotavljanja sorodstvenih povezav se lahko prikaže na primeru preverjanja spornega očetovstva. Pri preverjanju spornih očetovstev na posameznem lokusu očetovstvo pritrdimo v primeru, ko se pri domnevnem očetu najde enega od delov. Če takega dela ni za posamezno preiskano področje je STR, očetovstvo za posamezen lokus izključimo. Domnevnega očeta izključimo kot biološkega očeta, ko nam rezultati pokažejo izključitev vsaj na dveh analiziranih lokusih (69). Na enak način postopamo nato še za domnevno mater. Vendar mora mati vsebovati le tiste dele, kijih nismo pripisali očetu. Zavedati se je treba, da so izključitve brezpogojne, medtem ko potrditve temeljijo na verjetnosti. Prav zato moramo biti pri izključitvah zelo previdni, ker se pri delu pojavljajo tudi proceduralne napake, ki lahko povzročijo napačno izključitev, povsem neverjetno pa je, da bi povzročile napačno potrditve. Poleg proceduralnih napak pa lahko probleme povzročijo tudi mutacije, ki so v spolnih celicah precej visoke in nam v primerih dejanskega biološkega očeta/matere pokažejo izključitev očetovstva/materinstva, ker pride do neujemanja med deli (70). Za prepričljiv rezultat analize spornega očetovstva morajo dokazati izključitev na vsaj dveh neodvisnih področjih (pravilo dvojne izključitve). Za analize sorodstvenih povezav pa so kot primerjalni vzorci, poleg matere in očeta, primerni tudi otroci, sestre ali bratje pogrešane osebe.

Ker potrditev sorodstvene povezanosti ni dokončna, ampak je pogojena z verjetnostjo, je treba upoštevati minimalno število analiziranih področij, ki zadosti kriteriju, potrebnem, da lahko popolnoma določimo sorodstvene odnose. Tako je v ZDA podana zakonska zahteva, da mora skupna verjetnost izključitve pri določenju očetovstva presegati 99 %, da lahko očetovstvo potrdimo (39). Pri uporabi področij STR za ugotavljanje sorodstvenih povezav starši-otrok, paje najmanjše število, ki zadosti temu kriteriju, analiza 9 področij STR. Pogoji za izražanje verjetnosti pa je opravljena populacijska genetska študija področij, ki jih bomo analizirali (71-76). S pomočjo statističnih metod lahko izrazimo unamo relativne frekvence delov v populaciji. Na osnovi teh lahko določimo dva parametra: verjetnost ujemanja in diskriminacijsko moč, ki kažeta učinkovitost lokusov v analizi (77, 78). Za ocenjevanje moči genetskega dokaza je treba izraziti verjetnost, da domnevna starša (brat, sestra, otrok) nista prava starša (brat, sestra, otrok) (78, 79). Z izražanjem skupne verjetnosti izključitve starševstva povemo, kakšna je zmožnost identifikacijskega testa, da kot biološke starše izključijo in napačno določijo ene starše iz dane populacije. Skupna verjetnost izključitve narašča s številom analiziranih

podro ij. Izrazimo jo v odstotkih. Le-ta nam pove odstotek staršev, ki niso biološki starši in jih z metodo DNK izklju imo.

Analize mtDNK

Lastnost mtDNK, da se v celicah nahaja v velikem številu kopij, je za forenzi ne preiskave velika prednost. Medtem ko se jedrna DNK nahaja v somatski celici le v dveh kopijah, ima po ocenitvi zreli oocit na tiso e mitohondrijev in 100.000 kopij mtDNK. V somatskih celicah je navzo a mtDNK v razli nem obsegu od 200-1700 kopij (30). Ta relativno bogata navzo nost mtDNK v splošnem prispeva k visoki vsebnosti mtDNK kljub zelo razgrajenemu vzorcu in je eden glavnih vzrokov, zakaj se mtDNK analizira. Druga zna ilnost, ki da je ve jo mo mtDNK analizam kot forenzi nemu orodju, je, da se mtDNK deduje le po materi (31). MtDNK dolo uje povezavo z materinimi sorodniki. Vsi sorodniki po materini strani imajo enako nukleotidno zaporedje mtDNK. Primerjave nukleotidnega zaporedja mtDNK med razli nimi maternalnimi vrstami pa kažejo visoko stopnjo variabilnosti. Ta visoka stopnja variabilnosti omogo a, da postane primerjalna analiza nuleotidnega zaporedja zelo uspešna metoda za ugotavljanje sorodstvenih povezav neznanih posmrtnih ostankov s lani družine. Skupina strokovnjakov iz forenzi nega laboratorija ameriške vojske z Mitchell Hollandom in skupina iz FBI laboratorija z Bruce Budowlijem sta najuspešnejši skupini na podro ju analiz mtDNK (50, 51).

Analiza mtDNK se izvaja s sekvenciranjem posameznih podro ij (dolo evanjem nukleotidnega zaporedja) (80), saj njen polimorfizem v ve ini primerov temelji na baznih substitucijah in kratkih delecijah/insercijah. Prvo sekvenco loveške mtDNK je objavil Anderson leta 1981 (26) in rabi danes kot referen na sekvenca za ugotavljanja polimorfizmov ne glede na vrsto populacije (58). Obe verigi mtDNK imata ob utno razliko v sestavi baz, lahka veriga je bogata s pirimidinskimi bazami, težka pa s purini. Oštevil enje baz se pri ne približno v sredini kontrolne regije. Zato se kotrolna regija razteza od 16.024 do 16.569 nukleotidnega zaporedja in nadalje od 1 do 576 nukleotidne pozicije. V razdobju zadnjih 15 let je intenzivno potekalo raziskovanje mitohondrijskega genoma. Analizirali so nukleotidna zaporedja med posamezniki in populacijami v obeh regijah mtDNK. V nasprotju s kodogeno regijo so deli v kontrolni regiji mtDNK med posamezniki visoko variabilni, kar je verjetno posledica zmanjšanega selekcijskega pritiska na to podro je. Zaradi tega so se forenzi ni identifikacijski testi usmerili v analizo sekven ne variabilnosti znotraj hipervariabilne kontrolne regije. Po obdelavi posameznih podatkov so ugotovili, da sta najbolj variabilni podro ji v tej regiji podro ji HVI in HVII. Podro je HVI poteka od nukleotidne pozicije 16.024 do 16.365, medtem ko HVII od 73 do 340. Sekvenciranje temelji na tehniki PCR z uporabo fluorescentnih obarvanih oligonukleotidnih za etnikov. Le-te so izbrali tako, da omejujejo do 500 nukleotidov dolgo zaporedje. Pomnožena nukleotidna zaporedja se lo i z gelsko ali kapilarno elektroforezo, dolo a pa se jih avtomatizirano, z uporabo posebnega instrumenta, avtomatskega sekvenatorja

(377 DNA Sequencer ali 310 Genetic Analyzer), ki vsebuje analitski računalniški program. Rezultati analiz so podani v obliki sekvenega elektroferograma, ki nam pove natančno zaporedje nukleotidov za posamezno analizirano področje. Avtomatizirana fluorescentna tehnologija omogoča zelo hitro, natančno in učinkovito analizo polimorfizmov DNK (81).

Dokazovanje sorodstvenih povezav z analizo mtDNK

Med razvojem celice se molekule mtDNK podvojujejo neodvisno druga od druge in niso striktno vezane na mitotično ali mejotično celično delitev, med njimi tudi ne poteka rekombinacija. Še več, replikacija mtDNK je povezana z veliko večjim številom napak kot jedrna DNK. To sta razlogi, ki ustvarjata možnost, da je populacija mtDNK, najdena v individuumu, lahko različna, z zelo različnimi variantami, ker se mitohondriji podvajajo in segregirajo neodvisno. Če bi vse variante mtDNK, navzven v mater, prešle na hčer, bi se po nekem času nabralo toliko različnih variant, da bi postal koncept mtDNK neuporaben. Vendar ni tako, intenzivne raziskave so pokazale, da posamezniki običajno vsebujejo le en tip mtDNK, ki ga ločijo od ostalih materinih sorodnikov. Jasno je, da obstaja mehanizem, imenovan efekt ozkega grla (82, 83), ki omejuje raven različnih mtDNK, ki bi prehajale iz generacije v generacijo. Poznano pa je tudi, da lahko obstaja v posamezniku mešanica dveh ali več subpopulacij mtDNK, pojav je poznan kot heteroplazmija. Čeprav je napisano o heteroplazmiji v kontrolni regiji že veliko črkov, je število še vedno premajhno, da bi lahko z natančnostjo določili frekvenco, s katero se heteroplazmija pojavlja pri določeni nukleotidni poziciji. Prav gotovo smo na določenih ravni vsi heteroplazmični, vendar pa za forenzična identifikacijska testiranja v asih postane ta nivo signifikanten. S sekvenčnimi analizami je bilo ugotovljeno, da se na splošno vidna heteroplazmija v populaciji pojavi relativno z nizko frekvenco (2-8% v populaciji) in tako v večini primerov v sekvenčnih analizah ni opažena. Poleg tega je znanje na dovolj visoki ravni, da jo je lahko razložiti (50, 51).

Za določanje sorodstvenih povezav moramo uporabiti empirično ovrednotenje, ki je rezultat vseh procesov v preteklosti. Ugotoviti je treba, s kakšno frekvenco je določena sekvenca (vrsta ali haplotip) mtDNK opažena v različnih populacijah. V bazo podatkov kavkaške populacije so vnesene 604 osebe, od tega je kar 451 različnih haplotipov mtDNK. Med njimi je manjše število običajnega tipa mtDNK (26 posameznikov oz. 4,3 %) in večje število neobičajnih tipov mtDNK, ki se v populaciji pojavijo le enkrat (390 oseb). Za ugotavljanje primerjav med posameznimi pari pri vseh sekvencah so v laboratoriju FBI razvili program Mitosearch, s katerim se nato določijo empirična verjetnost naključnega ujemanja vseh haplotipov v bazi podatkov in znaša za kavkaško populacijo 0,0037. Na osnovi le-tega se lahko predvideva, da se bosta dve naključno izbrani osebi iz populacije ujeli enkrat v 270 primerih. Verjetnost, da bo prišlo do ujemanja določene sekvence z naključnimi posamezniki, v veliki meri zavisi od relativne redkosti določene vrste. Povprečna razlika med posamezniki v kavkaški populaciji

je 8 nukleotidov. Z naraščanjem baze podatkov o poznanih vrstah mtDNK narašča tudi njena raznovrstnost, s tem pa tudi narašča možnost testiranja mtDNK, saj se je pokazalo, da je v populaciji manjše število običajne vrste mtDNK. Ko dodajo v bazo podatkov nove sekvence, ostane večina sekvenc v njej še naprej enkratnih, pri tem pa se njihova pogostnost na populacijo znižuje.

Možna ujemanja

Ko se pri neznanih sekvencah na tipizacija aplikirajo kot identifikacijski genetski testi, je jasno, da je njen namen odgovoriti na dve odvisni vprašanji:

- ali se lahko s sekvenco primerjavo osebo izloči kot možen vir spornega vzorca,
- in, kaj nam vključitev pove o možnosti, da je oseba dejansko vir spornega vzorca.

Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen, potem je rezultat izključitve izjemnega pomena, saj postane s tem uporabnost mtDNK analiz jasna in utemeljena. Kolikor pa je posameznik vključen kot potencialni vir spornega forenzičnega vzorca, se takoj pojavi drugo vprašanje, težje dokazati, saj lahko vključitev pomeni karkoli (v primeru metanja kovance je možnost med cifro in glavo 50 % : 50 %, kar pomeni pri forenzičnih preiskavah neuporabnost analize). Dolžnost forenzičnih strokovnjakov je, da utemeljijo pomen vključitve ali ujemanj mtDNK. V splošnem je težje ujemanj v sekvenci mtDNK odvisna od primera do primera in od vrste mtDNK, ki je vključena v primer. V samo omejenih vrstah okoliščin in je ujemanje mtDNK mišljeno kot dokončen dokaz identifikacije (50, 51). Za sedaj se to lahko zgodi le v primerih, ko je populacija, iz katere lahko izvira potencialni vir, zaprta, omejena le na določeno skupino posameznikov. Npr. v letalski nesreči, ki se pride v analizi do ujemanj primerjalnega vzorca z osebo, ki je bila na letalu in se razlikuje od vseh ostalih, potem se ujemanje z najdenimi ostanki smatra kot pozitivna identifikacija. Identifikacija v tem primeru ne temelji na statistiki, pa tudi na procesu eliminacije, ki je odvisen od dejstva, da vzorec lahko izvira le od znane skupine ljudi. Identifikacija Michaela J. Blassieja (4), katerega skeletni ostanki so bili zakopani v grobnici 14 let, kot posmrtni ostanki neznanega ameriškega vojaka, padlega v Vietnamu, je primer, ko je bila uporabljena analiza mtDNK, da razloži med omejeno skupino različnih porekel (rodov). Iz grobnice so vzeli 6 skeletnih ostankov - nadlahtnico, medenično kost in 4 rebra, da bi na njih opravili analizo mtDNK in rezultate primerjali z referenčnimi vzorci sedmih družin, ki so tudi izgubile svoje bližnje v istem času in istem območju v vietnamski vojni. Ko so sekvenco mtDNK, dobljeno iz skeletnih ostankov neznanega ameriškega vojaka, primerjali s haplotipi sedmih družin, je prišlo do ujemanja le pri Blassiejevi družini in pri nobeni drugi od ostalih 6 družin. Ta informacija, skupaj z drugimi okoliščinami (da je bil Michael Blassie ameriški vojak, ki je izgubil življenje v vietnamski vojni) je odločilno vplivala, da so bili skeletni ostanki identificirani kot Michael J. Blassie. Kljub negatiwnemu pomenu je tu tudi delovanje CILHI (Central Identification Laboratory in Hawaii), ki opravlja druge identifikacije na osnovi tradicionalnih metod, antropološke in zobne primerjave itd., in v primerih, ko le-te

niso dovolj, se zahteva še dodatna informacija z analizo mtDNK. Do februarja 1999 je bilo v ta namen analiziranih ve kot 125 mtDNK.

Bolj obi ajno pa je, da se testiranje mtDNK vklju uje v primere, ko populacija, iz katere izvira potencialni vir, ni zaprta oziroma okarakterizirana, npr. pri kaznivih dejanjih (50, 51). Takrat ne moremo podati dokon ne identifikacije in moramo oceniti relativno pomembnost ali potencial izklju itve (ujemanja). Ta izjava temelji na indikacijah o relativni frekvenci dolo enega tipa mtDNK v populaciji oz. kakšnage verjetnost, da bo prišlo do ujemanja med naklju nim posameznikom in dolo enim tipom mtDNK. Najenostavnejše sporo ilo, ki gaje mogo e ugotoviti glede na redkost mtDNK sekvence, je ugotovitev, kolikokrat je bila taka sekvenca opažena v razli nih bazah podatkov. To se ozna uje kot metodo štetja (vendar s tem ni mišljena ocena frekvenc) brez nadaljnjih interpretacij, saj je metoda štetja kot ocenitve pogostnosti dolo enega tipa mtDNK šibka metoda.

e se pri analizah pojavi heteroplazmija, je treba opraviti interpretacijo še bolj natan no in analizirati sporni vzorec z ve jim številom primerjalnih vzorcev, kar ponavadi olajša razlago opaženih razlik. e mtDNK sekvenci vzorcev v primerjavi kažeta heteroplazmijo (obe sekvenci sta opaženi v vsakem vzorcu), potem se vzorca ne moreta izklju evati. e vzorca med seboj delita skupno sekvenco mtDNK (en vzorec je homoplazmi en, drugije heteroplazmi en, vendar je ena od sekvenc enaka kot pri homoplazmi nem vzorcu), potem se ga zopet ne more izklju iti. e sta oba homoplazmi na, pa se lo ita le v enem nukleotidu, je potrebna nadaljnja raziskava. e se pri tem ne razreši, je rezultat neodlo en. Ko primerjalnega vzorca ne moremo izklju iti kot potencialnega vira, je želeno, da se poda redkost vrste mtDNK. Le-ta se poda s številom, kolikokrat je bila dolo ena sekvenca (tip) vidna v bazi podatkov.

Sklep

Najve ji izziv sodne medicine in forezni nih preiskav postaja prav identifikacija žrtev množi nih nesre , kot so letalske nesre e, potresi, požari, in žrtev množi nih pobojev kot posledice vojaških konfliktov ali diktatorskega režima, ki so ostale neodkrite mnogo let. Pozitivna identifikacija loveških posmrtnih ostankov se primarno dolo a na osnovi daktiloskopskih, odontoloških in antropoloških analiz. Vendar v primerih, ko je mehko tkivo že povsem razgrajeno ali ko primerjalna analiza zobnega statusa ali skeleta ni mogo a, ko so na voljo le še delni skeletni ostanki, deli okostij z nedolo ljivimi zna ilnostmi ter zelo razgrajeni, izsušeni in zogleneli loveški ostanki, so podatki, dobljeni iz teh sledi, preskromni za pozitivno identifikacijo. Genetski identifikacijski testi s preiskavo polimorfizmov DNK pa v ve ini teh primerov omogo ajo identifikacijo.

Mnogo skupin je uspešno izvedlo identifikacijske DNK teste tako z analizo mikrosatelitov jedrne DNK kot tudi nukleotidnega zaporedja kontrolne regije mitohondrijskega genoma. Npr. pri identifikaciji posmrtnih ostankov cesarske družine Romanov, Josefa Mengeleja, neznanega ameriškega vojaka, padlega v Vietnamu, dolo itve vseh 229 umrlih v letalski nesre i švicarskega letala, ki je

padlo v morje pri Novi Škotski itd. Metode za uspešno izolacijo jedrne kot tudi mitohondrijske DNK iz zelo starih kosti in zob so dolo ene. Molekularne metode, ki se uporabljajo v forenzi njih identifikacijskih testih, so standardizirane. Obenem pa sta skupini EDNAP in TWGDNA uzakonili temeljna navodila za interpretacijo analiz polimorfizmov mikrosatelitov jedrne DNK kot tudi nuleotidnega zaporedja mtDNK.

Dejstvo je, da analiza DNK ostaja v nekaterih primerih, kot je identifikacija posmrtnih loveških ostankov v množi njih grobiših ali pri množi njih nesre ah, edina možnost. Izjemna uinkovitost analiz DNK nam da je upanje, da bo skupaj s tradicionalnimi metodami lahko pove ala verjetnost pozitivne identifikacije zelo težkih primerov, e so na voljo primerni sorodniki. Analize mtDNK se uspešno uporabljajo za dolo itev sorodstvenih povezav predvsem takrat, ko so žrtev in sorodniki lo eni nekaj generacij, medtem ko analize mikrosatelitov omogo ajo zanesljivo dolo itev bližnjih sorodstvenih povezav kot so starši-otrok, bratje sestre.

Dokazi, zbrani na podlagi forenzi njih preiskav, so pomembni za ugotavljanje sorodstvenih povezav in prepoznavo pogrešanih. Za vsakega posameznika je zelo bole e, da ne ve, kje leži ljubljani. Prav tako pa je tudi za državo pomembno, da ve, kaj se je zgodilo z njenimi vojaki. Do leta 1992je bilo med razli nimi vojaškimi misijami ve kot 86.000 Ameri anov pogrešanih. Zato je vlada ZDA vložila veliko truda, da bi razrešila usodo vsakega pogrešanega ameriškega državljana. Na tiso e posmrtnih ostankov so odkrili in poslali v laboratorij CILHI, ki izvaja identifikacije na osnovi tradicionalnih metod (antropoloških in odontoloških). Njemu v pomo pa so leta 1991 ustanovili še AFDIL, ki za identifikacijo uporablja analize DNK (predvsem mtDNK).

Prav tako so se po vsem svetu ustanovile razli ne mednarodne forezni ne skupine, sestavljene iz antropologov, patologov, obducentov in DNK forenzi njih strokovnjakov, ki delujejo na obmo ju vojaških konfliktov (Ruanda, Kosovo, Bosna, Gvatemala Argentina), da zberejo im ve podatkov, pomagajo pri prepoznavi oseb v razli njih množi njih grobiših ter sodiš em pri kazenskem preganjanju posameznikov za zlo ine proti loveštvu. Eno novejših skupin je ustanovilo Mednarodno združenje za pogrešane osebe (International Commission on Missing Persons) za identifikacijo oseb, pogrešanih v zadnji vojni v Bosni s sedežem v Sarajevu. V bližnji prihodnosti nameravajo opraviti 120.000 mtDNK analiz, kar je ve , kot jih obsega celotna svetovna baza podatkov.

Literatura

1. Gill P., Ivanov P. L., Kimpton C., Piercy R., Benson N., Tully G., Evett I., Hagelberg E., Sullivan K.: Identification of the remains of Romanov family by DNA analysis. *Nature genetics* 6:130;1995.
2. Gill P., Kimpton C., Alison-Greiner R., Sullivan K., Stoneking M., Melton T., Nott J., Barritt S., Roby R., Holland M., Weedn V.: Establishing the identity of Anna Anderson Manahan. *Nature genetics* 9: 9;1995.
3. Ivanov P. L., Wadhams M. J., Roby R., Holland M., Weedn V., Parsons T.: Mitochondrial DNA sequence heteroplasmy in the Grand Duke of Russia Georgij Romanov establishes the suthenticity of the remains of Tsar Nicholas II. *Nature genetics* 12: 339;1996.
4. Holland M., Fisher D. L., Mitchell L. G., Rodriguez W. C., Canik J. J., Merril C. R., Weedn VW: Mitochondrial DNA sequence analysis of human skeletal remains: Identification of remains from the Vietnam War. *J Forensic Sciences* 38: 542;1993.
5. Jeffreys, A. J.: DNA typing: approaches and applications. *J of Forensic Science Society* 33: 204; 1993.
6. Reynolds R., Sensabaugh G., Blake, E.: Analysis of genetic markers in forensic DNA samples using polymerase chain reaction. *Analytical Chemistry* 63: 2; 1991.
7. Krogman, W. M. and Iscan, M. Y : *The human skeleton in forensic medicine*. 2"d Ed. Charles C. Thomas, Spring field, 1986.
8. Boles TC, Snow CC, Stover E: Forensic DNA testing on skeletal remains from mass graves: a pilot project in Guatemala. *J Forensic Sciences* 40:349;1995.
9. Corach D., Sala A., Penacino G., Iannucci N., Bernardi P, Doretti M., Fondebrider L., Ginarte A., Inchaurregui A., Somigliana C., Turner S., Hagelberg E.: Additional aproaches to DNA typing skeletal remains: the search for missing persons killed during the last dictatorship in Argentina. *Electrophoresis* 18:1608;1997.
10. Zajec M., Kozina E, Dejak F. Ušli so smrti. Poroèilo treh rešencev iz množičnega groba v Koèevskem Rogu. Ed. Mohorjeva založba, Celovec, 1998.
11. Lee H., Pagliaro E., Berka K., Folk N., Anderson D., Ruano G., Keith T., Phipps P., Herrin G., Garner D., Gaensslen R.: genetic markers in human bone: I.deoxyribonucleic acid (DNA) analysis. *J Forensic Sciences* 36:320;1991.
12. Perry WL, Bass W., Riggsby S., Sirotkin K.: The autodegradation of deoxyribonucelic acid (DNA) in human rib bone and its relationship to time interval since death. *J Forensic Sciences* 33:144;1988.
13. Hochmeister M., Budowle B., Borer U., Eggmann U., Comey C., Dirnhofer R.: Typing of deoxyribonucelic acid (DNA) extracted from compact bone from human remains. *J Forensic Sciences* 36:1649;1991.
14. Frank WE, Llewellyn MS: A time course study on STR profiles derived from human remains. *Proceedings AAFS, Orlando, FL, February I S-20,1999.*
15. Holland M., Fisher DL, Roby R., Ruderman J., Bryson C., Weedn VW: Mitochondrial DNA sequence analysis of human remains. *Crime Lab Digest* 22;109;1995.

16. Sullivan KM, Hopgood R., Gill P.: Identification of human remains by amplification and automated sequencing of mitochondrial DNA. *Int J Leg Med* 105; 83;1992.
17. Lutz S., Weisser HJ, Heizmann J., Pollak S.: mtDNA as a tool for identification of human remains - Identification using mtDNA. *Int J Leg Med* 109; 205;1996.
18. Budowle, B., Adames, D. E., Comey, C. T., and Meril, C. R.: Mitochondrial DNA: A possible genetic material for forensic analysis. *DNA and Other Polymorphisms in Forensic Science*. C. H. Lee and IZ. E. Gaensslen, Ed., Year Book Medical Publisher, Chicago, 76; 1990.
19. Bogenhagen D, Clayton DA: The number of mitochondrial deoxyribonucleic acid genomes in mouse L and HeLa cells: quantitative isolation of mitochondrial deoxyribonucleic acid. *J Biol Chem* 249; 7991;1980.
20. Giles, R., Blanc, H., Cann, H. M. and Wallaces, D. C.: Maternal inheritance of human mitochondrial DNA. *PNAS USA* 77; 6715; 1980.
21. Jeffreys AJ, Allen MJ, Hagelberg E, Sonneberg A. Identification on the skeletal remains of Josef Mengele by DNA analysis. *For Sci Int* 56; 65;1992.
22. Hagelberg, E., Gray, I. C., and Jeffreys, A. J.: Identification of the skeletal remains of a murder victim by DNA analysis. *Nature* 352: 427; 1991.
23. Alberts, B., Bray, D., Lewis, J., Raff, M., Roberts, Watson, J. D.: *Molecular biology of the cell*. 3'd Ed., Garland Publishing, New York, 1994.
24. Vogel, R and Motulsky, A. G.: *Human genetics - problems and approaches*. 3rd Ed. Springer-Uerlag, Berlin, 1997.
25. Watson, J. D., Gilman, M., Witkowski, J. and Zoller, M.: *Recombinant DNA*. 2nd Ed. Scientific American Books, New York, 1992.
26. Anderson S, Bankier A, Barrell BG, de Bruijn MHL, Coulson AR, Drouin J, Eperon IC, Nierlich D, Roe B, Sanger F, Schreier P, Smith A, Standen R, Young I: Sequence and organisation of human mitochondrial genome. *Nature* 290;457; 1981.
27. Brown MD, Wallace DC. Molecular basis of mitochondrial DNA disease. *J Bioenerg Biomembranes* 26; 273;1994.
28. Parson W, Parson T, Scheithauer R, Holland M: Population data for 101 Austrian Caucasian mitochondrial D-loop sequences: Application of mtDNA sequence analysis to a forensic case. *Int J Leg Med* 111;124;1998.
29. Budowle B, Wilson M, Dizinno J, Stauffer C, Fasano M, Holland M, Monson K: Mitochondrial DNA regions HVI and HVII population data. *Forensic Sci Int*; 103: 23; 1999.
30. Robin ED, Wong R. Mitochondrial DNA molecules and virtual number of mitochondrial per cell in mammalian cells. *J Cell Phys* 136: 507;1988.
31. Case, J. T. and Wallace, D. C.: Maternal inheritance of mitochondrial DNA polymorphisms in cultured human fibroblast. *Somatic Cell Genetics* 7: 103; 1981
32. Brown, W. M., Prager, E. M., Wang, A. and Wilson, A. C.: Mitochondrial sequences of primates: Tempo and mode of evolution. *J Mol Biol* 18: 225; 1982.
33. Cann, R. L., Stoneking, M.,and Wilson, A. C.:Mitochondrial DNA and human evolution. *Nature* 325: 31; 1987.

34. Horai S, Hayasaka K: intraspecific nucleotide sequence difference in the major noncoding region of human mitochondrial DNA. *Am J Hum Genet* 46; 828; 1990.
35. Handt O, Meyer S, von Haessler A: Compilation of human mtDNA control region sequences. *Nuc Acids Res* 26; 126; 1998.
36. Parsons T, Muniec D, Sullivan K, Woodyatt N, Alliston-Greiner R, Wilson M, Berry D, Holland K, Weedn V, Gill P, Holland M: A high observed substitution rate in the human mitochondrial DNA control region. *Nature genetics* 15: 363; 1997
37. Piercy R, Sullivan KM, Benson N, Gill P: The application of mtDNA typing to the study of white Caucasian genetic identification. *Int J Leg Med* 106; 85; 1993.
38. Aquadro CF, Greenberg BD: Human mitochondrial DNA variation and evolution: analysis of nucleotide sequence from seven individuals. *Genetics* 103; 287; 1983.
39. Hammond H, Jin L, Zhong Y, Caskey CT, Chakraborty R: Evaluation of 13 short repeat loci for use in personal identification applications. *Am J Hum Genet* 55; 175; 1994.
40. Santos S, Budowle B, Smerick JB, Keys KM, Moretti TR. Portuguese population data on the six short tandem repeat loci CSFIPO, TPOX, TH01, D3S1358, VWA and FGA. *Forensic Sci Int* 1996; 83: 229-235.
41. Garofano L, Pizzamiglio M, Vecchio C, Lago G, Floris T, D Errico G, Brembilla G, Romano A, Budowle B. Italian population data on thirteen short tandem repeat loci HUMTH01, D21S11, D18S51, HUMVWAFA31, HUMFIBRA, D8S 1179, HUMTPOX, HUMCSFIPO, D16S539, D7S20, D13S317, D5S818, D3S 1358. *Forensic Sci Int* 1998; 97: 53-60.
42. Entrala C, Lorente M, Lorente JA, Alvarey JC, Moretti T, Budowle B, Villanueva E. Fluorescent multiplex analysis of nine STR loci Spanish population data. *Forensic Sci Int* 1998; 98: 179-183.
43. Evett IW, Gill P, Lambert JA, Oldroyd, Fraizer R, Watson S, Panchal S, Connolly A, Kimpton C. Statistical analysis data for three British ethnic groups from a new STR multiplex. *Int J Legal Med* 1997; 110: 5.
44. Kupferschmid, T.D., Calicchio, T., and Budowle, B.: Maine Caucasian population DNA database using twelve short tandem repeat loci. *J. Forens. Sci.* 1999; 44: 392-395.
45. Drobnič K, Budowle B: The analysis of three short tandem repeat (STR) loci in the Slovene population by multiplex PCR. *J. Forens. Sci.*, v tisku - junij 2000.
46. Weber, J. L. and May, P. E.: Abundant class of human polymorphisms which can be typed using polymerase chain reaction. *The American J of Human Genetics* 44:388; 1989.
47. Litt, M., and Luty, J. A.: A hypervariable microsatellite revealed by in vitro amplification of dinucleotide repeat within the cardiac muscle actin gene. *Am J Hum Genet* 44: 397; 1989.
48. Baechtel, S.: Basic principle of DNA typing. FBI Academy Course, Quantico, 1997.

49. Howell, N.: mtDNA recombination: What do in vitro data mean? *Am J Hum Genet* 61: 983; 1997
50. Holland MM, Parsons TJ: Mitochondrial DNA sequence analysis - validation and use for forensic casework. *Forensic Sci Rev* 11; 21; 1999.
51. Budowle, B., DiZinno, J. A. and Wilson, M.: Interpretation guidelines for mitochondrial DNA sequencing. 10th International Symposium on Human Identification, Promega, Florida, 1999.
52. Bendall KE, Macaulay VA, Baker JR, Sykes BC. Heteroplasmic point mutations in the human mtDNA control region. *Am J Hum Genet* S9; 1276; 1996.
53. Wilson MR, Polansky D, Replogle J, DiZinno JA, Budowle B. A family exhibiting heteroplasmy in the human mitochondrial DNA control region reveals both somatic mosaicism and pronounced segregation of mitotypes. *Hum genet* 100; 167; 1997.
54. Huhne J, Pfeiffer H, Brinkmann B. Heteroplasmic substitutions in mitochondrial DNA control region in mother and child samples. *Int J Leg Med* 112; 31; 1998.
55. Fisher D, Holland M, Mitchell L, Sledzik P, Wilcox A, Wadhams M, Weedn V: Extraction, evaluation and amplification of DNA from decalcified and un-decalcified United States Civil War bones. *J Forensic Sciences* 38: 60; 1993.
56. Hagelberg E, Quevado S, Turbon D, Clegg JB. DNA from ancient Easter islanders. *Nature* 369; 2S; 1994.
57. Handt O, Richards M, Trommsdorff M, Kilger C, Simanainen J, Georgiev O, Bauer K, Stone A, Hedges R, Schaffner W, Utermann G, Sykes B, Paabo S. Molecular genetic analysis of the Tyrolean ice man. *Science* 264; 1775; 1994.
58. Krings M, Stone A, Schmitz RW, Krainitzki H, Stoneking M, Paabo S. Neanderthal DNA sequences and origin of modern humans. *Cells* 90; 19; 1998.
59. Cattaneo C, Craig O, James N, Chir B, Sokol J: Comparison of three DNA extraction methods on bone and blood stains up to 43 years old and amplification of three different gene sequences. *J Forensic Sciences* 42: 1126; 1997.
60. Alford, R. L., Hammond, H. A., Coto, I., Caskey, C. T.: Rapid and efficient resolution of parentage by amplification of short tandem repeats. *Am J Hum Genet* 55: 190; 1994.
61. Fregeau CJ, Fourney RM: DNA typing with fluorescently tagged short tandem repeats: a sensitive and accurate approach to human identification. *Biotechniques* 15; 100; 1993.
62. Kimpton CP, Gill P, Walton A, Urquhart A, Millican ES, Adams M. Automated DNA profiling employing multiplex amplification of short tandem repeat loci. *PCR Methods Applic* 1993; 3: 13-22.
63. Kimpton CP, Fisher D, Watson S, Adams M, Urquhart A, Lygo J, Gill P. Evaluation of an automated DNA profiling system employing multiplex amplification of four tetrameric STR loci. *Int J Leg Med* 1994; 106: 302-311.
64. National Research Council. The evaluation of forensic DNA evidence. National Academy Press. Washington DC; 1996.
65. Technical Working Group on DNA Analysis Methods. Guidelines for a quality assurance program for DNA analysis. *Crime Lab Digest* 22; 21; 1995.

66. Jeffreys, A.J., Brookfield, J. F. Y, Semeonoff, R.: Positive identification of an immigration test-case using human DNA fingerprints. *Nature* 317: 818; 1985.
67. Gill, P, Werrett, D. J: Exclusion of a man charged with murder by DNA fingerprinting. *Forensic Science Inter* 35: 145; 1987.
68. Jeffreys, A. J and Pena, S. D. J.: Brief introduction to human DNA fingerprinting. *DNA Fingerprinting*, Birkhauser Uerlag, Basel, 1993.
69. Chakraborty, R. and Stivers, D. N.: Paternity exclusion by DNA markers: effects of paternal mutations. *J of Forensic Sciences* 41: 671; 1996.
70. Weber, J. L. Wong, C.: Mutation of human short tandem repeats. *Hum Molecular Genet* 8: 1123;1993.
71. Nei M, Rozchoudhury AK. Sampling variances of heterozygosity and genetic distance. *Genetics* 1974; 78: 583-590.
72. Nei M. Estimation of average heterozygosity and genetic distance from a small number of individuals. *Genetics* 1978; 89: 583-590.
73. Chakraborty R, Smouse PE, Neel JV Population amalgamation and genetic variation observation on artificially agglomerated tribal population of central and south America. *Am J Hum Genet* 1988; 43: 709-725.
74. Guo SW. and Thompson EA. Performing the exact test of Hardy-Weinberg proportion for multiple alleles. *Biometrics* 1992; 48: 371-372.
75. Karlin S, Cameron EC, Williams PT. Sibling and parent-offspring correlation estimation with variable family size. *Proc. Nat. Acad. Sci. U.S.A.* 1981; 78: 2664-2668.
76. Fisher R. Standar calculation for evaluating a blood group system. *Heredity* 1951; 5: 95-102
77. Weir BS. Multiple tests. In *Genetic data analysis*, Sinauer Associates, Sunderland, Massachusetts 1990.
78. Evett, I.A. and Weir, B.S.: *Interpreting DNA evidence. Statistical genetics for forensic scientists.* SinauerAssociates, Sunderland, Inc. Massachusetts, 1998.
79. Weir, B. S.: *Genetic data analysis II.* SinauerAssociates, Inc., Massachusetts, 1996.
80. Sullivan KM, Hopgood R, Lang B, Gill P: Automated amplification and sequencing of human mitochondrial DNA. *Electrophoresis* 12;17;1991.
81. Carracedo A, Aloja ED, DupuyB, Jangblad A, Karjalainen M, Lambert C, Parson W. Pfeiffer H, Pfitzinger H, Sabatier M, Syndercombe D, Vide C. Reproducibility of mtDNA analysis between laboratories: a report of European DNA profiling group (EDNAP). *For Sci Int* 97;165;1998.
82. Howell N, Halvorosn S, McCullough DA, Bindoff LA, Turnbull DM. Mitochondrial gene segregation in mammals: Is the bottleneck always narrow? *Hum Genet* 90;117;1992.
83. Marchington DR, Hartshorne GM, Barlow D, Poulton J. Homopolymeric tract heteroplasmy in mtDNA from tissue and single oocytes: support for a genetic bottleneck. *Am J Hum Genet* 60; 408; 1997.

prazno

Sodnomedicinska in druga vprašanja ob odpiranju množicnih »grobiš« druge svetovne vojne

Anton Dolenc

V zgodovinskem spominu loveštva je ostalo obilo pri evanj, ki govorijo o kultu mrtvih, o njihovem aš enju, postavljanju veli astnih pomnikov od piramid do templjev, mavzolejev in mest umrlih. Napisi kot memento mori nad vstopnimi oboki pokopališ , prikazi mrtvaških plesov v poslikavah cerkva v srednjem veku in napisi RIP na nagrobnih spomenikih govorijo o minljivosti sveta, obenem pa opozarjajo na dolžnost preživelih, da ohranjajo trajen spomin na ljudi, ki so asu, v katerem so bivali, dali svoj obraz ali pe at. Ta odnos gre iz roda v rod in ostaja bistveni del loveške kulture in zna ilnost sleherne civilizacije.

Pretresljiva Aj shilova drama o Antigoni, ki je navzlic Kreontovi prepovedi, da se truplo njenega brata Polinejka ne sme pokopati, brata pokopala, opozarja, kako gredo oblastniki v svoji maš evalnosti preko vseh ustaljenih in nedotakljivih civilizacijskih na el: De mortuis nil nisi bene so moralno uzakonili Rimljani. S svojo smrtjo je pokojnik opravil spravno daritev za vse storjeno in je ostal zapisan le v loveškem spominu, sporo ilu ali na nagrobnem znamenju.

V Sloveniji je spomin na pokojne na izredno visoki ravni in se prenaša iz roda v rod. Znano je, da so bile reforme Jožefa II., ki so odpravljale pogrebne obrede, tako radikalne, da niso dopuš ale sve anih pogrebnih sprevodov, godb in petja, celo ne krst ob pokopu - pokojnika je bilo treba zaviti le v rjuho in ga položiti v grob. Toda prav na Kranjskem so te državne predpise prvi kršili.

Zadnja svetovna vojna je pomenila pravi holokavst za loveštvo (koncentracijska taboriš a, pobijanje civilnega prebivalstva, do skrajnosti napeto rasno sovraštvo, likvidacije talcev, vojnih ujetnikov, množi ne deportacije idr.). Po velikem obra unu držav in narodov v drugi svetovni vojni je kot odgovor na prestano gorje nastopil revanšizem po prastarih preizkušanih pravilih, ki se znova in znova vra ajo v prakso in so osnova za osebno ali državno maš evanje, po na elu oko za oko, kri za kri. Storilci so likvidacije upravi evali kot povra ilo za pobite žrtve, požgane domove, in ne nazadnje so se zaklju ile s posledi nimi državljanskimi vojnama oz. revolucijami, ki so pomenile obra un s politi nimi nasprotniki in nasilno prevzemanje oblasti.

Tudi na Slovenskem se je vse omenjeno dogajalo v izostreni obliki ob nastajanju in graditvi »nove družbe« oz. revolucionarnih ideologij do te mere, da je prihajalo celo do organiziranih likvidacij vojnih ujetnikov, invalidov in bolnikov, pripadnikov sovražnih enot oz. držav. Tako dogajanje je v nekaj tednih po kapitulaciji tretjega rajha dobilo množi ne razsežnosti, podobne pobojem, ki so jih organizirale tri strani: Poljaki, Nemci in Rusi v znanem Katynskem gozdu - žrtve pa so bili civilne osebe poljske narodnosti, astniki poljske armade (po kapitulaciji leta 1939) in ukrajinski Židi, ki so jih pobile posebne nemške SS enote, kot prvi pa so ta gozd uporabili Poljaki za svoje obra une. Na kraju tega zlo ina seje zvrstilo ve mednarodnih komisij, ki jih je ustanovila zdaj ena, zdaj druga, za poboje (ki so dosegli od 12.000 do 20.000 oseb) domnevno osumljena stran. Množi no »grobiš e« v celoti ni bilo odprto in je do danes ostalo le delno raziskano, zato je število žrtev ocenjeno le na približno število.

Druga svetovna vojna je v polni meri uresni ila temeljna na ela totalitarne vojne-dobesedno vzeto im bolj množi no in u inkovito »uništavanje žive snage« sovražnikovega vojaštva pa do trpin enja in pobojev civilnega prebivalstva ter bombardiranja naselij (Dresden, Nagasaki, Hirošima) do te mere, da je bila opre

deljena kot genocidna vojna, ki se ne bi smela nikoli več ponoviti. Iz takega prepričanja je nastala deklaracija OZN o lovekovih pravicah. Kmalu po vojni so tudi obnovili in bistveno dopolnili Ženevske konvencije.

Vsesplošno kršenje Ženevske oz. prejšnjih Haških konvencij je postalo pravilo za povojne obrabne brez sodnih procesov tudi pri nas. Znano je, da nemška armada na Balkanu ni priznavala partizanskega načina bojevanja in je ravnala z ranjenimi ali zajetimi kot z »banditi« in je npr. zažgala partizansko bolnišnico z ranjenci in sanitetnim osebjem vred ali pa jih je po zajetju neusmiljeno likvidirala.

Zajetje razoroženih vojaških enot z Balkana (etnikov, ustašev) s strani Angležev ter vračanje domobranskih pripadnikov - Slovencev s Koroške je nedvomno kršenje temeljnih določil Ženevske konvencije. Sledilo je organizirano zbiranje vrnjenih v taborišča (Šentvid, Teharje idr.) in nato postopna likvidacija oseb, ki so bile neposredno ali posredno vpletene v dogajanje v vojnih letih 1941-45 in so politični nasprotniki iz vrst »kulakov, vojnih dobičkarjev«, celo dijakov in študentov, kot uvod v slovensko tragedijo, ki jo je tako simbolično prikazal slovenski dramatik Dominik Smole v »Krstu pri Savici« in »Antigoni«. Iz obeh dram nedvomno izhaja poziv po narodni spravi, pomirjenju med sprtimi stranmi in vrnitvi dignitete umrlim. S tem, da so usmrčene osebe vodili le kot »uradno« pogrešane, se kaže maščevalnost oblasti, ki se je tako znesla tudi nad družinami, tako da te cela desetletja niso mogle urediti niti družinskih niti premoženjskih odnosov niti pokopati trupel celo do današnjih dni. Šele v zadnjem času so bile naposled svojcem in zainteresiranim izstavljene uradne listine za pogrešane osebe izpred 50 let. Kako globoko pa je sovraštvo zakoreninjeno med ljudmi, pri čemer je izjava slovenskega intelektualca, ki je javno (v TV oddaji) nasprotoval, da bi se postavljale spominske plošče na pokopališčih in cerkvenih zidovih kot pomniki slovenskega holokavsta med drugo svetovno vojno, kot da bi se bal, da bo tako prišlo do javne identifikacije, koliko ljudi je izginilo v letih 1941-45. Sprava se je pojavila sicer kot geslo šele v trenutku, ko je realno kazalo, da bi lahko prišlo do obtožb proti znanim in neznanim storilcem kaznivih dejanj proti lovečnosti in mednarodnemu pravu. To poglavje vsebuje tudi naš kazenski zakonik. Znano je, da je Jugoslavija med prvimi podpisala l. 1949 obnovljene Ženevske konvencije. Da je prej omenjeni javni nastop na TV obsojanja vreden in v nasprotju s temeljnimi načeli mednarodnega humanitarnega prava, potrjuje vsebina Ženevskih konvencij. Spominske plošče ali celo spomeniki za padle v vojni 1914-1918 so bili na Slovenskem postavljeni po koncu dvajsetih let, zato v našem času niso pomenile nekaj novega. Po župnijah so tako lahko za trajno pokazali, kakšen krvni davek v slovenskih družinah je zahtevala prva svetovna vojna tudi pri nas (npr. Soška fronta).

Ob vse mogočih pravnih in drugih razlagah se je postopoma marsikaj objavilo in prihajalo je do prvih nepopolnih, nato vedno bolj izpopolnjenih seznamov padlih in pogrešanih. Pri tem je bila pomembna precej obsežna literatura slovenskih emigrantov, v zadnjem času pa tudi zborniki posameznih občin in ali župnij. Toda do sistematičnega ugotavljanja po Katynskem zgledu pri nas ni prišlo. Bilo je sicer po letu 1991 zaznati nekaj prizadevanj s strani zainteresiranih posameznikov ali skupin, do širšega uradnega odziva na te pobude pa ni prišlo. Zato še do danes ni bilo opravljeno temeljno dejanje: ekshumacija in skupinska ali individualna

dualna identifikacija trupel. Tako so bili npr. iz primorskih fojbe na Institut za sodno medicino poslani posmrtni ostanki 135 skeletov, ostanki žrtev z vrhniške okolice, opravljeni so bili sondažni izkopi v »pancergrabnih« pri Celju, kjer je bilo na podlagi izkopov in dolžine jaškov izra unano, da gre za število žrtev med 8000-10.000, kar se sklada z nekaterimi prejšnjimi navedbami. Ti pregledi so bili opravljeni s strani Inštituta za sodno medicino - šlo je za moške osebe mlajših let, med njimi je bilo tudi žensko okostje. Ostanki vojaške opreme so govorili o tem, da je šlo za vojaške osebe iz formacij vojske NDH.

Že ob za etku gradnje avtoceste smo bili obveš eni, da bo trasa potekala preko grobiš pri Mariboru in v Ajdovš ini. Ali je traser s tem hotel enkrat za vselej opraviti z grobiš i (kot npr. pri Celju, kjer so na mestu množi nih grobov sezidali šolo, najdbe pri kopanju temeljev pa javnosti skrbno prikriji), ni znano. Dejstvo pa je, dejavna ob ila niso hotela objaviti teh opozoril, ker bi menda lahko izzvala mednarodni škandal (tudi opozicijska revija Mag ne, katere urednik je bil za tako objavo izrecno naprošen).

Raziskovanje oz. odkrivanje grobov na mariborski trasi avtoceste je odkrilo v dolžini 70 metrov 1170 loveških okostij. Iz tega upravi eno domnevamo, da ni pretiran podatek, da je v tankovskih jarkih pri Mariboru približno 80.000 usmr enih. Vedno ve podatkov prihaja na dan o brezni in zemljiš ih, kjer so naleteli na ostanke loveških trupel. Inštitut za sodno medicino je obravnaval oz. pregledal 32 skeletov iz grobiš a Golovec v Celju, med temi je bila tudi ena ženska. Na 20 lobanjah so bile v 13 primerih strelne poškodbe. S primorskega obmo ja (fojbe) je bilo do zdaj pregledanih 135 skeletov, iz Zgornje Hudinje pri Celju 40, iz Zaplane pri Vrhniki pa 11 moških okostij. Znanе so lokacije okoli Kranja, Škofje Loke, v Ži ah idr. Rudniški jašek Barbarin rov naj bi skrival okoli 3000 žrtev - menda pove ini žensk in otrok. Rova, ki je zazidan, še do danes niso odprli, eprav ni nikakršnih tehni nih zaprek. Bila pa je v javnost lansirana vest, da bi pri odpiranju lahko prišlo do »tektonskih vdorov«. Znano je, da ima laž kratke noge, da pa je brez nog, v javnosti še ni bilo slišati.

Po 50 letih, ko se arhivi obi ajno odpirajo tudi za javnost, bi bilo za naše razmere nujno potrebno, da se sistemati no odpro vsa množi na grobiš a, da se po možnosti »preštejejo kosti« (parlamentarna definicija), da se zadosti vsem formalnostim (pravnim in drugim), da pogrešane osebe brez razlik dobijo status umrlih (in to ne na zasebno pobudo), pa tudi, da bi javnost vedela, kakšen davek v krvi in ljudeh je slovenski narod pla al ponovni osvoboditvi, revoluciji in medsebojni tradicionalni razdvojenosti. Tudi pri nas bo treba slej ko prej po (srednjeveških vzorih) urediti centralno kostnico, kamor bi se do dokon nega pokopa posmrtnih ostankov pietetno odlagale kosti oz. tako postaviti trajni in opominjajo i spomenik. Ne bomo pa postavljali ele kul, oltarjev iz lobanj (Poljska) ali Palermskih katakomb. Kot je znano, so spravne formalnosti, ki so ali niso le pietetne, nujne - kajti življenje je vedno mo nejše od smrti in ho e naprej. Le tako bo možna identifikacija zlo inov proti loveštvu in slovenskemu narodu in se bo uresni ila civilizacijska dolžnost države naslednice. Dalj asa se o takih dogodkih mol i, tem bolj obsežnejše in usodno napovedne so legende.

Civilizirana Evropa ni akala celega pol stoletja, da bi rekla »mea culpa« za vse, kar je bilo storjenega proti posamezniku in loveštvu v letih 1939-45. Da pa

na Slovenskem na tako ob utljevem področju puš amo asu as, misle , da bo šlo vse v pozabo, je iluzorno. Sleherni narod »dokazuje hrani«, legende pa so bolj grozljive kot še tako objektivni zapisi. Ali nas ni (ne dolgo tega) pisec javno obtožil (na vsesplošno zgražanje), da smo barbarska država - e pa pomislimo na »patriarhov mavzolej« španskega generala, ki ga obdajajo grobovi »padlih za domovino« je to v spomin pa tudi opomin bodo im Evropejcem, da tudi grobovi tulijo, mi pa jim še nismo prisluhnili. Vsak lovek ima svojo resnico, iz katere gradi svoje bivanje in ravnanje, e pa je za svojo resnico pla al z življenjem, seje s tem oddolžil loveštvu in sebi.

V skladu z Ženevskimi konvencijami v okviru humanitarnih ukrepov pri internacionalnih sporih ima tudi zdravnik svoje naloge in dolžnosti. WMA (Svetovno zdravniško združenje) je med svoje številne deklaracije sprejelo posebno deklaracijo, ki zdravnikovo moralo in etiko med oboroženimi spopadi ena i s pravili, ki veljajo za mirnodobske razmere (Havana 1956, Istanbul 1965, Benetke 1983). Obstajajo pa tudi deklaracije, ki zdravnikom prepovedujejo sodelovati pri mu enjih, grozodejstvih in drugih ne loveških dejanjih (Tokio 1975) in resolucija o sodelovanju zdravnikov pri izvrševanju smrtne kazni (Lizbona 1981).

Ženevske konvencije (zadnja veljavna verzija je bila sprejeta 12. avgusta 1949), pomenijo mednarodno sprejeta na ela, kako ravnati z ranjenimi in bolnimi vojaki na kopnem in na morju, z vojnimi ujetniki in civilnim prebivalstvom, precej nadrobno obravnavajo zaš ito prej navedenih skupin ter dejanja, ki so prepovedana; posebej pa vsebujejo dolo ila za ravnanje t. i. sanitetne službe (tudi za postopke z umrlimi); na ine in postopke, kako zagotoviti njihovo identiteto predvsem pri prevozi posmrtnih ostankov v njihovo domovino, zaradi nujnih interesov zdravstvenega varstva, zgodovinskih, znanstvenih in drugih raziskav. Ni pa se ob tem mogo e izogniti tesnoblenu ob utku, da nas je preteklo stoletje še bolj kot druga obdobja zaradi »tehnoloških možnosti« soo alo z najhujšimi zlo ini in množi nimi grobiš i, ki so bili posledica likvidacij tiso ev in tiso ev žrtev, ampak tudi z najbolj surovimi kršitvami temeljnih dokumentov mednarodnega humanitarnega prava, ve idel zaradi sovraštva in »višjih, družbenih ali ideoloških interesov«. Prav sodna medicina je stroka, ki s svojo dejavnostjo odkriva, pojasnjuje in analizira vzroke in posledice množi nih pobojev ter tako posredno vpliva na spoznavanje in uveljavljanje na el mednarodnega humanitarnega prava, ki naj bi loveštvu vsaj omililo, e že ne more prepre iti najhujšega zla loveškega rodu, ko postanejo bojni spopadi del politike narodov in držav in prevlada v loveški naravi samo ne loveški pa tudi atavisti ni zakon džungle, še hujši od tistega, ki je v preteklosti uravnaval med loveške odnose po na elu oko za oko, zob za zob!

Slovenski medicinski deontolog Janez Mil inski je v pouk sodne medicine in deontologije za študente medicine že pred desetletji vklju il predavanja o mednarodnem humanitarnem pravu (biomedicinske raziskave na loveku, Nurnberški procesi, nastanek in razvoj RK, Ženevske konvencije idr.). Za njim se je ta u ni program še razširil s posebnim poudarkom na vojni saniteti, vklju no z orisom partizanskega zdravstva in bolnišnic na Slovenskem. Temu podro ju pa je namenjenih tudi približno 20 odstotkov izpitnih vprašanj, po ve ini iz ŽK. Inštitut je tudi prvi pri nas poskrbel za prevod Ženevskih konvencij - konvencije iz leta 1864 in vseh treh konvencij iz leta 1949 z dodatnima protokoloma (zadnja dva po

uradnem prevodu iz Uradnega lista). Tako lahko upravi eno menimo, da slovenski medicinci dobivajo vsaj temeljne informacije o mednarodnem humanitarnem pravu, obenem pa jih vzgajamo za delovanje v izrednih razmerah (množi ne nesre e, vojna). Ni nam pa znano, koliko pozornosti namenjata obe slovenski univerzi slušateljem drugih, predvsem pravnih fakultet. Na splošno pa je treba re i, da je slovenska javnost sorazmerno malo seznanjena s to problematiko, eprav bi na posameznih podro jih to bilo nujno potrebno.

Sodna medicina obravnava tudi množi ne nesre e (ladje, letalstvo, železnica, poplave, potresi, rudniške in druge eksplozije in množi ne zastrupitve, množi ne poboje ali množi ne samomore v najrazli nejših verskih sektah - in ne nazadnje padle vojake v vojni ali množi ne poboje civilnega prebivalstva, vojnih ujetnikov in še bi lahko naštevati). Za take naloge mora biti ta stroka ustrezno organizirana, razpolagati mora z dovolj velikim številom kadrov za sestavo ustreznih ekip, ki morajo biti tudi sodobno strokovno usposobljene, pove ini pa tudi specifi no opremljene. Pri množi nih nesre ah oz. pobojih predvsem v vojnih operacijah ali medsebojnih obra unih sovražnih si skupin so njene naloge izražene v odgovorih na naslednja vprašanja:

1. ali so bile ugotovljene poškodbe smrtonosne;
2. ali gre za obi ajni u inek orožja ali pa so poškodbe posledica namernega umora (strel iz bližine, poškodbe z ostrim predmetom - vbodline, mu enje);
3. ali gre za naknadne (postmortalne) poškodbe (naknadno bojno delovanje, oskrnitev trupla);
4. ali za izsušitev o esnih zrkel ali za iztahnjenje o esnih zrkel;
5. za odrezanje nosu, ušes, delov udov, zunanjih spolovil, ki jih je povzro il lovek (nož, sekira) ali pa so poškodbe povzro ile živali;
6. za posiljenje ženske ali pa je bila razgaljena po smrti;
7. ali je mogo e na podlagi na ina in izvedbe usmrtitve sklepati na dolo eno skupino morilcev in tako zožiti krog osumljenih oseb.

Vprašanja se zastavljajo na podlagi poprejšnjih podatkov in analiz ter posebnega pregleda trupel z obdukcijo oz. skeletnih ostankov. im dalj asa je preteklo od dogodka, tem manj možnosti je npr. ugotoviti nedvomen na in, vzrok in as smrti. Ob skeletiranih truplih so tako v dragoceno oporo predmeti oz. ostanki obla il ob truplu in za zdravljene ali sveže poškodbe na okostju. Vse to pa vendarle dopuš a marsikakšno ocenjevanje specifi nosti obravnavanega primera (npr. ostre, strelne, tope poškodbe) glede na na in, kako je bilo dejanje storjeno, o orodju, ki je bilo uporabljeno, in razlaga posmrtnih sprememb oz. poškodb, ki so bile zadane. e osebna identifikacija ni mogo a, ostanejo posamezniki sicer anonimni, vendar jih je mogo e na podlagi predmetov (osebnih ali skupinskih oznak) prišteti v civilno osebje ali med pripadnike vojaških enot, to pa na podlagi zbrane dokumentacije omogo a tudi uvrstitev v dolo eno asovno obdobje storjenega zlo ina. Iz naše, le okvirno prikazane problematike se kaže vsa pestrost in tudi paleta zahtev, ki se sodni medicini postavljajo za naloge in delo tako v miru kot v vojni.

Na sodnomedicinskih institucijah so danes v veliki meri formirane posebne ekipe, ki so opremljene in izurjene za delo v izrednih razmerah (množi ne nesre e, vojna idr.) Takšno enoto (ekipo) prvenstveno pri sumu za kazniva dejanja, storjena

proti loveštvu, sestavljajo: 2 zdravnika (sodni medicinec oz./in patolog), 2 pravnik, fotograf, 1-2 sekcijška pomočnik, zapisnikar in še 1-2 osebi kot pomožne osebe. Taka ekipa lahko nemoteno opravlja svoje delo tudi v skrajno improviziranih pogojih na terenu. Sodnomedicinski ekipam na območju bivše SFRJ so v obdobju njenega razpada vojne operacije in nasilna dejanja proti civilnemu prebivalstvu dale obilo dela (ki še zdale ni končano) na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini ter na Kosovu. Tako so hrvaški sodni medicinci še danes zaposleni s pregledi oz. z identifikacijo nasilno umrlih oseb v polpreteklem obdobju (Vukovar, Srebrenica idr.), kjer so odkrili množice na grobiščih ali celo tisočih žrtev. Inštitut za sodno medicino v Zagrebu je npr. - po našem vedenju - pregledal in opravil ustrezne preiskave na velikem številu žrtev - civilnih oseb ali padlih vojaških pripadnikov in pobitih ranjencih (Vukovar), kjer so se s svojo okrutnostjo še posebej izkazale para vojaške enote. Pri tem je treba vedeti tudi to, da so storilci kaznivih dejanj poskušali zbrisati za seboj vse sledove zločinov, tako da so uničili predmete, dokumentacijo, odstranjevali priče, zavedajo se, da taki zločini po mednarodnem pravu ne zastarajo in da imajo svoje pravne in družbene posledice tudi po smrti storilcev. Še danes smo pri sodnih procesih proti storilcem kaznivih dejanj proti loveštvu in mednarodnemu humanitarnemu pravu - pa je preteklo že pol stoletja od storjenih zločinov, ki so pretresli svet. Tako je kot klasičen primer takih prestopkov proti loveštvu v sodnomedicinski literaturi vedno znova citiran Katynski gozd, kjer so množice grobovi (ki so bili le posamezno, sondažno odprti), število žrtev pa ocenjujejo na okoli 20.000. Zanimivo je v tem grozljivem dejanju to, da je storilec vedel, glede na udeležnost držav pri tem dogajanju (Poljska, SZ, Tretji rajh). Mednarodna komisija ustreznih izvedencev je opravila ogromno delo, preden je bilo potrjeno, da so v grobiščih likvidirane civilne osebe, poljski oficirji in podoficirji (ti so najštevilnejši) in ukrajinski Židi, ki so jih pobile posebne nemške enote. Za vse te pripadnike poljske armade pa je bilo nedvomno ugotovljeno, da so posebne enote Rdeče armade na rtovale in zagrešile ta zločini.

Samo bežno bi omenili, s kakšnimi sodobnimi tehnološkimi možnostmi razpolaga sodna medicina danes: od klasičnih rentgenskih posnetkov pa do kemije in biokemije raziskav, vključno z DNA, kije tudi za to področje prinesla izjemne rezultate in je prav pri identifikaciji vnesla nove, ne slutene možnosti in spoznanja.

Posebej je treba poudariti, da je za prepoznavo (identifikacijo) izrednega pomena tudi poprejšnja zbrana dokumentacija (zdravstvena, osebna idr.).

Za zdravstveno dokumentacijo oz. za javno objavljane njene vsebine veljajo v medicini in pravu posebna pravila, med drugim poklicna molčnost. Zdravnik lahko brez pristanka pacienta razkrije diagnozo le na podlagi pooblastil, ki mu jih dajejo zakonski predpisi. Zdravnik je deontološko zavezan, da ohrani kot zdravniško skrivnost vse, kar je izvedel o pacientu in njegovih posebnostih tudi po njegovi smrti. Te pravice ne podedujejo svojci pokojnika. Glede uporabe zdravniške dokumentacije pri identifikaciji žrtev (po)vojnih pobojev pri nas je treba vedeti, da ni moralnih zadržkov, da bi diagnoze ne bile posredovane javnosti; od dogodkov je preteklo več kot pol stoletja, žrtve bi vsekakor bile zainteresirane (oz. njihovi svojci), da se diagnoza razkrije, po tolikšnem času so zdravniki, ki so

ranjence zdravili, že mrtvi. Ko se raziskujejo zlo ini proti loveštvu s strani prizadete ali bivše nasprotnne države, je v splošnem interesu, da se vsak primer vsestransko raziš e. Iz tega sledi, da bi pri iz arhiva zbrani zdravstveni dokumentaciji o ranjencih in iz bolnišni nih oddelkov odpeljanih bolnikov ne upoštevali zaveze zdravniške skrivnosti. Javnosti, svojcem idr. ni mogo e odrekati pravice, da se ugotovijo tudi vzroki smrti, še posebej, e je šlo za invalide, ranjence ali bolnike, ki imajo po Ženevskih konvencijah mednarodno zagotovljeno pravico do zdravstvene in osebnosti zaš ite. Zato so zdravstveni arhivi ne samo pomembni, da se preko njih razkrijejo in pojasnijo poškodbe ali bolezni likvidirane osebe, ampak so tudi nujno potrebni za individualno identifikacijo. Iz tega razloga pa zdravstvenim arhivom danes namenjajo še posebno skrb, saj lahko ti arhivi v marsi em pojasnijo ali dopolnijo podatke o pogrešani (likvidirani) osebi, saj se še danes, dolga leta po za asnem pokopu, izkopavajo posmrtni ostanki padlih oz. žrtev celo iz prve svetovne vojne in se na željo svojcev, države, zainteresiranih upravnih organov idr. ekshumirajo in prepeljujejo v doma e okolje. Ženevske konvencije zato sanitetni službi nalagajo dolžnost, da zagotavlja identifikacijo še leta dolgo po smrti (identifikacijska ploš ica, mrliška dokumentacija). Vprašanje' je, kako bodo urejali ta vprašanja za ilegalne borbe, t. i. partizane, kjer so razmere pogosto takšne, da prej navedenega ne omogo ajo. V partizanski bolnišnici v Jelendolu (Ko evje) so bolnikom in ranjencem, ki so umrli v bolnišnici, v grobove polagali varno zaprte steklenice, v katere so vložili dokazne dokumente, ki so ob odkopu omogo ale identifikacijo umrle osebe, saj za izkope trupel borcev ni bilo nikakršnih zadržkov.

Pri analizi množi nega grobiš a, še posebej kadar gre za nepopolna okostja brez možnosti identifikacije, se pokopljejo na pietetno primerno mesto (vojna ali civilna pokopališ a, kostnice ali mavzoleji s spominskimi ploš ami idr., ki so tudi dokaz, da je do tedaj pogrešana oseba bila proglašena za mrtvo. »Maš evanje« svojcem likvidiranih oseb, ko se država ne odlo i za izdajo »mrliške« dokumentacije, je obsojanja vredno dejanje, saj je »dovoljenje za pokop in razglasitev za mrtvega« ena od temeljnih dolžnosti vsake pravno urejene države in odraz love nosti in stopnje njene kulture in civilizacije. Odre i pogrešani osebi dokumentacijo, ki jo uvrsti v ob estvo mrtvih, pa je odraz najhujših barbarizmov, kijih je porodilo preteklo stoletje. Iz teh razlogov bo treba v naših razmerah spodbuditi za vso državo enotna preiskovalna dejanja proti neznanim storilcem, kar bi morala prevzeti posebna komisija državnih tožilcev in preiskovalnih sodnikov. Tako bi zadostili formalnostim, brez katerih ostaja narodna sprava neizpolnjena, le zapisana beseda. Zato je vsakršno odlašanje odpiranja številnih množi nih grobiš iz dneva v dan bolj mu no pa tudi sramotno za odgovorne državne organe v samostojni Sloveniji, ki se tako mukoma vra a v svojo matico - Evropo.

Ta poljudno obravnavana vprašanja množi nih grobiš na Slovenskem naj bi le okvirno prikazala to svojstveno problematiko, ki je bila iz znanih razlogov v javnosti vse premalo obravnavana. Pri vprašanjih vstopa Slovenije v Evropsko skupnost pa bi tudi to lahko pripisali v breme naše ravni na podro ju mednarodnega humanitarnega prava, še posebej, ker je zaradi kršitve temeljnih lovekovih pravic - tj. pravice do življenja na vseh ravneh lovekovega bivanja mednarodna pozornost osredoto ena prav na Balkan.

Sklepna razmišljanja

Lovro Šturm

V vsebinskem pogledu je bilo pri ujo e delo zaklju eno 15. aprila 2000. Ugotovitve raziskovanj in zbrani podatki, ki so v knjigi objavljeni, veljajo glede na spoznanja, do katerih smo prišli, do tega dne. Pri akujemo, da bo objava knjige vzpodbudila refleksije in odzive, ki bodo omogo ili njeno dopolnitev, zlasti glede ugotavljanja dejanskega stanja stvari in dogodkov, do katerih je prišlo v povojnem asu na Slovenskem. S tem bo iztrgan iz pozabe in trajno ohranjen dragoceni zgodovinski spomin o ljudeh takratnega zgodovinskega obdobja.

Že sedaj je mogo e ugotoviti, da so bili poglavitni cilji raziskovanja doseženi. Rekonstruirali smo življenjske usode velikega števila ranjenih, invalidnih in drugih bolnih povojnih ujetnikov na Slovenskem. Iz brezimne množice takratnih povojnih ujetnikov smo dokaj zanesljivo ugotovili številna konkretna imena in njihovo istovetnost. Raziskava je postregla tudi z dovolj prepri ljivimi podatki, ki poleg identifikacije pogrešanih oseb omogo ajo tudi ugotovitev dejstva njihove smrti in vpis v mrliške mati ne knjige. S temi rezultati raziskovanj smo uradno seznanili Ministrstvo za notranje zadeve in predlagali vpise relevantnih podatkov v mati ne knjige. Ugotovili smo tudi poglavitna prizoriš a množi nih pobojev povojnih ujetnikov iz vrst ranjencev, bolnikov in invalidov. To so, poleg v literaturi doslej najve krat omenjenega Brezarjevega brezna, še Koš evo brezno na Krimu, kraj množi nega poboja v Iškem Vintgarju ter kraški brezni pri Konfinu zraven Gr aric. O tem smo obvestili Komisijo Vlade RS za razreševanje vprašanj, povezanih z namembnostjo in ureditvijo grobiš v Ko evskem Rogu in drugih tovrstnih grobiš v Sloveniji.

Potek raziskovalnega dela in pridobljeni rezultati so potrdili tudi pravilnost metodološkega pristopa. Izkazalo se je, da je mogo e u inkovito kombinirati arhivsko gradivo, pridobljeno iz najrazli nejših virov, z ustnimi pri evanji. Med arhivskim gradivom se je poleg zbirk, ki jih hrani in s katerimi razpolaga Arhiv Slovenije, izkazalo kot zelo koristno gradivo tudi tisto, ki ga je mo najti pri posameznih župnijskih uradih. Zlasti so za tovrstna raziskovanja uporabne župnijske kronike in župnijski razvidi faranov, t. i. status animarum. Med raziskovanjem na terenu smo pridobili tudi nekatere izvirne zgodovinske listine, ki jih bomo ob izidu knjige izro ili v trajno hrambo Arhivu Slovenije.

V vsebinskem pogleduje raziskava obdelala pomemben del dogajanj v zdravstvenih ustanovah v osrednjem delu Slovenije. Ugotovili smo tudi mnoge njihove paciente, kasnejše ujetnike, v skupnem številu 219 oseb, od tega jih je preživel 34 oseb ali približno 15 odstotkov. Seveda to ni dokon no število. Raziskava je pokazala, da je velik del bolnikov iz Vojne bolnišnice v Ljubljani in iz Invalidskega doma v Ljubljani še neugotovljen. Po zelo skromnih ocenah gre za najmanj 100 bolnikov, dopuš amo pa možnost, da je njihovo število lahko tudi znatno višje. Za druge predele Slovenije so smeri nadaljnjih raziskovanj le nakazane. Gotovo je, da je bilo veliko število priprtih bolnikov tako na Primorskem, kakor tudi na Štajerskem. Njihova konkretna imena in njihove življenjske usode so zaenkrat še neznane. V tem pogleduje ostalo odprtih še veliko možnosti in potreb za nadaljnja raziskovanja.

Kot najbolj splošno ugotovitev raziskave lahko izpostavimo spoznanje, da zajeti ranjenci, invalidi in bolniki v povojnih razmerah na Slovenskem po prevzemu

oblasti s strani Komunisti ne partije niso bili deležni statusa kvalificiranih vojnih ujetnikov na podlagi mednarodnih, zlasti ženevskih konvencij, ampak so na splošno delili usodo drugih povojnih ujetnikov. V tem pogledu med njimi ni bilo razlik. Ugotovitve iz raziskave so tudi potrdile, da pri obra unu s povojnimi ujetniki ni šlo za iracionalno dejanje maš evanja zmagovalcev nad poraženci v vojnih spopadih in v državljanski vojni. Na nekaj takih primerov smo naleteli, vendar so bili sorazmerno redki in pomenijo posami ne ekscese. Nasprotno, oblast seje zavestno odlo ıla za sistemati no razred enje pripadnikov poražene strani iz vrst Slovencev, na katere je gledala kot na potencialne politi ne nasprotnike pri njenem prevzemu oblasti. Rezultat so bili množi ni povojni poboji, ki so bili opravljeni na rtno in s preišljeno organizacijo. V pravnoformalnem pogledu so bili opravljeni brez sodbe in kot nam kaže usoda ranjencev, invalidov in bolnikov, tudi brez milosti. Izpostavljeni so bili ponižujo emu ravnanju in mu enju. Pravni kvalifikaciji dejanj, ki so prikazana v knjigi, se ne bodo mogli izogniti niti slovenska kazenskopravna stroka, niti pristojni državni organi.

Pravica do lovekovega dostojanstva in pieteta do žrtev povojnega množi nega nasilja vedno bolj postavlja v ospredje tudi vprašanje njihovih grobiš . Iz uradnega dokumenta tedanjega Ministrstva za notranje zadeve, ki je v knjigi objavljen na strani 342, je razvidno, da je povojna oblast v nasprotju z izrecnimi dolo ili Ženevske konvencije, ki zahtevajo asten pokop sovražnih vojakov, zaznamovanje in ohranitev njihovih grobiš , odredila, v nasprotju z na eli, ki jih priznavajo civilizirani narodi, njihovo odstranitev in uni enje. Demokrati na pravna država po letu 2000 takega stanja enostavno ne more ve dopuš ati. Najbolj elementarni ob utki za love nost in pieteto narekujejo, da država raziš e kraje množi nih pobojev, ki jih omenjamo v knjigi in da opravi potrebno ekshumacijo posmrtnih loveških ostankov. Ti kraji namre sedaj niso prava grobiš a. Grobiš e ni samo kraj, kije svet v kulturno civilizacijskem razumevanju našega bivanja, ampak tudi kot tak dolo en, ozna en in urejen z veljavnimi pravnimi predpisi. To pa ti kraji niso. Nekatera brezna so zasuta z odpadki, v nekaterih se loveški ostanki nahajajo skupaj z živalskimi kadavri. Tako stanje je nevdržno, brezna je treba odpreti in izprazniti. Ne navsezadnje pri kraških brezni in jamah v Sloveniji to narekujejo tudi ekološki razlogi. Med prvimi brezni bi bilo potrebno izprazniti Koš evo . brezno in obe brezni pri Konfinu.

Hkrati ali pa že pred tem bi bilo smiselno imprej opraviti obiske pri sorodnikih pogrešanih bolnikov in sporazumno z njimi pridobiti potrebne vzorce (obi ajno nekaj kapljic krvi) za identifikacijo pogrešanih oseb z najsodobnejšimi biomedicinskimi metodami, to je z mitohondrijsko analizo DNK. Pri izpeljavi te naloge bi lahko koristno sodelovale civilno družbene organizacije in zdravstvene ustanove. V vsakem pogledu bi se bilo koristno in smiselno povezati z Mednarodnim združenjem za pogrešane osebe s sedežem v Sarajevu. Potrebno bi bilo pritegniti k delu Komisijo Vlade RS za razreševanje vprašanj, povezanih z namembnostjo in ureditvijo grobiš v Ko evskem Rogu in drugih tovrstnih grobiš v Sloveniji in intenzivirati njeno delo. Ob tem ni odve pripomniti, da omenjanje takega dela kot »preštevanje kosti«, ki ga je mo slišati iz ust nekaterih posameznikov, v asih pa tudi v dnevnem tisku, ni ve samo civilizacijsko nesprejemljivo izražanje in znak

pomanjkanja elementarnih standardov love nosti. S tem trenutkom, ko v knjigi objavljamo sezname pogrešanih oseb z njihovimi zanesljivimi identifikacijskimi podatki, je take izpade potrebno pravno kvalificirati kot klevetanje spomina mrtvih in s tem kot kaznivo dejanje, podvrženo kazenskemu pregonu.

Ob koncu gledamo na predloženo delo tudi kot na pobudo za nadaljnja znanstvena raziskovanja. Smiselno bi bilo imprej sklicati interdisciplinarno znanstveno posvetovanje, na katerem bi sodelovali strokovnjaki iz vrst pravnikov, zgodovinarjev, zdravnikov in psihologov. Na njem bi ovrednotili do sedaj opravljeno delo, izmenjali izkušnje in uskladili nadaljnje strokovne, izvedbene in neposredne operativne naloge na obravnavanem področju.

Pri dosedanjem delu so pri evalci o tragi njih povojnih dogodkih spregovorili odkrito, odprto in nasploh brez zadržkov. S tem so pomembno prispevali k stvarnemu ugotavljanju poteka dogodkov in k preseganju nenormalnega stanja duha na Slovenskem. Prekinili so vsiljen in skrbno nadzorovan molk o konkretnih podrobnostih in o ozadju povojnih množih pobojev. Ta molk je povzročilo sistematično dolgoletno ustrahovanje in manipuliranje javnega mnenja. V tem smislu je pri ujedelo delo tudi prispevek k oblikovanju svobode posameznika, svobode izražanja in svobodne demokracije, predvsem pa bolj sproščene družbe na Slovenskem.

prazno

BREZ MILOSTI

Ranjeni, invalidni in bolni povojni ujetniki na Slovenskem

Uredil Lovro Šturm

Sodelujejo

Anton Dolenc, Katja Drobni, Blaž Ivanc, Klemen Jakli, Jože Koar,
Andrej Mihevc, Lovro Šturm

Arhivsko in slikovno gradivo zbrala

Blaž Ivanc in Lovro Šturm

Oprema in oblikovanje

Peter Skalar

Raunalniški prelom

LIRSIC, d.o.o.

Izdala

Založba NOVA REVIJA d. o. o.

Za založbo

Niko Grafenauer

Natisnila

DELO Tiskarna d. d.

Ljubljana, 2000

KRAJ / strani 384